

ROČNÍK OSMÝ

* RIJEN 1925 *

CÍSLO PRVNÍ

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty. REDAKCE a ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— Reklamace se zasílají do administrace v Praze. —

OBSAH ČÍSLA 1.:

J. Krlín: K frančíškánskému jubileu. — *B. P. Dlouhá*: Z cyklu: Biblické po-
stavy ženské. — *Josef Doležal*: Češi ve společenství mezinárodním. — *Ant.
Novák*: K boji o Husa. — *Ernest Psichari*: Hlasy volající na poušti. —
Umění. — Co život dal.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasílány buďtež na
adresu: J. Krlín, 10. Barákova, Vršovice.**

Sdělení redakční a administrační:

„Život“ vychází jednou za měsíc a to 1. každého měsíce
mimo hlavních prázdnin. Předplácí se na rok Kč 30.—, pro
studenty při přímém odbírání Kč 20.—. Kdo si ponechá první
číslo, je pokládán za odběratele. K prvnímu číslu přikládáme
koresp. lístky a prosíme pp. odběratele, aby nám zaslali adresy
těch, jimž bychom mohli zaslati ukázkové číslo. Scházející
čísla z minulých ročníků možno objednat v administraci. Re-
klamace, které se nefrankují, vyřizují se jen do vyjití příštího
čísla. Rozšiřujte a podporujte všude „Život“!

Administrace „Života“
Praha II., Panská 1./IV.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. JOSEF KRLÍN. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

J. Krlín:

K FRANTIŠKÁNSKÉMU JUBILEU.

Kapitola první.

Básníkem chudoby jest svatý František z Assisi. Ve chvíli, v níž se rozhoduje býti následovníkem Kristovým úplně a ve všem, odkládá na biskupství v Assisi, rodného svého městečka, oděv syna bohatého kupce a obléká se v pytlové roucho, kterého již nezamění za nic na světě. Poslušen výzvy Ježíše Krista, který, vysílaje své učedníky hlásají radostnou zvěst, již jest spasen svět, jim ukládá, aby nic s sebou nebrali na cestu, chudáček z Assisi spěchá beze všeho od města k městu, od vesnice k vesnici jen jedinou maje touhu: vznítiti v lidech lásku k chudému Kristu. A svým dětem, svým duchovním synům a duchovním dcerám, ukládá přísně, aby milovaly sestru chudobu a kárá je s bolesí v hlase, když nevidí někdy radostného jejich podrobení té královně, již tolik miloval.

Básníkem lásky jest svatý František z Assisi. Lásky ohnivé a svatě. Ten trubadur a pěvec, který se svými druhy procházel uličkami assiskými, pje o lásce pozemské, byl zalit po svém obrácení mocným ohněm lásky nebeské. Ten dobráček, který kázal sestrám rybám a bratřím ptákům, který žehnal bratru ohni a který objímal svou láskou všechny lidi, byl spalován nezměrnou láskou ke Kristu, nad nímž plakal v nehostinných skalách hory Alvernské. Jako miláček Páně, sv. Jan, když již léta příliš nachýlila jeho postavu, prosil křesťany, aby se milovali vespolek, i svatý František vždycky a všude prosil ty, k nimž přicházel, aby láskou objímali se navzájem

Básníkem pokoje jest svatý František z Assisi. Pronikl co nejhluběji jásavé: Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Jak plesalo srdce tohoto milujícího světce, když v noci vánoční v Grecciu bral do svých rukou, vyhublých a něžných, děťátko, Ježíše, zatím co hlaholil zpěv chrámem. „Uprostřed noci, dí Celano, a v lese ozářeném nesčetnými světly zavzněly slavné zpěvy, a i vlci se účastnili všeobecného plesání. František, oblečen za jáhna, zpívá Evangelium a vypravuje sladce o narození Děťátka betlemského. A když se obřad končil, bylo viděti v náručí Františkově děťátko přenesmírné krásy, které jakoby spalo, a které světec laskal, jakoby je chtěl probuditi.“¹⁾

¹⁾ Celano, Leg. I., p. 85.

Poněvadž miloval Boha nade vše v duchu přikázání Božího, miloval i bližního svého. Poněvadž pocítil štěstí a slast z lásky k Nejvyššímu, z kteréžto lásky tryskal mír a pokoj v jeho duši, doporučoval světu lásku ke Kristu, která vnese pokoj do duší jednotlivců, společností, národů. Přišel jednoho dne do malého městečka Arezza, které leží nedaleko Florencie. Ubíral se tehdy na svoji drahou horu Alvernskou, kterou snad ze všech míst na zemi nejvíce miloval. Občané městečka byli mezi sebou znepráteleni. Bolelo to dobrého svatého Františka. „Přijal pohostinství v předměstí a odtud zřel nad městem vítězící demony, poněvadž byli občané proti sobě v boji. Zavolal svého druha Silvestra a děl mu pokorně: „Odebeř se před bránu městskou a jménem všemohoucího Boha naříd demonom, aby opustili město.“ Bratr Silvestr rychle uposlechl a zpívaje chvály Bohu, šel na ono místo, kde silně vykřikl: „Ve jménu Boha a mého otce Františka vzdalte se všichni démonové!“ A skutečně brzy potom bylo město uklidněno a občané žili dále v blažené svornosti. Následujícího dne k nim svatý František promluvil a svoji řeč začal takto: „Vy, kteří jste byli v osidlech démonových a štvání ďáblem, jste byli osvobozeni jakýmsi chudáčkem Páně.“²⁾

Básníkem pokory jest sv. František z Assisi. Ve své veliké pokoře nechtěl ani a bál se přijati svěcení kněžské. Se svými druhy, jimž byl otcem, otcem milovaným a milujícím, pokládal se za nejmenšího a nejubožšího z lidí. A proto povýšil ho Pán. A Liturgie dne 4. října pje právem: „František chudý a pokorný vkráčí do nebe jako boháč a jest oslavován hymny nebeskými.“

A konečně, čím v první řadě jest svatý František z Assisi? Světcem. Proto, že miloval Boha nade vše, proto, že napodoboval chudého Ježíše z Nazareta, proto, že byl chud, nejchudší ze všech lidí, kteří kolem něho žili, proto, že mír v Kristu hlásal, proto, že byl pokorný, jest svatý. Vždyť jest svatým, kdo se stává stále dokonalejším, kdo se přibližuje stále více a více k výšinám nebeským. Jak blízko byl nebi, když na své hoře Alvernské přijal stigmata od Pána svého? Jak dokonalý byl, když žil jen pro Boha? Světcem jest svatý František z Assisi, jedním z největších světců, které matka Církve porodila. A jest snad divno, že ta matka plesá radostí při vzpomínce na dítě tak krásné a čisté a veliké? Když chce výročí jeho smrti oslaviti co nejokázaleji a nejvznešeněji? Jakoby chtěla těmi slavnostmi vštípiti v srdce dítek ostatních hluboko obraz krásného jeho zjevu a rozplamení v nich lásku k jeho svatosti a přiměti je k jejímu napodobování!

Františkánské jubileum připadá v době, která pohrdla vším, čím světec umbrijský žil, která pohrdla chudobou a láskou, pokorou a čistotou, vírou a nadějí, a které proto schází pokoj. Zahlédne se celý svět na vznešenou a velikou duši sv. Františka. Vsaje ale pravdy, které učinily syna assiského kupce jedním z největších lidí nejen Církve, nýbrž celého světa? Je to bolestná otázka a ještě bolestnější by byla odpověď.

Nuže, rok 1926 jest rokem františkánským, jako rok 1925 byl rokem milostivého léta. Posledních pět let jest posvěceno vzpomínkou na výročí tří velikánů: Danta, svatého Dominika, zakladatele řádu a svatého Tomáše Aquinského. Roku 1926 bude vévoditi světec z Assisi. Přípravy, které se konají a konaly, jsou zárukou, že výročí bude oslaveno opravdu mohutně. A že mnozí a mnozí budou naslouchati řeči, jakou mluví k lidstvu život a dílo svatého Františka. Víím, jsem příliš slab ke flumocení této řeči a s chvěním píši tyto řádky, které by chtěly přiblížiti náš lid k duchu světcovu. Ale láska ke svatému Františku bude mi vzpruhou a radostnou posilou.

²⁾ Celano, ibid. II., 251.

„Počínáme s uveřejňováním revue dnes, 4. října 1920, využívající té šťastné příležitosti, že právě dnes se slaví jiné výročí tohoto světce, století nalezení jeho těla, které bylo nalezeno r. 1818, a jehož pravost byla zjištěna r. 1820. Výzva tedy nepochází tak od nás, jako ze samého hrobu, nad nímž krouží ještě nesmrtelný duch toho, který

Non era ancor molto lontano d' all' orto
Ch'ei cominciò a far sentir la terra
Della sua gran virtute alcun conforto.“

(Ráj XI, 55—57.)

Těmito slovy oznamovali assiští františkáni vydávání časopisu, věnovaného studiu života a díla svatého Františka. Býváť v Itálii zvykem, že několik let přede dnem výročí jest vydáván list, jenž na ně připravuje, širě hlubší poznání osoby i díla. Tak byla vydávána k jubileu Dantovu zvláštní revue, a též i k jubileu sv. Dominika. Synové svatého Františka se neodchýlili od tohoto zvyku a šest let před výročím vyšlo první číslo revue nazvané: *San Francesco d' Assisi*.¹⁾

Jaký cíl si vytkli vydavatelé? Jejich cíl jest nadějí. Nadějí, že hlubším poznáním světlého zjevu světce bude do jisté míry očištěn svět. „Máme pevnou důvěru, dí v Breve ze 17. září 1920 J. Sv. Benedikt XV., že v době pohrdání, ctižádosti a nenávisť, v níž žijeme, budou příklad, vzpomínka a příměluva serařinského patriarchy prozřetelnostně určeny, aby vytiskly ze srdcí lidských vražedné sobectví, aby povznesly duše k zářivým a jasným výšinám nadpřirozena, aby je znova sbratřily ve spojení s Kristem a aby je shromáždily kolem jeho zástupce na zemi, jenž jest otcem rodiny lidské. Proto Si co nejrůzněji přejeme, aby svatý František, jehož budeme oslavovati, vyprosil nemocné a zoufalé společnosti velké dobrodiní opravdového míru a křesťanské lásky.“ Mír spočívající na lásce.

„Svatý František jest vlastnictvím všech, jest uvedeno v programu revue, a my, kteří skromně a pokorně studujeme svatého Františka, nemůžeme býti viněni z předčasné ctižádosti, jestliže chceme od nynějška oživovati každý měsíc nehynoucí památku toho velikého Itala, který volal své současníky k čistému pramenu Evangelia a který nás učí, kde na tomto znepráteleném světě nalézti lásku a pokoj.“ Mír spočívající na lásce.

Dovolte mi, abych uvedl ještě jeden citát, stejně krásný a potvrzující, co bylo řečeno výše. Slova, jež uvedu, pronesl politik italský Luigi Luzzatti: „Všechny něžné duše, dí, volají marně apoštoly míru a obracejí se s nejrůznějšími modlitbami ke svatému Františku, nejvyššímu osvoboditeli ze všech nesvorností, které rozdělují ve dvě

¹⁾ Redakce revue jest sestavena takto: P. Leo Cicchitto, profesor literatury v teologickém semináři v Assisi; Mgr Faloci Pulignani, profesor církevních dějin tamtéž; Mgr Andrea Tini, generální vikář; prof. Francesco Pennacchi, knihovník v Assisi. Všechna tato jména jsou známa každému, kdo jen trochu studoval sv. Františka. Mgr Pulignani založil před 23 léty první františkánský časopis, který dosud řídí: *Miscellanea francescana di storia, di lettere, di arti*. Pennacchi uveřejňuje své cenné studie v *Archivum franciscanum historicum*, který vydávají Menší bratři ve Quaracchi, nedaleko Florencie, kde konají františkáni teologická studia a kde jest čilý vědecký ruch. Revue byla přijata s nadšením a J. Sv. Benedikt XV. zvláštním přípisem žehnal začatému dílu. Četní biskupové i kardinálové blahopřáli zakladatelům a projevovali svoji radost. I četní laici byli rozradostněni tím počinem. R. 1923 nastaly ve vedení listu některé změny velice důležité. Do redakce, jež byla rozšířena, byli přijati i Neitalové a šéfredaktorem ustanoven známý cítel sv. Františka, dánský spisovatel J. Jørgensen, který svými studii o světcích patří k nejlepším znalcům sv. Františka. Revue jest vedena vědecky, ale i tak srozumitelně, aby ji mohl čísti i prostší člověk. Vychází v Assisi presso il S. Convento di S. Francesco.

nepřátelská pole i ty, kteří jsou dětmi jedné země.¹⁾ Ty něžné duše, trýzněné bolestnými předtuchami, ale mající přece naději, volají společně: „Jeho stín se nám vrací, který odešel.“²⁾ Kéž by se mohl svatý František objevit znova na půdě italské, kterou tolik miloval, s tou vzácnou vlastností, již vynikal, schopností totiž utišovatí rozbroje a sjednocovatí v nejvznešenějším ideálu zbožnosti duše obtěžkané hněvem a zapomenutím na to národní společenství, které nám ukládá povinnost cítiti se dvakrátě bratřimi. Nikdy, nikdy, ba ani ve středověku nebyl tolik vzýván a tolik očekáván oblažující zjev assiského světce. Oživuje a uklidňuje nás mocná naděje, že se znovu objeví jeho stín. Neboť on nám dí: „Pokoj mezi lidmi celého světa, mezi všemi čistého srdce a upřímného mínění, zvláště pak mezi syny této země kmeně!“ Mír spočívající na lásce.

Uvedl jsem tyto tři hlasy a bylo by možno uvésti jich nevýslovně více. Jako od lékaře očekávají lidé od svatého Františka vážného zásáhnutí, jehož je tolik třeba. Ale jest třeba jedné věci: Třeba žítí ideami, kterými žil světec serafínský. „Kvítky svatého Františka“, to nádherné dílo, které by nemělo scházeti v žádné rodině, líčí milým způsobem jednu příhodu ze života světce, v které se objevuje světec v pravé své podobě.

Ubíral se sv. František s bratrem Leonem do Porciunkule z Perugie a byla veliká zima. A tu František zavolal bratra Leona, jenž šel před ním a děl mu:

„Bratře Leone, i kdybychom my, menší bratři, dávali po celé zemi příklad svatosti a dobrého následování, přes to zapiš a bedlivě zaznamenej, že to není pravá radost.“

A když popošli dále, zavolal ho opět sv. František a děl mu:

„Bratře Leone, kdyby i menší bratr navracoval zrak slepým, uzdravoval ochrnuté, vyháněl zlé duchy, navracel sluch hluchým a mařil nemoc kulhavých a dával řeč němým, ba, kdyby, což jest ještě větší, křísil mrtvé po čtyřech dnech, napiš, že to není pravá radost.“

Po třetí, když kousek popošli, zavolal František silně: „Bratře Leone, kdyby menší bratr znal všechny jazyky a všechny vědy a všechna písma, kdyby uměl prorokovat a zjevovatí nejen věci budoucí, nýbrž i tajemství svědomí a duší, napiš, že v tom není pravá radost.“

A když došli ještě dále, zavolal svatý František hlasem ještě silnějším: „Ó bratře Leone, ovečko Boží, kdyby menší bratr mluvil řečí andělskou a znal dráhu hvězd a duši květin; a kdyby mu byly zjeveny všechny poklady zemské a poznal schopností ptáků a ryb a všech živočichů a lidí a stromů a kamenů a kořenů a vod, napiš, že v tom není pravá radost.“

A když opět popošli nemluvice, zavolal František silně: „Bratře Leone, kdyby uměl menší bratr dobře kázatí, že by obrátil všechny nevěřící na víru Kristovu, napiš, v tom že není pravá radost.“

A když tak dlouho mluvil, otázal se ho bratr Leon: „Prosím tě, otče, ve jménu Božím, abys mi řekl, kde jest pravá radost?“

¹⁾ L. Luzzattí psal tyto věty v době, kdy byla Itálie mučena občanskými válkami, v době, o níž G. Papini píše v „Modlitbě za mír“: „Za toho půl třetího roku od války způsobili jsme si tolik mrtvých a raněných, jako ve válce světové. Občanská válka krutě zuří a jest vládnoucí událostí našeho každodenního života. Mohlo by se říci, že Italové, neuspokojení krví svých nepřátel, ani svou vlastní krví, prolítou ve smutné, hrozné, dlouhé, zoufalé válce, cítí potřebu prodloužení ukrutnosti, ještě většího utrpení, velikého obětování životů, utrpení lidského.“

²⁾ Luzzattí navazuje na verš Dantův: *L'ombra sua torna, ch'era di parfita* (Peklo, IV, 80.)

A svatý František mu odpověděl: „Až budeme u Panny Marie Andělské, tak promočení a promrznutí a ušpinění a vyhladovělí a budeme flouci na bránu klášterní a až vrátný vyjde rozzloben a řekne: „Kdo jste?“ a my odpovíme: „Jsme dva z tvých bratří,“ odmítne nás slovy: „Nemluvíte pravdu, nýbrž jste dva padouši, kteří se potulujete světem a kradete almužnu chudým; odejděte“ a neotevře, nýbrž nechá nás státi ve sněhu a ve vodě, fřesoucí se zimou a hladové až do noci; nuže, jestliže my takovou výčitku a takovou krutost a takové vyhrůžky sneseme trpělivě a bez reptání a bez rozčilování a budeme myslíti pokorně a v lásce, že ten vrátný nás skutečně zná, a že Bůh mu vnuká, aby profi nám mluvil, ó bratře Leone, napiš, že v tom jest pravá radost.

A budeme-li čekati a znovu bušiti na bránu a on vyjde rozezlen a jako syčáky nás vyžene nadávaje nám a poličkuje nás, řka: „Odejděte odtud, vy nejbídnější tuláci, jděte do nemocnice, zde nedostanete ani jídla, ani noclehu;“ sneseme-li to trpělivě a s mírností a láskou, tehdy napiš, bratře Leone, že v tom jest pravá radost.“

Sv. František mluví dále a stupňuje ještě, co již řekl, a na konec dává bratru Leonovi poučení:

„Nad všechny milosti a dary Ducha Svatého, které uděluje Bůh svým přátelům, jest, přemůžeme-li sebe samy a rádi pro lásku ke Kristu a budeme-li snášeti tresty a spílání a výčitky a nadávky. Neboť v ostatních darech Božích se nemůžeme vynášeti, neboť nejsou našimi, nýbrž od Boha. Proto dí Apoštol: „Co máš, abys toho nepřijal od Boha? A máš-li to od něho, proč se tím chlubíš, jako bys to měl sám od sebe?“ Ale v kříži utrpení a bolesti se můžeme vynášeti, poněvadž jest naším. A proto dí Apoštol: „Chci se chlubití jen v kříži našeho Pána Ježíše Krista.“

Tot duch sv. Františka, duch pravé radosti!

Kapitola druhá.

MLÁDÍ SVATÉHO FRANTIŠKA

„Buď veleben, Pane, za italská města,
za sterá italská města,
za Řím a za Florencii, Pistóju a Luceu,
za Janov a Rapallo, Assisi a Perugiú.“
Jörgensen, Kniha poutníkova.

Sestupujeme-li z náměstí Viktora Emanuela v Assisi krátkou uličkou Vicolo S. Antonio, objeví se před námi chrám, zv. Chiesa Nuova, který dal r. 1615 vystavěti španělský král Filip III. na místě, na němž stál dům Petra Bernardona Moriconiho a Picy, jeho ženy, rodičů sv. Františka. Z domu zbyla toliko řačada, kamenná a černá, kterou ukazují v chrámě.

Ale v tom domě se sv. František nenarodil. Trochu dále od kostela směrem ke sv. Kláře stojí maličká kaplička, které říkají „Francescuccio“ a nad jejímž vchodem čteme tento nadpis:

„Hoc oratorium fuit bovis et asini stabulum,
in quo natus est Franciscus, mundi speculum.“

„Tato modlitebna bylo stáji vola a osla, v níž se narodil František, zrcadlo světa.“

Podle tradice totiž matka Františkova mnoho trpěla a nemohla poroditi dítě, které nosila ve svém živofě. Jednoho dne zaklepal na dvěře jejího domu neznámý poutník a děl služce, jež mu přišla otevřítí, že matka Pica porodí dítě jedině, bude-li přenesena

do nedaleké stáje. Stalo se tak a ve stáji jako Kristus spařilo světlo světa dítě, jež se stalo později velkým světlem.

Dítě, které se narodilo r. 1182, bylo pokřtěno v katedrále sv. Rufina a obdrželo na přání matčino jméno Jan. Týž pouťník, který oznamoval služce, že matka porodí dítě ve chlévě, byl prý kmotrem. V katedrále dodnes ukazují u vchodu na levé straně místo, kámen, na kterém kmotr, anděl, klečel a do něhož jsou vtisknuty stopy obou nohou.¹⁾

A legenda vypráví dále, že týž pouťník přišel po křtu opět k domu, v němž ležela matka a její dítě a přál si je spařiti. Služka nechtěla ho vpustiti, ale matka svolila, aby bylo doneseno dítě na ulici a podáno neznámému. Vzal je, stiskl je a děl: Dnes se narodili v této ulici dva chlapečkové: tento, jenž se stane velkým člověkem, zatím co druhý bude mužem velice špatným.

Tato legenda zřejmě zdůrazňuje podobnost sv. Františka již od malička s Ježíšem Kristem.

Rodiče Františkovi, Pietro Bernardone Moriconi a Pica la Provençale, nepocházeli z Assisi. Jeho otec Pietro byl původem z města Luccy a matka z jižní Francie. Otec Bernardonův se usídlil v Assisi asi 50 let před narozením sv. Františka, kde si zavedl obchod s drahými látkami, jež po něm převzal jeho syn. Na cestách v jižní Francii seznámil se syn s Picou,²⁾ pojal ji za ženu a z jejich manželství se narodil prvorozený syn, jenž dostal jméno Jan.

Messer Bernardoni dlel tehdy na cestách a když se vrátil, nebyl příliš spokojen se jménem, které při křtu jeho dítě obdrželo a změnil je. Jeho synu bylo dáno jméno nové, Francesco, František, snad z lásky k ženě, rozené Francouzce, snad z lásky k Francii samé, či z touhy, aby jeho prvorozený se ve svém životě a konání přiblížil co nejvíce Francouzům.

Jaká byla Františkova výchova? Celano ve své přísnošti mluví o ní rozhořčeně. František „byl od počátku špatně vychováván od svých rodičů podle marnosti světské. A on sám, napodobuje dlouho život a zvyky jejich, stal se ještě lehkomyšlnějším a marnotratnějším.“ Jakmile prý děti počnou mluvit, jest jim vše dovoleno a jsou vychovávány v naprosté změkčilosti. „Ježto rosteme ve špatném příkladu svých rodičů, následujeme od kolébky všechny jejich špatné činy,“ mohly by říci děti s básníkem. Dospívají a dělají, co se jim líbí, užívají, neohlížejíce se, zda jednají dobře, či špatně. Žijí v otroctví hříchu a činí ze všech svých údů nástroje nepravosti. Z křesťanů mají pouze jméno, mravy jejich a oděv jejich jsou pohanské. Tak byl vychováván i svatý František a „vynikl v této marnivosti nad všechny své druhy, stal se velkým podněcovatelem ke zlu a následovníkem bláznovství. Všichni se mu podívovali a v marnosti se snažil všechny předstihnouti, jakož i ve hrách, v umělkovanosti, v pítí, ve zpěvech, v nádherném a krásném odívání, neboť byl velice bohat. Nebyl lakomý; nýbrž štědrý; nehromadil peněz, nýbrž rozhazoval je. Byl opatrným obchodníkem, ale z marnivosti velice štědrým. Ostatně byl velice šlechetný, povolný a přívětivý, i na svoji újmu. Skutečně, mnozí dleli v jeho společnosti právě proto, aby využítokovali těch jeho vlast-

¹⁾ V celém městě Assisi jest od dob sv. Františka pouze jedna křtílnice v katedrále, kde byl křtěn světec.

²⁾ C. Frassen, O. J. M., vypravuje v díle „Comimentaire de la Règle du T. O. de la Pénitence“ Paris 1752, že našel křtící list matky Františkovy a i zápis o manželství, uzavřeném mezi Bernardonim a Picou.

ností. A tak obklopen zástupem ničemníků vykračoval si pyšně a velkodušně po náměstích Babylonu, dokud Bůh ^{“1)}

Celano jakoby zapomněl v tomto svém líčení na zvláštnost doby, již byl konec XII. a začátek XIII. st. A dále si neuvědomil, co jest mládí. Ostatně, veselí a zpívání a píí nepředpokládají ještě hrubého chování. Společnost mladých lidí, plných života a síly a bujarých, si potrpí na píí a zpívání a jak bylo zvykem v době sv. Františka, na potulování se po ulicích, jimiž zazníval zpěv rozjařených jinochů. Matka světcova nedívala se na svět tak škarohlídsky, jako Celano, a i když jako matka pokárala někdy své dítě, přece mu nezakazovala onoho veselí. Věděla jistě, že její syn se nedopustí hrubostí. A otec? Jak ho ještě poznáme, byl snad znepokojen jednáním synovým, poněvadž stálo peníze.

Dobu, v níž žil mladý František, můžeme nazvat dobou ryfířskou. Na hradech knížat a šlechticů rašil nový život po černém a neutěšeném X. století. Kvetla láska, turnaje, umění. Trubaduři chodili od hradu ke hradu a pěli ony nádherné epy, jimž se ještě dnes tolik obdivujeme. Veselí a víno. Odvaha a láska. Do měst severní a střední Itálie přišli v mládí sv. Františka čtyři slavní trubaduři a po vzoru provençalském byly ve městech zakládány corti, které měly šířit gaysçavoir. František spíše než každý jeho druh dovedl pochopit ducha šířeného trubadury a corti a stal se jeho iniciátorem v Assisi. Založil kroužek druhů stejně mladých a stejně smýšlejících, stal se jejich vůdcem a není divno, že gaysçavoir v něm mělo nejnadšenějšího pěstítele.²⁾ Vždyť jeho matka, Provençalka, ho vychovávala po francouzsku, vštípila mu znalost mravů, zvyků i řeči francouzské, plus délectable de toutes, jak sv. František říkal.

Nuže, mladý a bohatý kupec, krásný a vtipný, a jenž měl příjemný hlas, se radoval a dával některým pořádným lidem pohoršení. Představte si Assisi, bylo téměř takovým ve XIII století, jakým jest dnes. Po náměstí s chrámem Panny Marie, kdysi Minerviným, v úzkých, kamenem dlážděných uličkách, v nichž jest za nocí mlčení domovem, zaznívá hlas Františka a jeho druhů. Jak jest znám a snad milován, snad nenáviděn! Ale záleží mu na tom?

Tak vyrůstal syn messera Bernardoniho a madony Picy. Ve dne si všímal obchodu a večer se veselil. Podle Celana vedl takový život do svého pětadvacátého roku s přestávkou, kterou učinil, když s měšťany se odebral do boje proti šlechticům, jimž pomáhali Perugijští.

(Pokračování.)

Z CYKLU: BIBLICKÉ POSTAVY ŽENSKÉ.

I. Myriam.

Ty první Maria, tož Drahá, Paní Moře
a Hořká, Zářivá. Ty Hvězdo první zoře,
Ty sestro Mojžíše, Ty první „rebello“,
jakou as postavu by dal Ti Angello?

Snad dívky rozšafné, již Jochabed, Tvá máti,
ukryla v rákosí, bys mohla stráží státi
a sladkou ženskou lští, jež v lásce pramení,
zachrániš Mojžíše pro velké určení?

¹⁾ Fra Tommaso da Celano, Le due Legende di San Francesco d'Assisi. Tr. in itál. dalla pr. J. Casolini. Quaracchi 1923; Legenda prima, cap. I., str. 3—5.

²⁾ Viz Ozanam, Les poètes franciscains au XIII siècle en Italie. Paris 1882, p 50 ss.

Snad sestry Vůdce v zajetí a pláči,
jež v čele všech žen israelských kráčí
a opakuje věrně refrain kanfiky,
již Hospodinu jása Mojžíš veliký?

Snad Mořské Paní, o níž věčně šumět bude
to, jež jsi z prvních přešla, Moře Rudé,
na jehož druhém břehu v život volný, jiný
zněl jasně vítězný zvuk Tvojí tamburiny?

Ty ohlas sesterský všech ctností muže
— brata,
Ty sestro Hrdiny, též hrdinská a svatá —
jaký to temný mrak se snes' Ti na čelo
už nimbem oblité — co činiš, rebello?

Proč hřešíš, Myriam? Tvá láska
plna pýchy
své místo žádá u bratra, jenž dobrý je a tichý
a dal je cizince, jak velká srdce hazardují . . .

Proč hřešíš, Myriam? Slyš z Cades
větry dují . . .

Tam nad Tvým hrobem hráti budou
haluzemi,

neb živa nespátíš svou zaslíbenou zemi.

Kam kosti Tvé se v muce mořem,
pouší šinou,

byť touhou zbělely, přec nikdy
nespočinou . . .

A jiná přide Myriam, tož Mořská
hvězda skvělá,
by v pokoře, před Sluncem sladce
potemněla;
a v čele žen a všechných lidských dětí
v ráj zaslíbený duší, tělem vzleť.

B. P. Dlouhá.

Josef Doležal:

ČEŠI VE SPOLEČENSTVÍ MEZINÁRODNÍM.

I.

Čeští katolíci, přicházejíce za hranice na mezinárodní katolické sjezdy (unionistický v Lublani, milostivé léto v Římě) nebo jinak se stýkajíce s cizinci katolíky po celé Evropě, jsou pravidelně překvapeni soucitem, projevovaným postavení katolíků v Československé republice a zároveň obdivem, vyslovovaným jejich statečností v těžkém boji. Dívají se tak na nás i mnozí kněží francouzští a přece naše zkušenosti z kulturního boje nejsou hodny rozvázati řeměnků u obuvi zkušeností jejich.

Jest ovšem pravda, že po převratu a místy dodnes u nás nevzdělanci, pokrokáři a socialisté, rozbíjeli ve jménu pokroku kulturní díla minulosti, sochy, kříže a kaple, jest pravda, že byly zabírány kostely, jest pravda, že cesty katolíků byly shora i zdola těžce uráženy, avšak byly to právě známky „kulturního boje“, jež západní země mají již za sebou a který u nás přišel přirozeně, až když padl státní útvar rakouský, ale který přijíjí musel. Za tuto sympatii katolíků ciziny jsme zajisté vděční, poněvadž si ceníme solidarity lidí kulturního společenství evropského a poněvadž sice pohrdáme omezenými věrami národních penátů, avšak poslední spor vlády naší s Vatikánem o Husův den nám ukázal, že ve víně sympatií, nám podávaných, je nakapáno i žlučí.

Nemuseli jsme si příliš dlouho profratí oči, abychom ucítili dílo těchže přátel katolicismu, kteří žalovali na nás v Římě už za dob svatých věrozvěstů, kteří nás chtěli obracet k pravdě mečem v 15. století a kteří po všechny časy potom v drobné i velkorysé práci stáli proti nám. V červencových dnech psal o nás všechen takřka evropský tisk a tu nutno po pravdě říci, že nám bylo leckdy nevolno v úloze těch, kdož jsou předmětem soucítí. Z veškerých zpráv o našem sporu s Vatikánem bylo znáti tu více, jinde méně, že Čsl. republika pro sílu cizích menšin jest vlastně loď, která pluje nachýlena na bok a že její posádka nemůže na palubě mnoho vyvádět, aby se nepřekofila. Nemluví o tisku německém nebo maďarském, ale o listech hlavně italských, ať už je to vatikánský *Osservatore Romano*, nebo lidový *Il Popolo*, či liberální *Il Messagero*, nebo fašistických lidovců *Corriere d'Italia*. Tak poslední list, mluvě (č. 173, 21. července 1925) o husovském sporu, nakreslil svým čtenářům takovýto obraz národního složení Československé republiky:

„Tato mladá republika má skoro 14 milionů obyvatel, z nichž více než polovičku tvoří národnostní menšiny, které dosud nevelmi se vpravily do nového stavu věcí. Je to 1 milion Slováků, 1 milion Maďarů a Podkarpatanů, 1 milion Slezanů a dobré 4 miliony Němců.“

Zde je jasně vidět, co jinde jen prosvítá, jak sympatie s katolíky nesou na svém hřbetě těžký náklad profistální propagandy německo-maďarské. *Timeo Danaos et dona ferentes*; bojme se Němců i když nám jdou na pomoc. Neboť tyto informace mají na sobě veřejnou známku: *Made in Germany*. Naše zkušenosti sousedů Německa jsou příliš staré, než abychom byli jimi překvapeni. Čeští katolíci Němci si stěžovali také, že ve sporu husovském lidová strana obětovala katolické zásady principu národní vlády. Už dříve vytýkali však, že katolíci čeští příliš obětují svému státu ze svého katolicismu. Ovšem: katolickým Němcům se tyto oběti budou zdáti vždycky přílišnými, pokud půjde o stát Čechů a Slováků. Nejde nám však o nezměnitelné názory našich starých dějinných soupeřů, jako spíše o zjištění, zda se v kruzích vatikánských jejich hlasy již neuplatnily měrou větší, než je spravedливо. A tu musíme říci, že na rozhodujících místech římských do dnešní doby mají o českých věcech náboženských informace z pramenů hlavně německých a Řím jest tedy o zvláštních poměrech našich zpraven neúplně. Bylo to patrné už ze závěru allokuce papeže Benedikta XV. 16. prosince 1920 proti reformnímu kněžství českému a totéž nelze neříci ani o posledním sporu husovském. Myslíme, že dodnes neproniklo ve Vatikáně plně vědomí, že dnešní stav českého katolicismu jest výsledkem minulosti a to proto, že tento názor není Vatikánu flumocen. I když z vysokých hodnostářů církevních nikdo nemá úmyslu zatajovat skutečného stavu, přece jest jasno, že většina toho neví sama a že její názor jest proto neobjektivní. Z kardinálů, kteří mají nebo měli své diecése na našem státním území (kard. Leo Skrbenský, kard. Bertram ve Vratislavi, kard. Czernoch v Ostríhomě), jsou dva Němci a jeden Maďar. V prvních letech republiky, rozhodujících pro utvoření názoru Sv. Stolicí na naše poměry, měli i mezi episkopátem převahu Němci. V posláčeném hnutí reformního kleru bylo pak neprávem posláčeno i přesvědčení kněžstva, že český episkopát musí vůči Sv. Stolicí zastupovat nejenom katolíky Čsl. republiky, ale i český národ. Po přehmatech minulosti, kdy Řím k nám mluvil jen ústy Němců, jest potřebí větších ohledů k zvýšené citlivosti českého národa.

Řím není proti nám, jako jím nebyl ani v době vzniku Čsl. republiky, avšak jest o našich zvláštnostech náboženských a povahových nedostatečně zpraven. Jest to i vinou našich informátorů, kteří, referující do ciziny, myslí si, že stačí žalovat na

úfisk a ne stejně naléhavě žádat i ústupky, kde učiněny býti mohou. Více národní hrdosť bylo by i zde na místě.

I ve Vatikáně uplatňují se hlasy všech národů a jak je přirozeno, nikoliv proti své vlastní zemi. Němci však, kteří nás od nepaměti obviňují ze sklonů kacírských, měli i zde příliš dlouho možnost působit k naší škodě, takže nápravu — a k tomu ještě za napjatého poměru své země k Vatikánu — nebudeme moci zjednatí přes noc.

II.

Nesnáze, které mají Češi v mezinárodním světě katolickém, nejsou však ani zdaleka takovými, s jakými musí zápasiti čeští sociální demokraté v socialistické internacionále (hamburské).

Na hamburském sjezdě r. 1923 je obvinili němečtí sociální demokraté z Československa, že obětovali socialismus československému státu, kterému vládnou s českými měšťáckými stranami. Čeští sociální demokraté měli mnoho práce, než obšírným spisem vyvrátili hlavní žaloby Němců a přece byla zvolena jako soudce nad nimi komise, která měla vyšetřiti poměr těchto socialistických stran v našem státě.

Na letošním sjezdu soc. demokratické internacionály v Marseille nebylo tomu lépe. Zde sice sjezd nejednal o německé žalobě, ale za to byla přijata „resoluce o východních otázkách“, proti které němečtí nacionálové nemohou míti žádných námitek. V resoluci té se praví v bodu 3:

SDI žádá právo sebeurčení pro všechny národy, podrobené cizímu pánství všemi mírovými smlouvami od r. 1918, jakož i usneseními konference velvyslanců, právě tak, jako pro národy sovětského Svazu, které za revoluce dosáhly své státní samostatnosti, jako Armenie, Gruzie, Ukrajina a j.

Internacionála očekává ode všech připojených stran, že budou účinně hájiti práva mezinárodních menšin, že budou žádati pro národnostní menšiny, sídlící v uzavřených územích, samosprávu, pro rozptýlené menšiny rovnoprávnost a svobodu používání jejich řeči, jakož i rozvoj jejich školství a kultury. Internacionála konstatuje, že trvalý mír může býti zabezpečen jen tehdy, jestliže mezinárodní právní řád ve smyslu čl. 19. úmluvy o Spol. národů bude plánovitě rozvíjen v tom směru, aby byla umožněna revise uspořádání států a státních hranic v duchu práva sebeurčení národů, mírovými prostředky rozhodčích soudů a plebiscitů, tak aby porobené národy neočekávaly své osvobození od nových válek. Internacionála však konstatuje, že použití této zásady na východě Evropy předpokládá a činí nutným vstup sovětského Svazu do Společnosti národů.

Tato neslýchaná resoluce, pro kterou sice čeští delegáti jako řada jiných nehlasovali (proti rovněž ne, takže resoluce přijata 164 hlasy, 84 nehlasovali, 11 proti), žádá nic více nic méně: dejte nám německé území Čsl. republiky po dobrém, t. j. plebiscitem, abychom nemuseli čekat na novou válku. Tato resoluce může býti právem místo východní nazvána resolucí všenněmeckou. Soc. demokratická internacionála jest internacionálou německou a je ze všech mezinárodních svazů, v nichž Češi jsou zastoupeni, Čechům nejvíce nepřátelskou. Je to ovšem stará tradice předválečná, z jejíž poplatnosti se české dělnické hnutí těžko osvobodilo. Marxovo učení nebylo národnostně neutrálním, třebaž zjevně nehlasovalo opaku.

Základní these Marxova historického materialismu, že totiž kulturní stav (náboženství, věda, filosofie, umění) jest jen důsledkem hospodářského stavu toho kterého národa nutno jest totiž užít i na samu filosofii Marxovu.

Předválečné Německo, přelidněné, sražené na malé poměrně prostře a tísněné kolem dokola cizími národy a státy, vřelo uvnitř napětím jak v parním kotli. Wille zur Macht, filosofie nadčlověčství, dobývačný sen Vilémův i Marxova teorie o požírání malých podniků a států velkými — — — to všechno byly jen různé projevy základního pocitu stísněnosti německého národa. Marxism odpovídal v podstatě vnitřní touze Němců, byl jejich nacionálním uspokojením, a proto když přišel předvečer války, od níž každý Němec, nejen císař, čekal více prostory a vzduchu německým loktům, nemohl marxism vyvolat revoluci, ale objevil se naopak silou souběžnou i zevně: sociální, demokracií spálili své rudé prapory na oltáři snu císařova.

Němci, ovládající internacionálu po válce znovu, dovedou využití opět tohoto fora k starému účelu: nacionálním požadavkům německým. Čeští delegáti mají se zde jako nazí v trní.

III.

O nic lépe než soc. demokratům v hamburské chodí se českým komunistům na náledí moskevské internacionály. I zde se přednostně uplatňují v západních věcech Němci a pokud o nás jde, vlivem Bely Kuna i Maďaři. Jejich dílem také jest dušičková resoluce v r. 1924, která schválila pro menšiny čl. státu princip sebeurčení až do odtržení. Tato resoluce vyvolala konečně hluboký rozklad uvnitř komunistické strany Československa, neboť čeští komunističtí dělníci mají přece jen daleko více zájmu na svém státě, než si v Moskvě mysli. Národnostní spory odtud roztržily i vůdce strany a způsobily vedle příčin jiných i vznik neodvislé strany komunistické. Usnesení širší exekutivy komunistické internacionály o československé otázce z dubna 1925 přímo praví, že „mezi českými dělníky, kteří po dlouhá léta žili pod národním útlakem a evropskou válkou získali československý stát, jsou národní iluze a předsudky.“ Resoluce vytýká českým dělníkům, že se nebolševisují tak rychle jako naši Němci a Maďaři a viní z toho vůdce: „Rozšířené plenum exekutivy KI konstatuje, že vedoucí čeští soudruzi nebojovali s dostatečnou energií proti národnostním přežitkům v řadách české dělnické třídy.“ Českým komunistickým dělníkům vytýkají tedy moskevští vůdcové, že komunistické zásady obětovali svým národním předsudkům. I zde jdou moskevské výtky k dobru Němců a Maďarů.

V chování se církve katolické (Vatikánu) vůči Čsl. republice a chování socialistických internacionál jest ovšem zásadní, nesmiřitelný rozdíl. Církev jest politicky obhájcem autority státní, kdežto socialistické internacionály jsou organizace revoluční. Prakticky pak obě jsou i proti územní integritě republiky, kdežto Vatikán takovým nebyl a není. Naopak.

„Když se na podzim 1918 zhroutil monarchie rakousko-uherská a na jejích zříceninách se ustavila vedle jiných států také republika Československá, vznikla otázka, jak se k ní zachová papežská Stolica a jak se vůbec utvoří poměr mezi novou republikou a Vatikánem. Bylo snad možno očekávat, že se Řím tak snadno nesmíří s porušením principu legitimity, jehož byl přirozeným hlasatelem a zastáncem, a zvláště s odstraněním dynastie, k níž jej poutaly svazky dávného přátelství i společných zájmů a že proto jeho poměr k nové republice bude nanejvýš chladný a zdržlivý. Ale stalo se jinak. Papežský nuncius, který byl zastupoval papežskou Stolicí u císařského dvora rakouského, byl mezi prvními, kteří přispěchali pozdraviti diplomatického zástupce mladé republiky Československé ve Vídni. A že se to stalo na přímý pokyn papeže Benedikta XV., svědčí jeho list, který 8. listopadu 1918 psal svému státnímu sekretáři. „Dali jsme,“ pravilo se tam, „tyto dny nunciovi ve Vídni pokyn, aby vstoupil v přátelský

styk s rozličnými národy státu rakousko-uherského, jež se ustavily v samostatné státy. Církev, společnost dokonalá, jež má za jediný cíl spásu (sanctificazione) lidí všech dob a zemí, jako se přizpůsobuje rozličným útvarům vládním, přejímá také bez jakékoliv nesnáze zákonné územní i politické změny názorů.“ (Vyslanec dr. Kamil Krojta : Československo a Vatikán. Zahraněční politika č. 15-16 1925.)

Proto také propaganda nepřátelská (hlavně Němců a Maďarů) může se u Vatikánu projevovat jenom v oblasti církevně náboženské, kdežto v internacionálách socialistických směřuje přímo proti integritě území republiky Československé. Povinnost českých katolíků jest nicméně získávat ve Vatikáně pochopení pro zvláštní poměry náboženské v čsl. národě a pracovat k překonání historického nánosu vzájemného nepochopení a odcizení.

Anf. Novák:

K B O J I O H U S A .

Protestem papežského nuncia byl boj o Husa nově rozvířen. Otázka řeší se dvojím způsobem: politicky a dogmaticky. Lidová strana mohla připustit zavedení památného dne Husova jen ve smyslu důvodové zprávy. Hus dle ní je slaven jako historická osobnost pro své zásluhy národní a literární. Ty připouští i pastýřský list českých biskupů, který osře staví se proti Husovi-kacíři. Poněvadž vláda republiky, resp. min. předseda Švehla a pan prezident nejednali v duchu důvodové zprávy a dovolili oslavovat Husa-kacíře, nemohla ani lidová strana hlasovat pro vládní prohlášení a otázka ta zůstává stále otevřená. Oba představitelé vlády měli si vyžádati od pořadatelstva záruky, že oslava Husova bude konána v duchu národním a v duchu snášenlivostí, k těmž mravně byly zavázány i koalované strany socialistické. Zvrhly-li se projevy na pusté štvance profikatolické, nemůže býti za to viněna strana lidová. Ale nechceme dělati straně advokáta, poněvadž její důstojný a klidný postup v této věci chválí se sám.

Není také možno tvrditi, že by průběh oslav byl takový, jaký byl, kdyby nebyl papežský nuncius Prahu s protestem opustil. A tu jsme zase u jiné otázky. Z vatikánského prameně (Osservatore Romano) vysvitlo, že konflikt spískal vlastně min. Beneš, který předsíral, že s Vatikánem v této otázce jednal a že nedostal odpověď, ač se prokázalo, že jednal jako mimochodem s méně významným diplomatem kurie. Šlo tu tedy o maffiánský podkop, který měl dostat lidovou stranu z koalice a uspišiti projednání rozlukových zákonů bez ní. Nezdařilo se to díky Šrámkově rozvaze. Odpověď vlády má býti mostem k novému navázání stýků. A tu je třeba zdůrazniti. Vláda musí k jednání s Vatikánem vyslati lidi čestné a nikoli lháře. Postup min. Beneše byl dosavad takový, že se od Vatikánu chtěla ta největší ochota a povolnost, ale jemu se s ničím nevyházelo vsříc. Chápeme proč. Min. Beneš, exponent legionářů a Svazu Nár. Osvobození, nechtěl se ničím zavázat, poněvadž je stoupencem Washingtonské deklarace — tedy i nepřátelské rozluky církve a státu. Poněvadž však program nynější (a doufejme i příští vlády) je jiný — ne rozluka, nýbrž přátelská dohoda mezi církví a státem, musí dr. Beneš zmizet a nebo se podříditi koalici, aby jednání vedlo k cíli. Tolik o politické stránce sporu o Husa.

Je tu ještě spor historický. Do věci zasáhl univ. prof. Pekař dlouhým článkem, uveřejněným 23. srpna 1925 v „Nár. Listech“.

Pekař, jako před lety Kalousek, chce smířiti obě stanoviska. Reprodukujeme obšírně jeho vývody, abychom mohli k nim zaujmouti stanovisko.

„Nerozumím předem,“ píše Pekař, „proč mluvčí církve katolické zamítají tak bez výhrady Husa reformátora. Neměl jsem o prázdninách příležitosti sledovat katolický tisk, ale v sobotu jsem v „Čechu“ čel článku o „incidentu Marmaggi“, vysvětlující to, co se stalo, výkladem, že Hus neuznával papežství, že učil, že papež není náměstkem Kristovým a nemá moc od Krista, že poslušnost v církvi je výmysl vyššího duchovenstva a j. To, opravuji, není pravda — pouhým nahlédnutím do poslední velké katolické monografie o Husovi, do známého díla učeného dra Sedláka, mohl se autor přesvědčit, že věci se mají vsuktu jinak. A studiem obou velkých prací, vyšlých v posledních 10 letech z naší university, v tom zejména díla Vl. Kybala o učení Husově (jeho druhý závěrečný díl bohužel dosud nevyšel), byl by se autor poučil, že v hlavních člancích, pro něž byl Hus v Kostnici odsouzen a jež týkaly se Husova učení o církvi, stál Hus na půdě církevní, že tu šlo spíše o velké nedorozumění, k němuž přispělo nemálo nepřátelské rozkohoutění dvou profesorských skupin na pražské universitě, v sporech o slovíčka a jemné distinkce theologických pojmů ženoucích boj až k rozhodnutí na popravišti. Kybal dovozuje obsírně, že úsudky obou vynikajících českých theologů, probošta Lenze a dra Sedláka, pokud se týkají Husova učení o církvi, jsou nesprávné a také prof. Novotný ve svém „Husovi“ staví se na stanovisko, že Hus „snažil se úzkostlivě, aby svého reformního díla neohrozil zbytečným odchylováním se od platného dogmatu,“ že vždy kladl důraz na to, že „neběží o žádné kacířství, když vlastně jde o uplatnění vědeckého názoru“ (rozuměj v soudobých sporech theologických) a že Husův směr opravný teprv fakřka v poslední chvíli „i nechtě a ve vědomí své nejčistší víry stává se kacířským.“ Zaznamenávám loyálně i nesouhlas recense K. Krofky s tímto stanoviskem Novotného (Čes. Čas. Histor. 1923), ale poznamenávám, že současně vyšlá kniha Kybalova shodla se v podstatě s Novotným, nešla-li ještě dále. Neodvažuji se úsudku autoritativního v těchto otázkách — právě z práce Kybalovy je zřejmo, že bez dokonalé znalosti středověké katolické theologie, event. bez kontroly posudků odborných, není možno se ho odvážiti. Ale mám za to, že by ve chvíli, kdy se zase tolik mluví o Husovi, měly býti výsledky posledního vědeckého badání o Husovi více známy než jsou a že práce Kybalova, dokud nebude vyvrácena, stačí sama, aby se o bludech Husových mluvilo s jistou rezervou. A kdo nebude chtít popírati, že Hus prohřešil se proti příkazu poslušnosti (přes to, že i tu Kybal stanovisko Husovo vysvětluje a obhajuje), nebude také moci zapomenouti mimořádné doby, v níž drama Husovo se odehrávalo, doby tří papežů navzájem se proklínajících, papeže sesazeného a zločincem odsouzeného týmž koncilem, jenž soudil Husa, a vůbec nesporného úpadku církve, v zkázu stržené mocí a bohatstvím. Krátce celého historického a psychologického prostředí, jež nebojácné vystoupení Husovo, řekl bych, očišťuje a posvěcuje. Že Hus umřel konec konců pro viny hierarchie, t. j. pro její nápravu — ta úvaha by neměla chyběti ve vyměřování jeho viny, pokud je z církevního stanoviska nesporna.

* *

Revise Husova procesu, kterou podniká Kybal, vyzněla doposud ve prospěch Husův. Nevím, zda katoličtí theologové dají mu vesměs za pravdu — ale před jedním faktem, tuším, musí skloniti hlavu, t. j. před faktem, že revise procesu Husova — nešlo sic do slova o takovou revisi, ale o problém nemenší: o pravověrnost husíství — byla provedena řádným koncilem církevním v Basileji. Skoro se divím, že Čechové — kališníci i Táboři — když se rozhodli jíti do Basileje, nekladli i tu podmínku, že proces Husův musí býti v koncilu revidován. Možná, že by jim i v tom bylo vyhověno. Neboť koncil, jak známo, musil Čechům učiniti hned předem koncesi

neslýchanou, povolí to, co odepřel Husovi, že se totiž o pravdě husitského učení a pravdě církevní provede řádné hádání, jinými slovy, že koncil nebude prostě soudit nauky české (a to byly duchem a povahou svou v základě nauky Husovy), nýbrž přítí se s nimi o pravdu jejich a soudcem že bude jedině Písmo sv. a otcové církevní, v něm se zakládající. Tak uznán byl oficiálně koncilem hlavní princip Husovy nauky, autorita Písma sv. a patristické tradice jako pramen a norma víry. To znamená, že v Basileji by Hus již souzen ne byl, nýbrž jednalo by se s ním v řádné disputaci o větší či menší uznání jeho stanoviska. Byliť do Basileje pozváni kačírí vykřičenější, než byl Hus, byli tam Táboři — a i nejprudší polemik koncilu nesměl bez hrozbného protestu s české strany užítí slova „kačír“ o českém profívniku; musil o nauce, jež jej do duše rozčilovala, mluvití uctívě jako o „mínění pana oponenta“. A větší vinníci, než byl kdysi Hus, tíťíž, proti kterým tolik klateb papežských bylo vydáno do celého světa, tíťíž, proti kterým veliká vojska znovu a znovu posílalo do Čech všechno křesťanstvo a od nichž dělily katolický svět potoky prolité krve, vypálené a zpusťosené krajiny a bezpočet s obou stran spáchaných hrůz a zločinů, seděli tu svorně při hostinách vedle sebe, biskup tábořský mezi kardinály, Prokop Veliký vedle papežského legáta a ředitele koncilu! A výsledek, jakkoli učení tábořského se nedotekl, jakkoli soustředil se jen k dohodě o čtyřech artikulech pražských, summě to husitského vyznání víry, vyzněl v slavnostní vyhlášení pokoje všeho křesťanstva s Čechy a Moravany pod obojí „s příkazem všem křesťanóm, aby ižádný potom řečeného království a markrabství pro minulé věci nesměl haněťi, aniž na ně neb na jich obyvaťele nesahal nebo jim škodil, ale jim aby křesťanský pokoj zachovali a je jakožto bratří svú, svatě totiž matky církve syny, poctívost zachovávatí a poslušné měli a bratřským milováním s nimi nakládali...“

Soudím, že toto slavnostní prohlášení, tolika lety bojů, slávy i utrpení vykoupené, obsahovalo v sobě i zásadní rehabilitaci Husovu i výzvu do budoucností, aby v posuzování osoby a pře Husovy církve neměla na mysli jen odsudek kostnický, ale aby nezapomínala ani na votum koncilu basilejského. A to přes to, že kompaktáta (víc vinou nedůvěry, neupřímností a — nešikovností Říma než vinou Čechů) nepřinesla smír a jednotu tak horoucně očekávanou. Votum basilejské nebylo však jen kapitulací poraženého, nýbrž také důkazem, že husitství při pozornějším a blahovlnějším studiu možno uznatí za hnutí dobře katolické. Dnes poznáváme čím dál tím jistěji, že bylo plodem nejryzejšího gotického středověku, souvislost s pozdějším protestanstvím že je jen vnější, event. zdánlivá, vskuťku že šlo v něm o projev nadšeně blouznivého reformního nadkatolicismu. Odtud také ten nesmírný éťhos jeho, jenž — přes všechny stíny středověké tmy, hrůzy válek a surovostí doby — zdvihá české dějiny s jménem Jana Husa spojené do takových výšin, že posvátné úctě před nimi neubrání se ani profívnik zásadní, má-li smysl pro velikost a pravdu.

Přál bych si, aby si vše to, co jsem tu letmo naznačil, byli uvědomili mluvčí katolické církve, když uvažovali o svém stanovisku ke svátku Husovu. Soudím, že mohli říci krátce: Hus historický, nejen český vlastenec a spisovatel, ale i Hus reformátor, nám nebude a nesmí překážeti — my se stavíme jen proti modernímu Lžihusovi. Proti tomu Husovi, jménem jehož se bojuje proti katolicismu, jménem jehož se vyzývá k odpadu od církve! To by bylo stanovisko, jež by našlo ohlas a pochopení i mimo kruhy katolicky věřící a jemuž by musil dátí za pravdu. Neboť není hrubšího paradoxu než vyzývat jménem oslavy Husovy k vystoupení z katolické církve, z Husovy církve. Jakékoli byly Husovy theorie o rozdílu církve Kristovy a církve empirické a jakkoli prudká byla jeho kritika této církve — v praxi přece

vidíme, že všechen ten opoziční moralismus nepomyslel nikdy na to vytrhnouti se z této církve, usilovatí o nápravu mimo ni místo v ní samé. Ani Hus, ani husité po upálení Husově zajisté žádnou jinou církev zakládají nechtěli — všechny myšlenky jejich po těch 14 let bojů na život a na smrt i po desíletí potom byly nesený touhou smíru s církví, snahou prokázat pravdu svého dobře „katolického“ křesťanství před celým světem. A ta žádost jednoty s církví obecnou ovládla i v Táboře — a taková byla u Žižky i mezi husity pražskými nenávisť ke kacířům, t. j. k těm, kteří naukou zatvrzele hájenou proti učení církve, event. Písma sv., odlišili se od společenství věřících, že je upalovali bez milosti. Nějakou „svobodu svědomí“ ve smyslu moderním neznali nikde a je patrné, jak opatrně musíme omezití ten pojem, chceme-li říci, že Hus umřel pro svobodu svědomí.

Bylo to nejen nedostatečné porozumění pro možnosti a nemožnosti doby Husovy, zaviněné i velkými historiky, ale i jubilejní nadšení nebo nerozpačitá agitace, jež dohromady způsobily, že falešná velikost Husa nepravého zatlačuje a ubíjí velikost Husa skutečného. Četl jsem nedávno článek autora vážného jména, v němž bylo čtenáři vykládáno, že by bez Husa nebylo snad ani parního stroje a pamatují-li se dobře, ani moderní demokracie. Jak vznikají taková neporozumění a nadsázky, znázorním příkladem, tuším, poučným. Často citovaná slova Husova, jež známa jsou snad každému vzdělanému Čechu, tvořící jeden z běžných základů jeho představy o programu a významu Husově v dějinách osvobození ducha lidského, znějí:

Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdu, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti.

Mínil jsem kdysi, že tu pravdou rozumí Hus: spravedlnost. Ale K y b a l nás nyní, na základě nejdokonalejšího dosud poznání spisů Husových, poučuje (str. 35), že tu Hus ovšem nemínil pravdou rozumové poznání, nýbrž p r a v d u b o ž í, zjevenou v Písmu sv. Pozměníme-li podle toho kontext Husův, aby mu dnešní Čech rozuměl v pravém smyslu jeho, obdržíme text:

Hledej pravdy boží, slyš pravdu boží, uč se pravdě boží, miluj pravdu boží, prav pravdu boží, drž pravdu boží, braň pravdu boží až do smrti!

Závoj padl s obrazu — a my vidíme ryzí středověk tam, kde jsme se domnívali vidětí červánky novověku, na místo rozumového sebeurčení tyčí se před námi autorita Písma sv., t. j. bible obojího zákona! Krátce: Hus pravý rázem zapudil Husa falešného. Jeden list socialistický navrhol letos, aby se svátek Husův zval dnem pravdy — jak zřejmo, měl by název duchu Husovu odpovídající znítí spíše: den pravdy boží. Pochybuji, že by si takový svátek zavedli naši socialisté.

Ale nepochybuji, že z podobných omylů a nedorozumění zrodil se svátek Husův, pokud totiž nebyl myšlen jako den úcty k vroucně křesťanskému vzepjetí českých dějin ve středověku, soustředěnému v osobě Husově (věřím, že část naší společnosti přála si svátku v tomto duchu), nýbrž jako den agitace proti církvi katolické dneška. A že na některých stranách svátek Husův především v tomto smyslu byl pojat, to nemůže býtí tajno nikomu, kdo historii oslav Husových u nás a ráz jejich, zejména na venkově, měl příležitost sledovat pozorněji. Je-li zneužívání náboženství k účelům světským, jak stále slyšíme, klerikalismem, tak tento klerikalismus „pokrokařský“, jenž zneužívá jména Husova, lépe řečeno zrazuje Husa a jeho myšlenku, k účelům památku mučenníka kostnického urážejícím, zaslouží odsouzení nejpříkřejšího. Pochopíme, že ta část našich evangelíků, jejímž jménem mluví V á š a a j í ž, jak Váša praví, je věřící katolík bližší než domyšlivý pokrokař, bránila se požadavku svátku Husova, odmítajíc, jak rozumím, nebezpečí agitace s ním spojené a vyfloukání kapitálu —

k většímu rozdělení a rozdrobení jednotné vůle národní — z bojů a nenávistí, jež zuřily ve vlasti naší před půl tisíciletím.

Naše svoboda ukládá nám problémy mnohem vážnější a nezbytnější, než stálé rozčilování o spory minulosti. Píše se nyní mnoho o smyslu našich dějin. Kdybych měl se o to pokusit, abych také sám přispěl nějakým agitačně výchovným výkladem našich dějin k polepšení Čechů přítomnosti, řekl bych asi: „Smysl“ českých dějin je, že Čechové, kdykoli se dopracovali vysoké úrovně svobody a samostatnosti, podvrátili sami obojí v zápětí nedostatkem rozumné umírněnosti — a to jak v oboru života politického, tak duchovního.“

Projev Pekařův jest více projevem politickým, než úvahou historickou. Z katolické strany bylo již Pekařovi řečeno, že se v zásadě mylí. Mezi Husem a katolickou církví není možný smír. Hus, jak prof. Krofta (Č. Č. H. 1923, str. 516—525) a Sedlák (Hus) přesvědčivě dokázali, rozešel se s církví v podstatných věcech. Připouští to konečně i nekritický a k neuvěření tendenčně pišící Novotný, který napsal (M. J. Hus. Život a dílo. 2 díl, str. 457), že v Kostnici Hus již kacířem skutečně byl.

Hus rozešel se s církví v otázce primátu. Hlavou jeho církve (sboru předřízených) není papež, nýbrž Kristus. V traktátu „De ecclesia“ píše Hus, že „základem, na němž ji Kristus zbudoval, jest on sám; neboť o sobě, nikoli o Petrovi řekl: „Na té skále vzdělám církev svou.“ Petr nebyl hlavou církve, ani jí celé neřídil. Ovšem ustanovil jej Kristus vůdcem mezi apoštoly, ale důvodem toho byly ctnosti Petrovy, víra, pokora a láska, jimiž vynikal nad ostatní apoštoly. To je názor nekatolický, řekli bychom protestantský. Vyvěrá z něho, že nehodný papež není papežem, že nehodný kněz neposvěcuje atd. Hus tyto závěry z chytrácké opatrnosti nedělá, ale samy z jeho premiss vyplývají a jeho stoupenci je ihned takto aplikovali.

Sedlák to formuluje opatrně takto: „V těchto výkladech Husových bije přímo v oči nedůslednost názorův. Neboť je-li církev sbor předurčených ku spáse a Kristus její hlava, jež jí stále vlévá život a pohyb, pak není třeba ani papeže, ani jakéhokoli prostředkování spásy. Ale Hus jest dalek, aby učinil tyto závěry. Jednak jej mylí různé názory Viklefovy, z nichž těžko tvoříti jednotný celek, jednak tkví v duši jeho příliš hluboko učení katolické. Proto podržuje s praedestinatianským pojmem církve papežství, kněžství i prostředky milosti, zůstává tak zevně na půdě katolické. Hlásá bludně, že papežství není předmětem víry, že není ke spasení nutno býti poddánu římskému biskupu, a že nadřaděnost biskupa římského nad jiné biskupy (primatus jurisdictionis) není z ustanovení Kristova, nýbrž jest dílo císařův, hlavně Konstantínovo, ale přijímá skutečný stav církve.“ (M. J. Hus, str. 286.)

Stejně to vypadá s jeho názorem o očistci, odpustkách a o transsubstanci. Hus nechtěl býti usvědčen z kacířství a proto neupřímně, zbaběle a oportunisticky kličkoval, až v duši zcela souhlasil s kacířskými názory Viklefovými.

Obhajoba Novotného a Kybalova činí z Husa prohnatého šibala a člověka úskočného a neupřímného. „Pohyboval se na hranici krajní možnosti“ (kacířství) — jak píše Novotný „a zakrýval s podivuhodnou obratností a vypočítavostí pravé smýšlení, aby kacířstvím neohrozil své dílo“ — není podle našeho soudu důstojné člověka, který napsal: „Hledej pravdu, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdu až do smrti.“ Totéž plačí o pokusu Husově skrýti před koncilem dva své traktáty.

Hus byl subjektivist a kacířství, jako bylo Husovo, jak správně napsal dr. Rádl (Naše doba XXIII, 11), musí býti za všech dob úřady i úřady universitními pronásledováno, protože neuznává individuální zodpovědnosti.

Tím méně se s ním může smířit církev katolická.

Tvrzení Pekařovo, že koncil basilejský rehabilitoval Husa, neobstojí. Tam se bojovalo již jen o čtyři artikuly, které byly skoro nezávadné a ne o články, pro něž byl Hus souzen. Husa se věroučně v podstatných věcech nikdo nepřidržel. Či mohl koncil basilejský, třebaže byl revoluční, přistoupiti na tyto odsouzené články Husovy? „Petr není a nebyl hlavou církve svaté katolické (čl. 7.). Kněží, žijící jakkoli prostopášně, jako synové nevěřící nevěrecky (kacířsky) smýšlejí o sedmi svátostech církve, o moci klíčů, o církevních úřadech, o censurách, o mravech, o obřadech, o posvátných věcech církevních, o úctě ostatků svatých, o odpustcích, o svěceních“ (čl. 8.). Nebo: „Důstojnost papežská má svůj počátek od císaře a přednost a ustanovení papeže vyronily se z moci císařovy“ (čl. 9.). „Nikdo, komu toho Bůh nezjevil, není hlavou částečné církve římské“ (čl. 10.). „Poslušnost církevní jest poslušnost dle vynálezu kněží církve, nemajíc výslovného rozkazu Písma“ (čl. 15.). „Není ani jiskry zdání pravdy na tom, že je potřeba jedné hlavy, která by ve věcech duchovních řídila církev a která by vždy obcovala a trvala i s církví bojující. Exkomunikace, zakazuje-li kázati lidu, není třeba poslouchati“ atd. Kybal a Novotný dokáží, že Hus to tak nemyslel, jak tomu rozuměli shromáždění otcové církevní, ale tento argument málo platí. Koncil kostnický nemohl se s Husem přísti o slovíčka. Rozhodovalo tu zajisté, že stoupenci Husovi vykládali si za jeho souhlasu jeho články ve smyslu kacířském.

Pekař má snad pravdu v tom, že Hus zemřel také pro nápravu církve. Katolíci by tuto historickou zásluhu Husovi neupírali, kdyby také moderní oslavovatelé Husa takto chápali a kdyby i jim šlo o umravňení a zvelebení církve. To nikdo ovšem předpokládati nemůže. Katolíci Husa z hrobu nevyvolávají. Piší o něm až na malé výjimky slušně, což opět nelze říci o druhé straně. Pekař ovšem i této straně a jejímu Lžihusovi dal svůj díl, ale na jedno zapomněl a správně mu to vytkl Chalupný („Tribuna“ 30. srpna): „Husa historického nikdo nebude ctít. Hus je pro nekatolíky osobou dynamickou, to jest nositelem pokroku, mužem, který nám otevírá svět“ atd. — jak to v nesčetných variantech slyšíme.

Kdyby Husa oslavovali evangelíci, církev by jistě chovala se snášenlivě k jeho oslavám. Ale oslavují ho nekatolíci, vlastně odpadlíci, kteří Husem ospravedlňují své vystoupení z církve. Ti vždy na Husovi budou zdůrazňovati jeho odboj proti církvi a ne jeho snahy o nápravu její, o mravní povznesení lidu atd. Církev ostatně to, co bylo dobrého v hnutí husitském, provedla na koncili tridentském a v tom smyslu rehabilitovala Husa před tváří těch českých katolíků, kteří Husa nechtějí vyřazovati z národních dějin. Tato koncese cítelům Husovým ovšem nedostačuje. V dodatku k třetímu vydání svého Jana Husa obořuje se prof. Masaryk na prof. Kalouska pro tento názor. „Hus, — píše Masaryk, — postavil proti církvi a papeži autoritu Písma a v tomto stěžejném bodě církev ničeho nenapravila, naopak pokročila až k čirému absolutismu papežské neomylnosti. Hus tedy, kdyby dnes žil, stál by zase a stejně, ba ještě rozhodněji proti římské církvi papežské. Hus dovolává se autoritě Písma důsledně musil se dovolávat také rozumu.“ Nebudeme rozhodovat, zda má pravdu Pekař či Masaryk. Jen tolik poznamenáváme, že s volným individuálním výkladem Písma nemůže se smířiti žádná církev a odmítli ho i radikální Táboři. Masaryk a Herben tvrdí, že Husovi netřeba věřit v jednohlivostech, neboť v těch věcech (katolicky pravověrných, p. r.) jsme pokročili nad něho. Od Husa prý se třeba učit „nespoléhat ve věcech náboženských na vnější autoritu církevní, nýbrž na Písmo a na pravý rozum, poněvadž nikdo na světě nemá práva náboženské přesvědčení znásilňovat.“ Po tomto výkladu Masarykově, který je sdílen většinou moderních cítelů Husových, není, tuším, možno věřiti ve smír.

Masaryk učinil Husa a reformaci symbolem náboženství bez autority. Odtud vyprýštila také snaha vytvořit národní českou církev. Nepodařilo-li se to ve stol. XV., tím méně se to zdaří ve stol. XX. — století atheismu. Národ je nábožensky jako ve stol. XV. rozbít na řadu svářících se sekt a původcem toho jako před věky — Hus. Katolíci nebudou tentokrát slačeni na 15procentní menšinu. Zůstanou jedinou církví a svou převahou mravní a organisací budou poněmhu — bez jesuitů a ramene světského — provádět rekatolisaci národa. Budou vykupovat násilí profireformace i rakousko-habsburské „podpory“. Budou toto misionářské dílo konat rádi z lásky k národu. Bude to dílo záchranné, neboť národ tak malý jako náš a tak dokonale obklíčený nepřáteli nesnesl by vnitřní rozervanost. Kdyby občané tohoto státu chtěli se řídit Husem, jak to chce Masaryk, měli bychom nazítří u nás revoluci. Hus učil, že věřící má povinnost poslouchat vrchnost jen v tom, co je dobré. Má přemýšlet, zda rozkaz, jež vrchnost vydává, jest v souhlase s Písmem a rozumem. Co platí o vrchnosti (autoritě) duchovní, platí „per analogiam“ o vrchnosti světské. Kdyby občané všecky rozkazy vrchnosti (státu) přezkoumávali svým rozumem a poslouchali jen v tom, co se jim zdá dobré, nesehnal by stát na daních ani 10 milionů, natož deset miliard a na vojnu by šlo také málo dobrovolníků. Komunisté by jistě neuznali ani jeden počín „buržoasní“ vlády za dobrý. Čelí tomuto anarchismu, subjektivismu a negativismu, kteréžto prvky jsou vlastní osobě Husově, je příkazem státní moudrosti.

Končím výrokem Chalupného (Přehled 1910, Úkol českého člověka): „Kdykoli by se v národě českém obnovilo podobné hnutí, jako bylo husítské, bude stejně drazé zapláceno. Nový směr znepřátelil by nás opět s celým světem a v naší zeměpisné poloze by vedl znova k situaci národu nebezpečné.“ Chalupný, který vytýká v „Tribuně“ Pekařovi nedůslednost, dnes od tohoto výroku ufiká a doporučuje vystupování z církve — všelék to na bolesti českého člověka. Prof. Pekař chce obnovit utraquismus. Není pro něj v dějinách místa, poněvadž ve stol. XX. jde o víc než ve stol. XV. Jde o boj víry a nevěry, odívané a maskované všelijak, ale přece jen nevěry v Krista Boha a vykupitelské poslání Jeho i církve Kristovy. V tomto zápase není pro kompromis místa.

Ernest Psichari:

HLASY VOLAJÍCÍ NA POUŠTI.

Vzpomínky z Afriky. — Přeložil Josef Krlín.

Kapitola první.

Brackna — Tagant — Gorgol.

Vládní komisař v Mauritanii, jehož jsem doprovázel, opouštěl právě srázný břeh Senegalu, jímž prošel od Podoru k Boghu, odcházeje do rozsáhlého území, nad nímž mu bylo svěřeno velení. A tak 17. února 1910 vyjela při východu slunce malá karavana, rozloučivši se s pokojnými vlnami senegalskými. V čele jela přední stráž, sestávající ze šesti senegalských střelců, již vedl domorodý četař. Za ní velitel se svým flumoč-níkem, vystrojeným Baiba Biramem a s několika černými jezdci. Konečně před řadou šestnácti vozů Lefèvreových tažených mezky postupoval oddíl střelců. Vzadu jel velitelův sluha, hrdě sedící na volu, opatřeném anglickým sedlem, následoval dlouhý zástup domácích, kuchařů a kuchlíků a za všemi zadní voj dvanácti senegalských střelců,

jimž velel evropský četař. Na bocích byla výprava chráněna námezdníky maurskými z kmene Ouled-Biri, kteří se nefečně kolébali na nádherných velbloudech.

Naši první zastávkou byla stanice Aleg. Vede do ní jakási třída vroubená stromy, ale víme, že na konci této přímé aleje se rozkládá poušť a tato myšlenka činí nás netrpělivými. Osmnáctého jsme dorazili o 10. hodině do stanice; je to pevnůstka s cimbuřím, jež věncí nepřiliš vysokou skálu. Na samém vrcholku vlaje francouzský prapor. Před vnější zdí postavili se střelci, aby vzdali čest: nádherný obraz ve své čisté prostotě, a hned na počátku nám poodhaluje Afriku. Chápeme, že bude mluvíti k našim duším spíše než k našim smyslům, a že se ponoříme čistým symbolem toho, co jest nejvznešenějšího pod nebem, v nejvznešenější život duchovní.

Devatenáctého opouštíme Aleg se zesíleným průvodem o třicítku mužů. V 9 hodin večer dostupujeme vysoké oasy Tankassasské, ale měsíc ozařuje naši cestu, a zastavujeme se až v noci v mlčenlivé samotě. Zařím co střelci uléhají na písek, který nahrnuli do svých pokrývek, procházím se podél čtverce, jež tvoří náš večerní tábor. Svěží vánek čeří choulostivé citlivky. Všechno odpočívá v nádherné bělosti jasné lunny a na bílém nebi odrážejí se nehnutě, ale věrně strážce s bajonety na hlavni.

Ah! cítil jsem tohoto večera tu vůni Afriky, kterou jsem tolik miloval! Laskal ten oživující větrík, jenž v nás vzněcuje, co máme v sobě nejlepšího, a viděl jsem se, jaký jsem byl v letech mládí, když jsem procházel jinými samotami, tak vzdálenými odtud a tak blízkými.

Prožil jsem mnoho nocí podobných této. Kolik ještě jich prožiji? Kolik let se budu toulati pod žhavým sluncem a pod bledým svitem měsíce? Nevím toho, ale co je třeba — naprosto nezbytně — toť, aby opět nalezená Afrika mi dala užitečné rady. Ať cestujeme jakkoliv dlouho, nebudeme cestovati jako turisté. Bude třeba — naprosto nezbytně — aby každý kousek cesty byl ku prospěchu našim srdcím. Mám nejrozhodnější vůli, nejpevnější úmysl projíti svět usebrán, rozhodnutí proniknouti se. Nebudu kráčetí touto zemí jako diletant, ale budu ji stále prositi o sílu, o přímou, čistotu srdce, o šlechtnost a nevinnost. Poněvadž vím, že Afrikou se dějí veliké věci, mohu od ní vše žádati a mohu žádati vše od sebe sama. Poněvadž jest předobrazem věčnosti, vymáhám na ní pravdu, dobro, krásno, a nic méně . . .

Za jedenáct dní po odjezdu z Boghé jsme se ocitli na úpatí strmé skály, Tagantú. Kolmá stěna nás drtí. Hrozný východní vítr zběsile řádí a zahaluje nás oblakem písku. Vzdouvá jako pěnící vlny bílé duny, které hrozí zasypati chýše stanice Moudjéria. Během tří dnů máme téměř vidění pekla a cítime vysvobození, když obejdouce skálu, vstoupíme soutěskou Toum el Batha do hornatého Tagantú. Travnatá pozadí zpestřují jednotvárnost tvrdých skal. Roviny, na nichž vyráží drobná travička, poskytují chudou pastvu skotu domorodců. Leckde jest viděti mezi skalinami veliký baobab nebo několik políček s melouny, jež jediné dosvědčují, že i v těchto opuštěných končinách žijí lidé.

Na cestě z Moudjérie do Tijikje přes Tagant nalézáme na všech stanicích vodu. V Tin Ouadinu a v Taordě jsme se zastavili u pramenů, jež tryskají ze skály a které se jmenují maursky „guelta“ Ačkoliv voda byla špatná, zkalená velbloudy, kteří nás předešli, byli jsme přece šťastni, že trochu malebností okrášlilo jednotvárnost pochodů. Skalnaté nádržky vydechují vůni starobylosti. Jistě se podobají pramenům živé vody, jež vyvodila ze skály hůl Mojžíšova v druhé Thebaidě.

V Niémelaně, v samém Tagantú, stanuli jsme u náhrobku z kamenů, jenž byl vystavěn na památku poručíků Andrieuxa a Fraussera. Tyčí se nedaleko skalnaté zdi,

kde zemřeli v říjnu 1906 oba ti důstojníci. Začínali jsme tehdy výboj. Před patnácti měsíci byl zavražděn v Tijikji M. Coppolani, který prvý vnikl do hornatého kraje. Znepokojeni naším počínáním pokusili se nepřátelé francouzského pokoje o hrubé násilí. Starý šejk Ma el Ainin, duchovní vůdce celého Adraru až k Jižnímu Maroku, vypravil se do Fezu a ucházel se proti nám o podporu sultána Abd el Aziza, jemuž dal šejk svoji „baraka“. Sultán odpověděl tím, že vyslal Maurům na pomoc svého bratrance Moulay Idrissa. V říjnu 1906 vnikl tento rozvášněnec do Tagantú, se zástupem šesti set ozbrojenčů ponejvíce z Adraru. Setkal se ve vyschlé kotlině niémelanské s oddílem Andrieux-Frausserovým, jenž byl přesilou zničen.

Z tohoto krvavého dne zbývá prostý pomník, jež pozdravuje několik řídkých příchozí. A ti přicházejí o pomoc. Duše jejich milují Francii. Překypují láskou při vzpomínce na vlast, šeptají: „Oh, kéž jsme jí hodni!“ Jest to vroucí prosba, již věčně jejich srdce vysílají.

9. března v Tijikji. — Zde nás vítá málo života. Palmy libě šumějí a jejich příjemný šelest láká k odpočinku, k utišení. Ale je třeba, aby masivní strážnice, vystavěná v pravém úhlu, vnesla svými přímými hranami přísnost tam, kde se báli přílišné malichernosti. Poručík F. nás přijímá a vede nás hned ke hrobu Coppolaniho, který leží na konci tábora střelců. Dojemný nápis arabský připomíná, že byl Coppolani „přítelem Musulmanů“. A vžíváme se do toho roku 1905, kdy veliký muž se rozhodl vtáhnouti do písečné Mauritanie. Jak smělé dobrodružství! Po dvě léta jest Coppolani bezmocen na březích senegalských, upíraje oči na nesmírné rozlohy Severu, jejichž obsazení by zajistilo pokoj v Senegambii. Představitel Francie nemá zavazadel, jeho průvod sestává z hrstky lidí; peníze scházejí. Ale pracují všichni. Coppolani žádá posily. Nakloní si šejka Sidii, duchovního správce největší části jižní Sahary. Konečně nastupuje roku 1905 cestu do Tagantú. Na své cestě vykládá Maurům o naší vlasti. „Nikdo neznal duše Musulmanů jako on,“ řekl mi později kapitán A., který byl jeho přítelem. V jednohodinové rozmluvě převede nejnepřátelštější Maurů na svou stranu. Proto se těšil široko daleko obzvláštní přízni. Viděl jsem lidi, kteří vážili míle cesty, aby mu přinesli skopce pro něho vykrmeného, a přivezli jej na hřbetě velbloudově, aby maso bylo co nejchutnější. Viděl jsem Marabonty, kteří mu přiháněli stáda krav, aby měl dosti mléka.

Coppolani jede až do Tijikje, která jest dodnes nejposlednější stanicí na poušti. Ale tam ho zavraždil fanatický Moulay Idriss, právě ve chvíli, když zamýšlel odjetí do Adraru a dosáhnouti přes samoty našich držav v jižním Alžírsku.

Zdá se mi, že ještě něco zbývá z někdejších bitev a jako bych to pozoroval v čisté vážnosti toho prvého večera, kdy se vrátíme ke stanici, abychom počajovali v domě starého maurského lékaře, Mohameda el Brahim. Po dvě hodiny jsme setrvali v temné světnici, v níž jest naházeno plno kozlích kůží s knihami a rukopisy. Pán domu, sedící na jakési kamenné posteli, ve velkých brejlích, vykládal nám o minulosti, o své zemi, o Francii. Když jsme přešli přes široký dvůr, opuštěnou předsíň s pevnými čtyřhrannými pilíři, vydechli jsme si radostně na svěžím vzduchu večerním. Malé děti pobíhaly podél zdí úzkých uliček. Před Ksarem jsme stánuli u hřbitova, nad nímž se sklání vysoký strom. Rozkládala se před námi písčité vrstva Ouedu a na pahorku strážnice vystavěná na památku Cappolinovu. Cítil jsem až bolestně vážnost tohoto kraje za soumraku. Obetkávají nás v něm přísné myšlenky. Cítíme, že nic není posměšného v tomto spojení a že žádné místo není zde stvořeno k smíchu. Ah! ne, nesmějeme se v Africe. Víme dobře, že nebudeme v ní pochybovači, že budeme volíi, že vždy budeme chítí

volí. Nejsme z těch, kteří chtějí vše usmířiti, vše milovati. Ať tedy odejdou příliš choulostiví! Ať ti, jež děsí city trochu tvrdé, ať ti, jež změkčuje přílišná citlivost, opusť navždy tuto zemi síly a ctností! Ať všichni, kteří váhají, všichni, kteří by se chvěli před pravdou příliš silnou, nechodí se živiti trpkou výživou Afriky! Je zde třeba přímého pohledu na život, pohledu čistého, přímého k sobě, pohledu mladistvého, vši upřímnosti, vši jasnosti.

Vrátili jsme se do Moudjérie severní cestou, totiž prošeďse Quedem a Abiodem, zalesněnou sníženinou, kam kmeny chodívají pro trochu stínu. Na té cestě přicházíme na staré město Ksar el Barka, jež jest dnes v troskách. Pohlížíme-li se stromů ouedských, na nichž mile se odpočívá, mají ty přímé zdi ze suchých kamenů beze střech ještě mohutný vzhled starobylosti. Byli jsme tam pod palmami v teplém skleníku světlém a rozkošném, velice daleko daleko od života, příliš od událostí!... Mauri přišli, nejdříve bělovousý stařec, pak muži s krásnýma očima a konečně děti. Šli navštívit velitele. Tlukot psacího stroje pod stanem rušil tícho; připomínal mi, že jsme zde pro veliké dílo skutečné, a že dojeří ve stavu, v němž jsme, bylo by nesnesitelným. Byla to chvíle upřímnosti.

Z Tagantu jsme měli dosáhnouti řeky přes stanici M' Bont, jež jest dvě stě kilometrů na jih od Moudjérie. Vyrázili jsme dvacátého čtvrtého března. Dva následující dny jsme se ubírali podél vysoké stěny Tagantu, odkudž jsme se konečně odtrhli. Dvacátého šestého jsme byli v Touzigjiguitu, malé prohlubni ve skále, kam se sestupuje přes svah dosti neschůdný. Odtud jsme mohli viděti planinu Gorgol, kam jsme chtěli proniknouti. Ve tři hodiny večer jsme se dali na cestu a počali jsme cestovati zvolna v nekonečném prostoru, jenž se před námi prostíral. Večer jsme minuli několik nevysokých skal, potom se vše stávalo neurčitým, nesmírně bledým a bezbarvým. Vstupovali jsme do měsíční jasnosti, ještě omámeni dnem příliš dlouhým, jenž právě umíral. Ve tři hodiny ráno jsme se zastavili, očekávajíce východ slunce.

Dalšími pochody jsme se přiblížili zřejmě k řece. Pláň byla pokryta vysokými rostlinami, trnitým křovím stále hustším. Kraj byl stále krásnější. Prvého dubna před svítáním jsme sáhli kořinu gorgolskou. Jest lemována nádhernými stromy, pod jejichž stíny nás přivítala mračna kobylek. Když se rozjasnilo, spatřili jsme na obzoru vyvýšeninu, na níž se tyčila dosti vysoká věž. Byla to stanice M' Bont. Chtěli jsme tam zamířiti, když se na nás vyřítíl zástup Maurů sedících na velbloudech. Předejeli nás s velikým rykem, pak zvolnili svou jízdu, předstihnouše nás. Za nimi jeli jezdci uhánějíce úprkem, snímajíce ve vzduchu své dlouhé pušky. Konečně jsme uzřeli sto žen, které se k nám blížily, fleskajíce a křičíce. Došeďse až k nám, rozestavili se před našimi koňmi a v tomto zvláštním doprovodu jsme dosáhli zdi stanice, kde nás čekali senegalští střelci v semknutých řadách.

Nezamýšlel jsem se vrátiti do Saint-Louis. Nicméně jsem s radostí přijal rozkaz vydati se do Tagantu jako pomocný důstojník velitele F. 6. dubna jsme se vydali na cestu z M' Bont a zaměřivše k severovýchodu, dosáhli jsme horstva Assabu. Je to hornina táhnoucí se z jihu na sever, která odděluje svými sráznými hřbety planinu fgeibskou od gorgolské. Šli jsme po jejím úpatí až ku prameni Aïnu el Raïra, který jest na nejzazším jejím severu. Nalezli jsme podél tohoto útesu nádherné prameny, jejichž zurčení nás okouzlovalo.

15. dubna jsme odpočinuli v Garavuelu. Byli jsme opět na hranici Tagantu. V záhybu horském, v hloubi úzké soutěsky jest řada vodotrysků. Stromy se těžce sklánějí nad

černým vodním zrcadlem. Ve stěnách jsou otvory hlubokých jeskyň. Ptáci zpívají, zvouce k těžkému odpočinku. Ulehl jsem v jedné z těchto jeskyň. Viděl jsem odtud jen širokou číši plnou vody, veliký fíkovník vyrůstající ze skály a milostně se naklánějící. Sladká chvíle, hodina úplného oddání se, zřeknutí. Hodina podrobení se, nikoliv vzpoury. Hodina poslušnosti, důvěry — ani nevím komu či v co, ale prostě poslušnosti.

Dne 16. jsme slézali pohoří vysoké 120 m, srázně spadající na černou planinu, jež se již naplňovala večerní mlhou. Jednou v Tagantu jdeme až do půlnoci. Jedeme ve zvláštní kráse spletených skal. Jsme přinuceni označovat cestu velkými ohni, které působí v tomto uspořádání Walkyrie mohutným dojmem. Za předhořím v studené jasné noci zdá se země rozpálená až k nejnižším vrstvám horským.

Po dvou dnech jsme se zdrželi ve Foum Hajar s úmyslem dáti trochu do pořádku hordu námezdníků, kteří nás byli provázeli od M' Bonfu. Ale druhého dne po našem příjezdu musili jsme hledat torchské tábořiště, které, jak jsme zvěděli, leží na sever od Tagantu. Tito válečníci kruží a svobodní dosí dlouho se zdráhali dáti nám odpočítati své velbloudy. Dne 20. v jednu hodinu ráno odešli jsme rychle a přešli velikou nížinu z Tamourtu do Naje. Ráno nám bez nesnází jedno dítě ukázalo tábořiště. K osmé hodině jsme skutečně zpozorovali stany, rozseté mezi akaciemi. Ihned jsme je obklopili, chopili se pušek, zatím co vojínové se jali hledat stáda. Když je našli, spočítali jsme je a po dvou hodinách jsme vyrazili k Foum Hajar.

22. dubna opouštěl velitel F. Foum Hajar, ubíraje se do Moudjérie, kam ho volaly důležité události politické, a svěřil mi velení nad naší eskortou, jež měla čtyřicet mužů. Měl jsem s sebou jen Maury, dobře vyzbrojené, ale ještě špatně ukázněné a neznající našich vojenských zvyklostí. Všichni vsedli na velbloudy.

24. jsem obdržel rozkaz odjetí na východ guelty Moudjérie, na výhodné vojenské stanoviště. Ještě téhož dne jsem splnil rozkaz. Zamířil jsem k útesu, který ovládá stanici Moudjérie a vyhledav vhodné místo, dal jsem vybudovat na čtverci asi 30 m silnou ohradu z trnitých větví, zvaných „zériba.“ Měl jsem tam zůstat až do 12. června.

Tam jsem prožil první hodiny opravdové samoty, tam jsem prvně slyšel zbožně zapadáti hodiny ve věčné mlčení pouště. V té mrtvé zemi, v níž nikdy nevystavěl člověk svého příbytku, se mi zdálo, že vycházím ze všedního života a blížím se, chvěje se závrať, na kraj věčnosti. V nesnesitelném denním vedru, zatím co vojáci spali pod svým domácím sluncem, jsem seděl ve stanu, bradu opíraje o svá kolena, se srdcem bušícím jako v tajemném očekávání.

Večer jsem obyčejně vystupoval na vysoké srázné skály, chránící z východu tábor. Všude, kam jsem mohl dohlédnouti, jsem zřel jen zakrslé křoví s tenkými lístky, rozseté po opuštěných nivách. V dále šíhlé pahorky se rýsovaly na obzoru, ale můj pohled utkvíval raději na malém písčitém břehu, kde se tyčily naše stany z velbloudí srsí. Jediné ony měly trochu života v šedé jasnosti věcí, jako slabé třesnutí křídel v etheru.

Po unavujícím denním vedru přinášel mi svěží večer jakousi lehkost a zdálo se mi, jako bych pozoroval stoupání mé duše v prostoru. Tehdy, ztracen na zemi, jsem se nořil v tajemství světa, oči upíraje na Orion, který sám vycházel ze skrytých záclon obzoru.

Kapitola druhá.

Moudjéria.

Od 12. června 1910 — 16. ledna 1911.

12. června 1910 jsem sestoupil s hory a začal se zařizovat v Moudjérii. Měl jsem tam zůstat osm měsíců. Nic jednotvárnějšího než život na těch stanicích, které jsou jako přední strážě pouště. A přece v Moudjérii a za potulek v Tagantu jsem poznal Maury. Při tom zkoumání jsem zažil několik pěkných chvil. Ale nezpůsobilo ve mně nic velikého a ani mne mnoho nepolepšilo. Co jsem zřel nejkrásnějšího v Tagantu, to stopy našeho výboje: hrobku Andrieuxovu a Frausserovu v Niémelaně, hrob Coppolaniův v Tijikji a několik kolíků značících na vrchu duny El Bayyedh místo, na němž stály stany Reyovy.

Bylo by lze napsat pěknou knihu o počátcích francouzské Mauritanie. Začínala by skvostnou stránkou: M. Coppolani se prochází r. 1903 na pravém břehu Sénégalu s nejkrovnějšími potřebami, jaké kdy měl zástupce veliké mocnosti a svůj pohled obracel k severu, kam se nemůže pustit pro nesčetné obříže.

Kapitán A. mi ještě říkal: „Zřel jsem zástupy vážených občanů, kteří přicházeli ke Coppolanimu s úmysly málo přátelskými, a jež po několikahodinovém trpělivém rozhovoru úplně přetvořoval. Nomadové z Aftouthu byli úplně v jeho moci. Proto se brzo vyprávělo mezi nepřátelskými kmeny, že Coppolani vděčí za své úspěchy jistým tajemným silám . . .“ Nebylo třeba více k fanatismu a bolestnému konci v červenci 1905.

Na tuto velikou postavu myslíme v Moudjérii. Ale k této myšlence se pojí jiná zlá. Zdá se mi, že ještě cítím urážku způsobenou mému jménu. A co? Máme tak snadno zapomenout, že jsme křesťanskou mocností? Nenecháme trochu více ze sebe v těchto končinách? Když vzpomínám na arabský nápis v Tijikji: „Zde odpočívá Coppolani, přítel Musulmanů“, cítím úctu i nepokoj. A mám tehdy touhu číst stránky Joinvilovy a vydati se jako on na „dobrodružně sladkou pouť kříže“. Toť asi zboží, které by bylo třeba vzít do Mauritanie.

Na mnohé Francouze, kteří nemají víry, ale kteří mají lítost po ní, působí Islam vábivě. Neřeba se nad tím tolik rmoutit. Tuto chuť nám dala nesmírná obratnost v zacházení s Musulmany. Ale kolika nepokoji, smutnými úvahami o sobě plátime tento výsledek?

Každý den jsem se projížděl na koni. Nejčastěji jsem zajížděl na jih do skal Tagantských až k širokému průseku Fom el Batha. Rád jsem ujížděl tryskem po jemném písku ve stínu hor. Při návratu vše se koupalo ve slunci, ale kraj, chráněný silnou vrstvou Tagantu, uchovával se svými vysokými akaciemi a svou bílou půdou vzhled dosti ušlechtilé jemnosti. Měl vybranou lehkost jako miniatura v delikátních barvách, jakož i nudnou velebnost neužitečných věcí. Země kovová, s průsvitností a odrazem křišťálu.

Při návratu jsem býval očekáván četnými Maury. Starci tvrdého a ostrého pohledu, jejichž postava až do šatu připomínala nějakého Žida z Písma. Byli tam též mladí lidé hrdých očí, s dlouhými a prstencovými vlasy. Možná říci, že v nich převládala arabská krev. Představují mi opravdové potomky prvých Zenatů: berberskou jemnost s jugurtfrinskou hrdostí. Vedle několika semitských typů jsem našel pravé Arijece. Jako bych patřil někdy na známého svého přítele z Francie.

Ve společnosti tak hierarchické, jako jest maurská, nejsme udiveni, že rozdíly třídní se objevují v postavě, v pohybech, chůzi, pohledu. Často k nám přicházeli mladí bojovníci hrdí jako gueuxové, jejichž vážené chování, harmonický postoj, jemné tahy označovaly skutečné aristokraty. A byli jsme v úděsu, když začali žebrať o kousek cukru, o trošku čaje nebo rýže.

Nejvyšší pán jest oděn jako poslední ze zajatců, to ještě dokazuje, že títo Berbeři nejsou Araby. Prosfota mravů jest nesmírná, jak nám ji popisuje starý Ibn Khaldoun, mluvě o životě berberském. Tvrdý život závodníků, přísný rozjimačů, toť dvojí vzezření maurské duše. Nevzдалují nás tak od nás, jak bychom byli pokoušeni myslíť.

Jednoho červnového rána jsem šel do Aftouthu, který leží na druhé straně duny. Ježto jsem klusal po měkké půdě dlážděné bledými květinami, zaslechl jsem mocný křik, vášnivé vzdechy, v němž jsem rozeznal volání „muezzinů“: „La ila illallah!“ Přiblížil jsem se a uzřel jsem stany a shromážděné lidi, kteří dělali posunky. Když mne zpozorovali, ustali. Sestoupil jsem u stanů s koně. Přijali mne laskavě a nabídli mi velice přívětivě kozí mléko. Byli to Ghoudzfové, žáci šejka Ghazwani, velikého chadelyeského učence.

Tyto Chadelyové tvoří mocné náboženské bratrstvo, které má v Mauritanii jen málo přívrženců. Vzniknuvši v X. století z filosofické školy šejka Djazouliho, vyznačuje se dnes vášnivým mysticismem, hraničícím až s hysterií. Právě jsem přerušil duchovní cvičení těchto ascetů, jsoucích ve „fena“, t. j. v jednotě mystického snění. Druhého dne ráno chtěl jsem je opět shlédnouti. Ale stany zmizely daleko do pouště, daleko od nepovolaných pohledů.

Tyto věci nejsou u Maurů časté. Všichni se hlásí k veliké škole Quadryyů, theologičtější, či ke škole Tidjaniů, která nám vždy přála, poněvadž jeden z velikých maquaddemů sekty, Abd-el-Kader ben Hamida doprovázel r. 1880 majora Flaattersa. Coppolani ve svém díle o náboženských bratrstvech Islamu nás podivuhodně poučuje o těchto sektách trochu uzavřených před nezasvěcenci. Sekta Quadryyů, rozšířená v celé Sahaře, byla založena Sidim Abd-el-Kader el Djeilani, pocházejícím z Bagdadu, největším a nejlidovějším světce islamským. Coppolani vypravuje, že přívrženci mají odříkávat, až pokud jsou s to, „dikr el hadr a“: „Allah! Allahon! Allahi!“, naklánějíce hlavu kupředu, napravo a nalevo. Neviděl jsem nikdy takového bláznovství mezi Maury. Ale zásady Abd-el-Kadera jsou stále živé v Islamu, a jeho mravní ctnosti, které byly velké, jsou stále velebeny.

Coppolani nám sděluje slovo světce Aliho ben Abou Taleb: „Jsem fečkou pod písmenem bâ.“ Písmeno b â jest prvním z „fatihy“, začáteční kapitoly Koranu, která jest zároveň z prvních modliteb muslimských. Tento Ali dospěl jistě poslední hypostase. Jest velice zajímavě sledovati u Coppolaniho různé stupně, které vedou k té mystické dokonalosti, od chudoby, která jest začátečním stavem, až k „Madjma el Baharim“, „sfoku dvou moří“, v němž věřící jest tak blízko Bohu, že zbývá jen délka dvou oblouků, aby s ním splynul. Mají za to někteří, že v tom jsou různé neoplatonické extase, jak nám je popisují Ennéades.

Zde před námi Coppolani otevírá překvapující výhled. Ukazuje nám hluboký vliv alexandrinismu, Porphyria, Jamblika, Plotina na islamskou theologii. Ostatně, vysvětluje nám, jak „fakihové“, vzdělanci andaloužští, žáci Avicennovi a Averroèsovi, se připojili k Maurům, vracejícím se z výpravy do Španělska, a kteří rozšířili vědu v berberském světě. A ukazuje nám tak spojení dvou mystických proudů, které oba se nám jeví velice příbuznými.

(Pobračování.)

UMĚNÍ.

O lásku k chorálu.

Milý pane doktore!

Jsem Vám již dlouho povinován napsati nějaký ten článkuček o chorálu; každé nové číslo »Ž.« mi ten slib připomíná a vytýká, že špatně držím slovo.

O chorálu psát doktrinálně do »Ž.« nemohu, poněvadž činí tak časopisy a knihy jiné, však postěžovat si Vám, že liturgické hnutí (krásně o tom psal P. Reban) je skoro jen na papíře, je nutno.

»Život« je výborným interpretem církevní kázně, ze článků vane zdravý vzduch. V »katolických« revuích a časopisech, nenalézáme všude tolik důslednosti, jako v »Ž.«; téměř pravidelně jen s několika málo výjimkami, což je divno při jasné stylisaci zákonů. Dnes je každý neřád dobrý, jen když má ve štítu slovo »katolický podnik, směr atd.«; většinou našich katolíků líbí se theorie menšího zla, ač se dnes, kdy extremy více se ostří, dobře vidí, že právě tato theorie je vždy příčinou zla většího.

O chorálu psát u nás v Čechách znamená zpátečnictví a neplodnou práci. Aniž by se vůbec myslilo na tuto vysokou kladnou, ať tak dím, zázračnou hodnotu, odsuzuje se v praxi tato Popelka církevního umění od lidí, kteří z povinnosti a své stavovské cti měli by se starati o největší rozkvět církevního umění v zpěvu, třeba v ústech mají nejvybranější slova i gesta a výrazy obdivu.

Zkrátka: Když nečiní povinnosti klerus, nezbyvá, než aby inteligentnější laici ujali se této záslužné o obrodné práce. Není třeba domnívati se o vzdělaném choralistovi, že nemá smyslu pro jiný druh hudby. Chorál je pramenem a otcem všech dobrých druhů hudby. Dobrý choralista nedělá papežtějším, nežli papež, a pěstuje i hudbu instrumentální, kterou ale podřizuje všeobecným podmínkám posvátné hudby vůbec. Choralista má objektivní, správnou stupnici všech hudebních hodnot, kterých využije dle okolností, prostředí, sil i vkusu, ovšem v rámci církevních zákonů.

Každý katolík, nejen kněz, je zavázán, provozuje-li církevní hudbu, nečiní nic nezákonného proti Motu proprio Pia X. a, jak se praví v zákoníku církevním, jest povinen poslouchati těch zákonů s nejúzkostlivější poslušností. Hlavní věcí jest dle téhož M. p., aby chorál stal se majetkem lidu, aby tento byl činně přítomen slavné mši, jak bývalo dříve. Je to ideál, jemuž jest se přiblížiti, pokud jednotlivcům možno. Ženy ať nikdy nezpívají v užším sboru, nýbrž v lodi chrámové nechť se účastní zpěvu chorálního všeobecného. Stačí naučiti se jednomu formuláři mešnímu, několik kusů z Re-

quiem, Pange lingua, Asperges, atd., těžší věci a proměnlivé části nechť zpívá užší sbor mužů (nebo chlapců) u oltáře v rouchu církevním. Cvičitel nespokojí se s pouhým zpěvem, nýbrž přičiní se (jak lehké!), aby jednotlivci rozuměli slovům, částem mše, aby při zpěvu stáli, jinak seděli nebo klečeli, jak toho ceremonie žádají, zkrátka, aby veškerý lid byl činný i ve zpěvu i ceremoniích. Jen tak dosáhneme velikého affektu, majestátní jednoty a neomylného efektu.

Naši akademici jsou slibným elementem, kvásem, který nezapomene tak vznešené, bohumilé práce, když v seminářích »není na to času«. Nechť ukáží, že mají více dobré vůle, nežli služebníci Boží. Ovšem, že omlouvám rád klerus v duchovní správě, ten ubohý klerus, přetížený školami a starostmi. Ale právě ten stará se a obětuje se, jak může. Pochopitelně a správně, že jádrem jeho hudebních snah je česká lidová píseň. Ale i tomuto při dobré vůli je možno zpívanou mši slaviti dle zákonů církevních a v liturgickém jazyku. L.

Hlasy, volající na poušti.

Uveřejňovali jsme v loňském ročníku román p. Tichého a letos hodláme uveřejniti překlad díla známého konvertity francouzského E. Psichariho, vnuka Renanova. Zvolili jsme toto dílo úmyslně. Líčí se v něm duševní vývoj vojáka, vývoj, který se děje na poušti, v Africe. Dnes se o Africe tolik píše. Píše se o ní, poněvadž je středem krvavého zápasu za svobodu. Píše se o ní i při příležitosti misionářské výstavy. Je tedy toto dílo časové.

Ale jest časové i po jiné stránce: Vypráví návrat duše k Bohu. Duše hledající a neuklidněné tím, co jí nabízí svět a věda. E. Psichari hledá, aby našel. Hledá se vši upřímností mladého srdce a nalézá.

Jaká jest upřímnost Psichariova, poznáme hned z prvních stránek díla a budeme ji cítiti z každého řádku a hlavně z toho konečného kreda, které jest nádhernou písní, již jest celé dílo korunováno.

Vydáváme »Život« pro mladou inteligenci a přáli bychom si, kdyby se z díla E. Psichariho naučila té opravdovosti a tomu poznání a té lásce, které činí Psichariho a jeho dílo každému tak milými. K.

Větší pozornost ke čtenáři.

Nevím, užil-li jsem nejvhodnějšího výrazu pro své přání, a myslím, že přání všech přátel dobré knihy. Ano, více pozornosti od vydavatelů a nakla-

datelů. Často se nedovíš, že kniha, kterou sháníš kolik let, již dávno vyšla, pouze proto, že nakladatel vhodným způsobem na ni neupozornil. Je-li to náhodou kniha belletrie, jsme přece v jakési výhodě, neboť časopisy, věnované u nás krásné knize, přinesou referát. Avšak i zde těžko se knihy »dohlídat«, neboť nemožno všechny ty odborné listy odbírat a čítárnu nemožno mít všude, a kde jest, tu zase nemůžeš se tam rozložit jako doma. Poslední spása: knihkupec, ten také někdy zklame. Myslím, že nejsem sám s těmi špatnými zkušenostmi. A běhat od krámu ke krámu? Což ale, jste-li někde daleko od Prahy, Brna? To mluvím pouze o knize, věnované belletrii. Ještě horší trampoty čekají na ty, kdož potřebují knihy vědecké! Běháte z krámu do krámu jako vrtohlavé ovce, všude se usměvavý příruční na chvíli zamyslí, houkne jakási nesrozumitelná slova dozadu, a vy po chvilce posvátného mlčení odcházíte — bez knihy. Nejveselejší pak při té běhanici je, že sběháte-li všechna větší kupectví »v knihách a jiných tiskovinách«, stanete zmateni u výkladce prvního pana knihkupce, zadíváte se do pestré směsice různých obálek a hle — přechází vás zrak: hledaná kniha se cudně tlačí do koutka mezi svými šťastnějšími družkami. Vpadnete znovu do obchodu (není-li to již obchodní dům!), kde zase jste ujištěni, že knihu ani — neznají. Nevesele jde s vámi příruční, řinčící klíči jako vězeňský, a dá vám to ještě mnoho práce, než uštvání putováním, nesete zabalěnou knížku domů!

Divíte se a kroutíte nedůvěřivě hlavou? Zkusíte to, prosím, sami! A pomoci není. Načisto ne! Nepomohou »Listy«, vydávané konsorciem knihkupců ve Spálené, ani měsíčník, vydávaný Zemědělským knihkupectvím! Jak tedy si pomůžeme?

Zeptejme se našich vydavatelů, zejména těch — obchodníků, zda budou každou knihu oznamovati předem našemu listu, který by věnoval takovému soupisu zvláštní místo. Tak bychom měli aspoň poněkud zajištěno, že přece nalezneme hledané. Ovšem, neoznamovalo by se na př. X. vydání »Vdávku Nanyanky Kulichové«, ani nejnovější číslo »Erosu«, nýbrž pouze kniha hodnotná. Škoda, že Prameny Dobrého Díla tekou tak slabým pramenkem! Proto zatím, než naplní se jejich Čas, musíme si vypomoci sami. Víím, že to půjde s počátku těžce, že ten neb onen velkonakladatel(!), rozhorlen, že neoznámila se jeho »krásná« kniha se skvostnou barvotiskovou obálkou, více si nás nevšímne. Ale, co chceme, pro Bůh, od takových lidí, kteří by stejně expedovali olomoucké tvarůžky jako takovou Glynovou? Kšeft! Za lepší pohody hovořili jsme s několika přáteli o celé věci. Byla by to obsáhlá kniha anekdot, kdyby se měla vypsát aspoň tisícina smutno-veselých příhod o našich velemoudrých mužích ve velkých i menších knihkupectvích.

Jak jinak takový soukromý nakladatel umí vás potěšiti svými knihami. Čím to jest: ten první »dělá« knihy pro svoje časné blaho, druhý svoje knížky pouští do světa s láskou. Porostou-li nám taková nakladatelství, poroste zajisté i náš oddíl dobrých knih. Budou-li nás v tomto dobrém podnikání i ostatní nakladatelstva podporovati, budeme jim vděčni. Vždyť budou mít z toho prospěch ona! Svých několik vět, psaných ve spěchu, bych nejraději skončil přáním, abychom brzo, velmi brzo dočkali se obsáhlých svazečků Pramenů! Tam poznáte plevu od zrna a nezmýlíte se nikdy!

Dvacet pět let pracuje se na Moravě na pustých ladech. Dobré Dílo zasadilo již mnoho výborných štěpů, a není-li dosud tolik ovoce, vina je v nás. Pracujme také trochu my, abychom nebyli nuceni se zahanbenými tvářemi skládati účty ze své mladosti. Pochopí naše nakladatelství, naši přátelé, že několik stručných slov o užitečné knize může přispěti ke stavbě nových a lepších příbytků? Snad to bude i Archa, která nás zachrání z těchto nízkostí a ubohosti pro dny Soboty. Bka.

Henri Ghéon.

Také Henri Ghéon rozhojnil řady francouzských konvertitů, také on odhodil poslední pochyby a po letech nejistoty a tápání, kterého bylo plno také v jeho dílech, našel konečně sebe, našel milost, která mu dala mír a nové síly k další tvorbě. Konverse znamená u něho i renaissanci jeho díla. Není to jen vnitřní obohacení, které její způsobeno a které dává umělci možnost vychutnati všechny radosti duchovního života, ale také u něho projevuje se nové úsilí a touha po práci, možno mluviti o druhém mládí, ale skutečném, vyváženém obohacením vnitřního života. Je to velmi prosté, neboť nitro, rozechvívané stálými boji duševními, nejistota a pochyby nejsou úrodnou půdou pro tvoření umělecké. Dojde-li konečného smíru, jaký div, projeví-li se pravý hlad po novém tvoření. A tento hlad musí pociťovati dvojnásob Ghéon, rozený dramatik, kterému vše se rychle mění v dramtickou akci. Nové dílo jeho: Le Comédien et la Grâce, je skvělým dokladem jeho stoupajícího talentu, který tak mistrně dovede se zmocniti i choulostivého sujetu, jako právě v tomto díle.

Obsah je jednoduchý: herec, hrající úlohu mučedníka, nechá se tak unést svou hrou, že se obrátí a s ním i celá jeho divadelní společnost. Sujet je starou pověstí, ale náplň, kterou jí dal Ghéon, činí ji dílem jedinečným. Dříve než se stane světcem, je mu Genest jedině hercem, člověkem, jehož zaměstnáním jest ztělesňovati ve svých postavách myšlenky jiných. Jestliže se obrátil, tedy pouze proto,

že básnická fikce změnila jeho vlastní život a donutila jej žítí lepší úlohu, která však mu zůstala jen hrou. Teprve milost mohla dokončit obrácení, v duši přizpůsobené jí přijmouti.

Psychologie herce je podána mistrně a ukazuje hluboké procitění. Problém sám je neobyčejně zajímavý a řešení Ghéonovo nové a naprosto originelní. Nejde tu jen o osobnost herce, ale hlavně o myšlenku, již je nástrojem. Vidíme, že autor pochopil plně závažnost svého umění i svoji zodpovědnost, neboť drama snad nejtíčiněji působí na duši divákovu.

Genest sám praví o svém umění: »Nemohu provésti na scéně jediného slova tak, jak má být pronešeno, aniž bych si je úplně nepřivlastnil a aniž bych se necítil být jím dotčen ve své duši.« Jestliže však kus, v němž hraje, je prostřední (a takovým je právě onen, který byl příčinou Genestovy konverse) a takový, že nic v něm nebylo vyváženo z hlubin lidské duše, pak přichází otázka: do jaké míry je herec oprávněn být pravdivějším, než jak osobu vybavil autor. »Zaměstnání herce v dnešní době,« praví Genest, »záleží v umění z ničeho udělati něco, umění poskakovati na jediném slově, vy získati každou poznámku, snažit se čerpati z téhož pramene jako autor.« Tak Genest, aby lépe podal roli křesťana, odchází, aby se znovu sešel se svým bratrem, který jím je a otázel se ho na jeho víru. A právě tato schůzka ukazuje, jak Ghéon konversi Genestovu opřel o sám základ lidské psychologie.

Tak se stalo, že herec při studiu své úlohy byl přiveden k lepšímu poznání křesťanství a byl obrácen. A milost? Ta působí příliš delikátně, než bychom ji mohli postřehnouti, není to nějaký hlas s nebe, který by nám přikazoval, jak máme žít. A je pochybné, že by bylo možno ji ukázati na divadle, přímo při činu, stačí, cítíme-li její utajenou činnost. Poslední akt ukazuje, jak delikátně dovedl Ghéon vyzdvihnouti milost, jsou to místa vzácně mystická, jaká Ghéon od člověka narozeného z války nám nedal. »Bůh dnes přišel v průvodu fléten, lyr a cymbálů a naplnil mne mlčením dřívě, než dal mi naslouchati. Vy všichni, vy všichni, hle, veliká novina! Není více prázdna v hlubině člověka, s oním podzemním hučením. Propast žízně a hladu i touhy není více v člověku: Bůh naplnil jej až po okraj.«

Le Comédien et la Grâce je dílem jemné duše. Cítíme v ní často závaný velikosti a ještě častěji čistou poesii. Jemná komika probíhá celým dílem, osvěžujíc a loudíc něžný úsměv na rty. Je málo děl, jež spojují v sobě takové kvality a je jisto, že i v díle Ghéonově je toto jedním z nejlepších. —tý.

—»«—

Vincent d'Indy *commandeurem* Čestné Legie.

Žák Césara Francka, s Bordesem a Guilmantem, zakladatel jedinečného ústavu Schola cantorum, je jedním z nejpřednějších skladatelů novodobých, vynikající skladatel církevní, neobyčejné tvůrčí energie, která dala vznik celé řadě skladeb: symfonií, orchestrálních básní, kvartet a sonat, vynikajících hudebností a čistotou linií. Lyrická dramata: Fervaal, Cizinec, Legenda svatého Kryštofa, ukazují silný dramatický talent, bez kazů a přelomů, které d'Indy překonává lyrickou náplní nadzemsky čistých melodií, jež dávají tušiti Absolutno. Jeho umění jest čistě duchovním a nezapíralo svého napjatého křesťanského posvěcení ani v dílech komorních neb symfonických. D'Indy naučil se a učí i jiné svou hudbou modlití se. Což divu, že brzy přiveden ke skladbám čistě duchovním, které úzce souvisí s gregoriánským chorálem, zvláště v cyklu Velikonoe. Není u něho nikde vášně ani bouřlivého ruchu, zvláště jeho církevní skladby neseny jsou v liniích cudné čistoty, ať v Sancta Maria, či Ave Regina, Qui vicerit nebo Elegit me Dominus.

Je velkým malířem, který nezapomíná ani na okamžik, že každý tón třeba podříditi účínu celku. Je přísným skladatelem, ale není suchým, či šedým koloristou chudé palety. Zvláště ve svých lyrických dramatech neb symfoniích nechal rozjiskřiti proudy barev, které však složeny podle neměnných pravidel, dávají fresky či lépe mosaiky nebývalé krásy a lesku. Odtud také jeho jedinečné chápání timbru, který tak hluboce působí zabarvením orchestru, v čemž nemá sobě rovného.

Právě jako vynikajícím skladatelem je Vincent d'Indy také učitelem vysokých kvalit, který dovede spojit ve svých přednáškách široké a důkladné vědomosti a zapřiti individuality tvůrce a básníka. Je svým žákům pravým apoštolem krásy a co více, apoštolem krásy křesťanské, duchovní, katolické, k jejich výšinám snaží se povznést duše svých žáků.

»Je třeba, aby učitel dal vyrůst a rozvíti se v duši svého žáka dvě vlastnosti, či spíše ctnosti, bez nichž vědění nemůže sloužiti ničemu: lásku k umění, ne egoistickou, a nadšení pro krásná díla.«

»...Nechť se skladatelé nikdy nenechají svěsti tlachem nevědomců, zlovolníků nebo povrchních odborníků špatné hudby. Jich cesta je přímá, neboť je pokračováním tradicionelní cesty, která jediná může je přivésti dále. Jestliže mají duši věřící a srdce prosté a dobré vůle, není pochyby, že jich díla dotknou se lidských duší a vytvoří v chrámech atmosféru krásné a zbožné hudby, hodnou oslavovati zázračného Boha.«

Tak vykládá ve svém díle »Cours de composition«. Nejsou to jen slova, Vincent d'Indy dovedl je uvésti také ve skutek. Jeho dílo, dílo lyrického bás-

níka, dýše vroucí zbožností, která pne se za jediným cílem — chváliti a oslavovati Hospodina. Proto má znaky vznešenosti, které zaručují jeho dílu hod-

noty nepomíjející. Je to umění kladu, které dovedlo dílu lidskému dáti božské posvěcení. —tý.

—»«—

CO ŽIVOT DAL.

VELIKÉ VÝROČÍ.

Svět má, jak jest známo, zvláštní způsoby. Když lidé, kteří něčemu rozumějí, něco znamenají a něco vykonali, žijí, má pro ně nejčastěji jenom pohrdání. Nechá je žít v bídě, nedbaje nic toho, že mají za svoji práci, za své zásluhy a za svoji duševní velikost právo, aby byli váženi a ctěni. Jakmile však zemrou a není nebezpečí z jejich slova, jest pln chval a nadšení a každé desetiletí od jejich smrti oslavuje s pompami jemu vlastními. Tomu se říká: život, nebo též: vděk.

Ale jsou též výročí, na která svět vzpomíná nerad, snad proto, že vzpomínkou tou by se musil změnit. Jedno z těch výročí přešlo téměř nepozorovaně. A přece by vzpomínal události, která má pro lidstvo význam nesmírný a které má lidstvo děkovati za více, než lze vysloviti.

Připomínáť toto výročí nesmírnou lásku Ježíše Krista k lidstvu.

Před dvěstěpadesáti lety, r. 1675, v oktávě Božího Těla zjevil se pokorné a neznámé řeholnici Ježíš Kristus a mluvil k ní.

Bylo to v Paray le Monial.

A řeholnice se jmenovala Maria Margerita.

Ježíš Kristus, ukazuje jí své Srdce, rozpalené láskou, jí děl:

„Hle to Srdce, které tolik milovalo lidi, že pro ně nic nešetřilo a obětovalo se až ke zničení, aby jim ukázalo svoji lásku. Místo vděčnosti dostává se mi od většiny z nich pouze nevděku zaviněného jejich neuctivostí a jejich rouháním a jejich lhostejností a jejich pohrdáním, které mi projevují v Nejsvětější Svátosti . . .“

A náš Pán dodával

„Proto tě žádám, aby první pátek po oktávě Božího Těla byl zasvěcen zvláštní úctě mého Srdce a oslaven přijímáním a odčiňováním urážek, kterými bylo zahrnuo po dobu, v níž je vystaveno na oltářích.“

Uplynula dvě století a půl od té veliké chvíle a hlas Marie Margerity byl tak silný, že zalehl do všech koutů katolického světa. Dnes již skoro ve všech chrámech světa jest první pátek v měsíci slaven. Ale mnoho ještě schází, aby bylo vyhověno přání milujícího Spasitele.

Ke světu mluví Bohočlověk a mluví k němu ďábel: Svět raději poslouchá druhého, poněvadž jeho řeč jest svůdná a poněvadž mnoho slibuje zde na zemi.

Bohočlověk slibuje vše na nebi. A v tom jest veliký rozdíl. Není snadno vystupovati na hory, jak teprve je těžko vystupovati k výšinám nadzemským! Člověk o tom může mluvit ve své slabosti.

Ale Bůh ukazuje své Srdce. Srdce, které tolik milovalo lidi: Tam, kde mluví láska, má stanouti ve zbožném nadšení i člověk sebe otrlejší. Máť láska tu jedinečnou výsadu, aby před ní všichni smekali. Neděje-li se tak, je to důkazem, jak hluboko klesl člověk.

A jak hluboko klesla jeho inteligence!

Je třeba, aby rok tak význačného jubilea byl oslaven způsobem důstojným. Příští rok bude rokem sv. Františka z Assisi, bude rokem lásky a míru. Pax Christi in regno Christi, ta devisa vládnoucího papeže Pia XI. by se měla státi devisou všech katolíků. Rok lásky a rok pokoje. Pokoj bez lásky není myslitelný, jako není myslitelná láska bez inteligence. Čím hlubší je inteligence, tím se stává hlubší láska. „A co chci, než aby srdce hořela láskou“, děl náš Pán.

Někdo si myslí, že pokoj a láska budou sjednány cestou politickou. Jiní zase, když pokrok pronikne do všech vrstev společenských. Ale jednoho jest nevíce zapotřebí: Maria nejlepší stránku sobě vyvolila, která nebude odňata od ní. Zkrátka, je třeba, aby byly všude a všemi slaveny první pátky v měsíci. Aby ráno všichni přijímali Tělo Nejsvětější za odčinění nesčetných urážek, jichž se lidstvem dostává milujícímu Srdci Ježíšovu. Všecky katolické spolky nechť začnou v tom smyslu, a jejich členové nechť po celý den adorují.

Je to největší záruka jejich růstu a prokáží tím vlasti největší dodrodiní.

Česká Liga Akademická.

K Č. L. A., spolku katolických akademiků, se obrátila poslední dobou pozornost veřejnosti. Vlny byly vzbouřeny, dnes jsou již utišeny a možno tudíž říci několik slov.

Sledujeme-li vývoj Č. L. A. po válce, rozeznáváme v té krátké době několik období: prvé období intensivního vzruchu vnějšího, druhé práce vnitřní, které bylo přerušeno a ustoupilo zápasům, které bych nejraději nazval bojem o existenci, či chcete-li bojem o svobodu.

Prvá perioda jest charakterisována jednak bojem proti Jednotě katolického duchovenstva, jednak bojem proti čsl. církvi. Kdy nikdo nevystupuje ani proti první, ani proti druhé, ligisté v revui »Život«, která začala vycházeti r. 1919, jdou za jednou linií a vytrvávají, i když se množí řada nepřátel. Ligisté jdou na schůze proti čsl. církvi a jsou bití. Jsou mladí, neznají taktiky, ale jsou nebojácní. Řady jejich rostou. Je to v nadšení mladistvém. Sjezdy, které jsou pořádány, patří k nejlepším, jež Liga konala. Olomouc, Králové Hradec jsou svědky toho rozpětí.

Ale pociťuje se potřeba vnitřního prohloubení a ligisté dostávají za duchovního vůdce P. Ježe S. J. Pracuje dvě leta mezi ligisty a jeho inteligence a jeho láska nese ovoce. Ale začíná cosi škoditi této práci: P. Jež se stává zároveň duchovním vůdcem koleje. Na vysokých místech začíná být ztotožňována Liga s Kolejí Arnošta z Pardubic. Ligisté, kteří cítí nebezpečí tohoto ztotožňování, se brání a rozvíjí se boj. P. Jež odchází, P. Kamarýt O. S. B., kterého si ligisté volí po něm za duchovního rádce, musí se vzdáti, poněvadž jest jinak příliš zaměstnan, dr. Budař, který slíbil Ligu vésti, brzy odchází. Ligisté lpí na P. Čulíku, sekretáři Ústředí, ale ten jest jim vzat.

Neklid a nejistota jest výsledkem tohoto ustavičného hledání, a toho nepochopili význační činitelé, ježto prostě nechápali mladých lidí, kteří chtějí žiti i tvořiti. Tento neklid a nejistota se stupňují a dochází k otevřenému boji počátkem r. 1925. Ligisté v několika vůdcích jsou pokládáni za revolucionáře a bolševiky. Ve skutečnosti mají do toho příliš daleko. Nechtějí se všemu podrobiti, ale to není ještě bolševism.

V Lize samé se tvoří dva směry: Jedni chtějí velikou Ligu vnitřně a druzí říkají, že chtějí totéž. Ovšem každý vidí uskutečnění jiným způsobem. Po volbách, vlastně při nich, nastává rozštěpení. Msgr. Bouzek, poslední vůdce Ligy a ligisty milovaný, odchází. Z věci čistě administrativní a spolkové se stává důležitý mezník ve vývoji Ligy. Ndp. arcibiskup dává svolení minoritě, aby založila nový spolek: Družstvo Arnošta z Pardubic. Spolek jest založen. Liga jest vypuzena z Koleje Arnošta z Pardubic, obviněna a odsouzena, aniž byla souzena. Pronajímá místnosti v Panské ul. ve 4. patře. Část ligistů je vypovězena z koleje.

Liga jest opuštěna od vlivu koleje a má před sebou budoucnost. Mnozí, kdož sledovali boj posledního půl roku, se nás často tázali, zda vystoupil některý ligista z Církve. Ani jeden, a dnes ji milují více, než kdy jindy. Jsou mezi vypovězenými z koleje hoši chudí, kteří budou muset těžce dobývat si chléb. Zůstali. Byli v Lize i hoši, kteří z ní vystoupili, poněvadž se jim hrozilo, že budou vyloučeni

z koleje, zůstanou-li v Lize. Odešli a je tak dobře. Neboť chlebařů Liga nepotřebuje.

Ovšem, bude pro Ligu několik příštích let velice těžkých. Musí platiti vysoké nájemné a musí pomoci těm nejchudším svým členům, aby vystudovali. A při tom pomýšlí ještě na rozšíření »Života«. Ale kdyby mladí neměli důvěry, kdo by ji měl míti?

Začne nový školní rok a začne i život v Lize. Přijdou mladí, budou radostně přijati a budou hned zapřaženi do práce. Senioři Ligy, kteří neodvrhli, ač již mnozí z nich jsou dlouho z Ligy, lásku ke spolku, ve kterém vyrůstali, povedou zkušeně mladé. Kroužky, které budou zahájeny, budou pracovati. Všem se jedná o čest a slávu Boží a každý přiloží svoji ruku k dílu.

Tento rok jest pro Ligu rokem důležitým: bude slaviti dvacetileté výročí svého založení. Sjedou se všichni, které Liga odchovala a kteří jsou dnes i činni v katolickém životě českém, a ligisté již budou hleděti, aby senioři viděli, že nebyla opuštěna slavná tradice ligistická a že Liga se dále vyvíjí a roste na věcných a pravdivých principech, na nichž byla před dvaceti lety založena, na věcných principech křesťanských.

Bůh zehnej tomuto roku Ligy a všem, kteří budou v ní shromážděni a budou pracovati. K.

—»«—

»Koncil stocholmský.

Král švédský ve své řeči na sjezdu protestantských církví ve Stocholmu děl, že se slaví po Nicei první ekumenický koncil ve Stocholmě. Správně mu na to odpověděl jeden list, že jest daleko ze Stocholmu do Říma, a ještě dále z XX. věku do století IV., takže není divu, že se král při takových vzdálenostech zmýlil. Ostatně král není neomylný. Ekumenický koncil má právo svolati jedině pravý nástupce svatého Petra, biskup římský, papež a nikdo jiný. Co učinil Soederblom, jest kongres, kterého se účastnilo mnoho protestantských církví a církvíček, na který přišli i pravoslavní, ale nejednali o dogmatu. Nejednali o tom hlavním. Měli snad, ovšem ne všichni — odezíratí třeba v první řadě od zástupců čsl. církve, jinak by to bylo směšné — dobrý úmysl pro obrodu křesťanského života a pro pracování k jednotě, ale nedotkli se hlavních otázek.

Můžeme se právem tázati, zda cílem konference stocholmské bylo jednání o otázkách dogmatických a o jednotě, ovšem jednotě církví protestantských v první řadě, a pak o jednotě sjednoceného protestantismu s anglikanismem a pravoslavím? Společnost, která svolávala sjezd, a která se nazývá »For Life and Work« (»Pro praktické křesťanství«), přihlíží zatím ke spolupráci jednotlivých

církvi, ježto nelze pomýšleti na jednotu dogmatickou. Nemohou-li se shodnouti v pojmání jednotlivých článků víry, mohou aspoň se snažiti, aby pronikl všude duch Evangelia a šířila se všude křesťanská morálka. »Této organisaci,« dí »Revue de Genève«, »se jedná o evangelickou katolicitu, o katolicitu, která vyhledává jednotu svědomí a dobré vůle před jednotou věření a vlády.« Duší tohoto hnutí jest arcibiskup Soederblom, který již r. 1917 svolal do Upsaly konferenci, již se účastnili zástupci církvi neutrálních států. R. 1919 bylo konáno nové shromáždění v Paříži pastorem Heroldem z Curychu, presidentem »Federace protestantských církvi švýcarských«, a drem Macfarlandem, generálním sekretářem »Federal Councilu«. V srpnu 1920 účastnili se konferencí ženevských zástupci téměř všech protestantských církvi evropských a amerických, na nichž se jednalo hlavně o problemu viny na světové válce. V Ženevě bylo též přijato svolání všeobecné konference křesťanských církvi. Byl jmenován stálý výbor, který se sešel třikráte v Peterboroughu 1921, Helsingborgu 1922 v Birminghamu 1924. Těmi byl připravován stockholmský kongres.

Stockholm skutečně shromáždil zástupce všech sekt a sektiček, ale nelze říci, že práce, která byla konána a vykonána, měla alespoň určitý vztah k nauce. Mluvílo se o křesťanství, ale nebyl vymezen jeho pojem. Každý z přítomných delegátů si je jinak představoval. Ale byli zastoupeni i pastoři, či laici, kteří již nevěří v božství Kristovo. Nuže, protestantský individualismus znemožňuje jednotu i mezi sektami protestantskými, neboť každému jest dovoleno vykládati si Písmo, jak jest mu libo a věřiti, co jest mu libo. Pracovati pro pokřesťanění světa v duchu Evangelia! Dobře, ale co to znamená, a jaký je ten duch. A jest základním omylem, domnívá-li se kdo, že lze pokřesťaniti a umraviniti svět bez silné a pevné a pravdivé nauky. V prvé řadě je třeba jednoty dogmatické a tĕ protestantství není s to realizovati. »Journal de Genève« ve článku o konferenci poznamenává správně: »Jest snadnější shodnouti se na poli mravním, než na poli víry. Jest snadno říci, že křesťanský duch musí proniknouti život občanský i politický, výchovu, život rodinný, vztahy mezi pohlavími a mezi národy. Možno předvídati mnoho svatých slibů v nejvznešenějším smyslu toho slova, ale t o n i c n e n í.« Je to úsudek jistě pesimistický, uvážíme-li, kolik a jací delegáti pracovali na konferenci, ale je to postřeh bystrý.

Ve jménu čeho ukládají jednotlivé církve svým věřícím, aby jednali podle ducha evangelického? Lze oddělití pravdu od dobra a jest pravda a dobro čímsi tak měnivým, že každý si je může vykládati po svém? Zkrátka, kongres měl dáti pravidla a pak ukázati na silu, která by přinutila věřící aplikovati

je. Pravidel nedal, a konečně, když se odvolával na evangelia, řekl dosti. Než ta evangelia dávají příkazy a rady, která si každý jinak vykládá. Kdo čte evangelia, nemusí žiti ještě podle nich, ba může býti i hluboce nevěřící. A zdaž moderní věda protestantsko-racionalistická nestrhla Písmo s výše, na niž kdysi stálo?

Arcibiskup Soederblom jest muž inteligentní a racionalista, ale vidí, že racionalism ubíjí vnitřního ducha. Že životu vnitřnímu, životu náboženskému nejen neprospívá, nýbrž naopak že mu škodí, že jej ubíjí. Proto vítal snahy, které vyvěrají z protestantismu francouzského a částečně i ze švýcarského a z německého, snahy o prohloubení vnitřního života náboženského praktikami, které mají mnoho společného s katolicismem, ba jsou z něho vypůjčeny. Je tím řečeno, že náboženský život jest možný jedině tam, kde jest pravá a vroucí víra. Kongres stockholmský si toho jasně neuvědomil a zdaleka nevykonával pro jednotu a pro pokřesťanění světa, co vykonávají konference malínské.

K.

Lidová strana na Slovensku.

Zpráva o kandidování lidové strany čsl. na Slovensku v příštích volbách vyvolala různé pocity. Radostně ji přivítali ti Slováci, kterým se nezamlouvá příliš stále štvaní luďáckých vůdců a luďáckého tisku, a kteří správně zahlédají, že katolicismu by více prospěla jednotnost s katolíky českými. Jest jisto, že silné výrazy, jakých užívá dnes Juriga a Tománek a i sám Hlinka proti Čechům, se jednou opotřebují a zbude po nich jen prázdnota a zášť.

Slováci jsou děti v politice a jsou i děti v životě. Křičí a křičí víc, než je třeba. Bylo jim ublíženo dřívějšími vládami a i vládou nynější, která prostě nesplnila, co slíbila. Slováci tím samým byli popuzeni a jejich zášť jde tak daleko, že na mezinárodním fóru postupovali by proti republice společně s jejími nepřáteli, Maďary a Němci. Netřeba žádati odpuštění, stačí jen trocha rozumu, aby bylo zřejmo, že takový postup má více zlého než dobrého.

Propast mezi Čechy a Slováky vůbec se dnes již rozšiřuje i mezi katolíky obou bratrských větví. Společná práce mezi nimi jest nemyslitelná. Lze-li těžko si představití dnes spolupráci Šrámka s Hlinkou, jest rovněž obtížno představití si třeba spolupráci mladé katolické inteligence slovenské s mladou katolickou inteligencí českou. Ještě před třemi lety bylo lze na ni pomýšleti, ač již tehdy politické rozpory a politické nepřátelství vrhaly stín mezi zástupce dvou směrů. Ale dnes je ten stín příliš veliký a bylo by těžko překročití jej. Mám vždycky, zdání, kdykoliv o něco vyjednávám, na př. se slov.

vysokoškolskými studenty, že po straně pracuje jakýsi neznámý proud, který přerušuje možnou shodu.

Slováci mluví stále o mezinárodním fóru a jest možné, že jak činí dnes Maďaři a Němci, i oni budou nás jednou obviňovati, že jim běheme řeč, jejich řeč, jako dnes si stěžují, že jim odnímáme a upíráme národnost. Nemělo by k tomu dojíti.

S našeho hlediska jest důležité, zda toto ustavičné zneprátenování prospěje katolicismu v republice i na Slovensku? U nás jsme již zvykli brániti každou píď půdy a naučili jsme se též dobývati každou píď půdy. Slováci nejsou tak daleko. Víra jest sice v duši slovenského lidu hluboce zakořeněna, ale ta víra nebyla vyhlazována dosud rafinovaným způsobem ze srdcí jako u nás. Po světové válce nastal nápor se strany českého pokrokářstva, ale byl veden příliš česky, hrubě. Vzbudil hned reakci, a nezasáhl kořenů.

Ale jest na místě vážná otázka: Jakou jest v ohledu náboženském mladá inteligence slovenská vůbec, katolická zvláště? A jak v ohledu náboženském jest dále veden lid? Nepřipadá politice ve špatném slova smyslu více místa než jest třeba? Až se ubrousí hroty nynější zášti, vynalézavě v nadávkách, nebude snad mnoho duší dnes nadšených o boji, znechuceno a zlostněno? A když potom bude probíjován kulturní boj, budou jasně zřeny důsledky nynějšího štvání, k němuž se propůjčují i kněží.

Lze nazírati rozličně na různé problémy v politice a v životě vůbec. Lze se domáhati řešení jejich ve prospěch určité strany neb určité skupiny. Ale budou sotva šťastné výsledky tehdy, bude-li se postupovati způsobem, jakým dnes postupují luďáci. Ovšem, možno na druhé straně říci, aby koalice respektovala přání luďáků tam, kde jest spravedlivé a nehnila jich sama do extrémů. Při nynějším koalčním systému, kdy má pravdu, kdo náleží jedné ze stran, zúčastněných na vládě, nelze se asi nadíti, že dojde k usmíření. Přispěje k němu snaha kandidovati lidové poslance na Slovensku? Ad hoc, jistě ne, neboť při znalosti slovenské povahy lze s určitostí říci, že naleje jen olej do ohně. Ale při rozumném a mírném postupování v budoucnosti může tento čin se státi blahodárným. Záleží vše na metodě a na taktice a je třeba mnoho lásky vnést do politického života v celé republice a hlavně na Slovensku.

Pokroková mládež slovenská účastní se života a činnosti v pokrokových spolcích studentských, když studuje v Praze. Katolická mládež slovenská žije odděleně. Poznává-li český katolicismus, poznává jej často jen z novin. Přichází do Prahy s předsudky a vůdcové nemají té odvahy doporučiti mladým akademikům styk s mladými katolickými akademiky českými. Nevím, jaký zájem jeví o náš tisk,

ale pochybuji, že bude značnější. A přece jen vzájemným, hlubším poznáním bude vzrůstati vzájemná důvěra a budou zvolna opadávati vlny nedorozumění, či dokonce nepřátelství.

Naši nepřátelé jako synové světa jsou moudřejší a bylo by možno leccemus se od nich naučiti!

Řím a sjednocení církvi.

-ty-. Jednota církvi je přední starostí Sv. Otce, již věnuje stálou péči a pozornost od prvých dnů svého pontifikátu. Pius XI. neopomíná ve svých encyklikách, listech, v konsistorních shromážděních, ani v soukromých rozmluvách pobízeti episkopáty, kněžstvo i věřící k práci za obnovení jednoty Církve. On sám neustává množiti nové a nové podněty, směřující k tomuto cíli. Vybudoval Orientální institut v Římě, jehož vlivy uplatňují se na Východě stále silněji, dík cílevědomému řízení P. d'Herbigny, dal přímý podnět k unionistickým sjezdům na Velehradě a letos v Lublani, na eucharistických kongresech otázku unie nepřestává zdůrazňovati a podněcuje neb posiluje unionistický apoštolát jednotlivých řádů.

Jedním z důležitých podnětů Pia XI. je nová kongregace řádu benediktinského, jejíž členové mají za úkol pracovati výhradně na poli unionismu.

Již Lev XIII., který zahajuje velkorysou politiku papežskou v nové době, vyvíjel značné úsilí, směřující ke sblížení s církvi východní. Počátky unionismu datují se od jeho pontifikátu a dnes nalézají nejprůhodnější vyjádření. Povšiml si dobře, jak důležitou úlohu mohou hráti v díle unionismu mnišské řády, které nejsou Východu cizí, vždyť klášternictví je instituce oběma církvim společná, starší než rozluka, ba více ještě, klášternictví západní má své kořeny na Východě, kde také mnišské řády byly vždy vlídně přijaty.

Tak byl Lev XIII. přiveden k založení Koleje sv. Anselma na Aventinu. Dva mniši belgičtí byli vykonavatelé jeho myšlenky: Dom Hildebrand de Hemptinne, primas řádu benediktinského, vystavěl novou budovu klášterní, a před několika týdny zemřelý Dom Laurent Jansen, stal se ředitelem koleje, kam různá opatství benediktinská posílala své mnichy. Jednoho dne, roku 1893, vyslovil se k několika z nich, co od nich očekává:

»Znáte,« pravil, »jak leží mi na srdci smíření východních církvi. Tedy! počítám s vámi, že mi pomůžete je uskutečniti. Pravil jsem si častokrát: Potřebuji k tomu benediktiny. Ti jediní ze všech řádů nenabádají nedůvěřovati Východu. Bude třeba všude stavěti kláštery, které by ukazovaly cestu zbloudilým. A mým přáním jest, aby popud

k tomu a mniši zakladatelé vycházeli od sv. Anselma.«

Uplynulo více jak třicet let, ale překážky všeho druhu zabránily, že dílo Lva XIII. nepokročilo tou měrou, o níž snil. Pius X.I. obnovuje toto úsilí, poznal rovněž důležitost mnichů, kteří mohou býti nejlepšími dělníky na vinici Páně. Proto také žádá řád benediktinský o vytvoření nové kongregace, která by se věnovala jen tomuto úkolu.

Tato kongregace ustavila se právě v Belgii. Dom Lambert Beaudnin, učený benediktin z opatství v Lovani, dosud profesor koleje sv. Anselma v Římě, byl pověřen úkolem založiti nový klášter, kde by se shromáždili členové řádu všech národností, kteří se věnují výhradně apoštolské činnosti v díle unionismu. Budou pracovati o lepší poznání potřeb a smýšlení východních církví, o rozptýlení obav a předsudků. Vedle toho mají pracovati přímo, poskytující pohostinství, posílající mnichy k pravidelným návštěvám východních krajín a konečně zakládáním nových klášterů na Východě. Toto nové opatství bude vybudováno v okolí Liége v Tancremont.

Bude to středisko nových styků, kde setkají se křesťanské duše, naplněné touhou po sjednocení, pojitko duší i srdcí, v přísném prostředí modliteb, bratrské lásky a míru, stvořeném klášterním ovzduším, vzdáleném rozvášněného světa, kde se sblíží a připraví pracovníci pro budoucí, konečný smír. Sám Pius XI. napsal, že nelze hledati cest k unii hádkami a polemikami, ale příkladem svatého života a hlavně láskou k bratřím slovanským a východním vůbec, jež může se státi nejsilnějším pojítkem smíru.

Zatím co je očekáváno vybudování nového klášterního střediska, nezůstávají jeho příští obyvatelé v nečinnosti. Jejich práce propagační již počala. Počátkem srpna ukončili liturgický týden v opatství Mont Cesar dnem unionismu. Dom Lambert Beaudnin a P Lev, řecko-východní mnich z Haliče, podali přehled otázky unionistické jak po stránce historické, tak po stránce theologické.

Příští shromáždění určeno na 21.—25. září do Bruselu, kde sejdou se všichni vynikající pracovníci v unionismu. Promluví snad i kardinál Mercier, který celou svojí bohatou a plodnou činností směřuje k vyplnění smíru církví. Řím sleduje s neobyčejným zájmem počátky činnosti, od níž si slibuje velké výsledky.

jk.- Papežský orientální ústav jest i vysokou školou, z níž vycházejí odborníci, ale jest i ústavem, jenž má cíl sblížení Východ se Západem. Ukazuje národům východním, kteří se odštěpili od Církve katolické, jaké jest pravé učení Ježíše Krista, a ukazuje národům západním na hluboký náboženský život Východňanů. Prvým i druhým se má dosáhnouti zvýšení lásky, nezbytné k jednotě. Odtud

pořádání studijních týdnů, jakými byly konference lublaňské tohoto roku, které shromáždily členy Církve římsko-katolické i cirkve východní, srbské a ruské. Že tento způsob jest správný, dokazuje doznání duchovních srbských, přítomných na konferenci v Lublani, kteří prohlásili, že až dosud neznali cílů těchto sjezdů a že si správně neuvědomovali pojmu jednoty.

»Orientální papežský ústav« obrací hlavně zřetel k odloučeným církvím východním. »Orientalia Christiana«, která vydává, studují a všímají si hlavně cirkve ruské. Herbigny sám se ovšem zajímá i o jednotu mezi katolicismem a anglikanismem a anglikanismem a pravoslavím, jak svědčí znamenité jeho dílo »L'Orthodoxie et l'Anglicanisme«, vydané před třemi lety u Blouda a Gaye v Paříži.

Pius XI., jako otec křesťanstva, by nejraději viděl všechny odloučené v lůně jediné pravé matky, Církve římsko-katolické. Kolikráte to již letos ve svých promluvách k poutníkům zdůraznil! Jak si přeje, aby všichni prosili o Milostivém létě o uskutečnění té devisy, která jest devisí všech dřívějších nástupců sv. Petra, aby zavládl pokoj Kristův v Říši Kristově! A co jiného to znamená, ne-li, aby byla uskutečněna jednotu? Vmysleme se hlouběji do té věty: »Pokoj Kristův v Říši Kristově« a nenajdeme v ní jiného smyslu.

Vytýkalo se Římu, že se nechtěl zúčastniti konference stocholmské, ač stále horuje pro jednotu. Jedna jest Pravda, jako jest jeden Ten, kdo tu pravdu lidstvu zjevil. Tu pravdu třeba přijmouti, ale nelze o ni smlouvat. Třeba se modliti, aby rozum lidský si to uvědomil, a aby srdce lidská změkla. Přirozeně že veliké dílo nebude uskutečněno rázem, ale nikdo nepracuje o jeho uskutečnění lépe, než Řím.

Jedná se o vyhlazení, abych tak řekl, tří osudných dat z historie lidské. R. 1054 po dřívějších nedorozuměních odtrhuje se Byzancí Východ od Říma. Uplynulo pět století a Luther a Kalvín vystoupili proti katolické Církvi a odtrhli od ní Německo a severní kraje. A za nedlouho po nich Jindřich VIII. běže Matce Anglii. Tři bolestná data! Není tudíž divu, když Církev, Matka starostlivá, činí vše možné, aby navrátily se k ní její děti. Vidí dnes, jak církev východní se stále více drobí na řadu autokefálních církvíček, jak jest rozdělen anglikanism a úplně rozdroben protestantism. Návrat jest obtížný, neboť cesta, kterou různé cirkve prošly, jest nesmírně daleká a často již zapomeněly cesty, již prošly od XI., od XV. a od XVI. století. Vidí ale též snahu různých — a jest jich stále více — význačných činitelů a i celků o návrat. Podává jim ruce a prosí Pána, aby je dovedl. Aby jim dal poznati ošklivost jejich bludu a jejich nevěry a ve

své lásce je přivedl ke katolické církvi, v níž jedině jest spása.

—»«—

Apoštolský vikariát záp. Afriky.

V Lyonu byl posvěcen na biskupa Msgr. Hauger, který od r. 1912 vedl ap. vikariát v záp. Africe v území tak zv. Zlaté pobřeží, patřícím Anglii. Obnáší 200.000 km² a má přes 2.000.000 obyv. První zvěst o Kristu přinesli tam r. 1380 francouzští kupci z Diepe, kteří vystavěli i kapličku v Elmině, již Portugalci, zmocnivší se toho území, zasvětili sv. Antonínu Paduánskému. Katolicism tam pominul, když pominula madvláda Portugalců a teprve roku 1880 misionáři lyonští začali opět pracovat. Počátky této misie byly nesmírně těžké, ale lásce a obětavosti nadšených kněží se podařilo přemoci je. Byly zřízeny chrámy v Elmině r. 1880, v Cape Coast Castle (1889), v Samt Pondu (1890), v Aximu (1903) atd. R. 1910 bylo v celém vikariátu 10.000 katolíků. Dnes je stav daleko lepší. V celém území jest 55 hlavních stanic, takových středisek, odkud se šíří křesťanství na všechny strany. Chrámů nebo kaplí jest 370, věřících 41.955 a katechumenů 25.000. Ročně bývá pokřtěno 3000 pohanů, z nichž jest 2000 dospělých, a uzavřeno 450 manželství. Zhlédneme-li se na tento počet, jsme překvapeni rozdílem mezi množstvím katechumenů a poměrně malým počtem křtů. V Africe jest pastorence velice obtížná, poněvadž tamní obyvatelstvo s velikými obtížemi jen žije podle křesťanského učení. Je to kraj horký a jižní národové jsou daleko smyslnější, než národové severští. Misionáři musí být velice opatrní, aby v jejich misii nebyli lidé, kteří v ohledu mravním by dávali pohoršení. Vypravoval mi jeden lékař, jenž znal výborně Afriku, že se zdá, jako by sama příroda pracovala proti šíření evangelia. Žena jest nucena často kojiti dítě do dvou až tří let, v kteréžto době není možným stálý styk s mužem. Muž, jenž se nedovede pohlavně ovládati, žije v té době obyčejně s jinou ženou. Pro misionáře je to ovšem nepřipustné a křtí jen ty, u nichž mají záruku, že jako křesťané budou zachovávat i dekalog, hlavně šesté přikázání. Tím se dá vysvětliti ve všech afrických misiích veliký poměrně počet katechumenů a malý počet křtů. V některých misiích jest katechumenů více než věřících.

Problém autority.

Již před válkou bylo možno člověku i jen povrchně hledícimu pozorovati, že jednou z příčin nezdravého a napjatého poměru jednotlivých vrstev tvořících stát jest krize autority. Henri Lorin, bývalý president

„Sociálních týdnů“ francouzských a muž opravdu hluboký, vystihl správně ten stav, když svoláváje „Sociální týden“ do Besançonu r. 1914 — který se již ovšem nekonal — napsal: „Každý vidí, že, je-li řád na ulicích, není již v duších a každý ví, že neurovnanost (le désordre) v duších jest předehtou bouří na ulicích.“

Problém autority válkou nejen neopadl, nýbrž nabył ještě na intenzitě, a není tudíž divu, když lidé vážně přemýšlející se jím obírají a řeší jej. Učinili tak loňského roku předáci katolické činnosti v Itálii, když na „Sociálním týdnu“ v Turině jednali o úpadku autority v moderní době, o příčinách toho úpadku i o jeho následcích, i o způsobu, jak zameziti ještě většímu jeho šíření. Letos se obírali týmž tematem katoličtí pracovníci francouzští na „Sociálním týdnu“, konaném o prázdninách v Lyoně za předsednictví osvědčeného a inteligentního presidenta „Sociálních týdnů“, Fr. Duthoita.

Duthoit, zahajuje kongres, uvedl dva charakteristické příznaky krize autority: rozklad mravů (l'indiscipline des moeurs) a vratkost sociálních vztahů (la fragilité des liens sociaux). Oba dva jsou velice vážné, neboť rozklad mravů zasahuje nepříznivě autoritu. „Připustíme-li, že ctnostný život ustavuje cíl, pro který se lidé shromažďují ve společnosti, plyne z toho nezbytně, že záchrana a udržení veřejné mravnosti jest prvním úkolem vši autority.“ Nastává-li uvolnění mravů, není již u občanů ve vážnosti ani autorita státní ani autorita církevní, které pečují o udržení mravnosti, a jichž mají lidé poslouchati.

Vratkost sociálních vztahů rovněž podráží autoritu. Dnes se objevuje ta vratkost i v rodině i ve státě. Možnost rozvodu ničí v rodinách jednotu manželů. Otcovská autorita, která vyžaduje spolupráce vůle otcevy i matčiny je tím otřesena. Zaměstnavatel hledí ve svém podniku využití a vyssátí těch, kteří jsou u něho zaměstnáni. V tom smyslu se ukazuje a projevuje jeho autorita. Dělník zase vidí ve svém zaměstnavateli jen majitele a ne vedoucího, který jest lépe uzpůsoben pracovat pro společné dobro. Odtud vznikají ostré spory mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Ve státě pominula a rozptýlila se brzy jednota, k níž se občané zavázali v hodinách těžkého nebezpečí. Rozpoutal se boj těžší než dříve mezi přívrženci řádu starého a mezi přívrženci řádu nového. „Každý se pokládá za nejlepšího, za jediného

soudce a vyobcoval by nejraději každého, kdo s ním nesouhlasí.“ Uprostřed těchto sporů dává se autorita politická, která by měla být nestrannou ochránkyní jednoty, vésti a strhovatí vášněmi jednotlivých stran. Každým zmenšením, každým faktem nestrannosti se zmenšuje i autorita.

Jaké jsou příčiny té krise autority? Nebylo by správné, kdybychom hledali hlavní příčinu ve změnách politických a sociálních, které se udály v posledních stopadesáti letech. Staly se, pravda, veliké změny, vznikly nové celky, nové vlády, ale ty změny nebyly vždy škodlivé. Krise má tedy jinde svůj původ: ve zničení duchovní jednoty. Jest těžce uskutečnitelnou nebo není vůbec uskutečnitelnou jednotnost vzájemné spolupráce. Jsou rozdělení lidé a nemůže tedy vládnouti harmonie v životě sociálním. „Kolísání principu autority, poznamenává správně Romie (Explication de notre temps), není důsledkem dění politického, nýbrž intelektuálního..... Ježto se nedostává víry, která nabádá k všeobecné a stálé autoritě, rodí se nové autority kolem sil zájmových.“

Vězí tedy první příčina krise autority v rozvratu inteligence. Prostá a jednoduchá obroda formální organisace jí neodstraní. „Je třeba sblížití inteligenci, aby ve světě ne již tolik rozděleném, mohly být zřízeny instituce odpovídající duchu nynější doby.“ Církev pracuje k tomu sblížení co nejúsilovněji. Má nauku o autoritě, která se osvědčila trváním devatenácti století. Bortily se četné časové ideologie, které jí měly nahraditi. Musíme její nauku vštípití do ducha moderního člověka. „Katolíci a občané, zvolal kdysi H. Lorin, nemůžeme se vynášeti ve společnosti s různým míněním a v zápasech o zájmy jednotlivců a vzdalovati se práce vykořevení zlo, které se všude šíří, musíme chtítí spolupracovati pro společné dobro myšlenkou i činností, přispěti k logické harmonii mezi principy, které jsou nevyčerpatelným pramenem sociálního dobra a k odstranění všeho, co směřuje proti tomu dobru a vychází z principů opačných.“

Katolické pojetí autority nalézáme u doktorů církevních a v encyklikách papežů. Člověk je stvořen, aby žil ve společnosti. „Je-li osamocen, nemůže si opatřiti, co jest nezbytno a prospěšno uchování života ani nenabyde dokonalého rozvíti ducha a srdce.“ (Lev XIII., Imm. Dei.) A hluboký papež pokračuje: „Nuže, každá společnost má cíl, který jest společný všem členům, již ji tvoří. To společné dobro vyžaduje vedoucího, který

by k němu vedl všechno úsilí. Žádná společnost nemůže trvati bez společné hlavy, která vtiskuje každému členu týž impuls ke společnému dobru. Z toho plyne, že lidé tvořící společnost, potřebují autority, již by se řídili: autority, která jako společnost pochází od přirozenosti a tudíž od Boha samého.“

Prohlásiv tak, že veškerá moc pochází od Boha, pokračuje: „Ostatně, právo poroučení není nezbytně spojeno s formou politickou. Může vzíti legitimně tu neb onu formu, jen když je skutečně s to způsobiti společné dobro.“ S tohoto hlediska řešil v Lyonu R. P. Gillet O. P. otázku, že formy autority politické mají všechny hodnotu lidskou. „Lidu, dodával, cítuje sv. Tomáše, náleží zvoliti formu vládní, která se mu nejlépe zamlouvá.“ Při všech režimech jsou závislí držitelé autority více méně přímo na schválení lidu. Ovšem nelze z toho vyvozovati, že lid, určuje-li vládu, jí i zakládá.

Ale není jen jedna autorita, neboť každá společnost má autoritu svoji. Jest autorita v rodině, sociální, politická, církevní. Dobro všeobecné závisí na harmonii všech. Církev vede lidi k blaženosti věčné, kdežto stát zajišťuje řád ve věcech časných. A přece vykonávají různé autority vliv na tytéž lidi, musí tedy spolupůsobiti a neohrožovati jedna druhé. Nestačí prostá snášenlivost, jest nezbytná vzájemná úcta a dobrá vůle pomáhati si. Jest obtížno obdržeti harmonii, jak dosvědčuje historie. Msgr. Lavallée podal několik příkladů. Autorita nad dítětem náleží nesporně otci rodiny. Ale státu též záleží, aby výchova se dala ne proti němu. Ať tedy stát má kontrolu, ať bdí, aby rodiny řádně vychovávaly své děti. Ale nesmí nahrazovati autoritu otcovu autoritou svou. (Podobně vyzněla řeč bývalého říšského kancléře dra Marxe na kongresu katolíků německých ve Stuttgartě.)

Jest třeba mnoho reforem, aby autorita byla vykonávána, jak se patří. Rouast ve své obsažné řeči vyložil, jakou má býti autorita otcova v rodině, Deslandres se rozhovořil o autoritě ve státě. Bylo podáno více návrhů, týkajících se francouzského zákonodárství a francouzského života vůbec. Ovšem, aby měly ty zákony účinnost, je třeba změny smýšlení. Všichni řečníci se shodli v tomto bodě a závěr řeči Vizozovy byl závěrem řečí ostatních. Vizoz děl: „Přes všechnu kontrolu není zajištěno vykonávání autority. Je třeba, aby občané a hlavně ti, kteří drží moc, měli jasno, jaká jest pravá povaha, základ a hranice autority, aby byli vychováni v úctě

k ní a v úctě k jejím oprávněným cílům. Toto dílo začali již sociální pracovníci katolíci a pokračují v něm.“ Mýlí se, kdož očekávají spásu od nových institucí a od nových zákonů. Autorita vyžaduje přílnutí ducha a pak teprve jest účinná. V době, v níž žijeme, nemá již zákon té síly a nevykonává na lidstvo takového vlivu jako dříve. Jest leckdy pouze donucovací formulí.

Hleďme tedy obnoviti řád v duších. „Každá instituce, každá osoba, každá společnost, přijímá-li posestství katolické Církve, nese v sobě duchovní potenciál, který jest zárukou sociálního řádu.“ A ukončuje sezení, děl Duthoit:

„Nezbývalo by než zoufati nad budoucností světa, kdyby ti, kdož mají v rukou nezníčitelné hodnoty, víru, inteligenci a horlivost, jich neužívali, nebo kdyby mocní jim odepřeli spolupráci. Ale to se nestane. Jest příliš zřejmo, že se bez víry neobejdou. Ať se jedná o chránění veřejné mravnosti, o aplikaci zákonů sociálních, o organizaci výroby, o opatření většího bohatství, o státní pokladnu . . . ., vždy budou nejlépe spolupracovati ti, jež oživuje vroucí víra. Katolíci se musí všude osvědčiti nejnadhšenějšími a nejnezištnějšími pracovníky pro všeobecné dobro. Tím vzdají nejlepší čest své církvi a vydvihnou cenu jejího věčného poslání.“

—//—

Boj sovětů proti pravoslaví. Naděje na unii.

Novinami prošla zpráva, že v Moskvě se koná právě koncil orthodoxní církve, jehož se účastní představitelé různých směrů, které se od r. 1917 vytvořily v lůně ruského pravoslaví za pronásledování bolševickou vládou. Koncil má účelem sjednotiti všechny ty směry pod vedením svatého synodu. Je to úkol nad jiné obtížný a netřeba míti veliké naděje, že to sjednocení bude provedeno. Vláda ve své zaujatosti proti každému zjevenému náboženství se již postará, aby jednotou nebyla posílena církev, v níž i dnes ještě vidí svého nepřítele. A jak se zdá, hierarchie sama, pokud v Rusku zůstala a pokud se ještě stará o rozkvět náboženského života, není příliš nakloněna pokusům o sjednocení různých frakcí, z nichž některé jsou duchu pravoslaví velice vzdáleny. Zaráží aspoň na koncilu, či lépe na sjezdu, malá účast biskupů. Tři čtvrtiny všech přítomných tvoří laici. Provésti jednotu by snad byla nejspíše povolána hierarchie, která sídlí v cizině, a jež osvědčila mnoho síly. Ale té není zatím

umožněno zasáhnouti účinněji do vývoje pravoslavné církve v Rusku.

Jaký jest stav pravoslaví po smrti patriarchy Tychona, vykládá známý znalec poměrů v Rusku, R. P. d'Herbigny, v červnovém čísle „Orientalia christiana“, které jest nazváno: „Après la mort du patriarche Tychon — Po smrti patriarchy Tychona.“ Patriarchát, který byl zrušen carem Petrem Velikým, byl obnoven v r. 1917 se sídlem v Moskvě. Patriarchou zvolen Tychon. Ale ne všichni souhlasili s obnovou patriarchátu. Část hierarchie se postavila proti a podporována vládou vystoupila brzy proti Tychonovi. Jak by byl dopadl ten spor bez zásahnutí vlády, nelze říci. Ale bolševici využili nálady proti patriarchovi a uvěznil ho. Jest znám osud Tychonův a jeho konečné smíření s bolševickou vládou.

Pravoslaví v Rusku schází pevná autorita, vůdce ve věcech víry, který by ukazoval pravou cestu. Kde jest pravda? Má ji oficiální církev, či živá církev nebo svobodná církev dělnická, a jak se jmenují různé ty sekty? Jeden biskup dával do klatby druhého a Tychon neměl dosti síly a energie, aby zabránil drobení a zachránil kázeň. Neměl síly, aby udržel jednotu. Bylo navrhováno několikrát již svolání ekumenického koncilu, aby byla vyléčena choroba, jíž pravoslaví trpí. Jest zajímavo, že vlivní členové hierarchie zastávají názor, aby nebyl již nikdy konán ekumenický koncil. Poslední platný koncil ekumenický byl podle nich konán r. 787, který byl v pořadí sedmým koncilem.

Ale přes tu všechnu desorientaci netřeba zoufati. „Prodloužení styků se Západem, dí R. P. d'Herbigny, přivádí k četbě a zvláště ke zkušenostem, které udivují upřímné a prozíravé duchy. I ti nejpřesvědčenější odpůrci připouštějí již, že církev katolická jest něčím více než lidským nástrojem časných výbojů. Doznávají, že jest institucí božskou, pocházející od Krista. Zahlízejí ovčinec, chráněný, rozšiřovaný a posvěcovaný přítomností Duha Svatého.“

Stejně asi končí informativní spisek jiného profesora Orientálního ústavu, R. P. Spáčila S. J.: „Pravoslavná theologie a možnost unie s východními církvemi,“ který vyšel v Praze nákladem „Časopisu katolického duchovenstva.“ P. Spáčil si všímá rozdílu mezi theologií pravoslavnou a katolickou a vyjadřuje na konci dílka svůj názor na možnost nebo nemožnost unie. Praví doslovně:

„Podle mého názoru je dvojnásobným způsobem možno, že pravoslavný lid, ano i kněží, mohou dojíti přesvědčení, že pravoslavní nemůže býti pravou církví Kristovou. Nejprve, poznají-li, že rozkolným církvím schází naprosto nejvyšší neomylná autorita, která by vyskytující se protivy vyrovnávala a v pochybnostech o sporných otázkách neodvolatelně rozhodovala. Že takovéto autority je ve společnosti náboženské potřeba, pravoslavní sami uznávají musí, že jí v rozkolných církvích není, nemůže žádnému z nich ujíti, kdokoli jenom poněkud pozorněji poměry a náboženský vývoj rozkolných církví, zvláště za posledních let, pozoroval. Dokud se některá z rozkolných církví opírá o moc státní, dá se jednota náboženská ještě nějak udržeti; kde tento zevnější princip jednoty pozbyl své síly a svého vlivu, tam nutně vše spěje k ponehlému rozkladu. Tato úvaha a zkušenost, která vedla k mnohé konversi u anglikánů*), jest jistě s to, aby také pravoslavným bratřím ukázala cestu k nerozdrobitelné skále Petrově.

Jiným ukazatelem na tuto cestu by pro pravoslavné mohlo býti poznání, že si rozkolné církve nezachovaly samostatnost a neodvislost důstojnou nadpřirozené společnosti náboženské a mystického těla, jehož hlavou, a podle pravoslavných hlavou jedinou, jest Kristus, nýbrž, že některé z nich už skutečně moci státní podlehly nebo s ní splýnuly, jiné aspoň samostatné půdy ponehlahu pozbývají. Neodvislost a duchovní převaha církve katolické, jevíci se od té doby, co církev pozbyla vlastních hmotných prostředků a světské moci a už téměř v žádném křesťanském státě není ramenem moci vládní podporována, je zjevem tak zvláštním a notorickým, že žádný myslící člověk před ním oči uzavírat nemůže.

To jsou některé důvody, pro které se domníváme, že částečná unie některých církví rozkolných i při tolika věroučných rozdílech a při tolika obtížích, jak jsme je svrchu uvedli, je přece možná. O možnosti jednotlivých konversí ovšem nikdo nepochybuje, a máme z poslední doby nemálo příkladů takových obrácení. Kde a jak k takové unii v dohledné době dojde, to ovšem nyní říci nelze. Mnoho záleží na tom, jakými cestami Prozřetelnost Boží jednotlivé národy rozkolné povede a kterých nástrojů ku provedení svých plánů použije. Dvě okolnosti,

*) Srov. co bylo napsáno o konversi anglikánského biskupa F. S. Kinsmana v »Hlíďce« 1921, str. 26 dd.

kteří nám skryté cesty Prozřetelnosti Boží poněkud osvětlují, jsou tu pozoruhodny. Jisto jest, že nejvyšší církevní autorita ukazuje pro apoštolské dílo unie zcela mimořádný zájem, jakého snad na těchto místech v této míře už dlouho nebylo pozorovati. Nápadné jest též, že v posledních letech nacházíme tolik duší, které jsou naplněny vroucí touhou a snahou na tomto apoštolském díle pracovati. Tento zájem a tato touha jeví se často už u mladých hochů a to v krajinách a národech, které nejsou v přímém styku s rozkolníky, takže tu je přímé působení milosti boží, která povolání apoštolská budí a udržuje, očitelné. To jsou dva nové důvody, a jistě ne poslední, proč nad možností unionistických snah netřeba zoufati, i když ještě nevidíme, jak je lze konkrétně provést, a nepoznáváme, jak všechny nemalé překážky díla možno zdolati.“

Jakým vychytralým způsobem jest veden v Rusku boj proti víře a náboženství, ukazuje jasně brožura Štěpánova: „Žadatelé i metody antireligiosnoj propagandy. Základy a metody protináboženské propagandy.“ Štěpánov jest ředitelem Ústavu pro protináboženskou propagandu v Moskvě. O jeho knížce jest delší studie a zároveň jest podán její rozbor v časopisu „Stimmen der Zeit“, čísle červnovém 1925, z níž vyjímám několik důležitých fakt.

Prvním šířitelem nenávisti k náboženství jest rudá armáda, která zanesla revolucionářské proticírkevní ideje i do vzdálených provincií. Koncem r. 1922 začíná nový způsob boje. V září 1922 jest zahájen v listu: „Kommunistická revoluce“.

Bolševičtí agitátoři si uvědomili, že výsledky jejich dosavadního zápasu proti náboženství nebyly vždy uspokojivé, a že je třeba všechnu práci řádně zorganizovat a sjednotiti. K tomu cíli byl založen v Moskvě Seminář pro protináboženskou propagandu, kde měli býti vychováváni dobří agitátoři a propagátoři. Zřízeno bylo osm stolic pro: Víru a vědu, náboženství a morálku, pro vznik a rozšíření náboženství, pro dějiny křesťanství, pro studium poměru a určení církve a státu, pro studium reformace na západě a v Rusku, pro přírodní vědy (vesmír, sluneční systém, země, původ a rozšíření života, původ člověka, předhistorický člověk) a konečně stolice pro studium náboženství a marxismu.

Pro zásady práce jest důležité rozdělovati a rozlišovati mezi agitací a propagandou. Agi-

tace má cílem naočkování myšlenek nepřátelských víře širokým vrstvám. „Je třeba, dí Štěpanov, vtáhnouti masy do práce, převést je přes mrtvý bod, klásti jim otázky, rozkřesat v jejich srdci jiskru, která vypukne jednou v požár. To všechno jest žádoucí, abychom působili na vůli, abychom ji přinutili ku praktické činnosti... Agitace připravuje masy ke vstupu do stavovského života, budí zájem o návštěvu školy. Tvoří síly do škol, pro rudou armádu a letectvo.“

Jakmile jsou rodiče získáni, aby posílali děti do školy, nastává úkol protináboženské propagandy. „Hlavní základy její jsou: Potlačení nerozumného náboženského nazírání názorem vědeckým; vědecký výklad náboženství, totiž které příčiny způsobily jeho vznik a působily jeho vývoj? Proč v dřívějších dobách byl přechod od jednoho názoru ke druhému a proč v poslední době všechna náboženství odumírají?“ Jak jest viděti, není boj namířen přímo proti Bohu, jak tomu bylo v dobách před r. 1922, jiným způsobem má býti vykořeněno z duší to jméno. Po všech přednáškách se má vraceti učitel k otázkám náboženským a ozřejmiti poslouchajícím, že „dnešní věda nenechala Bohu v přírodě žádného místečka. Představy o duši a o Bohu vznikly v historii a pokrokem jsou úplně potřeny. Musíme napsati dějiny Boha, historii o jeho vzniku, vývoji a nedalekém zániku.“

Překážkou propagandy je stále ještě pravoslavná církev, katolicismus a ostatní náboženské společnosti. Ani krutým pronásledováním nebylo pravoslaví vyhubeno. Proto pojat plán zničit pravoslavnou církev jejími vlastním kněžstvem. Tak byla založena „Živá církev“, jejíž mnozí kněží nevěří již ani v božství Kristovo. „Užíváme ji k rozhodnému odnáboženštění mas kněží samých, samé církve, samého náboženství.“

Propagátoři jsou povinni studovati důkladně náboženská díla, hlavně ovšem Písmo svaté. K tomu cíli jsou zřizovány knihovny s díly a brožurami psanými proti víře. Katalog těch děl jest pořizen a má 150 stránek osmerkového formátu. Ježto přemnohé z děl těch nemají hlubšího vědeckého podkladu, musí býti získáni ku propagandě vědci, astronomové, historici, filosofové, kteří by vytvořili vlastní literaturu, již jest dosud velice málo, neboť většinou jsou ve službách propagandy díla autorů cizích buď v originále nebo přeložena již do ruštiny.

Aby výsledky byly rychlejší, je třeba zakládati při universitách stolice pro dějiny náboženství.

Jaká jest činnost, dokazuje statistika. V prvních osmi měsících r. 1923 bylo vykonáno v Petrohradě 569 protináboženských přednášek, z nichž 70 o vzniku vánoc a 70 o vzniku velikonoc, dále o původu kříže, o mučednících vědy, o náboženském a vědeckém nazírání na stvoření světa a pod. Musí zmizeti všechny křesťanské svátky a místo neděle bude prázdný jiný den v týdnu.

Hlavní propagátoři vycházejí z organizací komunistické mládeže, které byly zakládány od r. 1905. „Nelze si vůbec představit lepší síly.“ Roku 1918 bylo členů 22.000, roku 1924 dostoupil prý počet na milion. Tato mládež odbývá všechny své slavnosti právě o svátcích církevních a znemožňuje jimi kněžím konati bohoslužby. Vtrhnou do kostela, kde páchají orgie, vysvlečou do naha děti a dívky a jdou procesím městem. Nevyplatilo by se nikomu, kdyby jim chtěl v těchto sprostotách brániti.

Jak jest viděti, pracují bolševici proti náboženství velice soustavně a vytrvale.

—//—

Ne samou politikou živ jest člověk. Ideové vítězství »Života«. Někdy se štává, že nám bývá, či aspoň některým z nás vytýkáno, že nemáme zodpovědnosti, pišice své věty a dokonce, jako učinil před prázdninami P. Habeš, bývají jemně »upozorňování« význační činitelé, aby si všímali atd., atd. V dobách, v nichž byli ještě lidé přímými, se to dělávalo jinak. Že se někdy mýlíme! Je to přirozené. Že bychom neměli zodpovědnosti? Je to fráze. Ale jednou jsme se přece nemýlili a to tehdy, když jsme psali do »Života« stati, v nichž jsme se stavěli proti přílišnému politikaření kněžstva. Někdy byly proti našemu názoru psány i články, jindy v soukromých listech a v hovorech nám bylo předhazováno, že jsme nepřáteli kněžstva, že chceme všude proniknouti jen sami a podobně. Neodpovídali jsme ani na první, ani na druhé a čekali jsme. Bylo nám líto sice, že v leckterých osadách trpí katolicismus přílišným oddáváním se kněží politické činnosti, ale někdy se stálým zdůrazňováním nic nesvede. Nyní promluvil Řím a z té mluvy se radujeme. Radujeme se z ní i jako katolíci i jako bojovníci za určitý vyhraněný směr. Jako katolíci, neboť jsme přesvědčeni, že s kněze spadne veliká tíže a bude se moci více věnovati té práci, pro niž jest knězem. Jako obhájci určitého směru, poněvadž je tím s nejpovolnějšího místa potvrzeno, že jsme se nemýlili. Nuže, podle výnosu papežské kurie jest zakázáno kněžím kandidovati do Národního shromáždění. Ti, kdož dosud tam zasedají, mohou kandidovati i nadále, ale počet nynější nesmí býti překročen. Řeholníci

nesmějí kandidovati vůbec. Músi býti dbáno i nařízení kanonického práva, podle něhož každý kněz, který chce kandidovati, musí míti svolení svého biskupa, v jehož diecési se o mandát uchází. Tisk činí různé komentáře k tomuto nařízení z Říma. Jest divno, že se »České Slovo« neobořilo dosud na Řím, že se míchá do našich vnitřních záležitostí. Snad proto tak neučinilo, že toto nařízení se vztahuje hlavně na lidovou a ludovou stranu. Že by tak papež učinil z nespokojenosti nad politikou lidové strany? Nevíme a pochybujeme o správnosti toho výkladu. Římu se jednalo a jedná v prvé řadě o rozkvět náboženského života. Kdo spíše může ten rozkvět povznést než kněz, který jest povolán, aby sděloval lidem svaté věci? Nepopíráme, že kněží učinili hodně dobrého, pracujíce v lidové straně, ale některé z nich i politika zavedla. Kněží poslanci byli vůbec vytrženi z duchovní správy a v dnešní době nedostatku kněží jest taková ztráta citelnou. »Čech« se domnívá, že nynější výnos papežův jest začátkem, po němž bude následovati časem nový, kterým bude kněžím vůbec zakázáno kandidovati. Úsilí Říma poslední dobou dávalo by za pravdu tomuto dohadu. Jest známo, že před dvěma lety četní arcibiskupové zakazovali v Itálii kněžím svých diecési veškerou činnost v Partito popolare. Že papež se několikrát vyslovil rozhodně proti účasti kněží v politice, že v Itálii doporučoval kněžstvu činnost v Azione cattolica. Nebylo by tudíž žádnou zvláštností, kdyby Řím zakázal kněžstvu jakoukoliv politickou činnost. Katolicismu u nás by to jen prospělo. Lidové straně tento výnos neublíží. Jest přirozeno, že lidová strana bude tím silnější, čím silnější bude náboženské uvědomění v zemi. Kněží, kteří byli činni politicky, a kteří lnuli k lidové straně, prokáží jí jistě veliké služby, když místo práce politické se budou věnovati jen a jen dříve. Jedno napadá: Ještě by měl Řím vydati výnos, jímž by se kněžím zakazovalo vésti podniky, banky a podobné ústavy. Byla by to opět kapitola pro sebe, kterou nemám zatím úmyslu psáti. K.

—//—

Boj o školu. Před nedávnem odpovídal jeden pokrokový list listům lidové strany na ustavičné zdůrazňování, že rosteme, tím, že napsal asi toto: Ale, pánové, proč stále ty ódy? Dnes ještě roste počet vašich přívrženců, ale ten růst nebude dlouho trvati. Nezapomeňte, že my máme v moci školu. — Lidový tisk si toho povšiml, ovšem jen aby konstatoval přiznání se socialistů k pokrokářské agitaci ve škole. Více zatím nemohl učiniti, neboť máme malý školský zákon. Kolik máme těch »malých« zákonů, které mají ale velké následky! Katecheta jest dnes mužem, který nevýslovně trpí. On, jenž má inteligenci daleko větší než učitel, jest zesměšňován a

práce a zdárné působení jest mu všelijak znemožňováno. Podrytí u dítěte autoritu k učitelovi lze velice snadno. Nižší sklony děcka jako by zvláštním instinktem tušily, že mají v katechetovi a nauce, v níž vychovává, velkého nepřítele. Proto tak působí slova učitelova. Učitel se stýká s dětmi přes 20 hodin týdně a katecheta jen 2 hodiny. Důležitým činitelem, který usnadňuje vítězství učitele nad knězem, jest slabá náboženská výchova v našich katolických rodinách. Život sám k tomu napomáhá četnými obtížemi a překážkami. Rodiče dnes mají často velké starosti, jak vyživiti vícečlennou rodinu a stává se, že děti bývají obětí těch starostí, které bych mohl nazvati fysickými. Dříve bývalo zvykem v katolických rodinách čísti Písmo svaté za zimních večerů, či knížky, které opravdu, i když prostinké a neučené, učily. Dnes v mnohých těch rodinách Písma svatého nemají, mají-li je, pak ho nečtou a místo těch knížek, vydávaných Dědictvím svatojanským, straší a lahodí »skvosty« Javořícké, které ostatně vydává lidové knihkupectví a nakladatelství. Jsou i četné rodiny, které neuvidí ve svém středu za celý rok kněze. Jaký tedy div, když dítě patří na vážného a černého kněze s jakousi nedůvěrou? Ve svém listě o škole biskupové českoslovenští vyzývali rodiče, aby zakládali spolky rodičů. Jako obranný prostředek je tato rada výbornou, neboť učí rodiče, že a jak mají hájiti svých práv. Ale dnes je třeba ještě něco většího. Jest třeba konfesijní školy.

—//—

Josef Doležal:

Vitip je drahé koření.

(Odpověď Jiřímu Holubovi v »Rozmachu« na verše: »Balada o zkaženém básníku.«

Ve štitě »Rozmachu« sekera a špalek.
Tak je to v pořádku.
Prohlížím vnitřnosti, zlých úmyslů dalek.
V tom rozmach špendlíkem do zadku.

Sekera, špendlík, jsou sice rozdily,
ber však, co srdce ráčí
a nač duch stačí,
příteli rozmilý.

—//—

Důležitá revize socialistického programu v Německu. Definitivní opuštění marxismu. V sociální demokracii německé nastal po válce vývoj, který ji oddálil úplně od revolučnického programu (Marxova a učinil z ní stranu nižší buržoasie. Tato proměna byla připravována jednak spoluprací socialistů se stranami občanskými, hlavně centrem, jednak jejím důsledným zápasem proti komunistům. Na nedávném kongresu strany v Neidelbergu byl při-

pat nový program, který jest důležitým i pro politiku německou vůbec, a který v základě mění charakter sociální strany německé. Tato změna nemůže býti zastřena ani úmluvami, které byly učiněny v Norimberku s nezávislými socialisty, při nichž se ostatně zřekli vůdcové této frakce, Hilferding a Breitscheid, svých principů. Nový program znamená opuštění marxistických teorií. These o bidě dělnických tříd a jejich ujařmení kapitalismem jest úplně vypuštěna z programu. Rovněž v otázce národnostní jest odklon od dřívějšího nazírání, neboť se v něm mluví o proletariátu a jeho lásce k vlasti. »Sociální demokraté jsou si vědomi solidarity mezinárodního proletariátu a jsou rozhodnuti plniti úkoly z toho plynoucí. Ale tyto úkoly jsou úzce spjaty s těmi, jež se týkají vlastního národa.« Levičákům se ovšem nezdá ten program dosti revolučním, ale pravičáci jsou jím spokojeni, ježto, jak dí Stamfer ve »Vorwärts«, přihlíží k »ohromnému vývoji, který se udál ve světě od r. 1891«. Vůdce levice, P. Levi, má za sebou menšinu. Je to přerod jistě zajímavý a poučný.

Paritní zákon požitkový i pro učitelstvo.

Ve středu dne 7. října byl předložen »požitkový« desítce samostatný návrh zákona o platech učitelských. Parita se státními úředníky — vymoženost to, která byla učitelstvu slíbena zákonem ze dne 23. května 1919, č. 274 čl. II. a čl. IV. — nemá býti v celém rozsahu podržena.

Děje se to proti výslovnému znění citovaného zákona, kde se praví:

»Stanou-li se za účinnosti tohoto zákona změny zákonů a nařízení v něm uvedených, nebo budou-li nově upravovány služební požitky nebo nároky na ně státním úředníkům buď na odpočinku nebo v činné službě, vztahuje se každá změna také na učitele v souřadném služebním postavení nebo skupině hodnostních tříd úřednických.«

Na poslední schůzi výkonného výboru říšského Svazu, konané v Praze dne 27. září t. r., byla tato otázka znovu prodebatována a příslušné kroky smlouveny.

Osnova upravuje požitky pro učitelstvo národních a občanských škol samostatně a nezařazuje učitelstvo do úřednických kategorií se stejným vzděláním. To je první porušení článku IV. paritního zákona.

Pokud jde o vlastní obsah zmíněné předlohy, uvádí »Národ. Osвобоzení« ze dne 6. října tato všeobecně nejdůležitější zásadní ustanovení: Pro všechny kategorie učitelstva jsou požitky podobné jako u stát. úřednictva vytyčeny pevnými číslicemi na rozdíl od schematu pro státní úředníky. Nebylo by tedy u učitelstva postupu ustanovením na systemi-

sovaná místa, zařazená do vyšší platové stupnice, ale byla by místa všechna stejně hodnocena jako nyní, a postup by byl personální. Schema obsahuje jak stupně platové, tak i náslužné přídavky, a to v rozsahu asi tří posledních platových stupnic (VII. až necelá V.), jak jsou uvedeny v návrhu pro státní úředníky.

Učitelstvo škol obecných a měšťanských (literární) by postupovalo podle téhož schematu, ale učitelstvu škol měšťanských mají býti poskytnuty zvláštní (meveliké) přídavky jak při jednotlivých stupních platových (do 7. stupnice 300 Kč ročně, od 8. počínaje 600 Kč ročně), tak i při náslužných přídavicích, takže rozpětí mezi požitky učitelů škol obecných a měšťanských by nevyhovovalo požadavkům, které klade učitelstvo měšťanských škol a také by neprospělo nyní zanedbávané otázce školy měšťanské.

Rovněž učitelky ženských ručních prací a vedlejší učitelé škol měšťanských mají býti honorováni podle téhož schematu jako tyto kategorie učitelské škol národních, ale s menšími ciframi, a to jak u platových stupňů, tak u náslužných přídaveků.

Čekatelská doba i čekatelné řídí se podle výše, platné pro státní úředníky, a to těch kategorií, do kterých jsou nyní učitelé zařadění. Vedoucímu učitelstvu (správcové škol, řídící učitelé a ředitelé) má se dostati funkčního přídaveku, a to ve výši nyní platné, t. j. podle t. zv. reparačního zákona. Funkční přídavky nyní platné pohybují se na výši celkem předválečné, ba v určitých případech jsou nižší než před válkou. Tak na př. podle osnovy zákona z roku 1913 měl správce jednotřídní školy nárok na funkční přídavek 300 K ročně, což tehdy něco znamenalo, nyní má podle reparačního zákona funkční přídavek pouze 250 Kč ročně. Ve všech případech, když se řádné i mimořádné příjmy upravují, počítá se s určitým násobkem, jenom u funkčních přídaveků učitelstva na vedoucích místech takto postupováno nebylo. I na státních ústavěch školských byly funkční přídavky, byť i ne přiměřené k ceně valuty, upraveny, jenom u učitelstva byl ponechán v celku předválečný stav, ačkoliv učitelské organizace již vícekrát se domáhaly splnění tohoto. Nejvyšší funkční přídavek ředitele měšťanské školy činí 700 Kč, kdežto u ředitele stát. školy, na př. obchodní, průmyslové a pod., činí nejnižší funkční přídavek 2400 Kč.

Učitelé, kteří jsou dnes odměňováni procentně (učitelky žen. ruč. prací, vedlejší učitelé a učitelé náboženství), mají býti placeni přesně podle počtu týdenních hodin, a to tak, že za 20 hodin týdenního vyučování budou míti nárok na plné požitky příslušného platového stupně a kategorie. Za každou hodinu, která chybí do výměry vyučování, 20 hod.

týdně, mají míti o 5% těchto požitků méně. Proti nynějšímu stavu nastává tedy změna v tom, že požitky těchto učitelů budou přesně odstupňovány v počtu týdenních hodin, a že **v úvahu bude vzata každá vyučovací hodina**. Také při přestupu do větší nebo plné výměry platu se připočítává doba s menším počtem hodin jenom poměrně.

Postup učitelů náboženských a literních na měšťanských školách jest stejný jako u učitelů škol obecných s tím rozdílem, že každé zvýšení jest až do 7. stupně o 300 Kč, od 8. stupně o 600 Kč vyšší.

Učitelky ručních prací a vedlejší učitelé počínají tímž platem jako učitelé literní, načež následuje 9 zvýšení, z nichž 5 prvních jest po 1800 Kč a 4 další po 1500 Kč, takže nejvyšší stupeň (10.) jest vyjádřen 24.000 Kč.

Činovné a přídavky na děti jsou ustanoveny v téže výši a za týchž podmínek jako u úředníků

tří nejnižších platových stupnic, a to pro všechny učitele literní podle II. skupiny úředníků a pro učitelky ženských ručních prací a vedlejší učitele podle skupiny III.

Čekatelská doba jest u učitelů literních a zvláštních učitelů náboženství stanovena na 3 roky, u ostatních kategorií na 4 roky.

Definitivním učitelem může býti ustanoven (a od té doby se počíná teprve plat, jak jest vpředu naznačeno) jenom ten čekatel, jenž ztrávil předepsanou 3 neb 4letou dobu čekatelskou.

Čekatelem ve smyslu nového návrhu jest jenom ten učitel v počáteční službě s kvalifikací předepsanou pro zatímní ustanovení, který zastává dočasně uprázdněné místo zatímně nebo definitivně zřízené, jsou-li požitky z tohoto místa plynoucí volné.

—»«—

Svatý Tomáš Aquinský

Knihovna Života č. 2.

Cena 30 Kč, na japon. papíru 60 Kč.

Objednávky adresujte

Lad. Kuncíř, Praha VII., Ověnecká 4.

Cyrill Jež T. J.:

OSOBNÍ BŮH A NÁBOŽENSTVÍ

Vydala Česká liga akademická
Praha II., Panská ul. č. 1.

Doporučujeme naši inteligenci toto dílo, o kterém se naše kritika vyjádřila co nejchvalněji, jak ostatně zasluhuje. Zvláště mladí, kteří jsou zmítáni pochybnostmi, v něm naleznou jasné a správné rozřešení všech velikých problémů životních.

ROČNÍK OSMÝ * LISTOPAD 1925 * ČÍSLO DRUHÉ

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 1. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — —

OBSAH ČÍSLA 2.:

P. Jekal: Šance individualismu. — *J. Boura*: „Tatíček“ Masaryk a „otec“ Hlinka. — *Ernest Psichari*: Hlasy volající na poušti. — *Josef Doležal*: V předvečer říšských voleb. — *J. Krlín*: K frančíškánskému jubileu. — Co život dal. — Umění. — Věda.

**RUKOPISY a DOPISY pro redakci zasilány buďtež na
adresu: J. Krlín, 10. Barákova, Vršovice.**

Sdělení administrační:

K druhému číslu „Života“ přikládáme složenky a prosíme o zaslání předplatného. Po ukončení VII. roč. poslali jsme upomínky, bohužel, velmi mnoho odběratelů nespnilo až dosud svoji povinnost. Prosíme proto, aby všechny dlužné obnosy byly vyrovnány, abychom nemuseli stále a stále urgovati, nebo snad i zakročovat právně. Umožněte katolickému studentskému řádným a včasným placením, aby se mohlo plně věnovat práci ideové. Při placení předplatného napište laskavě na složenku ročník, který platíte a tu adresu, na niž je Vám „Život“ zasilán. Uchráníte tak sebe i nás často nemilých nedorozumění. Reklamace, které se nefrankují, vyřizují se jen do vyjítí příštího čísla. Rozšiřujte a podporujte všude „Život“.

Alois Vošáhlík,
administrátor.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: Dr. JOSEF KRLÍN. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

P. Jekal:

ŠANCE INDIVIDUALISMU.

Filosofie v nejnovější době velmi ztratila na své vážnosti a její působnost znamenitě poklesla oproti bezvýhradnému vlivu, jaký měla skoro po celé 19. století. Ještě sice hrsfka téměř zatracenců se oddává jejímu studiu, marně se ostatním lidem snažíc všípiti oxisma o královně věd, ale lid ve svých vrcholcích i údolích jde nevšímavě kolem. Pokud se filosofická díla čtou, děje se tak většinou jen pro vybírání aforismů k zpestření společenského hovoru a že to jaksi patří — nevím dle jakých starých nepsaných zákonů — k dokonalosti profilu vzdělance. Ve skutečnosti se opravdový filosofický zájem rozšířil a specialisoval na některou z řady disciplin, v něž se stará filosofie téměř rozpadla.

Ani úvaha tato nečiní nejmenších nároků na to, zvát se filosofickou. Jsou ale určité otázky veřejného i soukromého — co se jeho základů týče — života, které až dodnes a stále v budoucnosti budou živé a akutní. O nich disputovati budou lidé nuceni vždycky, a sice lidé všichni, ať vědomě či mimoděk, ježto se dotýkají základních kořenů jejich existence. Jenže je právě rozdíl v tom, co pod pojmem disputace myslíme. Není to abstraktní teoretisování, vyrábění a natahování nudných traktátů — na to právě téměř zašla filosofie — ale uvědomení si základů svého poměru k světu ostatnímu, či spíše svého postavení ve světě vůbec a vyvození příslušných důsledků z toho. V záplavě mnohých názorů a směrů filosofických snažili se ti, kdo pracují o dějinách filosofie, najít nějaké měřítko, dle něhož by mohli rozřídit spoustu látky, kterou mají zpracovat. Chronologický postup přirozeně nevyhovuje, ani přibereme-li ohledy zeměpisné. Vynalezly se řady dělítek jiných, které často hodily se na dobu jednu, ale použity byly i mylně pro mnohá období jiná. Neboť je-li těžko uvést v jednotnou soustavu dějiny politické s řadou faktů a událostí, tím těžším je přehledně rozložit a zformovat dějiny myšlenky lidské — filosofie. Ba, lze říci, že je to nemožno s úspěchem jen poněkud větším. Každá uzavřená epocha lidského vývoje, pokud o uzavřenosti můžeme mluvit, vyžaduje samostatného studia, svých hledisek a svého pochopení.

Filosofie nového věku je ve znamení boje individualismu s kolektivismem. Týká se to sice i reprezentantů filosofické vědy, ale hlavně to lze pozorovat v životě samém, kde bezprostředně a čistě se uplatňují ty elementy, o nichž v odmocněné a zředěné formě pojednávají teoretické vědy. Je proto prospěšnějším a průkaznějším všimnouti

si některých stránek všeobecné kultury lidstva a pozorovatí tu prolínání a zápas obou složek tak směrodatných pro vývoj moderního člověka.

V ohledu politickém udál se v myslích lidstva po válce mohutný a význačný přesun „do leva“ Výraz ten stal se dosti běžným a jeho určitost a ostrost se hodně ošoupala, že dnes už jakékoliv plané radikálníčení se nazývá levičáctvím. Původně jen větší hnutí mas s kolektivním pozadím se do značné míry obsahem krylo s tím, co se mysliho hnutím levým. Při tom ovšem levičáctví bylo vždy ofensivní, útočilo na něco vžitého, co považovalo za špatné, a pracovalo pro budoucnost, aby nastolilo nový řád věcí. Jeho akce mohly platit věcem špatným, mohly dokonce stát i ve službách konservatismu, třeba se nám to zdá paradoxním, stejně jako jindy mohly být předbojníky nejradikálnějších názorů. Dnes známý u nás protiklad pravice proti levici byl nějak ztotožněn s poměrem stagnace proti ruchu, ač velmi mylně. Francouzská pravice je velmi rušná, bojovná a agresivní a tak zvané strany levé jsou jen frásovitě bubliny a politikářský materiál. I reakce je určitým druhem a formou akce. Teoreticky je ovšem těžko stanovit zásady, jak poznáme závažnost a sílu jakéhokoliv hnutí. Neboť to je právě to, co tvoří duši každé historické akce, to je kolektivní základ, z něhož vyvěrá duševní i fyzická činnost lidí pověřených exekutivní mocí k provádění daného úkolu. Vše ostatní, co by se kdo snažil v politickém životě uplatnit, buď se vůbec neujme, anebo má jepičí trvání. Druh násilných novot prováděných se shora obyčejně ztroskotál. Instinktivním pochopením této zásady pak si vysvětlíme konservativnost a tradičnost všech lidí příliš sebevědomých v konání i cílech, všech lidí individualistického zabarvení, vši inteligence napojené liberální kulturou 19. století.

Základní značkou hnutí byl vždy odpor proti tomu stavu věcí, jaký je, a značka ta je podstatná a trvalá. Tím pak stává se levičáctví, stejně ovšem jako zmíněný druhý pól, někdy zahrnovaný pod název pravičáctví, s nímž se úzce stýká, nositelem akce a změny a — last not least — pokroku. Není odvážným, tvrdíme-li, že všechny velké politické události, které měly pronikavější vliv na běh dějin, byly v kořenech svých vyvolány proti intelektuálním jedincům. Namátkou uvedu jako nejmarkantnější příklad Cařilinovo spiknutí, které vlivem ctihodné klasické filologie nahání počestným gymnasiům husí kůži.

Předpokladem pak zdánlivě samozřejmým, který však nutno silně zdůraznit, je, že pravé nebo levé hnutí ideově s počátku zůstává hodně neurčitým, nebývá pevně a určitě vybudováno, nemá vůdce, kteří by byli jeho duchovními otci a vládcí, nýbrž vůdce, jež si ze svého středu vyvolalo a kteří pak snad dodatečně myšlenkovou základnu hnutí formují. Nejnázornějším příkladem tu může býti revoluce francouzská, ježto u ruské nemáme ještě dostatečného osvětlení. Ani Danton, ani Marat a Robespierre jí nevyvolali, ale jsou jejími dětmi. Ruská analogie pak nebude jiná. Ostatně i vývoj socialismu je hodně poučný. Marx i Lasalle začali pracovat na půdě už připravené, majíce stavební materiál přichystaný. Oblíbená námitka protivníků — Napoleon, jenž stal se modlou a pýchou člověka individualistického — je značně chabá a lichá. Vždyť pracoval v poměrech revolucí francouzskou vytvořených a dá se velmi důvodně pochybovat, zda by se člověk podobných kvalit v jiné době stejně uplatnil. Už prostě chronologická priorita ofřesů mas v podobných případech, nejen v tom, ale v celých známých dějinách to zřetelně napovídá. Lze dokonce říci, že doba a prostředí si vynutí své lidi, které postaví v čele a jichž, krví svou je živíc, poslouchá, neboť poslouchá v nich Prozřetelností Boží. Hlas lidu, hlas Boží ve věcech světa. Postup je asi takový, že směrnice moci a síly jde paprskovitě od Boha k lidu a odtud se zase koncentruje k představiteli státní moci a vlády. Vláda světská stává se tak odleskem

a obrazem skutečného zdroje, jenž je v Bohu, lid pak je hranicí obou prostředí a hladinou, která provádí lom paprsků. Principy vlády absolutistické hlásaly, pokud uznávaly suverenitu Boží, že jim přímo byla dána moc skutečná, jsouc na ně přenesena rovně od Boha. Pýcha ta, když stala se osobní, byla nesnesitelně drzá a rouhavá. To vedlo k tomu, že lecjaké ničemné stvoření stavělo se málem na roveň Bohu. Aspoň v praxi zde na světě.

Jistě ani nejhrošlivější hlasatelé kolektivismu neupírají jedinci významu a vlivu na vývoj událostí a na běh života, jak by se zdálo z horlivých polemik individualistů. Celek arcí skládá se z jedinců a harmonie krásy a bohatost života vyžaduje značných nesrovnalostí a nerovností. Možno dokonce připustiti s určitými výhradami i existenci geniů, ač zrození a růst tvůrčí myšlenky nejsou tak jednoduché a prosté, jak se zdá, a mystická síla nepatrných věcí a malicherných příčin v relativním měřítku lidském není zdaleka ještě oceněna a pochopena a také nikdy nebude, neboť v tom tkví jejich absolutní síla a krása.

Při celém sporu však nejedná se tolik o to, do jaké míry jedinec působí na vývoj událostí, nýbrž o to, kolik právu z této působnosti plyne, a jak jsou mravní možnosti jeho počínání a hranice jeho vůle omezeny. Celý spor a problém individualismu vznikl právě tím, že svoboda vůle bývá chápána absolutně nebo popřena vůbec a východiskem všeho a jedinou jistou hodnotou stalo se lidské já. Cogito, ergo sum.

Spor individualismu s kolektivismem je tedy především problémem mravním, a má proto tak dalekosáhlý význam pro filosofické názory o státě a politický život vůbec.

Možno uznati, že novověký socialismus svým silným podtržením kolektivní stránky lidské kultury stal se otcem dnešní demokracie, ač tato není konečnou a výslednou formou kolektivistických názorů na stát. Není tu možno rozebíratí příčiny, proč moderní demokracie neuspokojuje nového člověka, ale nápadná akkomodace a kompromisnost s konservativními živly jistě nezůstala bez zpětného vlivu. A pak, chyběla jí myšlenková podstata, půda, z níž by mohla zdárně růsti. Když dr. Šmeral založil komunistickou stranu, nestal se tím ještě bolševikem. Musíme si uvědomit, že dnešní demokracie je plodem buržoasního liberalismu, který strásl tíživé okovy osvícenského absolutismu a je jen první velmi nedokonalou formou snah daleko lepších a hodně rozdílných v cíli od dnešního stavu věcí.

Na druhé straně pak revoluce ruská a fašismus italský, dva protivné paprsky z téhož ohniska, nelze považovati jen tak za výhonky reakčního konservatismu, za návrat k individualistickým metodám vládním 18. století. Právě naopak ozývá se i tu nová struna kolektivní myšlenky. Dnes už snad nepopírá nikdo, že by revoluce ruská nevyrazila jako spontánní výkřik nejširších vrstev, ať už spolupůsobení bylo jakékoliv a Mussoliniho moc byla dána a spočívá jen na pohotovosti a síle ukázněné organizace fašistické. On je jen vrcholem, posledním kaménkem, konečnou tvrdou špicí mohutného stroje. Jeho síla není v něm, ale je rozprostřena po celém tělese, jeho vůle je ve směrnici, kterou tvoří výsledná složka všech tisíců sil mocné fašistické organizace. Je-li sám abnormálně silným, je to proto, že jeho duch je nesen láskou a silou tisíců. A konečně naše dnešní politické stránictví ve své nezdravé zrudnosti koření z předpokladu kolektivního člověka a jen proto snad ještě je možné. Vyrůstá-li plevel z půdy úrodné, těžce se dá vykoření a mnoho vzdoruje práci zahradníka, aniž by ten proto mohl viníti úrodnost země. Za příčinu úpadku stran možno vytknouti právě naprosté — snad chťené — nepochopení poměrů, z nichž vyrostly, a z toho plynoucí snaha naočkovati melouny na keře růží. A zvrácený postup vůdců nemohl zůstati bez třesů, jež zasáhly celé dílo. Nebyla a není ve straně směrodatná vůle organizovaných, ale

naopak pro straníky stala se závaznou vůle vůdců. Náběh k demokracii se zvrhl v oligarchii. Strana přestala být fakticky prostředkem a formou přechodní a stala se účelem a cílem. Pevnost a kázeň uvnitř strany měří se dle toho, jak plní dav vůli vůdců a postupuje dle jejich neomylné taktiky. Rozhodující instancí často není idea kvasící v hnutí, ale osoby. Profí vláďě, jako legální formě, uplatňuje se zde klika a různé ohledy. Snad nejlépe vysvětlí rozdíl, srovnáme-li českou politickou stranu na ochranu zájmů xy-ovitých s fašistickou počáteční organizací, bojí-li se kdo srovnávání s ruskými komunisty. Arci nelze ještě ani za tyto organizace lámat kopí bez značných výhrad a záruk, nemáme však pro srovnání nic lepšího.

Jako u všech hodnot duchovních, zůstává nakonec i tu mnoho nejasného a polonapověděného pro logickou myšlenku a normální soud; je to jen známkou jaré svěžesti a erup tivní síly skrytých zdrojů. Jako není dobře možno a není ani třeba vysvětlovatí, jak může někdo milovatí Mussoliniho a neklanětí se dru Kramářovi, obdivovatí se fašistům a smátí se červenobílým. Tajemná jako perly jsou měřítka lidských činů.

Na druhém úseku fronty vytykají zbabělé duše křkovitých nepřátel s plnými vaky, že po stránce hospodářské podniky družstevní, jak je začal propagovatí socialismus a pak jiné strany, jsou ve všeobecném úpadku, odkázány jsouce na milost státních podpor a význam jim blízkých politických stran. Mají tu úplně pravdu křečkové a je možno se z toho jen těšit. Bylo by to špatnou průkaznou známkou pro novou myšlenku, aby byla zaváděna cestou hospodářských výhod. Konečně byly předem odsouzeny spojením s politickými stranami. Všecko krásné, co spěje k budoucí slávě, rodí se v trní a chlévě z tajemných hlubin chudoby. V rovinách starého blahobytu není, pravda, černých roklí, ale ani jasných hor. Ostatně nemůžeme ani posoudití, zda vznešenost propasí není výsosnější oblačných vrchů. Ale i ony druhé, starosti plné duše možno utěšití, že družstevnictví se uplatní také, ale až vyrosté z nových řádů myšlenkově z formovaného světa. Ono jej nesmí tvořit, ale bude jeho vedlejším produktem. Ježto oni křečkové málokdy asi slyší slovo Boží, musí se jim cítovatí slova Evangelia „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a vše ostatní bude vám přidáno.“ Vyššího a směrodatnějšího zákona pak není.

Hlavním tedy bojištěm, na němž svede se vítězný zápas století 20. s 18., bude pole kulturní. Nelze prozafím určit, komu svěřen bude nanejvýš čestný úkol vedení boje, ale možno už předem důvodně pochybovat, že rezavé zbraně lokajské vědy ponesou prapor.

Nejčistší zvuky budoucího zpěvu národů slyšíme dnes v umění všeho druhu a všelijak i co intenzity a rozsahu. Co zaznívalo už dávno nejkrásněji v absolutních tónech hudby, prorází teď povrchovějším, zřejmějším a příznejme si ryčnějším způsobem na světlo Boží. Zjemnělé uši cituplných estetů se ořásají a flustí abonentí si odhlasovávají Troubadoura. Jako však nelze brátí ohledu na ony, nutno i Pacifikem předráždítí tyto. Málokde dosahuje se sice síly a přesvědčivosti některých skladeb starých, ale pozoruhodná je právě bezprostřednost, širokost a upřímná universálnost nové hudby, mluvíme-li už o ní. Tak možno charakterisovatí „lidovost“ (v docela jiném než běžném „svérázném“ smyslu) skladeb Stravinského.

Forma u všech umělců je často přerůzná, profichůdná, zásady a teorie spletité, i jasné dle rozmanitých škol, ale tvůrčí principy a zdroje jsou společné a tytéž. V přerůzných variacích slyšíme stále jednu melodii, aby zaneřádné uši přece jednou uslyšely. Podstatný rozdíl v umění dneška a včerejška spočívá v tom, že nejtajnější koutky srdce se otvírají bez ostychu, že nechodí se do idyllických zákoutí rozjímat nad verši tajuplnými a v samotě nařikat na chmurný svět. Bylo-li dříve jen umění výsosné, vrcholné a dokonalé (v lidském neúplném pojetí slova) kolektivním ve svém jádru,

hlásí se teď do služeb kolektivismu všechno. Co dříve jen bojácně a nesměle promlouval dospělí, žvaflají teď i děti, často neuměle, koktavě, s vrískáním a trumpetami, ale těšme se z obsahu bez ohledu na formu. I clownovská maska a komediantské šaty kryjí člověka naděje a dobré vůle. Přečasně známky pomínou a opadnou, nebo je strháme, ale teď pozorujeme jádro. Je třeba dělníků všech, aby zase to bylo zrno.

Raší to bohatě ve všech odvětvích umění, malířství, architektuře, sochařství, divadle, filmu i poesii, a to je počátkem nové doby. Utápíme se prozatím v bahně a troskách, ale vidíme už červánky jitra. Z toho plyne neznámá radostnost dnešního člověka a nevývratná víra v dobro a klad. Lidé jsou zlí, hříšní, nemorální a bezbožní, ale duše už slyší praskání vzdáleného ohně a podvědomá víra, že spáleno bude všechno to zlo, naplňuje je slavnou nadějí. Každý musí věřit ve spravedlnost pro očistnou sílu lidské krve, neboť velké požehnání proklínané války zkrušuje srdce. Není možno, aby z krve tak horké a živé a nejlepší nevyrostly nádherné květy. Mluví-li pochmurní lidé o tresťu, budiž, ale i v tresťu je velká sláva a klad, že smyta byla vina a připravena půda pro milost, aby mohla vzklíčit semena naděje. Je konečně zbytečno s defaitisty hovořit, nerozkládají-li jim slzy radosti v očích světelné paprsky v zářivé blesky barevného světa. Jen v radostné duši budí víra nadějí a mnozí maří čas v pláči. To singulární člověk ještě trochu žije a nad ním běduje současný svět. Stav jeho je nepěkný, pochmurný a celé lékařstvo chce uzdravit paralytika. Pán Bůh ho však neuzdraví, neboť chce smrti člověka singulárního obrodit lidstvo — člověka plurálního. Janové ho už ohlašují a různá znamení ho věští. Zpěv srdcí ho vítá a průvody slavné se šikují na dalekou pouť na východ a na jih.

J. Boura:

„TATÍČEK“ MASARYK A „OTEC“ HLINKA.

I.

Kdyby „České Slovo“ uspořádalo místo komické a nesmyslné ankety o manželských dovolených anketu na otázku, kteří dva muži v republice jsou nejpopulárnější, odpověděli by jeho čtenáři, že na prvním místě je to tatíček Masaryk a na druhé místo by zařadili nepochybně bratra senátora Klofáče nebo bratra ministra Beneše. A kdyby tutéž anketu uspořádaly deníky všech politických stran, dopadla by asi stejně, ovšem jen s tím rozdílem, že na druhé místo by zařadila ta která skupina svého politického velmistra. Jen jedna anketa by měla výsledek zcela odlišný a to by byla anketa oficiálního orgánu slovenské strany ľudové „Slováka“, kde by všichni čtenáři zařadili hned na první místo „vůdce a otce národa“ Andreja Hlinku a druhé místo by snad obdržel prezident Masaryk. Zdála by se snad tato odpověď dobré poloviny „slovenského národa“ některým našim oberpatriotům maďaronskou nebo aspoň slušně řečeno — buřičskou a hledali by na to v zákonu na ochranu republiky příslušný

paragraf, ale kdyby se zamyslili hlouběji nad minulostí a přítomností Slovenska, pochopili by. Vždyť i my, kdybychom šli do nedávné minulosti, ještě v r. 1918, snad i po převratu a otázali se našeho českého lidu, která osoba má jeho největší sympatie, jistě bychom neobdrželi odpověď shodnou s dnešní a snad bych se nemýlil, kdybych řekl, že široké vrstvy lidové snad nejvíce věděly o Dru Krámkovi a ten že jim jaksi representoval český národ v celém jeho snažení.

Měla-li by však zmíněná otázka býti zodpověděna sine ira et studio, byli by uznáni nepochybně za nejpopulárnější osoby v republice „tatíček“ Masaryk a „otec“ Hlinka.

Popularita, již můžeme také zaměnit s velikostí nebo slávou, provází jména lidí, jichž „užitečnost“ prospěla širším kruhům národa, případně lidstva a jest znakem relativním. Jako hodnota věci se jeví větší či menší na určitém místě, v určité době a i z jiných různých důvodů, na př. neznalosti, nebo neschopnosti ji využít, tak i popularita čili „stupeň užitečnosti“ toho kterého vy-

nikajícího jedince je ceněna nestejně z těchže příčin. Ba, někdy se přihází, že odhazujeme věc užitečnou, ačkoliv její užitečnost rozumným s ní nakládáním by se dala ještě zvýšiti. Právě tak u osob; ba, někdy i sám čas činí neužitečným to, co bylo kdysi užitečným. Dokladů máme nejen v historii, ale i přítomnosti nadbytek.

Nejbližším a proto nejzajímavějším dokladem této relativnosti popularity je zajisté popularita obou mužů prve jmenovaných. Nebudu míti odpůrců při tomto tvrzení o prvním z nich, za to při druhém tím více.

Zkoumáme-li příčiny a vzrůst obliby, příp. neobliby obou těchto velikánů našich dějin právě na přelomu nového utváření se Evropy, shledáváme nejenom jistou protichůdnost, nýbrž i charakteristické znaky shodné. Oba získali největší slávy na poli národního zápolení politického, ačkoliv žádný z nich vynikajícím politikem nebyl a není. Oba bojovníci za svobodu národa: první na fóru mezinárodním proti Rakousku s menším nebezpečím osobním a větším úspěchem — druhý tváří v tvář maďarským grófům a jejich žandarmům s velikým nebezpečím osobním a téměř neviditelným úspěchem. Oba fanatici své pravdy, jeden jakési ideje humanity smíšené s realismem — druhý fanatický nacional, jenž nezná přesně mezí a cíle svého boje, který se mu na konci stává více potřebou místo prostředkem. Oba s gloriolou mučednictví za práva národa, jehož historie jednomu začíná začátkem XV., druhému koncem XVIII. stol. Oba odkojeni katolicismem: první však později jeho výbojným a vynikajícím odpůrcem — druhý knězem, ale nevynikajícím, zdánlivě výbojným, ale bez výsledku. Oba povahy tvrdé a odpuzující lidi, právě tak jako plamenné a vášnivé, strhující k nadšení a lásce. První filosof a vědec, dávající se unésti často svou osobní zálibou místo vědeckou objektivností — druhý novinář a řečník, popuzující mnohdy nekritickou demagogií davu k zuřivosti. První ctěný a oslavovaný — druhý štván a tupen.

II.

Je zvykem i v moderní době při líčení života a díla vynikajících mužů hledati jistá znamení, později teprve se objevivší, geniality hned od narození. Třebaže vychází tato snaha vyložiti vývoj toho kterého velikána ze správného postřehu, přece jsem nemohl pochopiti a nechápu ještě dnes, proč pp. profesori dávali po převratu studentům za

vzor studenta-Masaryka, vypravující různé „anekdoty“ o jeho potyčkách s profesory; z těchto bojů „proti zpuchřelému byrokratismu“ popsal dr. Herben v díle „Masaryk osvoboditel“*) pouze případ s katechetou a ředitelem, ostatní moudře pominul. Pokud se pamatuji, bylo těchto „anekdot“ vykládáno více a nevím, zda by jich následování nebylo odměněno i ve jménu volnosti a bratrství řádnou důtkou. Už výrok za zmíněné potyčky s ředitelem, který řekl prý, že jedná také proti svému přesvědčení, charakterisuje velmi výrazně povahu mladého Masaryka: „Kdo jedná proti svému přesvědčení, je darebák“, odpovídá student řediteli. Cítíme sice, že tento ředitel nebyl ani příliš charakterním a vůbec ne pedagogem, ale co máme soudit o výroku jeho žáka?

Bylo by zdlouhavým a zbytečným pro tuto úvahu vypisovati další osudy Masaryka až do jeho veřejného vystoupení. Také můžeme pominouti jeho působení ve Vídni a zastavme se u jeho příchodu na pražskou universitu. O této době jeho působení nebylo a nebude už asi napsáno upřímnějších a věcnějších slov nad vzpomínku jeho kolegy na universitní katedře dra A. Bráfa. A poněvadž tato vzpomínka v souboru Bráfových spisů**) zůstane známa pouze užšímu kruhu interesentů národohospodářských a přátel jeho, bude jistě na prospěch věci, budeme-li zde citovati některé úryvky: „Když do kruhu mladšího profesorstva obou prve zřízených fakult, filosofické a právnické, vstoupil roku 1882 Masaryk... nalezl a získal si v tomto kruhu takřka venkoncem přízeň a důvěru. Nebylo k tomu mnoho zapotřebí, aby se poznalo, že jest mužem obsáhlého vzdělání, značného rozhledu, bystrého ducha a silné energie. Jeho zabíhání do nářečí slováckého nebylo bez pikantnosti a jeho způsoby společenské, na naše zvyky trochu drsné (neuměl snad nikdy a nenaučil se na př. slušně smeknout), dodávaly jeho osobnosti něco yankeovské rázovitosti i nevykládaly se mu ve zlé, jak by se snad byly vykládaly jinému. Hlavní nám bylo, že přinesl ve svém oboru nové směry učení, kterých bylo potřebí při nepopíratelné jednostrannosti, v níž až dosud trčelo v Praze pěstování filosofie, alespoň pokud se dalo jazykem če-

*) Sborník. Z usnesení Nár. shromáždění vydalo min. školství a nár. osvěty ve Stát. školním knihoskladu v Praze 1920.

**) Albín Bráf: Život a dílo. I., str. 15.—27. Vesmír, Praha-Karlín 1922. Vydal J. Gruber.

ským. A měl i podmínky učitelského úspěchu: živost letory, čilost a odvalu. Talent a kuráž, ty se mu věru nedaly upřít. ....

Založení kritického časopisu „Atheneum“ také vzešlo z počínu Masarykova a potvrdovalo nás v příznivém nazírání na něho, i když jsme porůznu bývali nemile dotčeni jeho příliš příkrými posudky o osobách i věcech českých, které on dosud nemohl ani tou měrou seznati, aby o nich měl vlastní objektivní názor. Objektivnost ze šetrného zřetele k historickému původu a vývoji věci plynoucí byla mu cizí a náchylnost ke kritisování tak silná, že i v pracích jeho literárních nedala vzniknouti potřebné míře piety a slušnosti, která ukládá objektivní podání cizích názorů, s nimiž se chceme vypořádati. Jakoby pro samou nedočkavost kritickou neměl dost trpělivosti k něčemu podobnému, předbíhal a přerušoval výklad cizího názoru odsuzujícími poznámkami... Dávaje se ostatně uchvacovati náladami okamžiku, často pak sám uznal, že cíl přestřelil a že toho lituje.... Nepopíratelná reponderance v celém vystupování (rázovité stránky a rysy „proroka“, jak to Denis charakterisoval, tehdy ještě tak nápadně nevystupovaly) a rozličné jeho kritické nešetrnosti a ukvapenosti odvrátily od něho nejprve přízeň mnohých starších mezi našimi vědeckými autoritami, jako Tomka, Randy, Otta, Kalouska, Pražáka atd. Začali pochybovati o bytelnosti a solidnosti jeho vědecké, patřili na něho s nedůvěrou, viděli v jeho vystupování něco jako šarlatánství,*) i naskytovala se i mně dost často příležitost přikrost úsudků takových mírnit a upozorňovat, že by bylo chybou pro méně sympatický způsob zevního vystupování přehlížeti dobré jádro, jež tu nepopíratelně jest, nadání a vědění... V politice, jak mám černé na bílém od něho samotného, ještě r. 1889 uznával Masaryk staročeský program „bezpodmínečně“. F. V. Krejčí připsal mu (v jednom článku vídeňské „Zeit“), obrodný vliv na českou literaturu krásnou; v té věci se necítím býti povoláním, jen to arci vím, že Masaryk sám upřímně doznával o sobě, že umění nerozumí a myslím, že opravdu mnoho nerozuměl. Po uveřejnění Gebaurova článku o rukopisech, uvedeného antedatovaným dopisem Masarykovým v „Atheneu“, nastalo vůbec

*) V kruzích, do kterých nesahaly příliš osobně zbarvené třenice naše, nepřestával býti Masaryk ještě dlouho interesantním mužem, že se mu neodpouštěly jeho výpady na katolicismus a církev. (Pozn. Bráfova.)

roztřídění duchů rázu naprosto jiného, než byly dosavadní rozchody názorů, pokud šlo o prof. Masaryka... Nemyslím, že by byl kdokoliv z nás spoluredaktorů se vzpíral uveřejnění článku Gebaurova, věcně, vědecky psaného, nikoho neurážejícího. Ale byli bychom se asi svorně ohradili proti úvodnímu listu Masarykovu, který byl vzorem beztaktnosti. Ač byl namířen hlavně proti Jul. Gregrovi a „Nár. Listům“, přece všeobecnosti svých snižujících útoků na všecky, kdo dosud v pravost rukopisů věřili, nanejvýš pobouřil a pohněval, i mne, který jsem ani minutu nebyl v pochybách o veliké závažnosti důvodů Gebauerových. Bylo-li Gebauerově úvaze třeba doprovodu redakčního, měl býti šetrným k přesvědčení, které se zakládalo na úsudku velikých našich autorit (od smrti Palackého nebylo uplynulo ani ještě 10 let), proto nebylo třeba nikoho, pranic snížovat a spatřovat ve víře v pravost rukopisů bůhví jaký doklad vlastenecké opozdilosti a obmezenosti. Lze říci, že ten nešťastný, opravdu provokativní úvod měl hlavní vinu, že se hádka o pravost rukopisů vyšinula z kolejí věcného vědeckého sporu... Důvody, pro které mezi námi znenáhla přestávaly styky, dříve hojnější, anebo přesněji, důvody, pro které jsem styků stále méně hledal, spočívaly v jistém morálním zklamání, jehož se mi pořáde více dostávalo a pro které jsem pozbyval k němu důvěry. Jeden z nejvýznačnějších případů, sem spadajících, souvisel s tak řeč. záležitostí Schauerovou... Jdouce jednou z naší sobotní večerní společnosti, octli jsme se, Masaryk, Storch a já, záhy v živém sporu... Hádku vyvolal výrok Masarykův, stojí-li zápas o zachování naší národnosti za oběti, jež se mu přinášejí; nebylo-li by v kulturní příčině pro nás výhodnější připojení se k nějakému velikému kulturnímu národu a uvolnění síly, nyní zápasem o zachování národnosti mařené, pro pozitivní práci kulturní, jejíž ovoce by nám z bohatého zdroje mocného kulturního života hojně plynulo, získali bychom větší horizonty atp. Přítel Storch nad těmi a podobnými vývody, jež následkem hádky nabývaly u Masaryka umíněné stupňovanosti, z míry se rozčilil, mluvil se zápalem, k jakému se mezi čtyřma očima zřídka dal strhnouti, odmítaje rozhorleně všecka Masarykova tvrzení. Já jsem sice také byl dopálen trochu, ale přece jsem zachoval jistou míru a obmezil se na rozumové důvody, když u Masaryka jiné neměly platnosti. — Hlavně pak jsem kladl důraz na to, že odná-

rodňování širokých vrstev už jednou se u nás nepodařilo a že by nebylo žádným prospěchem kulturním, kdybychom měli zase k tomu dospěti, aby se vrstvy vyšší a inteligentnější odnárodnily, nikoliv však vrstvy lidové ... Masaryk nechtěl připustit, že by se chod odnárodnění nutně zase a s takovým výsledkem opakoval atd. Zkrátka bezvýsledná tahanice názorů, která měla jen ten následek, že Storch přestal od té chvíle míti jakýchkoliv styků s Masarykem, já pak, připisuje jisté výstřednosti výroků, jež při tom padly o nás a našich snahách k udržení národnosti, spíše za bezděčné přehánění, k němuž se dal Masaryk často ve sporech strhnouti, nepřikládám jsem tomu výjevu mnoho váhy. Teprve když po založení „Času“ objevil se v něm článek mladého a nadaného, tak záhy zemřelého Schauera, žska Masarykova, s podobnou, až nápadně podobnou tendencí, jakou měla v naší někdejší hádce slova Masarykova, oživil se mi obraz její a dostavilo se nemalé udivení, když po útocích pro ten článek na Masaryka ve veřejnosti podnikaných, on jevil tak málo chuti také pro svou osobu se k ideám jeho znát, jevil všecku ochotu nechat ubohého Schauera na holičkách a vydati ho na soud velebnější v „Nár. Listech“. Jenže těm bylo vítanějším držeti se redaktora a vydavatele „Času“. Dovolává se mých bližších styků s Riegrem žádal, abych ho doporučil Riegrovi za kandidáta pro nějaký mandát, až by se uprázdnil: „Ministrem bych se sotva státí mohl, jsa evangelík“ pravil — „s té stránky nemohu býti tedy podezříván ze ctižádosti a svou práci ve věcech školských a kulturních přece bych mohl klubu poslanckému prospět.“ Učinil jsem mu ochotně po vůli, ale došlo mne přece jen trapně, že se snažil dosíci mandátu z rukou muže, o němž tehdy již při každé příležitosti vyjadřoval se s neúctou, ano na př. na pravidelných nedělních vycházkách jistého přátelského kruhu osob (Kaizl, Heyrovský, Strobach a j.) notuje se zejména s p. J. Kaizlem, titulaturami tak pohoršlivými, že vzbuzovaly u četných svědků nemalé rozhořčení.

Nezdařeným druhým vyjednáváním o vstup Masarykův a soudruhů do strany staročeské přestaly pak vůbec naše osobní styky ... Byly jeden čas dost četné a ne zcela chladné naše osobní styky, ale kdyby mi někdo chtěl ukládati, abych napsal charakteristiku Masarykovu, jako jsem napsal leckteré jiné, netroufal bych si. Zůstal mi člověkem záhadným. Leč soudil jsem o něm

celkem příznivěji nežli soudivali jiní, kteří s ním bývali v tužším poměru a pak se odtrhli. Ti mu nejtíže odpouštěvali jeho náladvost, nedůslednost a jisté aristokratství. — Jako tenkrát r. 1899 s Riegrem, Kalouskem a se mnou svémocně, aniž se koho ze soudruhů ve straně slovem zeptal, učinil či vlastně chtěl učinit fait accompli, tak v četných pozdějších případech podobně svémocně jednal, zavazuje soudruhy, kteří jho takové konečně rádi setřásali. Jinak mu neupřeknikdo, že přinesl mnoho nových podnětů, a že v jistých směrech působil příznivě i na mravnostní smysl mládeže (pohlavní stránka, abstinentství). Ale sotva kdo za celé století nadělal se tolik křivd jiným zejména lidem, kteří tak či onak stáli v popředí. Šířil také spíše ducha politikaření než ducha kritického. Pletl se do všech disciplin, byť o nich neměl sám jasného pojmu. Nejvíce měl v tom směru nabroušeno na profesory právnické. V posluchačích jejich budil nechuť obžalobami, že učitelé si nevedou v podávání svých předmětů kriticky, veřejné právo chtěl, aby se vykládalo sociologicky, myslil — dle svědectví Dra Vavříinka — že Jellinkova všeobecná nauka o státě jest takovou knihou, a slyšel nerad od Vavříinka, že naopak rázovitou stránkou Jellinkovou a jeho cílem důrazně přiznaným jest pojmotvorná právnická práce. Byl to zlomyslný, ale nikoliv nepřipadný vtip, jenž se pronášel otázkou na odpověď, jaký že jest rozdíl mezi Pánem Bohem, německým císařem a prof. Masarykem: „Pán Bůh ví všecko, německý císař (Vilém II.) ví všecko lépe, Masaryk ví všecko nejlépe.“

Sám kladu jemu za chybu největší, že on, který se honosil, že přišel prohlubovat atd., nedodělav se sám uspokojujícího náboženství, jež hledal, přece se nerozpakoval otřásti náboženskými přesvědčeními širokých vrstev, zvl. pokud jde o katolicismus, způsobem nefilosoficky vášnivým a vůbec se dost sám nepřičinil, aby zápas o názor světový vedl se zbraní nejušlechtlejší, naopak často pomáhal stlačovati jej na úroveň, na jaké stávají obyčejně stranické zápasy politické. Nebojovalo se proti němu vždy loyálně, zvláště se strany katolické se mu přes míru křivdívalo, Podobně též v „Národních Listech“. Přes to mohl tento neobyčejný člověk míti a zachovati si nepoměrně větší vůdčí vliv, kdyby nebyl měl zvláštní nadání odpuzovat od sebe právě zralejší, samostatněji myslící hlavy. Proto takových bylo postupem let okolo něho stále méně.“

Tolik Bráf a nemám příčiny ani oprávnění, proč bychom měli opravovat tyto jeho osobní poznatky, obzvláště když prezident Masaryk ve svém dopise ze dne 6. VI. 1919 univ. prof. Grubrovi, který mu předem zaslal rukopis Bráfův s dodatkem, zda nebude jeho uveřejněním dotčen, celkem mu dává za pravdu slovy: „Pokud běží o mne, tož stejně bych si přál uveřejnění, protože to patří k celku; Bráf, je pravda, mně nerozuměl, ale nerozuměli také jiní a nerozuměl jsem sobě já sám. Totiž tenkrát; hnal jsem se za ideálem, jenž mi nebyl tak jasný jak za této války a touto válkou a dělal jsem tenkrát (to vím nejlépe sám) mnohé chyby. Zejména jsem odpuzoval lidi.“ Bráf vůbec podal nám svědectví nesporné ceny, cennější tím, že i oficiální životopisec Masarykův, Dr. Herben, právě o ničem z toho, co uvádí Bráf, ani slovem ve svém obsažném životopise v citovaném už Sborníku se nezmiňuje. Pro nás katolíky pak je tato Bráfova stať, nadepsaná: „Mé styky s T. G. Masarykem“, dvojnásob důležitá, poněvadž nejen kriticky oceňuje činnost Masarykovu, ale i uznává jeho nadání a obsáhlé vzdělání, zkrátka dává mu, což jeho jest a tím nám ukazuje cestu, jak v duchu křesťanské spravedlnosti máme hodnotiti život a dílo presidenta RČS, o čem ovšem Bráf před svou smrtí neměl a nemohl míti ani tušení.

Prof. Bráf též nám podává úvod k Masarykově činnosti politické, zdůrazňuje, že ještě r. 1889 uznával Masaryk staročeský program bezpodmínečně a ucházel se dokonce jeho prostřednictvím o poslanecký mandát. Ale za krátkou dobu potom už v březnu r. 1891 byl Masaryk zvolen do říšské rady na kandidátku mladočeskou (s Kaizlem a Kramářem). Politickou jeho činnost bych charakterisoval snad slovem „salonní“ na rozdíl od politiky praktické, skutečně, anebo lépe řečeno, viditelně a úspěšně činné. Žádného viditelného účinku nevyvolala, většího vlivu na národ neměla a proto ani žádné hlubší brázdy na poli národního snažení nevyorala. Dlužno se však zmíniti o Masarykově řeči z 18. listopadu 1892 v rakouském parlamentě, která prý „vzvedla Masaryka opět i v národě“. Dr. Herben ale neuvedl, co a kdy Masaryka vyzvedlo před tím a co jej srazilo. Tato řeč byla však nesporným kladem v jeho názorech i v jeho působení v poměru k národu a o ten nám právě jde. Srovnáme-li jeho slova tehdy pronesená, s jeho pochybnostmi zaznamenanými Bráfem a ještě s „rozkřičenou“ řečí strakonickou, o níž praví Herben pouze, že se v ní Masaryk vyslovil pro rakušanství, objeví se nám v

plném světle onen veliký obrat. Proto cituji dle Herbena:*) „Řeč Masarykova pronesená 18. listopadu 1892 obsahovala výklad o myšlence rakouské a o otázce české a časopisy psaly, že velikost české otázky, ovšem i její obtíže nebyly posud nikým ve vídeňské sněmovně tak osvětleny jako Masarykem. Chceme samostatnost českých zemí — pravil — chceme, abychom o sobě rozhodovati mohli sami, chceme národní život dokonalý. Všecko, co národ pro svoji státní a lidskou osvětu činiti může a má, to my plně a cele chceme činiti. My nejsme národ malý, o němž rozhodující kruhy v Rakousku zvykly si myslit, že v nejhorším případě může se tak trpěti, mohou se mu povolití maličké ústupky. Postavení českého národa jest evropské a světové. Národ český nežije odrazem měsíčního světla slunce germánského, národ náš samostatnou kulturu měl a má, národ náš pro Rakousko a pro všechny národy mnoho již vykonal a pořád vykonává. A tento národ ve vzpomínce na velkou svou minulost chce nyní opět plně jako národ samostatný žíti, chce zase jen veliké a veliké skutky konati. To jest onen idealismus, jenž proti všem nepřátelským mocnotem nás nese....“ O této době činnosti Masarykovy praví Dr. Herben: „Možno říci, že politická činnost Masarykova vůbec byla úspěšná — přes to v září 1893 složil mandát.“ (Tamtéž str. 30.) Doklady? Snad s tím souvisí další doznání Herbenovo: „Když Masaryk psal knihu o krizi, řekl: ‚Připouštím, že po desítiletém neloyálním boji proti snahám mým jsem snad roztrpčen. Ale nechci být nespravedlivý.‘ — Když za hilsneriády (1899) postavilo se proti němu zfanatisované studentstvo a insultovalo jej, byl více než roztrpčen, a jestliže neopustil vlast, zabránila to jen paní Masaryková, leč netrvalo to dlouho.“ (Tamtéž str. 65.) Roztrpčení Masarykovo samo vyvrací „Herbenův“ úspěch. Současně potvrzuje tím Dr. Herben několik dříve uvedených thesů a je třeba doznati, že jistě je zapotřebí velmi mnoha úspěchů a překážek k tomu, aby se člověk odhodlal opustiti vlast a i toto odhodlání je těžko pochopitelné u člověka aspirujícího na vůdcovství národa.

Roku 1900 založena „česká strana lidová“ připravovaná „Časem“. Herbenova kritika jejího programu, úspěchu a vlivu Masarykova zní: „Strana Masarykova nebyla veliká; r. 1907 měla dva poslance na říšské radě (Masaryka a Drtinu), od r. 1911 jen jednoho, Masaryka samého. Strana neměla moci, ale

*) „Masaryk osvoboditel“, str. 29.

měla vliv. Je jisto, že vliv strany založen byl hlavně na prof. Masarykovi.... Vlivu Masarykova neviděli lidé domácí, tím méně mohl jej pozorovat A. Denis, jehož tak překvapovalo, že straně Masarykově dostávalo se při volbách nejmenšího počtu hlasů a že kruh jeho přátel nebyl nikdy veliký. (Tamtéž str. 67.) Politický program strany lidové byl pozitivním programem rakousko-českým, program otevřený, ne politika na schovávanou.“ (Str. 75.) Opravdu je velmi těžko i dnes zpozorovat vliv a úspěch i této druhé periody ve veřejném působení prof. Masaryka jako vůdce vlastní strany. Herben sám praví, že jeho strana neměla moci, ale měla vliv; ten však nebylo vidět! Co je to v tehdejší české politice moc? Dnes snad bychom mohli říci, že některé vládní strany mají moc, které využívají ke svému stranickému prospěchu a ostatní jen vliv, ale která z tehdejších českých stran měla jakoukoliv moc? A jaký vliv měly nebo mají i dnes strany téže politické síly jako strana tehdejší, t. zv. realistická? Ku př. strana Modráčková, která byla sympatickou při svém vzniku i seriosním inteligentům, co vykonala a kde je dnes? V čem nám zanechala nějaký pozitivní čin strana Masarykova, vzpomene si dnes někdo na ni, či vzpomněl si někdo na ni v době dosažení státní samostatnosti jako na vážného jejího tvůrce? Věc tím podivnější, že Dr. Herben poznamenává, „že není v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku většího města, aby Masaryk nebyl v něm měl přednášku nebo schůzi nějakou. Jest i mnoho vesnic, kde přednášel.“ (Str. 69.) A jinde též Herben vykládá, jak prof. Masaryk uměl mluvit lidově a jak působil na posluchačstvo! Kde je tedy příčina toho neviditelného „vlivu“? Či snad zanechala tato strana nějakého epigona, který by už tehdy se připravoval k vybudování nového státu? Ať vezmeme kteroukoliv z našich popřevratových stran, nemůžeme na žádné nalézt „realistický“ program, vytvořený Masarykem. Jedině snad by se mohla hlásiti za potomka bývalé „české strany lidové“ nynější „strana čs. socialistů“ a když ne za potomka, tedy aspoň za pokrevního příbuzného. Příbuznost prvního stupně jeví se aspoň v církevní politice, může-li se to její řádění tak nazývat. Rozhodně by však Masaryk odmítl býti ideovým otcem nebo spolutvůrcem rozmanité všehochuti jiných skutků či afér „bratrstva velké huby“. A tak nevidíme žádnou větší skupinu občanstva, aby si vážně postavila za svůj program aspoň část životních zásad prof. Masaryka a snažila se je uvádět v

život v osvobozené vlasti (kromě stále omílaného odsouzení Říma, které však dnes už je značné části silou světových událostí odvoláno).

Dr. Herben píše, že o jubileu 60. narozenin prof. Masaryka zjištěn Masarykův vliv ve filologii, historiografii, v literární historii, v kritice literární, v krásné slovesnosti, ba i v národním hospodářství“ (str. 82). Vlivu ve filosofii mu ještě neuprou odborníci a proto ani ne laici, ale v těch ostatních odborech přece my laici nebudeme vidět jeho vlivu, když ho nevidí ani povolání. I některé spisy, které by mohly snad dle titulu býti zařazeny do těchto oborů, sem přesně nezapadají, jsouce více filosofickým rozbořem osob a okolností skutečných i myšlených, kreslených s láskou či nenávisí a nikoliv přísně kriticky, jak na odborníka se sluší a patří; proto mají zase význam pro poznání Masarykovy filosofické osobnosti a ostatní odborníci se z nich jistě učit nebudou. Tvrzení Herbenovo je asi takové, jako kdybych já tvrdil, že prof. dr. Bráf měl vliv na teologii, když chtěl, aby kněží byli vzdělaní také národohospodářsky. Abych své tvrzení aspoň několika ukázkami doložil, poukazuji na několik míst v „České otázce“,*) která má pro tuto studii i ten význam, že v ní prof. Masaryk vyjádřil svůj poměr k národu. V předmluvě vykládá povšechně svoje názory na českou otázku: „Mně česká otázka jest otázkou po osudech člověčenstva, je mně otázkou svědomí. Věřím s Kollárem, že historie národů není nahodilá, nýbrž že se v ní projevuje určitý plán Prozřetelnosti a že tedy je úkolem historikův a filosofův, úkolem každého národa ten plán světový postihnout, místo své v něm poznat a určit a podle toho poznání co možná s nejpřesnějším a nejjasnějším vědomím postupovat při své práci, i politické. Nemyslím ovšem, že se podaří rozumu sebe pronikavějšímu odhalit plány Prozřetelnosti, ale věřím, že na dnešním stadiu vzdělanosti je povinností každého myslícího, řídit se předpisem Kollárovým. (Str. 7.) Tedy Kollárem začíná a tento „hlasatel racionalismu a humanity“ je hlavní osobou nebo zlatou nití „České otázky.“ Hned při běžném čtení a snad i povrchně uvažující čtenář musí se zastavit nad tím, že by jediný člověk tak mocně působil na celý národ, jak se mu to zde předkládá k věření a právě člověk, jenž značnou část života ztrávil mimo vlast. Byli bychom

*) 3. vyd. V Praze 1924. Státní nakladatelství.

opravdu ubohým národem, abychom celé století a právě století XIX. žili snad jen ze „Slávy dcery“ a ze spisu o slovanské vzájemnosti. To přece literární historik nebo kritik nenapiše. Naproti tomu Kollárův vrstevník, Jungmann, jakoby byl zcela odbytou veličinou. Jenom jako mimochodem čtete, že „Jungmannův sborník měl tak veliký význam národní“ a že „v překladě Ztraceného ráje Miltonova“ Jungmann nakupil všechny poklady nového jazyka spisovného (str. 13.) a „stává se rádcem a vůdcem mladší generace a vrstevníků (str. 50.). Jungmannova péče, aby Marek sepsal logiku a metafysiku, je prý „poučná pro ráz doby!“ Ale „jak smutné to byly doby, když Jungmann, jak čtete u Zeleného, své životní přesvědčení tajil před nejdůvěrnějšími přáteli!“ (str. 62) a hned následuje úvaha o dvojakosti a nemůžné tichosti, otroctví, nečestných prostředcích, slabých lidech, literárním podloudnictví atd.!? Na to pak titul a pokračování: „Kollár, syn této doby, (t. j. Jungmannovy a Kollárovy) a hlavní představitel.“ Není za jisté třeba Jungmanna nějak vyzdvihovati, neboť v „České otázce“ samé je mu kdesi dán přívlstek „uznávaný a přeceňovaný“. Tak se zdá, že jeho hlavní chybou, proč není pro něho náležitěho místa v „Č. O.“ je, že nelze v něm objeviti žádný filosofický systém v duchu českobratrském.

Za přední buditele naše uznává Masaryk „svobodného zednáře“ Dobrovského, evangelíky Kollára, Šafaříka a Palackého a „realistu“ Havlíčka. Proto patrně také tyto čtyři poslední byli po převratu oficiálně zobrazeni a přidána k nim slovenská hymna „Nad Tatrou sa blýská“ a jsou nabízeni slovenským školám (mezi nimi 1600 římsko-katol.) pod názvem „Obrazy československých buditelů“; snad proto, že jsou mezi nimi dva evangelíci na Slovensku narození, jakoby pro probuzení Slovenska ku př. takový Moyses a j. neznamenalí aspoň tolik co Kollár.

Právě tak nepřilíš kritickým anebo nedůsledným je filosofování o protireformaci a germanisaci. V „České otázce“ (str. 11.) čteme: „Povážíme-li, jaký byl náš úpadek na konci minulého věku, kdežto mezitím národové ostatní a zejména také Němci tak úspěšně pokračovali, lze určit, jakými cestami jsme se ve svém boji s německou kulturou bráti museli a. brali. Lid venkovský zachoval si svůj jazyk, ale nezachovala si ho intelligence, učivší se ve školách latinsky, teprve později — v XVIII. století — německy. — Habsburgové uvázavše se v panování nad

námi, prováděli a provedli protireformaci tak pronikavou, že všecko české snažení a pokračování literární a osvětové na dlouho bylo nemožné. O duchovních potlačovateli sám Tomek vyznává: Jesuité uložili ducha národa českého v staletý hrob.“ Proto se říká, že lid, že sedlák zachoval národnost. Je to do jisté míry pravda. Avšak ani jiní stavové neztratili vědomí českého naprosto a našim buditelům připadl úkol sebrati všechny české síly, a probuzovati je k čilejšímu životu, k životu, jenž vyrovnati se měl životu, jež podávala kultura německá.“ Ve spisku „O naší nynější krisi“, doplňujícím „Českou otázku“ pak uvádí prof. Masaryk, že „naše obrození nebylo tak osamocené a zázračné, jak se obyčejně mluvívá“, že „Marie Terezie centralisovala především finančně, — ale administrace neměla toho vlivu, jaký má dnes“ (str. 271), dále že „Bílá hora není tím, čím se jeví ve vlasteneckých deklamacích, protože se jí jen definisuje úpadek už dřívější a mnohem starší“ (str. 270) a že v době našeho úpadku německá literatura a německý jazyk tak netížil, jak se dnes tak často říkává... Teprve na konci minulého věku, (t. j. XVIII.) počíná uvědomělá germanisace, ale ani ta nebyla ve svém prvním rozmachu a svými nepromyšlenými prostředky tak nebezpečná, jak v době pozdější, tedy jak v tomto století (t. j. XIX.). Proto jsem řekl v „České otázce“ a opakuji to zde, že od r. 1848 a zejména pak ústavními řady let 60tých počíná na nás tlačiti kultura, literatura a jazyk německý. A právě tím, že škola stala se tím, čím našim otcům byl chrám, vrhli jsme se v světový zápas myšlenek“ (str. 272). Srovnajme tři z uvedených citátů: 1. Bílá hora značí úpadek mnohem starší; 2. Habsburkové provedli protireformaci tak pronikavou, že všecko české snažení a pokračování literární a světové na dlouho bylo nemožné a za 3. nebezpečná germanisace začíná teprve od r. 1848. Rozborem jich by se mohla popsati celá kniha, která by však mohla jen dokázati, že si odporují. I mínění o jesuitech, třeba bylo dnes běžné, není kritické a tvrzení Tomkovo historie ještě opraví. Masaryk sám praví: „V tom je i vina naší vědecké historie, že posud nepodala nám kritického vyličení 17. a 18. věku“ (str. 270). Od doby, kdy tato slova psal, uplynulo sice už 30 let a máme Denisovy „Čechy po Bílé hoře“ a Pekařovu „Bílou horu“, ale co zbývá k prozkoumání, nelze ještě přehlédnouti. Celkem musíme uznat a to chtěl naznačiti i prof. Masaryk, že celé naše

vědomosti o této době jsou prabídné; nejvíce ji známe dnes z Jiráskova „Temna“, jež se stalo — ze značné části vinou obezřetné býv. c. k. censury — oficiální učebnicí historie té doby a přece i tam se dočteme, jak jesuita P. Daniel se radoval z pokroku mateřštiny a i ten Koniáš velmi horlivě pracoval jako autor na českých knihách a tyto pak místo různých v Sasku tištěných pochybné ceny literární rozšiřoval. Víme také, že na př. jesuité v Hradci Králové pořádali studentská představení nejen latinská, ale i česká a i vlasteneckého obsahu a tato teprve za osvíceného Josefa II. byla zakázána.) Nelze pochybovat, že další badání ještě mnohou stránku temna osvětlí.

Pozoruhodný je úsudek prof. Masaryka o duchovenstvu: „Pro Dobrovského je vůbec charakteristické, že byl svobodomyšlný kněz... Mezi buditeli prvotními vůbec jsou mnozí duchovní a to jména prvá a nejlepší. Je to přirozené: tenkrát klerus pořád ještě byl vlastně hlavní, snad i jedinou úřadou inteligentní a tudíž i u nás jeho účast v hnutí národním byla velmi značná a blahodárná. Účast ta jeví se nám tím větší, jestliže si vzpomeneme, že kazatelna byla téměř jedinou školou mateřštiny. — Toto svobodomyšlné hnutí v Čechách přirozeně odkazovalo k reformaci české, k tradicím bratrským a husitským; naši buditelé pokračovali, kde reakce přerвала vývoj.“ (Str. 16—17.) Tak zlé to snad přece jen nebylo. Víme, že někteří kněží dovedli se svým katolicismem srovnat i Husa, ale musíme uvážit, že jim šlo v první řadě a téměř výhradně o národ a v Husovi a Žižkovi viděli jen Čechy — otázek náboženských nechávající stranou. To právě bylo účelným, že náboženskými spory netříštili nepatrný tábor národní, ačkoliv nesmíme zapomenout, že tato — řekl bych — netečnost, nebo přezírání náboženských otázek mělo částečně smutné následky náboženské, zejména jakousi vlastnost lidu, která udržována rakouským oficiálním katolicismem, po převratu se objevila v plném světle. Ale tvrzení, že byli tajnými husity či Českými bratry, je nejen neodůvodněné, ale neodpovídá pravdě. Nejlépe to dokumentuje případ Bolzánův, o němž církevním procesem zjištěno, že „svým smýšlením jest vpravdě pravověrný křesťan.“***) Uvážíme-li

*) Toman: 50 let ochotnické musy v Hradci Králové.

**) J. Hronek: Kněz v českém nár. duchu obrození. Praha 1924. Tiskem a nakl. Čsl. akc. tisk., str. 32.

jen to, že jako národní buditelé byli nepohodlní vládě, která sama ovšem jako na služebníky církve na ně nemohla, byl-li by však býval na ně padl stín kacířství nebo bludařství, dovedly by se jistě církevní vrchnost se státní spojit, aby nepohodlné jim osoby odstranily z církevních úřadů. To tím spíše, že církevní hierarchie nebyla vždy národnímu snažení příznivá. Neméně zajímavým je, že týž prof. Masaryk, který liberalismus a zvláště liberalismus náboženský jinak resolutně odsuzuje a potírá, týž prof. Masaryk právě liberalismus katolickým kněžím klade za přednost. Tatáž nedůslednost jeví se ve srovnání názorů prof. Masaryka se skutky. Tak Palackému vytýká, že časem „svůj program pozměňoval a tím znejistil“ a hned kritizuje: „To je kolísání, to je nehotovost, neurčitost...“ (Str. 261.) — Masaryk r. 1889 uznával bezpodmínečně program staročeský; r. 1891 byl zvolen na program mladočeský; r. 1893 se vzdal mandátu; r. 1901 vystoupil s novou stranou. Nebo: r. 1891 „rakušácká“ řeč strakonická; r. 1892 vlastenecká řeč; v parlamentě, r. 1895 „Česká otázka“ a „Naše nynější krize“; r. 1899 připravovaný útěk z vlasti.

Na str. 159. „České otázky“ čteme dnes už skoro otřepaná slova: „Ne násilím, ale smírně, ne mečem, ale pluhem, ne krví, ale prací, ne smrtí, ale životem k životu — toť smysl našich dějin a odkaz velikých předků!“ Ano, toto heslo je odkazem sv. Václava, Karla IV. a národního obrození, ale protivou husitství, jež prý je vrcholem naší historie, ba i protivou legií, které sám Masaryk také organizoval 20 let potom, kdy napsal citovaná slova.

Do této doby spadají též všechny Masarykovy procesy a vystoupení v různých časových otázkách, která mu zjednala jistou pověst, ne vždycky příznivou a ne větší než požívali jiní předáci v důsledku politických třenic a bojů. Nebyli to jen katolíci, ale téměř celá veřejnost, která se stavěla proti němu. To dokazuje samo Masarykovo roztrpčení po hilsneriádě, o němž už byla dříve zmínka a později to nebylo příliš lepší. (Ku př. některá jednání parlamentní, jako otázka universit nebo akademie umění.) I sám politický neúspěch strany lidové (Masarykovy) mluví zřetelně.

(Pokračování.)

Ernest Psichari:

HLASY VOLAJÍCÍ NA POUŠTI.

Vzpomínky z Afriky. — Přeložil Josef Krlín.

Je třeba čísti tyto krásné studie ve výzdobě mauritánské duny. Mají tam svoji opravdovou důležitost. Protože od Abd-el-Kader el Djeilani se nic nezměnilo v polední Sahaře. Uniknuvše až do posledních dob evropskému vlivu a oddání svou přirozeností tradici, Maurové se nezměnili. Zde pocítujeme dojem cestujícího, který sestupuje do egyptských mausoleí a patří na mumie ještě se usmívající za proužky dvoutisíciletými.

Tolik vznešených snů, tolik kvetoucího mysticismu v plném dvacátém století na nejnepohostinnější zemi světa může nás rozechvěti. Cítime v sobě touhu sestoupiti ke kořenům, povznést se nad denní všednost. Jsme na vysoké věži, kam nezaletá hluk ze zahrad a vůně z růží, jak si představujeme Assuěruso na nejdálnější terase susské a samofínkého mezi hvězdami.

Ale analyšující, nalézáme konečně sebe samé. Proto nasloucháme, když nám uvádí Coppolani odpověď soufího bohatci, který mu nabízel zlato: „Chtěl bys vymazati mé jméno z počtu chudých za deset tisíc drachen?“ a srovnává je se slovy svatě Terezie: „Uchvacují nám chudobu, jež byla naším pokladem.“

Jsme zde v zemi známé. Jsme doma. Kdysi jsem se bavil zaznamenáváním zvláštních zvyků národů, jež jsem navštívil. Ale toto knihůstkaření mne dnes jen nudí. Zde nebudeme dělat archeologii. Nebudeme shromažďovati staré střepey. Shromáždíme několik trosek svého srdce, které zničilo dvacet století vzdělanosti.

Uprostřed července jsem se vrátil do Ksaru el Barca. V den odjezdu i pozítří trochu přšelo. Třetího dne, když jsem přišel do „tamourtu ovcí“, se mi zdálo, že vstupuji do teplé soutěsky. Stoupala k nám vůně zvlhlé země a slyšel jsem ptáky zpívat v akáciích o lásce. Vzácné chvíle v maurské zemi, v nichž přijímáme nějakou vůni a písně! Prožil jsem v této tamourtě lehké hodiny, trochu zněžnělé jako ty, jež trávíme u dam v budoirech. Ten široký tok zeleni, jednotný a osamocený, příliš široký, v níž jsme z dále zřeli suché rybníky, stále vyschlé a mizející na obzoru, zdál se mi skutečně jako malý ráj, jako nešťastný pokus francouzské milosti. Nedovedl jsem ho ještě proniknouti. Jak jsem později chuťnal saharskou přísnost Tirisu na velikých zpusťovaných severních liniích!

Měl jsem s sebou syna vůdce tagantských Kountů, velikého jinocha, nazývajícího se Ahmedem, který často s námi v Moudjérii popíjel čaj. Když jsme přijížděli ke Ksaru el Barca, ukázal mi prstem trosky maurského města a pravil:

„Hle Ksar, kde zemřel můj děd, a kde žili mí předkové.“

„Ano, odvětil jsem, vím, že Ksar byl rozbořen ve válkách proti Itonaichům. Rád bych je s tebou navštívil.“ A míříme k troskám, které se chvějí pod sluncem se širokými zdmi a zvětralými kameny, jež vypadají jako drahé kameny. Vstupujeme na veliké dvory, pak do úzkých sálů, jejichž střechy zmizely. Všude ticho, svědčící o mlhavém pořlacení věcí velice starých, které patří již jen historii.

Vracíme se k ulici a tíše kráčíme mezi stěnami. Ahmed stánu.

„Hle, pravil mi, dům mého otce.“

Vstupujeme do dvora podobného ostatním. V rohu se zdvihá jakási vyvýšenina.

„Zde, pokračuje Ahmed, veliký šejk Sidi Mohammed dělával svůj salam. A tyto zdi, jež vidíš vpravo, toť dům mého děda, Sidiho Mohammeda el Kountí.“

Sidi Mohammed el Kounti, šejk Sidi Mohammed, toť veliká islamská jména. Vyvolávají slavnou rodinu Bekkaïů, kteří jsou dle Arnauda opravdovými řediteli svědomí, Sahary. Rozptýlení těchto Bekkaïů mne uvádí ve snění. Nalézáme je v Touafu, Azaouadu, na severu v Tombouctou, Oualatě, v Hodhu, Haribiudě, v Mauritanii. A ty nesmírné vzdálenosti jich neudivují. Ahmed mi mluví o Haribiudě, jako mluví Pařížan o Bruselu.

Viděl jsem v Tagantu synovce proslulého Abiddina el Kounti, fanatického bojovníka, který skoro padesát let brázdí se svými rezzony střední Saharu. Tento stařec jest synem Sidiho Mohammeda el Kounti, jehož dům nyní navštěvuji. Tak často za svých pochůzek mezi Maury se odnáší má obrazotvornost ke vzdálenějším krajům, kterých snad nikdy neuzřím: Azouadu, Tafilaletu, Macině, Iguidě, které jsou tam dole, v růžových hlubinách pouště, a jejichž jména zaznívají tak horečně k mému uchu.

Můj průvodce mne táhne k mešitě, která stojí na západu Ksaru. Přesedše kameny, ocitáme se v jakémisi otevřeném sloupořadí, prostém, bez stínu ozdob. Překvapení! Pilíře jsou kulaté a vzadu za zdí vidím jakási kulovatá okénka. V tomto nomadském kraji, v němž kamenný příbytek je tak vzácný, a kde není architektury, jest velikou zvláštností viděti ogion. Neviděl jsem v Mauritanii nic podobného.

Hle, konečně ladný obraz, vzácná radost. Široká sedadla mešity působí na nás dojmem ohromnosti. A rovněž čisté linie jako ocelové dráty, a které vůbec nesíní. Vidím světlo, které se proplétá v nepořádku mezi těžkými pilíři, ale jest jednoduché.

Pozoruji svého flumočníka. Usmívá se jemně a jakoby mi říkal: „Vidíš, čeho byli schopni moji předkové.“

Na zpáteční cestě do Moudjérie získal si tento rozkošný Ahmed mé přízně. Blízko Ksaru el Barca v Tamře jsme se dověděli, že malý medjbcir, obtěžkán četnými kořistmi, míří k severu a přejde bezpochyby nedaleko nás. B., který právě dojel z Adaru s meharisty, hned vyjíždí s několika muži. Po hodině slyším rány z pušek. Dávám osedlati svého koně. Ahmed a několik Kountů, kteří ho provázejí, jsou již hotovi, netrpěliví vsednou na své velbloudy. Odjíždíme za B. Cítím za sebou veliké elastické kroky velbloudů, cítím svoji skupinku shromážděnou ve stisknutém pohybu a napjatou kupředu, jednotný pohyb velkého toku kupředu, napřážené krky. Znameníť chvíle! Již nás posilují četná válečná dobrodružství. Mám chvění radosti, to opojení, jež pocítují Mauři, když vítr z planiny jim fičí do tváří, a když čmouchají trochu prachu. Pojednou jsme svědky velkého zmaťku: velbloudi, lidé, balíky látky, a uprostřed toho všeho B., který dává rozkazy. Razziérové překvapení při odpočinku, utekli, zanechavše na místě svůj lup: sto velbloudů, látky, čaj, cukr.

Jest zde víření, které ožívuje jednotvárné barvy prostých bylinek. Jsme na nízké ovívané výšině. Planina se spojuje v dáli jakoby s obzorem. Odpolední jas jest zesířen divným dekorem a proto lépe cítím smysl toho obrazu: pohyby velbloudů, jež Maurové shánějí, balíky, které se válejí, a B., mladý bojovník francouzský, který křičí uprostřed toho zmaťku. Prostá a zdravá radost dobyvatelů před tou kořistí lehce nabytou.

Dojel jsem do Moudjérie bez velké radosti. Jaká opuštěnost! Jaký smutek! Písek naplňuje pevnůstku šlehanou větry a sype se po zdech. K jihu duna; na severu ohromná vertikální stěna Tagantu. Mezi dunou a skalou veliká smutná chodba, v níž spí stráž. Nic pro radost očí, pro odpočinek srdce. Jsme naplněni nesmírným zklamáním.

Zima se blížila a věštily ji ostré větry, jež hnaly mraky, aniž měly čas roztrhatí je. Občas na východě se objevovala hustá mlha a tak růžová, že bys myslil, že je Tagant v ohni. Byl to začátek velkých suchých červencových větrů. Kolikrát jsem je

zřel vrhati k nebi v zoufalém úsilí, syčeti žalostně jako had, tyčící se vertikálně a plivající k nebi svoji bezmocností! Přišedše z takové dálky, z hlubin Sahary, myslili byste, že hledá svoji cestu v nekonečné planině. Vznikal veliký šumot, potom počínal šilený běh s náhlým trháním, embardami k nízkému nebi, kde se hnaly nesmírné víry. Ale počity, jež v nás zbužoval všechen tento hřmot, nevyrovnaly se tomu odpolednímu zmítání. Tehdy nás dusilo měděné fičo. Leže na pokrývce, ve stínu chýše, kterou zafarasoval u dveří veliký proud světla, bral jsem a zase odkládal knihu, sladce tísněn, bezstarostivý, beze vší zvědavosti.

Zdá se mi nyní, že tyto hodiny mi pomohly pochopit určité záchvěvy maurské duše. Snad bych toho mohl užít ke svému prospěchu. Ale odpor byl takový, že jsem se nesnažil ani zápolit. Tehdy jsem si toliko říkal: Té snadné možnosti k meditacím, které nám dopřává tato duchovní země, využívají Maurové a činí v této vypráhlosti nádherné věci. Proč nepřetvořujeme podle své míry podobné síly a užívající je ke svému vlastnímu dobru, nepokoušíme se obohatit, či spíše dobýt zpět svá ztracená bohatství?

Ke konci září se mně zdálo, že vzduch zjemňoval, vlhl. Černé ruilany poletovaly výše. Je to znamení, že nečas skončí.

Uviděl jsem na stanici zvláštní postavu starého Alsmána, staršího syna Bakarova, jenž se přišel podrobit před několika měsíci, před mým příchodem do Moudjérie. Velikému Bakarovi se podařilo shromáždit a udržet pod svou mocí všechny Idouaichy, kteří jsou dnes s Reiany jedinými tagantskými válečníky. Za dlouhého svého panování porazil Mehdoufy a Kounty, vpadl odvážně k Adraru, porazil i samého Faidherbea. Skoro stoletý, byl r. 1906 zabit velitelem Frérejeanem v bitvě u Bou Gadoumu. Zanechal hodně synů, kteří brzy se podrobili vyjma staršího, Alsmána, jenž držel širý kraj až do tohoto roku, kdy jeho vysoký věk ho přinutil rovněž se podrobit. Zvědavě prohlížím toho bělovlasého starce, ostrého pohledu, nemluvného a hrdého. Jaké jsou asi jeho myšlenky, když na nás patří, nepřátele celého jeho života, kteří jsme zabili jeho otce a přemohli jeho lid? „Máte moc a vím dobře, že třeba hned či později se podrobíte, ale nebudete mít mé srdce. Až do smrti zůstanu Alsmánem, synem Bakara, který byl synem Soueida Ahmeda.“

Fanatismus? Nikoliv. Idea svaté války proti nevěřícím zřídka se objevuje v Mauritanii. Návist k „Roumi“? Nikoliv. Ale láska k svobodě, ke velkým opáleným razziům. A též pýcha mocného kmene, který si tajemně připomíná, že dobyl Španělska a Moghribu. A též sen. Jsou to tedy fanatikové? Ne, snilkové.

Pan de Gobineau nám připomíná jedno ze slov Islamu: „Inkoust učenců jest vzácnější než krev mučedníků.“ A ukazuje nám, do jaké míry jest Islam náboženstvím rozumačů. Inkoust učenců! Myslil jsem na to, vřel na stanici starého šejka El Ghazwaniho, obutého v střevíce a recitujícího a čtoucího pojednání o předurčení, jež mu právě půjčil kapitán G. Zde se dotýkáme slabé stránky Islamu a zároveň nejslabší ze všech, Maurů. Všimněme si pohnutí ostatních. Je podivuhodnou ta horečka po božském poznání? Snad. Ale Francouz bude vždy pobouřen slovem Gobineauovým. Když mladí lidé dneška se stavějí proti rozumářství moderních vědců, činí nejkrásnější věc a nejzdravější. Ale co nám brání pochybovat o nás samých, co nás utišuje, toť křik srdce, ono „Oh!“ rozhořčení, které bezděčně tryská, když slyšíme srovnávat husí brko spisovatelovo s palmou mučednickou. Chvějeme se, představíme-li si, čím by byla Francie, kdyby theologové Západu prohlásili podobnou zásadu.

Máme větší cenu než Maurové. Větší než my sami. Ale potřebujeme upozornění. Je třeba, aby nás sklesnutí sousedovo upozornilo o naší velikosti. Tehdy, dotýkajíce se jistých hlubin, činíme jako potápěč, který udeřuje nohou o zemi, aby se vznesl, ruce rozpínaje ke světlu světa. Tak i ten starý Alsman, který zde stojí, muž skoro nad hrobem — obdivoval jsem se jeho divokému životu krutého bandity. Ale nyní mám pro něho jen slífování a jeví se mi jako bolestná kořist civilisace, která se nedovedla orientovati.

Kapitola třetí.

Tagant — Adrar, Západní cesta.

I. Před síň Adraru.

Leže na své příkrývce a pokuřuje v fichu z dýmky, plně jsem chuťnal tetelící se závrat noci. Střelci, rozestaveni do čtverce, již spali. Několik Maurů, sedících u ohně rozprávělo a stráž v ohromné planině se rýsovala celá na nebi jako na vojenském chromátu. Blízko jsem slyšel hřmot velbloudů, kteří přežvykovali nebo unaveně pokládali na zemi své dlouhé krky. Byl to skutečně obraz společný a rodinný, jež jsem měl před sebou. A přece onoho večera jsem se oddával cele jeho známé líbeznosti.

Bylo mi dvaadvacet let, když prvně jsem poznal slast těchto táboření, ztracených v fichu lesů nebo planin. Od té doby mne stále okouzlují. A již jsem pln krásných vzpomínek. Onoho večera mne vše okouzlovalo a posvěcovalo. Hladil jsem svoji psici, která se rozložila vesele na mé příkrývce. Patřil jsem s láskou na krásného, škorpiona, který tam vysoko nastupoval svoji dalekou pouť. Do zítřejšího rána, říkal jsem si před tou nebeskou armádou, létavice přelétne tři čtvrtiny nebe. A zdálo se mi, že země se rovněž točí, lehká a snadná a odráží se na určitém místě ve svobodných cestách oblohy.

O několik dní dříve, 16. února, jsem obdržel rozkaz odjetí do Adraru a nazítří s průvodem rychle spořádaným jsem se dal na cestu do mladé francouzské provincie, o níž jsem již přes rok snil. Nyní jsem přišel na hranice Tagantu. S výše posledních skal jsem shlédl nesmírnou planinu posetou skalnatými výspami, jež se vinou k Adraru. Na prahu nových krajů jakoby bylo mé srdce osvíceno jítřenkou a jako hukot velikého křídla cítil jsem celý let života.

Měl jsem s sebou na této dlouhé cestě dobrého ducha, mladého, asi třicetiletého Maura, pružného a útlého jako palma, který měl jedno z nejkrásnějších islamských jmen: Mohammed Fadel Oued Mohammed Roulam! Ah! rozkošný duch, vzdělaný a toužící po vzdělanosti, ku pomilování a rafinovaný, potomek velice staré civilisace, úplně oddaný čistému rozumování. Ale přes to, Mohammed Fadel jest již modernější. Za dlouhých našich hovorů zajímá se o události v Maroku, o nichž ostatně jest lépe poučen než já. Táže se mne na Turecko, Anglii i Ameriku. Mluvili jsme ovšem možném, ale rozmluva s člověkem, jakým jest Mohammed Fadel, se vždy znovu a znovu vrací k náboženství. Hlavně naše to zajímalo. Domníval se jako mnozí vzdělaní Maurové, že „Nazarejci“ měli velikého „proroka“, jistě menšího než Mohamed, ale který jest hned po něm a hodného vši úcty Musulmanů. Nicméně, některé body ho znepokojovaly. Tak se mne tázal jednoho dne s opravdovou úzkostí, věří-li Francouzové v jednoho Boha, či ve tři.

Jest pravnukem Ma el Ainin a synovcem Taquiallaha, nynějšího moquaddema adrarských Fadelyů. Když jsem ho spatřil v Moudjérii, řídil velice prostě průvod, jímž ho

pověřil pán Chingueti. Zvěděl jsem, že vládcové kmenů, a hlavně Taquiallah, shledali nedůstojným, aby šejk Fadelyů byl podívanou pro křesťany. Mohammed Fadel, zbaven předsudků, neváhal nabídnouti nám své služby.

Všichni títo lidé mají ostatně příliš důvodů, že se k nám hlásí. Když naše vojsko vypudilo z Adraru Ma el Ainin, Ahel šejk Mohammed Fadel přijal všechny přívržence starého thaumaturga. Nám tedy vděčí za svůj dnešní rozkvět. Viděl jsem více zástupců této veliké rodiny, jejíž mnoho členů zemřelo zanechavše aspoň 60—80 synů, nepočítaje dcer. Fadelyové, jež jsem znal, měli vysokou vzdělanost islamskou, ale nikdo neměl kouzla, laskavé prostoty, úplně arejské něžnosti mého přítele.

Ztrávili jsme společně dlouhé večery. Dlouho jsme jednou uvažovali o hvězdách. Říkal jsem mu jména, zatím co on mi je flumočil arabsky. Jindy, běře knihu, přečítá v rodné řeči, snad nejkrásnější ze všech, nejbohatší, nejohlednější, odsínovanější ještě než řečtina. Rád jsem naslouchal četbě těch tajemných řádek a vzpomínám si na radost, jež se tajila v jeho teplé řeči, která modulovala věty, zpívala je téměř.

(Pokračování.)

Josef Doležal:

V PŘEDVEČER ŘÍŠSKÝCH VOLEB.

Strana lidová dospívá vnějším rozmachem vrcholu poválečného období, charakterisovaného iniciativou a útočností socialisticko-pokrokového bloku. Dobou nejrychlejšího vzrůstu číselného byla léta 1922 a 1923, zakončená obecními volbami v září, tedy dva roky těsně následující po celkovém zhroucení protikatolické ofensivy ve sčítací akci v únoru 1921.

Měl jsem příležitost už častěji ukázati, že vzrůst politické strany lidové byl způsoben hlavně zásluhou odpůrcích stran, které útočice politicky proti katolicismu, zvyšovaly i jeho politickou odolnost. Divoké útoky na kostely a církev, rozbíjení kulturních památek minulosti, soch a křížů, probudily mnoho formálních katolíků, takže odvodili z politických útoků protináboženských politický závěr: rozmnožiti řady strany lidové. Katolická církev byla sice číselně oslabena, avšak zbytek nabyl politicky větší průbojnosti a síly. Neodvažuji se ovšem tento fysický zákon prohlašovati za úspěch, jenž vyvážil církevní ztráty početní, ale politické straně nesporně prospěl.

Účast v národní koaliční vládě úplně vyhladila nepříznivé stopy válečné politiky bývalých stran a frakcí katolických a sociální činnost strany, její obhajoba práva a pevného řádu, jakož i čisté ruce v přívalu afér dobyly jí sympatie i těch, kteří po převratu šli se socialisty nebo národními demokraty. —

Strana vzrostla číselně a chystá se nyní 15. listopadu utrhnouti ovoce několikaleté práce.

A právě v této chvíli musíme si všichni, kdo s radostí a bázní sledujeme rozvoj strany, jejíž jsme od studentských dob příslušníky, uvědomit, že za námi leží doby snadnější a že těžší část úkolu teprve čeká.

V minulých letech pracovaly pro stranu hlavně poměry; příště čekají úhory na dílo osobností.

Má proto zvláštní význam, jaké muže vysílá strana do nových sněmoven. Není žádným tajemstvím, že minulá delegace z Čech až na malé výjimky nebyla se svůj úkol. Po sjezdu strany můžeme tedy konstatovati, že nové lidové zastupitelstvo v poslanecké sněmovně bude lepší minulého. Prohlížíme-li osoby, jež budou pravděpodobně zvoleny, seznáme, že strana v celku vybrala skutečně lepší z těch, jež měla k dispozici. Námitky přirozeně budou i zde, některé velmi oprávněné a mnoho neoprávněných, ale to je pochopitelné. Při tom přirozeně posuzujeme kandidatury jen se stanoviska strany, neuvažujeme, zda ten či onen znamená něco i mimo stranu v celkové kultuře národa. Časem bude nutno i taková měřítká, jimž by dnes odpovídali jen někteří, klásti na většinu zástupců, ne-li všechny.

Pokud jde o senát, utrpěla strana ztrátu zatím skutečně nenahraditelnou tím, že po papežském zákazu kandidatur řeholních kněží nebude kandidovati dosavadní předsed-

da klubu senátorů, strahovský opat Method Zavoral. Odchází-li z aktivního politického života, máme za svou povinnost ukázat aspoň na tři politické stránky jeho vynikající osobnosti. Opat Method Zavoral byl představitelem oněch hodnostářů církevních, kteří kladně a s vnitřní radostí si upravili poměr k novým poměrům osvobozeného národa: k demokracii a republice. Nejen že se tím netajil nikdy doma i v nejtěžších dobách, ale otevřeně hlásal toto své přesvědčení před vysokými, nedobře informovanými hodnostáři církve za hranicemi. Nejedna kardinál nabyl tak spravedlivějšího názoru na věci u nás. (Van Rossum, Mercier.) Vedle kladného vnitřního vztahu k republikánské formě státu a demokracii měl vynikající styky zahraniční, skoro jediný z delegace lidové v Národním shromáždění a uvnitř státu váhu na místech, jinému nepřístupných.

Ze všech těch příčin bude strana těžce nésti jeho ústup z parlamentního života. Nicméně papežský výnos ukazuje sám v sobě nové cesty práce pro katolicismus: práce kulturní, jejíž superioritu právě my od počátku hlásáme v „Životě“ a jsme přesvědčeni, že na tomto poli opat Zavoral, jak sám prohlásil, uplatní se nyní tím intenzivněji, ačkoli

právě v něm obě stránky životní činnosti se harmonicky doplňovaly.

V předvečer voleb, v nichž se bude rozhodovati o složení sněmoven a tedy směru vlád pro příští léta, jest občanskou povinností všech občanů jíti k volbám a voliti. Všecka rozmrzelost na poměry nemůže jíti tak daleko, aby se kdokoli, stoje v koutě, zdržel hlasování, poněvadž i tento negativní čin jest vlastně hlasem pro dnešní majoritu protikatolickou. Měj si jakýkoli názor na účelnost stranického rozvrstvení, uvaž, že nestojíš na měsíci, ale na zemi a v určitých poměrech, jež nepopřeš zavřením očí. Jsme přesvědčeni, že všichni naši stoupenci vyloží svým známým, že za dnešního stavu věcí, kdy je nutno katolicism brániti proti politickým útokům i politicky, jedinou demokratickou obranou jeho jest síla lidové strany. Pokládajíce demokracii za formu veřejného života, nejlépe odpovídající dnešním názorům i potřebám, jsme povinni jejími prostředky bojovat o vnější svobodu katolicismu (vnitřní svoboda není věcí politiky), odevzdati svůj občanský hlas československé straně lidové a v ní se pak snažiti o novou životní náplň a vysokou úroveň. I zde platí, že les není vyšší stromů.

J. Krlín:

K FRANTIŠKANSKÉMU JUBILEU.

Celá Itálie byla ve druhé polovici XII. st. a ve století následujícím dějištěm krutých bojů, bojů císaře s papežem, měst s císařem nebo papežem, měst s městy, šlechticů s lidem. Vzduch svobody dýchali tehdy v Itálii a duch svobody rozněcoval i Assiské. „Zdalo se jednu chvíli, dí Sabatier,*) že celá Itálie nabude vědomí jednoty a zdvihne se jako jeden muž, aby zahнала cizince za hranice, ale vzájemná nevraživost měst byla příliš roznícena, takže nepoznávali, že svoboda lokální bez všeobecné neodvislosti jest nejistá a ilusorní.“

Boj Petra s Caesarem zuřil nejen před zánikem říše římské, nýbrž i po IV. století, kdy moc bývalých císařů římských přešla na císaře křesťanské. Po století desátém stali se jejich nositeli panovníci němečtí, velice ctižádostiví, jejichž snem bylo dobýti Říma, ujařmiti papeže a vládnouti z Říma celému světu. Na jedné straně Řehoř VII., Hadrian

IV., Alexandr III., Řehoř IX., Innocenc III. a na druhé straně Jindřich IV., Fridrichové. Papežové, kteří pomáhali svobodným městům, a jimž pomáhala svobodná města, vítězili. Zdánlivě ubohý stařec, nástupce velikého Řehoře VII., Alexandr III., který bloudí od města k městu, vyháněn odevšad císařovými kapitány, podněcuje severoitalská města, která 29. května 1176 poráží Jindřicha Barbarosu v památné bitvě u Legnana. Mírem v Kostnici, uzavřeným 25. června 1183, dostává Liga lombardská veliké svobody. Ale na trůn nastoupil Jindřich VI., kterému se podařilo částečně odčiniti porážky předchůdců.

Assisi bylo malé město, ale i ono zatoužilo po svobodě. Dobyto císařovým kancléřem Kristianem, arcibiskupem mohučským, r. 1174, vymohlo si po porážce císařově u Legnana četná práva, kterých si ovšem dlouho neuhájilo. Bylo opět podrobno, potrestáno a drženo co nejpřísněji Konrádem Švábským, vévodou společným a hrabětem assiským, který sídlil na hradě, hrdě vévodícím městu.

*) Sabatier, ibid, 162 ss.

Obyvatelé nebyli spokojeni podrobením a čekali jen na vhodnou chvíli, aby se vyprostili z cizí moci a dobyli svobody. A příležitost se brzy naskytla, když r. 1189 byl zvolen papežem Innocenc III., který byl rozhodnut pomoci městům ke svobodě. Konrád Švábský byl nucen vydati se do Marni, kde se musil vzdáti dvěma kardinálům, legátům papežovým. Assisané využili jeho nepřítomnosti a vytáhli proti nenáviděnému hradu, který obrátili v trosky.*) A hned pro případ obhajoby počali stavěti hradby kol města s věžemi, které je měly chrániti proti vpádu cizího vojska, jež by bylo posláno, aby pomstilo odvážný čin Assisanů. Svatému Františku bylo tehdy sedmnáct let a jest pravděpodobno, že byl jedním z nejnadšenějších „stavitelů“ hradeb. Ostatně prospělo mu to a nabyl zkušeností pro opravu kostelů, kterou prováděl později.

Rozboření pevnosti a vybudování silných hradeb, kterým se ještě dnes obdivujeme, posílilo sebevědomí obyvatelstva, roznítilo jejich hrdost, ale i zavinilo občanskou válku, která město velice zpusťovala. Lid, který hlavně stavěl, si uvědomil svoji sílu, a když setřásl vládu cizího vévody, chtěl se zbaviti i vlády šlechticů. *Minores*, jak býval lid zván, povstal proti šlechticům, *nobiles*, oblehl je v jejich sídlech, která byla opravdovými pevnostkami, spálil mnohé pevnosti a již se zdálo, že bude šlechta vyvražděna. Ovšem ta nečekala, až dojde k nejhoršímu, a obrátila se o pomoc k sousednímu městu Perugii, která již několikrát zatoužila po Assisi, jehož držení by jí opravdu posílilo. Přijala tedy ráda nabídku šlechticů a vytáhla proti *minores* města Assisi, s nimiž se spojilo jen několik málo šlechticů.

Vojska se setkala u mostu sv. Jana r. 1202 a Assiští byli poraženi. Někteří *minores* byli zajati a mezi nimi i syn Bernardonův, František. Byli uvězněni v Perugii v paláci kapitána lidu, kde setrvali celý rok, dokud nebyl podepsán mezi oběma nepřátelskými stranami mír r. 1203.

František si nepočínal ve vězení nikterak smutně, ba svou veselostí vyrážel i ostatní. Když spoluvězni se ho s podivem tázali, proč i v řetězech a ponížení je tak vesel, odpovídal jim sebevědomě: „Z čeho, myslíte, že se raduji? Uvidíte, že budu jednoho dne zbožňován celým světem.“

*) V. G. Jørgensen, *ibid.* 86—88; Sabatier, *ibid.* 162—164. Ještě dnes jsou viděti ty trosky pevného kdysi hradu.

Mezi zajatými byl i jeden šlechtic, který svou pýchou všechny odpuzoval, takže se mu každý vyhýbal. František však se nedal jeho způsobu odraditi, snášel trpělivě jeho výstřednost a dokázal svým milým jednáním, že ho úplně přetvořil a naklonil mu ostatní zajatce, kteří ho dříve nenáviděli.

Mír byl podepsán a zajatci se vrátili do rodného města.*) Vrátil se i František a začal opět žiti životem, kterým žil před bitvou u mostu sv. Jana a před zajetím. Hostina stíhala hostinu, po ulicích města zněl opět zpěv rozjařených jinochů, vínem byly naplněvány poháry. Ale František, zesláblý zajetím, nesnesl již, kolik snesl dříve a upadl do těžké nemoci.

Kapitola II.

Změna.

Assisi jest krásně rozloženo na svahu horském. Zdáli vypadá jako bílé kamenné stupínky. Z každého domu a domečku je výhled daleko široko do údolí vinoucího se od Torentoly pod Perugií až ke Spoletu. Dům Bernardonův tvořil nejnižší z těch stupňů. František, který měl smysl pro krásu přírodní, stával často u okna nebo vycházel k Nové bráně a patřil dolů, kde stál kostelík Panny Marie Andělské. Za podzimního rána pozoroval leckdy to nádherné vlnící se moře mlh, jež pokrývalo celou dolinu svým bílým příkrovem, a z něhož vyvstával jen bok horský naproti Assisi a Assisi samé. V létě, když slunce pražilo, oslňoval se zase jeho pohled čistou modří nebeskou, z níž tryskaly bohatě sluneční paprsky, pod nimiž tála přísnost divokých a hustých lesů, jejichž čern jakoby byla oprádaná bělostným tkanivem světla.

) Perugiū navštívil František ještě několikráte, ale za jak změněných okolností! Přišel tam v r. 1216 ku papeži Honoriovi, aby ho poprosil o odpustky Porciunkule. Tehdy „se setkal ve městě se sv. Dominikem o Porta Sant' Angelo, jak jim Bůh zjevil dříve v Lateránu v Římě; poznali se a radostně spolu rozmlouvali“. (V. Cronica anonima del Convento di S. Domenico di Perugia, an. 1711.) Na památku toho setkání byla namalována v chrámu Sant' Angelo u brány freska, představující Pannu Marii se sv. Františkem a sv. Dominikem. Hledal jsem ji, ovšem marně, čas ji zničil. — O jiné jeho cestě do Perugia r. 1223 vypravuje Celano, II. Leg. p. 187. Kázal tam na náměstí, káral je z nesvornosti a předpověděl městu občanskou válku, která skutečně brzy přikvačila a byla horší všech dřívějších.

Rozjímával často Umbrii, kde i hory i lidé jsou přívětivější než jinde v Itálii, Umbrii, kterou měl ještě zkrášlití ctnostmi světců, kteří vyrostli z jeho rodiny. Jsou strmé ty hory, ale usmívají se mile na údolí, kterým se zalíbilo mezi nimi, a v nichž bují zeleň oliv a vinic. Tálo často jeho srdce nadšením v tom jedinečném světle umbrijského kraje, jemuž vévodí ta hrdá královna Perugia, střezící žárlivě každou píď půdy. Veliké mlčení doliny klanělo se nádheře měst i chvělo se před jejich mstivostí a zlobou, jimiž bylo často rozrušeno. František svým jemným, vnímavým, básnickým a dobrodružným duchem vnímal všechnu tu krásu, již hrst Páně obšťědřila Umbrii, a často naplněn obdivem, rozepěl se v řeči francouzské, která jediná byla s to vypověděti jeho radost a jeho nadšení.

A tak i po oné těžké nemoci, jež ho vytrhla užívání, když již se uzdravoval, vyšel jednou, ještě sláb, opíraje se o hůl k Nové bráně a zahleděl se do údolí. Viděl bílou Perugii, nádherné lesy, hledal v dáli na druhé straně Foligno, za nímž na vrchu se tyčí Spoleto. Ale tehdy, snad prvně ve svém životě, „nenalezl zalíbení v kráse polí, líbeznoti vinic a v tom všem, co dříve oslňovalo jeho pohled. Žasnul nad náhlou změnou a pokládal za bláhové všechny, kteří přilnuli svým srdcem k dobrům takového druhu. Od toho dne počal opovrhovati vším, co dříve obdivoval, a co dříve miloval.“*)

Toto změněné nazírání si lze vysvětliti samou povahou Františkovou. Lišil se od svých druhů, s nimiž často hodoval, za něž platival, a s nimiž za zpěvu probíhal assiskými ulicemi. Byl básníkem a byl jinochem jemným. Jistě leckdy byl naplněn odporem na své druhy, v nichž nebylo vzletu, a jistě leckdy ho zamrzela způsob života, který s nimi vedl. Opakuji-li se často takové dojmy, zanechají brázdu v duši lidské, brázdu, do které v jisté příhodné chvíli životní padne zdravé zrno jako do úrodné půdy.

Ale ještě jiné důvody působily u sv. Františka. Byl sebevědomý, byl přesvědčen, že ho čeká velká budoucnost, že bude zbožňován lidem, jemuž prokáže velké dobrodiní. Proto v něm uzrával plán, v něm, synu měšťana a obchodníka, vytáhnouti do pole, významenati se v bitvě, aby byl pasován na šlechtice. Měl zde vliv jeho zájem o trubadurské zpěvy, i o hrdiny, o jejichž velikosti pěly ty slavné eposy.

V nemoci, v níž měl příležitost býti dlouho sám se sebou, a kdy bolest, ta výborná znatelka duší, tvořila v něm z toho, co v něm krásného již bylo, novou náplň, František se přeměňoval. Byl v něm zesílen odpor k dřívějšímu životu a jest pravděpodobno, že „si umínil po nemoci začítí žítí jiným, lepším životem. Zmohutněla v něm touha státi se co nejdříve hrdinou, který převyšuje o mnoho všechny kolem. Ovšem, bylo to vše převahou citové a ten cit nebyl tak mocný, aby dokonale Františka přetvořil.

Vychází k Nové bráně a není spokojen, čím dříve byl spokojen. V těch touhách prorážel vždy prvek marnivosti, ježto neměly nic posvěceného nadpřirozenem. Proto se nevytrhl rázem z otroctví, ve kterém dříve hluboko vězel. V nejasnosti a nenaplněnosti, jimiž možno nejlépe vystihnouti stav jeho nitra, se zmítá a vrací se na čas aspoň ke starým svým zvykům. Než touha vykonati něco velkého a slavného se stává den ze dne mocnější. Sedí ve společnosti, baví se, zpívá, ale oko jeho by chtělo prorazití stěny a duch jeho se těší vidinami veliké budoucnosti. Nemá pokoj ve svém srdci a nebude ho míti dříve, dokud se nestane rytířem Páně. Zatím myslil, že se snese do jeho duše klid, když se stane rytířem světským. Proto s radostí přijímá zvěst, že jeden ze šlechticů assiských se chystá na výpravu vojenskou, že se hodlá připojit ku papežské armádě, která v jižní Itálii pod vedením udatného Viléma III. Briennského bojuje proti vojům německým.

Jindřich IV., císař německý, zemřel dříve, než se mu úplně zdařilo pokořiti města italská a státi se naprostým pánem Itálie, dychtící po svobodě. Zanechal syna, budoucího Fridricha II., jehož svěřila vdova po císaři ochraně papeži Innocenci III. Ale Markwald, jeden z vůdců zemřelého císaře, který byl při sepsání císařovy závěti, si osoboval sám právo na výchovu a ochranu mladičkého dědice koruny. A ježto Innocenc III. ho nechtěl vydati, rozpoutal se mezi oběma boj. Vilém III. Briennský zvítězil nad voji německými v několika bitvách a sláva jeho se šířila po celé Itálii. Přidávali se k němu četní šlechtici, nenávidějící Němců, o nichž se mluvilo v Itálii s hněvem a odporem. I z Assisi se chystala výprava. František již viděl splnění svého snu a neváhal ani chvíli připojit se k ní.

Pln radostí připravoval se do pole. Opatřil si nádherné zbraně a bohaté a drahé rou-

*) Celano, I. Leg., 7.

cho,*) které ovšem brzy daroval chudému šlechtici a nemohl se dočkat, kdy opustí Assisi. Myslí jenom na brzké počty a vítězství a není tudíž divno, že každé noci se mu zdálo o bitvách a o slávě. Jeden z těch snů, který jest nejpříznačnější, uvádějí jeho životopisci. Nuže, zdálo se mu, že jeho dům jest naplněn zbraněmi všeho druhu, kopími, sedly a pod. Udiven hleděl František na tu nádhernou vojenského náradí, přemítaje, co to má znamenati v domě, ve kterém se vedl obchod se vzácnými látkami. A když tak přemýšlel, bylo mu řečeno kýmsi neviditelným, že všechny ty zbraně jsou pro něho a jeho druhy. Ráno se probudil rozradostněn, neboť si vykládal sen jako znamení veliké slávy a byl si jist, že jeho cesta do jižní Itálie dobře skončí. „Neznal ještě, dodává Celano,**) daru seslaného mu s nebe.“

Konečně vyjeli branou, dnes nazvanou Arco di Pietro-Paolo, směrem k Folignu a Spoletu. Dojel jen do Spoleta a ve Spoletě skončil jeho plán dobýti si světské slávy na poli válečném. Prozřetelnost, která různými cestami vedla Františka, zavolala ho naléhavě. Seslala na něho po druhé nemoc. Při první nemoci uzrál v mysli Františkově určitý úmysl: úmysl dobýti slávu pomíjející. Ve druhé nemoci byl tento úmysl zahlazen vyšším: dobýti slávu nepomíjející. První nemoc byla seslána na Františka jako stupeň, po němž by vystoupil výše. Druhá nemoc na cestě za slávou značí rozhraní v jeho životě. Od Spoleta máme teprve právo mluvit o obrácení Františkově. Spoletem začíná býti korunována hlava Františkova aureolou svatosti. Spoletem vstupuje vědomě Nadpřirozeno v život syna Bernardonova, který již nebude prodávati drahé látky bohatcům a šlechticům, ale který bude vzácnějšími rouchy a nehynoucími odívati duše lidské a nevyslovitelnou radostí naplňovati srdce lidská. Od Spoleta se stává František pánem a nebude již otrokem.

Když jsem procházel uličkami spoletskými, které byly obšťastněny, že jimi kráčival František, když jsem z povzdálí patřil na město na hoře Monte Luco ležící, ovšem jinak než Assisi, vyvstávala v mé mysli ustavičně slova, která před Damaškem řekl sv. Pavel Ježíši Kristu, jehož šel pronásledovat, a který ho volal:

„Domine, quid me vis facere?“
„Pane, co mám činiti?“

*) „Tři druhové“ kap. II., 6.

***) Celano, *ibid.*, 9.

Pro sv. Františka bylo Spoleto takovým Damaškem.

Jak se udála ta naprostá přeměna? V jakémsi polobdění, jež bývají častá, když tělo jest spalováno horečkou, slyšel František hlas, který se ho tázal, kam se ubírá? „Do Puglie, odpověděl nemocný, abych se stal rytířem.“ „A řekni mi, Františku, pokračoval neviditelný mluvčí, co tě může z obojího více těšiti, budeš-li pánem nebo sluhou?“ „Pánem“, odpověděl František. „A proč tedy zaměňuješ pána za sluhu a knížete za jeho vasala?“ A tehdy František pochopil, odkud přichází ten hlas a kdo k němu hovoří a jako kdysi sv. Pavel zvolal: „Pane, co mám činiti?“ A hlas mu odpověděl: „Vrať se domů, tam ti bude oznámeno, co máš dělati! Neboť vidění, které jsi měl, se uskuteční jiným způsobem, než jsi si představoval.“ Po těchto slovech hlas zmlkl a František ho uposlechl. Když ráno povstal, vsedl na koně a místo do jižní Itálie vracel se do svého rodného města.*)

Přátelé ho přirozeně přijali s jásáním a těšili se na nové radovánky. Vyhověli jim několikrát, učinil tak proto, že tajil před každým hlas, který zaslechl a nechtěl rázem dáti najevo svoji nechuť ke dřívějšímu svému životu a životu svých druhů. Seděl s nimi tělem, ale duchem svým byl od nich daleko, snaže se „obrátili svoji vůli k věcem božským. Oddaluje se od hluku světského a obchodu, snažil se utajiti Ježíše Krista v nitru svého srdce. Skrýváje jako rozumný kupec nalezenou perlu, odešel, prodal všechno, co měl a koupil ji.“***)

František, který zaslechl hlas, o němž byl přesvědčen, že je to hlas Boží, se připravoval na dílo, o němž měl zvěděti v Assisi, modlitbou a pokáním. Vycházel se svým přítelem,* *) který byl stejně stár, k jeskyni v polích assiských, která se skrývá mezi olivami, a která podle Sabatiera „by měla býti pro věrné františkány tím, čím jest Gethsemanská zahrada pro křesťany“†), a v té jeskyni se modlil a plakal. Často tam odváděl svého přítele, kterému říkal, že našel

*) „Tři druhové“, kap. II., 5.

***) Celano, *ibid.* 10. Celano užívá přirovnání ze sv. Matouše, XIII., 45-46.

****) Sabatier má za to, že tím přítelem byl Eliáš, který, jak se můžeme domnívati, byl stejně stár jako František. (V. Sabatier, *ibid.* 172-173, poznámka.) Ovšem, je to jen dohad, neboť tím důvěrným přítelem mohl býti dobře i některý z prvých dvanácti druhů Františkových, třeba se to nikde nepraví.

†) *Ibid.*, 174.

„velký a vzácný poklad.“*). Mnoho hovořili o tom pokladě, když kráčeli k jeskyni. František nechával svého přítele před jeskyní, kde sám, „naplněn novým a zvláštním duchem prosil ve skrytu svého Otce. Přál si, aby nikdo nezvěděl, co dělá uvnitř a máje záminku, aby moudře zatajil svoji změnu, radil se jen s Bohem o svém svatém plánu. Prosil vroucně toho věčného a neomylného Boha, aby řídil jeho kroky a oznámil mu svoji svatou vůli. Jeho duše byla zachváce- na velikou úzkostí, a ježto nebyly ještě vy- plněny žádosti jeho srdce, neměl klidu. Jed- na myšlenka stíhala druhou a všechny ho krutě mučily... Kál se, že tak těžce hřešil, a že urazil oči Boží Velebnosti. Nevábilo ho již ani zlo minulé ani zlo přítomné, ale nebyl si ještě úplně jist, že mu unikne v budoucno- sti. Proto když vyšel ke svému příteli, byl tak zlomen bolestí, že nepoznával v muži,

kteřý vycházel, člověka, který před chvílí vstoupil do jeskyně.“

Potud Celano o těch chvílích bolesti, roz- hodování a volby a i radosti.*)

Jest přirozeno, že tato vnitřní proměna se projevovala i vnějším chováním, které bylo soustřednější a ukázněnější než dříve. I tázávali se ho, zda se nechce oženiti, na kterouž otázku on odpovídal: „Ano, vezmu si ženu, nejvznešenější a nejkrásnější, jakou jste kdy viděli, která bude vynikati nad všechny ostatní svou krásou a svou moud- rostí.“

Myslíl již tehdy, odpovídaje takto svým druhům, na tu Paní, kterou si zvolil a které zůstal věren do své smrti, na Paní Chudo- bu? Vždyť uplynula ještě tři léta, než zvě- děl od Boha, jaký bude jeho cíl. Ale jistě ji aspoň zahlédl. (Pokrač.)

CO ŽIVOT DAL.

HEROISM.

Procházel jsem misionářskou výstavou. Slunce pářilo a zmocňovala se mne únava. Již vyčerpán stanul jsem v oddělení medicinském a četl jsem nejkrásnější stránku v dějinách katolických misí. Všechna únava mne opustila a dlouho jsem stál před obrazy, zdánlivými heroism misionářů a řeholních sester.

Heroism v ošetřování malomocných. Nešťastných trpících, vyobcovaných, beznadějných, zoufalých. Styk s nimi, pomáhání jim nejen vyžaduje nejvyšší ovládnutí sebe, neboť egoism a zloba malomocných jest nepopsatelná, nýbrž předpokládá ohromnou lásku, ježto z opuštěného místa, jimi obývaného, není návratu. Malomocenství jest nemocí svrchovaně na- kažlivou.

Ti kněží a sestry, jež nám ukazují fotografie v černých nebo bílých roukách mezi malomocnými, mají lásku a proto jsou schopni oběti vlastního života.

Heroism, jehož bychom nebyli schopni my lidé dneška, a jemuž se v němém úžasu obdivujeme.

Sv. František Assisi zvířel tolik nad sebou, že obdaroval malomocné a políbil. Tito řeholníci a řeholnice objímají je ustavičně. Nelekají se puchu ani náklady, nedají se zastrašiti hrozbou a zlobou. Vzpomínám si při pohledu na toto hrdinství na pří-

pad, který sděluje O. Wath ve své knize o misijních sestřích. Případ se udál ve městě Nan-Nin, hlav- ním městě provincie Kuang-si dne 14. prosince 1912. U města byla vesnička, v níž bylo několik set malo- mocných, které ošetřovali misionáři a řeholní sestry. Prosili guvernéra, aby jim dovolil vystavěti pro ne- šťastníky nemocnici a dosáhli toho. Mělo býti již za- počato se stavbou, když tu 14. prosince též guver- nér dal rozkaz vojákům, aby vykopali násopy, vehna- li do nich malomocné, postříleli je a zapálili. Stalo se tak. Nařikali a prosili misionáři, nařikali a pro- sili malomocní, libajíce ruce svým jediným dobrodin- cům, kteří s nimi jednali jako s lidmi.

Pohan vykonal svou.

Misionáři-křesťané s novou láskou se věnovali těm, kteří zůstali.

A není jediným takovým otec Damiano, misio- nář-otec malomocných na Molokai a sestra Marie Anna, která se stala jejich matkou. Oba dva zapla- tilo životem svoji odvahu. Vidíme je mezi nešťastný- mi, obvazují je, hladí je, vyprávějí jim, povzbuzují je. Pomáhají jim snáseti nevyléčitelnou nemoc a v zou- falství jim vykouzlují na rtech úsměv naděje a ra- dosti. Svým heroismem činí i z nich heroy.

Zdaž není ta bílá sestra sklánějící se nad zni- čeným tělem, nad troskou lidského těla ještě žijící-

*) Celano, ibid., 10. Celano, který ve své první Legendě se nerozepisuje o vidění sv. Františka ve Spoletu, líčí krásně a podrobně ony chvíle, prožité v jeskyni a tak rozhodně pro celo- u jeho budoucnost. Jeskyně leží asi půl hodiny od Assisi, směrem k Bevigliu.

*) Praví Celano, že jednoho dne vyšel z je- skyně a byl naplněn takovou radostí, že se bál, že ji nedovede ukrýti a že ji prozradí nějakým způsobem lidu. Proto mluvil ke svým druhům v hádankách a jen jedinému svému příteli svěřo- val příčinu své radosti nebo bolesti (ibid. 11).

ho, andělem, andělem lásky? Přichází ve jménu Kristově, potírá bidu a posvěcuje bolest.

A aby její dílo bylo dokonalejší a její obět plnějši, dokonalejší, podává ten bílý, usměvavý anděl nemocným, poněvadž dříve jej podala Bohu, svůj život.

A vítězí.

A kolik je těch sester a kolik je těch obětí a kolik je těch vítězství! A kolik je ještě třeba těch bílých andělů, aby všichni malomocní, jichž jest milion a snad ještě více, poznali trochu radosti ve svém neštěstí!

R. 1902 přišel holandský redemptorista P. Kronenburg do lebbroserie na Guianě. „Jaký radostný van vál odevšad, píše. Při našem příchodu zdravili nás malomocní a usmívali se na nás. Všichni nám říkali, jak jsou spokojeni. Osmnáctiletý černoch, jehož nemoc byla již ve stavu velice pokročilém, sděloval každému z nás, jak jest spokojen. Židovský lékař mu děl Jsi tedy spckojen? „Ano, odvětil, jsem šťasten jako král.“ „A proč?“ pokračoval doktor. „Poněvadž mi dříve nikdo nezavazoval ran a nyní mi je zavazují sestry třikrát denně a činí tak pěkně. Dříve jsem dostal jen kousíček suchého chleba a nyní dostanu jisti, kolik chci.“ Nevrátíš se tedy již domů?“ „Ne, ne, nikdy“, zněla jeho rozhodná odpověď!

Heroism, který činí z pekla ráj. Heroism, který vede duše opuštěných k výšinám nebeským.

Skláníme se uctivě a pozdravujeme ty sestry dominikánky, které na Trinidadu omývají rány malomocných. Sestry tibburské, které v Surinamu od r. 1815 obvazují jejich rány. Sestry františkánky v Indii a Molakai, které utěšují trpící. Chartreuským sestrám sv. Pavla, které na Filipínách napájí a nasycují ty, jichž se všichni štítí.

Klaníme se všem těm neznámým sestrám hrdinkám, které stírají slzy s očí nezhojitelných, učíce je radovati se a milovati Boha.

Jsou neznámy, ale jak jsou velké a krásné. Krásné krásou, která jest odleskem lásky.

A zatím co svět, odvracející se od Boha, mluví o humanitě, tyto sestry, žijící v náručí Boha, kňají pro lidstvo nehrdiinnější činy.

A proto jich lidstvo nezná a jich nenavídí.

Než ony jsou šťastny a ve své velikosti jsou pokorné. Přecházejí jako stín v tropickém kraji, v němž se stíní mnozí, které by sežehlo slunce. Jsou jako studně, které napájí k životu mnohé, kteří by žízni zemřeli.

Jsou to bílé sestry!

28. říjen.

28. říjen jest pro nás velkým dnem, neboť značí chvíli, v níž po dlouhé době jsme dosáhli samostatnosti. Ký tedy div, že se bude slaviti do té doby, dokud budeme tu sa-

mostatnost míti. Ale jak se slaví? Ty oslavy ukazují psychu celého národa a jest dobře, všimneme-li si jich.

Tedy noviny se objeví v slavnostním hávu, některé budou červeně orámované. Budou míti dlouhé, většinou nemístné úvodníky význačných činitelů strany, neboť u nás vydávají noviny strany a za nejrozumnějšího jest pokládán, kdo jest poslancem. V těch člancích toho bude mnoho popsáno, ale málo řečeno, snad proto, že 28. říjen jest dnem prázdná a dnem veselí, kdy není pomyšlení na vážnou četbu a na přemýšlení. Jest pochybnost, že některý z těch předáků napíše: „Občané, nadáváte-li na republiku a na vysoké daně a na jiné věci, nadávejte nejdříve na nás a na sebe samy! Na nás, poněvadž jste nás zvolili a my jsme udělali leckterou hloupost. A na sebe, že jste se dali omámiti našimi slovy a volili jste nás. Ostatně v demokratickém státě vládneme všichni, jsme tedy všichni zodpovědni za chyby a když by se mělo vypláceti po způsobu lidovém, tedy by trest stihl mnohé.“ Toho se asi nedočteme v žádném listu, neboť každá strana jest přesvědčena, že dělala, co mohla nejlepšího i pro sebe i pro republiku, a poněvadž každý musí psáti, obzvláště nyní před volbami, jak poroučí strana a ne, jak cítí sám. Nanejvýše jedna strana skřípne druhou, ale to je tak málo slavnostní, ježto, jistě jemným způsobem, se to děje každý den.

Potom budou pořádány slavnostní schůze a velké přednášky, které mají tu výhodu, že na ně chodí lidé lépe oděni, než obyčejně a velcí páni ve fracích. A tam se bude mluvíti o shnilém Rakousku, což jest nesmysl, poněvadž o něm jest nejlépe nehovořit, pak se budou chváliti legionáři, což taky jest zbytečné, neboť oni se sami dosti chválí a vynášejí. Na konec se pronese několik silných slov o významu dne a místnost se otřese spontánním potleskem a řečníku se bude gratulovati.

Po ulicích půjdou průvody s prapory a možná i s nadpisy na barevných standardech, které nám poví, co chceme. Bude-li pršet, budou ty průvody slabší, ale rozhodně tisk bude mluvíti v každém případě o deseti-tisícových zástupech. A na náměstí sv. Václava bude mluvíti Soukup nebo Zemínová, nebo někdo jiný a ty dlaždice budou stále stejné při těch proslovech a po nich jako budou stále stejní lidé, kteří jim budou naslouchati. Takový jest již osud těch slavnostních řečí, které nejsou jiné než ve dnech ostatních, poněvadž lidé, pronášející je, se

neočistili ve zpovědi a neprosili Ducha Svátého o dar moudrosti a rozumu.

Skutečně, 28. říjen by měl být pro všechny velikým dnem zpytování svědomí, a hlavně pro vůdce, kteří mají větší zodpovědnost než ostatní. A pak by měl být velikým dnem odprošování, takového, jaké praktikovala Církev v prvních stoletích svého slavného a velikého života. A pak by měl být dnem usebrané modlitby k Duchu Svátému, aby v dalším roce Samostatnosti vedl duchy a vedl národ k výšinám, aby jim pomáhal, neboť bez něho každá práce jest marná.

Nikdy nelze lépe meditovati než na 28. říjen slovo Žalmistovo:

**„Nebude-li Pán stavěti domu,
nadarmo pracují, kteří stavějí jej.
Nisi Dominus aedificaverit domum,
invanum laboraverunt, qui aedificant
iam.“**

A v žádný den není vhodnější otázka sv. Pavla než v den 28. října, otázka před Damaškem:

**„Pane, co mám činiti?“
„Domine, quid me vis facere?“**

K.

—»«—

Krise anglikanismu. — Halifax a unie. — Kongres anglo-katolíků. — Anglikáni a výročí koncilu Nicejského. — Konverse anglikánského kleru ke katolicismu. — Kniha Batiffolova o anglikanismu. — Anglikanism a orthodoxie. — Arcibiskup athenský o unii církví.

Krise anglikanismu jest nesporná. Zatím co liberalism a racionalism chtějí za každou cenu zvítěziti a uvést anglikanism na cestu, po níž kráčí protestantism, hledí druhý směr, t. zv. anglo-katolický, vytrhnouti jej z vlivu protestantismu, který by znamenal úplné odnáboženštění a vnitřní zplodnění. Dr. Barnes, biskup birminghamský, v jednom svém kázání v katedrále westminsterské rozmluvil se o tom zápase dvou směrů v lůně anglikanismu a úzkosti protestantů před tím »novým hnutím katolickým a jeho stálým vzmachem«. Jako prvek, jako znamení vítězícího směru anglo-katolického uváděl stále větší nedostatek anglikánského kleru. Jest ovšem jisto, že kdyby liberalistický směr, dnes skoro oficiální, nabyl vrchu, znamenalo by to úplný odklon od známých 39 článků. Anglikanism by splynul s protestantismem. Uvědomují si ten fakt význační zastánci obou směrů a netají se tím. Obráží se hlavně v náboženské literatuře a v dílech vědeckých, historických, jak uvidíme při recenzi knihy Batiffolovy.

Podle toho jsou i posuzovány »Malinské konference«. Zástupci široké církve netají se nikterak svou nelibostí. Sám anglikánský arcibiskup canterburský ve svém proslovu o sjednocení církví na výroční diecéšní konferenci nemluvil nijak nadšeně o Malinských konferencích, jimiž nepřikládá velkého významu. Zato nešetřil chválami na pravoslavné, s nimiž anglikáni navazují ustavičné styky.

Nikdo zatím neví, oč se vlastně v Malině v květnových třech dnech letošního roku jednalo. Rozhovory byly velice vážné, ale výsledky jsou dosud neznámé. Jen se můžeme dohadovati z řeči lorda Halifaxa, jednoho z přítomných, v jakém asi směru se nesly ony studie.

Lord Halifax připomíná v mnohém přítele Newmannova a bojovníka za očistu anglikanismu, Puseye. Jest nejvýznačnějším z anglo-katolíků, ale zároveň i z nejuvědomělejších anglikánů. Jest mužem hluboké inteligence, netají se sympatií ke katolicismu, ale nechce být Římanem. Svoji řeč proslovil na kongresu anglo-katolíků v Albert Hall v Londýně dne 9. července. Referát o sjezdu přinesl list »Church-Times« ze dne 15. července. Přednáška Halifaxova je uveřejněna též v »Etudes« ze dne 5. srpna 1925 s poznámkami p. P. Woodlocka S. J. z Londýna.

Středem sjezdu bylo jednání o papeži a o Římu. Jak lze viděti, jsou již daleko ty doby, v nichž jen proslovení jména: Papež vyvolávalo odpor a hluk. Byl zahájen modlitbou: Otčenáš a Zdravas, po nichž recitovali přítomní: De profundis za zemřelé biskupy, zanzibarského a oxfordského. Unie týkala se řeč lorda Halifaxa a řeč biskupa londýnského, který prohlásil před kongresem, že vyzve anglo-katolíky, aby hleděli učiniti v zájmu jednoty některé ústupky. Byla tudíž jeho přítomnost očekávána s napětím. Ale neučinil tak, vyjádřil pouze svou oddanost těm anglo-katolíkům, kteří jsou za své přesvědčení napadáni, a dal jim radu těmito slovy: »Jsem pro sjednocení všeho křesťanstva, ale řeknu toto: Nepřestup nikdo z anglo-katolíků ke katolicismu, dokud neodbije hodina sjednocení, leda jsi-li přesvědčen o neplatnosti našich svěcení kněžských. A dříve než se v tomto bodě rozhodneš, otaž se patriarchů řeckých.«

Všimněme si podrobněji přednášky lorda Halifaxe, který mluvil jen za svoji osobu. »Veliká otázka,« začíná řečník, »která zajímá dnes všecky lidi, muže i ženy, před nevěrou, která nás se všech stran obkličuje, spočívá v poznání, jak, aniž obětujeme pravdu, můžeme obnoviti přervanou jednotu křesťanstva.« A trochu dále se táže, »jak jest možno, že ti, kteří věří zároveň ve vtělení, zmrtvýchvstání, nanebevstoupení našeho milovaného Pána, jejichž

duše jsou živeny jeho tělem a jeho vzácnou krví, kráčeji životem klidně ve stavu duchovního osamocení jedni vůči druhým?»

Důležitým pro jednotu jest uvědomení, že »po tisíc let byl Řím s Anglií sjednocen«. Toto uvědomení není povšechné, neboť ještě dnes někteří anglikánští biskupové tvrdí, že Anglie byla v minulosti římsko-katolickou. Reformátoři podle mínění Halifaxova nechtěli onu jednotu přeroditi, chtěli jen »potlačit některé výstřelky, které během věků znečistily Církev západní.« Mínění toto jest, jak poznamenává R. P. Woodlock, dovolávaje se svědectví dějin, nezdůvodněné. K zesílení nenávisti přispělo prý, že koncil v Tridentě byl konán před Reformou anglickou, neboť, kdyby byl slaven po ní, »byl by za řízení Ducha Svatého změnil historii Církvě«.

Jak pojímá lord Halifax papežův primát? »Jest nezbytno připomenouti si, že autorita papežova (podle katolického názoru) není mocí oddělenou od moci episkopátu. Ale když jedná papež v úplné jednotě s episkopátem, musí býti považován za střed a za symbol jednoty, za obdařena pro svůj úřad apoštolskou autoritou nad viditelnou Církví ve světě, jemuž jest uložena péče o tu všeobecnou Církev. Musíme tudíž přiznati primát daný Božskou Prozřetelností Svaté Stolice a nezarážeti se, když papež chce míti k celému episkopátu vztah, kterého si nemůže osvojiti žádný jiný biskup.«

Podle našeho názoru jest papež nejen středem a symbolem, nýbrž pramenem jednoty a podle definice Vatikánského koncilu není závislá papežova neomylnost na souhlasu Církvě. Podle anglikánů byl by papež jakýmsi předsedou koncilu, a kdyby mimo koncil učinil definici, musili bychom čekat, bude-li přijata celou Církví, abychom byli jisti pravdou. »Tak Petr,« poznamenává P. Woodlock, »nepotvrzuje již, nýbrž jest potvrzován svými bratry. Kámen tvoří základu, aby dával podporu a pevnost Domu Božímu, nýbrž spočívá na střeše a obdrzuje svoji pevnost od stavby.«

Jaké by měla důsledky jednota anglikanismu s Římem? Netřeba se báti, že by Svatá Stolice zasahovala do vlády církve, která jest dnes v Anglii. Že by nás chtěla zbaviti naší národní liturgie. Že by nám vzala naše krásné překlady Písma Svatého, »které měly tak blahý vliv v utvoření naší řeči a které opravdu rostly s našimi národním charakterem.« »Smiřeni s Římem neznamena zřeknutí se historických pretencí Cantorbéry, nepředpokládá pohlcení církve anglické Církví římskou, nýbrž značí spíše jednotu dvou církví pod primátem nástupce sv. Petra, což jest již něco odlišného.«

Toto vše, co myslí Halifax, by se mohlo spíše říci o jednotě katolicismu s pravoslavím. Jsouť biskupové jmenováni prvním ministrem, který často není ani členem církve. Liturgie, o níž jest řeč, byla složena reformátory, aby nahradila katolický misál. »Mnozí anglikáni,« dí P. Woodlock, »přiznávají, že tato liturgie byla stvořena, aby nahradila mešní oběť Církvě katolické a aby vyloučila z kultu reformované církve anglické ideu smínné oběti.« A konečně pokud se týče postavení Cantorbéry. Každý anglikán jest přesvědčen, že jeho církev jest »větví« Církvě katolické, že je v poslušnosti apoštolské a že měla po celou dobu odloučení od Říma platná svěcení. Anglikáni tedy věří v »dělitelnost« živého Těla Kristova, jeho Církvě, což jest zásadně bludné.

Lord Halifax hájí jednotu i z důvodu boje proti všeobecné nevěře. »Kdyby se nejen na tomto malém ostrově, nýbrž ve všech koutech světa, kde se potkávají misie anglikánské a katolické, spojily, jak by vzrostla jejich síla! Jaké utajené prameny milosti by byly zjeveny!« Úkol sjednocení jest vznesený, neboť se jedná o pomoc obvazovati rány křesťanstva, aby věrný lid Boží mohl býti jednou spojen v jednom obcování a společenství. K tomu je třeba podrobiti se pokorně řízení Boha, Ducha Svatého, který v čas, ježž zná, vás uvede v plnost pravdy.«

Sedmnáct věků uplynulo od slavnostní chvíle, kdy v Malé Asii v Nicei byl konán prvý koncil, jehož se zúčastnilo 318 biskupů a kněží, z nichž někteří měli na sobě ještě známky prožitého pronásledování; koncil, na němž bylo prohlášeno Kredo katolické Církvě. Na tomto koncilu byla odsouzena herese Arianova. Anglikáni přijali rovněž ono Kredo, které se modlíme při mši svaté, a chtěli oslaviti jubileum co nejokázaleji. Jest to pochopitelné, uvážíme-li zájem anglikánů o první doby křesťanské a jejich snahu o sjednocení všeho křesťanstva. Pozvali si na slavnosti, konané ve svátek sv. apoštolů Petra a Pavla v opatství westminster-ském, zástupce východní pravoslavné hierarchie. A právě tyto obřady ukázaly úplný zmatek a desorientovanost anglikanismu. Začaly zpěvem Palestřinova: Tu es Petrus. Potom recitovali orthodoxní řeckové Kredo, ovšem bez Filioque. (Co tomu říkali anglikáni?) Patriarcha syrský — nestorián a arménský — monofisita byli přítomni té modlitbě, tomu KREDU, které je odsuzuje. Třeba dodat, že několik dní před slavností mluvil v téže katedrále dr. Barmes, který podvracel ve svém kázání samy základy každé víry v historickou pravdu křesťanství.

V časopise anglických katolíků, *The Universe*, bylo uveřejněno prohlášení J. E. kardinála Bournea Msgru Puccimu: »V posledních sedmi letech,« dí kardinál, »se obrátilo přes 70.000 anglikánů a za poslední rok jen v mé diecési jich bylo přijato do Církve přes 2000. Toť praktická cesta, která vede k jednotě. Toť cíl, k němuž musíme směřovati všemi svými silami a všemi svými modlitbami.« Jest potěšitelné, že hodně se obracejí duchovní, clergymen. Anglikáni ovšem prohlašují, že ti, kdož vstupují do katolické Církve, jsou neinteligentní, což ovšem není pravda, jak dokázal P. Lester v revue »Stella Maris«, uvedl řadu známých konvertitů z řad kněžských a jejich tituly a hodnost. Jsou mezi nimi lidé, kteří dělali čest anglikánské Církvi i svou inteligencí i svou činností. Jiným se zase vytýká, že se obrátili z důvodů hmotných. Jak jest známo, jest v Londýně společnost, založená kardinálem Vaughanem, která má pomáhati hmotně duchovním, stavším se katolíky. Ale ta pomáhá kněžím až po obrácení a velice skromně. Ostatně, je taková podpora docela spravedlivá, neboť kněz, který, poznav pravdu, objímá ji, jest po konversi, často s četnou rodinou, úplně bez prostředků. Za poslední rok bylo vydáno na podporách 2063 liber šterlinků.

Mgr. Pierre Batiffol jest autorem velikého pěti-svazkového díla: »Le Catholicisme des Origines à Saint Léon« (45 frs) a jiných menších děl, vztahujících se ke starověku křesťanskému. Na základě svých hlubokých studií a svých znalostí jest pokládán za autoritu v historii církevní a jest i jedním z těch, kteří jednájí v Malině s anglikány. Poslední dílo, jež vydal, sluje: »Catholicisme et Papauté. Les difficultés anglicanes et russes.« (Librairie Lecoffre. Paris. 4 frs.) Shromáždil v něm několik statí před po konferencích malinských 1923. Východiskem jest řeč biskupa Gora v Londýně, proslovená roku 1923. Dr. Gore jest přívržencem směru anglo-katolického, ovšem jest rozhodně »neřimanem«. Gore se účastnil též s drem Kiddem konferencí malinských. Jest autorem několika přísně vědeckých děl, z nichž jednu: »Catholicism and Roman Catholicism, three addresses delivered in Grosvenor Chapel in Advent 1922« Mgr. Batiffol kritizuje v první kapitole svého díla. Biskup Gore nemluví ve své knize o »velikosti, kráse a slávě katolické Církve«, nýbrž o nemožnosti uznati v Církvi římské celou církev. Mgr. Batiffol rozebírá jeho námítky, všimaje si i jiných jeho děl, a srovnává je s vývody jiných učenců, jako třeba Kattenbuscha. Ve druhé kapitole rozebírá věcně dílo protestantského teologa německého Kattenbuscha ve svazku, věnovaném k oslavě sedmdesátin Harnackových: »Festgabe von Fachgenossen und Freunden A. von Har-

nack« p. 143—172.« Třetí kapitola jest odpovědí Pullerovi, čtvrtá odpovědí Glubovskymu a konečně poslední Gorovi. Jest také bohatství v těchto několikapíkapitolách, že třeba podati aspoň stručné vývody jednotlivých učenců o různosti v jejich názirání. Proto se vrátím ke knize Batiffolově ještě v čísle příštím.

»Church Times« zmiňuje se v srpnovém čísle o návštěvě, kterou vykonali angličtí poutníci do Svaté země v Athenách a o přijetí, jež jim uchystala hierarchie pravoslavné řecké církve. Článek napsal asi obdivovatel Mercierův a t. zv. Malinských konferencí. Recepce byla velice upřímná a při ní pronesl J. B. Chrysostom, pravoslavný arcibiskup athenský, řeč, jejíž důležitosti nelze popírati. Připomněl na počátku úzké vztahy mezi Anglií a Východem, způsobené Theodorem Tarským. Pak se zmínil o krvavém pronásledování, jímž pravoslavná církev právě trpí, a o pomoci, kterou jí poskytla Anglie. Po tomto úvodu se rozmluvil o problému jednoty církví. Jednota s církví anglickou jest bližší, než by se mysliło při povrchním pozorování. Jest více bodů sblížujících než rozlučujících. Tato jednota musí býti uskutečněna činy a nesmí se jeviti toliko ve slovech. Ten den, kdy Řím podá přátelsky ruku, bude dnem nevýslovného štěstí. Pokud se týče anglikánských svěcení, připomněl arcibiskup, že jeho církev jich ještě neuznala jako: Cařihrad, Jerusalems a Kypr. Otázka jest velice složitá, a jest tudíž třeba, aby se o ní jednalo s rozvahou, a jest třeba se modlíti, neboť záleží především na jednotě duší. Tato jednota musí předcházeti jednotu formální, má-li býti trvalá. Mnohým se zdá, že Malinské konference jsou překážkou unii, ale není to pravda.

K.

Sociální týden v Neapoli.

Loni pořádali katolíci italská sociální týden v Turině a jednali o autoritě. Letošního roku jednali v Neapoli o škole, ekonomii a politice. Pod jakým zorným úhlem nazirají na ty problémy, důležité v Itálii stejně jako u nás?

P. Emilio Chiochetti, profesor dějin moderní filosofie na Universitě Božského Srdce, začal od-souzením moderního názoru, který odděluje vzdělání od výchovy. Tyto dvě činnosti nemohou býti však odděleny, nýbrž toliko musí býti rozlišovány. Vyžaduje toho sama jednota člověková. Koho vychovávat? Všechny lidi bez rozdílu. Universalita jest základní vlastností křesťanské výchovy. Kdežto výchova pohanská byla jen pro třídy bohatých a privilegovaných. Řekl Kristus apoštolům: »Jděte a

učte všechny národy. Všichni lidé jsou syny Božími. Kristus může být nepřímo nazván zakladatelem lidové školy.

Škola má podle prof. Della Rocca odpovídati národní tradici země. Koedukace, již berou mnozí v takovou ochranu, jest nebezpečím pro starou výchovu. Vyučování náboženství budiž povinné na všech stupních školy. P. Gemelli uvádí a kritizuje zákonodárství italské, pokud se vztahuje na školu. Jedná se o reformu Gentilovu.

Tato reforma umožnila katolíkům míti vlastní školy a uznala tak požadavek konfesijní školy, zač jsou italští katolíci vděční. Mohou založiti a vydržovati vysoké školy, což se již děje. Mohou míti i školy střední. Pokud se týče škol obecných, jest svoboda rodičům přiznána již menší, ale přece jest jim přiznána. Ve školách státních jest podrženo vyučování náboženství. Na školách obecných jest považováno vyučování náboženství za základ výchovy dítěte. Na středních školách mají rodiče právo žádati vyučování náboženství. Stát má podle Gentileho výchovné poslání a má tudíž poskytnouti každému vzdělání. Svoboda jest dána osobám soukromým proto, aby pomohly státu v těžkém úkolu výchovy jinocha nebo dívky k životu.

Tato reforma má četné nepřátele, kteří, když nemohou jinak, aspoň ji ignorují. Má nepřátele mezi profesory, mezi politiky a částečně i mezi některými katolíky. Jaké stanovisko k ní zaujmouti? Jaký jest úkol katolíků italských?

1. Třeba se snažiti, aby všichni Italové hájili svobodu školy. K tomu je třeba probuditi nebo vytvořiti v lidech poznání katolického učení o úkolech státu. Jak jest viděti na Francii, Belgii, Holandsku a Americe, svobodná škola jest i národní i vychovává zdatné občany.

2. Třeba bděti, poněvadž zákony dnes dané mohou býti zítra změněny. Kdykoliv by byl učiněn od vlády pokus znemožniti svobodu školy, musí katolíci proti tomu energicky protestovati.

3. Třeba přihlížeti, aby nynější zákony byly přísně zachovávány i pokud se týče státních zkoušek, i pokud se týče vyučování náboženství.

4. Třeba se vynasnažiti, aby byly uchovány a dobře prospívaly ony ústavy, jež již máme, jako Universita Božského Srdce, ale též aby byly zakládány nové, které by nám dávaly schopné vůdce na poli činnosti náboženské, sociální i politické.

5. Třeba pracovati, aby byla brzy zavedena nová reforma, která by přiznala katolickým rodičům právo vychovávat svobodně vlastní děti. Katolíci musí ze všech sil potírati liberalistický názor o samospasitelnosti státu a energicky se dožadovati, aby na všech stupních školy se dalo vyučování v jejich duchu. Nepřipustí tedy učitelů, kteří nejsou

zárukou takové výchovy. Budou žádati, aby diplomy, vystavované ve školách klášterních, měly tutéž platnost jako diplomy škol státních. Stát má pouze právo kontroly, zda jsou zachovávána pravidla, zaručující zdar vyučování, zda se neděje vyučování proti státu a zda jsou zachovávána práva občanů, pokud se týkají hygieny, mravnosti učitelů a pod. Poněvadž rodiče platí na udržování škol, má stát povinnost vydržovati i školy konfesijní.

Druhý den byl věnován studiu poměru zákonů mravních a zákonů ekonomických. O harmonii mezi zákonem mravním a zákony ekonomickými mluvil Msgr Bianchi Cagliosi, šéfredaktor »Rivista Internazionale di Scienze Sociali«. Lze pozorovati dnes disharmonii; kde jsou její kořeny?

Prozřetelnost dala zákon, jímž jest spravován svět. Zjevení vysvětluje a vtiskuje povinnosti naše k Bohu, sobě samým a ku bratřím. Tyto povinnosti, tvořící mravní zákon, jsou kodifikovány v Desateru. Člověk pracuje, aby žil. Práce je též zákonem mravním, ale především jest činností ekonomickou. Existují jistá společná pravidla, která, ač nemají absolutního charakteru, jsou přece pokládána za zákony. Záleží často na vůli zaměstnavatele, jak chápe spravedlnost. Moderní vědy ovšem v duchu laickém nepřipouštějí podrobení se nějakému vyššímu cíli. A přece jest samozřejmo, že nižší zákony musí býti podrobeny zákonu a cíli vyššímu. Proto není harmonie mezi zákonem mravním a činností ekonomickou. Ostatně liberalism a socialism odloučily zákon mravní od ekonomie. Je to zaviněno tím, že problém ekonomický jest příliš složitý a temný. Uvážíme-li, že tvůrci moderní sociologie a moderních sociálních nauk jsou většinou lidé bez víry, pochopíme, proč úzkostlivě oddělují zákon mravní od zákonů ekonomických. Ale vážnější ekonomové, jako Luzzatti a Cossa, uznali účinnost křesťanství a mravního zákona na blahobyť a v otázkách sociálních. Hlásají harmonii mezi zákonem mravním a zákonem ekonomickým, jak hlásal Lev XIII. v »Rerum novarum« a křesťanští sociologové.

O úkolech sociálních tříd mluvil prof. Barassi. Probírá jednotlivé stavy, vylučuje existenci jedné vládnoucí třídy jako kasty nadlidí a hájí nezbytnost křesťanské sociologie, která by orientovala život sociální k blahobytu a míru v spravedlnosti křesťanské. Třídy vyšší mají povinnost usnadniti činnost státu a pomoci třídám nižším, aby dosáhly toho stupně autonomie a blahobytu, který jest podmínkou míru a pokroku. Na třídu dělnickou patřili mnozí dlouho svrchu. Práce byla pokládána za ponižující, a nebyl to socialism, který naučil cítiti vznešenost práce, ani kapitalism, který chtěl

podmínky dělníků podle spravedlnosti, nýbrž Církve, která zdůrazňovala právo dělníkovu na řádný a klidný život. Církve se nespolečila ani se socialismem, ani s liberalismem, ani s absolutismem, ale byla vždy trpělivá a pozvolna chtěla odstraniti spory, což zavdalo mnohým příčinu výtky, že se spojuje s boháči na úkor chudých. Kdyby jen přečetli encykliky »Rerum novarum« a »Graves de communi re«, byli by usvědčeni z mýlky.

O syndikátech mluvil Balduzzi. Sociální horizont, pravil, ještě zachmuřený, může býti rozjasněn harmonickým soužitím jednotlivých tříd. Lék tkví v organickém rozřídění společnosti samé. Nástrojem jsou syndikáty, neboť díla charitativní nestačí. Syndikát jest společnost svobodná, mající za členy lidi jednoho zaměstnání a snažící se o hájení zájmů té určité třídy. Může býti zřízen dělnický nebo zaměstnavatel, nebo oběma dohromady. Stát jej má uznati, hájiti, ale nesmí ho monopolisovati. Jako nástroj sociálního míru musí se syndikáty řídití těmi zákony řádu mravního i veřejného, které umožňují spolupráci všech tříd. K takové spolupráci nemohly stačiti pouhé zájmy národní. Třeba ideálu transcendentního, vyššího všeho sobectví a všech lidských vášní: Třeba Boha, jeho nejvyššího zákona spravedlnosti. Syndikát jest organismem sociálního řádu a nesmí tedy býti hříčkou politických stran, ani prostředkem k revoluci. Jest patrné, jak jest důležitý jeho význam a katolíci by se měli co nejvíce přičiniti, aby byly zakládány syndikáty, spočívající na direktivách nauky katolické Církve. (Pokračování.)

Pravoslavná církev rumunská.

Není tomu dávno, rozhodl se Svatý synod pravoslav. církve v Rumunsku zříditi patriarchát a patriarchou zvolen Mgr Miron Cristea. Ze čtení důvodové zprávy čtené v senátě, plyne, že uskutečnění národní jednoty Rumunska vyžaduje i nové organizace církevní. »Jako jejich předchůdcové r. 1866, tak i tvůrci Konstituce r. 1923 pokládali za nezbytné vepsati do čl. 22. princip té reformy. Vymezili naši církvi její vztah k ostatním pravoslavným církvím: bude autokefalní a zároveň určili její postavení uvnitř: bude církvi státní, vládnoucí. Přiřkli jí vedle řízení synodálního ve věcech duchovních právo vésti svými organismy, složenými z laiků i kleriků, všechny záležitosti, týkající se chrámů, spolků a pod.«

Církev rumunská má nyní 4 metropolity, 1 arcibiskupa a 13 biskupů po přivtělení metropolity pro Transylvanii a Bukovinu. R. 1872 existovaly dvě metropole. Metropolité byli rovnocenní. Ale nebylo možno za tehdejšího stavu ustaviti patriarchát. Aby

byla přece v církvi jedna hlava, bylo nutno vymysleti pro jednoho metropolitu, který předsedal při synodálních sezeních, nové pojmenování, což se i stalo. Pravoslavná církev rumunská měla od té doby svého arcibiskupa, což bylo ojedinelým zjevem v pravoslavných církvích. Nyní má arcibiskup stejnou hodnost a stejná práva jako ostatní metropoliti. Nade všemi pak stojí patriarcha.

Nuže, byla sjednána jednota národní i jednota náboženská. Je třeba ještě jednoty všech Rumunů s Církví římsko-katolickou, jejich společnou matkou. Mgr Visarion Réni, pravoslavný biskup baltický, vyslovil totéž, když ve Svatém Synodu pronesl řeč, která vzbudila velikou pozornost. Děť:

»Jsem křesťanským prelátem, ve službě pravdy. Mou povinností jest dotvrzovati vždy tu pravdu. Pravdu řeknu, aniž se bojím, jakým způsobem budou má slova vykládána: **Jediný patriarchát v celém světě dnes shromažďuje všechny národy, patriarchát římský.** Tento patriarchát existuje proto, že má základ podivuhodně pevný, mocnou organizaci a vnitřní administraci. Proto se může udržeti uprostřed tolika států a národů i proti jejich politice vnější. Nám chybí podobný základ a málo máme naděje, že ho budeme míti v budoucnosti.«

V podobném smyslu se vyjádřily i některé rumunské listy. Jeden z nich napsal: »Jediná Církev římská s patriarchátem vlastním, schopným povznésti mravně i politicky Rumuny, může býti realizována na světě jen tehdy, jestliže připustíme tu velikou historickou a dogmatickou pravdu, že církev křesťanská jest celkem spojením pouty lásky k věčnému Římu, sídlu svatého Petra, hlavy apoštolů. Zajistí-li katolicism Rumunům **jednotu kultu a úctu k náboženství jejich předků**, zbývá nám jen se pokloniti. Proč tedy Rumuni nechápou, že mají před sebou jen jedinou cestu, jak zachrániti rumunskou církev?« (V. »Documentation catholique«, srpen 1915.)

PIUS XI. UČITELŮM.

Při jedné pouti české věnoval Pius XI. zvláštní pozornost učitelům, pro něž měl velice vřelá slova. Ještě výrazněji se rozhovořil ku poutníkům spolku německých učitelů a učitelek, kteří ve velikém počtu vykonali o Milostivém létě pouť do Říma. Uvedu volně jeho slova, která jsou opravdu hluboká a jichž dosah by si měl uvědomiti každý učitel.

Svatý Otec, když patří na učitele před ním shromážděné, myslí na nádhernou, velikou sílu, jež se mu ukazuje. Jsouť sochaři duší, kteří zkrášlují člověka. Z jejich rukou a jejich srdcí, z jejich intelligence a z jejich poslání vycházejí nové rodiny, nová společnost. Co jest maliř? Co jest sochař? I

když jsou geniální, jsou málo v přirovnání s učitelem, neboť obdělávají hmotu, věci hmotné, kdežto učitelé pracují s duchem a pro duši. Jak tedy vznešený cíl má katolický učitel a jak vznešené vykonává dílo! A jak těžká jest jeho zodpovědnost! Zasazuje do duše děcka katolickou víru, katolickou ctnost. Tvoří v duchu veliké a dobré svaté Matky Církve. Není možno vysvětliti si krásnější program. Je to program apoštolský, je to dílo apoštolské. Vždyť náš božský Spasitel sám učinil ze svých apoštolů učitele, když je vyslal do světa a děl jim: „Jděte a učte všechny národy.“ A co dělají učitelé po celý svůj život? Učí. Jsou účastni pravého apoštolátu, jsou nejvzácnější, nepostrádatelnější pomocníci apoštolátu hierarchického, kněžského a i papežského.

V tom též tkví koruna zásluh a odměn, sláva učitelova života a učitelovy myšlenky. V tom též tkví práce, tvrdá práce, hořkost, obtíže za všech dob, a i v době nynější. Ale to též určuje velikou odměnu před církví, rodinou a společností. Proto jděte, draží synové a drahé dcery, a učte, radujíce se, že vám byl svěřen úkol tak vznešený. Buďte stále silnější a odvážnější!

Učitel může vykonati veliké dílo i šířením dobrých děl. Bylo častokráte řečeno, že četba jest jídlem, nápojem, žitím, a proto na knize, která se čte, záleží život nebo smrt dítěte, život a smrt duchovní a často i tělesná.

Na konec žehnal sv. Otec všem učitelům i jejich žákům a přál jim, aby si z Říma odnesli nové nadšení k šíření křesťanských principů ve škole i v celém životě.

Buďte pozdraveni, katoličtí učitelové!

—//—

Z českého života předvolebního.

Volební boj začal a ku podivu není veden způsobem tak hrubým, na jaký býváme zvyklí. Agráři sice vyšli s brožurou Janouta o kněžích, ale jinak i ve „Večeru“ jsou slušnější, než bývá jejich zvykem. Čeští socialisté jsou na tom nějak špatně, neboť vytýkají lidovcům jen „jejich habsburskou minulost“ a s národními demokraty a komunisty se rovněž bijí v rukavičkách. Komunisti vyšli — se starými větami a i silnými slovy, ale je to vše v „programu“ jejich listu a tudíž docela obyčejné a nic zvláštní. Sociální demokraté se odkloňují od nabubřelých slov Soukupových. Budeli takto pokračováno do 15. listopadu, nebudeme ani věděti, že 15. listopad jest dnem volebním, a jak se všeobecně tvrdí, dnem velikého významu.

Parlament, který byl rozpuštěn ve druhé polovici října, byl letošního roku neplodný. Český tisk a celý život byl cele zabrán ně-

kolika otázkami církevními a řešení jejich, čistě pokrokové, paralysovalo veškeru činnost, a též činnost parlamentní. Každou chvíli visela ve vzduchu možnost voleb a tak strany po celý rok vrhaly v řady voličů volební hesla. Tím si lze snad vysvětliti nynější ochablost, která třeba jest někdy zdánlivá právě proto, že jsme již zvykli na způsob psaní.

V posledních hodinách před rozpuštěním parlamentu se projednávala zaměstnanecká předloha. Ovšem, neprojednala se. Pro český politický život a pro celý život vůbec jest příznačným nazírání na potřeby státních zaměstnanců. Aby se „ušetřilo“, jest jich část propuštěna restriktivním zákonem, za který se přirozeně nemůže žádné straně klásti vina. Slibuje se upravení platů, ale neděje se pro ně nic. Až teprve, když jest v kruzích zaměstnaneckých nespokojenost, a ježto se blíží volby, projevují koaliční strany nápadnou horlivost a lásku k úřednictvu, jejich tisk jest pln chval a slibů a zaměstnanci se těší. Přirozeně neudělá se nic, poněvadž není úhrada. Nedostává se peněz. I přes to, že páni ministři šetřili a poslanci šetřili, a kdekdo šetřil, jest státní pokladna prázdná. A nikoho nenapadne uskrovnili se pro duševní pracovníky. Ostatně žijeme v době, která holduje kolektivismu, a která zná jen masy. Z těch mas a nad ně vynikají blahobytní politici, kteří mají větší stranickou legitimaci, a jejichž ruce jsou přizpůsobeny k hnětení mas.

Pročítáme-li manifesty vydané jednotlivými stranami, nedovídáme se z nich nic, co by naplnilo radostí do budoucnosti. Je to vše tak všední a tak povídavé. Každá strana mnoho vykonala (superlativy jsou v módě), každá má čisté ruce a čisté svědomí a samozřejmě přinášela každá oběti a pracovala nezištně. Nepadá na váhu, že se páni dělili o výnosné funkce, vždyť je někdo musí dostati a s námahou vykonávati a nelze se diviti, že je dostávají osvědčení pracovníci ve straně. Žijeme v demokratické republice.

Že byl sveden boj o kandidátky, jest na snadě. Ačkoliv jest poslání poslancovo tak obtížné, ač vyžaduje takového napjetí a takových obětí, přece se o ně lidé ucházejí celou osobností. Je to snad jediný světlý bod v celém volebním období, neboť ukazuje, kolik idealismu hárá u našich politiků. Že někdo z nich vezme tužku do ruky a počítá, zda mu více vynese, zůstane-li na nynějším svém místě, či dá se zvoliti do parlamentu, jest lidské, neboť třeba pamatovati na budoucnost, která jest vždycky nejistá, obzvláště v politice. Do parlamentu přijdou větší-

nou titíž lidé, kteří jej dříve proslavili. Ti noví, kteří s chvějícím srdcem překročí práh sněmovny, jsou ještě spolehliví a vědí, že existuje volební soud a vedení strany. Máme takové zákony a tak jest vše zařízeno, že největším hříchem, nás jest myslit a míti samostatný úsudek. Dovoluje se jen kývat a souhlasit s vůdcem stany. Je to mimo to osvědčený prostředek k naučení se pokoře.

O lásce českých stran k voličům svědčí nesporně snaha dopomoci jim k bohatství. Hleď, člověče, který se domníváš, že jsi jen volebním materiálem, jak jsi milován! Dávají ti příležitost, abys se stal za chvíli milionářem. Zkus jen štěstí, napiš do strany, jak dopadnou volby a uhádneš-li, obdržíš zdarma dva stavební losy s možností výhry dvou milionů. Za zmýlenou ovšem jsi sám zodpověden.

Největší ovšem radostí naplňuje smrtelníka před volbami vznikání nových straniček. Vidí zřejmě, kolik lidí se o něho stará a chce mu pomoci. Jistě jednou dospějeme až tam, že každý občan bude tvořiti stranu pro sebe, celá republika bude velikým parlamentem, dosáhneme nejvyššího možného stupně demokracie a každý bude spokojen. Nebude třeba zákulisního vyjednávání a kompromisů, které tak snižují člověka. Nebude třeba zákulisního vyjednávání a kompromisů, které tak snižují člověka. Nebude třeba nepřijemností, poněvadž si každý vymůže sám, čeho si bude přát. Bude ráj na světě. Ale jedno pomýšlení kalí tu radost: že my se jí již nedožijeme.

Na Slovensku bude sveden krutý zápas mezi lidovci a luďáky. Jak lze vyčísti ze „Slováka“, přestává míti pro volební období platnost evangelické příkázání o lásce, bratrství a spolupráci. Že lidovci kandidují i na Slovensku, jest přirozené, poněvadž hlasy jsou hlasy. A že by jim bylo třeba rozbíjeti hlavy, jak soudí Juriga, nechápu. To se snad dělá dnes při kopané a poslanci, třeba jsou již předsedy klubů, nejsou profesionály. Proč tedy nějaké násilí? Či jen tak pro vyrazení?

Zákaz z Vatikánu proti kandidatuře kněží přišel včas a jak jest viděti, popudil republikánský „Venkov“, který vidí v něm zasahování do našich vnitřních záležitostí a žádá, aby se o něm rozpředla v nové sněmovně debata. Z toho návrhu máme radost, neboť nový parlament má již jeden bod zimního zasedání. Bude tedy pracovati a jest zde snaha nepřerušiti tradici, která byla od počátku protifirská. A tradice nás zachrání!

Připadá tak divně, že před volbami jest Praha takovou jako dříve, a že ani republika se nezměnila. Že není tramway obalená červenobílým hávem s nadpisem: Stříbrný jest spásou národa. Že na redakcích nejsou vyvěšeny černé prapory na znamení smutku nad smrtí starého parlamentu nebo prapory zelené jako symbol naděje pro budoucí vítězství strany. Že československá církev nemluví do rozhlasu na všech rozích ulic, aby její věřící volili nevěřící pokrokaře. Že palác, v němž jsou umístěny na náměstí sv. Václava redakce českosocialistických časopisů nevyrostl až do nebe — jak by to bylo symbolické! Že vůbec lidé něco dělají, když přece by se měli náležitě připraviti na veliký den 15. listopadu!

Všechno jest při starém a přece se budou konati volby. Ne volbami živ jest člověk!

—»«—

Usilí o unii: Metropolita Szeptickij kardinálem? — Obrácení pravoslavného archimandry polského, F. Morozowa. — Týden pro jednotu církví v Bruselu.

Podle zpráv polského listu »Glos Národu« zamýšlí Pius XI. jmenovati řecko-katolického metropolitu, Msgra Szeptického, kardinálem. Je to od XVI. století první případ, kdy toto vysoké vyznamenání by bylo uděleno řecko-katolickému patriarchu. Pius XI. může býti nazván po Lvu XIII. papežem unie. Kolikrát již projevil činem touhu po sjednocení všech církví! Kolik krásných činů realizoval! Ve své inteligenci, která dlouho uvažuje, která jest prozíravá, ale ničeho se nelekající, překvapuje svět, který jest udiven. Pokud se týká jednoty církví má celý plán promyšlený již do největších podrobností a lze se nadíti, že na koncilu, který slibuje svolati, vytyčí směrnic, jež dají nový směr celému unionistickému tažení.

Msgr Szeptický vykonal dílo, které zasluhuje opravdu uznání: Pravda, byly jeho názory leckdy kritisovány, byly doby, kdy i v Římě pohlíželi na ně skepticky, ale, jak jest vidět, jsou opět jeho směrnice, o nichž jsme zde kdysi obšírně psali, uznány.

*

Archimandrita z Wilna, Filip Morozow, jeden z hlavních představitelů pravoslavné církve v Polsku, obrátil se ke katolicismu a jeho příklad následovalo dvanáct inteligentních orthodoxních laiků. Morozow po svém obrácení zaslal dopis Msgru Theodorovi, pravoslavnému arcibiskupu wileńskému, který jest v mnohém ohledu zajímavý a který vzbudil v polském tisku značný ohlas.

Píše: »Po dlouhém uvažování jsem se rozhodl k důležitému kroku, státi se členem té náboženské společnosti, která jest podrobena nejvyššímu Pastýři, biskupu římskému. Poslechl jsem hlasu svého svědomí, přesvědčen, že pravá Církev Kristova je tam, kde jest ve svých nástupcích apoštol sv. Petr. Opouštěje Vás, prosím Vás, abyste nehledal v mém činu žádné zrady na tom, co nám musí býti drahé: na pravé víře a lásce k vlasti. Stávaje se synem katolické Církvě, zůstávám věren pravé orthodoxii, kterou vyznávali svatí Otcové a Doktoři církevní. Neodřikám se žádného dogmatu té pravé orthodoxie. Nepotřebuji se zřici našeho krásného ritu v řeči apoštolů slovanských, sv. Cyrilla a Methoda, obřadu a řeči uznaného a schváleného Římem jako ritu latinského. Uznání nejvyšší autority papežovy v Církvě mi nebrání pokládati se za dobrého syna našeho drahého národa ruského, jako nebránilo Vladimíru Solovjevovi, který jest největší slávou našeho národa, státi se katolíkem a zůstatí Rusem. A proč by se zmenšil můj ruský cit vstoupením do Církvě, která shromažďuje všechny národy celého světa, aniž nějak ničí jejich vlastenectví?

Na druhé straně přispěje sblížení ve víře s našimi západními bratry slovanskými k jednotě mezi bratry téhož kraje a občany téhož státu, do něhož nás Prozřetelnost postavila. Předvídám, že mne vyobcujete ze svých svatyní, a že mne nazvete odpadlíkem. Nedívím se tomu, a předem Vám odpouštím. Když se pokládáte za církev odloučenou od Říma, nemůžete jednat jinak s těmi, kteří Vás opouštějí. Ale věřím pevně, že Vaše exkomunikace neublíží mé duši. Neodloučíte mne od mystického těla Kristova, ani od jeho lásky. A miluje Krista a jeho svatou Církev, budu Vás milovati v něm a budu prositi Nejvyššího, aby co nejvíce z vás přišlo k té Skále, na niž náš Spasitel vybudoval svoji Církev, a na které jedině se může udržeti neochvějně pravá orthodoxní víra Kristova v této době zmatků.

Nehledejte oporu pro svoji církev ani v Moskvě, ani v Cařihradě, ani u protestantů v Canterbury, nýbrž v jediném středu jednoty křesťanské, v Římě.

*

Od 21. do 25. září byl konán v Bruselu »Týden pro jednotu církví«. Jaký jest cíl »Týdne«, vyložil výstižně Dom Lambert Beauduin z benediktinského opatství na Mont César, a sekretář »Týdne«, R. P. Beauduin jest pověřen založením kláštera pro jednotu církví, o kterém jsme psali v minulém čísle »Života«.

Nuže, nezbytnou podmínkou jednoty jest vzájemné poznávání církví, o jejichž sjednocení se jedná. My, křesťané západní, neznáme nic, nebo

téměř nic z toho, co zajímá víru nebo náboženský život našich bratří na Východě. A často se mísí s naší nevědomostí pohrdání s odštěpenci a jejich náboženskými zájmy. Je třeba, abychom my, katolíci, kteří chceme a máme býti dělníky unie, jsme poznali a vážili si náboženského citění odštěpených bratří. Je to prvý krok k unii. »Týdny« mají k tomu přispěti. Proto o »Týdnu« byly konány v různých chrámech obřady o byzantském ritu.

Na 21 přednáškách bylo jednáno mimo několik otázek všeobecných o problémech, které hlavně zajímají církev pravoslavnou. Dom Placide, profesor v řeckém semináři v Římě, mluvil o byzantském mnišství, zdůraznil jeho zvláštnosti a uvedl styčné body mezi ním a mnišstvím západním. Mniši východní uchovali si spíše než mniši západní staré tradice z dob zakládání řádů, kdy byla jenom jedna církev.

R. P. Maniglier, assumptionista, se rozhovořil o důležitosti ruské církve na Východě a o životní důležitosti, kterou přikládají Rusové byzantskému ritu jako symbolu jejich víry a náboženského života. Chceme-li získati sympatie Rusů, musíme si toho ritu vážiti.

Dom J. Moreau chválil krásy východního ritu a uvedl podobnosti s ritem naším, který jest jen zjednodušením ritu východního, který v dobách prvotních byl v oblibě i na Východě i na Západě.

P. de la Traille řešil tři otázky: Jak naši odloučení živi bratří jsou účastni ovoce Mši, které za ně obětují katoličtí kněží? Mohou katoličtí kněží obětovati Nejsvětější obět za mrtvé, kteří zemřeli mimo naši Církev? Jakou cenu mají mše pravoslavných?

Na »Týdnu« promluvil též Msgr Sczeptický a závěrečnou řeč proslovil J. E. kardinál Mercier, nastíniv v hlavních rysech, co krásného vykonali pro unii poslední čtyři biskupové. Lev XIII. vepsal do svého programu vedle otázky sociální otázku jednoty církví. Pius X. vybízel křesťany k častému sv. přijímání, které jest opravdovým spojením mezi věřícími. Benedikt XV., podporovatel misionářského hnutí, naučil znáti ještě více ducha katolického v celém světě. A Pius XI. se věnuje cele té vznešené myšlence jednoty.

Theologie katolická a Svaz národů.

O Svazu národů se mnoho mluví a píše. Někdo v něm vidí spásu světa, někdo zase nepřikládá jeho jednání valné váhy. Katolíci se nepostavili proti němu, ovšem žádali, aby jednal spravedlivě a v lásce. Vždy v katolicismu samém vyvstala, jak dokázal nedávno ve své přednášce francouzský akademik a historik G. Goyan, »jakási idea o společnosti národů«. Již sv. Augustin ve IV. stol.

mluví »de sodalicio nationum«, když říká: »Post civitatem vel urbem sequitur orbis terrae, in quo tertium gradum possunt societates humanae, incipientes a domo, et inde ad urbem et inde ad orbem progrediendo venientes.« Tedy rodina — stát — svět. A sv. Leander prohlásil na konci VI. stol. na III. koncilu toledském: »Přirozený řád žádá, aby všichni národové byli spojeni vzájemnou láskou. A svatá Církev katolická, vědouc, jak sladkou jest láska a prospěšnou jednota, káže ustavičně o společenství národů a zdůrazňuje jednotu národů.«

Ale v historii tato křesťanská idea byla již uskutečněna. Ve XII. a XIII. stol. všichni národové střední a západní Evropy tvořili skutečně sociální organickou jednotu, spravovanou tímž mezinárodním zákonodárstvím a zesilovanou vyznáváním jedné víry, jedné morálky, jedné církevní kázně!

Theologové katolíci často mluvili o té jednotě. Španělský dominikán, profesor na universitě v Salamance od r. 1526 do 1548, zavrhoval atomistické pojetí světa, obývaného národy, kteří nemají mezi sebou žádných svazků, kteří nemají k sobě žádných povinností, takže každý se může uzavřít do svého a ve svém egoismu a nerespektovat vůle druhého. Státy jsou na sobě závislé, mají být spřáteleny a každá instituce a každé zřízení jednoho má zajímat celou mezinárodní kolektivitu. Vittoria — tak se jmenuje onen dominikán — tvrdí dále, že národové právě následkem té závislosti mají se vystříhati válek, byť i spravedlivých. »Může existovat právo, jak potrestat stát nebo provincii, aniž se musí zakročiti válkou, která způsobuje veliká neštěstí. Křesťanská provincie jest částí státu a stát jest částí světa. Prospívá-li tedy válka jedné provincii nebo jednomu státu, ale způ-

sobuje vážné škody celému světu nebo veškerému křesťanstvu, jsem přesvědčen, že nemá býti ta válka vedena.«

Stejně jasně a přesně vyjadřuje ideu mezinárodní společnosti jeden slavný theolog, jesuita Suarez. »Osud tohoto práva jest,« říká, »že pokolení lidské, byť i rozdělené na národy a různá království, má přece určitou jednotu nejen specifickou, nýbrž politickou a mravní, vyplývající z přirozeného zákona lásky a vzájemné charity, která má obejmouti všechny, i když tvoří různé celky. Ačkoliv tvoří každé svobodné město, každá republika a každé království dokonalou společnost, přece jest každá z nich do určité míry členem celé společnosti lidské. Tyto jednotlivé společnosti nemohou si stačiti na tolik, aby nepotřebovaly někdy vzájemné pomoci a vzájemného sdružení a vzájemné jednoty, buď pro vlastní větší blaho a pokrok, buď z nějakých příčin a potřeb mravních. Proto potřebují práva, které by je spravovalo, a řádu ve vzájemném mezinárodním styku.« Dále mluví Suarez o »universální společnosti národů, v níž každý stát, vzdává se práva dáti si spravedlnost sám od sebe, by se podal arbitráži, který by rozhodl definitivně o právu každého a měl by zároveň prostředky zajistiti jeho provedení.«

Není třeba citovati jiné doklady, neboť tyto dokazují, že není nic nového pod sluncem, a že, co se dnes pokládá za vymoženost čistě moderní, bylo hlásáno a praktikováno dávno předtím. Ale to pojetí středověkých a novověkých theologů bylo vždy založeno na křesťanské spravedlnosti a lásce. Jinak nemůže trvati žádná společnost, ani ta, která sídlí v Ženevě.

—»«—

V Ě D A.

Problém bělohorský,

který po zásadním rozluštění otázek husitských zajímá nyní nejvíce naše historiky i laickou veřejnost, stojí v pozadí nové důležité práce dra Karla Stloukala: **Papežská politika a císařský dvůr pražský na předělu XVI. a XVII. věku.** (Práce z vědeckých ústavů filosof. fakulty univ. Karlovy č. 9.) Vědeckou svoji činnost zahájil autor před léty prací, věnovanou Karlovi z Lichtenštejna, jedné z nejvýraznějších osobností doby katolické restaurace.

Nyní vrací se opět k tomuto období, a to v jeho začátcích, které tvoří ideové základy sou-

těže protestantismu s katolicismem a předpoklady českého povstání. Jest to sklonek XVI. stol., kdy české země uchváčeny jsou světovým proudem protireformace. Dnes při pokročilém stavu historického badání jest nutno termín »protireformace« označiti za zcela nesprávný, protože značí pouze negaci protestantské reformace, kdežto v období tomto naplňuje se evropská kultura zcela novými, cennými hodnotami duševními, které znamenají nové plus ve vývoji lidské myšlenky. Na nesprávnost onoho termínu upozornil již také prof. Šusta ve svých přednáškách r. 1924—25. Kniha obírá se souhrnným vyličením církevně-politických poměrů devadesátých let XVI. stol., kdy do zemí českých

mocně proniká restaurace, kdy se prohlubuje propast mezi oběma tábory náboženskými, kdy vlastně mladý arcikníže Ferdinand Štýrský provedl takřka restauraci úplně tím, že zrušil všechny svobody protestantů a vypověděl ze svých zemí všechny duchovní protestantské, na jejich místo dosadil katolíky právě tak, jako do nejvyšších úřadů zemských (1599). Zde zároveň vystupují na politickém jevišti osoby, které později měly ve svých rukou osud národa. Tak pokračuje kniha až do r. 1602, kdy obnoveny byly mandáty proti »pikhartům«. Konečným cílem knihy jest odhalení vlastní příčiny úspěchů, kterých restaurace v krátké době dobytá na české půdě.

Valnou měrou k vítěznému nástupu katolicismu přispěl nadaný a velmi obratný pražský nuncius Spinelli, jehož korespondence poskytla značnou část materiálu ke studiu Stloukalovu. V politické dovednosti Spinelliho a v prozíravé politice papežské vidí autor hlavní příčiny úspěchů restaurace. Římské prameny, kterých jest ve spise nejvíce použito, dovolily odhaliti spisovateli i nejjemnější nitky diplomatických jednání a tak mu umožnily vyličití papežskou politiku zcela věrně, konkrétně na rozdíl od bývalých líčení příliš schematických.

Třebáže čerpal Stloukal většinou z pramenů římských, blízkých straně katolické, přes mohutný dojem, jakým naň působily veliké schopnosti i úspěchy politiky katolické, přes veliký obdiv, jaký má k celému ovzduší baroka, přece jest autor dalek jakéhokoliv idealisování katolické reformace a snaží se býti objektivním tlumočnickem.

Veliká část knihy jest věnována osobnosti papeže Klimenta VIII., vyličení jeho dvora a organizace papežské diplomacie. Kliment VIII. vyličen jest jako bystrý právník politického založení, naplněný ovzduším restauračním, který velmi dobře cítil nevhodnost situace kurie, která byla nucena hájiti na západě své katolické državy, ale současně pozorovala nebezpečí z toho plynoucí, že totiž byla příliš odkázána na pomoc a vliv španělský. Proto hledal nějakou pomocnou složku, která by pomohla papežské politice a neškodila zájmům Říma. Takového spojence našla kurie ve Francii Jindřicha IV. (Navarského), který r. 1593 konvertoval ke katol. církvi. Celkový výsledný dojem knihy Stloukalovy vyznívá nepříznivě pro katol. reformaci. Úsudek, který vyznívá ze studie Stloukalovy, jest asi tento: Politika papežská byla by v Čechách zvítězila s pomocí panovníka, úřadů, šlechty a duchovenstva i bez vítězství na Bílé hoře. Jest to celkem spravedlivější úsudek než onen, který se ustálil v české historiografii, že totiž české povstání byl lehkomyšlný puč několika bezcharakterních vůdců radikální protestantské frakce.

Stloukalův názor není zcela nový, ale velmi zajímavý proto, že jest opřen o studium římských pramenů. Přesto, že Stloukal uznává, že české povstání byl »poslední, marný pokus nekatolíků odvrátiti nebezpečnosti, jež se na ně řítilo silou nezadržitelnou«, neodvažuje se uznati kulturní i mravní superioritu barokního katolicismu proti inferioritě protestantské.

Knihla jest psána uhlazeným, jasným slohem, který upomíná čtenáře na stylistickou školu Šustovu a na dřívější publicistickou činnost autorovu. (Znám jest jeho pseudonym Kapa, Sigma, na př. z Nár. Listů). Touto studií připuštěn byl dr. Stloukal za docenta všeobecných dějin na universitě Karlově jakožto práci habilitační. jpc.

Jubileum Kosmovo.

V říjnu slavila česká historiografie velký svátek. Před 800 lety dne 21. října zemřel první český dějepisec, »pravý Herodot své vlasti«, kronikář Kosmas. Jméno jeho je známo nejen každému, kdo se kdý obíral dějinami staršího středověku, ale doufejme, že i každému Čechu, neboť Kosmas jest i první známou osobností, s níž se setkáváme, probíráme-li se dějinami české literatury. Latinské jeho dílo *Chronica Boemorum* vedle jedinečné ceny vědecké má i velký význam literární, ba po stránce absolutní její literární cena značně převyšuje cenu vědeckou a prof. Novotný nepřehání, uvádí-li kroniku mezi formálně nejlepší práce doby a celého středověku vůbec. Přes strojenou někdy umělkovanost školy lutyšské vítězně všude proráží svěží vyprávěčské schopnosti, živé umělecké citění a umírněná životní moudrost.

Ode dávna vede se spor o to, jakého byl Kosmas původu. Mnohé okolnosti nasvědčují tomu, že pocházel z polské, v Čechách nedávno už aklimatizované rodiny. Narodil se kol r. 1045 a pravděpodobně brzy začal se věnovati službě kostelní. Tak ho r. 1074 nalézáme mezi žáky, zpívajícími na kůru u svatého Víta. V pokročilém věku, někdy po uvedeném datu, dostal se na školu lutyšskou, která v té době kvetla a slyňala velkou slávou pod známým mistrem Frankem z Kolína. Jeho žákem byl i náš Kosmas a osvojil si tu onu klasickou učenost, kterou chce pak překvapovati čtenáře ve své kronice. Nalézáme u něho ohlasy Cicerona, Sallustria, Ovidia, Vergilia, Horáce a mnohých jiných méně známých, ale ve středověku vážených spisovatelů římských. Kosmas tu asi nabyl přehledu i po současné literatuře, což mu pak při skládání kroniky bylo na značný prospěch. Na vrub této školy též můžeme přičísti, jak jsem řekl, občasnou slohovou strojenost a umělkovanost, prokládanou leontinými hexametry a jinými slohovými ozdobami díla.

Když se vrátil do Prahy, věnoval se nadále ko-
stelní službě, a těše se přízni biskupa Jaromíra,
stal se kanovníkem u sv. Víta. Na dobu nás ovšem
nesmí překvapiti, že nebyl v té době ještě knězem,
a že byl ženat. Knězem stal se teprve asi r. 1099
na své jedné cestě s biskupem pražským do Uher.
Pro mnohé zkušenosti a snad i pro politickou a
společenskou obratnost zůstal totiž v důvěrném sty-
ku i s dalšími dvěma biskupy, kteří za jeho života
na pražském stolci seděli — Kosmasem a Heřma-
nem. Byl jejich oblíbencem, rádcem, průvodcem na
cestách a náležel asi k nejvlivnějším lidem jejich
dvoru. Svědčí o tom i věc, kterou nám v kronice
zaznamenává, že byl při úmrtním loži biskupa Heř-
mana. Tak se stalo, že nejspíše r. 1120 dosáhl vel-
mi vysokého, důležitého a bohatého úřadu a hod-
nosti děkana kapituly. V té době, asi od r. 1119, za-
čal psát své dílo, jímž se stal slavným — uvede-
nou už *Chronica Boemorum*.

První knihu psal v letech 1119—1122 a další
v době následující až do své smrti 1125. Nezdá se,
že by měl předem určenou mez, až kam své dílo
má dovésti, a že by přestal psát, když došel k do-
bě knížete Soběslava. Pravděpodobně smrt mu te-
prve vyrvala péro z ruky. Po jeho smrti pokračo-
vatel v jeho díle zapsal na konec třetí knihy datum
úmrť a zpečetil mu tak jménem slávu a nesmrtel-
nost. Neboť kronika zajistila jistě Kosmovi vděč-
nost a úctu celého národa, pokud bude žít a pokud
bude čerpat sílu a sebevědomí ze své slavné minu-
losti. Jest sice dosti oprávněna domněnka, že Kos-
mas je též autorem jiné práce — přepracování ja-
kési Canapaniovovy legendy o sv. Vojtěchu, zná-
mého pod jménem *Quatua immensi iacet climata
mundi* (počáteční slova skladby), ale jméno Kos-
movo zůstane navždy jen spojeno s jeho kronikou,
neboť v ní je jeho stěžejní význam a sláva.

Není v této vzpomínkové črtě místa pro bližší
a podrobnější rozbor kroniky. Stačí, uvedu-li, že
Kosmas uložil v ní nejen všecku svou vnější uče-
nost, ale i podvědomé síly a schopnosti, které měl.
Ke své práci užíval i kronik cizích: na př. kroniky
Reginonovy a legendy Gumpoldovy a pramenů
dnes nedobře známých, i několika listin, ale hlavně
pro starší dobu místních pověstí a pak zpráv ji-
ných osob a své vlastní zkušenosti. Zachoval tak
pro naši historii zprávy ceny nesmírné, ač se sta-
noviska přísně vědeckého nutno proti němu též ob-
rátiti ostří opatrné a neúprosné kritiky. Podléhá,
jako skoro každý středověký historik, svým záli-
bám a sklonům, které, obražejíce se v díle, zkras-
lují tendenčně mnohé události, osoby i období. Ne-
mluví o všem, co ví a co by vědět mohl, nevyčer-
pává svého materiálu plně. Účel vědecké, čisté
pravdy nestojí mu stále před očima, spíše snaží se

příjemně pobavit za každou cenu i za cenu kluz-
kých anekdot a pikantních vtípů. Je synem doby,
upřímným, nefalšovaným, a proto vzácným. Prof.
Novotný ho charakterisuje slovy: »Je to vůdce, bez
něhož téměř ani kroku nemůžeme učiniti, i když
se nikdy nesmíme jeho vedení slepě oddati«; a Pa-
lacký praví v kritice kroniky: »Jeho přednes je ma-
nýrovitý, subjektivní a přece přitažlivý, jako u všech
historických geniů, neboť všude nám přichází živě
vstříc, se vši svou otevřenou srdečností, svou zdra-
vou, mužnou myslí a svou ostrovtipnou učeností,
svou poetickou fantasií a veselou žertovností.«

Vyhradíme-li si však tuto kritiku, musíme jen
vzdáti chválu jeho živému uměleckému vypravování,
vřelému nacionálnímu citění — o němž píše Mei-
nert, že »horuje pro čest své vlasti, ke které by,
abych opakoval ta silná slova, která na str. 144.
klade Kojatovi do úst, dokonce všechny proudy ob-
rátil«. a jeho »jemnému historickému taktu«,
s nímž položil základy k dějepisectví českého ná-
roda.

lp.

Ethnologický týden v Miláně.

»Týden náboženské ethnologie« byl založen
r. 1911 v Lovani pod protektorátem kardinála Mer-
ciera. Měl cílem sjednávatí shodu mezi členy růz-
ných vyznání, nebo aspoň společný postup ve studiu
jednotlivých problémů. Přednášející, i když jsou
přesvědčení katolíci, studují svědomitě jednotlivé
zjevy a jejich přednášky jsou vždy přesně vědecké,
jak uznávají i odpůrci protestantství, jako Dr. Gross-
mann v »Theologische Literaturzeitung«. Kursy bý-
vají obyčejně rozděleny ve dvě části: V první se
jedná o otázkách všeobecných a o metodě, kdežto
ve druhé jsou studovány některé problémy zvláštní.
Tak v Miláně na kongresu, konaném koncem září,
mluvil P. Schmidt S. I. D. o díle vykonaném a které
ještě zbývá vykonati. P. Pinard de la Bonlaye o hi-
storickém hnutí v ethnologii. P. Gemeli O. F. M.
o dějinách náboženství a katolicismu. P. Lindwiski
S. J. o příčinnosti a myšlence primitivních lidí.
P. Gemeli o náboženství primitivů a psychoana-
lytické nauce Freudově. P. Šebesta (Čech) o Pyg-
mejcích z Malacca a j.

Druhá část byla rozdělena na dvě sekce. V první
se pojednávalo o svědomí a hříchu a ve druhé o vy-
koupení a spáse. Aspoň stručně uvědomíme své
čtenáře o průběhu »Týdne« a vytkneme některé
důležité poznatky. Hned v úvodní přednášce P.
Schmidt uvedl radostný fakt, že totiž lze pozorovati
v sociologii odklon od evolucionismu. Tvrdilo se,
že lidstvo se vyvíjelo ze stadia živočišného ke stadiu
nynějšímu. První lidé neznali prý ani rodiny, ani

mravnosti, ani náboženství; žili smíšeně v hordách. Ponenáhlu se vyvinula vlivem totemismu rodina, ovšem kolem matky, matriarchát. Později se soustředovala rodina kolem otce, patriarchát. Zmizela polygamie a zevšeobecnělo manželství. Stejný vývoj byl prý u rodiny a u náboženství. Dnes již tyto dohady neobstojí. Škola historicko-kulturální, jejímiž zástupci jsou v Anglii Maine, Lyall, Maitland, Rivers; ve Španělsku Ribera a Palaeios; v Německu Groebner, Foy, Ankerweann; ve Francii De Quatrefages, Verneau, Rivet; v Rakousku P. Schmidt, Koppers; v Americe Boas, Goldenweiser, Lowie, Sapir a Wissler, dokázala, že mravní a náboženský vývoj národů není ani souvislý, ani uniformní, že se v něm vyskytují častá a dlouhá přerušení, zaviněná revolucemi, stěhováním, styky atd. atd. Tuto metodu vynašel A. de Quatrefages, obohatil ji svými výzkumy a svými díly Dr. Groebner a P. Schmidt. Jest krásně obhájena a dokumentována ve druhém díle P. Pinarda de la Boullaye S. J.: »Etudes comparées des religions.«

Jest zdokonalena metoda a přibývá důkazů. Na loňském kongresu v Tilburgu pronesl P. Schmidt přání, aby byly pořádány ethnologické misie ku primitivním národům, hlavně ku Pygmejcům. Píovi XI. se zalíbil ten plán, neboť »jsou to živé doklady, jež nesmějí býti opomenuty«, a proto byly vypraveny hned čtyři výpravy naprosto za vědeckým cílem na Filipíny, do střední Afriky, na Malaccu a na Sumatru. Výsledky byly podány na konferenci. Nejpozoruhodnější doklady přinesl P. Šebesta S. V. D., který prožil téměř dvě leta mezi Semaugy na Malacce. Tento národ má hmotnou vzdělanost tak primitivní, že jej nazývají jejich sousedé, Malajci, »orangs outangs« a že bývá často uváděn jako přechod opice k člověku. Ale jejich vzdělanost duchovní jest velice vyspělá. Věří v osobního Boha, Stvořitele a Zákonodárce, vyznávají nesmrtelnost duše, mají morálku velice čistou. Vedou život přísněji než otcové pouště a jsou na vysokém stupni svatosti.

Dr. Wunderle na základě četných poznatků dovedl úzký vztah, existující u primitivů mezi ideami mravními a náboženskými. Jest pravda, že primitivní člověk v mnohých případech nemyslí na vztah svého jednání se zákonem božským, ale jedná vždy tak, že se mu třeba podívat. Zná zbožnost, cudnost, právo vlastnické.

Altajští kmenové, většinou lovci a pastýři, mají rovněž vyhraněný pojem o Nejvyšším Bytí a o nebi. Jejich oběti jsou nekrvavé (živá zvířata, úlitby) a mají charakter přísně náboženský a mravní.

Téměř u všech primitivních národů existuje úcta k bůžkům a heroům, Heilbringer, jak je zove P. Schmidt. Tito bůžkové zápasí jaksí s Nejvyšším

Bytím. Jejich formy a jejich jména jsou co nejrůznější vlivem mythologie a je tudíž dosti obtížno studovati. V nejstarší formě se objevují jako smrtelní a jsou podřízeni Nejvyšší Bytosti a stvoření jí. V tom se shodují názory P. Ehrenreiche s názory Preusse a ostatních. Pygmejci v Kuandě ve střední Africe věří nejen v Nejvyšší Bytost »Imana«, nýbrž přímo se k ní ve svých modlitbách obracejí. Přinášejí jí oběti ze všech věcí, ovšem vždy oběti nekrvavé. Rodina jest monogamická a teprve později bylo zavedeno mnohoženství, jež se však vyskytuje velice zřídka.

Dnes se již většina učenců shoduje v tom, že u primitivních národů jest velice silná víra v Nejvyšší Bytost. Že jest u nich patrný rozdíl mezi dobrem a zlem. Nízké zvyky lze u nich pozorovati velice zřídka. Smysl cudnosti a cti jest u nich vyvinut někdy velice živě. V rodinném životě jest jednoženství. Jest u nich jednota citů mravních s vírou více méně zmatenou v jednoho Boha Zákonodárce, který dal lidstvu zákony mravní. Uznati tuto zásadní totožnost mravního svědomí jest jen spravedlností, jakou jsme povinováni k těm nižším národům.

Ten správný pojem o Bohu byl zkažen teprve v dobách pozdějších. Tak třeba buddhism jest dnes pohanstvím, Buddha jest zbožňován jako Bůh, ale na počátku byl stav úplně odlišný. Podobně je tomu i v Persii. V Egyptě v dobách nejstarších věřili v Krále, Boha jediného a nejvyššího.

Ethnologie jest jednou z nejmladších věd, ale výsledky, k nimž dospěla, jsou opravdu veliké a radostné, díky obětavé a úmorné práci, hlavně misionářů, kteří se nelekají ničeho, dávajíce často svůj život v nebezpečí. Jejich úsilí lze děkovati, že dnes evolucionism jest jako vědecká doktrina potřebu v době poměrně krátké. Že nezůstane při objevech, které vědci dosud vykonali, jest zárukou silné vůle pracujících misionářů a i lajků, vědců a podpora Pia XI., který pro všechna pole lidské činnosti a lidského badání má opravdové pochopení. Misionářská výstava v Římě, podpora ethnologických výprav, a poslední »Týden« v Miláně jsou toho jasným dokladem. Tímto »Týdnem« byla vykonána práce a Itálie byla získána pro ethnologii.

—»«—

Francouzské vydání »Vyznání« sv. Augustina a »Summy theologické« sv. Tomáše.

Zájem o »Vyznání« sv. Augustina nejen dobou neutuchá, nýbrž ještě roste, a nová vydání v řečech různých národů jsou jasným dokladem té veliké obliby pro dílo hluboké a krásné. Francouzi mají již několik vydání »Vyznání«, poslední, o němž

právě chci hovořiti, pořídil Pierre de Labriolle, profesor na universitě v Poitiers. Vyšla je »Société d'édition des Belles Lettres«. Vedle latinského textu, který jest kriticky zkoumán, staví De Labriolle překlad francouzský, který jest výborný. Autor »Dějín latinské literatury křesťanské« jest jistě povolán a schopen tlumočiti dílo velikého učence, filosofa a světce, jakým byl biskup sv. Augustin.

Zajímavou jest studie autorova o upřímnosti světcově ve »Vyznáních«. Byl již často zdůrazněn rozdíl způsobu psaní mezi posledními kapitolami VIII. knihy, v nichž sv. Augustin lká nad svými hříchy a Dialogy, které jsou úplně filosofické a v nichž učenec klidně mluví ke svým žákům o otázkách mravních i metafysických. Soudilo se tudíž, že sv. Augustin se obrátil později ke katolicismu, než tvrdí ve »Vyznáních«, a aby tento soud měl ještě větší váhu, podporován byl tím, že v »Dialogích« jeví sv. Augustin zájem pro skepticism a neoplatonism, jež ve »Vyznáních« popírá.

De Labriolle vyvrací tu námitku psychologicky. Po obrácení se rozhostil klid v Augustinově duši, jako se stává vždy po velikém vnitřním zmitání. Byl pokřtěn, což nebylo tehdy tak snadné, a snažil se podle svědectví Possidiusa žíti životem opravdu křesťanským. V »Dialogích« se objevují již citáty z Písma svatého a narážky na Vtělení a Nejsvětější Trojici. Užil-li některých důkazů školy sceptické a neoplatonské, které se mu zdály výraznými, učinil tak pro vzdělání svých žáků. Ostatně litoval později některých svých lpění na ideách platonských v prvních dobách po obrácení, a nebylo by ani nic divného, kdyby i při opravdivé víře trvaly některé filosofické bludné názory. »Dialogy« vznikly již po obrácení a netřeba tedy o upřímnosti a pravdivosti Augustinově ani trochu pochybovati.

Francouzského vydání (s textem latinským) se podjala »Revue des Jeunes«, řízená dominikány, a věru, lze jí býti za to dílo vděčným. »Summa« se tak dostává do rukou i těch mnohých, kterým byla dosud knihou uzavřenou, ježto psanou latinsky. Pravda, jsou francouzská vydání »Summy«, ale buď jsou zastaralá již, jako vydání Driouxovo nebo Lachatovo, nebo jsou drahá a příliš objemná, jako vydání, vlastně komentář Pèguesův a příliš drahá. »Summa« vydaná Pèguesem O. P. jest vlastně komentářem, chybí latinský text a jest mnohým nepřístupna právě proto, že obsahuje 20 svazků velikého formátu a stojí asi 500 frs. Nakladatelství »Revue des Jeunes«, vydávajíc prvý svazek »Traité de la Prudence«, chce posloužiti hlavně studujícím.

»Chtějice prospěti našim studujícím, myslili jsme na překlad, který, aniž by byl literární, přece by se o to snažil. Sv. Tomáš nás sám poučil, když napsal: »Dobrý překladatel musí, uchovávaje smysl, působiti styl geniu řeči, do níž překládá.«

Úprava jest vhodná, formát malý; naohře jest překlad francouzský a pod ním latinský text. Námitky a odpovědi jednotlivých článků nejsou překládány doslovně. Kde jest místo těžší, jsou připojeny poznámky. Ke konci svazku jsou připojeny dva Dodatky a obsah. V prvním Dodatku jsou uveřejněny poznámky k textu a zároveň uvedena shodná místa z jiných děl sv. Tomáše. Ve druhém jsou všeobecné výklady o nauce, o níž se pojednává v knize. V předmluvě mluví překladatel o důležitosti přeložené části a významu jejím v celém díle. Cena jest opravdu nepatrná, 8 frs; kniha vázaná v plátně stojí 12 frs. — Doporučujeme každému, kdo se zajímá o filosofii.

—»«—

Vědecký ruch katolíků irských.

V časopise »America« uveřejnil P. Corcoran S. J. studii o vědeckém ruchu mezi katolíky irskými. Až do r. 1909 nedostávali Irčané žádné podpory na své vysoké školství a proto byli nuceni studovati na institutech protestantských, hlavně na Trinity College v Dublině a na ostatních ústavech k ní přivtělených. V Dublině byla sice katolická universita, ale nemohla skoro žíti, poněvadž se jí nedostávalo prostředků. R. 1909 nastal obrát, který přinesl pěkné výsledky, i když národní universita má daleko menší podporu od státu, než Trinity College, ačkoliv má dvakrát tolik posluchačů.

Irčané vynikají hlavně v chemii, biologii, fyziologii a jiných experimentálních vědách. Dobří profesori, jako Hugh Ryan, J. Reilly, Thomas Dillon, J. Alga, Nolan, Riordan, jsou uznáváni i za hranicemi. Jsou to výborní chemikové, kteří si odchovávají žáky, již jim budou dělati jistě čest a budou zdárně pokračovati v jejich díle. Profesori Nolan a Kennedy jsou znamenitými odborníky v odvětví elektřiny. Conor jest uznávaným fyziologem, Connel Boyle výborným národohospodářem. V patologii vynikají práce Weeneyovy, Walschovy, Farrellovy a Kellyho. Dowling vynalezl ultramikrometr, který jest nejcennější na světě.

Irsko, které po věcích strádání a boje si vydobylo svobody, pohlíží tudíž vstříc krásné budoucnosti, z níž se lze jen radovati.

UMĚNÍ.

Jindřich Šimon Baar.

S. Bouška, J. Š. Baar, X. Dvořák a Dostál-Lutinov byli nejvýznačnějšími členy Katolické Moderny. Po Lutinovi odchází Baar. Nehodlám psáti jeho nekrolog, o kteroužto věc se pokusí někdo jiný, vytknu jen stručně několik známek jeho charakteru a jeho díla. I Š. Baar byl knězem a vystoupil v době bouřlivé. Kdyby nebyl býval knězem nadšeným, ale i vznětlivým, nebyl by vkročil do toho zápasu, který Moderna tehdy vedla, a který byl předem prohrán. Jednalo se Baarovi jako snad všem těm ostatním o obrodu katolicismu v zemi, ovšem cesty, které si vytkli, a které byly přímé, se zkřivily a nevedly k cíli. Moderna zašla, ale lidé zůstali. Po válce titíž lidé pokládali dobu za vhodnou k uskutečnění části ideí dřívějších. Moderna byla hnutím spíše uměleckým, Jednota poválečná byla hnutím reformním. Baar nadšený a důvěřivý stál jednu dobu v čele. Nepochybuji, že měl čisté úmysly, a jak ukázalo další jeho setrvání v Církvi, chtěl jen dobro. Ale věřil lidem, kteří důvěry nezasluhovali, a kteří, jako Zahradník-Brodský, vedli akci. Baara stihlo nové zklamání, jež ho přinutilo ustoupiti do ústraní.

Jako spisovatel začal básněmi, ale brzy zanechal poesii a psal jen prósu, kterou vyznačuje vážný realismus a v níž, hlavně v knihách ze života kněžského, převládá často tu více tu méně moralisující prvek. Kdosi mi řekl, že prý mu připadají jeho povídky z kněžského života jako dům, z něhož jest nadzdvížena střecha, takže může každý nahlédnouti dovnitř a viděti pravý stav věcí. Snad. Ale nejsilněji působí jeho povídky a romány ze života vesnického. Kdo by neznal Cimburu, toho rázovitého sedláka?

Na hrobě Baarově jest ještě vlhká prst. Ten kněz, který pracoval a psal a věřil lidem, spí u své maminky, již tolik miloval. Ví již, že jediné srdce nezklame a zůstane vždy věrné. Bůh, který vidí do srdcí lidských, buď milosrdným soudcem tomu, který byl

jeho služebníkem, a který chtěl jeho čest a slávu. My šeptáme vroucně: De profundis clamavi ad te, Domine, Domine, exaudi vocem meam!

—»«—

Dr. Ildefons Herwegen O. S. B., Lumen Christi. Gesammelte Aufsätze. (Vyšlo ve sbírce: Der katholische Gedanke, sv. VIII., Mnichov, Theatiner Verlag. 2 M 10.)

Liturgické hnutí v Německu jest velice značné. Napomáhá mu vydávání zvláštní revue a sbírky, řada statí, uveřejněných v denních listech, množství přednášek a hlavně úsilovné snažení světských i řeholních kněží spolu s hierarchií. Jistě lze tímto rozkvětem si vyložit do určité míry oblibu, kterou získává katolická liturgie v řadách protestantských, třeba v Berlíně a jinde, kde se silně vyvíjí hnutí Vysoké církve, Hochkirche, jako v Anglii. Upozorňuji hlavně na sbírku »Liturgia«, jejíž dva první svazky: »Christus, unser Liturge« a »Die Kirche als liturgische Gemeinschaft« jsou skutečně obdivuhodné.

Knih Herwegena, opata v Maria-Laach, obsahuje čtyři přednášky k vysokoškolským studentům německým. V první rozmlouvá autor o objektivním základu, na kterém se má vyvíjeti náš náboženský život. Tento základ nám podává liturgie. Liturgická modlitba jest kolektivní, sociální a přece neničí individuality člověkovy. Každá duše sama bere užitek z přijímání svatých svátostí. Každý člověk se má sám úsilovně snažiti, aby se co nejvíce připodobnil Kristu. Život v Kristu jest základem pokroku, jehož pramenem jest eucharistická oběť.

Ve druhé přednášce mluví Herwegen o Církvi a o světě a o ideálu mnišském, který nelze nikterak stavěti proti práci ve světě. Cíl obou jest společný: sloužení Bohu a zvýšení lásky. Ovšem prostředky jsou různé. Jest krásné to přirovnání z Evangelia o Marii a Martě, jež jest v přednášce vhodně připomenuto. Úkol Mariin byl jiný než úkol Martin, a přece oba byly výrazem téže lásky ke Kristu.

Jaká jest podstata církevního umění a umění liturgického? táže se kazatel ve třetí přednášce. Křesťanské umění má povznášeti a vésti věřící ke Kristu. Proto musí býti kolektivní, christocentrické a ne anthropocentrické. Křesťanský umělec moderní má spojit velikost umění prvých století křesťanských s hloubkou citu umění středověkého. Liturgie inspiruje umělce. Podle Herwegena vzorem jest škola umění beuronského.

Základním a prvním prvkem každého náboženství není ani dogma, ani morálka, nýbrž kult, který vyjadřuje vztah člověka s Bohem. Srdcem celého kultu v křesťanství jest eucharistie. Jednota Krista eucharistického a Krista mystického, Církve, jest tajemstvím. Eucharistie, obnovující vykupitelské dílo Kristovo, má všecken užitek oběti Vykupitelovy a jest pramenem všech ostatních svátostí. Tož stručný obsah čtvrté přednášky, která jest zakončena vroucí výzvou ku posluchačům, aby s láskou studovali liturgii.

Dílo jest psáno vzletným, ale i prostým stylem, takže je může čísti i ten, kdo dobře neovládá německé řeči. Hlavně našim akademikům, kteří v tomto směru jsou dosti ochuzováni, by četba ta velice prospěla. Vůbec by si bylo přáti, abychom ve hnutí liturgickém napodobovali Němce a Francouze co nejvíce. Benediktini emauzští mají zde velké pole činnosti. A s našich kazatelen by měla též častěji zníti slova o liturgii, než se děje až dosud. Nedávné české vydání Missálu k tomu přímo vybízí. Bylo by jistě prospěšno, kdyby i přednášky katolických spolků a organizací byly ukončeny stručnou, ale hutnou vzpomínkou na liturgii. Odkazují ostatně na krásnou stat, kterou o liturgii uveřejnil v jednom čísle loňského ročníku »Života« P. Reban, již by mohli přednášející i kněží užítí.

Různé zprávy.

Athenská universita vypsalala konkurs 5000 drachen na dílo o koncilu nicejském. Ovšem cena smí býti udělena pouze theologům řeckým. — Ve Washingtonu byla založena pod protektorátem baltimorského arcibiskupa, Msgra Curleye, mezinárodní společnost katolických lékařek pro misie. Budou vésti život klášterní, ale nebudou skládati tři slavné sliby. Zakladatelkou jest paní A. Dengelová, která se narodila v Australii a studovala medicínu v Irsku. Řízením jsou pověřeni misionáři Sv. Kříže. — Hawardská universita vykonala veliké vykopávky v Samaří, které umožňují učiniti si lepší představy o velké vzdělanosti židovské za krále Achaba. Starý zákon ho líčí černě, ale zdá se, že byl výborným politikem, znamenitým válečníkem a že jeho vláda znamená vrchol království Israele. — V Lyoně zemřel děkan theologické fakulty, P. Louis Marie Joseph Tixeront, autor četných vědeckých děl, z nichž třeba uvésti: »Les Origines de l'Eglise d'Edesse et la légende d'Abgar«, »Histoire des dogmes de l'antiquité chrétienne« ve třech svazcích, »Conférences apologétiques«, »Précis de patrologie« a »L'Ordre et les Ordinations«. — Vzdělání katolických škol v Holandsku jest skutečně pozoruhodný. R. 1916 bylo tam 1057 škol

s 218.071 žáky a 6280 učiteli a profesory. Dnes jest již 1803 škol, 325.086 žáků a 9713 profesorů. — Umrtím P. Weisse z university freiburgské ztrácejí dominikáni a věda zdatného pracovníka a výtečného kněze. Jeho »Apologie křesťanství« o 7 sv. jest jednou z nejlepších, jaké můžeme čísti. Vedle ní napsal »Náboženské nebezpečí«, »Problémy života a svědomí nynější doby«, »Liberalismus a křesťanství« a pokračoval v Deniflově díle »Luther a lutheranism.« — Slavný profesor experimentální fonetiky na Institutu katolickém a na Collège de France, abbé Ronsselot, zemřel a jeho dílo snad propadne zkáze. Myslím jeho laboratoř, v níž nyní nikdo nepracuje a z níž již některé přístroje, jediné svého druhu na světě, se ztratily. — Tři tisíce skautů vykonalo pout do Říma a byli přijati i Sv. Otcem, z jehož slov k nim uvádíme: »Hlavní vlastností skautovou musí býti, aby měl vždy hluboký cit Boha a jeho zákonů. Síla hmoty nedostačuje, je třeba též povznést ducha, poněvadž tam, kde vládne hmota, jest tvrdost, ale kde vládne duch, jest něžnost, skromnost a čistý život. Skautové musí vždy živě mysliti na Boha.« Upozorňujeme na ta slova naše skauty, kteří často, jak jen tisk referuje, jsou málo jemní a šlechetní. — S elektrickým osvětlením Vatikánu se stále odkládá ze strachu před požárem, jímž by mohly býti zničeny cenné umělecké sbírky. Americký inženýr Bernays Johnson navrhl osvětlení bez elektrické šňůry. Pokusy, vykonané v katedrále sv. Pavla v Londýně, se zdařily a jest možno, že bude pomocí jeho přístroje osvětlen i Vatikán. — Podle poslední statistiky jest nyní v Americe ve Spojených státech 20,738.447 katolíků, což znamená, že za 25 posledních let přibýlo přes 10 milionů katolíků. Bude-li vzrůst takto pokračovati dále, bude míti katolicismus ve Spoj. státech 50 milionů věřících za 50 let. Ročně jich přibývá asi 500.000. Prudký vzrůst lze pozorovati v Kanadě, kde jest již 3½ mil. katolíků. Je to radostno.

*

Úspěch misionářské výstavy jest nesmírný a všude, mimo českých listů, o ní piší se skutečným uznáním. Zajímavě se o ní rozhovořil P. Troyon v »Revue des Deux Mondes«, z níž citujeme několik významných vět: »Tato vítězná výstava znamená zároveň apoteosu a snad konec věku misii. Zatím co se šíří jejich dílo a církve se množí, stává se velice nesnadným poskytování evropské misie novým křesťanským zástupcům. Přihodí se rozhodně, že země misii budou povolány, aby vydaly samy ze svého lůna biskupy a kněze. Čína, Japonsko a Afrika budou míti jednoho dne své národní církve v jednotě s Římem, hierarchií, disciplínou, svátostmi, ale každá z nich bude žítí svým

vlastním životem, jako Galie, Španělsko, Německo, jednou pokřtěné. Ty vzdálené země zrodí své vyznavače a své doktory. Indie a Korea budou mít svého Tertulliana, svého Isidora, svého Bedu Ctihodného. Zdaž na to neukazoval první koncil, konaný před rokem v Šanghaji, který shromáždil vyslance těch kvetoucích obcí křesťanských v Číně, 42 biskupů, čtyři apoštolské prefekty, jednoho trapistu a 43 kněze. Misionáři tvoří domorodé kněžstvo, které zvolna je bude nahrazovati, a jako otec rodiny, dokončiv vychování svých dětí a zaopatřiv je, rád umírá se slovy: »Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého,« i oni tak budou mluvit.«

*

Na universitě v Lovani byl zahájen školní rok 25. října. Profesorů bude přednášeti 150, a zapsáno bylo doposud 3412 posluchačů čtyřiceti národů. Budou zavedeny nové kurzy. Škola sv. Tomáše bude obohacena o fakultu věd mravních. Pro posluchače všech fakult budou pořádány přednášky filosofické. Na fakultě theologické jsou nově zřízeny stolice pro řeckou a latinskou paleografii, řecko-pravoslavnou theologii a pro problém, týkající se Východu a slovanského světa.

Beaufreton, Saint François d'Assise. Ed. Plon a Nourrit. Paris. 12 Frs.

Zájem o světce Serafinského jest tak veliký dnes, jako byl před nedávnem veliký zájem o sv. Dominika a sv. Tomáše Aquinského. Nejen katolický svět, nýbrž i svět protivný věnuje sv. Františku vzpomínku a literatura o něm den ze dne roste. Není třeba se tomu diviti. Sv. František jest v nynější rozbouřené době jako maják, k němuž na moři života spěchají mnozí. Citoval jsem ve své stati v 1. č. „Života“ názory několika významných osob, které očekávají od sv. Františka záchranu.

Beaufretonovo dílo o sv. Františku vzbudilo rozruch hlavně názorem týkajícím se mladých let světcových. V tom bodě byli životopisci světcovi nejednotni. Někteří tvrdili, že sv. František žil v mladých letech před prvním obrácením tak, že i v ohledu čistoty mravní lze mít za to, že ztratil nevinnost. Beaufreton svůj úsudek opíral o první životopisce světcovy: o Celanův „Život“, o „Životopis“ Spirův a o „Legendu tří druhů“. Ve všech třech dílech se dosti široce mluví o bujném mládí Františkově. Celano dokonce viní rodiče, že nedozírali na své děti, a že jim do-

volili všechnu zvlí. Ale přihlédneme-li blíže k textu všech tří spisovatelů, nenajdeme v něm slov, která by svědčila, že František mravně klesl. Mluví o pitkách, zpěvech, veselosti, potulování po ulici, ale vždy a všichni tři tvrdí, že František byl tak jemný, že se nesmělo před ním hrubě hovořit. Mimo to lze se právem domnívati, že Františkova matka, žena čistá, by byla jistě syna pokárala kdyby neznala způsobu jeho veselí. Beaufreton se dopustil chyby tím, že lehce si vysvětlil pokání pozdější dřívějším pádem. Nebylo mu ničím jasné tvrzení sv. Bonaventury o mravní čistotě světcově, poněvadž tento spisovatel nebyl již z generace Františkovy a chtěl idealisovati. Je to podezření neoprávněné. Vždyť nedávno po smrti světcově generální kapitula zakázala hymnus na světce, který bral v pochybnost čistotu světcovu prostě z toho důvodu, že každý byl přesvědčen, že nikdy František čistoty neporušil.

Jinak jest kniha Beaufretonova velice pěkná a některé kapitoly, třeba ona o povolání světcově, přímo vzorné. Beaufreton studuje sv. Františka již dlouho a v jeho díle: „Sainte Claire d'Assise“, vydaném 1916, jest již mnoho bodů, které jsou v „Saint François d'Assise“ rozvedeny a přesněji zdůvodněny. Ovšem Beaufreton studuje Františka hlavně v jeho díle, v jeho rodině duchovní, již jest jeho řád. Jest v tom jeho originalita a originalita celé knihy.

—»«—

Prohlášení.

V důsledku událostí předprázdninových a poprázdninových jsem nucen vzdáti se tímto číslem redakce „Života“. Odcházejí, děkuji všem přátelům, kteří svými příspěvky mi pomáhali vésti „Život“ stále výše. Děkuji i všem, kdož četli „Život“. Hleděl jsem vždycky, aby byl „Život“ na vysoké úrovni, a aby měl stále jednu linii, která by se neměnila podle počasí. A hleděl jsem vždy říci pravdu. Neohlížel jsem se, líbilo-li se to komu nebo ne, přesvědčen, že je toho třeba, a že je to čestné.

Ve Vršovických, v listopadu 1925.

Dr. J. Krlín.

Svatý Tomáš Aquinský

Knihovna Života č. 2.

Cena 30 Kč, na japon. papíru 60 Kč.

Objednávky adresujte

Lad. Kuncíř, Praha VII., Ověnecká 4.

Cyrill Jež T. J.:

OSOBNÍ BŮH A NÁBOŽENSTVÍ

Vydala Česká liga akademická

Praha II. Panská ul. č. 1.

Doporučujeme naší inteligenci toto dílo, o kterém se naše kritika vyjádřila co nejchvalněji, jak ostatně zasluhuje. Zvláště mladí, kteří jsou zmítáni pochybnostmi, v něm naleznou jasné a správné rozřešení všech velikých problémů životních.

„ŽIVOT“ vychází 10. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — — —

Řídí:

Vilém Bítnar

s redakčním kruhem:

Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan
Vraštil S. J., Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bíbus.

OBSAH ČÍSLA 3.:

Podlaha: Narození Páně v českém umění malířském. — *Svatohor-Bělohádek*:
Ohlas španělských písní vánočních. — *Bitnar a Fuchs*: Dva latinské hymny
vánoční v české literatuře. — *Mielert*: Laický apoštolát (Fuchs). — *Boura*:
„Tatíček“ Masaryk a „otec“ Hlínka. — *Psichari*: Hlasy volající na poušti
(Krlín). — *Bitnar*: Svatý František Serafinský v české lyrice. — *Odvalil*:
Vánoční legenda.

Kulturní ovzduší: Hlídka polifická a církevní (Bítnar, Polificus, Fuchs).
— Hlídka slovanská (Svífil, Bítnar, Šorm). — Hlídka divadelní (Sajíc, Bítnar). —
Hlídka literární (Bítnar, Fuchs). — Hlídka školská a studentská (Novák, Bí-
tnar). — Česká Liga Akademická (Bíbus). — Redakční archiv.

RUKOPISY, DOPISY, KNIHY A ČASOPISY pro redakci buďtež
zasílány na adresu: Vilém Bítnar, Praha V., Valentinská ul. 22.

Sdělení administrační:

K druhému číslu „Života“ přiložili jsme složenky a prosili
o zaslání předplatného i všech pohledávek minulých. Bohužel,
jenom asi $\frac{1}{7}$ odběratelů vyhověla naší prosbě. — Prosíme proto
znovu, zašlete předplatné, abychom mohli i my dostáti svým
finančním závazkům. Složenky poštovní spořitelny mají platnost
pouze do konce roku 1921. Použijte jich tedy včas. Veškeré
sdělení administrační pište stručně a zřetelně. Často není mož-
no ani rozluštit písmo, ani pochopit, co si pisatel přeje. Upo-
zorňujeme důrazně, že reklamace, které se nefrankují, vyřizují
se jen do vyjití následujícího čísla, jinak se žádaná čísla účtují.
Činíme tak v zájmu pořádku a nákladu čísla. Všem čtenářům
přejeme radostné a požehnané vánoce.

Administrace.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: VILÉM BITNAR. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

VÁNOCE 1925.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

Světcí biskup

Dr. Antonín Podlaha:

NAROZENÍ PÁNĚ V ČESKÉM UMĚNÍ MALÍŘSKÉM.

Narození Páně s ději bezprostředně je provázejícími svojí dramatickostí a něžnou posvátnou poesíí bylo vždy vděčným předmětem umění malířského. Nejstarší vyobrazení „Narození Páně“ u nás jsou z doby románské. Nalézáme je v rukopisech evangelistářů české školy malířské XI. století (korunovačným krále Vraťislava, krakovském, hnězdenském a svatovítském). Malována jsou s robustní silou primitivního umění malířského. Nově narozený Spasitel, činící dojem dospělejšího, vážného dítěte, ve vysokých jeslích pod řasnatou pokrývkou ležící, kolem hlavy máje svatozář, pozvedá pravici k žehnání; Panna Maria znázorněna ležící na lůžku, svatý Josef jako muž poměrně mladý, tmavovlasý, stojící u jeslí; za jeslemi vyhlédají hlavy vola a osla na dítko dýchajících. Spolu znázorněn zpravidla i výjev, kterak anděl zvěstuje narození Páně pastýřům. — Doba gotická zjemňuje znázornění věkopamátného výjevu. Komposicí přejímá jednak z doby předchozí (Pasionál abatyše Kunhuty), při čemž však jednotlivé postavy lépe charakterisuje: Ježíška jako roztomilé děčko, svatého Josefa jako starce o hůl se opírajícího (misál olomouckého biskupa Jana ze Sředy), jednak nově ji upravují: Panna Maria klečí se sepjatýma rukama před Ježíškem svatozářím obklopeným (misál Václava z Radče, misál Benedikta z Louky); někdy adoruje i svatý Josef (antifonář Arnošta z Pardubic), jenž časem i jako sedící s tváří o dlaň podepřenou znázorněn dřímající. V misálech té doby nalézáme na počátku formuláře vánoční mše sv., jež začíná slovy „Puer natus es nobis“, v iniciálce P překrásné drobné výjevy, provedené s obdivuhodnou dovedností, zářící radostnou barvitostí. V breviáři biskupa olomouckého Jana ze Sředy spatřujeme Pannu Marii sedící na zemi s Jezulátkem v náručí; vedle sedícího svatého Josefa dole v rozvilinách výjev zvěstování pastýřům. Na velikém tabulovém obraze jihočeské školy malířské z prvé polovice XIV. stol., jenž chová se v klášteře vyšebrodském, spatřujeme Pannu Marii ležící na lůžku pod doškovou sříšskou, s Ježíškem v náručí, v popředí starce se stařenou připravující dítku koupel, v pozadí anděla zvěstujícího pastýřům „radost velikou“, v pravém dolejšímu rohu dárce obrazu se znakem rožmberským.

Pannu Marii před Ježíškem adoruující znázorňovaly pak i umělecké periody následující. Tak činí především naše krásné kancionály století patnáctého

a šestnáctého (kancionály v Národním museu z roku 1412 a 1473, kancionál litoměřický z roku 1517, graduál křížovnický z roku 1557). Svatý Josef zobrazován jest tu obyčejně se svítilnou v ruce, v pozadí místo chléva bývají kamenné obloukovité zříceniny s výhledem do volné krajiny. Tak komponován jest i posvátný obraz bělohorský, původně ve Strakoncích chovaný, pocházející nepochybně ze sklonku stol. XV.

V umění doby barokní bylo tak jako jinde, i u nás znázorňováno „Narození Páně“ bez určitého schématu kompozičního, zpravidla s užitím účinných světelných kontrastů: jasné světlo vyzařuje z tílka Božského dítky a oblévá nejbližší postavy, zejména tvář Bohorodičky, kdežto ostatní postavy a okolí noří se do hlubokých stínů.

V novějším období našeho umění téměř všichni naši umělci s patrnou radostnou vervou pokusili se o nové řešení problému folikrát již řešeného, každý ovšem po způsobu svého tvoření a dle míry svého nadání: Manes, Hellich, Sequens, Rom, Brožík, Jenewein, Schwaiger, Liebscher, Rudl, Urban, především však Aleš, jenž folikrát nám vykouznil líbezné obrázky vánoční plné naivní, srdečné poesie, již „Narození Páně“ obestřela hluboká a radostná víra našeho lidu.

Václav Svatohor Bělohlávek:

OHLAS ŠPANĚLSKÝCH PÍSNÍ VÁNOČNÍCH.

I.

Tvůj jsem a mám
Tě Bohem požehnánu
a opěvánu
Tě květů květ, včel schránu;
ó, věř, že znám
i cítím sám
Tvou bolest jak svou ránu.

Mých's hvězda dnů,
mých nocí luna,
kdy v bezednu
se moře zdvihá z lůna;
než zahynu,
v mou hlubinu
ó, shlédni, kněžno slunná.

Ty z všehomíra
jsi svatební má routa,
k níž se všech víra
i moje pne a poutá.
Ach, od upíra,
jenž kletbou svírá,
mne zachraň, má zlom pouta.

Zda konce dojít
lze milostí Tvých zlatu?
Jak znáš je strojit
i hojně rozdávat tu!
Jen s Tebou spojit
a u Tvých nohou zhojit
lze každý bol i ztrátu.

Ó, kéž tak smím!
Já lkám vin pod břemenem
a propast zřím
tu v hrobě otevřeném.
Kyn dej rtům mým,
a já rád s Tvým
tam půjdu sladkým jménem.

II.

Dítě, ach, Ty Bože, sám,
do Betlema doved' mne;
kdo by mohl tam
bez Tvé ruky tajemné?

Zatřes mnou, ať probudím se,
zavolej, ať chutě vstanu,
podej ruky na ochranu,
na cestě ať nebojím se.

Dítě, ach, Ty Bože sám,
do Betlema doved' mne;
kdo by mohl tam
bez Tvé ruky tajemné?

Hříchem jsem jak stále ve snu,
těžký, sláb jak po nemoci;
nepřijdeš-li ku pomoci,
zavrávorám, cestou klesnu.

Dítě, ach, Ty Bože sám,
do Betlema doved' mne;
kdo by mohl tam
bez Tvé ruky tajemné?

III.

Zraky Dítka božského
z jeslí vzplály v rajske kráse
a z nich něco usmívá se,
co mne jalo celého.

Ó, by mne též pomíloval,
do mých očí pohleděl,
svůj by obraz v nich tam zřel
a jím by mě podaroval.

Proto mu jen pro jeho
oči sloužím k svojí spáse,
neb z nich něco usmívá se,
co mne jalo celého.

IV.

Jdu chor k Tobě, samá rána,
přijmi mne, Tys lásky schrána!

Hled', jsem smutným příchozím,
jenž jde, pokorně se chýle,
s prachem země na svém týle.
Tvá dlaň tvoří, tolik vím,
jehňátkům vždy rouno bílé,
jí se stírá kaz i hana
s toho, kdo ji uchopí:
Pane, shlad', co na mně lpí,
jdu chor k Tobě, samá rána.

Dovol, bych Ti u nohou
s velkým želem nad vinami
rozlil svůj nard se slzami,
by, jak ženě s nádobou,
vína s vůní zmizela mí.
Ty, jímž otevřena brána
lotru v nivy smířené
do ráje, — ó, přijmi mne,
přijmi mne, Tys lásky schrána.

Vilém Bít nar:

DVA LATINSKÉ HYMNY VÁNOČNÍ V ČESKÉ LITERATUŘE.

Překladatel a znalec latinské hymniky liturgické, Alfred Fuchs, přeložil pro vánoční číslo našeho »Života« dva vánoční hymny, které od sebe odděluje celé tisíciletí. První z těchto dvou zpěvů vytvořil starokřesťanský básník Sedulius, žijící v oné hrůzně krásné a krvavě obrozující době barbarských výbojů proti schátralému Římu, v době zápasů a mlhy nepaměti. Coelius Sedulius narodil se v úpadkovém Římě v druhé polovici čtvrtého století a zažil tedy jako mladík

příšerné zpuštění svého rodiště králem Alarichem, slyšel o ztrátě Hispanie výbojem Vizigotů a snad se ještě doma dočkal vpádu Vandalů do Afriky. Nežil tedy v době příznivé. Musám a klidu k umělecké tvorbě našel teprve v dalekých končinách řeckých, kde vlivem svého přítele, kněze Macedonia, oddal se zcela životu duchovnímu a stal se sám knězem. Zemřel tělesně kolem roku 450, ale žije podnes jako básník dvěma skladbami, starými dnes patnáct století. Ovládaje básnickou techni-

ku vergilovskou, jal se psátí svoje duchovní výklady o životě Kristově v hexametrech a tak vznikla někdy před rokem 431 ona proslulá velká skladba *Carmen paschale*, jejíž první kniha předsvědčuje pohany o nesmírné povýšenosti zázraků Kristových nad mythy antickými a v dalších čtyřech knihách pak sleduje život Spasitelův svěže a životně vylíčený barvitou řečí básnickou. Církev katolická vyznamenala tuto báseň způsobem výjimečným, vyjmuvši z ní několik hexametrů, které zasadila do svého římského Missálu v Introit mariánské mše, zavádějíc tak jednu z nejstarších modliteb k Panně Marii, stručnou a obsahově jadrnou, počínající slovy *Salve sancta Parens*.

Avšak Sedulius zásluhou katolické liturgie žije podnes v literatuře světové hlavně svojí menší básnickou skladbou, nazvanou *Hymnus abecedarius*. Je to zpěv o celém životě Kristově od Narození až do Umučení, soustředěný do 23 hutných stróf, z nichž každá počíná jiným písmenem v přesném pořadí abecedním. Strófy jsou čtyřveršové a dosti bohatě rýmované. Verše jsou jambické dimetry pozoruhodné hudebností. Celek je dílko vzácné jednoduchostí výrazu a prochnuté vroucí zbožností citu, kteréžto vlastnosti záhy získaly básni takové obliby a vážnosti, že byla pojata do liturgie mozarabské. Celou skladbu o 33 strófách rozdělili si prastarší liturgikové na šest motivicky vyvrcholených částí, jichž užili pro svátky Zvěstování Panny Marie, Narození Páně, Zjevení Páně, Neviňátek, Lazara a pro Zelezný čtvrtek. Liturgie římská tohoto hymnu neužila celého, nýbrž vyjmula zlomek o sedmi strófách, počínajících písmeny A až G a vytvořila tak slavný hymnus pro Laudes vánoční doby, známý zpěv *A solis ortus cardine*. Vánoční tato píseň nalézá se ve všech hymnářích a brevířích mimo kartouzský v liturgických rukopisech od 11. století.

Nejstarší stopa vlivu tohoto hymnu vánočního na českou kulturu písní o v o u vyskytuje se již ve 14. věku. Prastará česká vánoční píseň z tohoto století, »Pastuškám najprv zjeveno«, zachovaná v pražském universitním »Rukopise XI. E. 2.« a v »Jistebnickém kancionále husitském« z 15. věku, je opatřena nápěvem latinského hymnu »A solis ortus cardine«, jehož strófičká forma a útvar

čtyřstopého jambického verše měly pak značný podíl na zevnější formu duchovních našich písní i v době pozdější. Jan Táborský z Klokočské Hory odvolává se v předmluvě k vydání Miřinského písní (Praha 1567) na strukturu strófičkou Seduliovy hymny, která se často vyskytuje v této době v novém hudebním zpracování. Nalézá se na příklad jako »hymnus ad vespervas«, komponovaný pro šest různých hlasů v papírovém »Rukopise Královéhradeckém« z druhé poloviny 16. věku a jinde.

Překlady celého textu v obrozené literatuře zahajuje František Sušil v proslulé sbírce »Hymny církevní« (Brno 1846) svojí skladbou o čtyřstopých verších trochejských, rýmovaných v schematu aabb. Sušil připojil ještě osmou strófu, která se obyčejně neuvádí. První sloka tohoto překladu zní:

Dennice kde wchází mladá,
až, kde slunce umdlé padá,
budiž Christu chwála čilá,
ježž dnes Panna porodila.

V druhém, rozmnoženém vydání svých »Hymnů církevních« (Brno 1859) František Sušil otiskl znovu starší trochejský překlad hymnu »A solis ortus cardine«, v němž řadu veršů přepracoval, ale vedle něho zařadil ještě svůj překlad novější, který se latinskému originálu přiblížil svými čtyřstopými verši jambickými, rýmovanými opět v schematu aabb. Tím se znění první sloky pozměnilo.

Ztad, kde se východ počíná,
až kde se západ popíná,
nechť zpěv se Christu rozvíje,
jenž zrozen z Panny Marije.

Po Sušilovi otiskl nový překlad hymnu kanovník pražské metropolitní kapituly Vincenc Bradáč v prvním díle svého »Kancionálu« (Praha 1863). Překlad je trochejský, rýmovaný v schematu aabb, a má osm slok, z nichž první zní takto:

Tam, kde slunce z rána vchází,
až v kraj země kde zachází,
zněte Kristu Pánu zpěvy,
zrozenému z čisté děvy.

Pozdější královéhradecký biskup Eduard Brynych přeložil hymnus ad Laudes v sedmi strófách, jejichž verše mají nový, od všech ostatních překladů

odlišný rytmus daktylicky trochejsky s rým-
ováním aabb. Otiskl jej pod názvem »Na-
den Narození Páně« v »Blahověstu« (1876)
a první strofa zní:

Z krajín, kde slunce vychází
nejzazších světa do hrází,
Kristu dnes pějme Knížeti,
Marie Panny dítěti.

O čtyři léta později otiskl E d u a r d
B r y n y c h v »Blahověstu« (1880) nový
překlad, pojmenovaný »Hymnus vánoční
k Chválám«. Je to sedm stróf jambických,
rýmovaných aabb.

Kde slunce blesky vznikají,
až k samu země okrají,
zněj Kristu Králi zpěvů ples,
jenž z Panny čisté zrozen dnes.

V krásném díle brněnského biskupa
Josefa Kupky »O církevním roce« (Praha

1907) otiskl rudíkovský farář F r a n t i-
š e k P a v e l k a pěkný překlad jambic-
ký, rýmovaný aabb, rovněž v osmi stró-
fách.

Kde slunce z jitra vychází,
až sledních země do hrází
zněj, písni, Kristu knížeti,
Marie Panny dítěti!

Posledním časově v této řadě překla-
dů slavného vánočního hymnu je převod
Alfreda Fuchse, porízený pro »Ži-
vot«. Fuchs překládá v souhlase s origi-
nálem jen sedm slok podle vydání, obsa-
ženého v Drevesově sbírce »Lieder der
Kirche« (Hurterovo vydání 1868). Jeho
překlad je jambický a nerýmovaný, čímž
docílil přesného ztlumočení obrazů a obra-
tů originálu. Znalci latiny mohou překlad
porovnat s originálem, který s ním otis-
kujeme paralelně:

Coelius Sedulius:

NAROZENÍ PÁNĚ.

Z latiny přeložil Alfred Fuchs.

A solis ortus cardine
Ad usque terrae limitem
Christum canamus principem,
Natum Maria virgine.

Beatus auctor seculi
Servile corpus induit,
Ut carne carnem liberans,
Ne perderet quos condidit.

Castae parentis viscera
Coelestis intrat gratia,
Venter puellae bujalat
Secreta, quae non noverat.

Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei:
Intacta, nesciens virum,
Verbo concepit filium.

Enixa est puerpera,
Quem Gabriel praedixerat,
Quem matris alvo gestiens
Clausus Joannes senserat.

Foeno jacere pertulit,
Praesepe non abhorruit,
Parvoque lacte pastus est,
Per quem nec ales esurit.

Od krajů slunce východu,
až po nejzazší země mez
Knízete Krista zpívejme
Jenž z Marie se narodil!

Přesvatý světa Stvořitel
poddaných tělo na se vzal,
by tělu tělem spásu dal,
by nezahynul Jeho tvor.

Tak lůno Panny Přechisté
jest naplněno milostí
a Její život přináší
tajemství, jehož neznala.

Dům čisté hrudi mění se
v chrám svatý, Bůh kde přebývá:
a Ta, jež muže neznala,
jen Slovem Syna počíná.

I porodila Rodička
Toho, Jež hlásal Gabriel,
a Jehož příchod pocítil
již v těle matky svojí Jan.

Snesl, by ležel na seně,
a jesličkami nezhrdal,
byl mlékem prostým odkojen,
Jenž sytí ptáky nebeské.

Gaudet chorus coelestium
Et angeli canunt Deo,
Palamque fit pastoribus
Pastor, creator omnium.

Druhým hymnem, který nám *Alfred Fuchs*, rovněž pro vánoční číslo »Života« přeložil, dostáváme se rázem o tisíc roků dále, do oblastí pozdního středověku, na sklonek 15. století, kdy latinská hymníka v pozvolném již úpadku vydávala poslední své plody. *Johannes Mauburnus*, jehož vánoční píseň *Fuchs* přeložil, patří do okruhu mystiků a latinských básníků slavného tvůrce »Následování Kristova«, blahoslaveného *Tomáše Kempenského* († 1471), v jehož stopách se pohyboval. Býval kanovníkem v *Agnetenbergu* a zemřel roku 1503 jako opat v *Livry*. Jeho spisy jsou většinou netištěny a není vyloučeno, že mnoho z jeho písní dosud

Sbor nebeský se raduje
a Bohu pění andělé,
že pastýřům se zjevil Ten,
jenž vesmíru jest Pastýřem.

dříme v prachu knihoven. Známe jen jeho básně, které se nalézají v častěji tištěném sborníku »*Rosetum exercitiorum spiritualium*« (1491), kde lze číst i vánoční hymnus *Heu, quid iaces stabulo*, jehož překlad dnes přinášíme. Poměrná nepřístupnost rukopisů i edicí básní *Mauburnových* asi zavinila, že do české literatury nebylo z nich dosud nic přeloženo. Překlad páně *Fuchsův*, pořízený rovněž z textu, obsaženého v *Drevesově* sbírce »*Lieder der Kirche*« (*Hurterovo* nové vydání, *Schaffhausen* 1868), je tedy vůbec prvním českým překladem z tohož autora.

Johannes Mauburnus:

NAROZENÍ PÁNĚ.

Z latiny přeložil Alfred Fuchs

Heu, quid jaces stabulo,
Omnium creator,
Vagiens cunabulo,
Mundi reparator?
Si rex, ubi purpura?
Vel clientum murmura?
Ubi aula regis?
Hic omnis penuria,
Paupertatis curia
Forma novae legis.

»Istuc amor generis
Me traxit humani,
Quod se noxa sceleris
Occidit profani.
His meis inopiis
Gratiarum copiis
Te pergo ditare,
Hocce natalitio
Vero sacrificio
Te volens beare.«

O te laudum millibus
Laudo, laudo, laudo,
Tantis mirabilibus
Plaudo, plaudo, plaudo.
Gloria sit gloria
amanti memoria
Domino in altis,
Cui testimonia
Dantur et praeconia
Coelicis a psaltis.

Běda, v jeslích spočíváš,
světa Stvořiteli,
v kolébce lkáš, Bože náš,
světa Spasiteli!
Je-li králem, kdo je nach?
kde dav lidí ve prosbách,
kde hrad panovníka?
Všude bída s chudobou!
Pod pokory podobou
Nový Řád však vzniká.

»Láska mne sem přitáhla
k tvému pokolení,
které smrt již zasáhla
v hříšném provinění.
Tyto moje strasti béd
milosti ti dají zpět,
jenž tě obohatí.
Tím, že vzal jsem těla tvar,
přinesl jsem za tě dar,
jenž ti spásu vrátí.«

Tisícero písní chval
hlásám, hlásám, hlásám
divů dary, jež Jsi dal!
Jásám, jásám, jásám!
Sláva, sláva, sláva, čest
nechť Tvé lásce vzdána jest
Bože na výsosti.
Na svědectví činů všech
znějí také žalmy těch,
kdož jsou nebes hosti!

Mořic Mielert:

LAICKÝ APOŠTOLÁT.

(Z knihy „Lebendiges Christentum im Spiegel Hollands“ přeložil Dr. Alfred Fuchs.)

Přeložil jsem pro naše čtenáře kapitulu z výborné knihy M. Mielertovy „Lebendiges Christentum im Spiegel Hollands“. (Kirnach-Villingen, Baden. Verlag der Schulbrüder 1925.) Pokládám tuto kapitolu za obzvláště časovou pro nás, protože i u nás je neaktuálnějším úkolem katolické inteligence laický apoštolát. Jde o to, abychom uměli vyjadřovati novodobým jazykem odvěké pravdy a abychom uměli ukázat, jak moderní myšlenkové krize lze léčiti léky, jež nám dává náš světový názor. I u nás — v době agitace methodistů a jiných sekt používajících všech moderních prostředků — bude snad brzo třeba odvážiti se i na ulici, třeba za cenu počátečních nezdárů a neúspěchů. Tam, kde se kněz exponovat nemůže, má zasáhnouti inteligentní laik. Následující kapitola ukazuje, jak se to dělá v Anglii a v Holandsku. Dr. A. F.

Angličtí kněží, mezi nimi na vynikajícím místě P. dr. Arenzen v Londýně, ředitel laického Apoštolátu, to byli, kteří se obraceli za vedení nejdůstojnějšího pána kardinála Bournea z Londýna již po několik let velmi rozhodně proti bezmyšlenkovitému rčení, jako by existovalo nějaké katolické Rakousko, Španělsko, Francie a pod. Kázali slovem i písmem: Nemluvme již o katolických státech Evropy! Pohledme klidně do očí faktu, že většina obyvatelů Evropy poklesla opět do naprostého pohanství. Sama Evropa stala se územím missijním a úkol získati znovu massy Kristu odcizené, jest nejméně tak těžký, jako pokřestění obyvatelstva Afriky nebo Asie. Nezastavujme se však u poznaného fakta, přejděme k činům. Jde o to, aby celá Evropa byla opět získána pro katolickou církev a je-li Evropa missijním územím, pak jest třeba, aby pro Evropu bylo použito týchž metod, kterých užívá církev, již po 2.000 let, oněch method, jichž používala již prvotní církev, aby získala pro Krista jak vzdělaný svět řecký a římský, tak i prostý lid. Jaké jsou tyto metody, které tak příliš dlouho a příliš mnoho byly zapominány? Jsou to tytéž metody, s nimiž ještě dnes missionář v pohanských zemích bojuje svoje bitvy, dobývá svých úspěchů. Při tom je třeba, dbáti tří základních zásad:

Zásada první: Missionář musí znáti jazyk pohanského národa, který chce obrátiti na víru. Aplikujeme to na Evropu. Nestačí, aby missionář nebo jeho pomocník používal německých, holandských, francouzských, anglických slov. Musí se uměti pohybovati v myšlenkových pochodech, ve způsobu myšlení moderních ne-

katolíků, musí, aniž dělá koncese modernismu, umět přednáseti katolickou víru řečí, které opravdu rozumějí, která pohne jejich srdcem. Musí mluvíti řečí dvacátého a nikoli třináctého století. Je důležitější, aby byla studována řeč, způsob vyjadřování a myšlení vzdělaných nekatolíků, než řeč proletariátu, který vždy — byť i podvědomě — následuje intelektuálních vůdců. Získáme-li opět vzdělance, budou brzo následovati také massy lidu.

Druhá zásada: Rozšiřujme a učme náboženství, jakožto záležitost života nadpřirozeného, podle učení Kristova: Hleďte nejprve království Božího a ostatní bude vám přidáno. V následování této zásady jeví se veliká převaha katolických missií mezi pohany před missiemi protestantskými. Protestantský duchovní přináší domorodcům nejdříve civilisaci a teprve po odstranění špatných pohanských náklonností počne s kázáním evangelia. Jeho missie hledá často pouze časné cíle a nejeví se domorodcům jako nadpřirozené náboženství. Jinak jedná missionář katolický. Nejdříve káže Krista, doufaje pevně, že pokřestění lidé přijmou také sami od sebe křesťanské mravy. Protestantský missijní dům se na venek líšívá od domu katolického prospěšně. Ale rozhodující je hlavní věc: Jestliže v protestantské missii se obrátí časem 10, 20 i 100 domorodců na křesťanství, pak se v katolické missii obrátí za stejných podmínek lidí tisíc až deset tisíc. I Evropané, jak se mnozí domnívají, musí se prý zbaviti nejdříve všelijakých špatných »ismů«, než bude možno mysliti na obrácení evropských pohanů. Jest prý třeba dříve odstraniti mam-

monismus, kapitalismus, nacionalismus, macchiavelismus, spiritismus, atd. Jest to veliký omyl. To jest metoda protestantská a nikoli katolická. Používejme jediné metody katolické. Katolická církev je zcela neutrální, zcela svobodná vůči všem státním nebo hospodářským formám. Můžeme kázati v komunistickém státě právě tak, jako v každém jiném. Z Boha přicházíme s nadpřirozeným evangeliem. Rozhodujícím problémem jest: Jak lidé uzří Boží tvář, jak budou spaseni. To věděti je hlavní věcí. Budeme-li takto jednati, získáme důvěru lidí. Většina nekatolíků nás nenávidí proto, že se domnívá, že jsme v trvalém spojení s nějakou politikou, sociální nebo podobnou institucí, které musíme hájiti za všech okolností. Domnívají se, že všichni, kteří se nehlásí k těmto formám, jsou již sami sebou nepřátelé evangelia. Budeme-li však pracovati jenom zbraněmi ducha, jenom nadpřirozeně a budeme-li zdůrazňovati vždy znovu svoje poslání nadpřirozené, budeme mítí méně obtíží a budeme kázati sv. evangelium s úspěchem daleko větším. Tak jest v Anglii obecným veřejným míněním, že protestantský pastor musí býti předsedou všech možných charitativních, hospodářských, sociálních zřízení atd., čímž stává se střediskem všech světských statků, kdežto lid katolický oceňuje svého kněze jakožto pastýře duší, člověka, kterému jest od Boha svěřeno poslání nadpřirozené. Kdo hledá náboženství, ten jde k němu. Tak musí také katolická církev opět říci o sobě: »Vy Evropané, chcete-li se opět státi křesťany a hledáte-li cestu zpět k Bohu, přijďte ke mně«. Vraťme se k této nadpřirozené missijní metodě a vše ostatní přijde samo od sebe.

Tak si počínala mladá církev Kristova, na př. s otroctvím. Jak bojovala proti této největší hanbě všech věků a jak způsobila, že zmizelo? Učinila to snad tím způsobem, že se spojila s hnutím Spartakovým? Touto cestou nebyla by nikdy došla svého cíle. Naopak. Církev nikdy nebojovala výslovně proti otroctví a svatý Pavel dokonce káže otrokům, aby byli svých pánů poslušni. A přece zmizelo otroctví přičiněním církve a nikoli v poslední řadě přičiněním svatého Pavla, jeho tichou prací a výchovným působením křesťanství. Tím, že církev použila svoji křesťanské metody missijní, přemohlo působení sil nadpřirozených přirozené zlo lidí.

Třetí zásada: Kdo byl nejplatnějším přispívatelem při tomto podivuhodném výsledku missií? Katechisté, neboť církev nepoužívala k šíření evangelia jenom jazyků posvěcených kněží, nýbrž obracela svět také jazykem laiků. I sami vůdcové velkých katechetských škol oné doby byli často laici, jako Origenes a Tertullian, kteří vykonali dílo ohromné. Tak, jak si počínala církev prvotní, musíme si počínati i my, chceme-li Evropu opět obrátiti na křesťanství z novopohanství. Každý jednotlivý jazyk musí býti postaven do služeb šíření svatého Evangelia, neboť jazyků duchovenstva je bohužel příliš málo. Vzpomeňme si na počátky pokřesťení evropských národů. Jak podivuhodnou práci vykonali tehdy Benediktini. A byli z devadesáti devíti procent laiky. Vzpomeňme na podivuhodnou obnovu ducha ve XIII. století. Svatý František a jeho žáci byli laikové. Neříkejme, že církev nechce od dob reformace již používatí laických služeb. Za reformace se útočilo na princip, jakoby autorita věroučná nebyla bývala předána toliko Církvi a biskupům. Tehdy podobala se Církev obléhané pevnosti. Proto také bylo třeba, aby laikové ustoupili do pozadí, aby se nezdálo, že mají sami věroučnou autoritu. Dnes však jest po této stránce nebezpečí protestantismu překonáno, neboť protestantism je náboženstvím odumírajícím. Proto se vrací Církev k dřívější metodě katechistů. Přijde-li missionář do země pohanské, pak jest jeho první starostí, aby získal katechisty, laiky, kteří jej musí zastupovati v jeho nepřítomnosti. Jak by mohl kněz jednati jinak, je-li často jediným missionářem v okruhu 4.000 mil? Jak by mohl klidně opustiti novokřtěnce, kdyby nevěděl, že jsou pod ochranou katechistů, kteří jim mají kázati evangelium jménem církve?

Následujme v Evropě příkladu missionáře mezi pohany. V roce 1921 měla vídeňská arcidiecése na 3 miliony katolíků a přece bylo toho roku vysvěceno toliko devět novokněží. Jak by mělo těch několik málo kněží býti poslušno napomenutí Páně, aby hlásali evangelium všemu tvorstvu? Není třeba sáhnouti ku pomoci laiků? Nejde jenom o to, aby byli výpomocni v charitě, ale také aby vystupovali jako kazatelé evangelia, ovšem nikoli se štolou v kostele, ale jménem Církve ve všech ulicích a na všech náměstích. Jak nás ujistil dr. Arenzen v missijní konfe-

renci, vyhověla Anglie v minulých osmi létech tomuto požadavku doby způsobem hodným nejširšího následování. Kardinál Bourne z Londýna sám razil cestu v tomto směru. Při visitační cestě svolal si kněze jednoho města a mluvil k nim takto: »Mili spolubratři! Když jsem Vás navštěvoval každého zvláště, ptal jsem se Vás: »Kolik máte katolíků?« Bylo jich snad 3700. Když jsem se Vás ptal pak dále: »Přicházejí všichni k Vám?« pak jste mi odpovídali: »Přicházejí osobně!« Buď Bohu za to dík! Ale když jsem přišel do Vaší farnosti a listoval jsem v knihách, shledal jsem, že v městě jest 84.000 obyvatelů. A sděluje se mi, že jsou všichni pokřtěni. Já jsem však četl v Codexu iuris canonici, že všichni pokřtěni náležejí k církvi. Nemáte tudíž ve své farnosti 3700 duší, abyste se o ně starali, nýbrž Vaší péči je svěřeno 84.000 duší! Nemůžete toho popřít, bylo by to proti katolické víře. Ovšem, za svého faráře Vás uznává jenom 3.700, anebo snad ještě méně. Ale to ničeho na věci nemění. Přes to se Vás Božský Soudce jednou otázke: »Kde je těch ostatních 80.000, jejichž duše rovněž nesou znamení Kristovo? Co jste pro ně učinili?« Pak nebudete moci říci: »Myslíli jsme, že jich je jenom 3.700!« Nikoli! Jste odpovědní za všechny! Víím ovšem, že jste bezmocni vůči počtu tak ohromnému. Je vás příliš málo. Proto je vám třeba pomocníků a těmito pomocníky jsou laikové. Pošlu-li Vám tedy vzdělané laické pomocníky, pak jim nebraňte! Naopak: radujte se, že více jazyků káže Krista!«

Za posledních deseti let, vypravoval dr. Arendzen, vychovali jsme takové laické pomocníky pro deset farností. Sám jsem v Londýně ředitelem ústavu pro laickou pomoc. Vychováváme laiky apologetickým vyučováním o obraně a výkladu katolického učení. Ke konci kursu obdržíme od jejich biskupa zmocnění, aby buď vyučovali děti ve školách, nebo aby směli veřejně kázat evangelium. Pak jdou na příklad na ulice a na náměstí londýnská, postaví se na roh ulice a počnou: »Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého! Mlu-

vím k Vám z příkazu arcibiskupa Westminsterského a kázu Krista!«

Rozumí se samo sebou, že laičtí pomocníci jsou poslušni biskupa a jeho zástupce. Není dovoleno, aby někdo počal kázat, aniž byl náležitě instruován. Každý smí plnit jenom ten úkol, jemuž vyhověl při zkoušce a pro který má vysvědčení. Vydáváme celkem patero vysvědčení. Kdo jich má všech pět, obdrží generální plnou moc a může býti jmenován představeným jiných pomocníků.

Vyučování je velmi podrobné a není toliko theoretické, nýbrž především praktické. Učící musí vědět, jak jest třeba hájiti víry proti všem možným námitkám. Teprve, nedá-li se splésti žádnými námitkami, (učitelé sami nebo spolužáci hrají lid a kladou kazateli otázky a zkouší jej námitkami), má-li dosti trpělivosti, jest schopen, aby přejal příslušný úřad.

Princip je velmi vážný. Dejte muži něco, co může hájiti a on bude pro to pracovat s celou duší. Kdyby se byli lidé nadchli pro království Boží místo pro válku na vzájemné zabíjení lidí, jaký plamen by to byl zaplál pro církev! Bohužel jsme zapomínali příliš často, že jsme církví bojující. Příliš často jsme se podobali církví dřímající.

Na štěstí se hnutí v Anglii rozvíjí výborně. I kněží, kteří s počátku zaujímalí stanovisko vyčkávající nebo dokonce odmítavé, dnes toto hnutí vítají a podporují. A dnes, po pěti letech (missijní konference konala se roku 1921) hlásá se katolická víra v Londýně každé neděle od 3 do 10 odpoledne bez ustání tisícům, ano milionům osob. A tak slyší dnes nekatolíci evangelium snad daleko častěji z úst laiků, než z úst kněží. Neboť v Londýně žije 7 milionů lidí a z nich je jenom 500 katolických kněží. Jak by mohli plnit svoje úkoly bez spolupráce laiků-katechistů? A to, co uskutečnila milost Boží v Anglii, to povstane brzo také ve všech ostatních zemích evropských. Brzo bude poslouchati celá Evropa evangelium z úst laických katechistů. K tomu nám dopomáhej Bůh!

„TATÍČEK“ MASARYK A „OTEC“ HLINKA.

Nebylo však zapotřebí se strany protivné vždy takového odporu a jak už Bráf poznamenal — se strany katolické se mu křivdívalo, ba i dr. Krek (dle Herbena!) prý v parlamentě při jisté debatě napomenul české klerikály (nejspíše se to týkalo asi hr. V. Šternberka, který však stál mimo katolické strany), že „Masarykové se nesmějí přehlasovat a ukřičet nadávkami.“ Ale pochybuji, že by katolíci se byli vyrovnali v útocích proti němu národním socialistům, nemluvě o sprostotě těchto.

Zvláštní zmínky zasluhují procesy jihoslovanské z r. 1909—10 (vídeňských, záhřebských a bělehradských), o nichž píše Herben: „Je jisto, že z této zahraniční kampaně jméno Masarykovo poznala vzdálená cizina. . . . Tato proslulost stala se mu r. 1914 průvodním listem u diplomacie evropské. Přízeň ciziny nahradila mu částečně i nedostatek součinnosti politiků domácích.“ (Cit. sborník str. 80.) Těžko lze však věřiti objevu spisovatele Hermana Bahra, jenž prý se podivil (tamtéž uvedeno), že jméno Masarykovo v Dalmácii znalo skoro každé dítě.

III.

Masarykova činnost zahraniční v době světové války jest s dostatek známa. V souvislosti s ostatními událostmi jest vyličeána v knize „Československý odboj“ od Lva Sychravy a Jároslava Werstadta*) (zcela krátce i v Pekařových Dějinách čsl.) stručně sice, ale celkem úplně až na to, že zde není zmínky o jednání Masaryka s americkými katolíky. (Vůbec tato kniha má jen tu chybu, jak při více méně oficiálních publikacích se stává, že ignoruje katolíky a to jak zahraniční, tak domácí; ku př. jest tam podrobně vypisován vývoj českých stran za války, ale splynutí stran katolických a jejich významné prohlášení ze 4. března 1916 vůbec není ani připomenuto.) O této době i dnes se mínění rozchází v tom, zda důležitější byla „revoluce“ zahraniční či domácí. Slovo „revoluce“ dávám do uvozovek proto, že revolucí byla sice činnost zahraniční hned od svého počátku, ale nebyla revolucí činnost doma hned od svého počátku, nýbrž až později, když už všechny státy válčící byly ve zbroji i s Amerikou a kdy následkem převahy dohody ve všech směrech bylo možno

odhadnout výsledek boje. To však nebylo jasno ještě roku 1916 tak, aby lidé, kteří počítali s daným stavem a nemohli se nadíti, že by Rakousko mohlo být rozbořeno, byli odsuzováni proto, že stáli na rakouském programu, jenž byl vybudován v hlavních rysech už Palackým a Havlíčkem. Jsou sice všechny úvahy o tom, co by mohlo být v minulosti, částečně ilusorními, ale pohlíží-li se dnes na ty, kteří chtěli vybudovat lepší budoucnost svého národa v rámci habsburského soustátí, s patra a s opovržením, je třeba uvést, že sami dohodoví státníci ještě v r. 1916, snad i začátkem r. 1917, nepočítali s rozpadnutím Rakousko-Uherska, považující je za nutné k udržení evropské rovnováhy. A mírové pokusy Karla naplňovaly obavami i silně revoluční hlavy za hranicemi. Nehledáme-li konečně v dějinných událostech nějaké motivy nadlidské (pokud ovšem jen lidmi jsou tvořeny), vysvětlíme si lehce celou tu naši revoluci z lidské povahy. Člověk při kterémkoliv svém počínu uvažuje nejen o výsledku a potřebné námaze, ale počítá i s výsledkem negativním. Byl-li by tento eventuelní negativní výsledek velmi škodlivým, po případě upustí od svého předsevzetí vůbec. Je to lidsky přirozené, že varujeme se možného velikého zla, raději se zřekneme dobra, které bychom získali v příznivém případě. Tak se můžeme dívat i zpět na všechny činy našich lidí doma i za hranicemi. Lidé, kteří byli za hranicemi v bezpečí a i z toho důvodu, že by je za jejich útek i „vlastizrádnou“ činnost neminul po návratu provaz, přirozeně se mohli postavit do řad nepřátel Rakouska, vždyť nemohli ničeho ztratit, poněvadž se do Rakouska už beztravně vrátit nemohli, ale mohli jedině uspíšit jeho konec a pak teprve se vrátit do svobodné vlasti. Zde pak byly dvě cesty: buď pomocí Ruska nebo pomocí ostatních spojenců (Dürich—Masaryk). Mohli bychom s velkou pravděpodobností tvrdit, že „kdyby“ v Rusku nebyl vypukl bolševický požár, byli bychom svoji samostatnost přijali z rukou Ruska, ať už carského nebo republikánského. Tím by se byl pozdější vývoj kardinálně změnil; aspoň presidentem (ač-li by byla republikánská státní forma) by byl buď Dürich nebo Kramář. Ale rovněž tak pravděpodobně můžeme tvrdit, že bychom byli více závislí na Rusku (naproti tomu snad bychom nebyli museli tolik

*) Státní nakladatelství v Praze 1923.

platit za své osvobození), než dnes jsme na Francii, která přece jen je od nás vzdálenější a má sama svých starostí dost. A tak se právem zdá, že Prozřetelnost sama zařídila běh událostí nejlepším pro nás způsobem, ve kterém sami můžeme uplatnit svoji hřivnu. — Zcela jinak ale počítali lidé doma. Kdyby byli hned na začátku války začali revoluci, nejen že by vůdcové národa se byli houpali na šibenici, ale celý národ v případě, že by nebyla Itálie, Spojené státy a j. vstoupily do války, byl by na tom po vítězné válce ústředních mocností hůře než před ní. Pak teprve by byla nastala opěvovaná Bílá Hora a temno. Zkrátka, klidně uvažující člověk nesází všecko na jednu kartu. Tím chci dokázat, že tichá zdrženlivá politika domácí, jakou v celku skutečně byla, měla daleko širší základ a byla pro každý případ prospěšnější, než by byla bývala politika otevřená jak pro tak proti, opírající se o heslo „ric anebo nic“. Je proto falšováním historie, ať vědomým či nevědomým, když se dnes píše o revoluční náladě hned na počátku války. Je nepopíratelné, že lid sympatisoval s Ruskem, ale při tom mu jeho kůže byla drahá. Kde také měl revoluční náladu vzít? Ve škole slyšel jen a četl jen o „knížeti pokoje a míru, staříčkém mocnáři, jehož heslem bylo vše pro dítě“, učitelové sháněli válečné půjčky s heslem „vše pro vlast a císaře“, politikové by byli dostali za slovo oprátku, časopisy, když užily nešikovného obratu, byly cenzurovány — proto nebylo vůbec možno, aby na př. časopis vytiskl slova: „My to dobře víme, že centralistické Rakousko dříve nebo později zahyne a stane se tučnou kořistí svých sousedů“ a Palackého „Byli jsme před Rakouskem a budeme i po Rakousku“, kterážto slova posl. Dra Horského z řeči 2. června 1908, v říšské radě pronesené, otiskl dokonce proloženým tiskem „list organizací strany katolického lidu v Čechách“ královéhradecký „Štít“*) v r. 1908. Tyto retrospektivní úvahy ovšem postrádají dnes už akutnosti; hlavní věcí je výsledek. Hodnotíce vzhledem k tomu výsledku revoluční činnost Masarykovu za války, nemůžeme jí odepřít uznání. Základem veškeré zahraniční revoluce a jejího úspěchu byla sjednocenost a Masaryk dovedl — ovšem s nemalým přispěním vývoje na Rusi — silou své osobnosti tuto jednotu všech složek zahraničního odboje vytvořit. Nelze ovšem na tomto místě nevzpomenouti M. R. Štefánika, který právě ty nej-

větší disharmonie, třeba jménem Masarykovým (v Rusku) odstraňoval a nelze přehlédnout, že úvod a začátek veškeré revoluční činnosti (a začátek bývá vždy nejtěžší) děl se po cestičkách, vyšlapaných Štefánikem. Ale obdivu zasluží si fakt: stařec 64letý jezdí z města do města, ze státu do státu, řeční, píše, jedná a nelituje námahy pro uskutečnění své myšlenky. V té chvíli jeví se nám Masaryk v novém světle; to už není Masaryk poslanec, jehož hlavní prací bylo zkoumat, do jaké míry je parlament konservativní a na řečnické tribuně poslancům dokazovat, že sv. Jan Nepomucký neexistoval nebo že církve schvalovala vraždy; to není také Masaryk-profesor se svými osobními pravdami a chybami, jak nám jej věrně vykreslil Bráf; zde začíná Masaryk-osvoboditel. — Nejsem ale tak zatemnělým, abych věřil, že snad Masaryk a zahraniční propaganda sama stvořila nový stát a vydobyla politickou samostatnost. Zahraniční propagandě rovnocenně stavím práci doma a na mysli je třeba mít důvody mezinárodně-politické konstelace, které v první řadě přiměly dohodové státníky k změně názorů a nikoliv snad nějaké přátelské city a osobní sympatie. Ale Masarykův význam tkví v tom, že byl hlavou československé — řekl bych — akciové společnosti na zničení Rakousko-Uherska za hranicemi a dovedl se všemi jednati a udržeti jednotný postup všech.

Za hranicemi vlasti vyrostla teprve popularita Masarykova v době světové války a teprve po převratu se rozšířila po celém území Československé republiky. Celý život Masarykův až do té doby zhodnotil jeden z nejpovolanějších prof. Sorbony A. Denis v časopise „Revue Bleue“ ze dne 28. června 1919:*) „Nástupcem posledního potomka Habsburků, nejstarší dynastie v Evropě, je profesor pražské university, jenž do těchto posledních let byl osobně znám jen docela úzkému kruhu. Byl zvolen bez soka jednomyslným souhlasem, kdežto straně realistické, kterou založil, dostalo se vždy nejmenšího počtu hlasů při volbách. Prostřed divokých bojů, jež se rozpoutaly o jeho osobu, shromáždil kolem sebe oddané však nečetné žáky a většina jich se odděluje od něho, jakmile opustili školní lavice. Není ani prvotřídním řečníkem, ani vynikajícím spisovatelem.“

*) Ročník druhý. č. 25 z 18. června 1908.

*) Denis-Vančura. V boji. Díl III., část 2. Stát. nakladatelství, Praha 1923, str. 27.

Hlavou, již byl revoluci zahraniční, zůstal i novému státu — Masaryk president. Ale teď — jak už jsem na začátku napsal — jaksi předal hospodářství synům a odešel na výměnek. Není tím řečeno, že by snad už byl vyřazen z vlivu na osudy státu, vždyť i starý výměnkář vždycky se neuzavře ve své světničce, nýbrž vychází mezi děti i vnoučata a radí jim. Tak jsme četli nedávno, při vládní krizi, nastalé v důsledku oslav Husových a odchodu papežského nuncia, že zasedala ministerská rada za předsednictví presidentova. Bylo také jistě štěstím pro mladý stát, že měl kandidáta presidentství, přijatelného všem politickým stranám československým. Důvěru jich také nezklamal. To právě svědčí o presidentově státnické opatrnosti, že se neexponuje ve víru politických bojů, jichž máme až po krk, a zachovává neutralitu ke všem.

Zvláštní úvaha by se dala napsati o poměru Masarykově ke katolicismu, úvaha obsažná, ale celkem zbytečná. Jisto je, že Masaryk byl katolickou matkou vychován a katolický kněz mu určil dráhu života. Jako kovář nebo zámečnický by asi sotva byl utekl za hranice a i kdyby — nebyl by mohl vykonati to, co vykonal. A tak vidíme prsty Všemohoucího jasně i zde. Poměr prof. a posl. Masaryka ke katolicismu možno označiti jedním slovem za nepřátelský a víc není třeba se o něm šířit. Jsou sice některá místa v „České otázce“, kde se vyjadřuje celkem objektivně o katolicismu a jeho představitelích (ku př. o „katol. moderně“, sociální otázka, cyrilomethodějská idea), ale jinak a většinou římská církev mu nebyla svatá tak jako Husovi, jehož se dovolává a řeže do „klerikálů“ i jejich církve o sto pero. To však zůstane Masarykovi ke cti, že v době světové války i po válce této své předválečné bojovnosti a nepřátelství zanechal a dovedl zejména s katolíky americkými se domluvit (on sice toho více potřeboval než oni, ale fakt mluví). Proto také asi mohl klub lidových poslanců (a byli s nimi tehdy i Slováci s Hlinkou) při volbě presidenta říci „tolerari posse“ a zvolili jej presidentem. Dovedl také vskutku jako president vždy býti vzdálen všeho rozvířeného prachu a třebaže jeho jména právě bylo použito jako mocné zbraně proti Římu, přece musíme doznati loyálně, že kdyby na jeho místě seděl některý z jeho přátel, není jisto, zda by vývoj událostí celkem tak klidně minul. Při posuzování tohoto vývoje minulého nesmíme zapomínati, že nebylo vždy tak, jak je dnes:

po převratu byli katolíci silně přimáčknuti ke zdi, v mnohých byla malá dušička a kdyby tehdy byl některý patriot podal návrh zákona, kterým by katolíci byli prohlášeni za vlastizrádce a „k odčinění smrti Husovy a Bílé Hory“ vypovězeni z vlasti, nechybělo mnoho, aby takovýto zákon ve svobodném státě byl odhlasován. V zmenšeném měřítku takové poměry dosud trvají přece v některých městských a obecních zastupitelstvech. Celkem však už jsou poměry — nepopíratelnou zásluhou lidové strany — jiné. — Je známo, že pres. Masaryk je pro úplnou rozlukou církve a státu, ale chce ji řešit dohodou s církví v zájmu nejen státu, nýbrž i náboženství a mravnosti po vzoru americkém (dle odpovědi na memorandum biskupů z 2. XI. 1919.*) a nikoliv tak hulvátsky jako naši socialisté. A to napsal už v r. 1919, kdy — jak nedávno řekl posl. dr. Meissner — moc lidové strany se rovnala nule. Málo znám jest snad jeho vřelý telegram nově jmenovaným třem katolickým biskupům na Slovensku z 12. II. 1921: „Jsem si plně vědom historického významu dnešního dne pro Slovensko a celý náš stát. Od nových pánů biskupů si přeji jen jedno: aby jako dobří pastýřové bděli nad náboženským životem katolického lidu, všecko ostatní pak bude přidáno. A mluvě o náboženském životě na Slovensku, nemohu nevzpomenouti slov miláčka Ježíšova: „Bůh láska jest. Řekl-li by kdo, miluji Boha a bratra svého nenáviděl by, lhář jest“. A tuto lásku, páni biskupové, mějtež ke všem národům a jazykům našeho drahého Slovenska.“**) A legace naše u Vatikánu jistě nebyla zřízena bez jeho vůle. Mohou tedy katolíci s úctou hledět na Masaryka — presidenta nejenom proto, že jim to jejich náboženství přikazuje, ale i proto, že Masaryk — president je nestranným presidentem ke všem občanům tohoto státu. Tato úcta byla také projevena zástupci katol. lidu, vyslanými lidovou stranou k 75. narozeninám presidentovým.

IV.

Podivnými dnes mnohým budou se zdáti málo známá slova dopisu básníka Svatopluka Čecha, psaného Andreji Hlinkovi: „Důstojný pane! Slavný bojovníku slovenský! ... Obdivuji se Vaší hrdinnosti v nerovném, strašném zápase, jsem uchvácen Vaším horoucím, činorodým nadšením a čerpám ze sí-

*) T. G. Masaryk: Politické myšlenky, str. 132—3. Stát. nakladatelství 1922.

**) T. G. Masaryk: Mravní názory, str. 18. tamtéž, 1923.

ly Vašeho přesvědčení nezvratnou víru, že lid s takovými bojovníky nemůže podlehnouti a že na konec přece jen zvítězí všemu a všem na vzdory! V Troji, dne 4. listopadu 1907. Váš věle oddaný Svatopluk Čech.“ A neméně podivnými a jakoby z pohádky vytrhnutými jsou i slova z téže doby: „Až budete někdy, veledůstojný pane, ve svém žaláři sklíčen a žal svíratí bude vaše srdce, pak vzpomeňte, že nejen 3 miliony Slováků, ale též celý český národ s Vámi cítí, na Vás vzpomíná, na Vašem díle dále pracuje...“ tak konejšil rozechvělé srdce Hlinkovo v Hradci Králové dr. Fr. Šulc.*)

Životopis Hlinkův — pokud zasahuje pronikavě do života slovenského lidu (patří mu ovšem celý) — není dlouhý; od jeho zvolení farářem v Ružomberku — a tehdy počíná jeho martýrství, uplynulo teprve 20 let a kdybychom od těchto 20 let odpočítali polovičku poměrného klidu a ze zbylé polovičky zase polovičku, kterou skoro seděl Hlinka v žaláři, ještě zbývá tolik života plného varu, 5 let tak nabitých událostmi, tak bouřlivých, tak smutných i radostných, že málokterý muž světového jména může se pochlubit takovou bohatostí činů svých a činů i událostí, které vznikly kolem něho a k vůli němu. Často slyšíme, že světlem na Slovensku byli a jsou jedině evangelíci, jakoby katolíci byli živlem inferiorním, méněcenným; ale kdyby katolicismus nebyl dal Slovensku nic více než dva muže: báňskobystřického biskupa Moyzesa a ružomerského faráře Hlinku, dal mu více než dost. Štefan Moyzes jako národní biskup, zakladatel a první předseda Matice Slovenské, dal posvěcení tomu ubohému slovenskému gazdovi a drotarovi v jeho kulturním snažení — farář Hlinka zapálil a rozdmýchal jiskru národně-politického uvědomění a dovedl Slovensko z jařma maďarského útisku do svobodného československého státu.

Chtěl-li bych líčiti životopis Hlinkův od r. 1905 mohl bych opisovati pouze školáckým způsobem studii a dokumenty dra Al. Kolíska z „Rozvoje“, orgánu Ústředí slovenského katolického studentstva.***) (Proto odkazují na něho). Z doby před uvedeným rokem je pozoruhodné to, že Hlinka po tříročním kaplanování jmenován byl už farářem (v Sliachoch u Ružomberka) a že už r. 1898 kandidoval jako poslanec l'udové strany, ale propadl

*) „Štít“, 28. listopadu 1907. R. I., č. 48.

**) Ročník III., č. 1—2. Vyšlo též jako otisk v samostatné brožuře. Lze objednat v adm. „Rozvoje“ v Bratislavě, Zámecká č. 45.

proti vládnímu kandidátu. Na historii života Hlinkova i života Slovenska v letech 1905 a dalších má nemalé účastenství prof. dr. Alois Kolísek. Můžeme říci, že Hlinka bez Kolíska by nebyl Hlinkou; Kolísek nejen že byl pořadatelem cyklu přednášek, jež Hlinka konal v r. 1907 po Čechách a Moravě, ale bez pomoci Kolískovy by snad Hlinka byl prohrál svou při s biskupem Párvm a jako suspendovaný kněz by nebyl Slovensku ničím. Právě proto má Dr. Kolísek jedinečné dokumenty, z nichž část uveřejnil v citované studii, jíž dal titul: „S Andrejom“ Při četbě neubráníte se mocnému pohnutí, ba i slzy se vám na některých místech derou do očí. Ve svém utrpení i své činnosti snad nejlépe by mohl býti Hlinka přirovnán k našemu Havlíčkovi; vyniká však nad něho — řekl bych — vášnivostí obliby u lidu (ovšem zase u části nenávisť), ale nedosahuje ho v politické rozvážnosti a bystrosti.

Hlinkův boj pro jedinou myšlenku narážel na dvě skály: na církevní vrchnost a na státní vrchnost. Kdyby byl Hlinka tuctového ducha a smýšlení jako mnozí jiní jeho duchovní spolubratři, nebyl by tak mocného nárazu, tak velikého záští a násilí se strany svého bisupa — jednoho z nejzarytějších Maďarů — snesl, aniž by nebyly otrřeseny základy jeho víry v církevní autoritu a mnohý by nebyl zachoval přísné kanonické předpisy v poměru k nadřízeným, čímž by teprve si zasloužil trestu od nejvyšší instance. Spravedlnost poslala mu však právě v nouzi nejvyšší pomoc v Kolískovi a Hlinka po úporném boji svůj proces s biskupem Párvm vyhrál, suspense zbaven a znovu uveden na svou ružomerskou faru. Žel, že s historií jeho utkáni se s církevní vrchností zůstane nerozlučně spojeno 14 životů jeho osadníků z Černové (předměstí to ružomerského), kteří padli jako oběť maďarského šovinismu, protože si postavili ze svých mozolů kostel a chtěli, aby jim ho posvětil jich rodák a „roduverný brat“ A. Hlinka.

Světská vrchnost vyměřila Hlinkovi roku 1906 dva roky a roku 1908 jeden a půl roku pro přečin pobuřování, kterého se dopustil několikrát tím, že nabádal lid, aby zůstal při své mateřské řeči slovenské a žádal slovenské úřadování a vyučování, poněvadž maďarštině nerozumí. Trest mu byl snížen, vzhledem k totožnosti činu, celkem na dva roky a 10 měsíců. Odseděl je v Segedíně „za tú našu slovenčinu“.

Příště dále.

HLASY VOLAJÍCÍ NA POUŠTI.

Vzpomínky z Afriky. — Přeložil Josef Krlín.

Společnost tohoto poctivého jinocha mne přivábila k jistým myšlenkám, jež mi byly již známé. Naše rozhovory byly tím cennější, ježto jsme si nedělali žádných ústupků. Zůstával Maurem, já zůstával Francouzem.

Oba jsme zaujali svá stanoviska. Ale divil jsem se, jak se jistě choval, jak přímo si vedl. Žádná stopa po diletantismu. Proto jsme se sešli. Ostatně, jak se smáti v tomto kraji?

Naše pochody nás zvolna přibližovaly k Adraru, 24. v Hassiel Argoub jsem našel několik stanů Ouleda Selmouna. Až ke Ksaru Oujeffovu u Ataru jsme neměli potkati živé duše. Již v El Argoub jest země tak tvrdá, že by nebylo možno se shodnouti s lidskou postavou. Sneseme v ní jen velké myšlenky o slávě, ctnosti, hrdosti. A ani ty nejsou ještě dosti zčištěné. Bylo by třeba hudby spíše nebeské než zemské.

V Qouinetu es Sbel jsme tábořili ve skalách. Na východě jsme byli opásáni temným řetězem, a před sebou jsme měli rozsáhlou nehostinnou pláň, bez květiny, bez stromu. Vítr jí províval a jeho hudba jediné k nám zaléhala v této říši ticha. Ale již mne svírala zvláštní stísněnost. Překročil bych rád všechny kruhy toho pekla a byl vězněm těch propastí. Kráčel jsem omámen těmi zvláštními obzory, stále více znepokojen, s potem na spánku a srdce mi bušilo netrpělivostí.

Večery bez lásky, ale větší než láska. Dni beze spěchu, ale v nichž pozorněji se žije. — Život vymýcen ze světa, vymýcen ve světě. Jaké vyloučení! Jaké pevnosti! Jaká **oppida!**

Je to kraj sobectví. Tato pout předčí jiné, klasičtější: Atheny, Řím nebo Bayreuth. Zde hledáme jen sebe. A nalezneme něco?

V Hassi el Motleh, než jsme dorazili ke studnám, potkali jsme osamocené duny, které modeluje východní vítr ve tvary oblouků. — Ostatně, od svého příchodu, od poledne až do večera jsme byli obklopováni víry písku, který nás opravdu oddělil od světa. Nic není tak nepřijemné a nic není tak krásné jako tyto nárazy rozzuřeného větru, který jakoby se sám rozvášňoval a chtěl se sám překonat. Není to líbezný obraz. Ale kde bychom našli obraz síly, ne-li zde? Ale jsme připraveni vejíti do toho kantonu velikosti, jakým jest Adrar.

Bylo třeba tohoto písku, abychom se omyli. Vítr rve zemi s hor a vše, co mu přijde v cestu. Zbývá z nich jen jejich kamenná podstata. Vítr rovněž proniká všechny kouty našeho srdce. Z anglické zahrady činí baštu è la Vanban, náhon jako kámen, přímou a úhelnou, přímo geometrickou.

II. Velikost Zli.

27. ráno vstupujeme zvolna do bílých zatočených vln, v nichž se podařilo ubohým titarikům zapustiti. Dvě hodiny po příjezdu mizí písek a zároveň veškerá vegetace. — Ubíráme se kolem nepravidelného pahorku. Již nás se všech stran obklopuje kámen, kámen černý, vráskovitý, mrtvý kámen adrarský. Vjíždíme skutečně do pevného Adraru ve vlastním smyslu, do srdce toho zvláštního žulového města, v němž vládne mlčení a smrt. V temných kruzích, jimiž se ubíráme, není ani jednoho stromu, ani stébla trávy. V této výstřední nahosti nebaví nic náš pohled, nic nás nepotěšuje.

Zli, kde v deset hodin budujeme své stany, jest nejvyšší bod této cesty. Nikde nebude kámen tragičtější než zde. Srdce se svírá, rozesmutňuje se před tím množstvím, z něhož navždy vyprchal život. Se všech stran nám zatarasují výhled vysoké zdi s panenskými ripli. Leckde ohromná osamocená zeď, podobná hromadám vypáleného uhlí, jež vidíme u nádraží nebo továren. A vše mlčí — vyjma vítr, který neustále zde fičí.

U tábora nízká chodba mezi dvěma skalami ústí do jakési jeskyně. Tam v klíně skal spí hluboká voda jako v nádržce. Je třeba obejíti ještě kolem toho temného zrcadla. Nuže, s výšin posledního řetězu skal se naskýtá překrásný pohled. Zeď spadá kolmo na výšinu 20 metrů vysokou a u úpatí se rozlévá jezero, skutečné jezero v obvodu 20 metrů spí věčný spánek, z něhož ho nic nikdy nevyruší. Na východě a na jihu spadá stěna do hluboké vody. Na severu naopak tvoří břeh mírný svah a vyrostlo na něm několik květin a jeden strom. Odpoledne jsem se s F. koupal v jezeře, jediném v Adraru. Voda byla hladká. Vrátili jsme se do tábora přímější cestou, zavěšující se se skály na skálu a toto lezení nás zahřálo.

V táboře vše odpočívalo. Lidé, sedící u ohňů, pěkně pěli. Tiše jsme pojedli rýž ve ve-
černím šeru. Zvolna mizely ve stínu zatáčky
horské. Obzor se vzdaloval, nechávaje ještě
více samoty a opuštěnosti mezi sebou a
námi. A pak hvězdy posely oblohu, všechny
hvězdy, chvějící se v studené zimní noci. Je
to skvostná chvíle, když nás nezdolává den-
ní únava a dáváme se pokoušeti nepoznatel-
ným neznámým těch dalekých pečetí. Ale
právě v těch pozdních hodinách se napínají
naše svaly, a cítíme všechnu svoji sílu. Tato
bídna země, v níž i my jsme tak ubozí, má
zvláštní schopnost povzbuzovací. Tam cítí-
me, že se povznášíme nad sebe samy.

Země jest šlehána všemi větry, vzdouvá
se smrtelnými vzdechy. Hleďte: jest usta-
vičným kvílením, jest úpěním. Jest olupova-
ná, čištěna, myta a zase myta, drásána až do
kosti větrem — větry mocnými, které olisují,
drásají její pokožku jako ohniví jazykové,
zabíjejí květinu, kámen a veškerý přírodní
řád. Jest zemí mystické aury, která námi
trochu zachvívá, tak přicházejí z daleka...

A přece je **naši** zemí tato nahá slupka a
je naší přítelkou a usmívá se na nás, tato
zmítaná slupka, zbrázděná stářím a bídou.
Nic se zde nezměnilo, ani lidé, ani věci. Dnes
jako před dvěma tisíci lety a zítra jako dnes.

Ježto se blížíme k zemím, jichž neznáme,
odkrýváme ve svém srdci ohromné neprobá-
dané plošiny. Všechna ta bída, bída zemská i
naše, jest nám tak blízko, jsme s ní tak doma.
Nejdříve nás udivuje několik zvláštností. A
potom jsme nuceni přiznati, že veškerá tato
bída nám tak patří a že naopak jest nám ci-
zím moderní město, v němž jsme cizinci. Ta-
to čistá prostota života nomadského, toť
ctnosti, jež milujeme, a v nichž se rádi pohy-
bujeme. Oh! Jak se nám hodí tato bezejmen-
ná země, již naši Pousinové malují v modři.
Daleko od továren a krámů a nádraží pozná-
váme se navzájem, vojáci s radostí svobody
v srdci!

Tak daleko od pokroku cítíme, že jsme
muži věrnosti, a že v hloubi jest nám pokrok
lhostejným. Nejsme vzbouřenci, milujeme do-
konce ten milý řetěz zvyklostí, které nás
poutají k vznešenosti světa.

Ale tu nás napadá myšlenka. Proč tolik
zrad, k nimž jsme dali souhlas, tolik zapření,
jimiž jsme vinni, tolik opuštění? Proč mezi
těmi silami, které se stavějí proti ohromné-
mu pokroku, zachovati armádu a odtrhnouti
Církev.

Když jsem mluvil s Mohammedem Fade-
lem, chtěl jsem zůstatí Francouzem. Ale teh-
dy docela přirozeně jsem mu vykládal o
Kristu po křesťansku, a byl bych se hanbil,
kdybych byl jednal jinak.

Vzpomínám těch rozhovorů jako věci nej-
zvláštnější. Neměl jsem víry a mluvil jsem
jako věřící, a přece jsem necítil, že bych byl
neupřímným. Tehdy jsem po prvé pochopil,
jak mne poutal Kristus beze mne i proti mně.

Ale čím jsou ty odchylky, příčné ty cesty?
Jaké jsou ty kompromisy? Jest přece třeba
volit: odmítáme-li autoritu, tedy opustiti ar-
mádu, jejímž jest mystickým zdůvodněním;
přijímáme-li ji, přijmouti všechnu autoritu,
lidskou i božskou. Jsme muži věrnosti, a jsme
mimo věrnost. Nejsme lidmi zapírání a přece
zapíráme. Nejsme lidmi proklínání a od ve-
čera do rána a od rána do večera vrháme k
nebi své rouhání.

Co nám tedy zbývá? Zbývá nám naše sa-
mota, naše hrdost před lidmi, a před sebou ta
hanba, ta malá lítost, ten neklid. Zbývá nám,
že uchováme i v nevěrnosti troucí touhu po
věrnosti.

Zde víme, že vojínovo místo jest v samo-
tě, v níž pohlížíme na mizející oblaky a hvěz-
dy. A jsme skutečně sami v tomto hnusném
světě, kdož pohlížíme na hvězdy.

Hödinu po odjezdu ze Zli, 1. března, jsme
nalezli jediný hrob o samotě. Je to asi hrob
některého uctívaného marabonta, neboť Fa-
delyové stanuli a dlouho se mod'ili. Pak jsme
znova jeli, pravidelně a nudně. Jedné chvíle,
když jsme míjeli velikého ragu, ocitli jsme se
pojednou před mohutnou skalnatou ondulací,
která měla srázný svah. Naši velbloudi zvol-
na stoupali, nikterak udivení a stále chladno-
krevní. Široko daleko vidíme. Až v dáli, kde
spí slunečná mlha, vlní se černé pahorky,
zbrázděné leckdy bílými písčitymi liniemi. —
Blízko zelená skvrna. Toť Dai el Tofla, kde
máme dnes tábořiti. Co opravdu charakterisu-
je ten kraj, toť že jest bez odstínů. Ani černé
nebo bílé barvy. Tak bych to napsal.

„Ani barvy Jen stín“... praví Ver-
laine, Ale Verlaine nás zde děsí.

V Dai el Tofla se již kraj zjemňuje. Tábo-
říme v jemném písku mrtvé řeky, Quedu
N'Beika. Hrůzou se rozšířil. Není to již ta
dřívější Zli. A brzy nás přijmou palmovny
Alaru. Šťastné stanice, milé Maurúm, v
Quedném vedru palem a v těžkosti dlouhých
odpočinků.

Quakchedda, třetího. — Světlo si pohrává
s listím palem. Lehký vánek zmítá jejich vr-
cholky. Šupinaté kmeny, jemné sloupy dáva-

jí probleskovati veliké jasnosti. Skvrny sluneční chvějí se na tvrdé půdě, kde plivají mrtvé palmy.

III.

Postupujeme radostně po cestě, po níž se ubíral před dvěma léty výborný voják. Přípravě, očištění Zlim, omytí velikými proudy vzduchu z Adraru, mohli jsme nasycovat celé své srdce těmi vojenskými obrazy, které značí otázku výboje. Zde Djonali, Choummat, Tifonjor — všechny skropeny několika kapkami francouzské krve.

Konečně 4. března v dunách Amatilu, se déle zastavujeme. Tam 30. a 31. prosince 1908 se pokusili žáci. Ma el Aïnina o prvý odpor proti našemu vojsku. Týčím stan u dvou improvisovaných bastionů; kapitán Bablon dal vystavěti na severu tábořiště a do jednoho umístil své vrhače mra. Zbývají z nich ještě ploty z trnitých latěk, které budou brzy zasypány pískem.

Mým ciceronem jest mladý Samoko, který po bitvě byl jmenován střelcem první třídy, ježto pohřbil naše mrtvé v dešti nepřátelských střel. Jeho vypravování je trochu zmatené. Nejvíce se ho dotkl křik maurských žen na okraji hory, které povzbuzovaly své muž k boji. Podrobnost hodná starověku! Tyto africké bitvy, plné křiku, slunce a hřmotu, nemohou býti přirovnány k těm nesmírným jatčím, jakými jsou bitvy v moderních válkách. Ale mají vzmach, vysokou vojenskou barvu a i v nejmenších episodách cosi epického. Všude křičí, dotazují se, výčitky se křížují, zatím co z povzdálí ženy přimísují svoji divokost „you, you“ k syčení koulí. Tak hartusil Achilles v návalu zběsilosti: „Synové psů! Srdce jelení!“

Srážka v Amatilu 30. prosince byla obzvláště prudká. Taková byla zuřivost nepřítelova, že se mu podařilo vniknouti do jedné tvrze, a že poddůstojník Jéhin zachránil svoji rychlopalnu jen tím, že jí odnesl na zádech. Den byl velice vražedný. Na tom mlčenlivém poli, jakým jest nyní Amatil, jsem stanul u našich hrobů: adjutanta Vixa, poddůstojníka Moricarda a jiných hrobů neznámých střelců, které pohřbil sám udatný Samoko. Stanice prospěšná! Všude, kde byla prolita krev za Francii, ať je to u Champaubertu, ať v Amatilu, stanem se stejnou zbožností. — Mezi Champaubertem a Amatilem jest rozdíl kvantitativní, a ne kvalitativní.

10. prosince 1908 říkali Maurové v Moudjerii: „Nikdy neproniknou Francouzové do Adraru.“ Následujícího 5. ledna hrstka

Francouzů s pěti sty Senegalcí vstupovala do Adraru po pochodu čtyř set kilometrů, do nového kraje, kde se staví proti člověku každý krok země. Neříkám, že to byl šílený čin Muratův od Jeny až k Baltickému moři. Nicméně, byli to titíž lidé, tytéž věci u těchže lidí.

V tomto řadě budou všechny naše zastávky prospěšné. Všude hledáme místa, kde budeme moci učiniti souvislost, nalézti svazek minulosti s přítomností, navázati prstenec řetězu. Takový bude náš nepokoj. Učiníme přirovnání — která budou důvody — otesání a aproximací. V Amatilu pokládáme jalony. Naše moderní cesty postrádají jalony. Vybudujeme je všude, kudy půjdeme. Využijeme nejmenší vzpomínky, nejmenší sdružování představ. Učiníme konečně „jalon z každého dřeva“.

Po Amatilu Hamdoun. Jsme na dlouhé řadě, která lůžkem Segnedilu vede až k Ataru. Tam 1909 byla činnost krátká, ale rozhodná. Dvě paralelní kolony. Ve středu, s výše skal, které vévodí Quedu, kanonáda jako ve Valmě. Tato nám otevřela cestu do Ataru, kde methodicky a trpělivě jsme se měli usídliti.

Nádherná historie málo známá! Ale Francie je tak bohatá na slávu, že zanedbává tento peníz. Naše kolony, letící do čtyř koutů pouště, kmemy přišedší složití své zbraně k nohous našeho vůdce v Ataru, tisíc činů, které dokazují potřebu, kterou jsme měli ukázati svoji spravedlnost, ukázavše svoji sílu, toť římské stránky, jež bude třeba napsati, komentáře, tak krásné, tak přísné jako Caesarovy.

Až k Ataru jest zřítí stopy toho slavného tažení z r. 1909. Ale cestujeme-li s Mohammedem Fadelem, toť též náboženské snění, které vás obklopuje. Zdá se mi, že ze Zli do Ataru jsem viděl dvě tváře Mauritanie. Na poušti jsou to náboženské obrazotvornosti, či válečné sny, které nás obklopují. Ale není to líc a rub téže medaile?

Zli mne uschoptilo porozuměti Amatilu, jak Amatil by mne naučilo chutnati Zli. V jedné i druhé zůstáváme v minulosti... Ale jsou pro nás skutečnou přítomností. Utečme se sem nebo tam, nezáleží na tom. Stačí nám, abychom jen měli útočiště. Ať říkají pozitivisté, že Sahara jest krajem zrcadlení; snad, ale ona nám pomáhají žítí a lépe chápati skutečnost.

Příště dále.

SVATÝ FRANTIŠEK SERAFINSKÝ V ČESKÉ LYRICE.

Života i díla slavného pána Svatého Františka z Assisi zmocnily se záhy legendární epika, lyrika, hudba i výtvarná umění všech křesťanských národů. Osobnost serafinského Chudáčka z Umbrie byla tak ohromující a vzrostla již za své pozemské pouti tou měrou nad průměr doby, že Církev spěchala s jeho kanonisací rychlostí neuvěřitelnou. Svatý František umřel v Assisi dne 4. října 1226 a již dne 16. července 1228 papež Řehoř IX. přeslavně jej povyšuje mezi světce Církve katolické s nebeským predikátem Serafinský. A hned počíná generál Menších bratří Eliáš stavěti i nádherný chrám ke cti jeho jména a jako skvělou schránu jeho oslaveného těla. Veliký mistr malířství Cimabue a později jeho žák Giotto ujímají se výzdoby stěn gotické architektury a současně s výtvarníky počíná i básnictví s hudbou pěti chvalozpěvy a vyprávěti legendy o milovaném světci. A tak vyrůstá nejstarší květena mystické poesie františkánské již v dvacátých letech 13. století a vyvrcholuje v prvním svém období nesmrtelným zpěvem Dantovy »Božské Komédie«. Tato básnická tvorba je úhelným kamenem stavby celé umělecké kultury františkánské až podnes a stala se tak jako jinde i východiskem českých projevů slovesných.

Literatura česká honosí se dlouhou řadou původních i přeložených spisů o životě světce Františka, a neméně četny jsou i studie a drobnější stati časopisecké o všech stránkách jeho duchovního díla a kultu. Máme proto za to, že bude vítána podrobná práce o tom, jak se život, dílo a legendy františkánské během sedmi století zrcadlily v hladině české duše básnické, jak nazíral a jak v umění slovesném zachycoval český člověk mystickou epopeju nejdražšího z božích chudásů všech křesťanských věků. Tkví v tomto oboru naši duchovní poesie i kus vývoje české lyriky a epiky vůbec, nad to jsou tyto kraje z velké části naší inteligenci dosud neznámy. Soudíme, že v jubilejním roce mnohý z ctitelů světcových

sáhne rád po statích, které mu nabídnou soustavněji utříděnou českou kulturu františkánskou. Chtěl bychom jimi přispěti aspoň málem k uctění svatého Chudáčka.

I.

Canticum fratris solis.

Řetěz básnických skladeb františkánských zahajuje výtvar samotného světce Františka Serafinského, slavný skvost náboženské lyriky středověké, jeho chvalozpěv »Canticum fratris solis«, Píseň bratra slunce. Touto skladbou vštípil světec na starý kmen latinské poesie mladou, svěží větev duchovní lyriky psané lidovým jazykem vlašským a má tedy na rozvoj italské literatury vliv neocenitelný. Serafinský Chudáček z Assisi naplnil ji podivuhodným žarem nejryzejší lásky k Bohu, svou chudobou a láskou k lidem ukázal jí nové sociální oblasti, on ji vyvedl z jizeb a síní škol a zámků do rozjásaných niv, do kvetoucích hájů a šumících lesů přírody.

Moderní kritika, rozleptávající obrysy medailonů starých velikánů vědy i umění, nemohla rozptýlit kouzlo básnického oparu, zahalujícího celou bytost Chudáčkovu. Mladíčký ten bohatý synek kucecký z Umbrie, narozený 1182 v Assisi, družný Francesco, ztělesňuje podnes ve své kvetoucí, veselé bytosti takřka úplně onu mnohoslibnou měšťanskou společnost středoitalskou, která dovedla v 13. století řídit směr vývoje v Itálii, ovládla malé i velké obchodní republiky a počala bohatstvím i mocí, vzdělaností a přepychem, láskou k umění a hodnotou uměleckých výkonů závoditi se slávou panovníčích dvorů evropských. Mladý Francesco je typickým představitelem svěže mladé Italie, kolébky humanismu a renesance. Vyznavač radostného opojení z lesku a přepychu, plný nadějných snů o budoucnosti, ozdoba hodujících družin jinochů assiských, jejich vůdce na veselých výpravách a radostných hrách, obrací se však náhle k všemu tomuto světskému hráčkářství zády. Paprsek milosti jej stihl. Radost z dobrodětství vedla jej k ušlechti-

lejší cílům, utrpení a nemoci rozvály poslední stopy pýchy v jeho mysli. Vykupitelova výzva: »Zapři sebe sám, vezmi kříž svůj na se a následuj mne!«, pronikla jeho duši jako dvojsečný meč a zpřetrhala všechny svazky, které jej poutaly k tomuto světu. Kříž Ukřížovaného je odtud jeho jedinou láskou, Kristova chudoba stala se jeho nevěstou, šílenství pro kříž jeho jedinou moudrostí.

Rozloučen od všeho světského a stav se chudásem Kristovým, shromažďoval František kolem sebe lidi stejně smýšlející a kázal s nimi chudobu i odříkání, pokání i ctnost, lásku k Bohu a k lidem uprostřed světa honícího se jen po bohatství a požitku, světa, který tehdy již i široké kruhy kléru a starší řády do svých sítí zamotal a odvracel od jejich ideálních cílů. V květnu 1207 potvrdil papež Innocenc III. založení nového řádu, Františkánů, který vzrůstal s neuvěřitelnou rychlostí právě tak, jako řád založený Svatým Dominikem. A tyto dva řády obrodily celý tehdejší křesťanský svět. Jako Innocenc III. viděl i Danteho v nich dva pilíře, které podepřely řítky se stavbu Církve. Kazatelskému řádu připisoval při tom hlavně zvěstování a obhajování zjevené pravdy, Menším bratřím pak reformu všeho křesťanského života. Onen potlačoval spíše bludná učení, která se z Provençe rozšiřovala do všech křesťanských zemí, tento obnovoval v italských státech měst i v obyvatelstvu venkova náboženský a mravní život.

Oba duchovní řády měly ovšem i svoje skvělé talenty, které se záhy vrhly na pěstování církevní vědy a staly se vůdci bohovědy v nejbližších staletích. V Paříži skvělí se Albert Veliký, Tomáš z Akviny a Bonaventura. Kolín i Oxford právě tak jako university italské stály ve jhu jejich scholastiky.*) Literatuře sice nevěnovaly oba řády zvláštní péče, klasická studia hodnotily spíše jako nezbytnou přípravu k filosofii a theologii, přes to však přispěli velcí učenci obou řádů značnou měrou i k vývoji krásné slovesnosti. Neboť oni propracovali velké ideje a veliká pojetí, jimiž žili nejen lidé 13. věku, ale i Dante a jeho současníci v trecentu.

*) Alexandr Baumgartner, Franziskanerpoesie, Freiburg, 1911, 64.

Oni vybudovali onen harmonický názor světový, který pak Danteho prožehl parprskem básnické inspirace.

Sám světec František stal se v tomto ohledu činitelem v poesii lidové. Mocí neodolatelnou přitahoval k sobě současníky, naplňoval je svým duchem, svojí dětinně zbožnou myslí a svým žhoucím mystickým nadšením. Již za jeho života a více ještě po jeho smrti 1226 opředla jej láska jeho druhů a láska prostého lidu věncem rozkošných a důvtipných legend, takže se i jeho vlastní život stal básní. »Jako hořící oheň«, praví Svatý Bonaventura, »bylo jeho slovo, do hloubi srdce vnikající a všechny posluchače podivem naplňující, anť se nehonosilo okázalostí lidských nálezů, ale nádechem Božího zjevení zavánělo.«*) On hodnotil všechny věci nikoliv podle jejich zevnějšku, nýbrž pod zorným úhlem věčnosti, takřka očima Božíma, ježto k Bohu jedinému bylo namířeno všechno jeho myšlení a snažení. Chudoba a pokora, které pěstoval, převyšovaly odříkání, jež hlásal lidem dobré vůle. Kristus sám, jeho jediná láska, zdál se v jeho podobě takřka živoucí kráčet zase po zemi, neboť František žil jen v něm a pro něj. »Roveň svému Mistru táhl krajínami, sám chudý a přece dobrodiní rozdávající, nevědomé poučující, hříšníky získávající, nemocné uzdravující a zneprátené usmířující.«**)

Příklad světcův strhoval zástupy k nadšení, znamení a zázraky potvrzovaly jeho božské poslání. Stará kletba, která jako následek hříchů ležela na přírodě, zdála se nyní býti sňata pro zásluhy Františkovy. Neboť ve všech tvorech viděl on jen stopu Božství, v každém stvoření miloval Boha. »V nekonečném horování mohl se kochati krásou květin, protože v nich spatřoval odlesk toho, jenž vyšel z kořene Jesse. A kde našel celé trsy květů pohromadě, tam dal se též s nimi do rozhovoru prostodušně nábožného. Tak vybízel osení, vlnice, kamení, lesy, veškeren půvab polí, chlad studánek, zeleň zahrad a všechny živly k lásce k Bohu a díval se se stejným přáním a rovně nevyjadřitelnou

*) Svatý Bonaventura. Život Svatého otce Františka, překlad A. L. Stříže, Praha 1920, str. 91.

***) Alexandr Baumgartner, v cit. studii, str. 64.

radostí na ohvězďenou oblohu, protože v ní jako v zrcadle spatřoval obraz Stvořitele.*)

Za takovýchto rozhovorů a dětiných modliteb vznikala také Františkova Píseň bratra slunce, jeden z nej-

starších pomníků italského básnictví, základní akkord pozdější poesie františkánské, posvátné preludium k Dantově »Božské komedii«. Vlašský text originálu zní v rukopise města Assisi, pocházejícím z počátku 14. století, takto:

Canticum fratris solis.

A l t i s s i m u, omnipotente, bon signore,
tue so le laude la gloria e l' onore e onne benedictione.

A d t e s o l o, altissimo, se konfano
et nullu homo ene dignu te mentovare.

L a u d a t o s i e, mi signore, cum tucte le tue creature
spetialmente messor lo frate sole,
lo quale jorna, e illumini per lui.

E t e l l u è bellu e radiante cum grande splendore;
de te, altissimo, porta significatione.

L a u d a t o s i, mi signore, per sora luna e le stelle,
in cello l' ài formate clarite e pretiose e belle.

L a u d a t o s i, mi signore, per frate vento
et per aere et nubilo et sereno e onne tempo,
per le quale a le tue creature dai sustenamento.

L a u d a t o s i, mi signore, per sor acqua,
la quale e molto utile e humele e pretiosa e casta.

L a u d a t o s i, mi signore, per frate focu,
per lo quale ennalhumini la nocte
ed ello è bello e jucundo e robustoso et forte.

L a u d a t o s i, mi signore, per sora nostra matre terra,
la quale ne sustenta et governa
et produce diversi fructi con coloriti flori et herba.

L a u d a t o s i, mi signore, per quilli ke perdonano per lo tuo amore
et sostengo infirmitate e tribulatione,
beati quilli ke sosterrano in pace,
ka da te, altissimo sirano incoronati.

L a u d a t o s i, mi signore, per sora nostra morte corporale,
da la quale nullu homo vivente po skappare;
guai a quilli ke morrano ne le peccati mortali;
beati quilli ke se trovarà ne le tue sanctissime voluntati,
ka la morte secunda nol farrà male.

L a u d a t e et benedicite mi signore e ringratiate
et serviteli cum grande humilitate.

*) Tomáš da Celano, Legenda prima, napsaná 1229 po kanonisaci.

Literární kritika zajímala se již ode dávna otázkou, kdy a jak vznikla tato »Píseň«. Podle starých zpráv složil světec tuto píseň po těžké, strastiplné noci, kterou strávil v San Damiano, leže tam přetěžce nemocen. Toho dne po dlouhé rozmluvě s Klárou zasedl za stůl v klášteře a sotva počal jisti, zdál se náhle uchvácen ekstází. »Laudato sia lo Signore!« zvolal, vzpamatovav se. V tom okamžiku složil zpěv o slunci. Vlastimil Kybal upozorňuje však, že se tu může jednat jen o vyvrcholení dlouhého tvůrčího procesu. »Z techniky literární činnosti Františkovy víme, že každou práci skládal těžce, po kusech, v ústraní a zpravidla pomocí bratří literárně zběhlejších. Že by tato píseň přišla mu náhle, může věřit jen ten, kdo o tvoření básnickém nemá ani poněti. Ozanam správně upozornil na to, jak František Píseň skládal ponáhlu, podle inspirace srdce a podle potřeby okamžiku, tak jako skládali své básně velcí básníci Dante a Camoens, nosící na svých cestách dílo, jež byli pojali, a připojující k němu den se dne věrlý výraz svých bolestí a svých nadějí.« Je pravděpodobno, že báseň vznikla od podzímku 1224 do poloviny září 1225, kdy se v definitivním tvaru vyřinula z úst světcových. Letos v září vzpomínali jsme proto 700. výročí jejího vzniku.

Svatý František chtěl svoji skladbu dáti vybrousití slavným básníkem svého řádu, který přijal jméno Fra Pacifico. Ale nedošlo k tomu. Světec dal chvalozpěv zpívat tak, jak byl od svých bratří vždy po kázání. Přál si, aby lidu na veřejných místech shromážděnému po zazpívání říkali: »My jsme hudci Páně. Za naše kázání a za náš zpěv žádáme také svou odměnu. Chceme, abyste vytrvali v kajicnosti a dobrém úmyslu!«

Jako slovesný celek je Františkova »Píseň« skladbou nejednotnou, jakousi rytmickou prosou bez pravidelně stavby stróficke a s náhodnými rymy nepravidelných veršů. Nelze na ni klásti měřítko poesie klasické. »Píseň Františkovu nutno vykládati a hodnotiti jinak: psychologicky jako gesto ducha Františkova s Bohem a tvorstvem spojené a zvíťezilé nad bolestí, nemocí a smrtí; literárně jako první výkřik náboženské po-

esie italské 13. století a jako první plod lyriky františkánské, která brzo potom vykvetla v květy tak mystické krásy, jako je Celanův hymnus: »Dies irae«, Bonaventurova píseň »Ave coeleste liliu« a Jacoponův sborník laud.« Náleží nesporně k duchovnímu pokladu všeho křesťanského lidstva.

Průvodce literaturou.

Kdo by se chtěl hlouběji a všestranněji o předmětu této kapitoly poučiti, tomu doporučuji četbu a studium následujících knižních i časopiseckých monografií:

Josef von Görres, Der heilige Franziskus von Assisi als Troubadour. Der Katholik 20, 1826, str. 14 až 53. Nové, rozmnožené vydání této časopisecké studie vyšlo v Řezně 1879.

Francesco Paoli, Cantici di San Francesco d'Assisi, Turin 1840.

Franz Schlosser, Die Lieder des heiligen Franziskus von Assisi. Frankfurt 1842; nové vydání Mohuč 1854. Edice obsahuje také texty italské.

Antoine Frédéric Ozanam, Les poètes franciscaines en Italie au Treizieme Siècle, Paříž 1852. Do němčiny přeložil N. J. Julius, Italiens Franziskanerdichter im 13. Jahrhundert, Münster 1853. Dílko podnes hledané.

Eduard Böhm, Der Sonnengesang von Francesco d'Assisi. Romanische Studien 1, 1871, 118 nn; otisk textu na str. 120 nn.

Henry Thode, Franz von Assisi und die Anfänge der Kunst der Renaissance in Italien. Berlin 1885; nové vydání 1904.

Monaci, Crestomazia italiana dei primi secoli, díl první, Città di Castello 1889, str. 29 nn. Učený filolog podává tu až dosud nejpřesnější edici textu »Píseň«

Paul Sabatier, Vie de Saint François, Paříž 1894. O písni jedná kapitola 18, ale francouzský originál je na indexu.

Eduard Porebowicz, Franciszek z Asyżu. Lvov 1900; polský překlad písně na str. 101 až 105.

Paschal Robinson, The Writings of Saint Francis of Assisi, Londýn 1906, str. 150 až 153.

Gerjeov, Francisk apostol niščety a ljubvi, Moskva 1908. Stať a ruský překlad Písně v hlavě čtvrté.

Alexander Baumgartner, Franziskanerpoesie. Čtvrtá kapitola v díle »Die italienische Literatur« Freiburg 1911, str. 62 až 67.

Vlastimil Kybal, Der Sonnengesang von Franz von Assisi. Franziskanische Studien 1915, 2.

V Á N O Č N Í L E G E N D A .

Ježíšek, který na nebi
Vánoce svaté slaví,
pokynul andílkům . . . Slétli se,
a on jim takto praví:

»Vidíte tam tu jiskřičku,
jak dole plá a bledne?
Nebojte se té dálavy,
nebojte hloubky ledné!

Tot' země! Není malá tak!
V klíně má přemnoho dětí.
Ty přece jenom nejlépe
ten svátek Lásky světi.

Vy ode mne je pozdravte
a pěkně podarujte
vším, co má nebe lidského!
S mým požehnáním plujte!«

Tu hned se všude po nebi,
duhová, zlatí, bílí,
jak při velikém ptáků tahu
andílci rozkřídli.

A svatý Josef hned jich má
kol zástup nepřehledný:
»Dědečku, hned nám udělej
truhlice, škatule, bedny!«

Sekerou máchl Pěstoun jen,
beden — jak babek v májí!
A pilou říz a pod pilou
zas bedny odlétají.

Neb v nebi se již taková
věc dělá bez povyku;
jak Bůh když ono: Budiž! děl,
tak robí i Pěstoun v mžiku!

A pak se v bedny nakládá
vše pěkně zabalené:
ořechy, datle, jablka —
co jen kdo připomene.

»Ode mne toho medvídku!«
»A co já s koníkem tady?«
»Ode mne panu!« — »Kašpárka!«
»Ode mne vojáků řady!«

»Ten míč, se kterým přišel jsem!«
»A ptáčka, který zpívá!«
Těch bonbonů, jichž z kornoutu
mi tady neubývá!«

A zvláště svatá Mláďátka,
milácci Matky Boží,
co za celý rok dostala,
to všecko tady složí.

A bedny jsou již plničky
a pěkně povázaný.
Teď ještě vzkazy rozličné
pro malé slečny a pány:

»Tož především jim řekněte,
jak pěkné to zde máme!«
»Krásnější i bez pohádek!«
»A že se nehádáme!«

»Že posíláme jim i sny,
kterých jsme nedosnili.«
»I touhy, které teprv zde
se nám všem vyplnily

Vtom svatá Panna blíží se,
andělské tichnou hlásky.
»A já že jejich maminkám
posílám pravé lásky!«

Nebeská vrata dokořán,
andílci letí, jen fičí.
Zvolna se sype lehký sníh.
Na nebi »Gloria« cvičí.

Však co to je, ten nesouzvuk?
Jak neumělé ptáče —
Ach, to je venku! Před branou
několik andílků pláče.

»Co? Snad i vás v Čechách vyprali?«
I Petr má duši malou,
»Ne; my tam ani nebyli . . .«
»Tož zpovídat se! Alou!«

»Nějací černí andílci
se cestou do nás dali,
že své prý mají balíky,
ty naše, ty nám vzali

Ó Michale, již rychle let,
tebe ta spřež se lekne,
pořádek hned tam udělej!
To by tak bylo pěkné!«

Již s vojskem Michal vyjíždí,
polnice nebes dují —
»Ať mi ty děti aspoň dnes
svým jedem neotravují!«

KULTURNÍ OVZDUŠÍ.

HLÍDKA POLITICKÁ A CÍRKEVNÍ.

František Světlík padesátníkem.

Kanovník metropolitní kapituly olomoucké, poslanec a vynikající politik lidové strany, dožije se koncem prosince svých abrahamovín. Narodil se na Hané, v Bílovicích u Prostějova, dne 28. prosince 1875 a po maturitě vstoupil 1894 do arcibiskupského semináře v Olomouci. V té době rozvíjela olomoucká bohoslovec-ká Jednota literární velmi živou činnost v několika pracovních kroužcích a Světlík byl záhy stržen do proudu všeobecného studijního nadšení. Hned od počátku je příznačnou soustředěností jeho zájmu k otázkám kulturně filosofickým, jež byly schopny jako kvas prostoupiti duševní život v nejrozmanitějších jeho oblastech. Vidíme, jak bohoslovec druhého ročníku zajímá se o beletrii Václava Řezníčka nejen pro pouhé pobavení a pro stránku slovesnou, ale také pro její náplň společenských i politických vztahů. Pozorujeme, jak se obírá Karlem Havlíčkem nejen jako literátem vtípně zahrocených veršů, ale také proto, aby seznal jeho poměr k otázce náboženské a k ideji všeslovanské. Záhy přestává omezovati se jen na četbu beletrie a studuje základní principy moderní morálky, zjišťuje si postavení Svatého Tomáše Akvinského v dějinách filosofie, interesuje se o psychologii citů, o problém pravdy, o filosofii Humeovu a Kantovu, o poměr náboženství k vědě a s mladistvou zvědavostí hrouží se do díla katolického myslitele Heřmana Schella, o jehož pojmu Boha podává svým kolegům podrobný referát. Když pak mnohem mladší soudruh z prvního ročníku bohosloví, básník Adolf Kubis, odvažuje se na studium filiace idejí Otokara Březiny, Maeterlincka, Hella, sochaře Bílka a Heřmana Schella, zkušenější a poučenější Světlík ze čtvrtého roku pomáhá mu interpretováním filosofické náplně Březinových básní »Vigilie« a »Země vítězů«.

Ale Světlík hned od počátku chce nejen studovati, nýbrž hodlá se i činně uplatňovati. Je nesmlouvavým a věrným vyznavačem ideálů družiny »Nového Života«, i účastní se již jako bohoslovec třetího ročníku s mladým advokátem Mořicem Hrubanem prvního sjezdu jejího dne 25. srpna 1897 v pražské Svatováclavské záložně, a hned po svém vysvěcení 1898 sává se kmenovým spolupracovníkem mladé této revue. V jeho debutu K našim cílům (Nový Život 1898) najdete již nejdůležitější prvky jeho životního názoru. Hlásá v něm boj za objektivitu poznání a pravdy proti autonomnímu subjektivismu dekadentů, boj o uplatnění principu duchového, myšlenkového proti pouhému formalismu, boj o aktivitu proti negativnímu pochybovačství. S tohoto určitého stanoviska posuzuje filosofii Schellovu právě tak jako Krausovy snahy po vnitřní reformě a mravních úkolech církve, kritisuje politický program národních socialistů stejně pronikavě jako realismus Herbenova »Času«, přičiňuje poznámky ke knize Jiřího Hertlinga stejně bystré jako k dílu Alberta Ehrharda, překládá Schellovu studii »Ethicky mystické poznání Boha« (Nový Život 1899) a vystihuje obsah její citátem z Březiny, umístěným jako motto v jejím čele. Zajímá jej Müllerův dějinný vývoj idejí cudnosti (Nový Život 1900), rozebírá pojem katolického antisemitismu, vrací se opět k Schellovi, obírá se spisy Jouberta, Euckena, Eggera, získává tak široký rozhled po současném myšlenkovém hnutí evropském.

Je na bíledni, že pracovník této erudice stává se spolutvůrcem programu kulturního hnutí družiny »Nového Života«, v němž ono theoreticky vyvrcholuje. Tak zvaný Přerovský program, stylisovaný na sjezdu v Přerově dne 31. července 1906, obsáhl v jádře vše, oč v budoucích dvou desetiletích bylo českými ka-

tolíky usilováno: odmítnutí útoků na katolickou církev spolu s odmítnutím hesla »Pryč od Říma«; přání po zdemokratizování voleb církevních hlav proti libovůli v zasahování habsburské dynastie; posílení kultu cyrilomethodějského jako přípravy půdy pro unionismus; oživení zájmu o uherské Slováky; zařizování učelišť pro katolické učitelstvo; vřelé sympatie s dělnictvem; nutnost politického organisování se katolíků; povznesení katolického tisku na výši doby. Tady byly vysloveny mezi řádky požadavky katolického aktivismu po harmonické činnosti všech sil člověka, po neustálé práci u vědomí nedokonalosti, touha po zdokonalení, naděje na stálé úspěchy a na život věčný. Katolicismus svým učením stojí na půdě aktivismu životního, v němž je plnost života, kterou nemůže poskytnouti žádná lidská theorie, plnost života, plynoucí ze zdrojů věčných. Odtud lze čerpatí svatý optimismus práce a tvoření!

Muž takto vyhraněného názoru a tak hlubokého vzdělání nemohl být opomenut, když se jednalo o renesanci katolického tisku na Moravě. Spolupracovníka Karla Dostála Lutinova povolává z kaplánky u Panny Marie v Kroměříži prozíravý Mořic Hruban, stojící v čele »Vydavatelského družstva Našince«, do Olomouce, aby se ujal redakce zanedbaného listu. A tak od 1. března 1905 redigoval Světlík Našince způsobem, který tento list povznesl obsahově mezi první noviny moravské. Připoutal k listu řadu předních pracovníků všech oborů a připravil půdu k vzrůstu politického i kulturního hnutí. Pro své vynikající vlastnosti byl však Světlík povolán k realizování i jiných obtížných plánů v katolickém hnutí. Významné a směrodatné řeči na velkých sjezdech katolického lidu promlouval Světlík s úspěchem právě tak pronikavým, jako pracoval ve výkonných výborech strany, jako spolupůsobil ve vědecké »Společnosti svatých Cyrila a Metoděje«, jejíž orgán »Věstník« znamenitě redigoval a jako počíná se starati o rozvoj »Sdružení katolické inteligence«. Katolická inteligence nikdy nezapomene, s jakou pohotovostí uvedl počátkem roku 1922 do života oficiální deník strany Lidové Listy v Praze, jehož úroveň vzbudila brzo všeobecnou pozornost. Na jaře 1923 jmenován byl Světlík kanovníkem metropolitní kapituly v Olo-

mouci. Vrátil se tedy 1. dubna z Prahy do své hanácké metropole, na niž nemohl v Praze nikdy zapomenouti, ovšem ne na dlouho. Když volební soud v Praze zbavil svým rozhodnutím dne 20. prosince 1924 poslance Aloise Kaderku mandátu, nastoupil Světlík na jeho místo a poslancoval až do rozpuštění sněmovny. Dne 15. listopadu 1925 byl zvolen znovu poslancem, aby svou činnou účastí platně prospěl nejen užší družině svých přátel, ale zároveň celému národu. Světlík je mužem iniciativy, zjevem samorostlým, duchem cílevědomým. Neznám hned tak muže, který by již od svého mládí šel za svým ideálem s takovou jistotou jako on. Proto dojde svého cíle. Vilém Bitnar.

Karel Kramář a liberální aklerikalism.

K jubileu dra Kramáře, jedné z málo individualit v současném politickém životě, chtěli bychom podrobiti rozboru jeho heslo „aklerikalismu“, které bylo jedním z nejznámějších a z pokrokového tábora nejvíce napadaných hesel reorganisovaného mladočešství posledních let před válkou. A přece to nebylo nic jiného než důsledné uplatnění staré liberální zásady, přejaté také sociální demokracií, že náboženství je soukromou věcí každého jednotlivce. Tolerování katolické církve, neboť ta představovala a představuje u nás přátelům i nepřátelům náboženství, nebylo ani uznáním, ani úctou, ba ani sympatickou neutralitou; bylo to pouze opatrné, oportunistické vyhýbání se boji, který jak socialistické dělnictvo, tak národní buržoasie nemohly potřebovati — aspoň v určitém stadiu svého vývoje. Podobně jako Marx a Lenin učili vyhýbat se zbytečné komplikaci třídního zápasu náboženskou otázkou, která by jen odvracela pozornost od vlastního protivníka — kapitalismu — a při hluboko zakořeněném citu v lidu zanášela zmatek do řad proletariátu. Tak dr. Kramář, jako vůdce těch vrstev měšťanstva, které hodlalo dobytí si a vykořistiti svůj podíl na moci, z těchže taktických ohledů vyhýbal se všemu, co by tábor, beztak velmi náchylný k tříštění, mohlo ještě dále vnitřně oslabovat a co by proti němu stavělo do jedné fronty s národnostním a byrokratickým odpůrcem ještě mocné (tehda, za starého režimu) vlivy feudalit a hierarchie.

Po převratu nezměnil se nikterak vnitřní poměr dra Kramáře a jeho opět nově organisované a pojmenované (v jádře ale stále stejné) strany k náboženství a církvi, resp. zůstal jako dříve nijaký. Taktické důvody pro onen zmíněný opportunism aklerikalismu nabyly však v samostatném státě, nebo jak dr. Kramář s oblibou říká, ve vlastním domě, ještě zvýšeného významu. To by se mohlo na první pohled zdáti paradoxní. Demokratická republika založená a vedená zcela v pokrokové ideologii musí přec poskytovatí docela jiné podmínky politickému postupu liberálního, byť umírněného a oportunistického měšťanstva, nežli poskytovala stará monarchie! Ale v tom je právě to charakteristické pro dra Kramáře, že on na rozdíl od jiných liberálů

si velmi dobře uvědomuje hloučků a šíří náboženského zájmu v lidu a tudíž i vlivu církve. Nezavírá oči před tím, že z toho plyne pak neobyčejné posílení katolicismu právě tou demokracií, která se obyčejně lehkomyšlně eskontuje ve prospěch pokroku. Hlasatel aklerikalismu může v tom spatřovat velké dostiučinění, když bilance dlouholetého protikatolického zápasu vykazuje dnes v českých zemích 31 katolických poslanců podepřených 700 tisíci voličů. Osvětová práce a politické útoky pokrokářů dohnaly katolíky k organizaci — a výsledek je především oslabení mocenské pozice liberálního měšťanstva.

Československá republika má však ještě jeden docela nový problém, který heslům klerikalismu, protiklerikalismu, aklerikalismu dodává docela zvláštního přízvuku — je to Slovensko. Tato mladá, dlouho cizí země, která pro republiku má býti teprve získána, je upřímně a vřele zbožná a katolická. Každý pokus laditi Československo protiklerikálně a nechat pojem češství zřetozňovat s kacírstvím nebo neznabožstvím musí nezbytně Slovensko odpuzovat a působit zde revolučně. Dr. Kramář tyto věci vidí, jako je dnes už musí vidět ostatně i jiní, nebojí se však veřejně je přiznati a svou politiku podle toho zaříditi. Říká otevřeně, že pomýšletí v takovémto státě a s takovýmto parlamentem na nějakou bojovnou odluku státu od církve, nějaký konflikt s Vatikánem a „pokrokovou“ výchovu katolických vrstev, zejména pak „převýchovu“ Slovenska, znamená ho zabít. Jen jeho nepřítel může se zanášet takovým. plány.

Kramářův aklerikalism v nových poměrech a nové formě jest tedy zas jen příslušnou aplikací pozitivní politiky na thema poměru k náboženství a poměru státu a církve: Nedělat nic, co by hlavní cíl — zachování a upevnění státu — ohrožovalo, resp. chovati se tak, aby souhlasná práce všech stát udržujících vrstev a politických skupin byla umožněna. Je to vlastně, jak patrnó, ryzí definice národní koalice, kterou dr. Kramář pouze důsledněji promýšlí a provádí nežli jiní, in puncto ecclesiae obyčejně krátkozrací.

Se stanoviska katolického jest tento aklerikalismus ovšem stejně zavržitelný, jako protikatolická hesla socialistická. Tato tolerance vůči církvi jest vlažností, o níž platí: Že nejsi ani teplý ani studený, vyvrhnu tě z úst svých. Přes zdvořilá slova, jež adresuje liberalismus někdy na adresu Církve nebo jejích institucí, zůstává jejím odpůrcem. Lze však říci, že Kramář byl vždy odpůrcem rytířským, konciliančním a že jeho argumentace se vždy pohybovala na vysoké úrovni. Tyto vlastnosti jsou pak u nás velmi vzácným kořením. — Politicus.

Nicejský koncil.

Římská oslava 1600. výročí nicejského koncilu, který se konal roku 325, na němž zavržen byl blud Ariův a znovu prohlášena víra v božství Kristovo, konala se ve znamení sjednocení církvi. Nicejsko-cařihradské vyznání víry sdílí také skutečně všechny episkopální církve a většina církvi protestantských, ač se na stokholmském sjezdě ukázalo, že ani toto symbolum nestačí, aby bylo podkladem pro sjednocení protestantů. Na důle-

žitou okolnost při sněmě nicejském poukázal při unionistickém sjezdě v Lublani ředitel papežského ústavu Orientálního D' Herbigny: Dogmatický název „homousios“, obecně přijatý, není termínem z Písem svatých a přece nabyt dogmatické platnosti na základě autority shromážděných biskupů, jakožto nositelů věroučné autority církevní a strážců deposita fidei. Toho nemůže popřít ani liberální protestantská theologie a sám Harnack uznává tento fakt ve svém „Dogmengeschichte“. Jest tedy historický fakt nicejského koncilu skvělým vyvrácením protestantského pojmání církve. Při oslavách byl položen velký důraz na ritus východní. Počínaje osmým listopadem konala se v lateránské basilice vždy liturgie v jednom z východních ritů sjednocených. (Jak známo, Mater caput omnium ecclesiarum a vlastním papežským kostelem není Vatikán, nýbrž Laterán.) Pontifikální liturgii konal po dvakráte podle ritu řecko-slovanského apoštolský administrátor prešovský (Příkarpatská Rus), křiževacký biskup Njaradi. Dne 15. listopadu konala se velká liturgie u svatého Petra v Římě za přítomnosti Svatého Otce. Mezi pěti koncelebrujícími biskupy byl rovněž tento církevní hodnostář z naší republiky (Orientálové mají, jak známo, koncelebraci, nikoli jenom assistenci. Všichni kněží celebriují současně, konsekrují a přijímají.) Na improvisovaném ikonostasu byly obrazy svatého Cyrilla a Methoda a po Velké Doxologii bylo zpíváno ve staroslovenském jazyce „Ědinorojeni Sin Božii“. Jest to po nejprv, co u svatého Petra bylo celebровано podle východního ritu za přítomnosti papežovy. Podobný obřad konán byl u příležitosti 1500. výročí smrti svatého Jana Zlatoustého, ale tehdy konal se obřad v aule delle beatificazioni. Způsob, jakým byl nicejský koncil oslaven, nasvědčuje znovu tomu, jak veliký význam jest přikládán v Římě unionistickým snahám. Po stránce formální je zajímavó, že pořádání nebylo tentokrát svěřeno Kongregaci Ceremonií, nýbrž Kongregaci pro Východní Církev, založené Benediktem XV — Dr. A. F.

Průvodce literaturou.

Alfred Fuchs, Náboženství a politika. »Populárně vzdělávací knihovna«, svazek 5. Cena Kč 2.50. (Politika a ethika. Katolický universalism a politika. Papežské encyklipy a politika. Knižní odkazy.) Praha 1925. Tiskem a nákladem Českoslov. akc. tiskárny. Stran 23.

Jan Hrabánek, Mandáty kouzla zbavené. Volební soud a jeho prakse od roku 1921 do dnešní doby a vývoj otázky se zbavováním mandátu souvisící. Praha 1925. Nákladem a tiskem »Pokroku«. Stran 95. »Knihovna Národního Osvobození«, svazek 2. Cena Kč 6.—. (V kapitole »Případ Kaderkův« zaujímá stanovisko nepřiznivě straně lidové.)

Jan Josef Langer, Politické zásady Karla Havlíčka Borovského. Uspořádal a úvodem opatřil. Praha 1925. Nakladatel Jan Otto. Stran 87. »Světová knihovna«, svazek 60. Cena Kč 2.—.

Carl Schmitt, Politische Romantik. München 1925. Nakladatel Duncker a Humblot. Stran 234. Cena Mk 7.80. (Zajímavé stati o polit. theorii

romantické, o římském katolicismu a politické formě, pokus o definování politického romantismu.)

Robert Michels, Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie. Lipsko 1925. Nakladatel A. Kröner. Stran 528. Cena Mk 12.—. (Vyšetření oligarchických tendencí stranického života.)

Urban Zurburg, Die Krisis im Anglikanismus. Článek v katolické revui »Hochland« 23, 1925,

svazek 1., informuje stručně o rychlém úpadku reformační ideje v mladší anglické inteligenci.

Bedřich Šrámek, Kapitoly finančně politické. »Sociální Rozhledy«, revue pro otázky sociální, hospodářské, kulturní a státovědecké, vycházející v Brně redakcí dra Bedřicha Vaška, otiskuje známému katol. pracovníku jeho úvahy o kritické finanční situaci našeho státu.

HLÍDKA SLOVANSKÁ.

Štefan Žeromski.

V listopadu 1855 v chudé světničce caríhradské Pery umíral největší genius polského národa Adam Mickiewicz. Polska byla povalena a s okovy na rukou i nohou sotva oddychovala pod prokletým jhem moskevského samoděržaví. Ale polský věstec nezoufal, posledními silami unaveného těla a vítězného ducha organizoval na Východě polské legie. Z jeho nezlomené víry a z víry tisíců jemu podobných jako fenix z plamenů vystoupila na forum evropské nová Polska a ta v nedávných dnech listopadových z královského paláce varšavského pohřbívala svého největšího druhu současné doby, Štefana Žeromského. Tento jedenašedesátiletý muž nebyl jenom největším spisovatelem Polsky osvobozené, byl i jedním z prvních duševních vůdců národa, za těžkých okolností a neustálého nebezpečí budoucího obnovený stát.

Vzestup krásné prósy polské možno označiti třemi jmény, Kraszewski, Sienkiewicz a Žeromski. Z nich nejmladší vyrůstal v dusném ovzduší po nešťastném povstání r. 1863, kdy lidé malé víry už téměř smířovali se s hrobem, do něhož po třetí klesla polská neodvislost. »Rozklovou nás krkavci a vrány«. Proti této malomyslnosti a proti nihilismu, který s tolstojismem tlačil se do duše polské, vystoupil Žeromski s oživujícím heslem nacionalismu, obrozeného a vzmocněného silným citem pro spravedlnost sociální. Hlásá boj dobra proti zlu, i když zdánlivě zlo všude vítězí. Takovým jeví se Žeromski v »Lidech bezdomných« i v »Kouzlu života«, v míře ještě zmocněné ve veliké epopeji »Popelch«, sledující zoufalý zápas polských legií, na všech bojištích světa umírajících pro ideu osvobození ojcizny, i v tragické

idyle »Věrné řece«, jejíž jímavý děj odehrává se v bouři a nejistotě posledního polského povstání.

Za války i v prvních letech po ní stává se Žeromski živým svědomím národa. Jeho ústy děkuje polský národ hrdinné Francii za své osvobození, jeho ostražitě oko sleduje zápas o všechny ztracené duše polské, zejména o Kašuby v pruském Pomorí, jeho výstražný hlas důtklivě varuje před starými hříchy, zatracuje zrádce, kteří vedli bolševické hordy na Varšavu a úsilovně se dožaduje neodkladné reformy pozemkové a pronikavých oprav sociálních, neboť jedině v nich vidí bezpečnou hráz proti hrozivému náporu bolševismu ze sousedství. Řadu statí k tomu směřujících shrnul do knihy »Inter arma«. (Obsáhle excerptována mnou v »Lumíru« 1923.) Jeho umělecká hřívna v tom čase nejkrásněji se projevila v knize »Vítr od moře«. Je to řada rapsodií napsaných skvělým stylem a bohatým jazykem, v nichž velmi účinně zpřítomněn tisíciletý zápas germánský se Slovany nad Labem a Vislou. V těchto silných visích z doby mytické i historické vystupuje i náš sv. Vojtěch, jehož apoštolská horlivost tu shodně zhodnocena s dramatem Durychovým.

V knize »Snobism a pokrok« mimo jiné horlí Žeromski proti vnikání bolševického ducha do literatury polské a dožaduje se zdravé četby pro lid. Bohužel — na konec sám zakolísal. Hrdina jeho posledního románu »Předjaří« kloní se ke komunismu. Bylo to snad následkem hořkých zklamání, jakých dožil se Žeromski při budování nového státu, v němž ledacos bylo daleko od ideálu poctivosti, spravedlnosti a obecného dobra? Čestné místo zaujímá v díle Žeromského také tvorba dramatická. Největšího úspěchu

docílil hrou »Na sních z bělím« s dějem z polské současnosti a dramatem »Turon« ze selských bouří r. 1846. — Pražské velké scény shánějíce blasfemie a necudnosti po celém světě, velkého polského básníka neznají. Zato v Bratislavě sehrálo Slovenské národní divadlo poslední hru jeho »Uletěla křepelka«. Jinak byl Žeromski u nás dobře znám. Z románů všechny vyšly v čes. překladech, vyjde u nás záhy i jeho nejnovější »Předjaří«. Svou uměleckou výší a horoucností slovanského pathosu zaslouhoval by překladu předem »Vítrodmorie«. Od dob Kollárových nikdo tak nezaohřeoval nad hroby polabských Slovanů jako velký polský mistr, nedávno zvěčnělý.

Dr. Josef Svítal.

Reymont zemřel.

Brzo po Žeromském opustil svůj polský národ velký básník jeho selského lidu, Vladislav Stanislav Reymont. Zemřel ve Varšavě dne 5. prosince v 57. roce svého věku. Když před dvěma roky došla ze Štokholmu zpráva, že Akademie švédská udělila Nobelovu cenu pro literaturu na rok 1924 Reymontovi za jeho román »Chlopi«, nebylo slovansky citícího člověka, který by se z toho nerozradoval. Znalí jsme Reymonta u nás již dávno z překladů jeho prósy a srovnávali jsme jeho realismus s uměním našich realistů. Reymont s obzvláštní zálibou maluje lidská množství, jejichž život nevede a neřídí vlastní vůle, ale jež podléhají v litelským hlasům ovládající je moci. Ve svém románu »Zaslíbená země« líčí masy dělnictva v průmyslovém veleměstě Lodži, a před zraky čtenáře rozvíjí obrazy nejhrůznější bídý pracujících zástupů vedle pronikavých kreseb hříšného, neřestného života průmyslových milionářů. Román má silnou tendenci sociální, je mocným protestem proti stávajícím poměrům společenským, proti onomu nepřirozenému životu, jak jej v ohnisku velkopřemyslu stvořily bohatství a nezřízený pud po požitku. Také v jiných románech projevuje se Reymontova láska k ubohému lidu a k uhněteným vrstvám polského národa řečí sytou a bohatou, vrcholem jeho tvorby však zůstal až dosud jeho román *Chlopi*, který byl výslovně oslaven cenou Nobelovou. Román vycházel od roku 1904 a rozdělen byl na čtyry svazky,

pojednávající o životě polského sedláka na podzim, v zimě, na jaře a v létě, tedy komposicí svou je něco oddobného Mrštíkově skladbě »Rok na vsi«. Poláci ihned přijali román mezi arcidíla své slovesnosti a postavili jej protějškem k nesmrtelnému Mickiewiczovu »Panu Tadeáši«. Je-li tato báseň obrazem polského života starošlechtického, jsou Reymontovi »Chlopi« syntesou barvitého a složitého života polských sedláků na počátku dvacátého věku. V této selské epopeji hrají své role nejen lidé, ale též země, k níž jsou připoutáni, i příroda věčně se obrozující. Mravenišťe zajímavých chlopských typů zachycuje Reymont s realismem, který neidealizuje, ale odkrývá neúprosně všechny chyby zaostalého lidu. Je příznačno, že Reymont se nikde nevyhnul lícní náboženských sklonů polského lidu. Umí s úžasnou silou vylíčití bujně veselí lidské sebránky v hospodě, ale dovede stejně plasticky zachytití obraz téhož lidu, jenž ve svém kostele vrhá se v pokorné úctě na kolena před svým Bohem a svou Bohorodičkou, aby vroucí modlitbou skolebal se v sny o krásnější budoucnosti. Román »Chlopi« jsou dílem velkého epika, ovládajícího mravenišťe dějové s klidem vskutku homerským. Při tom polština, již je dílo napsáno, je plna nových odstínů, svěžích a jadrných básnických obrazů i nově ražených slov. Dílo venkonce mistrovské, které si světové ceny Nobelovy plně zasloužilo. Básník tohoto arcidíla je tedy mrtev... Jeho dílo však bude žít dále. Čest budiž slavné jeho památce. — Vilém Bitnar.

Karel Procházka a Slováci.

Spisovatel Karel Procházka, farář na Žižkově, který dne 19. listopadu dočkal se svých šedesátin, náleží k oněm vzácným ojedinělým pracovníkům, kteří dávno před tušením a uskutečněním převratu prozíravě pohlíželi na propast, dělicí naše nejbliže pokrevenské bratry Slováky a k těm, kteří chtěli vystavětí pevné mosty k tomuto do národopisné výstavy téměř už neznámému kraji a kteří toužili po tom, aby národní styky naše byly co nejvíce utuženy, aby přední buditelé ruku v ruce šli s našimi kulturními pracovníky. Představme si, kdyby podobným způsobem bylo se pracovalo na všech stranách na takovýchto sbratřovacích idejích, kdyby by-

lo oboustranně nalezlo se tolik srdečného opravdu bratrského přátelství, jaké nám v tehdejší době představují přátelské styky Procházkovy s Andr. Kmetěm, jak zcela jinak poměry v osvobozeném Československu mohly po převratu se utvářeti, co hořkosti a žluče bylo by se ušetřilo, jež vyvolala otázka autonomie...

Vzpomínajíce složek, z nichž skládá se všestranná pilná práce jubilantova pro bratrské Slováky, všimněme si nejprve jeho práce pro jejich nejubožejší emigranty-drotary. Před čtvrtstoletím i dříve, dokud nebylo ještě radno příliš důvěrně si počínati s příslušníky translajtanie, stala se Stochovská fara, tehdy působíště Procházkovy — jakýmsi oficiálním konsulátem všech Slováků-drátářů, ba mnohým fara Stochovská nahrazovala kus domova. Dráteníci najmě z Kolárovic nechávali si sem posílati dopisy a zprávy od svých nejdražších a zase odtud posílali svoje sdělení i peníze svým rodinám, žádajíce obyčejně »pana farára«, aby jim to napsal a na dopisy odpovídal. A náš slovácký konsul jim ochotně vyhovuje, při čemž otvírají mu své srdce i duši. Některé ty průhledy do vzácných povah slovenských zachytil spisovatel v knize »Kolárovičtí dráteníci«, stať »Dopisy z domova a domů«. V této knize vůbec nashromážděno tolik zajímavého materiálu národopisného i kulturního, jakým dosud Slovensko jen zřídka se může honositi. Dráteníci však chodili nejen konsulát svůj stochovský do kanceláře, ale i do kuchyně, o čemž zajisté mohla by více prozraditi milá sestřička spisovatelova, která neomrzelým častováním a hoštěním dráteníků velmi národopisné studium našeho jubilanta podporovala. Procházka k poznání kraje a způsobu života musel se vydati též na Slovač, což za Rakouska, vlastně za panství Maďaronů nebyla příjemná věc. Celkem však místní obyvatelstvo v Kolárovicích a drotari, jež ho dobře znali ze Stochova, zkoumání a studium mu usnadňovali. Ale bez nemilých episod se jeho zájezd na Trenčinsko neobešel a náš tolik o Slováky se zaslouživší »konsul« byl by odnesl odium — že přišel do Uher zakládati ohně a vypalovati obce. Byl tehdy suchý rok, ohně se často opakovaly, jednoho cestujícího i zavraždili v domnění, že je jeho puv a cem, a když vypukl oheň i v místě pobytu Procházkova, málem by se byli Slováci

shlukli proti svému nejvěrnějšímu ochránci svých druhů, bloudících po české půdě.

Náš spisovatel však i když knihu o drotarích vydal a jaksi studie národopisné o nich ukončil, nezavírá před nimi dveři. A drotari jej našli všude i v Praze. — Měli-li drotari dříve svou Prahu na Stochově, měli ji nyní v Praze doslovně a jako kdysi chodívali k paní Halankové na Betlemský plácek, tak nyní chodili za panem farářem, i drátování si u něho ukládali i vydělané peníze a táhli se k němu jako kdysi »ke své patronce« paní Halankové. Však to bude asi poslední dobroděj ze tří pražských šlechtých ochránců drotarských. Prvním byl knihkupec Endrs, jež všemožně se jich ujímal v podobných potřebách a v jehož poslední vůli nalezlo se poručení, »aby každý dráteník, který se na jeho pohřeb dostaví, dostal za to dva zlaté na ruku«. Ti ovšem přišli všichni, co jich v Praze lajvalo a bylo jich přes sto. (Řezníček: »Naše zlatá Matička«, d. IV.) Že nevzdal se Procházka studia o dratarích ani později, prozrazuje ještě koncem roku 1923 otištěná studie: »Drotari — betlemáři« v Lidových listech.

Náš oslavenec nestýkal se však jen s drotary slovenskými, ale zvláště v době příprav k výstavě národopisné s hlavními kulturními pracovníky a spisovateli slovenskými. Když dostalo se mi vzácně milé příležitosti blíže se na jeho činnost doptávati při společných pochůzkách za předměty na jubilejní jesličkovou výstavu 1923-24, prozradil mi pan konsistorní rada nejednu drobnou a srdečnou episodku z jeho společné činnosti Slováka a jaksi bolestně pohlížel na nynější neshody, zvláště když úsilí naše přiměti Slováky, aby účastnili se též činně a pospolitě jesličkové výstavy, zůstalo bez povšimnutí. Nejsou to episodky nějak senační, ale prozrazují opravdovou vřelou práci za národní naší náboženskou kulturou a za přátelské sbratření našich sousedních větví. Nejmileji a nejraději vzpomínal vždy Procházka Andreje Kmeťe, jak se s ním seznámil a jak vzájemně se podporovali. A Kmeť zaslal mu ze Slovenska bednu figurek jesličkových k studiu betlemů. Procházka za to odvděčil se bednou předhistorických otisků z kladenských dolů pro přírodopisné oddělení musea Andreje Kmeťe v Turč. Sv. Martině. Ohromné toto museum věnoval Kmeť zdarma »Mu-

zealné společnosti«. S řadou významných pracovníků kulturních byl Procházka ve spojení a zajisté, že korespondence jeho poví nám o tom jednou více, neboť náš oslavenec na podobná sdělení pro svoji vzácnou skromnost jest dosti skoupý.

Uzavírám tuto malou vzpomínku vřelým přáním, aby náš jubilant v plné svěžesti a zdraví dočkal se nejen ještě hodně dalších jubilejí, ale též vřelého a upřímného sbratření Slováků s Čechy.

Antonín Šorm.

Popis velehradských památek.

Výborná informační knížka o velehradských památkách, kterou pan asessor Jan Vychodil vydal po prvé v Brně 1885, vyšla letos již v sedmém vydání (Velehrad 1925, Melichárek). Protože Vychodil pro těžkou chorobu nemohl sám doplniti děje tohoto poutního místa za posledních šestnáct let, ujal se nové edice profesor olomoucké university a známý unionistický spisovatel Josef Vašica, který text rozšířil o vylíčení nových událostí a spis opatřil rejstříkem obsahu k vědeckým účelům. Mnoho obrázků doprovází popis kostela s četnými kaplemi a uměleckými výtvary sochařství i malířství, popis „Cyrilky“ a musea, popis Stojanova i kláštera. Spisek dobře poučuje o jubilejních slavnostech cyrilomethodějských od 1863 až 1913 i o stezdech unionistických. Poslední oddíl přináší stručné životopisy a drobné podobky dvaceti mužů o Velehrad zasloužilých. Stručnou informaci upozorňujeme na tuto nezbytnou příručku návštěvníků Velehradu. — Btr.

Písničky Marie Konopnické.

Sličná knížečka drobné lyriky, kterouž známý, plodný překladatel poesie, Otto František Babler, rozesílá z Olomouce přátelům polské kultury, má doplniti velmi značnou kořist, již česká literatura získala staršími překlady veršů Marye Konopnické. Pavla Maternová vydala objemnou lyrickou knihu »Italia« (1902) a přeložila i proslavené její epos »Pan Bałcer v Brazylíi«. Před ní již František Pavlišta vydal první svazek svého »Výboru poesie« (1897) a Maternová přeložila i výběr »Novel« (1898). V těchto překladech lze poznati Konopnickou jako vyznavačku pozitivistického racionalismu, ale můžeme v nich sledovati i její pozvolný odklon k oblastem hlubokého soucitu s trpícími »bratřími v halenách« a konečně zakotvení v krásách Evangelia. Na této cestě vzniklo mnoho drobné lyriky intimní, kteráž dokresluje portrét básniččin až v jemné podrobnosti, a právě tyto přeci nám tlumočí pan Babler v »Písničkách«. Btr.

Průvodce literaturou.

Melniková Papoušková, Aleksander Blok. Monografie. Praha 1925. Vydala »Plamja«, česko-ruské nakladatelství v Praze. Stran 141. Cena neudána. (Podrobná studie o ruském básníkovi.)

Adolf de Vries, Die Sowjetunion nach dem Tode Lenins. Berlin 1925. Nakladatel K. Bowinkel. Cena Mk 4.50.

Hermann Wendel, Der Kampf der Südslawen um Freiheit und Einheit. Frankfurt 1925. Nakladatel Frankfurter Societätsdruckerei. Str. 798. Cena Mk 13.50.

Wladimír Astrow, Russischer Brief. »Die Literatur« 28, 1925, str. 107 nn. (Podrobný referát o letošní ruské lyrice, novelistice i publicistice domácí i emigrantské.)

HLÍDKA DIVADELNÍ.

Češi, Slované a cizinci v našem umění dramatickém.

(Pohled do sezony za srpen až listopad.)

Začátek divadelní sezony, jak nám jej reprezentují tři hlavní scény pražské, nevyznačoval se žádným dílem, které by z mrtvého období letního rázem nás přesadilo do období práce a pravého uměleckého ruchu a kvasu. Kořen této situace dlužno hledati ve zbytecích z minulé sezony, na něž se nedostalo před prázdninami a které, přišedše na řadu v nejsvěžeší době, nutně zasáhnou do divadelního plánu plné sezony a zavíní asi opakování situace předprázdninové i poprázdninové příštího roku.

Sezону začalo Vínohradské divadlo českým autorem. A česká dramatická produkce držela se na repertoiru s malou výjimkou celý měsíc, dodavši diva-

dlům vesměs novinky autorů starších nových. Jest ovšem smutná bilance této české produkce v prvním měsíci nového období. Veselohrou Jana Bartoše »Nabídnutí k sňatku« učiněn byl sice náběh k jistému zlepšení repertoiru předprázdninového, pokud se týká her nenáročných pro publikum více méně běžné. Bartoš ukázal se tu s nové stránky, srozumitelnější, což jest u něho novum. Ve třech aktech střídá tu více, tu méně štěstí, vedle všedností zahořívá lyrickým teplem, ale také vedle smyslu pro čipernou grotesku dovede věc prodloužití a dosti znuditi. Jeho veselohra dovede několi kráte švihnouti, ale hlava z ní nebolí.

Co po Bartošovi přechází v prvním období pražskými scénami, náleží k trapným úkazům české literatury. Je tu Jan Žuk se svou »Mezí«, veselohrou »Nach berühmten Mustern«, jejíž zlomená páteř

nenarovná se ani detaily figurek ani lyrickým podbarvením šrámkovským. Je tu Olga Scheinpflugová, jejíž »Madla z cihelny« je podivuhodným kouskem neženství v ženském rouše, ohlas hereččiných reminiscencí z techniky a situacností autorů nejrůznějších, více méně zvučnými po dnešní módě. Žuk a Scheinpflugová jsou nováčci v dramatické tvorbě, habeant sibi, chtějí-li.

Zato Otomar Schäfer je již muž letitý, míníme-li jeho činnost spisovatelskou, i v oboru prací pro jeviště. Snad proto vystupoval s větší náročností, kromě jiných okolností, k jejichž posouzení nemám kompetence. A snad proto jeho pád bije tím více do očí. »Čajová panenka« Schäferova neplní skoro primitivních požadavků dramatického díla, pokud mu chceme-li již nějak označiti to, co věcně s kterýmžto nároky šlo oficiálně do světa. Má snad všechny záporné kvality, jakých nelze si nepředstavit u novodobého díla. Od příběhu a jeho zpracování až do nemožností psychologických a logických, chceme-li již nějak označiti to, co věcně vlastně nemůže býti řadeno pod nějaké určité pojmy. Věc měla i jinou stinnou stránku: hrozila z ní totiž aféra většího formátu. Bohudíky, nedošlo k tomu, a jistě jen na prospěch autorův i divadla.

Vážná snaha, třebaš nedochází plně uskutečnění, vyznačuje »Revoluci« legionářského básníka Josefa Kopty, pokus o průmět životných zážitků z prvních srážek světa legií s ideami či paideami ruského bolševismu v Sibiři. Sympaticky, bez velkých slov a obávaných tableaux, volen průsečík dvou světů v okruhu jedné rodiny, jež se ocitá ve varu o bytí a nebytí a v sázce o život. Kopta je v první řadě vyprávěč, chybí mu zhuštěnost výrazu a dramatická zkratka. Zato má dar zraku pro vnitřní potřeby charakteru. — Prvotina jeho, přes osobní notu, jež se nedovede přenést přes detailní kresbu na úkor mohutné linie, může býti v jistém smyslu snad příslibem.

Vedle těchto novinek měli jsme retrospektivu Čapkova »Loupežníka« který při své zachovalosti a svěžesti, přece jen nás vrací o kousek zpět. A Stroupežnického »Naši furianti« v posledním týdnu ukázali, že je třeba občas sáhnouti k staršímu českému dramatickému kádru pro odpočinek jeviště i hlediště v zápasech nových forem a ideí. Vrchlí-

ckého a Fibichova třetí část trilogie, »Smrt Hippodamie«, byla dosud jen představením výjimečným, že nebylo lze ji shlédnouti, ačkolí zprávy o ní jsou velmi pochvalné.

Není-li česká produkce obsáhlá, tím chudší jest repertoír slovanský. Omezuje se jednak na ruskou retrospektivu. — Ostrovského stará komedie »Horoucí srdce« jest typickou ukázkou básníka ruského kupeckého světa před třemi čtvrtěmi století; plná postav a tendencí, jest zajímavá nejedním životným rysem. — Ovšem Šerovova režie zatížila komedii, nedala jí ražby, jaké bychom si žádali, chtějíce viděti právě ono živé v komedii, místo studie detailů sebe důkladnější.

Z moderních ideových her jihoslovanských poznali jsme »Božího člověka« od Milana Begoviče. Z epiky národní, podbarvené u autora názvuky v Maeterlincka i jiných spirituálů, vyrůstá legenda, polo realismus, polo mystika, chápána právě v úzkém vztahu k životu jihoslovanských hrdin. — Je nám sice dosti cizí, ale již pouhá existence duchového proudu v moderním dramate charvatském získává sympatií, stejně jako prolog i epilog Damjanův o cestě k novému životu znamená do jisté míry odvahu za cenu neporozumění u některých vitalistů. Drama Begovičovo má některé vady ve stavbě i charakterech, dramatická náplň je leckde utlačována prvky národopisnými i epickými, mísení reality a mystiky není dokonale zváženo. Ale dílo je přes to pozoruhodné a ideově plodné.

V cizincích dnešního českého divadla shledáváme věčné hodnoty v Shakespearově na výsost známém »Macbethu«. Americký dramatik O'Neil svou »Farmou pod jilmy« neopravil v podstatě náš názor po »Císaři Jonesovi«. Cítíme vehemenci a pud, vyrostlý z kořenné podstaty. Zároveň však nám vadí překrvenost prostředí, které dovede zapůsobiti, ale přece nemůže při všech popudcích býti obrodou evropského dramatu. Jsme-li již u světa germánského, registrujeme Strindbergův psychologický a analytický dialog »Věřitelé« jako ukázkou technické úpornosti Severanovy, a jeho hříčku »Hra s ohněm«, pouhé intermezzo na stejný strindbergovský motiv manželství. Galworthyho »Společnost« sotva zaslouží větší zmínky, než je charakteristika: zbytečnost.

Z románských literatur moderních známe Španěla *Graua* z komedie »Pan Pygmalion«, přibližně toho typu, jaký u nás úspěšně vytvořil Čapek svou utopií »R. U. R.«, ale daleko chladnější a nejasnou, bez morálního výhledu, jakým právě Čapek dominuje. Ani technicky nevymyká se *Grau* rozličným strojenostem, ba i násilnostem. »Klouček netykavka« pana *Natanson*a byl sice promován v jisté části uměleckého světa za psychologismus, ale kromě novinky čtyřúhelníku místo obyčejného francouzského trojúhelníku, nemá nic zvláštního a jest zběžným dílkem, kde by mohl vytěžit daleko více z některých partií s náběhem na dramatický konflikt. Inscenace *Corneillova* »Lháře« a *Regnardových* »Milostných bláznovství« v dosti pochybené smyšlené režijní i dramaturgické uzavírá tento stručný přehled, který má za účel informovatí zatím, aby dále mohlo býti hlouběji uvažováno o dramatech, jež přijdou, i o hercích, kteří je budou hrátí. *Jan Sajíc*.

Průvodce literaturou.

Gabriel Ronaj, Brouček. Drama o třech jednáních s proměnou ve třetím jednání. Brtnice 1925. Nákładem Josefa Birnbaumia. Stran 74. »Lidové divadlo«, svazek 35. Cena Kč 7.—. (Děje se v Rusku, dva páni a čtyři dámy.)

Cervantes, Pět meziher. Ze španělštiny přeložil *Bohumil Kyselý*. Brtnice 1925. Nákładem Josefa Birnbaumia. Stran 70. »Lidové divadlo«, svazek 38. Cena Kč 7.—. (Světoznámý autor »*Dona Quichota*« podává tu pět jednoaktových výjevů ze života 16. a 17. století: »Zázračné divadlo«, »U soudu o rozvod«, »Žvanilové«, »Bdělá stráž«, »Jeskyň v Salamance«.)

Petr Briška, Lúrdská pasačka. Divadelná hra v pěti jednáních od autora neznámého. Do slovenčiny přeložil. Trnava 1923. Vydal »Spolok Sv. Vojtecha«. Stran 64. »Divadelné hry«, svazek 17. Cena neudána.

Heinrich Bachmann, Regisseur und Autor. Stať v revue »Hochland« 22, 1925, 621 mm.

Frank Wolmann, První dramatisace Zrady Tugomirovy a Gerovy. Studie. Bratislava 1925. Vydala Filosofická fakulta university Komenského. Stran 13. »Sborník filosofické fakulty«, svazek 33. Cena Kč 2.50. (Studie o Jurčičově slovinské tragedii »Tugomer« a Jiráskovu »Gero«.)

HLÍDKA LITERÁRNÍ.

Lyrika Augusty Rozsypalové.

Augustu Rozsypalovou, která zemřela v pondělí dne 23. listopadu v Břevnově u Prahy, pochovával výkonný výbor strany lidové i klub senátorů jako svého vydatného spolupracovníka politického, a »Svaz katolických ženských spolků v Čechách«, jako horlivou propagátorku hnutí ženského. Než, tato senátorka nevyčerpala svou hřívnu jen v práci politické a sociální, ona byla i oráčem na poli nejušlechtilější práce kulturní, byla básnířkou.

Bylo to hned v prvních letech mladistvě svěžího hnutí spisovatelů devadesátých let, kdy do řad katolicky uvědomělé družiny přihlásila se i *Augusta Rozsypalová*, tehdy učitelka v Blovicích u Plzně.

Každý nový účastník byl námi nadšeně vítán, jeho práce se horlivě četly a posuzovaly, zahajovali jsme mezi sebou srdečné korespondence a styky se prohlubovaly... Naše mladé hnutí před 30 roky neslo všechny znaky opravdové a zdravé pouti za ideálem. První ročník »Nového života« přinesl hned v únorovém čísle 1896 na první stránce báseň Augusty Roz-

sypalové. Žena téměř čtyřicetiletá, známá dosud z hrstky veršů, otištěných v pražské »Vlasti«, zpovídala se v básni z touhy a naděje stejně mladické a z bolesti stejně pronikavé, jako to tehdy činili jiní účastníci hnutí, mnohem mladší než ona.

Byl život můj tak pustý, jednotvárný,
vždy: proč? a nač? se duše teskně ptala,
až pojednou před Tebou tiše stála
a vnímala ten obraz lepotvárný,
jejž rozvíjela božská ruka Tvoje.

Já děcko na něm zřela, mír jež s výše
mám sneslo, potom žitím spělo tiše
jak hvězda blamkytem. Pak hřeby troje
jsem viděla, že zabodly se v ruce,
jež žehmaly, a připoutaly v muce
Tě ku kříži!

A mezi Betlémem a Golgotou co bylo,
se v duši přehluboko písmem zlatým vrylo...

A cosi verlainovského bylo v posledních verších tohoto vyznání, co podmaňovalo a strhovalo opravdovostí citu a cílevědomostí života:

I zatoužila jsem, u paty kříže
být kvítkem prostičkým a pnouti tiše
se kolem kříže, Pane! výše! výše!
a dorůstí až tam, kde žeber mříže
se mocným lásky tokem prolomily
až k Srdci Tvému by zde s tlukem jeho
se snoubil tlukot, láska srdce mého,
a v Tobě zanikl můj život celý.

To byly verše, které se tehdy velice zalíbily samému **Juliu Zeyerovi**, jenž si v nich vážil ryziho citu zbožnosti, ze srdce pučící, a životní zkušenosti autorčiny. Psal o tom tehdy básník Sigismundovi Bouškoví hned koncem února a tato chvála vnukla mladému redaktorovi sbírky »Básnické obzory katolické« myšlenku, vydati malou knížku její básní. Škoda, že k tomu nedošlo. Četné její verše zůstaly nadále nevysvobozeny tkvěti na stránkách různých revuí a sborníků, do nichž přispívala. Najdete je v brněnském **Obzoru** Vladimíra Štastného, v pražské **Obrázkové Revui** Podlahově, i v jeho **Českých Květech**, v pražském **Týně** Xavera Dvořáka i v Lutínově olomoucké **Arše**. Můžete je čísti v brněnských ročenkách »**Chudým dětem**«, v pražském Podlahově »**Almanachu Mariánském**« i ve válečném almanachu katolických básníků »**Ratolest olivová**«.

Teprve pohled na hrozné následky války, na šíky ubohých mrzáků, vnukl »staré učitelce« Rozsypalové, aby sebrala své verše do knížky a vydala je ve prospěch trpících hrdinů. Učinila tak v Plzni 19. listopadu 1915, kdy skončila úpravu sbírky, a již příštího roku vyšel sborníček **Dívčí poesie** (Praha 1916), v němž hlavní živly její básnické tvorby šťastně se reprezentovaly. Něžné písničky pro děti, drobné básně pohádkového nádechu pro dívky, a hlavně náboženské motivy duchovního roku objevily se tu v celých cyklech. V drobných tercínách básně »**Otvírám duši**« zhuštěn je charakter této lyriky, zastíněné jasmem Svatého Ducha.

Otvírám duši, touhou hrud' plane,
nebeským žářem rozněť ji, Pane,
Svatého Ducha!

Otvírám duši života dechu,
prosbám mým vroucím, Pane, dej slechu,
oživ ji Duchem!

Oživ ji duchem! ze zdroje žití
prahnoucí duši, Pane, dej pítí,
Tobě chce žítí!

Mnohé básně lákají k srovnání s příbuznými verši Běly Pečínkové, mnohé prozrazují dychtivou četbu cizích básníků. Cyklus »**Ve chrámě přírody**« ukazuje, jak Rozsypalová nedovedla psátí náladové a dojmové obrázky, jak všecka její přírodní lysička je ideová a jak hory i údolí, lesy i nivy jejího světa jsou proluty Bohem, anděly a liturgií.

Lesem šumí Boží dech,
starostí všech, dítě, nech,
viz to símě malé tak,
sotva tvůj je stihne zrak,
viz pak z něho mocný strom,
a z těch stromů lesa dóm.

Sečti větve, větvičky,
spočti listy, lístečky:
každý pěči Tvůrce zná,
proč se léká duše tvá?
Každý den tvůj Páně list.
pěče jeho jesti jist.

Dbej jen, aby žití strom
v tobě vzrostl v Páně dóm,
každý aby nový den
pnul se větví k nebi jen,
všechny v krásnou korunu
srostou Páně u trůnu.

Posléze v cyklu »**Z pozeňnaných chvíl**« jsou to duchovní meditace ženy hluboce přemítající o tajemstvích života a víry. V básni »**Odkud a kam?**« shrnuje moudrost zralé ženy ve verše: »**Odkud a kam? Já v duši své to cítím, že více jsem než vadnoucím jen kvítím, že s Věčna dechem Bůh mou bytost spjal, jí ideálu hvězdu v úděl dal.**«

Dobrá počín »**Svazu katolických ženských spolků v Čechách**« vydávati svoji »**Knihovnu**« byl Rozsypalové druhým podnětem k vydání nové knihy. V prvním svazku této sbírky vydala pod názvem **Životem ve světle víry** (Praha 1922) zajímavou autobiografickou stať »**Vzpomínky Katusky Olbertové**« a román **dívčí duše** »**Ella**«. Vypravuje se v něm o dívce, vychované v klášteře a zasvětivší se Bohu, která však musí svěsti boj mezi láskou k muži a ke Kristu. Když milovaný muž zemře tragickou smrtí, Elle se osvětlí cesta k pravému cíli její lásky, pěšinka k Bohu, a ona vítězí nad světem. Prosté vypravování autorčino je prosyceno hlubokými myšlenkami a má značnou cenu výchovnou. Prósa obou prací je ušlechtilá a výrazná.

Když pražská »**Lidová Akademie**« sháněla pro svou »**Jesličkovou výstavu**« vánoční literaturu, Rozsypalová vydala k té příležitosti knížečku, do níž shrnula svoje básně, básnické překlady, povídky a úvahy vánoční, nazvanou **Květy a kvítka z luhů betlemských** (Praha 1923). Veršem i prosou zachycuje tu významné momenty adventu i vánočních svátků a původní svou tvorbu doplňuje překlady dvou vánočních básní německého evangelického duchov-

niho pěvce **Karla Gerocka** (1819—1890), vybraných z jeho proslulé sbírky písní »Palmové listy« (Stuttgart 1857). Gerockova náboženská lyrika působila i na původní verše Augusty Rozsypalové.

To je literární odkaz vynikající katolické ženy, která přežila dvě generace svých spisovatelských současníků. Narodila se dne 19. února 1857 v Jirkově v Čechách a zemřela tedy v stáří 68 let, právě v den svého zvolení do senátu. Snad se najde upřímný její ctitel, který vydá poctivý výbor i z jejího dosud rozptýleného díla. My jí zachováme vděčnou pamět. —

Vilém Bitnar.

„Paneuropa“, „Kulturní Svaz“ „Abendland“.

Ještě nikdy nebyla hledána synthesisa mezi Západem a Východem tak horlivě, jako dnes. Východ zmocnil se technických prostředků evropské a americké civilizace, ale protože mu chybí romantická touha po absolutní Lásce, kterou prožilo evropské křesťanstvo, bude používat civilizačních prostředků daleko bezohledněji než Evropan „zatížený“ metafysickými tradicemi. Japonci jsou rození pozitivisté a Číňané rovněž. Kultura Západu musí být dnes chráněna nejenom před přivalem východních myšlenkových směrů, nýbrž před západníky samotnými, kteří pochybují o budoucnosti západní kultury, tvrdíce, že dnes již poklesla na pouhou civilizaci. (Spengler: „Untergang des Abendlandes.“) Proti tomu vznikají dnes již obranné snahy. Koncepce „Paneuropy“ Coudehova Cargiho jest známa. Princ Karel Antonín Rohan vytvořil „Kulturní Svaz“, jenž nedávno měl sjezd v Miláně, na němž se jednalo o znovuvzkříšení jednotného evropského myšlení pomocí kontaktu duševně význačných osobností z celé Evropy. Těmto cílům slouží také „Europäische Revue“, jež stojí na úrovni velmi vysoké a přináší příspěvky vynikajících osobností z celé Evropy. Vedle toho počala nedávno vycházeti v Kolíně n. R. katol. revue „Abendland“, jež rovněž usiluje o pod. cíle, ale v rámci katolicismu. Vždyť západní kultura je úzce spjata se životem katol. Církve. (Scholastika, recepcce římského práva, renaissance atd.) Obě revue věnují také pozornost sjednocovacím snahám církvem, neboť až dosud sjednocovalo Evropu křesťanství. Dosud vyšlá čísla revue „Abendland“ mají příspěvky kulturně politické i ryze kulturní, z nichž zejména jsou zajímavé studie Platzovy a Eiblovy, týkající se problému jednoty západního myšlení, článek pravoslavného Rusa Arseněva o potřebě ekumenicity ve smyslu ruského vsělenstva, nikoli pouhé vnější organisace, nýbrž jednoty v lásce. I „Europäische Revue“ přinesla řadu příspěvků vynikajících katolických pracovníků, tak zejména studii P. Ericha Przywary S. J., v níž ukazuje, že katolická teologie redukuje problém Boha a světa v mysteriu lásky. Poslední číslo obsahuje článek pražského arcibiskupa dra Kordače o fázích kulturního boje. — Dr. A. F.

Průvodce lyrikou.

Alfred Fuchs, Mariánské hymny. Díl první. Z latiny přeložil a úvod napsal Letovice 1925.

Nákladem knihtiskárny »Humana«. Stran XII a 132. Knihovna »Humana«, svazek I. Cena Kč 16.50. (Originály a české překlady hymnů od básníků: Coelius Sedulius, Beda Venerabilis, Svatý Petr Damianský, Svatý Tomáš Becket Canterburský, papež Innocenc Třetí, Adam a Sancto Victore, Svatý Bonaventura, Jacopone da Todi, kardinál Geissel.

Gabriel Ronaj, Ejhle člověk! Verše. Brno 1924. Nákladem vlastním. Stran 68. Cena neudána. (Tři cykly lyriky duchovní.)

Václav Svatohor Bělohlávek, Májová knížka. Dětské proslovy k májové pobožnosti veršem. Praha 1925. Nákladem Václava Kotrby. Stran 72. Cena Kč 4.—

Klement Mariánský, Duha míru. Básně. Praha 1925. Nákladem vlastním. Stran 114. Cena Kč 10.—

Heinův Passionál. Překlady Otakara Fischera. Praha 1925. Nákladem Aloise Srdce. Stran 78. »Kruh četby zábavné a vzdělávací«, svazek 12. Cena Kč 7.—. (Obsah a ducha této sbírky básní vystihuje Fischer úvodními slovy: »Shrnuji řadu pozdních skladeb Jindřich Heina o trpětelích a vydeděncích, o mrtvých a umírajících v rouhavý Passionál, jímž svého básníka nemíním zařaditi do literárních dějin, leč do písemnictví, kypícího dnešním životem.«)

Průvodce novelistikou.

Jaroslav Durych, Sedmikráska. Román. Obálku a kresbu v titulu navrhl František Pavelka. Praha 1925. Vydala nakladatel. spol. »Rozmach«. Stran 117. »Knihy nové doby«, svazek 11. Cena Kč 18.—. (Otisk z brněnských »Lidových Novin«; recenze přístě.)

Ferdinand Karafiát, Z tajemství lékařových. Drobné prósy a verše. Prostějov 1925. Nakladatel J. F. Buček. Stran 103. Cena neudána.

Gerhart Hauptmann, Ostrov velké matky, čili Zázrak na Ile des dames. Příběhy z utopického archipelu. Přeložila Olga Laurinová. Praha 1926. Nakladatel Alois Srdce. Stran 216. Cena Kč 22.50.

H. G. Wells, Tono Bungay. Román. Přeložil Jiří Foustka. Praha 1925. Naklad. Alois Srdce. Stran 443. Cena Kč 36.—

Klement Borový, Hortensie. Povídka z doby pronásledování křesťanů. Volně vzdělal J. V. Praha 1925. Nákladem vlastním, vytiskl V. Kotrba. Stran 40. Cena Kč 3.—

Průvodce essayistikou.

Antonín Kolář, Kosmovy vztahy k antice. Studie. Bratislava 1925. Vydala Filosofická fakulta university Komenského. Stran 78. »Sborník filosofické fakulty«, svazek 28. Cena Kč 9.50. (Publikace vyšla k 800. výročí smrti Kosmovy.)

Gilbert Keith Chesterton, Co je špatného na světě. Přeložil Ladislav Vymětal. S obálkou Zdeňka Kratochvíla. Praha 1925. Nákladem společnosti »Rozmach«. Stran 182. »Knihy nové doby«, svazek 8. Cena neudána.

Thomas Quincey, Vražda jako krásné umění. Z angličtiny přeložil Jaroslav Skalický. S podobiznou Quinceyovou. Stará Říše na Moravě 1925. Nákladem Marty Florianové. Stran 185. »Dobré

Dílo«, svazek-83. Cena Kč 16.—. (Dílo současně vydal i Alois Srdce v Praze.)

La Cecoslovacchia. Redigoval Amedeo Giannini. Roma 1925. Anonima Romana Editoriale. Stran 477. »Pubblicazioni dell'Istituto per l'Europa Orientale«, seconda serie, vol. 6. Cena L 50.—. S mnoha mapami, portréty a obrazy krajů i uměleckých děl. (Sborník informačních statí o politice, hospodářství a kultuře československé, vypracovaný

českými odborníky; o současné literatuře české píše Miloslav Hýsek, o dramate Otakar Fischner, o lidovém umění František Kretz, o výtvarnictví Antonín Matějček, o hudbě Václav Štěpán, o současné filosofii František Pelikán a podobně. Sborník jest ukončen životopisy Mistra Jana Husa, Komenského, Palackého a Masaryka. Bohatý informační zdroj poučení o našem národě.)

HLÍDKA ŠKOLSKÁ A STUDENTSKÁ.

Chystané reformy školské.

K dříve již publikovanému návrhu na reformu střední školy, přibyly osnovy pro projektované typy nové střední školy. Byly uveřejněny ve Věstníku ministerstva školství a jsou tudíž snadno všem zainteresům přístupny. Pro katolíky jsou nepřijatelné již proto, že vyučování náboženství je z osnov vyloučeno. Nemohou souhlasit ani s vymitěním klasických jazyků z normálního typu nové střední školy.

Střední škola byla nově organizována též proto, aby nahradila učitelské ústavy. Ty mají býti postupně zrušeny.

Ministerstvo školství vypracovalo osnovu zákona o vzdělání učitelstva a zaslalo ji spolu s návrhem nové střední školy jako referentské návrhy všem ministerstvům a centrálním úřadům.

Druhou osnovu přineslo v plném znění »Nár. Osvobození« z 20. listopadu 1925. Má celkem 57 paragrafů.

Učitelstvo národních škol má napříště vzdělávat se na středních školách a pokračovat ve svém vzdělání na paedagogické akademii. Tyto nové paedagogické akademie mají býti ústavy veskrze státní a koedukační. Poněvadž se počítá s roční potřebou asi 2000 kandidátů, bylo by zřízeno 11 ústavů akademií, z nichž by každého roku vycházelo 100 až 300 absolventů.

Paedagogické akademie mají býti zřízeny hlavně v sídlech universit a také v jiných velkých městech republiky. Tyto akademie mají se státi střediskem paedagogické práce v celém kraji, kde působí. Zejména mají sbírat ze škol pomoci učitelů výzkumný materiál.

Akademie podléhají přímo ministerstvu školství. Úroveň jejich je vysokoškolská.

Na paedagogické akademii nemají se již kandidáti obíratí obecným vzděláním, nýbrž všechny předměty jsou výlučně určeny pro učitelské povolání. Skoro polovina hodin vyučovacích je věnována metodice a školské praxi, jedna čtvrtina teoretické paedagogice a psychologii, dále je pamatováno na filosofii, sociologii, biologii, sociální péči, lidovou výchovu a knihovnictví. Nově se zavádí vedle paedagogického semináře také praktikum psychologicko-paedagogické. Budoucí učitelé škol občanských budou studovat ještě další rok, a to současně na paedagogické akademii a na vysokých školách, kde většinu času svého mají se věnovatí odborným předmětům zvolených skupin. Aby toto studium se prohloubilo, stanoví se nově, že jeden předmět bude hlavní a ostatní vedlejší. Hlavními předměty jsou jazyky vyučovací, biologie, fyzika, kreslení, tělesná výchova a domácí nauky.

Nově se zřizuje dále při paedagogické akademii oddělení o dvou semestrech pro vzdělání učitelů školní mládeže úchylné (hluchoněmých, slepců, slabomyslných atd.). Každý z těchto učitelů by byl po studiu na tomto oddělení připraven pro všechny způsoby výchovy úchylných dětí.

Také učitelům cvičných škol má se dostati zvláštního didaktického vzdělání na dvousemestrovém oddělení. Na paedagogické akademii systemisují se aspoň dvě místa profesorská a to pro paedagogii a psychologii. Pro ostatní obory budou ustanoveni odjinud vysokoškolské odborní doctenti, lektoři a jiní. Vyučování na paedagogické akademii i organizace jejich má ráz vysokoškolský; výjimku tvoří pomocná zařízení a dále volba děkana, kterého volí sbor profesorský na tři roky. Na akademii není možno habilitovatí, nýbrž síly mohou býti převzaty jen z jiné vysoké školy.

Také cvičné školy by ztratily dosavadní výlučnost a přijímaly by žactvo stejně jako jiné školy národní ze svého obvodu. Důležitou novotou je dále úprava vzdělání učitelek domácích nauk (dosavadních industriálních učitelek), které dosud měly menší vzdělání než ostatní učitelky. Budou studovati na zvláštních čtyřtřídních ústavech a vedle všeobecného vzdělání dostanou přípravu ze ženských ručních prací a z nauky o domácnosti. Učitelky domácích nauk pro školy občanské budou se připravovati na vysokých školách stejně jako jiní odborní učitelé.

Osnova zamýšlí podstatné změny zkoušek učitelských. Zkouška učitelské dospělosti by byla rázu paedagogicko-teoretického, zkouška učitelské způsobilosti rázu praktičtějšího. Mladí učitelé by udělali písemnou práci domácí a klausurní, při ústní zkoušce způsobilosti by osvědčovali znalosti z didaktiky, organizace školské, hygieny, sociální péče a lidovychovy. Při domácí písemné zkoušce učitelů občanských škol je zajímavé, že literární práce učitelova může býti náhradou za zkoušku písemnou. Značnou úlevu při všech zkouškách učitelských jest, že kandidáti si sami volí témata prací písemných.

Náklad na budoucí paedagogické akademie čtyřsemestrové se odhaduje na 13 mil. Kč, což by znamenalo úsporu asi 6 mil. Kč proti dosavadním ročním nákladům na učitelské ústavy. Paedagogické akademie dvousemestrové byly by jen asi o půl druhého milionu levnější než čtyřsemestrové. Aby se umožnilo studium i nemajetným kandidátům, navrhuje se stipendia ve výši téměř 1 mil. Kč ročně.

Z jednotlivých kapitol návrhu uvádíme:

Profesorem paed. akademie může býti vynikající odborník s vysokoškolským

vzděláním, který se vykáže vědeckou činností literární z uvedených odborů a znalostí národního školství. (§ 13.)

Za řádného posluchače paed. akademie může býti zapsán: a) kdo do konce občanského roku dovrší 18 rok věku, b) vykáže se vysvědčením dospělosti ze střední školy; c) prokáže vysvědčením nebo zkouškou, že v kreslení, ve zpěvu a ve hře na housle nebo klavír nabyt zběhlosti požadované studijním řádem; d) prokáže průkazem úřed. lékaře, že je tělesně a duševně způsobilý k povolání učitelskému.

Vedle toho mohou býti zapsáni za mimořádné posluchače ti, kdož mají takové předběžné vzdělání, že mohou s úspěchem poslouchati přednášky. (§ 25—27.). Kritiku návrhu přineseme příště. —

Antonín Novák.

Průvodce literaturou.

Školy v republice Československé ve školním roce 1922 a 1923. Díl I. Vysoké, střední a odborné školy. Praha 1925. Vydal Státní úřad statistický. Stran 212. »Československá statistika«, svazek 24. Cena Kč 30.—

Masaryk studentstvu. Sborník statí. Chrudim 1925. Vydal Výbor středoškolského studentstva chrudimského. Stran 81. (Obsahuje i kapitoly »O povinnostech studentských«, »Student a politika«, »O sebevzdělání našeho studentstva«.)

Josef Karlman Brechenmacher, Bischof Paul Wilhelm von Keppler als Pädagoge. Rottweil 1925. Verlag des Kathol. Schulvereins. Stran 40. Mk. 1.50.

Hedwig Michel, Weibliche Jugendbewegung. Studie v revui »Hochland« 22, 1925, 70 mn.

»Jitro«. Časopis středoškolských studentů katolických. Redakci PhC. Vlastimila Dorazila vyšlo v prosinci 4. číslo sedmého ročníku s obsahem velmi bohatým. Články poučují o tématech náboženských, literárních, přírodovědeckých, výběr básní i próz je dobrý, rozhled organizační i po všechný je pestrý a objektivní. List dýše čilým zájmem o dobové otázky a má smysl pro praktickou stránku života studentského.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

Mimořádná valná hromada

České Ligy Akademické konala se dne 12. listopadu 1925 a přijala v zásadě tento návrh výboru:

1. Vedením »Života« budiž pověřen redakční kruh, složený z pánů: Ing. Vilém

Bitnar (šéfredaktor), Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, prof. Antonín Novák, Dr. Jan Vraštil S. J., prof. Jano Šráček, člen Č. L. A. (František Bíbus).

2. V každém čísle »Života« budiž rubrika: »Česká Liga Akademická«, jejímž

vedením pověřen jest zástupce Č. L. A. v redakčním kruhu, v níž budou uveřejňovány zprávy o činnosti a zprávy organizační, předem schválené správním výborem Č. L. A.

3. Na program každé řádné valné hromady Č. L. A. budiž pojat bod, aby se probatovaly všechny akutní otázky, týkající se vedení »Života«.

Věci spolkové.

Č. L. A. konala tyto přednáškové schůze:

8. října, dp. K. C. Klement: Řeč Pia XI. ke katolické mládeži.

22. října, dp. Dr. Říhák, provinciál T. J.: Psychologie jesuitismu.

5. listopadu, zahájil Msgre. Bouzek 3dílný cyklus duchovních přednášek. 29. října byl Msgre Bouzek uvítán členstvem jako duchovní rádce Č. L. A., přicházející s výslovným dovolením ndp. arcibiskupa.

3. prosince je debatní schůze: Katolický aktivism v Č. L. A. (promluví Msgre. Bouzek, dr. Hronek, dp. K. C. Klement a jiní).

Měsíční schůze konána 15. října.

Jubilejní reprezentační ples Č. L. A. pod protektorátem senátora JUDra Mazance a Klubu seniorů Č. L. A. koná se 20. ledna 1926 v Obecním domě (sály Smetanův, Grégrův a Sladkovského).

Prohlášení.

Bylo nám s několika stran jen naznačeno, že někteří členové porušují kázeň a disciplínu podepsaných spolků.

Ježto základní povinností každého našeho člena, k níž slibem při vstupu do spolku čestně se zavázal, jest žítí přesně dle zásad katolických, prohlašujeme na základě jednomyslného usnesení, že jsme ochotni co nejrozhodněji zakročit proti každému svému členu, o němž k určité obžalobě po řádném řízení bude prokázáno, že porušil zásady víry nebo mravů církve římskokatolické.

Za tím účelem vybízíme každého, aby v zájmu dobré věci nám neprodleně oznámil přesné jméno člena a podrobnou obžalobu, abychom svou čestnou radou za účasti žalobce i žalovaného mohli rozhodnouti tak, jak káže čest a svědomí katolického křesťana.

Česká Liga Akademická:

JUC. Ant. Mazanec, JUC. Karel Špérl,
t. č. předseda, t. č. jednatel.

Klub seniorů České Ligy Akademické,
Dr. Janda.

Sjezd katolického studentstva a inteligence 1926.

V roce 1926 bude tomu 20 let, kdy v době velmi kritické několik akademiků založilo v Praze »Českou Ligu Akademickou« a v Brně »Moravana«, z nichž se vyvinulo celé naše hnutí.

V jubilejním roce 1926 bude konán manifestovní sjezd katol. stud. a inteligence, jehož program v hlavních rysech je:

V sobotu dne 3. července: Dopoledne vadrace v kapli Svatováclavské, večer slavnostní představení v některém z pražských divadel.

V neděli dne 4. července: Dopoledne o 7. hod. slavná mše sv. latinského ritu, po ní průvod Prahou, o půl 11. hod. zahájení sjezdu s pozdravy hostů.

Dopoledne: Prohlídka Prahy, večer o 7. hod. první slavnostní přednáška kan. a posl. Světlíka »Za obrozením národa«. O 8. hod. Cyrilometodějská akademie.

V pondělí dne 5. července: Dopoledne o 8. hod. slavná mše sv. staroslovanského ritu, o 10. hod. druhá slavnostní přednáška dra. Jos. Doležala: »Za slávou českosl. státu«. O 11. hod. jubilejní valná hromada Č. L. A. Dopoledne od 2—6 hod. vyhrazeno studentstvu, večer od 6. hod. nadále inteligenci.

V úterý dne 6. července: Dopoledne o 7. hod. mše sv. řeckého ritu, od 8—10 hod. vyhrazeno inteligenci, od 10—12 hod. studentstvu.

Dopoledne: O 2. hod. konference slovan-ských kulturních pracovníků, k níž budou pozváni všichni známí pracovníci slovanští z celého kontinentu; večer o 8. hod. ukončení sjezdu a přátelský večer s koncertem.

Podrobnější program, zvláště plán průvodu, kostelů, v nichž mše sv. budou slouženy a pod. budou oznámeny později.

Sjezd bude konán v Obecním domě hlavního města Prahy, ve Smetanově sále a v Sladkovského síni.

Za Sdružení katol. inteligence:

Dr. Janda, L. Tichá.

Za Ústředí katol. studentstva čsl.:

Dr. Plocek, RNC, Pernický.

Za Českou Ligu Akademickou:

IngC. Cuhra, JUC. Seibot, RNC. Vošáhlík.

Za »Moravana«:

JUC. Drobný.

Za Cyrilometodějskou Ligu studentskou«

Dr. Hronek, PhC. Dorazil.

Poznámka: Veškeré dotazy vyřizuje přípravný výbor sjezdu katol. studentstva a inteligence v Praze II., Panská 1.

Ze sdružení katolické inteligence.

Politický zápas byl ukončen, nyní nutno se věnovati práci náboženské, kulturní a hospodářské. Stanovy naše nám tuto činnost předpisují a my i bez toho, cítíce její potřebu, prohlašujeme, že dáme a dáváme všechny své síly k dispozici vznešenému úkolu. Za tím účelem především prosíme, abychom mohli řádně a plně do- státi této povinnosti: Organizuňte se v našem sdružení, přihlaste se co nejdříve, jakou činnost byste chtěli vyvíjeti, k jakému úkolu jste nejlépe připraveni a povoláni. Sdružte se ve volná místní sdružení, ohlaste nám toto ustanovení, požádejte o pokyny anebo sdělte nejbližší program své činnosti. — Stanovy své zašleme ihned na požádání. — Na venek není třeba vystupovati pod tímto označením, stačí způsobiti, aby některý z nejvíce vlivných a činných spolků nebo spolků k těm, které činnosti nejlépe povolanych určitého druhu kulturní práce se ujal. Jakmile se tak stane, proveďte svým vlivem, aby ostatní spolky buď v té době nic jiného nepořádaly, ane-

bo se k podniku připojily. Začnete s činností, kterou uznáte na vaše poměry za nejvhodnější. Sledujte protipodniky našich nepřátel a hleďte každému takovému podniku čeliti vhodným vlastním podnikem. Abychom činnost tuto oživil, zřídíme řadu odborných referátů, které budou udíletí jednak odborné porady, jednak zpracují příkladné přednášky a promluvy, budeme na požádání vysílati vhodné řečníky proti úhradě nákladů s vysláním spojených.

K informaci podotýkame, že inteligentem rozumíme nejen toho, kdo určitými předepsanými studii domohl se práva býti zván inteligentem, ale každého, kdo jakýmkoliv způsobem, svou prací vynikl nad své vrstevníky.

Prohlašujeme znovu, že jsme připraveni podati pomocnou ruku každému, kdo pomocí ve shora naznačených směrech potřebuje, žádáme též však, aby každý, kdo jakýmkoliv způsobem nám může pomáhati, se přihlásil a s přihláškou neotálel.

Upozorňujeme na velký význam přátelských schůzek, zvláště na společné schůzky pražské, které se konají a budou nyní konati pravidelně, každou třetí středu v plzeňské restauraci »U Bumbříčků« v Praze II., Národní tř. naproti Voršilskému klášteru, které se čím dále tím více vžívají a kde získáte každou informaci z našeho veřejného života.

Přihlášky přijímá a veškeré informace vyřizuje Sekretariát sdružení katolické inteligence v Praze IV., Kanovnická 13.

Vyhláška.

Z nadace, kterou založil architekt Alois Tušek, a jež je určena na odměny za vynikající díla českých malířů, sochařů a spisovatelů, budou rozděleny úroky za II. polol. r. 1925 a I. polol. r. 1926, částkou 6.400 Kč.

Úroky ty budou rozděleny na osm dílů, z nichž dva připadnou malířům, dva sochařům a čtyři spisovatelům všech oborů. Odměny uděluje Ústřední zastupitelstvo hlav. města Prahy k návrhu rady městské, avšak oba tyto sbory jsou vázány návrhem komitétu, ustanoveného ze zástupců české vysoké školy technické, Umělecké Besedy, České akademie věd a umění a Svato-boru.

O odměny se mohou ucházeti malíři, sochaři a spisovatelé všech oborů, kteří jsou české národnosti, předloží-li aneb označí-li ve lhůtě konkursní vynikající díla výtvarná neb literární, která v posledních dvou letech byla jimi vytvořena a posud ceny nedosáhla.

Žádosti možno podati do 28. února 1926 do 12. hod. pol. v podacím protokole Ústředního sociálního úřadu hlav. města Prahy v Praze I., v Bartolomějské ul. č. 5., v I. patře.

K žádostem buďte připojeni doklady o studii a české národnosti a je třeba v nich uvéstí přesný seznam děl, jimiž se žadatel o cenu uchází.

Díla literární a fotografie děl výtvarných buďte rovněž k žádostem připojeny, avšak práce výtvarné samy (orig. obrazů a soch) mají býti dodány teprve v pozdější době, jež bude každému žadateli včas oznámena. Žadatelé necht' označí předložený obraz, odlitek neb fotografii znatelně svým jménem a názvem díla. Kromě toho buď v žádostech i na dílech samých vyznačena prodejní cena předložených originálů pro pojištění a žadatel necht' výslovně prohlásí, že díla v posledních dvou letech vytvořil a dosud peněžité ceny za ně nedostal.

K žádostem nedoloženým nebo pozdě podaným nebude přihlíženo.

Ústřední sociální úřad hlavního města Prahy, odb. III B, dne 16. listopadu 1925.

Primátor: Dr. Baxa.

REDAKČNÍ ARCHIV.

Sdělení redakční.

Třetí číslo Života vychází za nové redakce, tedy za poměrů změněných. Redakční komise našla archiv redakční prázdný. Politická krise, předvánoční období a příliš krátká doba, poskytnutá k novému zorganizování redakční činnosti, znemožnily nám vydati hned číslo, které by plně odpovídalo našim představám o měsíčníku pro katolickou inteligenci. Nedostatky, jichž jsme si sami dobře vědomi, budou však od čísla k číslu mizeti a, dá-li Bůh zdraví, vytvoříme záhy ze Života list informující o kulturním proudění současné doby v celém jeho rozsahu. Přejeme všem čtenářům šťastné Vánoce a Nový rok!

Za redakční kruh: Vilém Bitnar.

Opravy tiskových chyb.

V článku pana Josefa Boury, »Tatiček Masaryk a »otec« Hlinka«, zůstalo několik smysl rušících chyb, které nutno opravit: na str. 49., pravý sloupec, 11. řádka zdola, místo »úspěchů« má býti »n e ú s p ě c h ů«; na str. 52., levý sloupec, 9. řádka zdola, místo »vlastnost« má býti »v l a ž n o s t«.

Sdělení.

Pan Josef Nešpor, Brno: Článek pana Boury měl již odezvu v denním tisku. Upozorňuji Vás na »Národní Noviny«, číslo 104, ze dne 19. listopadu, které citovaly úryvky, zejména paralelu Masaryka s Hlinkou, a napsaly: »Interesantné porovnanie, tým interesantnejšie, že ho čítame v českej revui. Keby sa takýto ton uviedol i na stepoch celej našej dennej tlače, českej i slovenskej, prispelo by to veľmi k chladnokrevnému riešeniu mnohých otázok a k spokojnejšiemu životu.«

Svatý Tomáš Aquinský

Knihovna Života č. 2.

Cena 30 Kč, na japon. papíru 60 Kč.

Objednávky adresujte

Lad. Kuncíř, Praha VII, Ověnecká 4.

ČESKOSLOVANSKÁ AKCIOVÁ TISKÁRNA

(Filiálka v Českých Budějovicích, Lannova třída.)

Tiskne reklamní tiskopisy pro obchodní a průmyslové závody, spolky a organizace, úřady státní i samosprávné, soukromou potřebu, dále dila, časopisy a katalogy a vůbec provádí veškeré práce spadající do oboru — knižtisku v pečlivé úpravě, dle dodaných neb vlastních návrhů. —

TISK ROTAČNÍ.

Telei. hlav. závodu: 3059. - Telei. budějovicke filiálky: 125.

V PRAZE-II., SPÁLENÁ ULICE ČÍSLO 15.

Kupujte a čtěte knihy Rozmachu:

Ch. Dickens, Pickwickovci. Román s 60 obrázky Vl. Rady.
2. díly. Cena 75 Kč, váz. 120 Kč.

Jar. Durych, Sedmikráska. Román 18 Kč.

— *Balady. S 5 dřevoryty A. Hrabala.* Cena 45 Kč.

P. K: Chesterton. Anarchista Čtvrtek. Román. Cena 20 Kč,
váz. 36 Kč.

— *Co je špatného na světě. Essaye.* Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

— *Klub podivných živností.* Povídky. Cena 9 Kč, váz. 24 Kč.

— *Moudrost otce Browna.* Povídky. Cena 34 Kč, váz. 36 Kč.

— *Muž, který byl příliš živý.* Román. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

Na skladě u všech knihkupců.

Ladislav Kuncič, nakladatel v Praze-II., Voršilská 3.

POD VÁNOČNÍ STROMEK

DARUJTE DĚTEM:

Šimerská, Pohádky hvězdné víly. Obrázky O. Strasserové . . Kč 8'—.

VĚNUJTE DOSPĚLÝM:

*Dr. Alois Cigoj O. S, B., Život Ježíše Krista. 720 stran. 369 ilustrací,
několik map, váz. Kč 50'—.*

DEJTE SOBĚ:

„Český Slovník Bohovědný“ díl I., II., à Kč 56'—.

Třetího dílu vyšlo dosud 40 sešitů. Ve vydávání se pokračuje.

DOPORUČUJEME KAŽDĚMU

vyžádati si zdarma seznam vánočních knižních darů v našem knihkupectví.

Lask. objednávky vyřizuje

knihkupectví V. KOTRBA, nakladatelství

Praha II., Pštrossova 198.

ROČNÍK OSMÝ * LEDEN 1926 * ČÍSLO ČTVRTÉ

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 10. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — —

Řídí:

Vilém Bitnar

s redakčním kruhem:

Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan
Vraštil S. J., Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bíbus.

OBSAH ČÍSLA 4.:

Zavoral: Svatý František Serafinský vzorem kulturních pracovníků. — *Vy-
skčil*: Počínají se chvály stvoření. — *Bitnar*: Svatý František Serafinský
v české lyrice. — *Psichari*: Hlasy volající na poušti (*Krlin*). — *Lang*: Svatý
František a Jindřich Suso. — *Boura*: „Tatíček“ Masaryk a „otec“ Hlinka.
— *Linhartová*: Na Svaté Tři krále — *Odvalil* Tříkrálová.

Kulturní ovzduší: Hlídka politická (Kaněra, Bitnar, Doležal). — Hlídka
slovanská (Bitnar, Vinař, Šebková). — Hlídka divadelní (Sajíc, Bitnar). Hlídka
literární (Baroš). — Hlídka školská (Novák, Bitnar). Hlídka studentská (Hro-
nek). — Česká Liga Akademická (Bouzek).

RUKOPISY, DOPISY, KNIHY A ČASOPISY pro redakci buďtež
zasílány na adresu: Vilém Bitnar, Praha V., Valentinská ul. 22.

**Redakční uzávěrka
pro číslo únorové (5.)
dne 1. února 1926.**

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: VILÉM BITNAR. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

SERAFINSKÝ ROK 1926.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

Prelát a opat
Method Jan Zavoral:

SVATÝ FRANTIŠEK SERAFINSKÝ VZOREM KULTURNÍCH PRACOVNÍKŮ.

Otvírajíce stránky svého „Života“ oslavě velikého jubilea serafinského světce, vložili jste na mne úkol, abych před duchovním zrakem vašim nakreslil obraz života onoho světce, jenž dovede umělecky tvůrčí duši podnes nejmocněji uchvátí a který je srdci všech kulturních dělníků tak drahý a blízký. S bázni přikročil jsem k tomu úkolu a bázeň rosla v malomyslnost, čím hlouběji jsem vnikal v taje a hlubiny onoho života, jenž i v řadě světců nemá podobného, čím podrobněji studoval jsem legendy i historicky zjištěné zkazky, jichž zářivým středem je celá postava Františkova.

Před duší mojí vzrůstá obraz jeho v barvách čarovnějších, ale tím matnějším a vybledlejším mi připadá každé slovo, jímž hledím ho zachytit, tím chudší a ubožejší každá myšlenka, již činnost jeho chtěl bych vyjádřit. Stál jsem kdysi v Padově u hrobu světce Antonína, duchovního syna svatého Františka. Vše, co lidský obdiv, úcta a láska dovede krásného vymyslet, snešeno tu, aby svaté tělo mělo důstojný náhrobek. Malíři a sochaři zvěčnili tu v mramoru a v barvě vznešené svoje myšlenky jako trvalý hold geniův čisté, prosté a svaté duši. Vedle mne přiklekl k oltáři starý, sešlý dělník a sepjav ruce zahleděl se k svatému hrobu. To oko jeho úsměvu v životě jistě nepoznalo, tak bylo fruchlivé, tolik se v něm chvělo starostí a hoře. Nehleděl na ozdoby hrobu; připadalo mi, jako by pronikal bílou nádherou mramoru a hledal uvnitř to tělo práchnivící, v němž viděl srdce bratrské, srdce soucivé a plné milosrdenství. A záře, která v oku plála, mluvila o tiché a bezmezné důvěře v přímluvu světce a milosrdenství Boží. V té chvíli mi bylo jasným a zřejmým celé dílo světce Františka, pochopitelnými a přirozenými všecy jeho úspěchy, celé to mravní obrození zesurovělého věku. Táž láska Boží nekonečná, která se v Betlémě vtělila, po zemi Svaté útěchu sila a na kříži golgoetském za nás vykrvácela, vtělila se znova v čisté srdci světce, aby ještě jednou v celé velikosti své zjevila se lidstvu a připomněla jim nekonečnou cenu vykoupění.

Celý životopis světcův, sestavený ne pouze dle zbožných legend, nýbrž dle faktů nad pochybnost zjištěných, sterými svědky dotvrzených, jest jediným důkazem této nezměrné péče Božské o lidstvo zbloudilé. Dle souhlasných zpráv součastníků byl František v jinošských letech svých povahy vznětlivé, mysli veselé, ducha čilého a krásné

a všemu, co na sobě neslo pečeť její, cele oddaného. Neměl na sobě nic z onoho vypočítavého, kupeckého ducha, kterým plně prosycen byl jeho otec. Štědrý až k mar-notratnosti; soucivný s bídou, slávy, ale ne peněz chtivý, šel světem s věčným úsměvem na rtech i v srdci jako svěží nivou, o jejíž nebezpečích, o jejíž srážech a propastech neměla mladá duše tušení. A mysl i duše byly plny písní, v průvodu mladých soudruhů procházel městem, zpívaje milostné písně, jak u trovatorů viděl; lesk rytířského žití, jenž v době jeho vždy více v Itálii se šířil, zaslepoval nezkušené oko a v mladé hlavě vířilo to ctižádostivými plány, zářivými sny o slávě válečné, slovem všim, co tak rádo a často opřádá mladou mysl, schopnou nadšení, obětavosti a dobra. A s těmito vlastnostmi, stejně skvělými jako nebezpečnými, žil František v době, kde kázeň i dobrý mrav, kde jmenovitě stud jako by byl zmizel z lidských srdcí. Nikde příkladu dobrého, v kruzích vysokých, ba i v řadách kleru nevázanost a prospěchářství, vlast rozeštvána stálou krutou domácí válkou, lid ubohý a zotročený. A přec, ačkoli všemi hýčkáán, ačkoliv poznal a s radostí i vdechoval v sebe opojné kadidlo chvály a lichocení, ačkoli plnými doušky pil z kalicha, který podává svět: přece zachoval si poklad srdce nejdražší, zachoval si srdce svěží, neporušené, čisté.

Zachoval a uchránil si onen bezpečný znak všech velkých duší: hluboký odpor ke všemu, co je nízké a podlé, hnus nade všim, co strhuje v bláto duši nesmrtnou, co rve jí křídla, na nichž se nese v jiné, lepší světy. Uprostřed veselých soudruhů, sám obraz vtěleného mládí a radostí, často a často s celou rozhořčeností uražené duše vystoupil proti řečem, jež vhnány mu krev do tváře. A druhá vlastnost, která vtiskla celému životu jeho ráz a pečeť, byla láska k chudým, onen ještě neuvědomělý souciv s cizí bolestí a strastí a upřímná touha pomoci a potěšití. Jen jedinkrát odehnal žebráka, který ve jméně Božím ho prosil, ale ihned myšlenka rychlá jako blesk, bolestná jako výčitka projela mu duši: „Kdyby tě byl prosil ve jméně vznešeného pána, byl bys ho vyslyšel, na jméno Boží jsi nedal,“ a vrátil se k němu se slzami v očích a bohatě ho odměnil.

Bůh sledoval, co se dělo v mladé duši té a když přišla plnost času, zakročil, a cestu života jeho k sobě obrátil. Učinil to, jak vždycky činí, bolestí a utrpením. Světec náš upadl v zajetí nepřítelů a po návratu upadl v bolestnou těžkou nemoc. Ve chvílích bolesti myšlenky jiné přilétaly k trpící mladé hlavě, oko jeho začínalo hledět na svět jiným pohledem. Zofavoval se, právě když nastávalo jaro. Jak toužila po něm básnická, snívá jeho duše. Znal veškery jeho půvaby, tisíckrát v opojení se díval, co dovede přes noc rozsít krásy po požehnaných nivách italských. Vyšel ven, rozhlédl se kolem sebe, vše bylo tak, jak tisíckrát to vídal, plno blaženého zanícení, tytéž květy, táž vůně, tytéž zpěvy, a přece, dnes zdálo se mu vše mrtvým, vybledlým, prázdným. Obzor, který před sebou nyní viděl, byl tak těsný a úzký, oko jeho v bolestech naučilo se hledět na obzor širší, až k trůnu Božímuh sahající, cítil, že stojí nyní před pouhým tvorstvem, jehožto nicotů a prázdnotů měřil uděšeným zrakem, a začal se nésť k Tomu, který jedině dovede vyplnit velkou duši. Jako kdysi Pavla, i jeho povolal Kristus k sobě a se stejnou nadšenou ohoťou, se stejným zápalem uposlechl František hlasu svého Pána. Utekl se do jeskyně v okolí Assisi a v této samotě, odtržen ode všeho, co rozptylovalo mysl, co k zemi poufalo srdce, zůstal sám se svým Bohem. A byly to velké duševní boje, které tu prodělal; hojné, bolestné slzy prolilo tu jeho oko, ve kterém dosud zrcadlilo se jen štěstí a radost, a když vyšel ven, byl bledý, přepadlý, ale zrak jeho plál nadpozemským leskem. Svět už nebyl v očích jeho rozkošným sadem, kde třeba jen shýbnouť se a trhatí květy rozkoše, lidská bída v tisíceré podobě a v tisíceré hrůze stála před ním, hrozivá, děsná.

Dvanáct věků uplynulo již, co Kristus na kříži dokrvácel, učení Jeho, učení lásky, rozneseno bylo světem srdci nadšenými, duchy láskou planoucími, umřelo pro ně na tisíce lidí nejlepších, čistých, rekovných i prostých. František se zděsil, co z Božského díla během tisíciletí dovedli lidé udělafi. Viděl lid před sebou sténající dále pod tvrdou rukou pána, viděl hýřít velké a mocné a trpět a strádat nízké a chudé, tak jakoby ani světlo kříže nebylo nikdy vpadlo do temnoty duší, jakoby plamen Božské lásky nebyl nikdy roznítil lidské srdce. Viděl, jak potlačovaní a tištění vztahují ruce po pomoci, jak lační po pohledu soucitém, po slově lásky a jsou hotovi dáti všechno za toho, kdo ve jméně lásky k nim přijde. A celý život jeho byl tím rozhodnut. Věděl nyní, kde jest jeho místo, a věděl také, kde ho čeká hojná žeň. Vše, co měl, rozdal okamžitě, slavně před biskupem se zřekl všeho práva na podíl otcovský, prostínkou halenu, provazem opásanou, zval nyní celým majetkem. A s jásotem, v nadšení volal k věrnému druhu svému: „Poklad jsem našel, choť jsem si zvolil, svaťou Chudobu.“ A čím chudším se stal, čím rovnějším nejposlednějšímu žebráku, tím větší štěstí zaplavovalo jeho duši, tím větší radost plnila mu srdce. Byl připraven již pro velký úkol svůj, ale neprošel ještě ohněm utrpení. Přišlo a zaplavilo jej jako rozbouřené moře. Soudruhové jeho mládí, všichni, k nimž poufalo ho na tisíce milých vzpomínek, vidouce, jak chodí ulicemi polonahý, postý a bděním vyhublý a zmořený, jak s žebráky se dělí o poslední sousto, jež sám pro ně vyprosífi musel, odvrátili se s odporem od šilence. Posměch, pokřikování i lání dopadalo na jeho hlavu, ale František s nebeským klidem přinesl Bohu oběť přátelství. Přišlo huře: sám otec, rozružen, že syn všechny jeho naděje zklamal, postavil se v čelo nepřátel, ztrýznil ho, v sklep ho zavřel. Srdce světcovo vytrpělo muka při týrání otcově, ale zůstalo pevným, a když otec zřekl se ho navždy, zastavil starce žebráka a pravil k němu: „Chci býti synem tvým: kdykoli mne otec prokleje, ty otče můj nový, dáš mi své požehnání.“

Všeho byl zbaven dle lidského úsudku, ale všechno získal v očích Božích. Měl otce v Bohu na nebesích, měl bratry a sestry v každém, kdo trpěl, v každém, kdo strádal. A nestačilo mu, že všecko dal, chtěl podati světu důkaz, co dovede láska Bohem posvěcená. Setkal se na cestě s malomocným; v prvním okamžiku se zhrozil, chtěl se obrátit, pohled na nemocného budil hrůzu a hnus. Ale jen okamžik, a již stál u něho a podáváje mu peníz políbil mu ruku. Když za chvíli se po nemocném ohlédl, nebylo po tomto ani stopy. Do duše rozrušen, cítě, že bylo to zjevení z jiných světů, vracel se světec domů, ale nespokojen! Bolelo jej, že pocítil, byt jen na okamžik, hnus před ubohým, to vítězství nad sebou samým nebylo mu dosífi plné, nebylo beze skvrny! Od toho dne malomocné sám vyhledával a se slovy útěchy líbal ruce jejich.

Hle, láska k bližnímu, nekonečná, šílená! Ano, šílená, neboť nedá se změřit tím naším chladným rozumem, nedá se obejmout naším úzkým srdcem! Šíleným byl náš světec asi tak, jak šílení byli svaťi mučenníci, když s písni na rtech umírali za Krista, jako šíleným je každý, komu požár lásky k Bohu zažehne srdce! Sám Bůh jakoby v úžasu nad hrdinnou tou láskou, když František políbil malomocného na zohavená ústa, uzdravil tohoto v témž okamžiku, a světec Bonaventura, zmiňuje se o tom, neví, nad čím by svět měl více žasnoufi, nad oním uzdravením, či nad oním polibkem! Od chvíle té cífil František, jakoby se byla změnila celá bytost jeho! Utrpení, odřikání, bolest, nemoc ztratily všechnu pro něho hořkost, jen lásku cífil, jak plane mu nebeským požárem v srdci. A tato láska, jako by jí nestačily légiony ubohých, rozlévala se plnými proudy na vše, co rostlo a kvetlo a zpívalo pod Božím sluncem. Příroda celá byla její předmětem a tvorstvo, jakoby pod zázrakem tak veliké lásky bylo zbaveno

tížící křetby, žilo s ním v poměru jako kdysi s Adamem v ráji. Káže ptákům a ptáci ho poslouchají, štěboř vlaštovčí ruší ho v rozjímání, poprosí sestru vlaštovku, by zřichla a ona umlká. Vše je mu bratrem, vše je mu sestrou. Bratrem zářící slunce, bratrem bledý měsíc, sestrami tiché, jasné hvězdy, bratrem i červ, plazící se v prachu, sestrou milou a drahou nemoc i bolest, ba sestrou mu i smrt. Ve všem vidí zázračné dílo Boží, vše k němu mluví tajemnou, blaživou řečí, vše unáší ho ku zdroji lásky, života, štěstí! A ten, jenž nemocí a bolestmi tak krutě byl stíhán, dovedl zapěti onen úchvatný Chvalozpěv slunce, z něhož dýše poesie více božská než lidská.

Až posud byl sám; netušil on, tak skromný a pokorný, jak velký úkol přiřkl mu Pán, nevěděl, že jméno jeho mělo vbrzku státi se heslem všech, jimž zhnusily se poměry, pod nimiž lid úpěl, že tisícové a tisícové, oděni jeho chudým rouchem, rozejdou se v svět, aby podnikli nadlidský boj s duchem století, který zkalil a porušil evangelium lásky. Našel brzy učenníky; plamen lásky jeho byl příliš mocný a čistý, než aby vbrzku byl nepřivábil čistá svatá srdce. Vbrzku vidíme kolem něho skvělou družinu, hrdinné rytíře chudoby, Bernarda de Quintavalle, Petra Cattani, bratra Jiljího, Leona, Ruffina a jiné všechny přijal František za téže podmínky: Jdi, prodej, co máš, a rozdej chudým. S jakým nadšením se to stávalo, s jakou radostí odřekli se ode všeho, co je k zemi poutalo, aby pod vedením Františkovým spěli k Bohu, který je vším! Uchýlení v zátíší Portiunkule pili plnými doušky ono nevýslovné štěstí, jimž dařf Bůh sobě oddané. Nezůstali sami; kdekoliv šlo o provedení velké vznešené idey, hlásilo se povždy srdce ženské o své právo na podíl práce i oběti. Idea Františkova, obrodit svět duchem lásky, sebezapření, byla příliš velkou, než aby ušlechtilá srdce žen jí nebyla zanícena. Svatá Klára s řadou družek sobě svatostí rovných postavila se v řady Františkovy.

Pověst o tomto tajemství plném životě, plném blahého vytržení nebeských zjevení, heroických bojů se smyslností, pronikala světem více a více. Jako dech, který ovíval kolébku Kristovu a pronikal první dobu křesťanství, zaválo to světem a svět zdivený, vzrušený, touhou po požehnání svaté lásky vznícený, vzepjal prosebně ruce k Chudáčkovi. Světec náš jen nerad odhodlal se k úřadu apoštolskému; stále o nicotě své přesvědčen chtěl raději v modlitbě a pokání skončiti život svůj; jen vyššího rozkazu poslechl, ale pak šel s celým ohněm duše Bohem nadšené, prošel Španěly, Marokem, a jmenovitě svojí vlasí. Byla to také výprava křížácká, ale heslem jejím bylo: Pokoj vám a zbraní její byla účinná láska. A kam zapadl jeho hlas, vzrušil srdce, vzbouřil svědomí, otfásl duši. Chudí líbali stopy jeho nohou; vždyť viděli v něm živý důkaz, že žije posud na nebesích ten starý Bůh, ochránce opuštěných a bídnych, viděli v něm anděla lásky, jež Bůh k nim poslal; a bohatí a šťastní při pohledu naň a při slovech jeho poznali náhle, jak je mělké a nicotné to štěstí jejich dosavadní, nevydobudou-li si práva k němu soucitem k jiným, milosrdenstvím, dobrodiním! Tichly hněvy, zmlkaly vášně, kde přešla noha vyvoleného Páně! A to chudé roucho, předmět posměchu a potupy, stalo se náhle předmětem obdivu a lásky, bylo nadějí trpících, bylo bolestnou výčitkou hříšným a bezcítným. Nastalo hnutí, jehož důsledky pocítovala všechna pozdější století. Dominik a František, v těch dvou jménech vyslovena celá jeho povaha! A já neznám grandiosnějšího obrazu, jako okamžik, kdy spolu se loučili títo dva světci: Stojíce na vrcholu hory Aventinské, títo dva chudí, všeho zbaveni, obzírajíce nebe a zemi stanoví si plán, jehož odvážlivost přesahuje lidský pomysl: Dělí se o svět, aby jej znovu dobyli božskému králi! Jich ctižádost, jako ctižádost apoštolů, objímá všechny národy a úspěchy jejich předčí všechny výpočty lidské. Přivedou opravdu národy znovu pod jeho Evangelia a to dvojí zbraní, nad niž svět nemá mocnější, vědou a

l á s k o u. Dominik a žáci jeho rozšíří ve světě božskou vědu a obhájí pravdu; František se žáky svými rozleje světem celé proudy světla a lásky!

Žítí Františkovo schylovalo se ke konci. Dílo jeho rostlo do titánských rozměrů, tělo jeho chřadlo jako zhasínající svíce. Ale nesmělo zemřít bez oslavení, jakého svět dosud neviděl. Dle světce Bonaventury dlel světec na modlitbách na svahu hory. Náhle viděl, jak s nebe se snáší Serafín o šesti ohnivých křídlech, oslepující záře. Snesl se k němu, stánu ve vzduchu a mezi křídly zjevil se obraz ukřižovaného Krista. A když zjevení zmizelo, zůstaly na rukou a nohou a v boku světce rány, jimž klaněl se před oním zjevením. Dvě léta později zemřel světec náš blaženou smrtí. Zemřel a nad hrobem jeho truchlil celý svět; zemřel v největší chudobě, a svět snesl co nejdražšího měl, aby hrob jeho ozdobil; zemřel, ale zůstal živ v srdcích milionů, protože pravá láska je nesmrtelná. Ukázal světu celým životem svým pravého ducha evangelia Kristova; ukázal, co požehnání z něho vyplyne světu, zachová-li se čisté a neporušené, a co kletby a co neštěstí; zapomene-li se, že je evangeliem lásky.

Katoličtí umělci, spisovatelé a všichni kulturní pracovníci postavili se pod jeho ochranu. Vidím v tom předem záruku zdatu. Světla postava jeho, zrozená v lůně naší církve, odkojena její duchem, proniknutá její láskou, utvrdí vás v nezdolné věrnosti k ní. Ať sebe více zloba lidská potřásla skvělou řízu její, ať vlastní sluhové její hanou a hanbou poskvřily její líc, v dobách nejkrutších povstala vždy znovu, čistá a svatá, a dovedla v dětech svých podati světu důkaz, že změněno, že porušeno jen, co bylo lidské, netknutým, čistým a neporušeným že zůstane na věky, co v ní je božského. Doba naše je dobou rozrušení, dobou rozervanosti; právě štěstí jakoby navždy bylo opustilo srdce lidské; něco jako šedá, tížící mlha visí nad námi a brání pohledu k nebi, kde září hvězda naděje, míru, radosti, štěstí. Snad sami na sobě pocítili jste vliv otravného ducha toho a jdete těžce cestou života. Jasný, i uprostřed největších útrap radostný pohled v očích světce Františka zaplaší z duše veškery chmury a otevře před vámi obzory nové, jasné a nekonečné. Stojíce Bohu blíž poznáte a proniknete lépe, jakoby jeho zrakem vševědoucím, celou tu těžkou hádanku života, poznáte hoře lidské v celé velikosti jeho, ale pocítíte zároveň nebeskou sladkost lásky účinné. Pokora, trpělivost, síla, bez nichž není možno dílo veliké, vyplní vám duši a svatý zápal pro vše, co dobré je a krásné, zažehne vám srdce. Neboť v tom, a jedině v tom vidím cíl kulturního snažení, jen takový program je nám důstojný velkého chtění. Jako necítíte v světci Františku jen soudruha v písni, a celý život je vám písni velebnou, jejíž sloky zaznívaly v trpící srdce lidské jako hudba nebes, tak i cíl váš nesmí a nemůže být jen obroditi umění a vědu, nýbrž prostředkem jich obroditi sebe a bližní své.

V duchu světce Františka dosáhnete toho, v jeho lásce najdete klíč k srdci lidskému. Je unavené, vzdorné, rouhá se Bohu, a přece je mu bližší než samo tuší. Přikloňte se blíže k jeho srdci a uslyšíte, jak zoufale sténá po Ném, bez něhož není života. Buďte připraveni, i na vaše hlavy dopadnou těžké kameny potupy a posměchu, ale zbraní lásky zvítězíte vy! Proti kletbě vaší postaví svět svůj vzdor, proti hněvu vašemu výsměch a potupu, ale jaká zbraň mu zbudě proti lásce vaší, soucitu vašemu? Na dlouho se lásce rouhati nemožno, po každém slově potupném zbudě v srdci tížící smutek, a dříve či později přiklekne člověk, aby zlíbal v slzách lem jejího šatu. Tuť svatou účinnou lásku napište na prapor svůj a vzrostou do nekonečna vaše řady. Je, bohudík, ještě dosti srdcí čistých, která do služeb vašich s radostným nadšením postaví všechny síly své, je dosti srdcí teskných, životem unavených, která dychtivě ssají budou do sebe svatý mír, dýšící ze slov vašich a práce vaší. A Bůh, který vidí do

·srdcí našich, hříšných sice, ale upřímně a bolestně po Něm foužících, rozžehne před námi maják víry svaté, zaplaví proudem milosti své naše duše, abychom pokorně, ale pevně a odhodlaně kráčeli k Němu, v němž je veškerá krása a štěstí.

Albert Vyskočil

POČÍNAJÍ SE CHVÁLY STVOŘENÍ,

které složil svatý František ke cti a slávě Boží, když ležel v nemoci u svatého Damiana.

*Nejvyšší, všemohoucí, dobrý Pane,
Tvé jsou chvály a sláva, čest i všecko blahoslavenství
jen Tobě, Nejvyšší, se sluší
a milovat Tě nižádný hoden není.
Pochválen buď, můj Pane, ze všeho stvoření Svého,
zvláště pak pro pána bratra slunce,
že dává nám den a svítí na nás svým světlem;
a ono je krásné a září velikým leskem.
Jeť ono, Pane, podobenství Tvoje.
Pochválen buď, můj Pane, pro sestru lunu a hvězdy,
neb stvořil's je vzácné a jasné a sličné.
Pochválen buď, můj Pane, za bratra vítr
a skrze oblaka, vzduch a všeliké počasí Svoje
kterými dáváš obživu stvoření Svému.
Pochválen buď, můj Pane, za sestru vodu,
neb ona je veliké dobro, je pokorná, vzácná a čistá.
Pochválen buď, můj Pane, pro bratra oheň,
kterým jsi osvítil noc,
neboť je krásný a vlídný a mocný a silný.
Pochválen buď, můj Pane, pro naši sestru, pro matku zemi,
která nás chová a živí
a rodí všeliké plody a pestré kvítí a trávy.
Pochválen buď, můj Pane, pro ty, kdož odpouštějí z Tvé lásky
a nemoci trpí a protivenství.
Blahoslavení, kdož zůstanou v pokoji,
neb Tebou, Pane, korunováni budou.
Pochválen buď, můj Pane, pro sestru naši tělesnou smrt,
neb nikomu z živých ujít jí nelze.
Běda těm, kteří zemrou v smrtelném hříchu.
Blažení, kteří najdou Tvou přesvatou vůli,
neb drahá smrt nic už jim neublíží.
Chvalte Pána a slavte 'a děkujte Jemu
a s pokorou velkou mu služte.*

1913.

SVATÝ FRANTIŠEK SERAFINSKÝ V ČESKÉ LYRICE.

II.

České ohlasy a překlady.

Píseň bratra slunce lákala četné básníky všech světových literatur k parafrásím v jejich mateřštině. Naše písemnictví nečiní ovšem ani zde výjimky a v české poesii lze zjistiti celou řadu básnických ohlasů, jakož i pokusů o věrné přetlumočení této středověké písně na Boha a na boží tvorstvo.

Ve staré české literatuře nelze sice doložití pokus o básnické přetlumočení »Písně«, ale české legendy o světcích nezůstaly bez vlivu této básnické skladby. Nelze si mysliti, že by cílé pozornosti našich předků ušlo první vydání spisů světcových v »Speculum Minorum« (1509), nebo latinský překlad »Písně«, zbásněný františkánem Lukášem Waddingem v jeho antwerpské edici spisů světcových (1623). Avšak teprve v první polovici století 19. shledáváme se s ohlasy i překlady.

Nebyl dosud podrobně vyšetřován hluboký vliv životního díla německého učence a katolického publicisty Josefa Görresa (1776—1848) na českou kulturu katolickou, zejména na družinu Sušilovu, a proto není znám ani účinek jeho krásné studie »Der heilige Franziskus von Assisi als Troubadour«, kterou otiiskl ve 20. ročníku časopisu »Der Katholik« na oslavu 600. výročí smrti světcovy před sto léty (1826). Studie tato četla se u nás horlivě a byla i jinde skutečnou událostí svým pojetím světců jako básníka. Průběhem líčení setkáme se s ní častěji. Ještě později v novém a rozmnoženém svém vydání knižním (Řezno 1879), zapůsobí a znova na naši duchovní slovesnost.

Málo je u nás rovněž známý hluboký účinek, jaký mělo na české básníky náboženské vzácné dílo vratislavského kardinála Melchiora von Diepenbrocka o duchovní lyrice katolických básníků románských. Pod názvem »Geistlicher Blumenstrauß aus christlichen Dichtergärten« vydal krásnou anthologii v Sulzbachu (1829), která se stala zdrojem pro naše pozdní obrozenské pěvce, obje-

vujícím staré poklady umění. Je zajímavo sledovati stále vzrůstající nadšení pro gotickou i barokní tvorbu lyriky duchovní, kterému pak neušel žádný spis, jednající o této látce. František Doucha, který na počátku let čtyřicátých obíral se studiem díla mystika Tomáše Kempenského, z něhož přeložil »Čtvero kněh o následování Krista« (1843), upozorněn byl Minority od Svatého Jakuba, u nichž bydlil, na knížku vlašského minority Ireneia Asso »Die Lieder des heiligen Franciscus« (Frankfurt 1842), z níž přeložil do češtiny snad po prvé celou »Píseň bratra slunce«. Byla to ukázka středověké poesie, určená pro jeho soustavné dílo »Anthologie básní všech světových literatur«, uchovávaná v Douchově rukopisném sborníku z roku 1845, z něhož ještě později otiskoval u kázky překladů básní Dantových (1854, 1865), portugalské mariánské lyriky Menezesovy (1855), španělské poesie Calderonovy (1868), veršů Ariostových, Tassových, Camoensových a mnoha jiných.

Ještě mocněji působil Diepenbrock na Františka Sušila. Ten studoval horlivě jeho anthologii, přeložil z ní i ukázky, ztracené dnes v zapadlých časopisech moravských. Sušil projevoval stejné záliby a měl příbuzné snahy v překládání cizí lyriky jako Doucha. Projevilo se to již vydáním jeho bohaté sbírky překladů z latinské poesie liturgické »Hymny církevní« (1846) a jeho původním básněním. Zájem o světce Františka projevil Sušil již svou básní »Svatý František Serafinský« (Básně 1847), kde se dotkl námětu o vzniku slunečné písně čímž se tato skladba v naší české poesii františkánské stává látkově ojedinelou

František muž swatý Boží
na bolestném trvá loži.
Leží w trapné bolesti,
sotwa jí muž unéstí.

»Zawolejte k naší budce
zawolejte muže hudce,
na lyru ať jemně hrá,
aby ušla bolest zlá«.

Rozešli se jeho sluhy,
schodíli wsi, sady, luhy.

Darmo všady hledali,
hudce nenalezali.

Přichází noc v tmavé kráse,
všecko k spaní ukládá se.
Svatý nemůž spočinout,
bolest nechce pomínout.

»Rozmáhá se bolest moje,
pomoz, Bože, skonat boje,
pomoz, ať vše postrádám,
vše v Twé ruce ukládám«.

Anto hledí uspat muky,
aj, tu slyšet dívné zwuky,
a těch zwukův úroda
samá rajská lahoda.

Jasně slyšet zpěwy tyto,
kdo však hudou, všem je skryto.
František jen swatý wí,
odkud swatá hudba zní.

Duchovním on patří okem,
jak jde hudba libým tokem,
od swatých jde andělů,
líje sílu po tělu.

A již bolest všechna mine,
we hrud' božská slast se líne.
Svatý opět powstává,
v Boží pout se wydává.

Zatím ve Francii věnoval se hlubokému studiu italské kultury františkánské literární historik *Antoine Frédéric Ozanam*, který vedle svých monografií o Dantovi publikoval i speciální, podnes hledanou studii »Les poètes franciscains en Italie au 13. siècle« (Paříž 1852). Němci si ji hned přeložili (Münster 1853) a tak se dostala ještě v padesátých létech k nám. Sušila inspirovala práce Ozanama k napsání literárně historické a poetické stati o »Písni«, první v české literatuře. Při prohlížení nejstarších ročníků brněnského čtrnáctideníku »Hlas« našel jsem tuto památnou stat, nadepsanou »Zpěv slunečný svatého Františka Serafinského«, v 11. ročníku, v čísle 23. ze dne 11. listopadu 1859. Pro literární zajímavost tohoto projevu přetiskuji jej zde celý:

»Věk svatého Františka Assiského byl věk zpěvavý, věk troubadorů, minnesaengerů, skaldů a jinak jmenovaných básníků či lépe řečeno pěvců. Vesna poetická se rozestřela nad krajinami a stvořila ráj, do

něhožto duchové tehdejší proti návalům pohrom času toho ustoupali. Svatý František darem ušlechtilé povahy a spanilých mravů již od přírody obmyslen byv, miloval od mladosti zpěv a ještě před svým obrácením s druhy svými lahodám jeho se oddával. Tím více však se to dalo, když byl směr života svého proměnil. Zahořev serafickou právě láskou k Bohu kdekoliv chodil, hlasitě chválu a slávu Boží prozpěvoval. Samotokým výlevům těm nedostávalo se sice původně uměleckého rozměru, až stoupenci a duchovní synové jeho jim je přičinili. V ustrojené této formě dochovalo se nás několik písní *Svatého Františka* v jazyku italském. Jediny »Zpěv slunečný«, jak se obyčejně nazývá, zůstal bez takové úpravy a na nás v ryzí a čiré původnosti spadl. V písni té nazývá velesvětce ten slunko bratrem, lunu sestrou a tak všechny tvory a živly umilně oslovuje způsobem a obyčejem oním, jenž druhdy v ráji panoval. Mohl to, poněvadž v duši jeho hříšného smyslu zbažené rajská ona důstojnost zavládla, jižto se mimovolně veškero stvořenstvo koří.« »O vzniku »Zpěvu slunečního« vypravuje se v životě toho serafovce toto: Trval druhdy skrze čtyřicet nocí na modlitbách a bděních. Po skončení jejich zachycen byl vytržením a nebeským myslí unešením, z něhož se vzpamatovav, onen zpěv vynořil. Zahrnovala píseň ta, také o *Bratru Slunku* zvaná, počátečně jenom sedm stróf. Brzo ale světec jinou přičinil. Nastala právě té doby rozepře mezi biskupem a měšťanstvem v Assisi. Biskup vydal klatbu na město a město biskupa zbavilo všechněch práv. Tu světec nad tím ubolévaje dodal strófu tu o promíjení nepřátelům, poručil učňům ji přednoststvem města zpívati a došel toho, že dobrá vůle vrch obdržela a všechna nenávisť vymizela. Strófu o smrti složil, když mu umřítí nastávalo.«

Po této drobné informační stati následuje Sušilův převod slavného textu: Je-li Douchův převod prvním věrným překladem, je práce Sušilova prvním básnickým ohlase m, zpracovaným do desíti stróf čtyřveršových, o pětistopých jambických verších, rýmovaných v schématu abba. Parafráze Sušilova prozrazuje mistra, který nedávno přetlumočil církevní hymny a jeví ve slovníku i obratech všechny zvláštnosti, charakterisující tak určitě básnický jeho jazyk. Překlad Dou-

chův nebyl nikdy otištěn a proto neměl Sušil vlastně předchůdců a musil vykonati práci pionýrskou. Sušilův ohlas zní doslovně:

Zpěv slunečný.

Ó, dobrý, mocný Tvorče země, nebe!
Vše chvála, sláva, velebení, čest
jen, Pane, Tobě náležita jest,
my smrtní nehodni jsme zvatí Tebe.

Buď chvála Pánu z jeho tvorů dána,
a nejvíc z bratra slunka čest Mu zněj,
jenž dní nám svítí skrze Něj,
se krásně skví a jesti znakem Pána.

Nechť chválí Pána mého luna sestra,
nechť zástup sličných hvězd ho velebí,
jenž tamto na blankytném ponebí
co kvítka rozsel sličná, čistá, pestrá.

Buď chválen Pán můj ve větru a vzduchu,
buď v jasnu, mračnu vezdy oslaven,
neb by byl člověk jímí otaven,
šle Pán ty věci jemu na odtuchu.

Buď chvála Pánu mému v sestře vodě,
jež rozlívá vždy v čisté pokoře
se na jezera, řeky, na moře,
jsouc světu vzácna a všem ku pohodě.

Chval mého Pána oheň též a plamen,
skrz nějžto osvěcuje tmavou noc,
jenž krásen jest a zřízen na pomoc,
a lahoden a silou přenáramen.

Buď chválen Pán můj pro máť naši zemi,
jež živí, pěstuje a chová nás,
jež plodí kvítí rozmanitých krás
a býlím daří nás a ovocemi.

Buď Pán ctěn v těch, jenž dají hnout se
láskou,
by odpouštěli a zlo snášeli.
Blah ten, jenž klidně nese svízely!
Pán ověncí ho v nebi slávy páskou.

Vzdej Pánu čest, smrt těla nevyhnu má!
Ó běda těm, kdo v hříchu smrtném mrou,
a blaze těm, jenž k vůli Boží lnou,
jich druhá smrt se netkne překrutná.

Ó tvory, k dítkám Pánu vše se sdružte,
ó ujednoťte všecky háravě
se k neustálé Páně oslavě,
a s pravou pokorou Mu věrně služte.

Teprve o čtvrt století později přeložil po Sušilovi znovu píseň světcovu znalec světové poesie a překladatel Danta, mistr Jaroslav Vrchlický. Jeho rýmovaný překlad jambický, opírající se rovněž o studii Ozanamovu, byl pořízen pro známý spis Jeřábkův o středověkém básnictví, který pod názvem »Stará doba romantického básnictví« vyšel v Praze 1833. Později zařadil Vrchlický tento překlad do prvního svazku sbírky parafrází »Zniv poesie národní a umělé« vyšlého v Praze 1898. První strofa překladu Vrchlického zní:

Ó nejvyšší a všemohoucí dobrý Pane!
Tvou chvála, sláva, čest a vše jest oslavení,
ty Tobě pouze sluší
a jmenovat Tě nikdo hoden není.

Za rok po Vrchlickém vložil Julius Zeyer parafrázi Františkovy písně do tkaniva své epické básně »Ramondo Lullo« ve sbírce »Poesie« vyšlé v Praze 1884. Zvoliv si již za motto celé básně verš »Laudato sia mio signore per sor nostra morte corporale«, líčí později, jak se Ramondo dostal do kláštera:

Kláster ležel mu u nohou,
hlasy zněly k němu vzhůru,
zbožně pěli Františkáni
velkou píseň svého mistra:
»Hospodine, požehnání,
chvála buď Ti, věčná sláva!
Přede vším za bratra slunce.
Krásné je v své svaté záři,
požehnání tvoje lije
na nás, na vše, buď Ti chvála

Bohoslovec olomuckého semináře Karel Dostál otiskl svůj pěkný, rýmovaný překlad Františkova zpěvu ve své »Črtce o Dantovi« v brněnském »Museum« 1891. První sloku přetlumočil:

Ó Pane pánů, dobrý, všemohoucí!
Tvá sláva, chvála, čest a velebení
jen Tobě patří vroucí,
ni jmenovat Tě člověk hoden není.

Rudíkovský kaplan a básník z dužiny »Nového života«, Jakub Pavelka, přeložil »Píseň sluneční Františka z Assisi, v níž chválí a velebí Boha za vše, co stvořil« v roce 1899 a otisk tohoto překladu čteme v prvním svazku boha'é Eichlerovy sbírky modliteb a duchovních písní »Cesta k věčné spáse« (Brno 1912).

Svrchovaný, všemohoucí, dobrý Pane!
Tvoje jsou chvály, sláva a čest

a všelíkú požehnání
Tobě samému přísluší
a žádný člověk není hoden
Tebe jmenovat.

Ještě později Alois Lang otiskl doslovný překlad slavné písně ve své studii »Po stopách svěťce z Assisi«, vyšlé v Moravské Ostravě 1901 a opakoval je v přetisku v revui »Nový Život« 1902. Langovi jednalo se o převod doslovný a první sloku překládal:

Nejvyšší, všemohoucí, dobrotivý Pane!
Tobě sláva, chvála, čest
a každé blahořečení
Tobě samému přináležejí,
a žádný člověk není hoden
jménem Tě zvat.

Zajímavou novou parafrázi podal básník Karel Dostál Lutínov v básni »Slunečná píseň svatého Františka«, otištěné rovněž v »Novém Životě« 1901 a opakované v přetisku ve sbírce »Potulný zpěvák« (Nový Jičín 1902). Lutínov snažil se vytvořit ze starobylého textu lidovou písničku a svého cíle také dosáhl:

Když František šel svatý
rozkvetlou Umbríi,
byl Boží láskou vznatý
a píseň zapěl jí:

Nejvyšší, Všemohoucí
a dobrý Pane můj!
Jen Tvá je chvála vroucí
a každý dík je Tvůj.

Ba, člověk není hoden,
by Tebe jmenoval,
ach, dovol, abych Tvými
Tě tvory zbožňoval.

Zvlášť Sluncem, bratrem krásným,
jenž přináší nám den,
halí se pláštěm řasným,
jsa Tobě podoben!

I Lunou, sestrou tichou,
jež září na náš sen,
hvězdami, jež jdou za ní,
buď, Otče, veleben!

Buď chválen sestrou Vodou,
jež je tak stydlivá,
tak pokorná a vzácná
a všechněm prospívá!

Buď žehnán bratrem Ohněm,
jenž plaší černou noc

a radostně nám září
a chvátá na pomoc.

Buď chválen matkou Zemí,
jež nosí, živí nás
a rodí těžké plody
i květy zárných krás.

Buď chválen bratrem Větrem
a vzduchem, oblaky,
východu plápoláním,
západu zákraky.

Buď žehnán všemi těmi,
kdož nepřátelům svým
pro Tebe odpouštějí
s úsměvem laskavým.

Kdo snášejí svou slabost
a tiše v bolu jdou:
tí budou odměněni
Tvou rajskou korunou.

Žehnán buď sestrou Smrtí,
již nikdo nevyhne:
ó, toho nerozdrť
kdo věren vůli Tvé!

Ó chvalte mého Pána
pokorou každý den,
i z večera i z rána,
Bůh budiž veleben!

Když Svatý takto zpíval,
zmlk pták a proud a les
a naslouchal a kýval
a potom hymny příval
se vznášel do nebes.

Nový, samostatný a doslovný překlad písně zařadila Marie Komínková do svého převodu Sabatierova díla »Život Svatého Františka z Assisi«, vydaného v Praze 1905. Oproti překladu Vrchlického dbá tento převod dvojí možnosti, že »per« lze přeložit i »za« i »skrže«. — První strofa zní:

Nejvyšší, všemohoucí, dobrý Pane,
Tvě všechny chvály jsou i sláva,
čest a všechno žehnání
jen Tobě, nejvyšší, mají býti vzdávány
a jmenovat Tě nikdo hoden není.

Autorem dalšího překladu doslovného je Jan Kvačala, který otiskl slovenský převod svůj v knize »Viera a ve-da« v roce 1911 a odtud přetiskl jej Vlastimil Kybal upravený ve svém díle »Svatý František z Assisi«, vyšlém v Praze 1913. Kybalovu úpravu přetiskl poslé-

ze Václav Svatohor v krásné své knize chvalozpěvů božích »Alleluja« (Praha 1925). První sloka zní:

Nejvyšší, Všemohoucí, dobrý Pane,
Tobě buď chvála, sláva,
čest a všecko blahorečení
Tobě jedině, Nejvyšší, přísluší
a žádný člověk není hoden Tebe milovati.

Nový samostatný překlad písně pod názvem »Počínají se chvály stvoření, které složil Svatý František ke cti a slávě Boží, když ležel v nemoci u Svatého Damiana« pořídil spisovatel Albert Vyskočil v roce 1913. Překlad nebyl dosud uveřejněn a otiskujeme jej dnes poprvé v tomto čísle jako samostatný příspěvek.

Františkán Leandr Brejcha otiskl svůj jambický rýmovaný překlad »Zpěv o bratru slunci« ve svých »Spisech Svatého Františka z Assisi« v Praze 1915, přetiskl jej v revui »Týn«, ročník 1921, a první sloku upravil takto:

Nejvyšší, všemohoucí, dobrý Pane,
ať Tobě chvála, sláva a pocta se stane
a všeliké dobrořečení.
Jen Tobě přísluší toto,
a žádný ani jmenovati Tebe hoden není.

Po něm překlad hymny otiskl olomucký tlumočník světové poesie Otto František Babler pod názvem »Chvála tvorstva« v revui »Archa« 1923. Babler překládal z původního textu staroitalského, přesně v rozměru i rýmu originálu.

Nejvyšší, všemohoucí,
dobrotivý Hospodine,
Tobě náleží chvála, sláva, čest
a všechno požehnání
Jedině Tobě, Nejvyšší, náleží,
a nikdo není hoden jmenovati Tebe.

K překladu Brejchově druží se převod, který do Colombovy knížky »František z Assisi« (1925) vložil Jiří Havel a je hož první strófu citujeme:

Nejvyšší, Všemohoucí, Dobrý Pane,
chvála, sláva, čest a veliké dobrořečení

jedině Tobě patří, Nejvyšší!
Nikdo není ani hoden
Tě vůbec jmenovati.

Překladem Havlovým prozatím končí se řada převodů »Písně slunečné«. Nepochybují, že letošní jubileum smrti světce vyprovzbudí naše básníky k překladům novým.

Průvodce literaturou.

České studie původní i přeložené o Písní svatého Františka datují se od Sušila a jsou mezi nimi práce velmi pozoruhodné.

František Sušil, Zpěv slunečný svatého Františka Serafinského. Čtrnáctideník Hlas 11, 1859, str. 177.

František Venceslav Jeřábek, Vrchol staré romantické lyriky v Itálii. Kapitola v díle »Stará doba romantického básnictví« Praha 1883, str. 130 nn.

Karel Dostál Lutínov, Črta o Dantovi. Museum bohoslovcův 25, 1891, 161 nn.

Alois Lang, Světlo z Assisi. Nový Život 7, 1902, 173 n.

Pavel Sabatier, Zpěv o slunci. Kapitola 18. díla »Život svatého Františka z Assisi« přeložila Marie Komínková, Praha 1905, str. 489 až 501.

Wiese a Percopo, Náboženská lyrika v Umbrii. Kapitola díla »Dějiny literatury italské« přeložil Václav Tille. Díl první, Praha 1907, str. 28 nn.

Vlastimil Kybal, Píseň bratra slunce. Kapitola 13. díla »Svatý František z Assisi«, Praha 1913, str. 200 až 213.

Vlastimil Kybal, Píseň bratra slunce svatého Františka z Assisi. Kritická rozprava, Květy 36, 1914, 420 až 430, 549 až 556. Ke konci uvedena hojná literatura pramenů i pomůcek.

Leandr Brejcha, Básně svatého Františka. Kapitola v díle »Spisy a myšlenky svatého Františka z Assisi«, Praha 1915, str. 177 až 194.

Leandr Brejcha, Svatý František umělec písně života. Psychologická studie. Revue Týn 4, 1921, str. 138 n.

Vilém Bitnar, První český překlad Písně slunečné. Lidové listy 3, 1924. Přetisk v měsíčníku »Serafinský praporek« 5, 1925, str. 97 nn.

Albert Vyskočil, Básnický příklad svatého Františka z Assisi. Týdeník Cesta 6, 1924, str. 485, 505, 522.

Antonio Colombo, Zpěv slunce. Kapitola 37. díla »František z Assisi« přeložil Jiří Havel. Praha 1925, str. 135 až 149.

HLASY VOLAJÍCÍ NA POUŠTI.

Vzpomínky z Afriky. — Přeložil Josef Krlin.

Kapitola IV.

Atar.

Ženy v palmovně! Patříme-li z dále na jejich peupla, na jejich pomalou vlnivou chůzi, představujeme si choefory a rádi bychom viděli v rukou jejich nějakou číši. Ale ne! Důkladněji-li na ně popatřím, jsou to Rebecky, umdlévající pod svými závoji, které skrývají ve svých záhybech všechnu unylost Orientu. Žhavé oči některých trochu podmalované, jakoby slibovaly nějakou rozkoš. Některé zdvihají ruce, aby se zastřely. Běda! Stále na mne zasmušile patří a některé mne oslovují slovy ne příliš divošskými. Nicméně, uznávám, že jejich krásu nelze srovnávat s učeností těch indických tanečnic ze všeobecné výstavy, které otravují svou otravnou vůní Severní Afriku. A potom všechny tyto palmy, mdlé a křehké, vyzývají přímo k rozkoši a srdce jilne a brzy se oddává. Vyhledám tehdy podle kruhů Dantových terasy Persie a růže Chirazu ve skalnaté Arabii.

Tyto krásné otrokyně mne přivítaly v Ataru. Všude jsem je potkával v horkém městě, maličké — již koketující — hebké dívky, řasnaté matrony jako musy Puvisovy, všechny rozpálené jako ovoce stromů tak stvořené, aby zahnal sliby v zapomenutí. Toto město jako by bylo opuštěno muži odjedššími za nějakým dobrodružstvím a bylo celá naplněno ženským štěbetáním. Jak se liší od přísného Chingueti, do něhož brzy vjedu, od města starých doktorů, v němž jest slyšeti pouze mručení muessinů, a odříkávání modliteb. Podrobme se vlivu místa a vstupme jako dobyvatelé do těch špinavých paláců...

Ale stojí několik minut zapomenutí za to, abychom se zdrželi? Rozkoš jest nahodilostí a co má láska činiti s vojáky?

Chápeme lásku vždy po způsobu Napoleonů „Jedna noc v Paříži to vše nahradí“, říkal u Friedlandu. A skutečně, tak jest láska duší světa.

Láska by tedy byla jen strojem na vyrábění vojínů. Je to služba vojenská, jako dozorství nebo služba ženijní. Ale zde rozkaz neplatí. A přece kolik glos, kolik komentářů o tom marném předmětu od té doby, kdy lidé píšou!

Zasluguje povšimnutí, že žádný voják nemluvil pořádně o lásce. Xenefon, Caesar o ní mlčí. Courier se o ní nezmiňuje, ač přeložil Longusa: Ani Vigny neprojevuje k ženě té tradiční úslužnosti francouzských důstojníků. Zbývá **Láska Stendhalova**. Ale jest knihy více zbavené lásky, krutější pro lásku?

Jest možné, že ti krásní nadporučíci měli nakroucený knír. V hloubi je pokládám za neschopné lásky a málo se v ní vyznavší. Toť znamení velikosti, které dokazuje, že voják svým povoláním jest povolán k vyšším osudům než prostřední lidstvo.

...Schází zde hudba. Ten smutek po ní žene až k bolesti. To proto, že hudba jest řádu napřirozeného, jehož nic nenahradí v řádu přirozeném. Tento kraj nás učí pohrdati formami smyslovými a to jest jeho nejvyšší naučení. Ale nesdílí nám těch uměleckých požitků, bez nichž se nedovedou obejít naše nervy civilisovaných. Jest pravda, že nás zbavuje potišteného papíru. Ale jak si zvyknouti na to mlčení! Bethoven slyšel nejkrásnější své akordy, když byl hluchý. Ale měl genia.

Nic v řádu přirozeném nenahradí deváté symfonie. Proto nejlepší z Parthénerů nepředčí čeření dun ozlacených slunce. Malířství a zpěv básníků jsou řádu přirozeného, kdežto hudba jest jiného řádu, a řádu, který převyšuje ostatní, o vzdálenost, která nás odděluje od hvězd.

Umění a příroda tvoří jeden řád a hudba druhý. Umění a příroda jsou světskými, ale malba, ku příkladu, není světskou. Kdežto hudba řádem sobě samé. Umění a příroda jsou **naším** světem. Hudba jest jiným světem. Jak bychom to popírali mezi těmi sochařskými krásami tak čistými, tak transcendentálními. A přece vládne zde všemocně ošklivé ticho smrti. Ano, ale již se zde počínáme povznášeti nad řád přirozený. A tudíž se přibližujeme k řádu hudebnímu. Tak jest poušť téměř hudbou.

Když jsem se procházel Ksarem a slyšel hlasy v mešitě, představoval jsem si s jakousi radostí Antistia v Ataru. Tento modernistický kněz by se zde brzy uplatnil. Nicméně, máme ho snad haněti, že se nepřizpůsobil tradici, a že neposkvrnil krví své kněžské ruce? Či lépe říci, že neměl pravdy ve své

velikosti, poněvadž náboženství jest dobré pro lid? Šeredný smutek! Tento Antistius, který se chce stavěti velikým intelektuálem, nás děsí. Pro několik metafysických chimer podkopá chrám, který dovedl vybudovati jednotu latinských národů. Je tedy tak přesvědčen o pravdě? Ať mu dají jako abbému Loismu stolicí na Collège de France, ale ať mu zakážou Forum!

Běda! Antistius triumfoval. Jeho disertace které by byly výtečné v Akademii, staly se pravidlem světa a jeho úsměv zahubil Francii, která přece dobyla své velikosti v krvi a v slzách.

Znameníť vychovatel! Poctivý profesor filosofie, který nám přináší pokrok v poučkách. Mluví o Rozumu jako o něm bude mluvit Robespierre a pokládá se za jeho neomylného kněze. Nicméně, když měří zlo, jež způsobil svému národu, dává nám vážné poučení. Víme tedy, že osud vlasti jest spjat s osudem obřadů. Usmívá se; obřady, vlast, nezbytné iluse, jež nesmíme lidu bráti. On vidí více než obřady a vlast. Na mou čest! Tím lépe pro něho. Stačí, ukázal-li nám jejich vztah.

Je tedy všechna tradice zásadně dobrou? otáže se Liberalis. Jest jednou z forem božského, Liberalisi! Uniká našemu rozumu. Ponořuje se tak hluboko, tak hluboko, že jsme jati závratí a mlčíme jako nyní před hlasy, které vycházejí z tlustých zdí této mešity. Tradice pokračuje po všechny dny. Nové větve vyrážejí na starém stromu. Ale tento tajemný pohyb mízy, která stoupá a sestupuje, uniká našim pohledům a přece oživuje strom. Tak neznámá minulost nás vede a žijeme ve známé přítomnosti. Příšerný protiklad, jehož nerozřeší filosofové.

Souratoul el Koufar. — Mauři říkávali: „Prchej, Nevěřící.“

„Řekni: Ó Nevěřící, nebudu se nikdy klanět, čemu ty se klaníš. Nebudete nikdy zbožňovati, co já zbožňuji. Hrozím se vašeho kultu. Máte své náboženství a já rovněž své.“

Tak mluví Koran a tak ještě zpívají vězňové ve svých mešitách. Podivuhodný zpěv, jenž v nich rázem vzbuzuje hrdost a povýšenost. V městě rozbitém a holém zbývá jen toto volání pýchy a samoty.

Každý den říkají toto: „Prchej, Nevěřící“ A můžeme říci jako oni: „Hrozím se vašeho kultu. Máte své náboženství a já své.“ Bude patřit jen nám — zdaž toho neříkali Křížáci?

V Sahaře a ve všech zemích, které mají nádech Orientu, myslím na křížové výpravy. Je to jeden z polů naší meditace.

Litujeme, že nemáme více podrobností o adrarských emirech. Místní tradice, tak chudé přece propouštějí události, hodné dob merovingských. Abychom je zachytili, potřebovali bychom péra Augustina Thierryho.

V XVII. a XVIII. století, zatím co synové dobyvatele Maghfara, Terrouze a Barkani si rozdělovali kraje, které se táhly od Trarzy a Braekny, Adrar byl obýván Ideichilly, válečníky a rozličnými kmeny maraboutickými: Atarskými Smassidy, Idaonaly z Chingueti, Amgaridji z Quadanu. Ke konci století XVIII. jeden z vnuků Barhaniových, Boubba ben Ammoni ben Ackhar, podjal se dobývání Adraru. Ideichillové, když se blížil, se stáhli na hory Tegguel, které na západě od Ataru věnčí Adrar. Tam je dohonili Quled Jaffriové vedeni Boubbou a krvavě je porazili. Synové Boubbovi, Cheuman a jeho vnuk Lefsdil usídlili se definitivně v kraji, kde založili jejich lidé nynější Ouled Ammoni, Ouled Akchar, Ouled el Lobd. Učinili svými vasaly kmeny tuzemské, Idechilly a Marabontské. Nicméně až r. 1859 syn Sefsdilův, Lasra, si podmanil celý Adrar a povýšil se za emira toho kraje. Vládl sedm let a byl zabit Ouledy Bou Sba, přitáhnivšími z Oued Nounu plniti palmové sady toho bohatého kraje. Jeho nástupce Azman, druhý syn Lefsdilův, byl emirem jedenáct let, ale jeho syn Sidi, který nastoupil po něm r. 1878, byl sesazen po dvou letech a musil utéci k učencům chinguetským. Lid adrarský nastolil po něm synovce M'Hameda ben Ahmed Aïdu. Po desíti letech byl tento mladý muž zabit Ouledy Gheïlamskými, kmenem, který byl částí jeho emirátu. Jeho nástupce, Chaudzora, byl vyhnán lidem adrarským po dvou letech panování a zemřel v šílenství. R. 1890 nastoupil po něm jeho synovec Ahmed ben M'Hamed, vnuk Ahmeda Aïdy. Po krátkém panování byl zavražděn od jednoho ze svých vasalů, Salma Oueda Bouchama z kmene Ideichill Ouled Heunoun. Ahmed, syn Sida Ahmeda, druhý syn Ahmeda Aïdy byl emirem až do příchodu výpravy Blanchetovy do Adraru r. 1900. V té době zemřel náhle, spadnuv s patra svého domu. Ahmed ben Moktar si vedl dobře vůči poselstvu Blanchetovu. Ouladové Bou Spa ho zabili r. 1901. Od té doby až do našeho příchodu r. 1909 Sid Ahmed, syn Moktara, druhého syna Ahmeda Aïdy, byl emirem dle jména, ale neměl žádné vážnosti. Dědic emirátu, Sid Ahmed, syn emira mrtvého r. 1909 a pravnuka Ahmeda Aïdy, se zbavil přes svůj mladý věk svého staršího bratra M'Hameda, a ujímal se vlády, když vtáhli do Adraru

Francouzové. Než by se podrobil, ujel raději do Tichittu. Tam padl do našich rukou 16. ledna 1912.

Poslouchal jsem dychtivě svého věrného druha Sidiu, syna Aleiova, když mi vypravoval pod stanem ty tvrdé události. Zdá se mi, že určují charakter Ataru, sídla emirů. Je to rušné město, město nenávisti a lásky, město pozemské, v němž se křížují vášně a vše se předhání ve světle života. Zatím co Chingueti, staré město, spí na dunách a pohlíží v modlitbě k nebesům.

Maurové tvrdí, že je třeba položit vybudování do Chingueti před hégirem, kdežto Atar jest z doby pozdější. Snad té starobylosti vděčí klidné město za své nápisy mnišskými nápisy. Zatím co Atar, mladší, se

chvěje ještě při vanu vášní lidských a dává přednost krvi před inkoustem.

Je třeba, abych se ještě vrátil k těm krásným dívkám, které se na mne jednoho dne usmály. Jsou zde, aby obveselily bojovníky. Vyznačuje je, že jsou si vědomy úlohy, jež jest jim ve společnosti přidělena. Jsou zvyklé přijímati ty, kteří dlouho běželi pouští a vracejí se do města uondáni, zaprášeni, s opáleným čelem. Znají léky, jichž potřebují, a mají pro ně polibky svěžejší než pramenitá voda. Hle ty, jež spěchaly před dvěma léty do Amatilu a za bitvy rozplameňovaly muže svým voláním. Myslím, že to byl křik vášně, a že již si představovaly rozkoše po vítězství. Ale h'oubi jim málo záleží na vítězi. Stačí, má-li sílu a mluví jako pán. Tehdy se smějí a odhalují. Příště dále.

Alois Lang

SVATÝ FRANTIŠEK A JINDŘICH SUSO.

Katolicism se může pochlubiti celými legiemi rázovitých osobností, demonických i andělských: František i Suso jsou z andělských. Suso připomíná nejedním význačným rysem své povahy světce z Assisi, hlavně nadšením a láskou k přírodě. Ale toto nadšení a tato láska Susova není tak prostá a bezprostřední jako Františkova, jenž je pravé dítě jižního podnebí . . . Rozkošná příroda, zářící slunce a průzračné stíny sladké Umbrie se zrcadlí v jeho prostinké duši jako v čisté studánce. V Umbrii neohromuje příroda, neplní duši pocitem vlastní naprosté nicotnosti, aniž dráždí obraznost k závravným vzletům. Není tu příkrých kontrastů, ani náhlých převratů. Člověk se cítí v Umbrii součástí přírody, jejím bratrem, a

příroda se jeví rozkošným dílem Tvůrce, jehož moudrost „řídí všechno líbezně“. Kdo v Umbrii nepobyl, nikdy neporozumí docela duši Františkově. Mně připadá Umbrie jako ztělesněná „píseň tvorů“ a František jako její skřivánek

Jinak tomu bylo u Susa. V jeho duši, rozvíjející se na úpatí velehor alpských, rýsuje se podivuhodně smělé linie olbřímých, horských velikánů, závravně vrůstajících do oblohy a spadající sráznými stěnami do hlubin údolí, svítící v nesmírných výších bílými, mlčícími štíty a vrhající dlouhé, temné stíny do zasmušilých údolí. Nesmírné výšky, bezedné hlubiny, zářící jasy, temné stíny Tak se nám představuje i duše Susova.

*

Josef Boura:

„TATÍČEK“ MASARYK A „OTEC“ HLINKA.

(Dokončení.)

V.

Roku 1918 řekl Andrej Hlinka dru Al. Kolískovi: „Sme jeden kmeň, jedno náboženstvo, i patríme spolu... My musíme Čechy nábožensky a Češi nás národne, hospodársky a kulturne obrodit.“ — To jsou poslední slova Hlinkova vedle jeho řeči na národním shromáždění dne 30. října 1918 v Turč. Sv. Martině, kde se dokončilo zrození Československé republiky; tam zemřel Hlinkův duch. Napsal jsem už, že Hlinka, politický vůdce a předseda velké strany politikem není. K dokázání toho položme si otázku: co vykonala slovenská ľudová strana za vedení Hlinkova pro slovenský lid za uplynulých šest let, jaký vykazuje úspěch národní či kulturní, či sociální? V národnostním ohledu jen zvětšila zmatek, takže nevíte mnohdy, máte-li před sebou Slováka či Maďara, jen se dozvíte, že chce autonomii, o které neví, co to je, jako to nevěděl ten, kdo mu toto slovo řekl — a nadává na republiku. V kulturních otázkách možno konstatovati jediné, že horké mozky pokrokové v Čechách se schladí poukazem na silnou opoziční stranu, jež reprezentuje katolické Slovensko a je nepochybné, že právě tento fakt umožnil Šrámkovi ze značné části jeho nepopíratelné politické úspěchy. Ale pozitivního úspěchu nevidět. A pro sociální a hospodářské povznesení lidu na Slovensku by toho bylo možno vykonat tolik; můj otec — český rolník — když projížděl slovenskými kraji se divil, kolik řádně nevyužité půdy zde ještě leží, jak neúčelně mnohde se hospodaří a co by se melioracemi dalo zde pro zemědělství získat. Odalkoholisování Slovenska, o němž se tolik z různých stran už mluvilo, pokud vím, si ľudová strana ani nevšimla. A ve školství!! Nejenom, že v obcích, které jsou v její rukou (a těch je dost) neprojevila žádného zájmu, aby poněkud zlepšila hmotné poměry církevních a obecních učitelů, jež jsou upraveny dle předválečných poměrů a předešla tak nespokojenosti a j. dalekosáhlým následkům (otázka postátňování). Jak bylo bojováno už za slovenská katolická gymnasia, je ještě v paměti; maďarská se však postátňují. Nebylo by bývalo možno zařízená katolická gymnasia maďarská poslovenčit a vedle nich zřídit státní maďarská?

V našich poměrech by se zdálo nemístným zmiňovat se u jedné osoby o chybách celé strany. To však není nic divného ve slovenské straně ľudové. Hlinka má takové jméno, jako nikdo jiný. Kdo by se protivil Hlinkovi ve straně, je napřed už ztracen. — Hlinka má takovou popularitu u svých straníků, pouhé jeho jméno vzbuzuje takové nadšení, že kdyby některý jednotlivec jeho jméno pohanil byl by snad na místě nebožtíkem. Toho jsou si vědomi všichni předáci ľudoví i Hlinka sám. Proto žádného snad ani nenapadne, aby měl odlišné mínění, o kterém by nevěděl, že je míněním Hlinkovým. Tato situace byla vytvořena nepopíratelně Hlinkovým utrpením, přispěl také řečnický talent, jímž Slováci zhusta jsou obdarováni, ale myslím že i povahově sám Hlinka je absolutní monarcha. Že nestrpí cizího mínění vedle sebe, ukázalo se jasně v případě Kozově. Jakmile tento se postavil v čelo nového deníku, hned Hlinka veřejně žádá nadřízeného biskupa, aby Kozovi politiku zakázal a posílá jej do kostela, kde prý je jeho místo.

Vysvětlení celé Hlinkovy politiky vplyne ze stručné charakteristiky jeho osoby. — Hlinka je fanatický Slováček, třebaže „čvachoslováci“, t. j. argaláši a sodemíti“ (dle názvosloví „Slováka“ agrárníci a soc. demokraté) ho zvou maďaronem. Celý Hlinkův život není nic jiného, než boj a boj pro Slovensko; boj je Hlinkovi životem. Nedostatek politického talentu mu však nedovoľuje rozlišovat, že, co bylo předností a záslužným činem kdysi, je dnes chybou a skutkem nerozumným: proto Hlinka bojuje i proti vlastnímu státu, který také sám tvořil, stejnými methodami — a proto horšími — jako proti Maďarsku. Přesto Hlinkova vina na dnešním stavu Slovenska je zcela podružná a jen jakoby doplňkem či následkem vin cizích a hlavních. Hlavní vinu, což se teprve dnes a ještě ne všeobecně, začíná uznávat, má „Šrobár — Slovenska hrobár“, jak byl kdysi jmenován. Stal se vysokým magnátem v novém státě a zapomenuv, že jeho politickou kariéru založil Hlinka, který před 10 lety za jeho kandidaturu do maďarského sněmu bojoval a proto byl zavřen, domníval se, že už má patent na rozum, že on je osvoboditelem Slovenska a snil asi o tom, jak Hlinkova

strana zmizí s povrchu země a on za svoje zásluhy bude vystavován na noze bratislavského hradu jako „otec a vodca národa.“ — Jako vladař Slovenska a generální či oficiální znalec Slovenska nahnal či dovolil nahnat na Slovensko legie exponovaných zvláště „vybraných“ úředníků i zřízců, kteří každé dva či tři měsíce měli deset dní dovolené, brali diety, kdy města s většinou německou a maďarskou se ozývala jadrným českým zpěvem a hulákáním. Tak reprezentovali zde českou kulturu, která mezitím vybijela svůj vztek doma na sochách a křížích, čímž opět si získávali Češi u zbožných Slováků pověst i lásku. Luďácké tábory a schůze rozbíjeny, lid štván proti kněžím, orientovaným autonomisticky atd. Svůj patent na rozum ve slovenských věcech prodával při tom Šrobár v Praze a na konec se vše zzněnilo ve štvance proti státu, jež tito světlo-noši, vydávající se za patentované vlastence, představovali. Nenávist k Čechům se tak vžila, že ani opilec ve svém blábolení na ni nezapomene. V této nelásce k republice se svorně pojí všechny tři národnosti na Slovensku usazené; tak v Bratislavě při jednom představení ve vojenském kině se vžialo kus filmu; ve zmatku na to nastalém bylo hned spíláno slovensky, maďarsky i německy Čechům. Jsou to případy malicherné a nesmyslné, ale ukazují, jak nemyslíci dav usuzuje a jak hluboko má vštípenou lásku k svému státu. Také by nebylo dnes hesla autonomie, kdyby tehdy v prvních dobách samostatnosti Šrobár jako představitel slovenské strany republikánské byl resolutně v Praze přesvědčil celou republikánskou stranu, že Slováci nebyli Husity; že jim je neznámo tupení světců a církve; že církevní školy si vzít nedají; že potřebují okamžitého provedení pozemkové reformy, poněvadž vytvořením nových státních hranic nemohou hledat práci v Maďarsku; že potřebují bezodkladného provedení meliorací v zemědělství, že mohou býti pohodlně zaměstnáni při budování komunikací, že se může šetřit na státních stavbách obytných domů ve městech, kterými se bytová nouze nezměnila, ježto se nastavěly činžáky s několika byty čtyř- až pětipokojovými pro pány rady a jich vyvolené a zatím menší úředníci a zřízcenci s nepatrnými platy a četnými rodinami musí v soukromých domech Židům, Maďarům a Němcům platit nekřesťanské odstupné a několiknásobné nájemné, že není třeba na Slovensko exponovat zřízcence železniční a poštovní, poněvadž na tuto práci Slováci

stačí atd. Kdyby se byl s Hlinkou domluvil tehdy, nemusil teď psát články „Akým problémem je Slovensko!“, kde se diví, jak l'udová strana vzrostla od roku 1920 o 100%*) a nemusil by litovat, že slovenské ženy mají v demokratické republice volební právo, kterým zajišťují l'udové straně 10 poslancových mandátů.***) Šrobár byl prvním vládařem na osvobozeném Slovensku a proto padá na něho zodpovědnost.

Hlinka sám ovšem není bez viny. Předně by se měl sám i jeho druzi asoň jako katolíci a zvláště katolíci kněži mírnit v politickém boji; na to však, jak se zdá zapomínají ba i laiky ve své vášnivosti předstihují. Tak 1. května mluvil v Bratislavě na shromáždění křesť. sociál. dělnictva po advokátovi dru Labayovi, který svoji inteligenci i katolicitu nezapřel a vytýkal celkem slušně a věcně nespravedlnosti i bolesti. Farář Tománek hned na začátku vypravuje anekdotu o kuchařce, která dala vařit živé raky do studené vody, jak se chudáčka svíjela bolestí. A hned přirovnává: ti ubozí raci jsou slovenský národ a ta kuchařka, která je tak nemilosrdně mučí, je republika. To pak i jině dál rozváděl. Může být lid spokojen, když zde slyší, jaké křivdy, zkreslované a zveličované, se mu dějí? Na schůzi však i to bych snesl — je to politika — ale když jdu na eucharistický kongres a Hlinka, jako slavnostní kazatel slovenský, se nezdrží ani tu narážek, aby se neotřel o bratry a nepřipomněl národní útisk?! Co mohu namítati svému kolegovi — českému socialistovi — který vedle mne stojí, poslouchaje Hlinkovo kázání, když mi řekne, že Hlinka je štváček? A to je na kazatelně na eucharistickém kongresu!! — Jiný případ: Dne 25. března t. r. měl Hlinka v Bratislavě v sále radnice přednášku na thema: Slovenská politika po převratu. Nejenom, že nemluvil o věci a líčil jenom svoje osobní boje s jinými předáky politickými o autonomii, ale hlavně strpěl on, katolický kněz, aby po jeho přednášce slovenský katolický akademik přednesl báseň — asi vlastní výplod (domnívám se, že to byl Znorov, jehož sbírka básní nedávno byla zkonfiskována) — o krvi ministrů, o vrazilích národa atd. Na to si pozvali universitní profesory a l'udáky z celého okolí! Není toho už mnoho? Tak se vychovává lid? Kde je aspoň křesťanská láska k bližnímu?

*) Slovenský Deník, 20. 8. 1925.

***) Slovenský Deník, 21. 8. 1925.

Ze zmíněné přednášky se rýsuje další vlastnost Hlinkova: nedostatek křesťanské pokory. Snad více než polovici přednášky věnoval své osobě. Kolik už obsažných čísel Slováka bylo věnováno Hlinkovi, jakmile měl sebe menší jubileum. To nestalo se snad za živa nikomu. Dne 11. VI. 1925 napsal Hlinka do Slováka úvodník, tučně tištěný na celé straně: „Dar národu“, v němž praví: „Že nespím a pracuji za národ, to dokazuje to národné tmelenie a vrenie, ktoré následuje naše práce. Národ my burcujem a budíme. — — — Aj dnes predstupujem pred národ novou prácou, novým trudom mojích ťažkých dní. Prinášam národu moj skromný dar, ovocie môjho 8mesačného väzenia z Mirova: „Apologiu čili sústavnú obranu základných právd katolíckej viery. Je to síce nie pôvodne dielo, ale prevyšší diela tohoto druhu....!“ — Provolání k slovenskému lidu psal už za Maďarska — to je ovšem vysvětlitelné jeho utrpením za slovenčinu — ale divně se vyjímá, když čteme, že i svému příteli Kolískovi v soukromém dopise z maďarského vězení psal: „Žiadať a všetko Ti dám, i národ môj.“*)

Další osudnou vlastností Hlinkovou je nesamostatnost. Kdo sledoval asi před dvěma roky komedii s šéfredaktorem „Slováka“ Tukou Bělou (teď Vojtěchem), musil vyčísti v řádcích „Slováka“ slepou závislost Hlinkovu na Tukovi. Tuka se vzdal veřejně šéfredaktorství pro útoky na něho podnikané, ale Hlinka mu hned napsal dlouhý otevřený list, ve kterém píše, že p. profesor nemá odejít, že on zdokonalil „Slováka“ a v jeho záhlaví by proto mělo být „zakladatel a vůdce“ Tuka a ne Hlinka, jak tam je, že ztráta Tukova by byla nenahraditelnou ztrátou pro slovenský národ. Je to psychologicky zajímavé, že člověk, který správnost jiného mínění neuzná, právě jednomu člověku tak podléhá. A kdyby aspoň měl proč! „Slovenský deník“ přinesl fotografii maďarské přihlášky Tuky Bély při sčítání lidu z r. 1921, kde se přihlásil k národnosti maďarské; nereagoval. Tolikrát bylo na něho útočeno pro jeho „slováctví“, nikdy se neobhájl. Nejtoužebnějším přáním advokáta Dra Ivanky je, aby se utkal s Tukou v soudní síni, ale nemůže ho tam dostat. Jako býv. universitního profesora práv vyzvalo jej ministerstvo unifikace k spolupráci — odmítl. Co je jeho životním cílem? Je pozoruhodné, že právě „Slovák“, jehož závislost na Hlinkovi je daleko užší, než to bývá

*) Rozvoj III., 1 n. 20.

u jiných stran, po převratu na Dra Koliska zanevřel a přece si byli kdysi Andrejom a drahým Alojzom! Tak napadá myšlenka, že na místo Dra Koliska nastoupil Dr. Tuka. Tato změna se odráží v Hlinkově působení: do převratu Slováka, milující své bratry Čechy, po převratu Slováka, tvořící jednotnou opoziční frontu proti Čechům, i katolickým s bratry Maďary a Němci — nevěrci a komunisty.

A přece přes všechny chyby a nedostatky jeho, musíte Hlinku mít v úctě. Hlinka je také osvoboditelem národa československého a zůstane ostudou naší historické vědy, že jméno Hlinkovo a s ním celý boj Slovenska proti maďarskému útisku je v učebnicích dějepisu opomenut. Všecky chyby Hlinkovy jsou lidské a jsou jen následky jeho velké, slepé lásky k Slovensku; jeho utrpení bylo veliké a slavné, největší ze všech, kteří tvořili tento stát, a proto věřím pevně, že Hlinka nezemřel — ale spí. Hlinka se probudí a jeho radost i naše radost bude veliká, tím větší, čím déle jsme na ni musili čekat. Páni u zeleného stolu v Praze budou musiti zasednout s Hlinkou a tázat se ho, jak on si představuje dobudování Čechů a Slováků. Bude to zároveň státnická zkouška pro něho a dle jejího výsledku budeme moci říci, zdali v Hlinkovi dříme politický talent kladných hodnot. Bude to štěstím pro stát, naučí-li Hlinka Slováky milovat svůj stát celou duší. Dej Bůh, aby to bylo co nejdříve, aby obě větve — dle slov Hlinkových — „jednoho kmeňa patrily spolu“ také srdcem.

VI.

Máme republikánskou státní formu s voleným prezidentem v čele — prof. T. G. Masarykem. Ale není jedné myšlenky, jednoho činu vedoucích činitelů ve státě, který by mohli provést bez ohledu na část státu pod Karpaty, jejíž faktickou samozvanou hlávou je farář A. Hlinka. Masaryk — moravský Slováka — Hlinka — uherský Slováka. Vlastní život prof. Masaryka je vyplněn hledáním a bojem za náboženství a proti katolickému náboženství. Život Hlinkův je boj „za tú našu slovenčinu“ a pro národ. Do světové váky Masaryk byl v národě celkem bezvýznamnou osobou a v Evropě znám jen úzkému kruhu lidí; Hlinka v národě byl milován a za hranicemi své vlasti obdivován. Oba vytvořili vlastní strany. Strana Masarykova, početně slabá, neznamenała nikdy nic — strana Hlinkova je nejvíce ceněna v opoziční frontě a získat ji pro pozitivní práci ve státě, bylo

by největším úspěchem vlády. Oba hledali pomoci svému národu na fóru mezinárodním: první hazardně a úspěšně — druhý nerozumně a zbytečně.

Odměna za životní práci obou: první zvolen presidentem nového státu, druhý žalován jako politický zločinec od starého státu i od nového státu.

TŘÍKRÁLOVÝ PARNAS 1926.

Marie Linhartová:

Na Svaté Tři krále.

S chudými pastýři v betlemské stáji
k jesličkám poklekám v snění,
a ze všech přání, jež srdce mé tají,
jen jedno přechází rety mé v chvění:
Ježíšku, slyšíš?

Dávno už tomu, kdy s úsměvem v tváři,
co šťastné dítě, jež doufá a věří,
ve světlech stromečku božskou zří záři
a v jejím plápolu radost svou měří,
u jesliček Tvých malá
jsem klekávala.

Pastýři, ovečky, stromy,
podivné betlemské domy,
uprostřed jeskyně, pohádka sladká!
jesličky s Děťátkem, chudička Matka,
zázraku bílý na šedivé zemi!

Králové přijeli z dále,
aby Tě uvítali!

Velbloudy mají a sluhy,
nádherné pasy jak duhy,
jež září barvami všemi.

Kdo dětské dušičce za zlé mít bude,
že přešla ubohé pastýře chudé.
a v koutku srdéčka zticha
touhou si vzdychá:

Ježíšku, slyšíš?
Až budu veliká, můžeš-li dej mi
kousíček slávy těch, jež v cizí zemi
mudrci slují a králi!

Ježíšku malý,
slyšels-li prosbu tu, ach, to je jisté,
úsměv že ozářil čilko Tvé čisté
nad dětskou touhou a podivným přáním.

Dávno už tomu... Dnes se Ti skláním
zázraku dětství, jež v magické moci
pokoj všem přinášíš v tajemné noci
a přání jediné k jeslím Tvým kladu.
Ježíšku slyšíš?

Můžeš-li, dej mi
ne slávu mudrců dalekých zemí,
ale tu víru dětských let mých,
v míz zvonil štěstí radostný smích,
kdy zraky hleděly s touhou
na cestu života dlouhou,
jež tolik tajemství kryla.

Ta touha zbyla,
cesta však pustá a holá,
jen bolest místy mne volá
Ježíšku, slyšíš?

Frančíšek Odvalil:

Tříkrálová.

Kdybych byl
Kašpar král,
moc a moc bych Ježíškovi
zlata dal,
aby tím zlatem,
tak jako mlátem
krmí se zvířátka,
břicha i volátka
napěchoval.

Kdybych byl
Melichar král,
moc a moc bych Ježíškovi
kadidla dal,
aby tím kadidlem,
mámivým vnačidlem,
malé dušky,
bludné mušky
podkuřoval.

Kdybych byl
Baltazar král,
ještě víc bych Ježíškovi
myrhy dal,
aby všem jim spolu
do hrobečku dolů —
memento mori ukazoval.

KULTURNÍ OVZDUŠÍ.

HLÍDKA POLITICKÁ.

Státníci a dobrodruzi.

Na světovém trhu politické literatury objevilo se poslední týdný několik publikací, kreslících podobizny evropských státníků a politických dobrodruhův. Svým obsahem nutně vzbuzuje zájem českého člověka soubor psychologických portretů Eliáše Hurwitzě, v němž politický historik podává přehled ruských dějin od smrti cara Alexandra III. až po dnešek. V podobizně státníka Witte díváme se do starého velmocenského Ruska, v portretu tajemného popa Gaponu spatřujeme první zásvit revoluce, v Rasputinovi modravé plaménky šířícího se rozkladu carského dvora i státu. Velmi podrobně kreslí Hurwitz podobizny cara Mikuláše II. a jeho chorobné choti. Poslední car objevuje se tu ve světle svých vlastních deníků mnohem bědnější, lehkomyslnější a duševně omezenější, než jak jsme ho až dosud znali. Zatím co zuřila nešťastná válka Rusů s Japonci a co bouřila v zápětí za ní plížící se revoluce, zaznamenával si car den za dnem, kolik vran zastřelil! Kerenskij, svobodou opojený rhetor a Zeretelli, cílevědomý Gruzinec, ztělesňují zde první revoluční periodu od 1917 stejně výrazně jako Ukrajinec Machno anarchií zdivočelých sedláků. Vedle nich Denikin a Kolčak, lidé politicky i vojensky stejně neschopní, představují protirevoluci. Velmi bohaty novými podrobnostmi jsou náčrtky podobizen Lenina a Trockého, representantů druhé revoluce. Lenin se zde jeví jako velký ničitel a násilník z výpočítavosti, zcela přesvědčený o blahoplovné síle svých dogmat, zjev lidsky fascinující. Trocki zírá na nás jako dobrodruh bez zásad, ale bezmezně sebevědomý a ctižádostivý. Spis je cenným příspěvkem k hlubšímu poznání chaotického proudění, spolehlivost a rozsáhlé znalosti spisovatelovy jsou dostatečně prokázány jeho dřívějšími spisy o ruské revoluci a o východní politice veleříše.

Osvědčený životopisec Goetheův a Napoleonův, Emil Ludwig, pokusil se podatí obraz skutečného i vysněného světa císaře Viléma II. Z nesčetných pramenů zamítl spisovatel vše, co by zúmyslně zmenšovalo postavu císařovu a dává místo především jeho důvěrníkům i jemu samému.

Přes to nejskvěleji vypracovány jsou právě ony partie, v nichž líčí císařovy slabosti, vrozenou nervositu, ješitnost a theatrálnost, stupňující se až v sebepřeceňování a sebezbožňování. Císař vyrůstá spisovatelí v postavu dobrodruha slavo-manu a rysy jeho povahy jsou jen zesíleny licí osobností z jeho družiny, císařovny Bedříšky, knížete Hohenlohe, Eulenburga, Holsteina, Waldersee a Bülowa.

V malé hutné studii o fašismu a svobodném zednářství vystihuje Bruno Altmann trefně pyšné sebevědomí Mussoliniho, který jím vyvolané hnutí přivtěluje svými imperialistickými sny k nejvýznamnějším obdobím italské historie, najmě k slávě starého Říma a k politickému visionářství renesančního dobrodruha Cola di Rienzi. Bojem se zednářskými ložemi prolomil Mussolini dějinnou linii Itálie. Plodem světového náporu italského zednářstva byla sjednocená Itálie, jeho odpor k pápežskému státu a cizím monarchiím na italské půdě vedl poslce k akci velmistra lože Garibaldiho, jenž Itálii siednotil. Jistou dobu fašisté a zednáři šli společnou cestou. Když Mussolini vyznával ještě radikální socialismus, byl sám fanatickým zednářem, vydával za zednářské peníze list »Popolo d' Italia« a ještě první období fašismu pokládaly lože za vývojový zjev své ideologie. Avšak odtud nebylo již daleko k trpkému zklamání, jež jím přineslo odhlásování zákona proti tajným společnostem. Povahové rozpory obou mocných sdružení projevily se ostatně již ve chvíli, kdy společně potřeily komunisty. Fašisté

ihned zdůraznili požadavek své neobmezené státní kompetence. Nechtějící se dělit o moc s ložemi, prohlašovaly je za spolky nenárodní, odvislé od kruhů pařížských a londýnských. Pod heslem vlastnictví vypověděli fašisté zednářům boj, neboť všechny imperialistické choutky »černých košil« byly v rozporu s názory zednářskými. Mussolinimu nestačily ve Versailles a Saint Germainu smlouvy, ani dobrodružné vzetí Rjčky d' Annunziem, on chtěl ještě Nizzu a Korsiku, Savojsko a Dalmacii, kus Tunisu a Maroka, chtěl Maltu a západní okolky Asie... Všude tam prý bydlí ujařmený Ital a ostatně nelze přec zapomínat, že Řím kdysi ovládal celé Středomoří! Tyto požadavky, ohrožující světový mír, činí z Mussoliniho dobrodruha velikášství. Proud odvěké dobrodružnosti ovlažuje tedy podnes kořeny kmenů v pralese světové historie.

Dr. J a n K a n ě r a.

Lígista ministrem.

Vlastnoručním listem ze dne 9. prosince 1925 prezident republiky Masaryk jmenoval poslance JUDra Františka Noska ministrem vnitra. Významný a důležitý resort dostává se do rukou muže mladého, který letos dovrší teprve čtyřicátý rok života a k němuž Česká Líga Akademická hlásí se s pýchou, jako k jednomu ze svých nejlepších členů a spoludruhů. Příslušník chotěbořský narodil se ministr Nosek dne 26. dubna 1886 v Chrudimi, právnická studia zahájil v Praze na podzim 1905 a skončil je tam roku 1909. Dne 29. října 1909 složil první rigorosum a po něm následovala druhá dvě ve dnech 15. prosince 1909 a 17. února 1910. Hned na to byl promován doktorem všech práv dne 19. února 1910, první ze svého ročníku, maje promotorem profesora Grubra. Po absolvování práv vstoupil Nosek do státních služeb a pracoval v XV. departementu zemského finančního ředitelství řadu let, staraje se o podniky veřejně účtující. Po převratě byl Nosek povolán do ministerstva financí, ale protože již před tím pracoval s inženýrem Pospíšilem horlivě v politickém hnutí, byl zvolen do výkonného výboru strany a delegován do revolučního Národního shromáždění. Při prvních volbách zvolen poslancem, stal se místopředsdou

klubu poslanců lidové strany a jeho pilná, vyčerpávající činnost učinila z něho mužem nenahraditelného. Byl na podzim 1925 znova zvolen poslancem, vyšinul se až na prestol ministra vnitra.

Tato cesta k vysokým občanským hodnostem byla již od studentských let provázána mocnou osobní touhou po vědecké práci universitního profesora. Přípravoval se proto záhy k docentuře, chtěl se časem habilitovati pro obor vědy finanční a národohospodářské. Vyžádal si k tomu cíli i jednoroční dovolené, studoval jeden semestr na universitě vídeňské a jeden ve Würzburku. Průběhem světové války změnil se však poměry tou měrou, že bylo nutno plán odsunouti na dobu příhodnější. Ta se však nedostavila, neboť vyčerpávající práce politická zpečetila osud Noskovy habilitace.

Co z této jeho snahy zůstalo jako cená památka, jest jeho práce literární. Ideálem byl mu profesor Albin Bráf. Vstoupiv již záhy po jejím založení do České Lígy Akademické a prožívaje s ní všechny počáteční slasti i strasti, Nosek po skvělém vzoru Bráfově přednášival v Lize o problémech národohospodářských i finančních. Svoje řeči pečlivě propracovával a tak bylo možno jejich rukopisy, vždy doprovázené důkladným aparátem citátů a odkazů, otiskovati v katolických listech jako vítané příspěvky odborně školeného pracovníka. Nikdy nezapomenu na příkladnou skromnost mladého lígisty, který hned do prvního ročníku »Studentské Hlídky«, již jsem redigoval, poslal několik rukopisů. Nosek v dopise rukopisy doprovázejícím hlásil se k praporu Bráfovou, žádal za posouzení, zda se články vůbec k uveřejnění hodí a prosil, aby k jeho jménu nebylo nikdy na obálce dopisů připsováno epitheton »spisovatel«. Že jím však skutečně byl, dokázal dlouhou řadou svých prací, které byly ochotně otiskovány v různých listech.

Zdá se, že prvotinou Noskovou je úvaha o spořivosti, otisknutá v »Práci« (1907), ale soustavné psaní zahájil apologetickou statí »Katolicismus brání hospodářskému pokroku«, již jsem mu otiskl v prvním ročníku »Studentské Hlídky« (1909). V tomtéž ročníku psal ještě o hospodářské pokročilosti na českém severu (1909) a o problému národnosti a katolicismu (1909). V ročníku druhém čte se

podrobná studie o základech sociálního pojišťování (1910) a stať apologetická »Per lucem ad crucem« (1910). Ročník třetí přinesl od něho za redakce nynějšího poslance dra Josefa Nováka pozoruhodné úvahy o finančním patentu z roku 1811 (Praha 1911), o Marxově teorii hodnoty (1911) a o poměru církve ke státu (1911). V ročníku čtvrtém uvažoval o současné krizi v zemědělství (1912) a v ročníku pátém o sociálně politickém významu progresivní sazby berní (1913). Nosek pro některé své práce užíval i šifry J. Ch., označil jí na příklad stať »Dissidii caput Summus Pontifex« a v třetím ročníku »Českého Západu« úvahu o živnostenském řádu (1910). Studie Noskovy projevovaly brzy takové hodnoty, že došly pozornosti i v brněnské vědecké revui »Hlídka«, v níž mu slavný učenec Dr. Pavel Vychodil otiskl »Několik slov o mimořádné úhradě státních potřeb« (1915), studii o pojmu finanční soustavy a jejím vývoji (1916), jakož i stať o válečné dni majetkové (1916). Takové jsou zhruba literární počátky ministry odnášející se k době studentské a k prvním létům jeho seniorství v Lize.

U Noska jsme si vždy vážili, že při své politické činnosti nikdy nezapomínal na práci kulturní. Nejen že se zájmal o práci jiných, ale sám uměl příkládati vydatně ruce k dílu. Vzpomínám, jak srdečně se staral o uskutečnění jesličkové výstavky i jiných krásných podniků »Lidové Akademie« blahé paměti. Upínáme k němu naděje, že ani jako ministr, nezapomene podporovati zdravý rozvoj kulturního snažení, bez něhož všeliké úsočky politické byly by jen dočasným vzrůstáním.

Vilém Bitnar.

Antonín Švehla.

Od bohů Augustus kdysi počítal svůj rod,
Demokracie má sice mladší rysy,
stejný však moci svod.

Na chladnoucí kůře země
životu když Bůh dal vznik,
okovanou nohou pevně
stanul agrárník.

Po zákonu věčném vládne
praotec Švehla nad námi;

by Duch Svatý nenatropil škody žádné,
koalice bdí nad vodami.

Josef Doležal.

Politický kalendář 1926.

16. ledna dožil čtyřicítky brněnský orelský organisátor a žurnalista František Method Žampach, znalec rozvoje politického hnutí křesťansky sociálního na Moravě. Narodil se 16. 1. 1886 v Rajhradě.

18. ledna dožil se 55. narozenin politický básník Antonín Šuminov, pravým jménem Antonín Novotný, zemský účetní rada v Brně. Narodil se 18. 1. 1871 v Slavětíně na Moravě.

24. ledna uplyne století od narození buditele a lidumila Anatola hraběte d'Orsay. Pocházel ze starobylé francouzské rodiny, která za revoluce prchla do Rakouska. Jako infulovaný kanovník byl i předsedou Národního musea v Olomouci. Narodil se 24. 1. 1826 ve Vídni.

27. ledna třicet let uplývá od smrti žurnalisty Josefa Vrly, jenž v mládí pracoval pod vedením Josefa Černocho v „Našinci“ a stal se později buditelem poněmčeného Prostějova, kde zemřel 27. 1. 1896.

30. ledna je tomu čtvrtstoletí, co zemřel vůdce moravských Čechů, ministr Alois Pražák, ve Vídni 30. 1. 1901.

Průvodce literaturou.

Alfred Fuchs, Novinář. Praha 1924. Nakladem Československé akc. tiskárny. Stran 36. „Vševěd“, knihovna spisů populárně vědeckých, svazek 1. Cena Kč 3.50. (Stavovské sebevědomí novinářovo. V čem spočívá novinářský talent. Novinářský sloh. Novinářská morálka.)

Josef Götz, Poučení o všech daních. Danové zákony, rekursy, přiznání. Návod ke správnému účetnictví pro praktickou potřebu průmyslu, obchodu, živnosti, pro majitele realit, zemědělství, se vzory rekursů a podání. Sestavil . Praha 1926. Nakladatel Jan Svátek. Stran 226. „Svátkovy knihy denní potřeby.“ Cena 25 Kč.

Elias Hurwicz, Staatsmänner und Abenteuerer. Ruské portréty od Witte po Trockeho 1891—1925. Lipsko 1925. Nakladatel C. L. Hirschfeld. Stran VII a 348. S osmi obrázky. Cena Mk 6.—.

Emil Ludwig, Wilhelm der Zweite. Berlin 1926. Nakladatel E. Rowohlt. Stran 495, obrázků 21. Cena Mk 10.—.

Bruno Altman, Faschismus und Freimaurerei. Článek v katolické revui „Hochland“ 23, 1925, svazek 3.

Josef Krlín, Fascismus a katolicismus. Úvodník deníku „Lidové Listy“ 5, 1926, čís. 5.

Ludvík Peřich, Novinářská věda. Úvodník deníku „Lidové Listy“ 5, 1926, číslo 6.

Jaroslav Durych, Otevřený list národní straně práce. „Našinec“ 62, 1926, číslo 8.

HLÍDKA SLOVANSKÁ.

Byliny v české literatuře.

České básnické literatuře dostalo se právě výjimečného daru v objemném výboru starých ruských bohatýrských písní, který přeložil Antonín Kurz a vydal pod názvem *Byliny* nákladem České Akademie (Praha 1925). Byliny jsou vedle hrdinských zpěvů srbských nejvyšším vzepjetím slovanské epiky lidové. V epicky klidných tónech a uměleckých obrazech se v nich vypravuje o šedé ruské dávnověkosti, do níž sotva proniká hled učeného pátrání: o starém ruském knížeti Volgově, o laskavém kijevském knížeti Vladimírovi, o osvícení Rusi křesťanstvem, o zápase křesťanství s pohanickým »Netvorem nečistým«, o nepokojných nájezdech Plavců, o zlých dobách poroby tatarské, o strašném chánu Batorygově a o mnohých jiných osobách i událostech prastaré ruské minulosti. Hrdinové těchto zpěvů, bohatýři, vládnoucí ohromnou silou, zkušený v boji, stojící se svými chrabrymi družinami ve službě velikého kijevského knížete Vladimíra, hájí na pomezích celou ruskou zemi od nájezdů Tatarů a Plavců, víru pravoslavnou před zlými pohany. Ale nejen o hrdinských činech vypravují byliny, obráží se v nich i klidný, skutečný život staré Rusi: rolnická práce, život velikého Novgorodu, jeho zámořský obchod, bohatství a jeho mravy. Zachovány byly přecházejíce z pokolení na pokolení zpěvem ruských lidových pěvců »skazitelů«, od nichž teprve na počátku 19. věku byly zapisovány a literatuře zachovány.

Z těchto bylin, skládaných v dlouhém období od století desátého až po věk sedmnáctý, vybral a přeložil Antonín Kurz všecky skladby nejslavnější. Najdeme v jeho sborníku byliny o bohatýrech starších, Svatogorovi, Volhovi, Mikulovi, a dlouhou řadu bylin bohatýrského okruhu kijevského, soustřeďujícího se kolem postavy epického knížete Vladimíra. Čteme tu z nich sedm zpěvů o Iljovi Muromci, čtyry zpěvy o Dobryňovi Nikitiči, po jednom zpěvu o Aleši Popoviči, Djuku Štěpanoviči, Slavíku Budimiroviči, Cyrilu Plenkoviči, Stavru Godinoviči, Suchmanu Odichmant-

jeviči, dva zpěvy o Potoku Ivanoviči a tři o Dunaji Ivanoviči. Byliny bohatýrského cyklu novgorodského, opěvující hlavně bohaté synky kupecké, zastoupeny jsou zde překlady zpěvu o Vasiji Buslajeviči a zpěvu o kupci Sadkovi. K těmto třem cyklům připojil Kurz ještě překlady dvou zpěvů o knížeti Romanovi a překrásnou bylinu *Jak zahynuli bohatýři na svaté Rusi*. Zpěvy jsou prosyceny živly náboženskými, Muromec potýká se vítězně s pohanstvím, které je personifikováno Netvorem nečistým, Dobryňa je líčen jako drakobijce, čímž byliny naznačují jeho úsilí vyplenit pohanství, jehož symbolem je drak. Z básnických obrazů dýše vůně ovzduší staroslavné křesťanské kultury.

Škoda, že pan překladatel v pěkném svém úvodu nezmínil se ani slovem o vlivu bylin na českou literaturu. Ta ovšem bez takového ovlivnění nezůstala a honosí se mezi všemi slovanskými družkami jedinečným dílem, Čelakovského »O hlasem písní ruských«. František Ladislav Čelakovský zbásnil ohlas v lednu a únoru 1829 a ještě téhož roku v červnu vyšel tiskem v Praze vlastním nákladem básnickovým.

Uvážíme-li že první ruský sborník bylin vyšel pod názvem »Drevnija rossijskija stichotvorenija« teprve roku 1804, nutno se podívatí rozhledu i žhavému zájmu českého obrozenského básníka, který již v dvacátých létech byliny četl a studoval. Z látek epických přiblížil Čelakovský našemu citění nejvíce oblíbenou postavu bylin v krásné své skladbě »Bohatýr Muromec«. Zmírňuje hyperboly ruského podání, z nemožných rozměrů báje vstupuje na půdu lidské možnosti. S rekovstvím těla slučuje český básník hrdinství duše: Muromec je mu ideálem hrdiny křesťanského, jenž Tatary mrzce ubitého jinocha pohřbívá a za jeho duši se modlí. Jiného hrdinu »Čurilu Plenkoviče« úplně přetvořil a proti ruskému podání učinil z něho místo rozmařilého boháče a záletníka velmi odvážného bohatýra, ačkoliv ducha bylin velmi přesně vystihl. Vzácný dar invence osvědčil Čelakovský i v třetí epické básni »Ilja Volžanin«, v níž přes věrné zachování básnických prostředků

bylin dovedl si zachovati tvůrčí samostatnost a svého hrdinu ozářil rovněž leskem trpitele pro viru křesťanskou.

Druhý sborník epických básní, inspirovaných bylinami, počal psáti roku 1880 nedávno zesnulý lumírovec František Kvapil. První řadu básní dopsal na jaře 1883 a Neruda mu ji vydal ve svých »Poetických besedách« pod názvem »Zpěvy knížecí« (Praha 1883). Druhá řada vznikala v letech 1894 až 1896 a básník ji vydal pohromadě s řadou první pod starým názvem »Zpěvy knížecí« v Praze 1897. K většině básní užil autor námětů ruských písní o kijevském knížeti Vladimíru a jeho bohatýrech. Ale při zpracování počínal si zcela svobodně, nespokojoval se pouhou parafrází starých zkazek, a rovněž nenamodoboval formu ruských národních zpěvů. Kvapil měl před očima zcela jiný cíl, nežli básník »Ohlasu« a hleděl jej dosíci i jinými prostředky uměleckými. Prozrazuje to již na první pohled strófičká výstavba básní, bohaté rýmování veršů, jakož i vlastní koncepce některých skladeb.

Skoro současně s Kvapilem ponořil se do studia bylin veliký básník Julius Zeyer, vášnivý obdivovatel Ruska a jeho staré kultury. Zeyer vykonal do Ruska čtvrtý cestý. Po prvé přijel v březnu 1873 do Petrohradu, stal se nejprve předčítatelem u knížete Golicyna a pak vychovatelem u ministra Valujeva. Plodem této cesty byl sice román »Ordřej Černyšev« (1875) z doby carevny Kateřiny, ale již tehdy hledal tam stopy reků staroruských bájí. Z druhé cesty vykonané v říjnu 1880 přinesl si domů ruskou novinku Avenariovu »Knihu bylin« (1880) a určitý námět k epické básni, která je v Zeyerově vývoji významná hledáním cest k bohatýrské poesii staroruské. Doplniv svoje vědomosti studiem Nestorova Letopisu (Erben 1867), Zeyer napsal velký »Zpěv o pomstě za Igora« (Lumír 1882), opěvající krvavé události ruské historie v 10. století. V rozvoji děje i v podrobnostech sleduje věrně kronikáře, ale nálada básně je inspirována bylinami. Po třetí cestě na Rus, podniknuté v červnu 1893, všecku touhu Zeyerovu unášelo již epos o ruských bohatýrech, duši měl plnou ruské tradice legendární i pohádkové, která spolu s bylinami měla jej zasvětit do for-

my velkých zpěvů, k nimž se usilovně chystal. Jako malé zkoušky a přípravy k velikému dílu jeví se jeho legancia »Alexej člověk boží« (Světozor 1899) a velkoruský ohlas »Píseň o hoři dobrého juna Romana Vasiliče« (Volné směry 1899), ale již v listopadu 1894, v předmluvě ke »Karolinské epopeji« ohlašoval, že cyklus o bohatýrech kyjevských má už v práci. Čtvrtou svou cestu na Rus v červnu 1899 vykonal již jako nutnou průpravu k napsání své ruské epopeje. Shlédl Moskvu, Kyjev, Krym, plul po Volze, nasytil se vlivů širých lesů hlubinných, s nimiž sloučeny byly »olbřímé stíny mystických bohatýrů« a s obrazem Rusi dojmavé a veliké, dumavé a bohonosné v srdci vrátil se domů. Přinášel si k studiu ještě Müllerovu monografii »Ilja Muromec i bogatyrstvo kievskoje« (Petrohrad 1869), opatřil sobě i Sternovu německou studii o stolokruhu knížete Vladimíra (Berlin 1892) a tak zbývalo jen zasednouti k vlastní tvorbě. Že Zeyer skutečně již počal epos psáti, toho důkazem je stránka rukopisu ze dne 20. ledna 1898, která ze spálené rukopisné pozůstalosti básníkovy zachovala dvanáctiveršový zlomek epického cyklu »Ruští bohatýři« (Zvon 1908). A to je vše, co nám zbylo z velkého díla, tak dlouho a s takovou láskou připravovaného.

Proudí jarní větry lesy temnými,
lesy hlubokými, lesy starými,
proudí bujně kolem města Muromu,
proudí dále na ves tichou Karačarov,
Ivanův kde stojí dům u tůně hluboké,
omšelý a nízký stojí v zahradách
prostřed štěpnic dechem vesny rozkvetlých,
plných stromů v jarní slávě kvetoucích.
Mezi všemi svými dětmi miloval
Ivan rolník Ilju, syna neblahého,
syna třicet let na zemi sedícího,
na místě jak bez rukou a bez nohou...

Vlivu ruských bylin podlehl i výborný znatel a překladatel ruské poesie František Chalupa, který ve své sbírce »Zpěvy bohatýrské« (Praha 1899) užil staroruských námětů k několika básním epickým. Básníkům přispělo na pomoc v devadesátých letech i vědecké pojednání Jana Máchala, jenž v knize »O bohatýrském epose slovanském« (Praha 1894) podal znamenitý přehled epických látek.

V těchto několika poznámkách chtěl jsem jen zhruba naznačiti cesty, jimiž by-

lo by se bráti při vyšetřování vlivu bylin na novočeskou epiku, Studium tohoto předmětu bylo by jistě velmi vděčné.

Vilém Bitnar.

Literatura lužických Srbů.

Znalec Lužice, docent Karlovy university Josef Páta, vydal kritický přehled všech dosavadních prací o literatuře lužických Srbů, pod názvem Úvod do studia lužicko-srbského písemnictví (Praha 1925). Z prací Pátových o lužických Srbech, jejich zemi, jazyku, literatuře a životě dá se již sestavit malá knihovna. Páta jest nejen znalcem všeho, co s Lužicí jest ve spojení, on jest v osobních stycích s předními zástupci jejich duševního hnutí, stál vždy s nimi v korespondenci a vyměňoval s nimi myšlenky, podobně i se zástupci jiných větví slovanských. Jeho práce a snahy i jeho dílo dochází ocenění také za hranicemi vlasti, a vynikající filologové i národopisní pracovníci slovanští vyhledávají ho při návštěvě Prahy. Od tří let jest Páta docentem pro lužickou srbštinu na universitě Karlově. Jeho habilitace má větší význam než souřadné události universitní. Jí dostal se na universitní katedru zapomínaný jazyk slovanský, jeho dějiny a jeho literatura. Tím universita koná svou povinnost naproti národu, který před třemi stoletími ještě patřil k české říši. — Pátovy přednášky universitní bývají navštěvovány obcí nadšenců pro jazyk a národ lužicko-srbský a jsou pro ně pravou duchovní pochoutkou. Sestaveny jsou na základě zevrubného studia knižních památek, které docent často s obtížemi musil sháněti po knihovnách domácích i cizích. — Obecenství, které se přednášek nezúčastnilo, jest umožněno vyšlou knihou poučiti se o tom, jak se na jazyk lužicko-srbský a na srbskou národnost pohlíželo, jak o ní bylo psáno od přátel i nepřátel, jak hajitelé bojovali za její práva. Najde tu jména našich patriarchů literárních, Šafaříka a Dobrovského, kteří se o lužické Srby zajímali a byli jejich přáteli. Při tom pozná v hlavních rysech historii tohoto zajímavého národa i jeho písemnictví. — Doporučuji naší inteligenci i studentstvu tuto opravdu vědecky a objektivně psanou knihu vřele. Stejně jim doporučuji, aby přednášky o lužické srbštině si inskribovali a navštěvovali. Poskytuje-li se nám něco tak vzácného, třeba jest, abychom si toho vážili a věc podporovali. — Kdo by chtěl seznati i vlastní plody básnické a prosaické obou větví srbských, může je čísti v bohatém i pečlivém výboru v Pátově anthologii Serbska Čítanka, již spřisovatel vydal v Praze 1920, nákladem českolužického spolku „Adolf Černý“. Zařadil do ní 218 ukázek z hornolužické a 12 ukázek z dolnolužické tvorby, přičinil poznámky poetické a dlouhou řadu stručných životopisů lužických spisovatelů. Dr. Josef Vinař.

Z náboženského života pravoslavné ruské emigrace v Praze.

Unionism zavazuje nás, abychom si všimli také toho, co se děje v pravoslavné církvi, v našem nejbližším okolí. Ruská emigrace zů-

stává věrna církvi Tichonově a spory, jež tak těžce zasahují do života pravoslavné církve v sovětském Rusku, se emigrace celkem nedotýkají. Lze říci, že náboženský život mezi pravoslavnými je dosti intenzivní. Nedávno byla Praha svědkem velké liturgické slavnosti pravoslavných, svěcení kostela.

Bratrstvem pro pohřbívání pravoslavných ruských občanů a ochranu jejich hrobů v Československu zbudován byl na Olšanských hřbitovech historický pomník — ruský pravoslavný chrám — v upomínku na pobyt ruské emigrace v Československé republice, jenž byl nedávno slavnostně vysvěcen. Postaven byl k uctění památky ruských a srbských vojinů, kteří zemřeli za světové války v Praze, což do svědčuje nápis, umístěný na vnější zdi chrámové. Jest v celé Praze jediným přísně pravoslavným chrámem. Umělecká výzdoba jeho jest prozatímní. Olejové obrazy nahrazeny budou později mosaikou, zvony nejsou zavěšeny a rovněž vnitřní zařízení chrámu není ještě dokončeno. Pod chrámem umístěna jest popelnice. Chrám pak vystavěn jest slohem pskovských a novgorodských chrámů z XV. století podle plánu ruského architekta Brandta.

Slavnost vysvěcení vykonána byla zástupcem moskevského a všeruského patriarchy v západní Evropě, metropolitou Jevlogijem, biskupem Sergijem srbským biskupem Michajlovem a ostatními pravoslavnými církevními hodnostáři. Zúčastnilo se jí mnoho čelných zástupců našeho veřejného života i cizích států. Po vysvěcení s chrámového schodiště promluvili k shromážděným metropolita Jevlogij (rusky), dr. Karel Kramář, který zdůraznil, že přítomným ruským emigrantům přeje, aby tato chvíle stala se jim krásnou vzpomínkou, aby brzy mohli se navrátiti do své vlasti. Další řečník ruský profesor A. F. Francev vyslovil jménem Ruské kolonie v Československu srdečné díky staroslavnému městu Praze a jejímu primátorovi za darování pozemku a všem, kdož mají zásluhu o to, že dlouholeté přání Rusů mohlo býti uskutečněno, neboť, jak pravil, „chrám byl vzbudován tak rychle, jako by za jedinou noc vyrostl ze země.“

Po něm promluvili ještě ruský biskup Sergěj (rusky) a srbský biskup Michail (srbsky), načež slavnost vysvěcení byla skončena.

R. Š.

Průvodce literaturou.

Jan Mácha I, Slovanské literatury. Díl první. Praha 1922. Nákladem „Matice České“. Stran 320. „Novočeská Bibliotéka“, svazek 36. Cena 48 Kč. (Doba stará. Národní epika slovanská. Renesance a reformace. Osvícenství.)

Jan Mácha I, Slovanské literatury. Díl druhý. Praha 1925. Nákladem „Matice České“. Stran 607. „Novočeská Bibliotéka“, svazek 36. Cena 45 Kč. (Počátky romantismu v literaturách slovanských. Rozkvět romantismu u Slovanů. Drama slovanské. Romanopisectví.)

Alfred Fuchs. Sjednocení církví. (Unionismus.) Praha 1924. Nákladem Československé akc. tiskárny. Stran 31. „Populárně vzdělávací knihovna“, svazek 3. Cena 3 Kč. (Pojem a význam unionismu. Katolictví a Orient. Kulturní význam unionismu. Idea cyrilometodějská a Velehrad. Anglikanism a protestantism.)

František Kvapil, *Polská moderní poesie*. Díl první. Přeložil a úvody opatřil . . . Praha 1922. Nákladem Jana Otty. Stran 216. „Sborník světové poesie“, svazek 141. Cena 25 Kč. (Dozvuky romantismu. Hledání nových cest. Slovo k první části anthologie. Ukázky z 24 básníků.)

František Kvapil, *Polská moderní poesie*. Díl druhý. Přeložil a úvody opatřil . . . Praha 1925. Nákladem Jana Otty. Stran 202. „Sborník světové poesie“, svazek 149. Cena 20 Kč. (Doba Asnykova. Ukázky z 28 básníků.)

Antonín Kurz, *Byliny, staré ruské bohatýrské písně*. Přeložil a úvodem opatřil . . . Praha 1925. Nákladem Jana Otty. Stran 216. „Sborník světové poesie“, svazek 150. Cena 22 Kč. (Úvodní slovo. Bohatýři starší. Bohatýři kijevští. Bohatýři novgorodští. Kniže Roman. Jak vyhynuli bohatýři na svaté Rusi.)

Josef Páta, *Serbska čítanka* (Lužickoserbská čítanka. Výbor z písemnictví hornolužic-

kého s ukázkami dolnolužickými, s výkladem o slovesnosti, s poznámkami a seznamem spisovatelů. Uspořádal . . . Praha 1920. Vydal českolužický spolek „Adolf Černý“. Stran 427. Cena neudána.

Josef Páta, *Úvod do studia lužickoserbského písemnictví*. Kriticky bibliografický přehled posavadních prací o lužickoserbském písemnictví. Praha 1925. Nákladem Filosofické fakulty Karlovy university. Stran 148. „Sbírka pojednání a rozprav“, svazek 7. Cena 18 Kč.

Apoštolát svatých Cyrila a Metoděje. Pod ochranou bl. Panny Marie. Měsíčník. Ročně 12 Kč. Rediguje Dr. František Hrachovský, Olomouc, Wurmova ul. 13. (Ročníku 16. číslo 12., vyšlé v prosinci 1925, obsahuje podobiznu unionisty Františka Grivce, pokračování článku „Život svatých Cyrila a Metoděje“ od univ. profesora Josefa Vašicy a řadu jiných statí i časových poznámek.)

HLÍDKA DIVADELNÍ.

Věci vážné i méněvážné.

Poslední měsíc roku 1925 přinesl jediný veliký klad. Morální hodnoty, tak vzácné v poslední době, pokud se týká obsahu a formálního promítnutí do sféry dramatické, uvádí k nám v prosinci právě *Romain Rolland*, jehož jméno skví se v poválečné Evropě leskem nejen oficiálním, nýbrž teplým a lidsky působivým. »Hra o lásku a smrti« v plném a krásném překladu Petra Kříčky dává nám poznání o koncepci celé Rollandovy legendy francouzské revoluce, ze které jsme již znali »Dantona« a »Vlky«. Jsme účastní dozvuků, jež opustily hluk řečišť s pachem neustálého rivalismu a uchýlily se do zátiší domu, kde povinnost k lidstvu a pravdě vytvořila novou atmosféru pro srážku člověka s massou rozlícené obecnosti. Klasická tradice vzala v Rollandově hře na sebe těžiště dramatického útvaru, který se vnějšně vzdaluje moderní formy, zachováváje jednoduchost až až průhlednou v technice, zatím co ve výrazu vyniká kružbou až rhetorickou ve slovech i obrazech myšlenkových. Toto drama učence Courvoisiera, v němž se hraje o lásku a smrt, zatím co stejnou intenzitou jde o poměr vznešeného ducha k vášnivému davu, ovládanému »řezníky« v pořadí více než měnivém, toto drama jde pochodem silné vnitřní kázně k výsledku ctností, jež je vykupována rozpory

se životem na zemi, plné běd a krve, a konečně nadějí ve smrt proti vůli k životu, který se smíruje »jediným dnem štěstí« za cenu »svobodné duše« a »lásky k pravdě«. Rollandova hra je skvělým příkladem myšlenky o skutečné »humanitě«, stejně jako může být obžalobou »humanitě« ve smyslu dějinném. Neboť nejde podle básníkovy názoru na historismus látky o ten nebo onen úsek dějin, nýbrž o síly, jež v dobovém koloritu a historických kostýmech direktou jsou jen podobou oněch sil, jež ovládají dnešek tak, jako minulost. Silné lyrické podbarvení dodává hře zvláštního kouzla, takže na příklad závěr hry svou čistotou myšlenky a výrazu náleží k nejkrásnějším místům dramatické literatury novodobé. Rollanda uvedl na scénu K. H. Hilar jako první dílo po své nemoci. Třebas jeho režie vyznačovala se mnoha klady a důsledným pojetím, přece nesouhlasíme ve všem s některými zvláštnostmi, jež režie proti básníkovu zření vnesla do hry. Herecky silné dílo přinesli pí Vrchlická, jež dovedla vyvolat jedinečné chvíle životní pravdivosti, a p. Vydra v lidském výrazu povznešeného ducha. Karel Dostál vytvořil svého Denise Bayota z nejjistší látky herecké osobností.

Jestliže dílo R. Rollanda reprezentuje Francii v myšlenkové hloubce, nelze toho říci o třech hrách francouzských, jež

tentokrát zastupují cizí literatury na naší scéně. Obnovený Maeterlinckův »Modrý pták« zestárl po letech, kdy býval pokládán za silný objev dramatické poesie, jak ve formě, tak ve filosofické koncepci. Jsou v něm dosud asi čtyři místa myšlenkové důsažnosti, ale celek pozbyl síly, neboť impressionismus báchorky nedostačuje nové orientaci, symbolismus vyprchal i s pantheistickým naladěním, a vnitřní obsah vyprchal s vstřízlivěním z mlhavosti. Nemůžeme úplně negovati díla pro leckterou pozoruhodnost, ale díváme se na »Modrého ptáka« (v nové úpravě »Modré ptáče«) jako na feerii, které nutno dáti především mnoho scénické fantasmie a nálady. V provedení Vinohradského divadla ztratil se možný profil feerie v divadelní řemeslnosti, většinou bez fantasmie a bez vzruchu.

Křeč duchaplnictví a perversních zálib možno nazvati »Atamanku Elsu«, dramatickou utopií, kterou podle románu Mac Orlanova udělal Paul Demasy. Neznalost Mac Orlanova díla zabraňuje nám posouditi souvislost mezi románem a dramatickým zpracováním, nedávajíc ani možnosti zjistiti originálnost, po případě i umělecký úmysl autorův. Ve formě dramatické jeví se nám hra jako revue, v ní nechybí revuální nádivka v podobě Dévy a děvy, v pazvuku jalových vtípů a nesouvislých evolucí; jeví se nám částečně jako špatný film; nejméně pak jako drama. Tato francouzská věc jest importována k nám patrně z přesycenosti, jako projímadlo. A dostalo se jí inscenace i herecké interpretace namnoze hodné závidění. Primát herecký nese Zdeněk Štěpánek v úloze, která také může herci dáti nejvíce materiálu k formaci.

Frašku Renéa Benjamina s názvem »Rozmary náhodny« srovnávali jsme bezděky se starou Nestroyovou fraškou »Rozpustilé holky ve škole«. Ale starý Nestroy jest proti Benjaminovi ve výhodě, že nechce býti literární a drží se mezi možnosti už v prostředí a charakterech. A nemítí Benjamin u nás Saši Rašilova, jenž z nepatrné a dosti omezené taškařice udělá rozkošnou hračku, byla by bývala jeho »veselohra« velmi nudnou výstředností.

Ani česká veselohra posledního měsíce nemá na různých ustláno, Vzdělali ji Zdeněk Němeček ve věci »Pri-

mus Tropicus« a Karel Poláček v »Páskách na vousy«. Oba autoři jsou dramatičtí nováčkové. Němeček dovede postaviti slušně dva první akty, kde prozrazuje cit pro jiskření konverzací a svěžest zápletky asi po vzoru Bozděchovně, ale selhává ve třetím dějství, kde se vymotává z toho, co nemůže říci, zpřesobem z nejpodivnějších na světě. A nováček Poláček, jinak vtípný sloupkář, nedovede postaviti na scénu slušné figurky, která dovede promluvíti něco lepšího než otřelý vtíp. V »Páskách na vousy« ne jde ani o ty pásky na vousy, nýbrž spíše o takového studenta Paškesa, který v nicotě situace prohlašuje slavnostně, že hostina se řecky jmenuje symposion. A tak štěstím české veselohry jsou opravdu jen herci, ať se jmenují u Němečka Štěpánek, Smolík, Majer či u Poláčka Hübnerová, Viesner atd.

Auspicie ne zvláště šťastné doprovázely na scénu Jaroslava Durycha a jeho hru »Štědrý večer«. Nehledíc k abonentnímu večeru, sama režie nebyla výše než ve znamení okreslující reality, bez možnosti zachytiti odstíny jemného ladění, které vyznačují Durychovu hru při nedostatku dramatičnosti. Jaroslav Durych napsal jakési privatum dojmů, ne nepodobné v jistém smyslu Strinbergovým »Velikonocím«. Jeho snaha po prostotě vybočila tu jistě z mezí dramatické zákonnosti ve fabuli i technickém provedení. »Štědrý večer« činí dojem jakéhosi zkoušení dialogické rozměrnosti a transformace povídkové naivoty v divadelní jednoduchost. V nedlouhé jevištní prvotině zazní nejednou plný výraz básnického ducha, zachvěje se kus barvitě nálady, ale stejně překvapí mnohé hluché místo, jež se podobá mnohem spíše dramatické neobratnosti než uměleckému úmyslu. Zvláště třetí scéna zůstává nás celkem chladnými, neboť řešení romantismem jest velmi málo nosné a zbavuje genia loci, jenž udává patrně základní tón, všeho bezprostředního, nač mohl ukazovati počátek hry. Jaroslav Durych nedostihl v dramatickém pokuse ryzosti a dokonalosti svých drobných prós.

Na stole referentově ocitl se v období vánočním svazeček Aventina, ve kterém Karel Čapek pověděl a Josef Čapek makreslil »Jak vzniká divadelní hra a Průvodce po záku-

liší«. Čapek má svou metodu. Nezačíná filologickým odvozováním z *theamai*, nýbrž povídá prostě, že divadlo je umění, o kterém se neví předem, jak dopadne. Toto rouhačství, týkající se divadelního řemesla, jest klíčem celé serie kapitol, kde se vykládá docela divadelně o všem, co náleží do »domu divů«. Knižečka je originál, ve kterém škarohlíd najde svůj úsměv a smíšek vážnou myšlenku, divadelní člověk pak svůj obraz a divák reálný podklad pro své nazírání divadla. Bihelot z Čapkova pera a z Čapkovy kreslířské mapy vznikl z dobové nálady divadelní a má svůj význam pro divadelní zájemce kategorií nejrůznějších. *Ridendo dicere verum* osvědčuje se v něm velmi trefně, půvabně a názorně.

Dr. Jan Sají c.

Průvodce literaturou.

Jaroslav Durych, Štědrý večer. Hra o třech dějstvích. Knižně upravil V. H. Brunner. Praha 1926. Vydala nakladatelská společnost Rozmach (Lad. Kuncíř). Vytiskla Lidová tiskárna v Olomouci. Stran 84. Cena Kč 16.50. (Děje se o Štědrém večeru za našich let. Jedna osoba pánská, tři dámské.)

Julie Vlasáková, Dobrá partie. Veselohra ve čtyřech dějstvích. Brtnice 1925. Nákladem Jos.

Birnbauma. Stran 66. »Lidové divadlo«, svazek 14. Cena Kč 5.—. (Děje se v letech padesátých minulého století, sedm osob pánských, pět dam.)

Julie Vlasáková, Já ho nechci! Veselohra o třech jednáních. Brtnice 1925. Nákladem Josefa Birnbauma. Stran 53. »Lidové divadlo«, svazek 28. Cena Kč 6.—. (Děje se v přítomnosti, pět osob pánských, šest dam.)

Semen Juškevvič, Výhra pana Soňkina. Hra ve čtyřech jednáních. Přeložil Michail Inžev a kin. Brtnice 1925. Nákladem Josefa Birnbauma. Stran 75. »Lidové divadlo«, sv. 36. Cena Kč 8.—. (Děje se v Rusku v době přítomné, šest pánů, čtyři dámy.)

František Sobotka Jablonecký, Slečinka z lazaretu. Lidová hra o pěti jednáních. Zpracoval podle povídky Barbory Mellanové a pro jeviště upravil... Praha 1925. Nákladem družstva »Vlast«. Stran 61. »Bibliotéka dramatických prací a sólových výstupů pro jeviště katolických jednot.« Cena neudána. (Odemhrává se ve světové válce v českém městečku; čtyři a sedm dam.)

Jules Renard, Domácí chléb. Komédie o 1 dějství. Přeložil Hanuš Jelínek. Praha 1925. Nakladatel B. M. Klíka. Stran 25. »Louka«, svazek 24. Cena neudána.

Ludwig van Laak, Die Idee der christlichen Theaterbewegung. Pojednání v berlínském »Der Bühnenvolksbund« 1, 1925, 1.

Karl Debus, Vom Wesen des österreichischen Barocktheaters. Studie v revui »Der Graf« 19, 1925, 598 nn.

HLÍDKA LITERÁRNÍ.

Durychova Sedmikráska.

Znáte tu skromnou květinu; je to tedy příznačné, když si ji básník Durych vyvolil za titul své nové knihy. Vždyť lid ji říká chudobka. A takovou krásnou chudobkou, krčící se v řídkém trávníku, je hrdinka milostného románu, spíše však půvabné pohádky Durychovy. Sirotek musí jít do služby, stává se prodavačkou, ale pozbývá vždy svého místa, aby se ztrácela tomu, který našel v ní zalíbení. I on je muž skromný, čestný. hluboce si vryl v srdce obraz své sedmikrásky, dychtivě čtenář s napětím sleduje mistrné líčení až do konce knihy, zda hrdina pozná svou lásku, která mu několikrát mizí, zda zůstane vždy mužem čestným a charakterním. S potěšením dočtete jedním rázem. — Toto dílo má všechny charakteristické známky autorovy. Nedostížný mistr prósy provádí vás ulicemi měst, už byste měli na rtech určité jméno, ale stačí dvě slova další, několik vět, jste zas na pochybách, kde to vlastně jsme. Je to u nás, české prostředí, zcela naše, realita, ale obestřená pohádkou. Kdežto v některých svých knihách dřívějších vyžaduje básník na čtenáři, aby byl sám vlastně spolutvůrcem v nazírání na krásno, vzpomeňme jen některých

částí „Obrazů“ nebo „Sonaty“ z „Nejvyšších nadějí“, Sedmikráska má naproti tomu velikou přednost, že i průměrný čtenář sleduje krásný obsah jedním dechem. — Ovšem i zde můžeme se dohadovat hlubšího smyslu, už ze slov ke konci knihy: „Sedmikrásko moje! Sedmkrát milovaná, sedmkrát nalezená, sedmkrát spanilá, kdbych byl sedmkrát živ, ještě bych tě nemohl mít dost rád!“ . „Neumřeš mi, vid, že ne? Sedmikrásky neumírají ani pod sněhem, ani přes zimu. Ty budeš žít věčně, vid?“ Nenapadá vás, že je to pohádka věčné lásky, že tu jde o nadzemskou lásku jako v románě „Na horách“? Zároveň je to oslava chudoby. Neunavný básník chudoby a krásy připojil k „Panenkám“ další panenku v próse, „Sedmikrásku“. Totéž zpívaly „Tři dukáty“ a „Tři troničky“. Už Bož. Němcová vyhradila ve své tvorbě značnou úlohu chudobě, chudoba je zásluha. Tu také bylo tajemství jejího úspěchu u malých i dospělých, doma i za hranicemi. Vždyť chudých lidí je tolik na světě! Tato kniha umělecké ceny bude mít jistě úspěch, jistě už přijde jeho jméno také do učebnic literárních, když tam může „parádovat“ na př. Vrba. A přece napsal náš autor knihy básní, povídek, románů a essayí, dramát, celkem již dvacet! Pečlivý tisk ruší některé sa-

zečské chyby jako třeba: pytly (str. 9. 48. 49.) místo pytli, uteču (108) a některé menší jiné. Při novém vydání snadno se opraví.

Dr. Jan Bartoš.

Baarovy Lúsy.

Baarova trilogie byla právě dokončena třetím dílem „Lúsy“. Láska k rodnému kraji přiměla ho, aby nám sepsal „Rok na vsi chodské“. Jako „Paní komisařka“ velice pestře a plasticky líčila všechny události v Klenčí a okolí na podzim a v zimě roku 1845, druhá část „Osmačtyřicátníci“ oslnila nás krásným chodským jarem (děti otloukají píšťalky, ptáci přilétají, zvyky, obřady velikonoční, český zpěv na kůru, návštěva Boženy Němcové u Králové a u pohodného, pomlázka, chytání rekrutů, máj u cajkmistrů, prosebný průvod do polí a jiné detaily), tak třetí kniha „Lúsy“ oslavuje chodské léto. Spor o lesy, který rozvířil celou obec a znepokojoval i „pány“, konečně je rozhodnut ve prospěch sedláků. A zase tu vystupuje Božena Němcová, třebas jen episodicky, mistrně je tu vykreslena postava pašeráka a pytláka Zedníčka, když se stává zpěvákem a vůdcem procesí, Boží Tělo, živě předvedeno pouštění selských rybníků tesařem Hruškou, zkouška z náboženství, pouť na Svatou Horu, strach ze sucha a nejhorší nepřítel žní, bouřka s krupobitím. Úroda zničena. Tato tragicky zakončená sklizeň je ještě vystupňována tím, že hlavní rodina, Král s Královou, ani není doma při této katastrofě — vyšli si na pout do Bavor a umírají strachy o své děti při svém návratu. Dobrý znatel přírody nikde se nezapře. Ptáckové vykřikují na poutníčky senoseč, úroda, svatojanská noc hýří před námi všemi barvami, neodolají ani mladí, ani staří, vše vyzdobeno a propleteno lidovými zvyky, úslovími a průpovědkami, se všech stran zaznívají písně světské i duchovní. Proto možno říci, že „Lúsy“ jsou z celé trilogie nejlepší. Nutno však loyálně doznat, že když Baarova tvorba byla na svém vrcholu, česká veřejnost o něm téměř nevěděla. Dnes je už všeobecně znám, ctěn a uznáván. Jeho trilogie je velice cenné dílo dokumentární a bohaté na folklor a jistě bychom teprve ještě očekali se jiných zajímavých knih, zvláště když tušíme v malé Hanýžce autorovu matku. Bohužel, 24. říjen učinil konec všem nadějím. Přesto však s velkou pravděpodobností můžeme tvrditi, že by už sotva překonal svá dřívější vrcholná díla, jako je třeba „Jan

Cimbura“, „Holoubek“, „Poslední soud“, „K Bohu“ nebo i malé obrázky „Pro kravičku“ a jiné. Jsou to skvělé obrazy pestrých barev, plynoucí mohutně před zrakem čtenářovým. Avšak trilogie už svým objemem liší se od předchozích způsobem postupu při práci; důkladnost dokladová nedovolovala, aby spisovatel psal rychle. Sám svému příteli prozrazuje: „Těžce se tím potýkám, studuji, sháním materiál národopisný i historický víc, než píši, často jediná stránka je plodem týdenní práce lopotné, ale už nepovolím.“ — Tu je vidět, proč dřívější práce po stránce umělecké stojí výše.

Dr. Jan Bartoš.

Vrbova Borovice.

Málokterý spisovatel má to štěstí, aby hned pronikl jako Vrba, který, šestadvacetiletý, vydává „Les“ (1915), jemuž se dostává ceny Akademie, a dnes už „Borovice“ je jeho dvacátýmšestým dílem. Jest nesporno, že tento talentovaný spisovatel obohatil českou literární tvorbu zejména svými postřehy přírodními, ať už to je „Les“, „Kniha z přírody“, „Bažantnice“ nebo „Dražinovská hora“. O jeho epickém nadání svědčí chodský román „Boží mlýny“. Bohužel, tak rychle nabytá sláva ushodila mladé hlavě. Bylo to už znát v „Knize z přírody“, kde leckteré číslo mohlo se vypustit a umělecký účinek byl by ještě větší. Ale autor šel ještě dál, když v „Dražinovské hoře“ už si čtenáře přímo dobírá, když líčí tam starou babičku, jak potkává chudého žida. Chapálčice pokleká u kapličky a modlí prý se, aby ten žid byl také bohat jako ostatní . . . Je to možné? V „Borovici“ zábavným způsobem doví se čtenář o růstu stromu a všech jeho nepřátelích, škůdcích, cizopasnících a o různých nemocech, třebas i tu třeba brát vše s náležitou rezervou, vzpomeňme jen dvojího srnčího milování v „Dražinovské hoře“. Ani v této knize neobešel se bez lidského prvku, jenomže odskok do pravěku zdá se přece jen poněkud umělý a zbytečný, nezdařil se. Byl mu však vhodnou příležitostí, aby uplatnil svou příslušnost politickou a podotkl o knězi: „A lhal před tváří slunce, jak dovede lhat jenom kněz.“ Ostatně tento neumělecký, tendenční živel ukázal se také ve zmíněné „Dražinovské hoře“. — Jazyk knihy má mnohé nedostatky: oni rozumí, sejmulý, vzepnul se, ohražen, k nohous, chování se, vytváření se („jejich objevení se napovědělo sice směr a přibližný rozsah rozšíření se“) a jiné.

Dr. Jan Bartoš.

HLÍDKA ŠKOLSKÁ.

Chystané reformy školské.

V předchozím článku jsme se zabývali organizací pedagogické akademie a cvičných škol. Důležitá jsou též ustanovení, jakým způsobem lze dosáhnouti způsobilosti učitelské. Z předlohy o reformě učitelského vzdělání uvádíme:

Zatímním učitelem na školách obecných může se státi kandidát učitelství po zkoušce, která se koná před zvláštní komisí, jmenovanou k tomu účelu na tři léta ministerstvem školství a národní osvěty. Ke zkoušce budou připuštěni jen (!) absolventi pedagogických akademií. (§ 37). — Defini-

tivním učitelem stane se zatímní učitel teprve po zkoušce způsobilosti, která jest theoretická a praktická. K této zkoušce připustí zkušební komise jen ty zatímní učitele, které doporučí školní inspektor, kteří působili uspokojivě alespoň 20 měsíců (alternativa druhá 10 měsíců) po zkoušce způsobilosti na národních školách veřejných nebo soukromých, nadaných právem veřejnosti.

Kdo chce působiti na občanské (měšťanské) škole, musí se podrobiti nové zkoušce. K této zkoušce připustí zkušební komise, po vyjádření školního inspektora, učitele se způsobilostí pro školy obecné, který působil nejméně třicet měsíců na školách národních, veřejných nebo nadaných právem veřejnosti, s prospěchem alespoň dobrým a vykonal studium předepsané v § 39. — § 39. Odborného vzdělání pro učitelství na školách občanských se nabývá: a) dvousemestrovým studiem na vysokých školách v rozsahu a způsobu vytčeném zkušebním řádem; b) doplněným studiem didaktickým na zvláštním dvousemestrovém oddělení pedagogické akademie.

Podmínkou pro přijetí do tohoto oddělení je zkouška učitelské dospělosti podle § 37. — Ve výjimečných případech může ministerstvo školství a národní osvěty připustiti ke zkoušce způsobilosti pro školy občanské také osoby beze zkoušky učitelské dospělosti a beze zkoušky způsobilosti pro školy obecné, které mají způsobilost pro učitelství na školách středních a které působily s prospěchem alespoň dobrým nejméně 10 měsíců ve veřejné službě školní. Zkouška vztahuje se na předměty, pro něž kandidát nemá způsobilosti středoškolské.

Způsobilost pro občanské školy vztahuje se na občanskou nauku a výchovu a na jeden z těchto odborů: I. jazyk vyučovací s naukou o písemnostech, zeměpis, dějepis; II. počty s jednoduchým účetnictvím, přírodopis a přírodopis; III. kreslení, krasopis, měřictví a rýsování, ruční práce (pro chlapecké školy); IV. tělesnou výchovu, jazyk vyučovací, jazyk národní menšiny (na školách s vyučovacím jazykem jiným než státním jazyk státní). Na školách dívčích přistupuje k odborům I., II. a IV. způsobilost pro vyučování domácím naukám, kreslení a krasopisu. Způsobilost pro II. odbor může býti rozšířena o způsobilost vyučovati měřictví a rýsování, způsobilost pro III. odbor může býti rozšířena o způsobilost vyučovati počtům s jednoduchým účetnictvím. Způsobi-

lost pro kterýkoli odbor může býti rozšířena o způsobilost vyučovati dalšímu jazyku živému nebo zpěvu, pro odbor I., II. a III. o způsobilost vyučovati tělesné výchově.

Učitelky domácích nauk, kreslení a krasopisu podle odst. 2. tohoto § mohou si rovněž rozšířiti svou způsobilost o způsobilost vyuč. cizímu jazyku živému, zpěvu nebo těl. výchově.

Pro učitelky domácích nauk mají býti zřízeny zvláštní ústavy (čtyřleté). Zkoušky jsou organisovány obdobně jako u učitelů. Na občanské školy jsou puštěny jen absolventky dvousemestrového studia na škole vysoké neb umělecko-průmyslové, když dříve doplnily své vzdělání didaktické na zvláštním dvousemestrovém kursu při pedagogické akademii.

Uvedli jsme podrobně tuto část návrhu, aby učitelstvo vědělo předem, jakou proceduru by muselo prodělat, než by dosáhlo definitivního místa někde v zapadlé vesnici. Předlohu dělali socialisté, ale je krajně protisociální. Kolik učitelů by mohlo za nynějších sociálních poměrů studovat deset let ve větším městě, po př. v sídle university? Kolik se jich odhodlá po třiceti měsících služby na vesnici studovati dva semestry na pedagogické akademii? Tak se zdá, že osnova má nepřímo zabrániti přílišnému přílivu kandidátů učitelství. A kdyby se i našlo tolik nadšenců (po př. dobře situovaných), jakých platů by se domáhali (a právem), když by studovali dva roky na vysoké škole? Bude míti naše republika někdy tolik prostředků, aby desetitisíce učitelů národních škol mohla spravedlivě honorovat?

Je tu také zásadní otázka: Zužitkuje učitel takto kvalifikovaný na obecné škole třeba jen 20 procent svých vědomostí, získaných na střední a vysoké škole? Bude spokojen v malých poměrech venkovských? A naopak: Stačí dvouroční studium na pedagogické akademii k samostatné práci v oboru výchovy? Může učitel prakticky pěstovat na škole na př. experimentální pedopsychologii, když musí v přeplněných (restringovaných) třídách naučit dříve psát, číst, počítat?

To platí i o občanské škole, kde je žactvo přetíženo učivem.

V závěru se praví: (§ 49.) Počínajíc školním rokem... budou se postupně rušiti jednotlivé ročníky dosavadních učitelských ústavů tak, že do počátku školního roku... budou učitelské ústavy i se svými cvičnými školami úplně zrušeny. — § 50. Počínajíc

školním rokem... budou se postupně rušiti jednotlivé ročníky dosavadních ústavů pro vzdělávání učitelů domácích nauk, takže do počátku školního roku... budou všechny tyto ústavy zrušeny. — § 51. Ministerstvo školství a národní osvěty se zmocňuje, aby učitelstva zrušených ústavů, jmenovaných v §§ 49 a 50, použilo ve službě školské, pokud možno rovnocenné. Novým služebním použitím nesmí býti učitel zkrácen ve svých služebních požitcích. — § 52. Pro kandidáty učitelství, vycházející z nynějších ústavů učitelství, platí dosavadní zákonné předpisy o učitelství a způsobilosti učitelství na školách obecných. — § 53. Do desíti let od vyhlášení tohoto zákona mohou učitelé obecných škol nabývatí způsobilosti pro učitelství na školách občanských podle dosavadních zákonných ustanovení. Pokud by byl nedostatek zkoušených učitelů škol občanských, může ministerstvo školství a národní osvěty prodloužiti tuto přechodnou dobu nejvýše o dalších pět let. — § 54. Vysvědčení učitelství, kterého nabudou neb nabyli kandidáty učitelství na dosavadních učitelstvích ústavech, nahrazuje průkaz žádaný pro zápis na pedagogickou akademii.

Lidová strana za nynějšího stavu veřejného školství nemůže připustit zrušení soukromých učitelstvích ústavů. Na návrh ministerstva lze se tedy dívat skepticky.

Na valné hromadě „Zem. spolku katol. učitelství“, konané 3. ledna 1925, byla usnesena resoluce, v níž se praví: Nynější pedagogie nebudtež rušena, nýbrž reformována tak, aby se na nich dostalo kandidátům úplného vysokoškolského vzdělání. Toho lze docílití vhodnou úpravou osnov a připojením pátého ročníku. Pro učitelství odborných škol nechť jsou při universitách zřízeny jed-

noroční akademie. Absolventům učitelstvích ústavů nechť jest umožněn přístup do některých odborů na universitě. Takové je také stanovisko čsl. strany lidové.

Návrh ministerstva školství nebyl přivítán odbornými kruhy, iichž se to týče, jakož i veřejností nijak příznivě a jest naděje, že reforma bude provedena spíše v duchu resoluce katol. učitelství. Bylo by to přijatelnější pro učitelstvo samo.

Prof. Antonín Novák.

Průvodce literaturou.

Josef Jedlička, Několik poznámek k návrhu zákona o střední škole. Praha 1925. Nakladem Masarykovy Akademie práce. V komisi Fr. Řivnáče v Praze. Stran 35. Cena neudána.

Návod pro studium na právnické fakultě university Komenského v Bratislavě. Bratislava 1925. Nakladem Právnické fakulty. Str. 62.

Karl Neundörfer, Die geschlechtliche Erziehung. Článek v revui „Hochland“ 23, 1926, 494.

August Messer, Geschichte der Pädagogik. Tři díly. Vratislav 1925. Nakladatel Ferdinand Hirt. Stran 403. Cena Mk 10.50. (Starověk a středověk. Počátek novověku až k prahu 18. století. Od počátku 18. věku až do dneška.)

Vychovatelské Listy. Organ Pedagogické akademie. Časopis pro pedagogiku a filosofii. Poskytují soustavný přehled o soudobém ruchu v práci pedagogické a školské, jakož i filosofické a kulturní vůbec, pokud souvisí s výchovou. Obsahují: 1. Odborné články. 2. Rozhledy po vychovatelství, po filosofii, po výchově tělesné, po katechetice, po otázkách kulturních vůbec. 3. Referáty a posudky spisů pedagogických a s pedagog. příbuzných. 4. Literaturu pro mládež. 5. Zprávy. — Vychovatelské listy vycházejí 1. každého měsíce vyjma prázdniny. Roční předplatné Kč 30.— zasílá se administraci do Olomouce, Wurmova ulice č. 13, kdež vyřizují se i reklamace. Vydavatelem je Matice Cyrilometodějská v Olomouci. Redaktorem Vychovatelských Listů jest prof. dr. Jos. Kratochvíl, vrchní univerzitní knihovník v Prně. Rukopisy a zaslíky pro redakci budtež adresovány do Brna, Zemský dům II.

HLÍDKA STUDENTSKÁ.

Katolický aktivism studentstva.

Jest duše lidská
temná bez Tebe.

(Přednáška konaná v Č. L. A.)

Zahleďme se s posvátné hory Řípu v českou vlast. Vidíme jako na dlani dědinky a městečka. Po chvílce odvrátíme zrak, abychom opět za okamžik popatřili v tutěž stranu. Kraj zprvu jasný nevidíme. Proč? Snesla se mlha. Něco podobného shledáváme i v ži-

votě duchovním. Jsou okamžiky, kdy jasně poznáváme, že Bůh jest a opět okamžiky, kdy stává se hrozně smutnou potřebou kategorický imperativ — není Boha. V zápětí dostavuje se neúprosně další důsledek: uživej, opájej se vším, co tento svět skýtá, holduj požitkům těla, dokud jsi mlád, vždyť na škarohlídství času dosti, až zestárneš. Nizká vášeň zatemnila zrak duše — rozum a, co dříve uznávala a jasně chápala, nechce, ba nesmí uznávat. Snad někdo řekne, že to,

co pravím, je theorie. Nuže, podívejme se na praxi. Znal jsem jednoho muže již jako studenta vysokoškolského, pocházejícího z přísně katolické rodiny. Byl věřící. Chodíval až čtyřikrát do roka k svatým svátostem, veřejně své přesvědčení přiznával, ano hrdě se k němu hlásil. A přece, bohužel, vše, co konal, bylo jen slovním katolicismem, poněvadž, když přišla doba zkoušky ve formě zklamané lásky, propukl v něm nejprve vzdor, pak vášně, takže již již se řítíl do spodiny lidské společnosti, víc a více jím vyhledávané. Krise víc a více se stupňovala, poněvadž vzdoroval, zatvrzoval se a namlouval si, že každý věk má svá práva a že právě mladý věk musí dělat „všechno s sebou“. Kvapem přiblížila se propast, neboť nastával okamžik nejkritičtější, totiž buď trvale připoutati se k démonu ženě, anebo navždy se vzpamatovat a začít nový lepší život. Buď vědomou zradu anebo poznání bídy a okamžité nastoupení cesty opravdového kajícího. Vzpomínka na rodiče, rodinu, na lepší doby svého uplynulého života rozhodla a onen nešťastník se vzpřímil, by s hnusem se odvrátil od svého horšího „já“. „To's ty?“, mocněji a mocněji vracela se otázka. Posléze jako bleskem udeřen, projela jím myšlenka: „r o z v r a t“!!!

Ano, setrvati na této cestě, bylo by bývalo rozvratem jeho osoby, jeho rodiny, jeho prostředí, ale i všech těch, kteří jej jako lepšího člověka znali. A příhody té prožité závěrečné slovo jest: „Z a c h r á n ě n“. A nyní se poohlédněte v každodenním běhu života, čtete noviny, pozorujte lidi, ptejte se zkušených misionářů, sledujte veřejný život s jeho zbahnělostí a zvoláte v pevném přesvědčení: „Jest duše lidská temná bez Tebe, ó Bože!“ Bez Boha a mravnosti šíří se epidemie úpadku u jednotlivců i národů. Historia vitae magistra.

II.

Jaký jest pravý smysl, podstata a cíl vezdejšího života? Pomijím veškeré soustavy filosofické různých věků a národů. Řeknu vám prostě, zato ale procitěně to, k čemu jsem dospěl po boji, veden jsa dobrotou Boží, k svému životnímu názoru. Ty známé tři otázky „Odkud, kudy, kam“, dostávají se u každého z nás v různých životních chvílích. I u národů tomu tak. Víme z historie, jaké si kladli otázky a jak je zodpovídali pohané před Kristem a jaké otázky kladou a zodpovídají si pohané novodobí. Chci s vámi dnes

podívati se hodně zblízka a přímo do tváře pravému stavu věci. Mine lidský život 20, 40 až i 70 let. Co to jest oproti věčnosti? Věčnost! — Viděl-li kdo širé moře, snáze si ujasní tento pojem. Anebo, vezměte kruh — nikde jeho počátek aniž konec. Definovat bych tedy pojem věčna dvěma slovy: „Z p ř í t o m n ě n í č a s u“. Věčnost plně pochopí jednotlivec nejlépe při smrti a lidstvo při ztrávení věků, na konci světa. Prostě pořekadlo pravívá, že umírající dále vidí a jest v tom hodně pravdy. Lidský duch loučí se s prostorem, místem, časem, s tělesnou schránkou, vůbec se svým okolím a odpoutává se od hmoty, při čemž začíná rozpoznávat obzory věčna, až stane posléze po dokonaném odloučení od těla před Tím, z Jehož ruky vyšel — u Boha. Setkává se s Bohem — Stvořitelem — Spasitelem a Posvětitелеm. Okamžik pro nás zatím nepopsatelný, ale pouze námi slabě tušený..... Okamžik věčně platícího „A n o“ nebo „N e“. Přeshasná chvíle splnutí s Bohem, o kterou satan ukládal již svým démonickým našeptáváním našim prarodičům v ráji „eritis sicut Deus“ — budete jako Bůh. Oproti tomu hrůzyplná chvíle, kdy nesmrtelná duše, zotročená okovy ďablovými, spatříc Boha v tom okamžiku, přesvědčí se o hrozném tragickém významu slůvka „marně“. Marně přišla na svět, marně žila, poněvadž nadarmo Bůh k ní mluvil a ji k Sobě vedl, marně krev Spasitelova za takovou duši byla prolita, poněvadž v r o z h o d u j í c í c h okamžicích pozemského života n e c h t ě l a znáti Boha. Pouhý rozum nám velí, že tomu tak jest, poněvadž nejsme němou tvář, která zaniká spolu s duší. Veškeré životní úsilí naše bylo by šíleným tancem, kdyby nebylo věčnosti. A což teprve, kdybych měl zevrubně citovati slova Kristova, slova jasná, nevyvratitelná, doložená zázraky, učením a umučením, jakož i slavným vzkříšením a nanebevstoupením. Tedy zkrátka a dobře, náš život jest přípravou pro život věčný, lepší, zaručený Ježíšem Kristem. Co z toho vyplývá? Tím okamžikem, co jsme rozumem poznali a uvěřili v Boha, tím okamžikem, pravím, nemáme již naprosto více co činiti s druhou stranou, t. j. nepřitelem samého Boha, ukládajícím o dílo rukou Božích — nesmrtelnou duši. Boj o duši lidskou, boj úporný, trvající od vzniku člověka, boj vedený stále houževnatě mezi satanem a Bohem. Oba zdvihají nárok. Bůh má jedině spravedlivý nárok, poněvadž jsme jeho dílem, jeho kořistí a naše duše je součástí Nesmrtelná...

A had — satan drze vztahuje pazour po lidské duši z důvodu pyšného, pranízkého odboje. Každý z nás tento boj v sobě samém ucítil, ať již ve formě výčitek svědomí anebo rafinovaných pokušení či různých nástrah v myšlenkách i skutcích, jakož i ve formě rozervanosti, která dostavuje se po zatvrzelém páchání zvláště větších nepravostí. To stačí, abychom jasně viděli, že i satan jest. Bůh ve své všemohoucnosti v zárodku odboje mohl rázem odzbrojiti svého nepřítel — zblbnutím, t. j. náhlým odejmutím intelektu jemu Bohem propůjčeného. Leč nestalo se tak a proč? Nemáme práva vměšovati se do úradků Boha, avšak tolik přece jen tušíme, proč dovolil démonu postavit se proti němu s neztenčenou silou intelektu. Bůh totiž není slabochem a zbabělcem. Oproti tomu drbanost, mazanost, rafinovanost, pýcha není ještě velikostí, ale zlobou. Bůh měl anděly před lidmi, kteří ale nemohli jinak, než že Boha musili milovati.

Bůh však chtěl a chce lásku vybojováním vlastní vůlí lidské duše. A to jest to jediné, co člověk Bohu s Jeho pomocí může dáti a tím též vyniká i nad anděly. Tento princip zásluh, princip vydobývání pak proniká celý lidský život a stává se takovka jeho nervem. Musíme si perně vydobývat chleba, vůbec existence životní, musíme si mnohdy těžko zasloužiti trochu pozemského štěstí, aby brzy nato bylo zkaleno, atd. atd. Ano i sám Kristus jako Bohočlověk, raziv nám cestu do nebes, nerozpakoval se sama sebe podrobiti téměř principu. Pravé štěstí člověka a umění dobře žiti spočívá v jednom, totiž, přechoťném, abych tak řekl, dokořán otevírání srdce i duše Bohu a umožnění, by co nejvíce rosa Boží milosti dštila v naše nitro. Život náš musí tudíž býti dobrou přípravou pro šťastné, věčné shledání s Bohem. (Příště dále.)

JUDr. Josef Hronek.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

Katolické veřejnosti.

Přestěhování se Č. L. A. z koleje Arnošta z Pardubic do najatých místností v Panské ulici čis. 1 a utvoření Družstva Arnošta z Pardubic z rozkazu J. E. nejdp. arcibiskupa způsobilo v katolické veřejnosti pochybnosti o správném duchu katolickém Č. L. A. Prohlašuji, že loni zvolený výbor Č. L. A. přísně trvá na zásadách katolických, žádá ode všech členů Č. L. A. důsledné provádění těchto zásad a spolkových stanov a upřímně se snaží pracovati v úplné shodě s nejdp. arcibiskupem a podle rady podepsaného, který z vůle nejdp. arcibiskupa jest duchovním vůdcem Č. L. A. Roztržky mezi katolickými akademiky jest litovati. Nastala loni pro neshodu o členy nově voleného výboru. Nebýti této, byl zde dnes stále jen jediný spolek katol. akademiků. Z toho vidno, že mezi Č. L. A. a Družstvem Arnošta z Pardubic nestává ideového rozdílu. Kdyby se bylo mohlo předvídati, že výbor, o nějž byl spor, tak si povede, jako si vede nynější výbor Č. L. A., jsem přesvědčen, že by ho byli všichni

volili: vždyť všichni chtěli jen jediné, t. j. dosáhnouti cíle Č. L. A., a volený výbor měl jim toho býti zárukou.

Duchovní vůdce nemohl roztržce zabrániti. Jeho posláni nebylo cele chápáno. Nepřevládlo ještě jasně vědomí, že jest strážcem katolických zásad, jež musejí pronikati celý život spolku i jednotlivců ve všech jeho složkách, že nemůže býti záležitostí, která by nebyla v nějakém vztahu k Bohu, víře a mravnosti a netýkala se tudíž duchovního vůdce. Nový výbor chápe posláni duchovního vůdce v Lize; to jest výboru zárukou, že půjde správnou cestou, dosáhne cíle Č. L. A. a svolá na svoji činnost Boží požehnání. P o m ě r y h m o t n é Č. L. A. nejsou nyní utěšené. Jest obětí býti jejím členem, a přece, a snad jen proto, se přihlásilo letos přes 40 nových členů, kteří chtějí Ligu milovati a pro ni pracovati! Dej Bůh, aby v ní našli, čeho v ní hledají, a aby navzájem Č. L. A. byla jimi obrozena v jubilejním roce svém!

Kanovník Josef Bouzek,
duchovní rádce Č. L. A.

Svatý Tomáš Aquinský

Knihovna Života č. 2.

Cena 30 Kč, na japon. papíru 60 Kč.

Objednávky adresujte

Lad. Kuncíř, Praha VII., Ověnecká 4.

Populárně vzdělávací knihovna

přináší krátká populární pojednání
ze všech oborů vědy se zvláštním zřetelem k praktickému životu
a k časovým otázkám společenským.

Dosud vyšlo:

- I. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Novinář. 36 stran. Cena Kč 3.50.
- II. svazek: *Jos. Hronek*: Kněz v českém národním obrození. 48 stran. Cena Kč 4.—.
- III. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Sjednocení církví. Unionism. 32 stran. Cena Kč 3.—.
- IV. svazek: *Dr. A. Kučrnovský*: Záhady spiritismu. 68 stran. Cena Kč 4.50.
- V. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Náboženství a politika, 22 stran. Cena Kč 2.50.
- VI. svazek: *Dr. Jos. Novotný*: Věda a víra. 192 stran. Cena Kč 10.—.

Žádejte u všech knihkupců nebo v

**Nakladatelství
Československé akciové tiskárny v Praze II.,
Panská ulice číslo 1.**

Kupujte a čtěte knihy Rozmachu:

Ch. Dickens, Pickwickovci. Román s 60 obrázky Vl. Rady.
2. díly. Cena 75 Kč, váz. 120 Kč.

Jar. Durych, Sedmkráska. Román 18 Kč.

— *Balady.* S 5 dřevoryty A. Hrabala. Cena 45 Kč.

P. K. Chesterton. Anarchista Čtvrtek. Román. Cena 20 Kč,
váz. 36 Kč.

— *Co je špatného na světě.* Essaye. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

— *Klub podivných živností.* Povídky. Cena 9 Kč, váz. 24 Kč.

— *Moudrost otce Browna.* Povídky. Cena 34 Kč, váz. 36 Kč.

— *Muž, který byl příliš živý.* Román. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

Na skladě u všech knihkupců.

Ladislav Kuncíř, nakladatel v Praze-II., Voršilská 3.

Jak rozluštili otázku rozluky církve a státu ve Francii a v Americe,

dozvíte se vespisech:

Kryštofek Fr. Dr., Rozluka církve a státu
ve Francii. 186 stran. Kč 4.— Dnes,
kdy otázka rozluky církve od státu je
předmětem denních rozhovorů, je po-
třebno všem znáti, jakým způsobem
luštěna je otázka tato v cizině.

— Rozluka církve a státu ve Spojených
státech severoamerických, v Brasílii,
v Genevě a v Irsku. 105 str. Kč 2 40.

Dále doporučujeme tyto čas. publikace:
Pukl Fr., Vývoj rozluky církve od státu
v Evropě. Kč 5.—

Štašek Boh., Papež a právo mezinárod-
ní Kč 4.—

Lufislav K., Řím a národ český. Kč 4.—

Pražan Jan, Účtujeme s Římem. Kč —70.
Dr. Kašpar Karel, Skufky a nikoli pou-

há slova papeže míru Benedikta XV.
Kč 3 20.

Zelenka F., Slovník obrany uvědomě-
lého katolíka. Kč 15.—

Skála V., Katolíci za války. Kč —70.
Hronek Josef, Kněží buditelé národa
československého. Kč 170.

Pospíšil Josef, O katolické církvi. (Za-
ložení, ústava církve, církev a stát
atd.) Kč 3.50.

Řehák K. I. Dr., Album katolíků, t. j.
abecedně seřazená sbírka nejčastěj-
ších útoků na církev katolickou a
prostonárodně sepsaných odpovědí
na ně. Doporučujeme zvláště řeční-
kům na schůzích k rychlému se o-
rientování. Díl I. obsahuje 83 pojed-
nání. 160 stran. Kč 3.—

Laskavé objednávky vyřídí

V. KOTRBA, knihkupectví, antikvariát, obchod hudebninami,

Praha II., Pšrossova ulice číslo 198.

ROČNÍK OSMÝ * ÚNOR a BŘEZEN 1926 * ČÍSLO 5. a 6.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 10. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — —

Řídí:
Vilém Bitnar

s redakčním kruhem:

Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan
Vraštil S. J., Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bíbus.

OBSAH ČÍSLA 5. a 6.:

Conti: V basilice svatého Františka (*Kalašová*). — *Xaver Dvořák*: Svatý Fran-
tišek Serafinský. — *Dohnal*: Kristus a kopie Krista v moderní krásné litera-
tuře. — *Julián ze Špýru*: Responsorium ke cti Svatého Antonína (*Fuchs*). —
Demolder: Zlatý křest (*Odvalil*). — *Verdaguer*: Svatý František Serafinský
(*Bouška*). — *Psichari*: Hlasy volající na poušti (*Krlín*). — Z nové české po-
esie (*Pospíšil*) — *Vrátný*: Svatý František v Božské komedii.

Kulturní ovzduší: Hlídka politická (*Valenta, Boura, Fuchs, Bitnar*). —
Hlídka slovanská (*Bitnar, Pelikán, Fuchs*). — Hlídka náboženská (*Bitnar,*
Pilgrin, Fuchs). — Hlídka františkánská (*Fuchs, Bitnar*). — Hlídka divadelní
(*Sajic, Bitnar*). — Hlídka vědecká (*Pecháč, Novák, Pelikán, Šána, Bitnar*).
— Hlídka studentská (*Vrátný, Hronek, Bitnar*). — Hlídka literární (*Bělohávek,*
Bitnar, Fuchs, Pilgrin, Bartoš). — Česká Liga Akademická — (*Bibus*). —
Redakční archiv.

RUKOPISY, DOPISY, KNIHY A ČASOPISY pro redakci buďtež
zasílány na adresu: Vilém Bitnar, Praha V., Valentinská ul. 22.

Sdělení administrační.

Upozorňujeme P. T. odběratele, že platnost složenek poštovní
spořitelny jest prodloužena na neurčito. Prosíme proto znovu,
zašlete předplatné, abychom mohli i my dostáti svým finančním
závazkům.

Reklamace, které se nefrankují, vyřizují se jen do vyjítí pří-
štího čísla. Ze starších ročníků máme na skladě jen ročník VI,
VII. a VIII. (pokud vyšel).

Josef Mencl,
administrátor.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: VILÉM BITNAR. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

SERAFINSKÝ ROK 1926.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

Angelo Confí:

V BASILICE SVATĚHO FRANTIŠKA.

Přeložila Marie Kalašová.

V soumravné hodině se zdá, že z oken, bledých jako za úsvítu, se line tichý déšť kvíí; a jest to světlo, jež se zdá mítí moc, aby ozařovalo nekonečnou noc. Sem nemůže vniknoutí ruch času a v jasném rytmu se zdá, že žije duch všech jar.

Veliký duch, jemuž byl zasvěcen tento chrám, zanechal zde jasnou stópu a upomínku, jež má moc se vznéstí na nejvyšší výsostí našeho ducha a ořásí jimi, jako víchr ořásá nejvyššími vrcholky stromů. Jediné na onom místě jest možno, abychom cítili obíhatí naším srdcem život všech věcí, jako bychom s tohoto bodu země byli uvedeni v spojení se vším, co žije v prostoru a co žilo v čase. Člověk zde má pocit toho, co září a dýše na pahorcích za usvítu, co se zjevuje mezi olivníky při slunce západu, když mezi větvemi prosvítá pokoj údolí, zkad stoupá zvuk zvonů; sem zalétá duch dýšící v květech, obíhající v kmenech, dující ve větru. Jest to srdce světa.

Kráčím za šera jednou částí hlavní lodi a ač malovaná okna postranních kaplí nemají za soumraku tolik jasu, co by osvítil jediný tvar uvnitř chrámu, zdají se přece vyzařovati jakési vnitřní, nevypsateľné světlo. Jest to souhra šedých, růžových a fialových tónů, v nichž lze ještě zřetelně čístí různé kapitoly františkánské legendy, zjevující se a mizící, jakoby zahaleny mlhou nebo zchváčeny vírem, podobny tvarům, jež jsou brzy hnány rytmem tance, brzy zastírány závojem. A tak sladká jest tato souhra, tak souladný tanec, tak jako tajemna zjevování a tak náhlé mizení, že budí dojem kterézí viditeľné hudby v ovzduší snu. Jest to zpěv lehounkých lístků, sladká hudba padajících květových lupenů. Odkud a z které oblasti světa se řine tato sprcha kvíí? Jest doba úsvítu či doba soumraku? Jest to fantastické světlo, podobné měsíčnímu svítu, kolem něhož temnoty jsou sevřeny a neproniknutelny, a jež zároveň se zjevuje s prudkostí oslepného lesku.

U všech malovaných oken druhých chrámů vítězí na konec temná noc nad hudbou jejich hudby a nad čarem jejich obrazů. Zde se to nezdá možným. Vzpomínám malovaného okna v chrámu San Giovanni e Paolo v Benátkách. Šedý rytíř v zbroji, nadlidské vznešenosti a síly, křepký jako kterýsí hrdina Giorgionův, božský nositel oštěpu, vedený srđnatostí a provázený štěstím, i když všechny tvary vůkol něho pohasly, zůstává vzpřímen, zářivý a vítězný. Pak, náhle, jako plamen zasažený víchrem, se

zatemní a zmizí. Ve Florencii velké malované okno chóru v chrámu Santa Maria Novella k večeru, když zmírá den, svítí bledým svítem vpravdě soumravným, jenž jest předzvěstí brzkého vítězství temnot. Kdežto v hodině polední jásá a zpívá k slunci se svými svěci, se svými anděli, trůny a allegoriemi.

Zde, v tomto chrámu, kde odpočívá tělo jedné z nejhoroucnějších a největších bytosí lidských, malovaná okna se zdají rozžehovati v noci silnějším světlem, jež září o sobě a jemuž není ozařovati žádné jiné věci. Snad je osvětluje samo světlo našeho ducha, jež na žádném jiném místě světa nehoří jako na tomto, živeno touhou po očistě. Jest velkým stěsím pro toho, kdo zná chrám a franšiskánský klášter assiský, žíjí krátkou chvíli ve stínu, jenž následuje po západu slunce, po dešti kvítí. Zastavil-li se dříve na malém hřbitůvku, zdobeném několika cypřiši a obehnaném sloupovím, jenž viděl druhdy dávné šedé bratry, a vkročí s duší plnou světla a plnou stínu do božského ticha spodního chrámu, bude přiváben jediným světlem, jediným plamenem sálajícím pod schody hlavního oltáře, pod klenbou, kde jest zobrazena mystická svatba Světce s Chudobou. Otvorem, kde hoří onen oheň, spatří holý kámen, krápající skálu, do níž jest uložen ten, jenž nazýval bratrským jménem slunce a měsíc, vodu a oheň, kameny a květy; a srdce se mu zachvěje až do hlubin.

Je-li každé zachvění našeho ducha kterýmsi znamením, snem, předzvěstí, nikdo z žijících neměl by býti hluch k hlasu volajícímu jej z hloubi tajemna sídlícího v nás, aby procítl v blízké zoři. Svět se mění a přetváří a člověk, jenž při nenadálém vzletu skřivánčím, při náhlém zaplanutí slunečního paprsku, při zaslechnutí zpěvu se necítí jiným, jenž v každém zázraku se nedovede znovu zroditi, tvoří část davu, jenž žije, jen aby očekával hodiny oběda a dne smrti.

Xaver Dvořák:

SVATÝ FRANTIŠEK SERAFINSKÝ.

*Tvůj poverello, ovečka jsem tvoje,
a stihám tvoje skvoucí šlépěje:
tvá láska, jež tě prozrazuje, to je,
jež svítí z nich jak rosy krůpěje.*

*A mezi liliemi zřím, jak stoje
mně vlídně kyneš, jak mi sladce je,
kol zahrad tvých pln bloudím nepokoje,
pln úzkostí a skryté naděje.*

*Jsem poverello, ovečka tvá, Pane,
ty pastýř dobrý! dej, ať se jí stane,
jak touha její rozšílená nyje.*

*Mé srdce! již ho neudržím v těle,
je házím v plameny tvé bílé cele,
ty lásky požáre! ó Eucharistie!*

KRISTUS A KOPIE KRISTA V MODERNÍ KRÁSNÉ LITERATUŘE.

Rád bych zde upozornil na několik uměleckých děl světových literatur německé a anglické, kde autor dokumentuje své ideje tím, že vytváří v románě jakýsi protějšek k postavě Kristově, t. j. hrdina románu konstruován je v tom neb onom směru podle osoby Kristovy a stává se tak jakýmsi pendantem, jakýmsi odliškem, jakousi napodobeninou osoby Kristovy.

Tak na př. Hans von Kahlenberg v románě »Cizinec«. Ten tesařský pomocník z Württembergu, čili onen »Cizinec«, jak v románě je nazýván, vytvořen zcela dle vzoru osoby Kristovy. Mluví řečí a pronáší myšlenky, jak Ježíš je pronášel; mluví k zástupům, jak Ježíš mluvil; malé dítky sedávají u nohou jeho, jak sedávaly u nohou Ježíšových; dospělí zadumávají se nad řečmi jeho a přemýšlejí o smyslu života; přemýšlejí o životě a běhu světa, který je tak rozdílný od života, jak hlásal jej Kristus. — Jsou celé scény, jež kopírovány jsou podle scén evangelíí. Je také ukřižován ten divný »Cizinec« — ale tam právě je největší rozladění, v tom příšerném konci: ukřižován v blázinci od dvou spolubláznů, v blázinci, kam na konec přišel ubohý pomatenec.

Podobnou napodobeninou je hrdina románu »Pravdivý život Josuy Davidsohna« od anglického nejmenovaného autora — onen anglický dělník, který chce prakticky provádět opravdové následování Krista a na konec nalézá smrt ve shluku lidí postavených proti němu.

Jinou kopii osoby Kristovy a příběhu evangelíí nalézáme v Hauptmannově románě »Der Narr in Christo Emanuel Quint«, i zde celý ten život Emanuela Quinta, toho náboženského blouznivce, jemuž úsilovné, ale nepochopené čtení bible popletlo rozum, celý jeho život, jeho učení a jeho utrpení — to vše není nič jiného, než jakási kopie bible, provedená někdy více, někdy méně duchaplnými parallelami s příběhy evangelíí. Jako Kristus, tak i tento syn tesařův Emanuel Quint svým neobyčejným zjevem přitáhl za sebou mnohé. Jako

Kristus má učenníky, ale i odpadlíky a zrádce; podstupuje boje s farisey a trpí kruté pronásledování; jest zde i cos jako zázraky a proroctví; jest zde i tragická smrt — samotný a opuštěný umírá Emanuel Quint v sněhové bouři v pohoří Gottardském — ale vše to jest jen matný stín mohutné, nesrovnatelné postavy Ježíšovy z evangelíí, pouhá kopie nepodařená, uboze zmenšená, rozbrídle zvodnatělá — tak aspoň se nám jeví, postavíme-li tohoto Emanuela Quinta vedle markantní postavy Ježíšovy. A pak ten vnitřní rozpor, kterým trpí celý román, od první stránky počínaje: veškeré snažení Emanuela Quinta je sice plné víry a náboženského nadšení, ale všimněte si dobře: dle ujištění autora je to snažení blázna! A tak od první stránky zdá se vám, jako byste nadevším cítili ironicko-skeptický úsměv autorův, který ujišťuje vás shovívavě: Vždyť je to jen náboženský snílek a blouznivec, vždyť je to jen blázen, milý a sympatický blázen — ale přece jen blázen«.

K těmto již uvedeným kopiím osoby Kristovy připojuji zde ještě dvě další: Adolfa Wilbrandta pětidílné drama »Hairan« a pražského německého básníka Huga Saluse »Christa«.

»Hairan« je jméno srbského filosofa, který žil v pohanské Antiochii nedlouho před narozením Kristovým. Básník klade jeho vystoupení v dramatech do roku dvacátého čtvrtého před Kristem. Celá ta postava toho syrského proroka v dramatech Wilbrandtově kreslena je zřejmě dle postavy proroka Nazaretského, dle postavy Kristovy. Fysiognomie Hairanova — toť fysiognomie Ježíšova. Ideje, jež hlásá Hairan — toť ideje, jak známe je z učení Ježíšova. Zkrátka: v plášti syrského filosofa stojí zde před námi vlastně Kristus se všemi markantními rysy své fysiognomie... Také osoby z okolí Hairanova kresleny podle osob z okolí Kristova. Filosof Diagoras tak živě připomíná Nikodema. Zabdas je miláčkem Hairanovým mezi učenníky jeho jako sv. Jan byl miláčkem Páně. Při Lysille mimoděk vystane postava Magdaleny

Hairan je hlasatelem lásky a mírnosti a smilování — a sám také par excellence je vzorem těchto ctností. Proti tvrdému a sobeckému pohanství hlásá náboženství lásky. A chce být nástrojem této lásky. Chce pozvednouti syny lidské za dítky Boží — a také sám chce patřit Bohu, tak cele Bohu, cele až do smrti . . .

»Herr, o Herr! Dich hab' ich, mein Herz umklammert dich! Dies dein Gefäss, nun ganz gereinigt, Herr, und ausgewaschen, ganz dein! Ganz dein! es nimmt dich auf, es hält dich, als deiner Liebe Werkzeug dir zu dienen, der Menschen Söhne mit emporzuschaffen zu Kindern Gottes . . . Lass die Winde tosen, die Wolken bersten. Ich hab' dich in mir. Dein, Vater! Nur noch dein! bis in den Tod!«

Ale ve svou vlastní zázračnou sílu Hairan nevěří — a také nechce, aby lid věřil v ni. Chce pouze »buditi duše a srdce«. Základní myšlenkou jeho učení jest: »Kdo, stvořen jsa člověkem, zůstává zvířetem, ten hřeší. Neboť Pán světa chce, abychoť vyrůstali v dítky jeho ducha a budovali jeho říši, kde to »Já« tomu »Já« jen dává, jen pomáhá, jen dobře činí, kde víří slunce lásky, jež je obrazem Božím. « Hairan právě svým učením lásky pobouřil proti sobě fanatismus pohanských odpůrců, byl prohlášen za svůdce lidu a za rouhače, a poštvaný lid ho ukamenoval. Celé dílo Wilbrandtovo psáno je s tendencí vysloveně protikřesťanskou.

Básnické fantasii nestačilo ani vytvořiti celou řadu nejrůznějších mužských protějšků k postavě Kristově: pražský německý básník Hugo Salus vytvořil dokonce protějšek ženský. Je to »Christa«, evangelium krásy, jak nazval svou novellu-pohádku, prodchnutou sice duchem nejčistší poesie, ale právě svou ženskoú napodobeninou osoby Kristovy působí přece jen příliš bizarně a exoticky. Slyšte!

Na druhé straně světa v městě Touhy žili dva mladí manželé, prostí a dobří. Anděl přišel k nim a zvěstoval jim, že narodí se jim dcera, kterou nazvou Christou a která novou spásu přinese světu. Christa se narodila a básník v něžných, pohádkově kouzelných obrazích kreslí život její. Již od narození jakoby rozsávala

úsměv a krásu a štěstí. Smála se, vidouc květiny, a když sáhla po růžích, »všechny trny staly se měkkými pupenci pod jejími prstíčky«. Tři slepci přišli a zpívali u narozeného dítěte, a kdo ten zpěv slyšel, slzel pohnutím. Christa rostla, »byla jako kniha, plná vroucích písní, jež zavřena jen, a přece svůj milý obsah prozrazuje; jako ruka, jež růži v lásce podává, dříve než obšťastněný ji od ní přijímá; jako pohled milencův vzhůru k oknu, u něhož milenka zjeviti se má; jako očekávání kytary, když se prsty na struny kladou, aby ji vzbudily: vše bylo připověděním v ní a ona nevěděla nic o štěstí, které šířila, a šla světem jako zahradou a netušila, že všecko kolem pro ni se zdobí nejkrásnějšími květy . . . Všem, s nimiž se setkala, činila dobře: těšila trpící, nemocné i umírající. Kde byla Christa, tam umírající umírali tiše a lehce, neboť v přítomnosti její zdálo se, »že smrt své hrůzosmutné vzezření ztratila a stavši se dívčicí s růžemi ve vlasech, skláněla se něžně nad ztracenou a zavřela jí oči. A ona umřela s klidným úsměvem na rtech«.

Dům Christy plnil se učenicemi a věřícími v krásu a Christa ukazovala jim krásu tichých polí a stříbrojas říční v měsíční záři, učila je naslouchati hlasu přírody a dívati se s vrchů po krájině, a všichni se divili, že neviděli ještě té krásy«.

Po čase Christa se zástupem učenic a učenníků vydává se na cesty, hlásajíc všude své evangelium krásy. Zdrojem krásy je příroda a práce: z veselé práce je radost a štěstí a k radosti stvořen je svět. »Říše má je říši veselé práce«, praví Christa rolníkům a žencům na poli. »Nechci, abyste jinak žili než dosud, bratři a vy, snědé dívky na poli, chcete-li býti přijati do říše mojí, chci jen, abyste si byli vědomi, že vaše práce je krásou a službou boží a nereptali na své krůpěje potu. Myslivce napomíná, aby nečinili svévole; když sami milují svobodu, nechť nedeptají svobodu jiných. Kramářům praví: »Raduj se ze chtivých očí dětí, které stávají před tvým stanem a obdivují tvé poklady! Raduj se z bodré chytrosti sedláků, kteří s tebou kupčí! Z červených kabátů služek, které přes pole do vašeho ležení přicházejí; raduj se z květů svého obchodu, ze svého vzrůstají-

cího blahobytu a ze své práce! Neboť k radosti je stvořen svět...»

Tak všude Christa hlásá své učení krásy, které zároveň je učení radostí a tichého štěstí — je učení lásky, neboť »láska je krása«, jak praví Christa jedné z učenic svých, Battizze, která miluje Amoena.

Čtrnáctého dne přišla Christa se svým provodem do města Nike. I tam kázala své evangelium, ale tam vystoupil proti ní zavilý nepřítel Tenebros, který poštvál proti ní lid, kněze i krále.

Král s velkým zástupem táhne proti apoštolce krásy — ale Christa svým okouzlujícím zjevem triumfuje nad nepřátely a sám král Lenkos zamiluje se do Christy. I Christa opětuje lásku. V tom však nastává katastrofa. Přichází otec králův, vyrve Christu z náručí synova — a dává ji ukřižovati.

S kříže volá Christa k lidu: »Poslyšte mne, lidé, a zvěstujte to všem, kdož uší k slyšení mají! V tomto okamžiku, kdy můj kříž je vyvýšen na této straně světa, umírá tam na druhé straně světa nejlepší člověk stejnou smrtí na kříži prolásku Jeho kříž bude strmětí do věčnosti, jakož můj kříž strmětí bude do věčnosti. A jakož já pro krásu umírám, abych vás vykoupila, umírá on prolásku, aby ony lidi tam vykoupil z temnoty. Moje říše je založena! Umírám, abyste vy žili v kráse!«

Tak mluvila Christa s kříže, žehnala ještě těm, kteří ji proklínali, a naklonivší hlavu, umřela...

K vlastní básni připojen je epilog, věnovaný — podobně jako prolog — Futurovi. Epilog ten je význačný nejen pro vnitřní svou krásu, ale hlavně, že teprve on nám cele osvětluje ideu básně Salusovy a stanovisko básníkovo ke Kristu.

Kristus je Salusovi nejlepším člověkem, je vtělenou Láskou, podobně jako Christa je vtělenou Krásou. Kristus, vtělená Láska, umřel na kříži pro lásku k lidem, aby lidé žili v lásce — Christa, vtělená Krása, ukřižována byla pro krásu, aby lidé žili v kráse. Kristus založil říši lásky, Christa říši krásy. V budoucnosti spojí se obě tyto říše a nastane te-

prve pravé štěstí, pravé vykoupení. Lidé pochopí i obět Krista, který umřel pro lásku, i obět Christy, která zemřela pro krásu. Lidé z říše krásy budou přicházeti do říše lásky a s úžasem budou patřiti na kříže, na nichž pní Kristus — a lidé říše lásky budou přicházeti do říše krásy a budou zase s úžasem patřiti na kříže s tělem Christy — a budou kletati a volati: »Hle, také my jsme se modlili u paty kříže, ale zmučený, vyhyblý muž visel na kříži, jeho víčka kryjí žalující strhané oči, a jeho tělo plno bolestivých ran. Z tohoto kříže však září plesající krása a vy šťastní vzhlíželi jste k ní tisíce a opět tisíce let. Bolestmi byli jsme očištěni k lásce; vy však rozkošemi ke kráse. Z našeho kříže k vašemu kříži od Krista ku Christě vede cesta lidskosti!«

S obou stran světa zníti bude mohutný zpěv, mohutnější než zpěv sluncí ve vesmíru a líbeznější než písně nebeských pěvců. Neboť ten zpěv bude láskou a krásou. A místo slunce bude na nebi zářiti tvář Boha, jenž usmívat se bude na lidi a bude mluvit: »Milujte se, milujte se, vy lidé, neboť v kráse stvořil jsem vás.« —

Tedy opět sen o třetí říši, jak viděli jsme ho na př. u Ibsena, Merežkovského, Hauptmanna a j., ovšem zde zase jen jiného druhu. Salus buduje svůj sen na vzájemném prolínání, doplňování se a konečném splynutí dvou principů: lásky a krásy, a báseň jeho ve svých posledních důsledcích stává se jakousi apotheosou umění, které ve wagnerovském pojetí má splynouti, resp. nahraditi náboženství. Aby se tak stalo, k tomu ovšem nutno, iak formuloval tento úkol umění F. X. Šalda: »Aby umění proniklo celý život a stalo se denním chlebem každého i nejchudšího člověka; aby život byl posvěcen uměním, a aby umění se přiblížilo životu a tak byly spolu neustále v živém styku a výměně sil.« — — —

Uvedl jsem zde pět kopií Krista, kreslených s různých hledisk a v různém pojetí. Kahlenberg a zmíněný anglický autor kreslí svou kopii Krista s hlediska sociálního, Hauptmann s hlediska náboženského, Wilbrandt s filosofického, Salus s

hlediska uměleckého. — Ale všichni více méně končí výslednicí křesťanství nepřiznávou. U prvních tří je to rozpor mezi učením Kristovým a křesťanstvím, které má Krista jen v ústech, ale nikoliv v činech — rozpor, který končí blázcem a tragickým ubitím toho, který chtěl učení Kristovo praktikovati ve skutcích a v životě. U Wilbrandta je to vůbec protikřesťanská tendence, která používá ko-

pie Krista v plášti filosofa k útoku na křesťanství. A Salus? I zde v té jinak básnicky krásné vizi, působící kouzlem exotické pohádky, stojíme na půdě mimokřesťanské. Kristus zde jest jen člověk, třeba ten nejlepší člověk, je vtělená Láska, ale jeho říše lásky sama ještě nestačí, musí býti doplněna a povznesena růžovou říší krásy, kterou přináší lidstvu Christa — Krása...

Julián ze Špýru:

RESPONSORIUM KE CTI SVATÉHO ANTONÍNA.

Z latiny přeložil Alfréd Fuchs.

*Si quaeris miracula,
mors, error, calamitas,
daemon, lepra fugiunt,
aegri surgunt sani.*

*Cedunt mare, vincula,
membra, resque perditas
petunt et accipiunt
iuvenes et cani.*

*Pereunt pericula
cessat et necessitas:
narrent hi, qui sentiunt,
dicant Paduani.*

*Cedunt mare, vincula,
membra, resque perditas
petunt et accipiunt
iuvenes et cani.*

*Gloria Patri et Filio
et Spiritui Sancto,
Sicut erat in principio
et nunc et semper
et in saecula saeculorum. Amen.*

*Cedunt mare, vincula,
membra, resque perditas
petunt et accipiunt
iuvenes et cani.*

*Zázraky chceš zastihnout?
Smrt a blud a mor a hlad,
ďábel prchá do dále,
zdráv, kdo hynul v křeči!*

*Klesá moře, okov pout,
údy nové, nález ztrát,
vše, co chtěli, dostali,
staří, mladí svědčí.*

*Nebezpečí mizí proud,
není třeba již se bát,
hlásují Tvé pochvaly
Padovští svou řečí.*

*Klesá moře, okov pout,
údy nové, nález ztrát,
vše, co chtěli, dostali,
staří, mladí svědčí.*

*Sláva Bohu Otci, i Synu,
i Duchu Svatému,
jakož bylo na počátku,
nyní i vždycky
až na věky věkův. Amen.*

*Klesá moře, okov pout,
údy nové, nález ztrát,
vše, co chtěli, dostali,
staří, mladí svědčí.*

Eugen Demolder:

ZLATÝ KŘEST

Přeložil František Odvalil.

Bárka se pohybovala po ranních vlnách a lučiny otvíraly kalichy květů. Sasanky, kopretiny a živé imortelky vyšívaly řece obrubu královského pláště, zrcadlicího se v jejím lůně. Blahojímavé světlo zavládlo pod velikými stromy, jež se bez hlesu skláněly k vodě.

Svatý Jan, oblečen srstí velbloudí a s pásem kol těla, vesloval zvolna: stožár bez plachty na bárce se nesl majestátně podě břežních topolů.

U kormidla seděl mladý muž, jenž se zdál býti oděn sluncem. Byl štíhlý, jak princezna v bílém rouchu. Jeho vlasy byly zlaté a jeho veliké modré oči, oči panny, s melancholickými brvami, vpíjely se do nebe: na jejich dně se zdálo odpočívat zrcadlení hvězd.

Ten mladý muž byl nadpřirozený. Stromy se jeho přechodem obohacovaly, na způsob věží nákladných relikviářů, a jejich větve nabízely broskve ze zlatokovu a třešně karbunkulové. Sasanky a kopretiny se třpytily diamanty. Ryby, vylákané na povrch, házely vířivou klenotnicí do pěny brázdění lodí, tvoříce vlnám oslnivý pancíř živých perel, ohvězděný purpurem a rubíny. Jako slavnostní lodí, plné světel, laskají svou červenou pohádkou pobřežní budovy, probuzené ze svého sna, tak bárka, klouzající pod tíží svého mysteria, každým úderem vesla spouštěla divotvorné peruti mystického proměnění na oslavené lučiny.

Mladý muž mlčel a jeho jasná ruka ležela na černém dřevu bárky. Nad jeho čelem vznášela se svatozáře dobrotivého a bílého světla, jež zdála se býti nadšeným a nevinným plamenem jeho myšlenky.

Přípluly k němu labutě, stkvoucí vládkyně slunečních řek: on polaskal jejich šíje štíhlých amfor. A přilétali vlaštovky a rackové, již opisovali nad bárkou svižná a zpěvná znamení kříže. On hleděl za racky, naslouchaje jejich křiku, smutnějšímu než křik, jenž zazněl při vraždění mládětek.

Svatý Jan vesloval neustále křišťálem, zkvetlým lekníny, a jeho čelo, tváří v tvář zářící postavě, se pokrývalo podivným jassem, neboť vycházející slunko věncí pa-

nenským zlatem staré pahrbky, kde vinice kroubí svá opojná dřeva.

Údiv se ostatně táhl celou délkou cesty, probouzeje minulá klekání a vyvolává je nad oseními červánky, o nichž se jim nikdy nezazdalo.

Bárka se zastavila v zátočině, plné svěžesti a stínu. Byly tam vrby, plačící jemnými slzami listoví, duby, jejichž hlavy se koupaly v růžovém světle, bujaré chumáče lískoví, buky a břízy křehké a bílé, jež zdály se slečinkami těch houštin.

Oni dva mužové vystoupili z bárky a kráčeli vodou, málo hlubokou na onom místě. Byla průsvitná: píssek dna byl žlutý a měkký. Slavík zpíval ve větvích.

Mladý muž poodhrnul řasu svého roucha; nahé ramě zasvitlo zářivým vzduchem.

Listoví se ihned rozjasnilo jak okna kathedrály, a lučina, v níž mělčina vybíhala, a kde vyrážela tráva, se oděla bohatým světlem oltáře.

Křtěnec sklonil hlavu a svatý Jan vyňal zpod velbloudí kůže drsné srstí, kryjícího jeho prsa, velikou mušli, již naplnil jasnou vodou.

A svatý poustevník, pojídač kobytek a medu, lil vodu v onom baptisteriu blahojímavé a zpěvné slávy na čelo křtěnce, jehož sklopená víčka zhasila onen mírný pohled, a řekl hlasem hlubokým:

»Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.«

Na vlasy Ježíšovy pršely kapky tak čisté, jak zvuky pěničky nad letními stébly. Padaly na jeho růžovíci se tváře, na jeho nevinnou šíji, na rameno jako dívčí, odkud se svezl jeho hvězdonosný šat. Pod vlněním diamantového křížma, uděleného Předchůdcem, čelo jeho bylo plno paprskův a jitrní záře, jako červánek, v němž vzlétají pelikánové; sepíal ruce a ústa jeho šeptala věci tajemné a něžné. A když potom pozdvihl víčka, veliké kapky zlata jiskřily v těch očích, a duše starých proků vrhala do jeho zorniček své magnetické paprsky.

Ale obloha se pojednou rozevřela očím svatého Jana, a on viděl podivnou holubici, sestupující a slyšel hlas volající:

»Ty jsi můj přemilý syn, v němž se mi dobře zalíbilo.«

Pak snesly se lichotivé zvuky violoncel, koncerty ptáků, arie flétny, zpívané azurem.

Slunce již vystupovalo po obzoru a rostlinstvo zemské šířilo svou vůni, jak kaditelný opuštěné v pláni.

V dálce po chodnicích, lemovaných obilím a vlčími máky, slunečním popraškem jitra, skropeným rosou, přicházeli židé, aby se dali pokřtít od svatého Jana.

Jako ve dny průvodů a poutí, nesli kourouhve. Hrnuli se z celé krajiny a mnozí přicházeli z končin dalekých, neboť byli rozpálení cestou a jejich chůze byla unavená. Na jejich turbanech a kloboucích i pláštích bylo vidět prach obtížných výmolů cest a jako odlesk žíznivých zápalů pouště. Jejich horoucné oči, svítící žízní po křížmu Prozřetelnosti, podobaly se světél-

kům, roztroušeným na poli. Mlčeli; někteří jak přišli k řece, se svlékali a hroužili do vln unavené údy.

Na obzoru hořely světlem věže svatého města Nazaretu; červánky chytaly od jejich zlatokovových skříněk, vypracovaných až po oblaka; a z klenotného a mystického města nesly se zvuky zvonů, nezachytitelní zvěstovatelé míru; blažené toto volání snu, vysílané věžemi, podobalo se holubicím, rozlétajícím se ze stříbrných holubníků.

Vsíchni poutníci se divili zázračné postavě, jež kráčela tam po těch lučinách, rozsévajíc odlesky zlata na sítinu břehu a až na mlčící vody. Když pak zmizela, a jim se zdála blahodárnější než vlny, ve kterých jejich póry pily nebeskou svěžest tázali se sama sebe:

»Jest to ten, o němž nám svatý Jan řekl. »Po mně přichází, který jest mocnější než já, jemuž nejsem hoden, sehna se, rozvázatí řeménka obuvi jeho; já jsem vás křtíl vodou; ale on vás bude křtít Duchem Svatým«?

Jacinto Verdaguer:

SVATÝ FRANTIŠEK SERAFINSKÝ.

Z katalánštiny Sigismund Bouška.

Amor mi mise in fuoco.

*Zří postaf vyhublou, jak kolem kráčí,
to svatý František, vtělený serafín,
v něm živý zjev se Jesu Krista zračí,
ježž pro lásku vbil na kříž hřebů klín.*

*Jen láska otvírá slz žhavou bránu,
plá láskou tvář a ňádra pálí žár,
má noha, ruka, srdce vtisklou ránu,
list, kam Bůh svého podpisu dal tvar.*

*Kdo as mu otevřel tu ránu krásnou?
zda kópí, láska ve svém náručí?
a který paprsk rozvil růži jasnou,
to srdce jakou krásou rozpučí?*

*Od Srdce Ježíšova světec pouze
andělské šílenství byl poznal: kříž!
jenž v srdcích lidských nítí lásku v touze
a zraky obrací ku Bohu výš.*

Ernest Psichari:

HLASY VOLAJÍCÍ NA POUŠTI.

Vzpomínky z Afriky. — Přeložil Josef Krlin.

Neznešvažují toho kruhu modrého stínu ztrácejícího se v ohni nebeském. Ale pronikající ho křikem, naplňují muže dráždivou čílostí.

Mají vůni muscatovou, pryskyřicovou, a tyto vůně rozplameňují ještě představy Orientálců. Orient připomínají jejich bohaté účesy, ty černé věnce, které ověšují kameny, ambrou, perletěmi, chrysolity, pestrými skvosty Salomininými.

Skutečně, jsme vládcí. Jsme jimi a jsme tím uspokojeni. Nové opojení, které nás odkazuje a nám poroučí, abychom si postačili. Jedině voják to vydrží. Je třeba studené logiky dobyvatelů, abychom snesli toto opuštění. Oni mají životní soustavu, zásady a formulky pro všechny případy. Proto umění působí vojínům hrůzu. Nevzbuzuje síly. Vojáci naopak jsou ozbrojeni pro život a pro samotu.

Mají soustavu, které stůj co stůj jsou věrni. Vědí dobře, proč žijí. Tak mohou zavrhnutí vládců a býti jimi. Vytkne se jim, že mají úzký duševní obzor a že jejich vypočítavost zabíjí genia, rozpjetí? Tvrдили bychom pak, že bohatství života tkví v šíři, místo aby bylo v hloubce. Diletant, který sbírá se všech květů, není bohatší dobyvatel se dvěma či třemi pevnými zásadami. Nejmenší kapitál má větší cenu, než tisíce možností majetku; neboť tisíc možností se rovná zde nemožnosti...

Proto se vzdalují od romantismu, který jest návratem k životu, úsilím o jeho proměnlivost. Ukázněnost klasická, ať se jeví sebe neživotnější, mu více prospívá.

Rozhodně se zřikáme Antistia. On, příliš bohatý, ale neukázněný, byl romantikem. Co si počne v tom cizím kraji, v těch silně opevněných zdech, které vojáci vybuodovali?

Na prahu vás vítají jednotvárné pohyby stráže, která vzdává čest. Široká cesta vede mezi dvěma ozubenými zdmi. Tam jsou bedny s rýží a moukou. Přejdeme-li druhou branou, ocitneme se ve čtverhranném dvoře, jež se všech stran obklopují přísné budovy, z nichž obě proti sobě jsou vyšší. Dvě poschodí kamenná vedou na vyšší terasu, obrácenou ke kurterii a ozubenou kolem. Dvě

veliké besídky šíří tam hustý a teplý stín. Vše vydechuje řád, míru v síle, harmonický zákon. Každý kámen má svůj důvod a nic není neúčelným. Jsme zde na severní hranici naší říše. Ale jak zaraziti to mocné hnutí, jež může zastaviti jediné oceán. Síla, jež nás pudí, jest nepřemožitelná, poněvadž jest ukázněná, jako ty hradby, na nichž stojíme, a které projevují, nevědouce toho, naši činnost. Jak vzdorovati proti síle spojení s rozumem? Je to ukázněná vlna valící se s jednoho konce Sahary na druhý a ne hrubá hmota, již neoživuje myšlenka. Naši vládcové Francie — se znepokojují: „Ustaňte! Již nechodte dále!“ Ale nejsou tak mocní jako tato síla.

Se severní besídky se noří náš pohled do šumějících palem. Pod štíhlými kmeny řekají koně. Lidé a děti přecházejí sem tam. A za tou hrou chvějících se stínů se leskne nehybný písek, dno onedu stále vyschlé, které hraničí na druhé straně s nekonečným kamenným krajem jemně se vlnícím.

Sestoupil jsem do zahrady. V nehostinné půdě rostou přece rajská jablíčka, vodnice, mrkev, řípa. Zdá se, že z této chvějící se země vyzařuje teplo a mísí se s kolmými paprsky slunečnými. Zavírám v opojení oči. Nic se nehýbe, jen palmy se chvějí. Šustí téměř tak jako na březích našich severních moří koruny borovic, když si s nimi pohrává vítr. Zřím jinou zahradu s přímými pěšinkami lemovanými hrušněmi, starou zahradu se živou zelení — a ta dlouhá letní odpoledne, kdy jako zde ustupuje i nejmenší hrůza, zmítají duši. Italské topoly vydávaly stejné zvuky.

Bude třeba načrtnouti stanici a zastaviti se u palmoven, abychom uspořádali své dojmy. Od palem se rozprostírá černá planina, na níž se občas ve vírech zdvihaají bílé koutouče, stoupající k nebi, svíjejíce se a pak mizejí. Vysoké zdivo ovládá planinu; je to zeď Adraru, strmá a kolmá, pevně štavěná, a jako by tvořila jedno se zemí, nad níž se vznáší. Na severozápadní straně zaniká v šedi. Poznáváme dobře tuto jednotvárnost. Ale zde jest v naprostém souladu s přímými a prostými liniemi stanice, a působí mocněji než štíhlost palem nebo sladké vydechování zahrad.

Hudba je tedy jediným uměním, které může unést vojína, poněvadž se skutečně odvozuje od matematiky.

Ale jest sotva uměním, a jest něčím vyšším. Harmonické kombinace čísla se líbí inteligenci schopné mysliti. Partitura orchestru je též soustavou a to tak přísně sestavenou, že se tážeme, jak prosakuje náš lidský sen. A jediné snění, jež má cenu, má vznik v číslu. Platon podal theorii hudby.

Není, přes všechno zdání, romantické hudby. Jen v širším slova smyslu nazýváme Berlioza romantikem. Prosté sdružování ideí — netvoří-li ovšem romantismu obyčejná červená vesta. Pravidla hudby jsou nezměnitelná. Nikdo by jich nepředělal. Ostatní umění jsou svobodná, všechna šílenství jsou v nich dovolená. Dějiny hudby nevykazují toho nepořádku, který vyznačuje jiná umění. Toť, odvažují-li se říci bez smíchu, umění míry.

Hudba má své upotřebení v životě založeném na několika abstrakcích. Tehdy jest rytmus vším. Ale zůstáváme-li v měnicím se životě pozemském, jsme odsouzeni k řadě obrazů, v nichž jest nepřítomná hluboká jednota. V hudbě jest úsilí po jednotě nejvíce vstupňováno. Nuže, hudba jest vlast mystiků, kteří jako zoufalci se snaží po jednotě, a dobyvatelů, těch mystiků činu. Je též v přírodě hluboká jednota; ale umění ji právě láme, kouskuje. Rovněž křídlo motýlovo se drobí, jakmile se ho dotkne.

Ty staré kameny Ksaru, rozpadávající se časem, mají ještě svoji velikost. Každý večer jsem mezi ně zapadal, očekávaje hodinu, kdy se vracejí berani ve stádech, zatím co houfy dětí, hrdých a pěkných, se veselí, pokřikujíce. Hlavně jsem přelízal rád ty trouchnivější hradby, které obklopují město pasem bídy a opuštění. Díval jsem se na poslední paprsky slunce zapadajícího za nejvyšší žulovou stěnou adrarskou. Někdy se tyto temné skály červeně zbarvovaly, a tehdy se zdálo, že všechny barvy jsou živější. Palmy tmavě zelené se rýsovaly na písku zatemňovaném fathou. Jediné kameny Ksaru zůstávají stále šedé, obtěžkané prachem a starobou.

Terasy jsou ověncené trním. Jedna jest jako druhá, Tak se osamocují, ale žádná nechce vyniknouti nad druhou. Bezživá stavba nemluví o pýše kmenu. Ostatně, obyvatelé adrarští, většinou Smassidové nebo prostí zajatci, stojí na nejnižším stupni mezi Maury. Skuteční Maurové nebydlí v kamenných do-

mech, nýbrž pod stany z velbloudí srsti, umístěných v záhybech poušti. Tak chápou hrdost.

K večeru každá minuta dosahuje, každá sekunda vydává zvuk, jež bychom chtěli zvětšiti a rozechvívá naši zveličenou citlivost. Jsme jako chodba, v níž bijí hodiny: malé rány a vlny kovu se rozšiřují, chvějí, zvětšují se, ale podle určitého řádu matematického. Vracel jsem se opojen hřmotem a barvami a palmami, které již odpočívaly v mlčení.

Je třeba přejíti ohradu suchých palem, jíti úzkými pěšinkami mezi záhony obilí nebo kukuřice. Kanálky se kříží a u studně kamenná obruba svítí se ještě při dopadu posledních paprsků denních. Ale zde udivuje lidská práce. — Chceme jen lenost, opuštění noci, tajemství, jež působí stín.

V poledním světle jest tento Ksar jen ghetto. Nic není odpornějšího nad ty úzké cesty, kde vás dusí smrad, kde se od století hromadí špína. Někdy přechod pozvolné krásy, polozastřen, ukončuje il'usi; jsme jistě v židovské části. Abychom si to uvědomili, třeba viděti lidi; v jejich hrdých a sladkých tazích nalézáme starou berberskou krev, tak blízkou naší.

Vnikl jsem do několika chatrčí toho chudého městečka. Hned při vstupu jsme zaraženi oblaky much. V úzkém dvoru zpívají ženy nebo kolébají zamazané děti, a nesnesitelný zápach mísí se se vzduchem a přímo dusí.

U emirova otce, usmívajícího se a dobrého starce, jsem zfel tutéž bídu, tutéž opuštěnost. Dvory jsou přece lépe udržované a prostornější. Ztrávil jsem hodiny na terase, kde rostou květiny, ale můj zrak stále patřil k hradbám z cihel a k té čtvehranné pevnosti, jež červená hmota vyniká mezi příjemným vlněním palem. Ale latinský řád osvěžoval můj zrak, jež uráže'y nečisté zdi toho orientálního labyrintu.

Palmy se podobají ve'ikým mladým mužům, sehnutým a štíhlým, s čely příliš těžkými. Vida je pohromadě kolem našich tvrzí, již zaplavených sluncem, zakoušel jsem jakýsi pocit plnosti, velikou, vážnou radost, do níž se ponořujeme...

Zde jsme absolutněji než jinde Latiníky. chci říci, že lépe než jinak zde poznáváme svoji latinskou důstojnost.

„Vybudovav svůj tábor na té straně oppida, které odděleno řekou a bažinami, mělo úzký přechod, jal se Caesar připravovati nezbytné věci ke stavbě terrasy —

aggerem apparare; stavěti věže — vineas agere; konečně vytýčil dvě věže — turre duas constituere. Neboť povaha místa bránila vybudovati opevnění — prohibebat circumvallare. Pokud se týče zásobování obilím — de re frumentaria — neustával dotírati Boje a Eduejské. Ti poslední, kteří neprojevovali pražádné horlivosti, nám nebyli nikterak ku prospěchu. První neměli velikých zdrojů a to málo, jež měli, jim stačilo sotva k živobytí. Armáda postrádala dobrého zásobování pro chudobu Bojů a neochotu Eduejských a když shořela skladiště. A tak — usque eout —, že po několik dnů neměli vojáci ani zrna a dobytek přihnaný ze vzdálených vesnic měl velký hlad — extremam famem sustentarent. Nicméně nebylo slyšeti s jejich strany ani slova, které by bylo nehodno vznešenosti lidu římského a povznešenosti vítězů — nulla tamen vox ab iis audita, populi Romani majestate et superioribus victoriis indigna...“

To se dalo v nehostinné kolonii a v jednom z nejtvrděších osazování, jež zná historie. Postupovali vraždění. Trpěli zimou a hladem a bylo co činiti s tvrdými lidmi, kteří vám nedopřávali minuty odpočinku. Bylo to právě při obléhání Avarika, kdy dnešní Galové hotoví děla a náboje. V oné době tiché řeky, které jako krásný náhrdelník obkličují moderní města, byly jen pustým balništěm. Tam se dal Caesar do stavění věží a pevností.

Zdá se mi, že je známe, ty čtyřhranné zdi, ty nádherné tracés, čisté linie „oppid“ a cesty římské. A též ty nesnáze výživy a nepokoje o „res frumentaria“. Otažte se dobyvatelů adrarských — 1963 let od války galské. A též, a hlavně, co my známe, toť ta populi romani majestas, tu jasnou a přímou povznešenost, tak klidnou hrdost, která upomíná na hrdost galskou, populi romani majestas: důstojnost francouzskou.

Kapitola V.

Vděčnost Bir Ignimu.

Jsem ve své poušti, daleko od příbytků lidských. V bezejmenných krajích, do nichž odcházím, jest nesmírnost proryta jednotným dechem. Vše mne poučuje, co můžeme zvěděti na zemi o nekonečnu. „Duch Páně se vznášel nad vodami.“ Hle, slovo, které se mi stále vracelo, když jsem b'oudil Akeharrem jednotvárně se kolébaje na svém vel-

bloudu v dlouhých denních hodinách. Nevinný kraj nám mluví o mlhavé původnosti.

Pokusme se představit si podle Genese Svatého Ducha, Třetí Osobu, kroužící nad vodami, které oživují veliké, pokojné vlny, když nespočetný zástup Andělů byl právě stvořen v nebi... Budeme míti tehdy pojem o závratí, která vás jímá před těmi spoustami písku, jež přece ovládáme s výšin své myšlenky. Duch Boží vznáší se nad pískem...

Někdy, zvláště v hodinách ranních a když máme před sebou veliký dopolední pochod, cítíme nejasné uklidnění. Moji lidé jdou za mnou. Známe je a oni znají mne. Co nás spojuje, toť, že jsme životem této pouště.

V Ataru jsem myslel na latinský rozkaz. Ale není tento rozkaz obrazem jiného rozkazu, úhelným kamenem jiného rozkazu?

Na těch cestách Tijiritem myslím na římského setníka, jehož dobře známe, a jemuž se podivil Ježíš, když vešel do Kafarnaum. Jedinečná přízeň! Můžeme říci potom, že voják má význačné místo v řádu křesťanském, poněvadž voják byl prohlášen prvním vírou. A nenalezl jsem takové víry v Izraeli. Pokorný důstojník římských kohort předčil láskou lidí z národa vyvoleného. z národa nad všechny povýšeného. Prostý podružný důstojník jako my všichni byl uznán hodnějším všech doktorů israelských!

My jsme též centuriony. Máme pod sebou sto lidí a řekneme-li tomu: „Jdi“ i jde; a onomu: „Přiď“ i přijde. My rovněž poroučíme a posloucháme. Nic se nezměnilo — leda opravdové podrobení, kterého nemáme. leda pokora a láska.

Centurionové Evangelia jsou jako my zdatní lidé, poctiví vojáci, kteří chtějí jen věděti — a poslechnouti, prostí jako my, lidé dobré vůle. Neboť vojáci všech dob jsou stejní. Centurionové Evangelia když uviděli, nezastírají si tváře, ale říkají: „Tento člověk byl opravdů Synem Božím.“

Neboť poctivost vojáka jest čímsi převkápajícím. Není poctivostí ostatních lidí: jest čistou, dobrou vírou, prostou upřímností, dětskou prostotou. Jest odvážnou poctivostí, jako dětská, uchvacuje něžností. Poctivost, která se nebojí ničeho, ani pravdy.

Snad nikdy nepoznáme štěstí kafarnaumského centuriona. Ale víme, že nebudeme odporovati, že dobrý Bůh vstoupí pod naši střechu, až se mu zlíbí. Toť základ neodporovati pravdě, ať jest jakákoliv, čekati trpělivě, bez nervosity, bez nepokoje, čekati

hosta, po němž toužíme a o němž přece nic nevíme.

Byl jsem s centurionem v Kafarnaum... Když jsem vyšel ze svého stanu asi o šesté hodině, byl jsem jat závratí. Nesmírný kraj Tíjiritu jakoby byl již černě sametový, ale nebe bylo ještě čistě jasné. Den před tím spadl hustý déšť, prvý po roce. Nebe rovněž se krásně zbarvovalo. Jeho průsvitné vzezření bledě zelené či růžové, staříčké, nemohlo se popsati žádnou lidskou řečí. Jen některé jemné růže, jež jsem spatřil v Brie, by mohly připomínati tuto čistotu tónu, či spíše jisté hlubiny mořské v bretagnském zálivu. K zenitu obraz růžověl, zatím co na obzoru se prodlužovalo několik oblaků velice lehkých, velice vzdálených, jako pára... Slunce právě zapadalo. Nesmírné rozbíhající se paprsky, které se zdály ohromnými záhyby nebe, padaly s místa, kde právě slunce zapadalo. Ale tyto paprsky nebyly ze světla. Byly jen příčnými stopami zelené růže, bledší ještě než temnicí nebe. V té chvíli jevila se mi pláň zázračně ohromnou. Řetěz Tahamentu, k němuž jdeme již tři dny, byl bledě šedivý a přece krásně přetínal nesmírnou hloubku zapadajícího slunce. Nic mimo ni na planině nevábil pohledu, ne-li slabá pozlacená linie: jedno z obyčejných jezer, které po několika dnech zmizí, snad na mnoho let.

Jistě se mohou udati veliké věci tímto nebem. I jeho mlčení nás svírá. Večerní hodina nás pobádá. Nutí nás jíti do sebe, chci říci do té části sebe, která jest čistým duchem, a kde nalezneme to, co není my. Oprostuje nás od nízkostí sobectví, a přece chce nás úplně obejmouti. Vrhá nás mimo čas, mimo prostor, do oblasti, kde se jeví ubohou zkušenost lidská, a kde přece jest nekonečně krásným, co v sobě odkrýváme.

Cítím, že jest za posledním světlem obzoru, všechny duše světců, apoštolů, panen a mučedníků, nespočetný zástup svědků a vyznavačů. Všichni mi činí násilí, odnášejí mne silou do mravního kraje, vznešenějšího, než ve kterém dnes žiji. Pocívuji dnes večer tu svou touhu po jejich čistotě, jejich pokoře, jejich zbožnosti, jejich čistotě, jejich moudrosti, jejich síle, jejich mučení, jejich vědě, jejich zbožnosti. Chápu, že možno prahnouti po dokonalosti.

Když myslím na problém víry, nehne mnou žádná nesnáze nadhozená moderní exegesí. Tak zvané „odpory synoptických Evan-

gelií“ platí jen pro ty, kteří od počátku a především jsou nepřáteli nadpřirozena. Ať jsem jakkoliv nevzdělaný, cítím dobře, že takové diskuse by mne neupoutaly, byť byly sebe silnější. Skutečně — jen o to se jedná — třeba zvědět, toužíme-li po jistém základu mravním, po jistém tryskání duše, po nevinné čistotě. Jedná se vědět, máme-li touhu po nebi, či ne, toužíme-li žíti s anděly, či se zvířaty; máme-li vůli povznést se stále se zduchovňovati. Toť celá otázka. Proti každému důkazu můžeme dáti důkaz nový a tak se nám objeví v pravém světle marnost dokazování. Jestli tedy ta touha zvětšiti své srdce, jestli tedy ta touha po Bohu neexistuje, nemůže býti žádný důkaz prospěšným, výtečným. Ale chceme-li se o pozdítí u této úzkosti křesťanské, která jest toliko touhou po dokonalosti, nepochybujeme-li o Absolutnu, máme-li srdce dosti mocné, abychom je obsáhli, máme-li dosti jemnosti, abychom toužili po něčem jiném než přirozené mravnosti, ať jest jakkoliv dobrou, tehdy nejsme daleko od slov, jež řekl svatý Pavel, omráčený bleskem: „Pane, co chceš, abych učinil?“

V našem rmutném a starostí plném životě cítíme dobře, že sami si nestačíme. Víme, čím jsme. Známe úkol, jenž jest nám naměřen. Jsme proniknuti myšlenkou, že Francie, toť my. Víme, že jediný člověk představuje za tisíce bytostí celou Francii. — Vím, čím jsem, že na mne čekají. Vím, že jsme zde lidmi důležitými. Musíme zvítěziti. Nebudeme-li se bít, budeme lháti. Nebudeme-li se bít mravně, čili necháme-li nespravedlnost, kde má býti spravedlnost, budeme míti ještě větší nepravdu. Ať jsme sebe menší, máme přece poslání. A jaké poslání! To zachrániti Francii. V každém dni svého života zdůrazňujeme jméno francouzské. Pád jest nám zakázán, jako jest nemožný Francii.

7. června, když jsem narazil v Medenet Haouatu na tábor Mohammeda ben Brejky, cítil jsem to krutě. Neboť po prvé starý vůdce, nedávno podrobený v Ataru, právě zažil „Administraci francouzskou“. Jednalo se o sčítání kmene a válečnou náhradu... Bídne táboření! Napočítal jsem správně osm stanů Beni Tidrarima, pět stanů Larousseyna, jeden stan Ouleda Delima, jeden stan Skarnův. Co na tom? Velebnost jeho povolání ho unáší, a mám-li před sebou jen třiatřicet bídnych stanů, mám za sebou veškerý lid.

Zatím co jsem napřed vybíral ze stád deset osedlaných vebloudů, starý šejk na

mne zachmuřeně pohlížel. Cítil jsem, že těžce zatajuje svoji zlost. Nicméně když bylo vše skončeno, vzchopil se, odporoval, prosil, dovolával se slibu, že chce žít s námi v dohodě. Po dlouhém rozhovoru v mém stanu jakoby změkkl. Měli jsme druhého dne odjetí, neboť jsme již spotřebovali vody ze studnice. Řekl mi, že potáhne na východ. Ale shledal jsem druhého dne, že mi lhal. Vzal jsem z velbloudů nejlepšího „azouzela“, bílého, na němž jsem jel několik měsíců. Ztratil jsem později toto pěkné zvíře v bažinách Tuma-gadu, kde si zlomil nohu. Bylo mi ho velice líto.

Po našem pobytu v Medenet Haouatu jsme zamířili k jihovýchodu. Jeli jsme zvolna, abychom neunavili svá zvířata. U studně Birtgui jsme potkali tři Maury. Toť vše. Písek se střídal s kamením a žádný lidský vzdech nezměnil té tvárnosti.

Tak dlouho jsme jeli a po takových cestách, že jsme zapomněli vesnic ve své vlasti. Zapomněli jsme rodiny a všech radostí životních. V naší truchlivé samotě nám zbývá pouze několik snů. Zbývá nám pouze, abychom byli úplně sami.

Ve svém opuštění toužíme po učiteli, neboť jsme z těch, kteří touží po podrobení, aby byli svobodni. Jakého učitele nyní potřebujeme? Pána nebe a země, jak Ho jmenujeme. Víme, co jest podrobení vojákovo. Známe jeho velikost. Ale víme též, že jest obrazem podrobení vyššího. (Vše jest jen obraz a podobenství.)

Rozlišuji ve svém vnitřním životě dva prvky:

1. Musím se ze všech svých sil přičiníti, abych si zasloužil Boha, zdokonaliti se až ku přinucení milosti. *Violenti rapiunt illud...* Neboť vím, že jest mi vše dovoleno. Víme, čím jsem. Víme, co může dokázat úsilí lidské.

2. Víme přece, že mám učitele; že vše na něm závisí. Tvrdím, že Bůh jest vším, že nemohu nic, naprosto nic před Ním.

Ale zdá se mi tím zdánlivým odporem, že se vracím do řádu. Neboť čím jest lidské úsilí bez podrobení se, a čím jest podrobení, které by nenechalo místa lidskému úsilí? — Úsilí a podrobení, svoboda a otroctví, toť nejvyšší stav lidského svědomí. Neboť jest důvodem pokroku a pohnutkou lidskosti.

Milost jest údělem Páně. Touha po milosti jest údělem mým.

Můžeme se snažiti povznéstí svůj mravní život mimo Boha. Tak stojkové a protestanté. Ale tehdy kazí všechno pýcha. A s pýchou vypráhlost srdce, sobectví. Tato suchost, tato tvrdost vystupují ostře u huge-notů.

Toužiti vystoupiti nesmírně vysoko, ačkoliv víme, že jsme nekonečně nízko, může dáti jen Ježíš Kristus.

„Bída z velikosti vznikající, a velikost z bídy...“

„Přes všechnu svou bídost, která nás svírá, která nás drží za hrdlo, máme pud, kterého nemůžeme potlačiti, který nás povznáší...“

„Velikost člověka jest velikou tím, že člověk uznává svoji bídu...“

„Křesťanství jest zvláštní! Nařizuje člověku uznati, že jest nízký, a špatný a nařizuje, aby byl podoben Bohu...“

„Bída přesvědčuje zoufalství, pýcha přesvědčuje domýšlivost.“

Více než na sto stránkách ukazuje Pascal tu dokonalou rovnováhu křesťanství, které počítá se vším, váží vše, činí vše podle svého. A které jiné náboženství by mohlo vysvětliti člověka takového, jakým jest, v jeho otroctví a v jeho svobodě. Protestanté vidí jen nekonečnou velikost. Bůh jest vším, člověk ničím. Ani jedni, ani druzí mi nevysvětlí té změti, již v sobě cítím. A skutečně, bez vykoupení jest vše nevysvětlitelné.

Přijížděje do Labbé, viděl jsem nesmírnou bílou planinu, celou v prachu a beze všeho, co by jí okrášlovalo. Ko'em se kupily duny tak jemného písku a tak sypkého, že ani květinka v něm nemohla vyrůst. Přece se mi zdálo, že na východních svazích vyrostlo několik kvítků „alza“. Byly dvě hodiny odpoledne a cestovali jsme od rána. Zatím co moji vojáci slézali svah v tom velikém mlčení, jež působí únava lidská, zdálo se mi, že pozoruji v dáli na obzoru velblouda, který k nám pospíchá. Vyslal jsem dva lidi. Za chvíli se vrátili s meharistou z Ataru, který mi do tohoto pekla přinášel zprávy z mé otčiny. Celé odpoledne jsem pročítal dopisy, jež jsem tak dlouho očekával. Ale nezakusil jsem radosti, po níž jsem bažil...

(Příště dále.)

ZNOVÉ ČESKÉ POESIE.

Josef Pospíšil:

V Sázavě o poutí.

1.

Mou duši vše tu vzněcuje a rozehvívá:
Proud řeky zčeřený, jež pod klášterem šumí,
i vlny skal a hor, jež věncí modré chlumy,
neb opatova tvář se zevšad na mne dívá.

Zde z této studánky pil kdysi Oldřich kníže,
a voda nad číš vína vzácného mu sládlá;
a tam pruh brázdy zřím, již hloubil ostrím rádla
ten soumar pekelný, ježž Prokop spíal jhem kříže.

Alejí bud a výkladů a krámů,
— modř nad hlavou a slunce červencově žhavé —
jdou s korouhvemí procesí a tíhnou k chrámu,

kol piliřů, jež z dómu Prokopova zbyly
a k nebi ruce pnou a teskní vyčítavé.
Leč zvony zpívají jak ptáci ze vši síly.

2.

Věk věkům ruce podává! Co žilo kdysi,
byť nelítostně ubité a zašlapané,
jak zrno vzklíčí zas a z hrobu živé vstane.
Čas díla lidská hubí jen, však božská křísí.

Tvůj štěp, jenž mrtvým zdál se již, zas divem raší,
ó svatý Prokope, zas mízou nalévá se
a hýří lupením a kvete v plné kráse:
Mši v Sázavě zas pěji noví glagoláši!

Dík Otci křesťanstva, zas pochodeň se vzňala,
jíž otcům našim jsi a Slovanům všem svítil,
by šli, kam církve obecné je zvala skála.

Kěž touhy vzplanou zas, jež na Sázavě tady
jsí v hrudi Slovanů svou liturgií nítíl!
Kěž vírou spojení se sejdem dohromady!

3.

Zde práce s modlitbou si ruce podávaly
a češství z plných plic zde dýchalo a žilo;
zde srdce pělo jako pták a křídly bílo
a krása s pravdou Kristovou se objímaly.

Teď Prokopa zde neznají, ni jeho díla.
Kde láska k Bohu hrála kdys a lidská něha,
jak z hutí skelných žár, teď nenávisť tu šlehá,
a Sázava již není tím, čím druhdy byla.

Však věřím přec, že zvedne se a vzkřísí zase!
Až uzrá čas, chrám zbořený se z ruin zvedne
a klášter Prokopův se zaskví v nové kráse,
a z krajín Evropy, kde slovanský rod žije,
sem houfy poutníků se slétnou nepřehledné
pít ze studánky Cyrilovy liturgie.

4.

Křesťané všech zemí, spojte se!

Než toto slovo veliké se tělem stane,
je třeba stavět most a sklenout nad propastí,
jež jícnem svým rve západ od východních vlastí,
by zpět k nám jít zas mohli bratři Východňané.

Však jitřenka již plá, dob nových dní se jitra!
Viz mapu Republiky! Rci, zda nevypadá
jak dlouhý most, jež nesou pilířů třech záda,
jež nesou Sázava a Velehrad a Nitra?

Bůh úkol vytýčil! Nás Čechy se Slováky
spial v jeden most, jež stavěl z betonu své víry,
by schystal Unii, ten zázrak nad zázraky,

a zřel, jak po tom mostě s víry korouhvemi
jde z východu a západu proud lidu širý,
jak za Petrem jdou tady křesťané všech zemí.

Cesta tmavou nocí.

Marně útočili proseb tklivou mocí:
vydal jsem se domů krátce před půlnocí.
Tma mne obklíčila
černá jako smůla,
lstivá, potměšilá.
Vichřice v ní dula.

Neviděl jsem na krok, jda jen po paměti,
duby nad hlavou, v nichž sténal praskot snětí.
Krápalo, však málo,
vítr polem skákal,
a mně v tmách se zdálo,
jak by někdo plakal.

Kde se končí nebe, kde se končí země?
Všecko v tmě se stáčí kolem přetajemně,
cesta, duby, pole,
vše se skrývá v tuši.
Nahoře tma, dole.
Cestu zrak jen tuší.

Elektrická světla vykřikují zdáli,
ale kraj tím více do chmur tmy se halí.
Mizí škarpy, hráze,
duby nad silnicí.
Noc má v tváři saze,
inkoustu čern v kšticí.

Jako by mi někdo oči šátkem svázal,
tápal jsem jak slepec, pud kam vpřed mi kázal,
nohy vrávoraly,
jako bych šel z pitky.
Na cestu mi plály
v očích rudé mžitky.

U řeky jsem stanul, ale ve tmě tmoucí
skrýval se mi splav, i jezu přeřej vroucí.
Jenom podle jeku,
který v bouři kvičel,
v tmách jsem tušil řeku,
nad níž rákos syčel.

K lukám krok jsem stočil, kde se vítr vztekal
a tmou jako vlk se hnál a vyl a štěkal.
Úzkost mne tam jala
na pěšině pusté,
kde ta bouře řvala
v černé tmě a husté.

Nikde duše živé, nikde stopy světla,
všude tma jen černá, v níž se cesta pletla.
Na štěstí již kynou
blízko známé lány;
voní jarní hlínou,
čerstvě rozorány.

Tamhle řeka plyne, tamhle potok běží
vrbičkami k řece veselý a svěží,
a zde cesta krajíc
černých polí láme,
k vsi se ubírajíc.
Ta mne neoklame!

Sotva jsem to řekl, Bůh ví, kde se vzaly,
bludičky se ve tmách zlatě zakmitaly,
přelétaly polem
jako vlaštovice,
točily se kolem
v taktu dupajíce.

Vítr, jenž hrál skočnou, s cesty pryč mne lákal,
abych s bludičkami po mokřinách skákal.
Já však na své štěstí
bludiček se střežil.
Kdybych se dal svéstí,
snad bych dnes už nežil,

mrtev snad bych ležel někde v bažin hlíně,
v kořenech, kde svítí bludic zlaté síně.
Za kmen švestky skrytý,
vyčkal jsem bludiček,
až šly, tance syty,
spátí do vrbiček.

Radostí jsem výskl. Ale běda, běda!
ohnivý muž, obr v dáli z brázd se zvedá
a jak vír se toče
běží dolů k hrázi
pozem od Starkoče,
kde má pelech v mlázi.

Dech mi v prsou zmíral, jak můj zrak ho stíhal;
ohnivý muž letěl, jako zář se míhal,
jiskry ve lví hřívě
ke vsi chvatně mířil,
do oken zřel divě,
postrach všude šířil.

Od vsi na hráz skočil, zatočil se v kole
a pak sletěl dolů na zorané pole;
brázdami se vláčel,
znaven dlouhou chůzí,
a krok k cestě stáčel,
kde jsem stál pln hrůzy.

»Fu, fu, fu fu«, funěl, jak by kořist číchal.
Skrčen za slívou, já strachy sotva dýchal.
Na štěstí mne minul,
k potoku se bera,
jenž se polem vinul.
Tam zhas v hloubi šera.

Jako bych se býval na svět znova zrodil,
ke vsi dále jsem se blátem cesty brodil.
Život zdál se rájem,
radost v srdci hrála.
Nedbal jsem, že krajem
vítr ve tmách cválá.

Svatý Františku!

Františku svatý, Poverelo,
tys silnější, než socialistů proud dravý;
ty jediný jsi silnější, než komunistů davy,
ač posty měls a umrtvením vysílené tělo.
Sám přerval jsi a strhl val
proud davů do něž marně pral;
sám mamon zdeptals, kapitál.

Syn kupce, který svoje zboží
nad duši miloval a poklad věčné spásy,
tys chotěm Chudoby se stal, té paní řídké krásy,
jž jako vdovu zanechal tu vtělený Syn Boží.
Tak mamony jsi zchromil pud,
jejž smutek plodívá a trud,
a jako Kristus žil jsi chud.

A přece, ač tě nouze hnětla,
ač kromě kapuce jsi neměl pranic svého,
ba ani krovu nad hlavou, krom lesa přátelského,
z tvé tváře štěstí zářilo, v tvých očích radost květla.
Rci, odkud načerpal jsi síl,
že nad hmotou jsi vítězíl,
a šlapal po zlatu a plíl?

Já rovněž nelpím na majetku,
však žítí jako ty, já, Otče, nemám síly!
Mne láká teplý šat, mne vábí krbu praskot milý,
chci aspoň drobet pohodlí a blahobytu špetku.
Jak bez kamen jsi mohl žít,
sluj v horách za obydlí mít,
a jásat, radostí se chvít?

Ne, Otče, nebyls Povereľem,
assiským Chudáčkem, ač zvali tě tím jménem!
Bůh dražším, nežli zlato je, tě podaroval věnem,
svou milostí, jež sálala v tvém srdci rozhořelém,
jež božská láska ranila.
V ní strast se v radost tavila
a bídy žluč v plást měnila.

Vím, chudoba se nepřemůže,
leč pouze jako milenka, k níž láskou vzplanem,
tak jako ty jsi láskou vzplál k ní s Kristem, naším Pánem,
Jen s Ježíšem trn její nebolí; spíš plodí růže.
Ač lačen, žízniv, téměř nah,
ty o zítřek jsi neměl strach
a v chudobě jsi jásal blah.

Vím, zlato s rozkošemi zdolá
jen silný muž, jenž chladně ukáže jim záda,
jenž lepších statků, nehynoucích od Boha si žádá,
než ty jsou, po nichž touží dav a na ulicích volá.
Tys, Otče, v hrudi poklad nes,
jejž nekazí mí mol, ni rez,
a s ním jsi vešel do nebes.

Když svět se za mamonou žene
a po rozkoši řve a opojení stálém,
ty, chotí Chudoby, nám vypros spokojenost s málem,
jež jí jen se stromů, kde zrají plody dovolené.
Ať víc než zlata lesk a třpyt,
než rozkoše a blahobyt,
nás věčna vábí hvězdný svít!

SVATÝ FRANTIŠEK V BOŽSKÉ KOMEDII.

Dante vznášeje se s Beatricí s vrcholu Očistcové hory na nebesa a stoupaje výš a výše, vypravuje v desátém zpěvu Ráje, kterak ve čtvrtém nebi, v němž koluje slunce, ukázali se mu ve způsobě kruhovitě skupiny světél někteří blažení duchové, kteří na světě prosluli učeností. Mezi nimi duch Svatého Tomáše Akvinského mluví s Dantem, a zmíniv se o zakladateli svého řádu, nalézá příležitost velebiti v jedenáctém zpěvu Ráje zakladatele řádu Menších bratří, Svatého Františka Serafinského, jež Prozřetelnost Boží poslala Církvi ve zlých časech spolu se Svatým Dominikem. Moderní italský spisovatel Oriani se vyjádřil, že nejlepší věc, která kdy byla o světcích Františkovi z Assisi napsána, jsou právě tyto nadšené verše 43. až 117. jedenáctého zpěvu Ráje, jimiž veliký theolog řádu Svatého Dominika vypravuje světcův život.

Svatý Tomáš líčí nejprve polohu města Assisi na zmírněném dolním svahu hory Subasia mezi říčkami Tupinem a Chiasciem. Připomíná také Perurgii, ležící na západ od Assisi, která od hory Subasia cítí chlad i horko, když se tam slunce vzpírá a když se odtamtud severní větry odrážejí na Perurgii. Připomíná konečně města Nocera a Gualdo, za horami na východ od Assisi, která tam »pro hřbet mocný pláčí«, že jsou jím jako oddělena od ostatního světa. Jest to jedna ukázka, kterak Dante umí vymezovati polohu místa, o němž se důrazněji zmiňuje a zachycovati nejvýraznější rysy krajiny. Pokusil jsem se přeložit tyto verše nerýmovaně takto:

Prozřetelnost, svět všecken spravující
tím úradkem, v němž stvořený zrak každý
dřív bývá překonán, než na dno dojde,

by v ústrety šla svému Miláčkovi
Nevěsta toho, s voláním jenž hlasným
si zasnoubil ji krví požehnanou,

bezpečna v sobě, věrnější též jemu,
dvě knížat v její prospěch opatřila,
již vedou ji a po stranách jí stojí.

Byl jeden všecek serafínský zárem,
druhý byl zase moudrostí svou jedním
na zemi světla cherubského jasem.

O jednom povím, neboť oba hlásá,
kdo slaví jednoho, buď ten či onen,
neb k témuž cíli byly jejich skutky.

Tupino ztud, ztud majíc vodu, s vrchu,
ježž Svatý Ubald zvolil, splývající,
s vysoké hory úrodná stráně visí,

odkudž Perugia chlad i horko cítí
od brány Slunečné, a pro hřbet mocný
Nocera s Gualdem pláče vzadu za ní.

S té stráně, tam kde ona nejvíc láme
svůj sráz, se narodilo světu slunce,
jak někdy toto rodívá se z Gangu.

Protož, kdo o tom místě činí slova,
Assisi neřkej, neb děl by málo,
rci ale Východ, chce-li vlastně mluvit.

Dante přirovnává světce Františka slunci, které vyšlo z onoho svahu Subasia, opěvává zasnoubení Františka s Chudobou, potvrzení jeho řehole papežem Innocencem III., misionářství Chudáčkovo, oslavuje stigmata světce a jeho blahoslavenou smrt. Nerýmovaný můj překlad těchto tercín zní:

Daleko nebyl ještě od vyjití,
když započal již dávat zemi znáti
z velké své ctnosti jakés posilnění;

neb jinoch pro takovou paní v rozbroj
s otcem svým uběh', že jí jako smrti
libosti brány nikdo neodmýká;

a před příslušným duchovním svým soudem
a před svým otcem sňatkem se s ní spojil,
potom den ze dne miloval ji silněj'

Prvního ona zbavena jsouc chotě,
tisíc sto let a víc v kout povržena,
až po tohoto bez nabídky byla.

A marno bylo slyšet, že jí našel
bezpečnou s Amyklatem, když se ozval
ten, který nahnal všemu světu strachu.

A marno bylo, stálou být a smělou
takže, kdy Marii stát zřeli dole,
tu ona s Kristem na kříž vystoupila.

Však abych nemluvil dál příliš temně,
Františka s Chudobou již nyní poznej
v milencích těchto, o nichž jsem se šířil.

Jich svornost a jich veselé vždy tváře,
jich láska na podiv a sladký pohled
myšlenky svaté vzbuzovały v myslích,

tolik, že ctihodný se Bernard nejprv
sezul a běžel za tak velkým mírem,
a běže, domníval se, že se zpozdil.

Ó statků meznámých, ó dober plodných!
Zouvá se Jiljí, Silvestr se zouvá,
jak Ženich dřív — tak Nevěsta se líbí!

Pak ubírá se otec ten a mistr
s tou paní svou a s čeledí tou svojí,
již pokorný už přepasoval provaz.

Aniž mu srdce rozpak zraků tížil,
že jest jen synem Pietra Bernardona,
ni že se jeví divně povrženým;

však po královsku úmysl svůj tvrdý
on Innocenci vyjevil a dostal
od něho řehole své první pečeť.

Když potom chudičký ten lid se rozmoh',
jda za tím, jehož divně svatý život
by lépe v slávě nebeské se zpíval,

korunou druhou byla ověnčena
skrz Honoria od věčného Ducha
archimandryty toho vůle svatá.

A ze žízňě pak smrti mučednické
když v sultánově pyšné přítomnosti
byl Krista hlásal a ty, co šli za ním,

a shledav lid ten býti k obrácení
nezralý příliš, aby nedlel marně,
k užitkům trávy italské se vrátil,

v skal poustce mezi Tiberem a Arnem
od Krista poslední on pečeť přijal,
již nosil pak dvě léta na svých údech.

Když tomu jenž k tak velikému dobru
jej vybral, zlíbilo se vzít jej vzhůru
k té mzdě, již získal, maličkým se čině,

svým Bratřím jakož dědicům svým řádným
nejdražší paní svoji odporučil
a velel, by ji milovali věrně.

A z klína jí se chtěla duše slavná
vznést, vracejíc se do království svého
a tělu svému nechtěla mar jiných.

Poněvadž Františkáni — Menší
bratří — byli zjevem tak rázovitým, bás-
ník připomíná je ve své Komedii několi-
kráte. Když v Pekle vidí ty, kteří hře-
šili svatokupectvím, zaražené hlavou dolů
do kulatých děr, z nichž vyčnívají jejich
nohy s hořícími chodidly, přistoupí k jed-
nomu otvoru a dává se v hovor s tím ne-
šťastníkem. A jak se naklání, přirovnává
se k Menšímu bratrovi, jenž slyší zpověď
úkladného vraha, vsazeného hlavou do já-
my, aby byl zasypán. A později, když jdou
s Virgilem po jedné hrázi, dělicí dva kru-
hovitě žleby osmého oddělení Pekla, vzpo-
míná, že tak mlčky a jeden za druhým
chodívají Menší bratří. Tak totiž bývalo
zvykem v prvních dobách františkánských.

Jedno místo v šestnáctém zpěvu Pek-
la zdá se naznačovatí, že řád Menších
bratří byl Dantovi bližší než pro pouhou
sympatii a pro úctu k jeho velikému za-
kladateli. Jde tam o to, aby básníci (Dan-
te a Virgíl) sestoupili do osmého oddělení
(kruhu) pekelného. To se má státi na hřbe-
tě obludy Geriona, který jest symbolem
lstí. Aby jí vyvolal vzhůru, hodí Virgíl do
propastí zmotaný provaz, kterým byl Dan-
te přepásán.

Já měl kol sebe otočený provaz
a tím jsem zamýšlel kdys jedné chvíle
pardála s koží malovanou chytit.

Ten se sebe jsem odvázal si všecek,
jak poručil mi Vůdce, a pak jemu
jsem svinutý a zauzlený podal.

On tudíž obrátil se bokem vpravo
a trochu opodále od okraje
jej do hluboké strže té vrh' dolů.

Co znamená ten provaz? Pardál jistě
znamená smyslnost, to jest smilství. Poně-
vadž se má zjeviti obraz lsti a v oddělení
pekelném, kam se básníci chystají sestou-
piti, jsou trestáni ti, kteří hřešili lstí, vět-
šina starých vykladačů vidí v provazu na-
rážku na to, že básník někdy lsti zamýšlel
získati nebo snad opravdu někdy získal
nedovolenou přízeň žen. Ale moderní vy-
kladaatelé vesměs, myslíme, se přidržují
názoru Butiho, jenž psal svůj výklad k
Božské komedii kolem 1380 a jenž tam
praví: »Tento provaz, kterým byl opásán,
znamená, že byl Menším bratrem; ale v
dětském věku svém neučinil profese...
Pardál pak znamená smilstvo, které bás-
ník kdysi zamýšlel přemoci slibem řehole
sv. Františka«. Casini, přidržuje se
Scartazziniho, praví, že Dante ne-
byl sice Františkánem, jak by se zdál na-
značovatí Butí, ale nosil z úcty k řádu to-
mu »opasek čistoty«, jakožto odznak řádu
Františkánského. Možná, že slova Butiho
znamenají, že Dante v dětství nebo v chla-
peckém věku byl novicem a neučinil slí-
bů, nezůstal v řádu, ale zachoval zvláštní
náchyllost k řádu tomu. Gietmann
myslí, že novicem skutečně byl. Co se
týče symboliky provazu, dle Scartazziniho
znamená umrtvování. Dante se pásu toho
vzdává, protože v 1. kruhu pekelném již
viděl tresty smilníků přirozených a v 7.
kruhu tresty sodomitů, čímž jeho vůle by-
la utužena proti takovým hříchům tak, že
již mu není potřebí opasku mrtvení. Po-
letto (jejž Lev XIII. povolal do Říma,
aby vykládal Danta) v pardáloví vidí zá-
vist, v provazu pak velkodušnost, která
závist potírá.

Svatého Františka připomíná Dante
ještě v 27. zpěvu Pekla, kde hrabě Gui-
do da Montefeltro, který vstoupil do řádu
Menších bratří, vypravuje, že jsa již v řá-
dě, dal Bonifáci VIII. na jeho naléhání ra-
du, jak se lstí zmocniti Palestriny, a jak
potom po jeho smrti světec František při-
šel pro jeho duši, ale musil ustoupiti ďáb-

lovi. Krátce se o něm zmiňuje také ve 22. a 32. zpěvu Ráje.

O jakýchsi důvěrnějších vztazích Dantových neb aspoň o zvláštní náklonnosti k nim by mohlo svědčiti také to, že v Ravenně byl pochován v kapli Panny Marie u jejích kostela světce Františka, kterému arcitekničtí se říkalo San Pier Maggiore. Když později po několikerém dřívějším jednání Florentinů v letech 1515—1519 znova usilovali, aby jim byly vráceny kosti velikého vyhnance a 1519 konečně kamenný sarkofág jeho byl otevřen, nalezen jest prázdný, vyjímaje nějakou kůstku a vavřínové listí. Má se za to, že Františkáni je tenkrát ukryli jinam a tajemství jejich uložení zachovávali mezi sebou. Ostatně věc byla před veřejností utajena, ač jednotlivci vždycky věděli, že sarkofág básníkův jest prázdný. Teprve 27. května 1865 byly kosti Dantovy objeveny ve zdi řečené kaple při kostele svatého Františka v dřevěné truhle, kde zároveň bratr Antonio Santi potvrdil, že jsou to kosti Dantovy, které »znova« prohlédl 3. června 1677 a uložil tam 18. října 1677. Nyní odpočívají v nevelikém mausoleu, přistavěném ke kostelu světce Františka. Kostel sám se nyní obnovuje k původní basilikové tvářnosti, hlavně nákladem komitétů, které si obraly za úkol, oslavovati šestisté výročí smrti božského básníka.

Výklad nejasných míst.

Prozřetelnost — nikdo nechápe hlubokých myšlenek Božích a bude oslepen dříve, než je pochopí.

Nevěsta — církve. Milý její — Kristus.

S voláním hlasným — když vypouštěl ducha.

Krví si ji zasnoubil: Sk. apošt. 20, 28: Církev Boží, které dobyl vlastní krví.

K témuž cíli: pomoci církvi v jejím občanském rozbroji (civil briga) — jsou kacírstva okolo 1200 (Albigenští, Valdenští a podobní — samé staré bludy manichejské, zmodernisované pro 12. a 13. věk).

Voda sípový vajíčkový s vrchu atd. je Chiascio, říčka (potok), která vyplyštuje z hory Ansciano, nevysoké hory. Tam se v mládí uchýlil sv. Ubaldo Baldassini z Gubbio (nar. 1084, biskupem v Gubbio 1129—1160).

Brána sluneční (Porta Sole) v Perugii, obrácená na východ a »vystavená ostrým větrům i odrazu slunečnímu od Monte Subasia«.

Vzadu za ní: Východní svah Subasia je příkrý a celkem pustý a spadá směrem k městu Gualdo (Tadino) a Nocera.

Hřbet mocný — je právě tato hora s pustým svahem k oběma městům.

Láme svůj sráz — kde svah je mírný, v Assisi.

Před příslušným duchovním soudem — biskupem assiským.

S Amyclatem: Když Cesar přišel k jeho chatě na břehu Jaderského moře a tloukl v noci na dvěře, aby jej vevl přes moře (v obč. válce mezi Pompejem a Cesarem).

Bernardo da Quintavalle z Assisi první se přidržel sv. Františka («Kvítky» praví, že »náležel k nejvznešenějším a nejbohatším a nejmoudřejším lidem v městě«).

Egidio, také z Assisi.

Silvester — kněz assiský.

Potom se bere — 1210 k Innocenci III. do Říma, kde dostal ústní schválení řehole a dovolení kázat.

Pietro Bernardone, byl bohatý měšťan assiský.

Honorius III. (1216—1227) schválil řeholi a potvrdil řád bullou 1223.

V sultánově přítomnosti: 1219 odešel s 12 bratřími na Východ.

V skal poustce, (Nel crudo sasso — »na divé hoře, na drsné hoře«), na hoře Alvernské, na Verně 1224 okolo svátku Povýšení sv. Kříže.

Z klína jí (chudobě) umíral na holé zemi.

KULTURNÍ OVZDUŠÍ.

HLÍDKA POLITICKÁ.

Katoličtí studenti a politika.

V prvním čísle letošního ročníku »Jit-
ra« nastínil jsem náš program. Řekl jsem
v něm, že naším cílem jest obroda české-
ho národa v duchu učení Kristova. Pro-
gram psal jsem s touhou, aby si ho
všichni naši studenti všimli a aby se
jím také řídili. Abychom cíle dosáhli, mu-
síme se za studií důkladně a všestranně
připravovati. Musíme se snažiti také, aby-
chom vybrousili a zocelili svoji povahu
tak, abychom přicházeli do svých povolá-
ní a do praktického života vůbec jako
vzdělaní lidé pevných a dobrých charak-
terů. Ale již za studií můžeme pracovati
na uskutečnění vyčtené mety zvláště tím,
že každý katolický student bude žíti
chovati se tak, aby byl vzorem svému
okolí a že o svátcích a prázdninách bude
každý podle svých schopností a sil kul-
turně pracovati mezi lidem. V dobách
předválečných pracovala naše studentská
inteligence v pěveckých a hudebních
kroužcích, hrávala divadla atd. Bývala
hybnou pákou celých krajů. Působila sku-
tečně vzdělavatelsky s velkým výsledkem.
— Exempla trahunt. Nezapomínejme toho.

Dnes mám za vhodné a velmi časové,
abych rozebral stručně a výstižně thema,
mají-li se naši studenti zabývatí politikou,
či nikoliv; jestli ano, — v jakém rozsahu,
kdy a jakým způsobem mají tak činiti;
konečně — zdali mají uvnitř svých stu-
dentských organizací nebo tyto or-
ganisace jako celek politiku pěstovati.
Hlavním úkolem všech našich stu-
dentů jest neúporná práce na vlastním
vzdělání ve škole i mimo školu, zvláště
ve vlastní organizaci. Zdůrazňuji, že k to-
mu patří také studium náboženství a to
nejen theoreticky. Musí se též prakticky
žíti bezpodmínečně podle toho, čemu nás
náboženství učí. Musí býti víra, nejen ví-
ra na venek, nýbrž víra živá, z přesvěd-
čení se všemi jejími důsledky. Naše vzdě-
lávání nutno doplňovati všímáním si také

toho, co se kolem nás v nejbližším okolí
(městě), v zemi, ve státě a za hranicemi
děje. Proto měl by student vyšších škol
středních, zejména posledních dvou roční-
ků v prázdných chvílích často sáhnouti po
dobrých časopisech, vyslechnouti dobré a
poučné přednášky a tvořiti si úsudek. Ne-
zapomínati však, že není neomylnou au-
toritou sám sobě a proto zeptati se zku-
šených a vážných osob, zda úsudek jest
správným; není-li, dozví se současně, v
čem jeho premisy byly špatné. Tak naučí
se vážně myslit, znát problémy veřejného
života a pronikat do nich.

Student středoškolský se sám do po-
litiky — totiž do určování směrníc
v životě veřejném míchatí nemá.
Ne snad jen proto, že jest to školskými
předpisy právem zakázáno, ale hlavně z
toho důvodu, že bylo by to na úkor jeho
určení a povolání, rozvířovalo by to zby-
tečně jeho vznětlivou mysl a oddalovalo
od jeho povinnosti hlavní, jak jsem ji sho-
ra vytýčil. — Student vysokoškolský má
si intenzivněji a hlouběji všimati života
veřejného. Zdůrazňuji opět: bez úhony
své povinnosti hlavní. Má-li k tomu vlo-
hy a povahu, má se zúčastniti práce v or-
ganisacích politických (členem organizací
může býti teprve, je-li mu 21 let), má o
různých problémech života veřejného pře-
mýšletí a úsudek svůj opět vážnými lidmi
dávati si korigovati. Musí býti vždy pozor-
ným toho, aby se nedal ani sám, ani ko-
lektivně vyprovokovati k politickým pro-
jevům studentských mas; neboť 99 proc.
studentských politických demonstrací bý-
vá nastrojeno a slouží k dosažení cílů
osob, které se zájmy studentstva nemají
ničeho společného.

Přicházíme k otázce, s jakého hlediska
má si náš student všimati života veřej-
ného a jakým směrem má se pak jeho
politická činnost nésti. Náš student má se
dívatí na veřejný život se stanoviska kul-
turního — lépe řečeno: kulturně

— náboženského. Pod tímto zorným úhlem má se také nésti jeho činnost v životě veřejném. Řekl jsem, co jest naším cílem. Tento program veřejně-politický hlásá a provádí čsl. strana lidová. Jest tedy samozřejmým, že uvědomělý katolický student již na vysokých školách, zejména pak v praktickém životě nepůjde jinam, nežli do čsl. strany lidové, neboť její kulturní program odpovídá jeho uvědomení, přesvědčení a tomu, co si vytkl sám, jako cíl svých snah. To jest práce a orientace našeho studenta ve směru politickém.

Pěstění politiky, t. j. aktivní účast na určování směrnic v životě veřejném, nelze doporučit do našich studentských organizací ani uvnitř, ani na venek.

Naše studentské organizace jsou nepolitické a nezávislé. Mají připravovat všestranně vzdělané, nábožensky nekompromisně uvědomělé bojovníky za ideál, aby byl všude i v životě veřejném nezkalený, jako slunce jasný odlesk zásad nauky Kristovy. Doba studentská ve škole i v organizaci jest dobou výchovy a ne výboje a nutno ji chránit všeho, co by ji přivedlo na scesti. Studenti jednotlivci ani organizace jejich nesmí býti pouhými agitátory. Musíme vynaložit všechno, aby se organizace jejich zkonso- lidovaly a nikoliv rozkládaly.

Nepolitickost a nezávislost jest mi zárukou správné a řádné výchovy studenta vůbec, ve studentské pak organizaci zvláště. V organizacích studentských musíme obrozovat nitro, celého studenta v jeho duši. Náš úkol jest tedy širší a hlubší — ne jenom zevní.

Práce v životě veřejném vyžaduje lidí existenčně zajištěných a nezávislých, lidí v nazírání ustálených a vyžaduje také veškeru jejich osobnost a veškeren jejich čas. Student nemá těchto podmínek. K jejich dosažení musí býti vychováván a správně veden.

Proto všichni, jimž na křesťanském rázu kultury naší vlasti záleží, měli by uvědomělé, schopné a ideálně založené naše studenty (a takovými jsou) a jejich stávající organizace podporovati; vždyť připravují se cele ku práci za uskutečnění nejvyšší naší mety: »Res publica christiana suprema lex esto«.

Dr. František Valenta.

Československý problém.

Sedmiletý vývoj svobodného národního státu Čechů a Slováků by opravňoval k úsudku, že rozdílu a trpkostí, vytvořených tisíciletou roztržkou politického vývoje, bude čím dále, tím více ubývat. Hořce však musíme konstatovati, že tomu tak není, ba naopak, k starým bolestem přibývá nové a čím déle zůstávají nevy- léčeny, tím stávají se bolestnějšími.

Není už snad dnes nikoho z těch, kteří sledují poměry slovenské, kdo by podceňoval jich význam. Proto se v poslední době pilně diskutuje o příčinách slovenské nespokojenosti a o směrnicích československé vzájemnosti či jednoty a pod. Za nejlepší a nejvěcnější z článků o této věci možno označiti klidný článek m. zdrav. rady Dra Kettnera »Akademická disputace« v »Lid. Listech« z 29. XII. 1925 a pěkný článek posl. Dra Déryera ve »Slov. Národě« z 1. I. 1926. K nim druží se úvodník Dra Ivánky v »Nár. deníku« z 23. XII. 1925 a úvahy Kramářovy.

Ačkoliv zájem o Slovensko je všeobecný, přece působí jistou dávkou ironie, když takový strážce nacionalismu a protiklerikalismu, jakým se dělá »České Slovo«, uveřejňuje interview svého redaktora o slovenských věcech se »spiritu rectorem« ludové strany Tukou Bélou po jeho zvolení do parlamentu. A samo nedávno se chlubilo, že hlavně zásluhou strany čs. socialistů byl zrušen slib úřednického ministra Dra Šusty ohledně tří katolických gymnasií na Slovensku, což bylo záminkou k vystoupení ludových poslanců z klubu čs. strany lidové a ve svých následcích i největší chybou, jež se kdy v československé politice stala, poněvadž by věci nebyly dospěly tak daleko, jak dnes jsou.

Mínění o tom, jakým je Slovensko problémem, se liší. Jedni tvrdí, že kulturním, druzí hospodářským. Pravda je na obou stranách, ale jen částečná.

Kdybychom zkoumali, kde vzala původ roztrpčenost a bojovná nálada Slováků proti vývoji poměrů — pomíneme-li mlčením uražené majestáty — dospěli bychom nepochybně k odpovědi, že první příčiny byly rázu kulturního (tupení a zesměšňování náboženství, obrazoborectví, odpor proti církevnímu školství a s tím související neupravenost poměrů církv. učí-

telstva, počáteční přezírání slovenštiny i Slováků a vyvyšování češtiny v úřadech na Slovensku atd.). Dnes však, kdy lidová strana svojí činnou účastí ve vládě a parlamentě vyhnala z největší části a pro vždycky z horkých mozků »antiklerikální« illuse a přivedla k platnosti, pokud bylo možno, demokratický princip rovnosti, volnosti a bratrství i pro katolíky a kdy ku př. čeští autoři vydávají slovenské učebnice, jest problém slovenský — možno říci — výhradně problémem hospodářským. Vyjádřil to slovenský lid z okolí Bratislavy na manifestačním shromáždění slovenské strany l'udové za čtrnáct dní po říšských volbách dne 29. XI. 1925, když na otázku Hlinkovu, čeho potřebuje, odpověděl jednoslabičným slovem: »chlieb«. Hlinka ovšem ve své stařecké či dětinské filosofii mu odpověděl: »Nie; ty si žiadáš autonomiu«. A skupina Slováků mu naslouchajících a z větší části maďarsky se dorozumívajících přizvukovala: »Keby sme autonomiu mali, všetko by sme mali, aj zlaté peniaze«.

Heslo autonomie má tedy rozřešiti dle Hlinky a předáků l'udové strany slovenský problém. Pod tímto heslem šla také l'udová strana do voleb a s ním vyrvala sociálním demokratům právě takovou agitací získané posice z prvních (voleb parlamentních. Teprve v těchto volbách formulovala také blíže pojem autonomie, žádajíc: slovenský sněm, soudy, školy, administrativu a vedle toho a především uznání suverenity či osobitosti slovenského národa, házejíc do lidu zároveň frási »von s Čechmi«.

Položme si otázku: Může autonomie — čímž nepokrytě rozumějí, i když to někdo někdy zapírá, de facto dualismus — zlepšit neutěšené zdejší hospodářské poměry? Může přivést rozkvět průmyslu? Může nahradit ztracená odbytiště práci mnoha desetitisíců zemědělských dělníků, kteří každoročně od jara do zimy obdělávali latifundie maďarských grófů po celém bývalém Uhersku? Může dát Slovensku potřebné kapitály k zužitkování bohatých přírodních zdrojů? Může rázem provést melioraci zemědělské půdy? Může gestem zamezit emigraci? Může dát všem práci? Může každého, kdo neumí psát a chce být státním úředníkem, nikoliv zřízencem (skutečné případyl), přijmout do služeb státu? Může poskytnout všem, kteří toho potřebují, úvěr?

V žádném případě ne! Ač jsme měli vzor v dualismu rakousko-uherském, je zajímavé, že i z těch největších autonomistů se dosud nikdo nespletl, aby žádal též autonomii či dualismus ve financích. Dualismus v ČSR. by znamenal, že by české země — právě tak jako za bývalé monarchie na jiné — doplácely po dlouhá a dlouhá léta na Slovensko (dvojí administrativní i ostatní ústřední orgány by náklady jen zvyšovaly). Je přece očividné (a v poslední době i číselně dokázáno), že Slovensko po stránce národohospodářské je dnes a ještě velmi dlouho bude útvarem neschopným samostatného života.

Z dnešní situace je jediné východisko: decentralisace státní správy v zemské samosprávě a rozumná hospodářská politika. Bude-li nynější vláda a všichni v ní účastněni vycházet z této zásady a nebude-li zbytečně znepokojoval hladinu veřejného života různými spornými problémy, zejména církevně-politickými anebo jich jednostranným řešením, může být jista, že za dva roky nezbude ze slovenské oposice ani polovička.

Dualismus státní formy má pozadí ještě vážnější, ideové, t. j. dualismus národní, jenž slovy osobitnost či suverenity neb samobytnost slovenského národa jest tlumočen l'udovým tiskem a poslanci na schůzích lidu i v parlamentě. Ježto nemůže být podepřen vědecky ani linguistikou ani literární historií, dělá se z něho prostě požadavek politický. (Proto na zmíněném už shromáždění provolali l'udoví Slováci při řeči vysokoškolského studenta Slovákům Šafaříkovi a Kollárovi hanbu!) Proto také jest vědecké badání bagatelisováno až do směšnosti. Takový redaktor, který o staročestíně nemá ani ponětí, poněvadž v maďarských školách se jí neučil, se domnívá míti lepší vědeckou kvalifikaci než všichni slavisté. Ku př. »Slovenský národ« v č. 133 ze 14. X. 1925 pod nadpisem »Zase nový nesmysel« napsal: »V Lubochni po tieto dni koná sa sjazd »československých profesorov«, na ktorom odznelo aj takého niečo. Rektor dr. Wejngart vedecky rozebral otázku »čeština či slovenčina«. Jazyk československý je jedon celok, ale má dve spisovné reči: dva prejavy jednoho jazyka. Kto chce poznať slovenčinu, musí študovať štátnu češtinu, to jest historický základ a vývoj toho jazyka. Nepovedali by sme nič, keby to bol vy-

slovil nějaký neodborník. Ale že rektor (bratislavské university) Weingart, na slovo vzatý vedátor, povedal tento nesmysel, l'utujeme p. rektora čo najúprimnejšie.« A přece víme, že před i po převratu Hlinka i ostatní mluvili o československém národě; dnes však najednou si tropí posměch z těch Čechů a Slováků, kteří věří, že »slovenský národ je částka i řečové i kulturně historicky jednotného československého národa«, jak to prohlašuje martinská deklarace z 30. října 1918 i Hlinkou podepsaná.

Byl-li dualismus státní formy na škodu republiky Čechů a Slováků, byl by dualismus národní jejím koncem. Kdyby všichni Slováci — bohudík však tomu tak není a mnozí ještě svoje poblouznění poznají — prohlásili, že tvoří samostatný národ na rozdíl od Čechů, mohli bychom klidně říci, že nemáme zájmu na tom, aby Slovensko s námi tvořilo jeden celek. — Chtěli-li bychom mít dualismus, můžeme s lepším, obapolným prospěchem utvořit unii s Polskem. Ale i samostatně české země mají všechny podmínky, aby kulturně i hospodářsky si vydobytou samostatnost státní uchovaly, ba mají lepší podmínky k plnému rozvoji státního života než mnohé jiné menší i větší státy cizí; území Čech, Moravy a Slezska hospodářsky, administrativně i strategicky je daleko lépe vyhraněným celkem než dnes se Slovenskem.

My však jsme si vědomi dnes právě tak, jako jsme si toho byli vědomi za Rakouska a jak jsme se tomu i ve škole učili, že Slováci jsou naši bratři, že jsme jediný a nedílný národ a proto cítíme odpovědnost i za Slovensko, jak před svým svědomím, tak před Králem a Presidentem všech států, jemuž jednou budeme klásti počet ze svých činů. Jen proto nemůžeme a nechceme vydat Slovensko v šanc národnímu odumírání a hospodářskému i kulturnímu zotročení.

Toto naše stanovisko však nesmí býti nijakou záminkou k tomu, abychom své přesvědčení nějakým násilnickým centralismem vnucovali těm, kteří jsou opačného mínění. Násilí, byť i ne bracchiální, k porozumění a lásce nevede, nýbrž budí odpor a utvrzuje zaujatost. Dnes je jisto, že většina inteligentních Slováků, kteří nepodléhají autonomistickému teroru a neplavou v jeho vodách, jest přesvědčena

o jednotě československého národa. — Z těch, kteří jsou opačného mínění, ohromná většina se nechává unášeti čistě politickým proudem a agitačními hesly proti Čechům.

Politický požadavek uznání suverenity národní jest proti veškerému dějinnému vývoji. Politická samostatnost nikdy v historii přes noc nevytvořila národ, nýbrž dlouhým, věky trvajícím procesem se konstruovaly samostatné národní jednotky — Slovenského zvláštního národa dnes není, protože, 1. většina opravdových Slováků s bezvadnou národní minulostí a živým nacionálním cítěním se považuje za příslušníky národa československého, 2. my Češi se považujeme rovněž za větev národa československého, 3. nestranná a věci znalá cizina nás uznává za národ jeden.

Bude-li slovenský národ jednou samostatným na rozdíl od Čechů, je jedině v rukou Slováků a budoucího vývoje a marné by bylo úsilí kohokoliv jím bránit v jejich cestě. Politickou frásí se však národ ani blahobyť lidu nevytvoří.

Josef Boura.

Papežská suverenita.

V poslední době se ve světovém tisku diskutovalo opět o papežské suverenitě. Několik sbližovacích aktů mezi Vatikánem a Kvirinálem a některé majetkové převody zavdaly příčinu k této diskusi, jež se ukázala předčasnou. Je třeba vědět, že papežové neodvozuji svoji suverenitu ani z teritoriální državy, ani z italského garančního zákona, jehož nikdy neuznali a jehož pojem papežské „suverenity čestné“ jest právnícké nonsens, nýbrž ze svého postavení, jakožto hlavy všeho katolického křesťanstva. Vnitropolitické zákonodárství kteréhokoli státu nemůže zaručovati číkoli suverenitu, protože pojem suverenity spočívá právě v nezávislosti na vnitřním zákonodárství jiného státu. Proto by úprava poměrů mezi Vatikánem a Kvirinálem mohla se státi toliko na foru mezinárodním, čemuž se Itálie také bránila. Byly to italské intriky, jež zabránily účasti Svatého Otce ve Svazu národů. Tím však není řečeno, že by snahy Svazu národů nedocházely schválení nejvyšší autority církevní. Práce Svazu národů jsou pilně sledovány a není tomu dávno, co i čelná sociálně-politická instituce katolická vstoupila se Svazem národů v přímý styk. Vlídnosti fašistické vlády vůči Vatikánu je třeba posuzovati kriticky, neboť vyplývají z taktiky, nikoli z principu.

Dr. A. Fuchs.

Strana sekulární.

Na krajském sjezdu brněnském lid. strany prohlásil opět ministr Šrámek stranu lidovou za stranu sekulární. Jak tomu máme

rozuměti? Lidová strana postavila si vedle cíle politického také cíl morální, pokřesťanění národního života. Cíle politické jsou zajisté časné a dočasné, ale morální zásady katolictví se nemění. Strana, jež se o tyto zásady opírá, může dělati politiku na dlouhá desetiletí, snad i století. Nemusí být nervosní a nedočkavou. Bez programu, který má sekulární platnost, nelze vyhověti vysokým morálním cílům, jež si strana postavila. Jest jen třeba, aby denní taktika byla neustále a neúnavně ve stálém zpytování svědomí měřena etickými zásadami, jež jsou podkladem sekulárnosti programu. Nezapomínejme, že v církevní mluvě „saeculum“ neznamená pouze století, nýbrž také „tento svět“. V této mimovolné slovní hříčce je vážné memento. Dr. A. Fuchs.

Nesnáze demokracie.

Čím více se setkáváme s nesnázemi demokracie, tím více se diskutuje o jejich nejzákladnějších principech. „Prager Presse“ uspořádala anketu o demokracii, mezitím co „Prager Tagblatt“ vypsal anketu o diktatuře Mussoliniho, již se zúčastnil i pražský arcibiskup, jenž se vyslovil o diktatuře, spočívající na násilí, velmi rezervovaně. Nebezpečnost oligarchie v demokracii, na něž upozornil již Lagardelle, oligarchické tendence v demokracii, o nichž Michels napsal svou známou knihu, stávají se problémem stále akutnějším. Demokracie sama se může zvrhnouti ve svůj opak, neboť není nikde zaručen lidstvu stálý pokrok. Záleží na jejím etickém podkladě, což je také základní tésí demokracie křesťanské. Jest zajímavé, že i hesla pokroku a pokrokářství jsou v poslední době kriticky revidována samotnými jejich vyznavači, jak nasvědčují na příklad stati dra Weyra v „Prager Presse“ nebo studie dra Schieszla v „Naši Době“. — Dr. A. Fuchs.

Církev a Svaz Národů.

Při posledních zasedáních některých komisí Svazu Národů došlo k oficiální spolupráci mezi Svazem Národů a katolickou institucí „Union catholique des Études sociales“. Jedná se zejména o to, aby příslušné komise Svazu Národů podporovaly katolické missonáře v boji proti opojným drogám a proti otroctví. Dále byly oficiálně vzaty na vědomí některé předlohy této katolické instituce. Svatá Stolice není sice zastoupena ve Svazu Národů, což jest příčistí poválečným intrikám italským, neboť tehdejší liberální vláda se obávala rozhodnutí římské otázky, ale i s nejvyšších míst církevních bylo již několikrát uznáno, co vykonal Svaz Národů pro mezinárodní sblížení a pacifikaci. Svaz Národů opatřuje ovšem toliko techniku mírové práce. Svazu Národů je však třeba duše. V tomto smyslu napsal Svatý Otec Pius XI., že nejlepším Svazem Národů je křesťanství. Nunciatura v Ženevě jistě také nebyla zřízena k vůli nepatrnému počtu švýcarských katolíků, nýbrž hlavně k vůli Svazu Národů, čemuž nasvědčuje i obsazení tohoto místa Msgrem. Maglione, který máleží mezi nejlepší diplomatické osobnosti Vatikánu. Dr. A. Fuchs.

Kardinál Mercier a Němci.

Některé říšsko-německé listy líčily zesnulého kardinála Merciera jako nepřitele Němců. Proti

tomu píše bývalý politický správce obsazené Belgie baron Lancken, že Mercier byl příliš vznešený duch, než aby kohokoli nenáviděl. Vždy uplatňoval jen důvod proti důvodu. Jeho síla spočívala v tom, že byl v národních věcech podporován i stranami, jež jinak svým názorem stály proti církvi, neboť jeho osobní vážnost byla obecná. Baron Lancken píše, že podobnou osobnost, jako byl Mercier, může každý národ Belgičanům závidět a ovšem také svornost, se kterou docházel podpory ve všech vrstvách národa bez rozdílu. Baron Lancken končí slovy, že znamená snižovati sebe sama, kdviž nechceme věřiti, že odpůrce byl veliká osobnost. Míti velkého odpůrce že jest ctí a na to že by Němci neměli zapomínati. Dr. A. Fuchs.

»Kvalitativní demokracie«.

Rudolf Malý vydal nedávno knížku »Kvalitativní demokracie«, ve které žádá, aby v demokracii byla vedle kvality uplatněna i kvantita. I v demokracii musí vedle majoritv rozhodovati, také autorita. Jest zajímavé, že spis byl přijat celým tiskem sympaticky, neboť Malý demokracii mezavrhuje, chválí stejné možnosti každého v demokratickém státě, je-li tu kvalifikace. Rovnost ovšem nesmí vyústit v nivellisaci. Že některé důsledky majoritního principu jsou pocítovány tíživě, tomu nasvědčují rozličné návrhy na formu senátu, aby se v něm uplatnil princip kvalifikace, místo pouhého principu většinového. Pak by mohl být senát korektivem poslanecké sněmovny, nikoli pouhou její kopií. Lze říci, že správný poměr mezi principem aristokratickým a demokratickým má církev katolická: »Ecclesia est in episcopo« (sv. Cyprian). Ale každý, i z nejnižšího rodu může dosáhnouti i nejvyšší hodnoty, má-li k tomu řádné podmínky. Dr. A. Fuchs.

Více skromnosti.

Ministr Beneš svolává si občas redaktory zahraničních rubrik denních listů, aby je informoval o běžných zahraničních otázkách. Na poslední schůzce prosil, aby naše žurnalistika zachovávala více skromnosti a taktu vůči institucím a režimům cizích států. Způsob, jak se psalo o Bulharsku, o fašismu, o Vatikáně atd., vyvolal řadu nepřijemností mezinárodního rázu. Musíme si odvyknout radit celému světu, co má dělat, neboť jest to nejenom netaktičnost, ale i naivnost. Tím nemá být dotčeno právo kritiky, na něž máme jistě se svého hlediska nárok, ale jde o odstranění kantorství a mentorství a zejména ovšem běží o formu. Dr. A. Fuchs.

Lidová Akademie.

Lidová Akademie konala valnou hromadu, na níž byl podán přehled dosavadní činnosti a uvažováno o směrnících do budoucna. Bylo by si přáti, aby vyvinula činnost co nejhojnější a to nejenom po stránce popularisační, extensivní, ale i po stránce intenzivní, aby mohla být nejenom vzdělávacím ústředím lidovýchovným, ale i přípravou na budoucí katolickou universitu, podle někdejších programových slov ministra Noska, který projevil pro její snahy tolik živého zájmu, že se s takovýmto zájmem pro kulturní věci málokdy setkáváme u aktivních politiků. Dr. Alfred Fuchs.

Masarykův Sborník

otiskuje v posledním čísle dopisy Masarykovy vyměněné mezi ním a americkým Národním Svazem katolíků, z nichž vyplývá, jak hojně podporovali američtí katolíci finančně československý zahraniční odboj, jak Masaryk zdůrazňoval vůči těmto katolíkům společný národní cíl, kterak je ujišťoval, že nedojde ke konfiskaci církevního jmění a že si přál rozlukou v dohodě s representanty Církve. Dr. A. Fuchs.

Politický kalendář 1926.

13. února dožil se padesátin Martin Mikulka, doktor bohosloví, profesor v Uherském Hradišti publicista apologetický a pracovník sociálně politický. Narodil se 13. února 1876 ve Strážnici.

17. února dožil se čtyřicetin Bohumil Stašek, vikář vyšehradský, generální sekretář lidové strany, šéfredaktor »Lidových Listů, poslanec publicista a spisovatel náboženský. Narodil se 17. února 1886 v Klabavě u Rokycan.

24. února připadá památka 85. narozenin rajhradského benediktina Placida Mathona, zakladatele papežské tiskárny v Brně (myní Ob-

čanská tiskárna), v níž vydával noviny »Dělník« a »Obecné Listy« kalendář »Moravan«; je spoluzakladatelem politického a sociálního hnutí moravských katolíků. Narodil se 24. února 1841 ve Slavětíně.

Průvodce literaturou.

Georges Armand Masson, Soliveau čili Dokonalý poslanec. Přeložil Josef Florian. — Stará Říše na Moravě, listopad 1925. Nákladem Marty Florianové, Stran 38. Edice »Kurs«, svazek 14. Cena neudána. (Úvod k životu parlamentárnímu. Fysika voleb. První kroky.)

Rudolf Vrba, Nebezpečí druhé války světové. Úvahy o bezpečí Československé republiky. Praha 1925. V komisi Františka Řivnáče. Stran 136. Kč 25.—.

Jaroslav Durych, Ústava. »Rozmach« 4. 1926, číslo 1.

Goetz Briefs Das allgemeine Sozialproblem und der proletarische Sozialismus. Essay v revui »Hochland« 23, 1926, svazek 5.

Rudolf Friedmann, Der Faschismus in Frankreich. Článek v revui »Hochland« 23, 1926, svazek 5.

HLÍDKA SLOVANSKÁ.

Vrzalovy dějiny ruské literatury.

V době nejživějšího zájmu o život, politiku i kulturu nešťastného národa ruského přichází velmi vhod a jakoby na zavalanou podrobné dílo o nové ruské literatuře, zpracované odborníkem na slovo vzatým. Rajhradský benediktin a farář v Ostrovačicích u Brna, Augustin Alois Vrzal, vydal svým nákladem první sešit »Dějin nové ruské literatury«, díla rozpočteného na sedm sešitů slovníkového formátu, celkem asi 300 stran, v němž na základě vlastních rozsáhlých studií pramenných podá přehled směrů i motivů literární tvorby ruské počínaje Puškinem až po dnešek. Celé dílo nabízí autor za 30 Kč.

Literární profil Vrzalův jako předního našeho znalce literatury a kultury ruské je u nás velmi dobře znám a jeho pseudonym A. G. Stín je zvučný již od let devadesátých. Nedávno vyšlý 84. svazek pražské »Ruské knihovny«, v němž Vrzal otiskuje svůj překlad Korolenkova spisu »Z Povolží«, ukazuje, jak velikou práci vykonal jen pro tuto jednu naši knihovnu, která přinesla již čtrnáct svazků jeho překladů z Lěškova, Potapenka, Korolenka a Čechova. A což jeho podíl v ji-

ných našich knižnicích, v brněnské »Knihovně našeho lidu«, v pražské »Světové knihovně« a »Knihovně Besed Lidu«, jakož i v četných časopisech. O této jeho propagaci ruské literatury u nás bude se musit jednou napsati zevrubná kapitola, která bude skvělým svědectvím neúporné péle našeho kněžstva v uplývajícímu půlstoletí. Vrzal se k svojí soustavné práci překladatelské a literárně historické dostal prostřednictvím své činnosti literární, která sice zapadla v zapomenutí, ačkoliv tvoří významnou její součást. Mním jeho práci literárně kritickou, která je uložena v nezapomenutelných dvanácti ročnících Vychodilovy »Hlídky literární«. Když Vrzal v Přerově maturoval a hodlal se věnovati stavu kněžskému, přihlásil se na radu svého profesora, známého literárního historika Františka Bílého, v klášteře rajhradském, kde byl také přijat a 8. září 1884 oblečen v řeholní šat benediktinský. Po jednoročním noviciátě studoval bohosloví v Brně, po čtyřech letech složil slavné sliby řeholní a 28. července 1889 byl v Brně vysvěcen na kněze. V této době stýkal se v klášteře se starším spoludruhem Pavlem Juliem Vychodilem, který v té době již vypomáhal benediktinu Pla-

cidu Mathonovi při zakládání měsíčníku »Hlídka literární«. Když Vrzal vstupoval 1884 do kláštera, první ročník této revue chýlil se právě ke konci. Byl to dosud jen prostinký, chudý orgán literární, ale již v letech následujících, kdy se ho ujal vzdělaný a cílevědomý Vychodil, získal si vedle starších velkomeziříčských »Literárních Listů« dominujícího postavení v české literatuře kritické. »M o r a v s k á k r i t i k a« stala se sice brzo nenáviděnou u oficiálních literátů v Praze, ale přispěla mnoho k sebekázní a vytríbení naší literárně kritické tvorby.

Slavné kritické kampaně brněnské účastnil se mladičký bohoslovec Vrzal od druhého ročníku »Hlídky literární«, který 1885 vycházel již za redakce Vychodilovy. Otiskl v něm šest posudků o českých knihách krásné prósy a poesie, referátů ještě skrovných a nasmělých o Arbesovi, Mokřem, F. S. Procházkovi a jiných literátech. Teprve v třetím ročníku (1886) odvážil se na podrobnější posudek Heydukových básní »Zaváté listy«, vedle něhož čteme tam i jeho referáty o Nerudovi, Svobodovi, Kalusovi a Adamu Chlumecském. Zájem o literaturu rozšířil Vrzal následujícího roku i na krásné písemnictví polské, o němž pak psal delší dobu pravidelně. Jinak i ve čtvrtém ročníku »Hlídky literární« (1887) všímá si hlavně produkce české, básnických spisů Nebeského, Krásnohorské, Heritesa, Mühlsteinové, Legera a Stroupežnického. Jeho posudky vztahují se již nejen na náboženskou stránku slovesných děl, ale čím dále, tím soustavněji všímají si i stránky umělecké. Zvláštního významu nabyly v naší literární kultuře jeho posudky díla Jiráskova. V sedmém ročníku (1890) počal Vrzal otiskovati totiž dlouhý svůj cyklus podrobných rozborů románového díla Jiráskova. Toho roku počalo pražské nakladatelství Ottovo vydávati Jiráskovy »Sebrané spisy«, jejichž první díl obsahoval »Maloměstské historie«. Vrzal sledoval postupně všechny vycházející svazky svými objektivními posudky, které se však již v osmém ročníku (1891), v recenzi díla »Mezi proudy«, změnil v podrobné studie. Vrzal tu neúprosně poukázal na zkreslené vylíčení osobností pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna a doložil svá tvrzení texty nejvážnějších historiků českých i cizích.

Tyto stati jsou vedle článků o ruské slovesnosti vrcholným bodem Vrzalovy činnosti literárně kritické. Pokračoval v ní soustavně i v dalších čtyřech ročnících (1892 až 1895) a ukončil je v ročníku posledním (1895) posudkem Jiráskova listu z české epopeje »Protí všem«. Literární historikové, líčící hodnotu díla Jiráskova, cítují vždy rozbor Vrzalovy, přes jehož námitky nelze přejíti mlčením.

Již pátý ročník revue (1888) přinesl však první jeho posudek o literatuře ruské. Jedná se tu o Turgeněvovy »Tři povídky«, které Vrzal posuzuje obšírně a s klidem, prozrazujícím delší a soustavné obírání se ruskou beletrií. Odtud pak vedle literatury české, polské a též německé, písemnictví ruské zabírá převážnou část jeho kritické tvorby. V ročníku šestém (1889) otiskl podrobný rozbor románu Dostojevského »Uražení a ponížení« v překladu Viléma Mrštíka a sedmý ročník (1890) vedle posudků jednotlivých přinesl již studii »Současní beletristé ruští« a první serií dobře známých a velmi vítaných Vrzalových soustavných zpráv »Ruská literatura«. V této době asi od roku 1889 dal se Vrzal do práce na svém životním díle, jehož první sešit vyšel 1891 ve Velkém Meziříčí pod názvem »Historie literatury ruské XIX. století« a které bylo dokončeno v únoru 1897. Opíraje se o Skabičevského i jiné literární historiky vylíčil Vrzal na základě vlastní četby na 966 stranách rozvoj ruské slovesné kultury od dob nejstarších až po léta devadesátá. K tomuto dílu připojil ještě po letech svůj znamenitý a nedoceňovaný spis »Nábožensky mravní otázky v krásném písemnictví ruském« (Brno 1915), v němž dospěl až k rozboru literárních zjevů tvořících před samým vypuknutím světové války. Na podkladě obou těchto děl nyní zpracoval spis nový, na který veřejnost srdečně upozorňujeme. Vilém Bitnar.

Bottovy Dějiny Matice slovenské.

K jubilejnímu roku sepsal autor dějiny, aby ukázal na význam Matice slovenské pro lid. S počátku seznamuje čtenáře s literárním hnutím před založením Matice, práci Antonína Bernoláka již jako klerika 1788. Roku 1792 ustavilo se v Trnavě Učené slovenské tovaryšstvo. Členy jeho bylo 39 kněží katolických, 43 kleriků, 19 katolíků a 1 evang. kněz. Zajímavé to pro nás překvapení, ježto katolíci šli v popředí kulturního života. I spolek „Zoru“ pod-

porovali katolíctí biskupové a kanovníci, že mohl vydati 4 ročníky almanachu a 4 svazky „Básní“ Jana Holého a Šmídovu Historii biblickou. Útisk maďarský začínal poznenáhlu. přerušilo jej sice hnutí 1848 a 1849, ale ne na dlouho. Slováci vedeni katolickým biskupem Štefanem Movsesem, podali samému císaři memorandum na ochranu svého práva. Roku 1861 konají se přípravy k založení Matice. Dlouhé jednání s úřady, jednání o sídelní město, místnosti věc silně zdržovalo. A právě zde v celém hnutí Matice zajímavou úlohu hraje biskup Moyses, nadšený slovenský vlastenec. On byl hned na počátku označen za předsedu Matice a s pohnutím čte řádky člověk, jak jej Slováci vítali, město Turčanský sv. Martin osvětlili a když na schůzi ustavující předseda ustavujícího výboru vítal biskupa „všetkou úctou a radostou naplněným srdcem pozdravujem Vás“, celé shromáždění propuklo v hromovitý výbuch radosti a volalo: „Za předsedu prosíme jeho excelenciu biskupa Moysesova. Sláva mu!“

A biskup Moyses ujímá se slova (str. 180 až 181): „Kde je otázka o hodnostiach a vyznačení, já bývám rád ostatním, lebo nebažím, ani som nikdy nebažil po hodnostiach. Boh mi je svedkom, svedkom mi je a môže byť i vys. vláda, že som sa i tejto biskupskej hodnosti vyhnúť všemožne usiloval: kde je ale otázka o službe národu mojmu slovenskému (Sláva! Zo všetkých stran hlasy: „To je slovo, slovo od biskupov našich nikdy neslýchané!“ Sláva mu! Sláva predsedovi!) a ochotnosti k službám týmto, jako i obetiam sa neodťahoval ani sa nejdem, ani nechcem, ani nebudem. (Sláva!) Tak teda hodnosť predsedy Slovenskej Matice prijímám vo smysle úslužnosti k národu môjmu (Sláva!), ktorému blahu som hotový povždy sa obetovať. (Sláva!) A zaisté, jako naď blaho mojeho národa nenie mi nič vznešenejšieho, tak ani nad priezeň mojeho národa nenie mi nič vyššieho, čo by to i hned bola priezeň celého sveta!“

Druhé valné shromáždění 3. augusta 1864 vyslechlo klasickou řeč biskupovu, nabaďající pro národní práci. A biskupa nepostrašila ani tísnivá situace politická roku následujícího; s radostí oznamoval pokrok za 3 roky, sbírání knih, listin, mincí a uměleckých předmětů. — Tísnivé náladě na valné hromadě se neubráníl. Srdce plné lásky k národu promluvilo, aby burcovalo všechny Slováky: „Rodu můj, milý národe slovenský! Spal si duševne stá, ba tisíc líet; precítňi už niekdy a zmužňi; precítňi k práci; ba práca je určenie tvoje, jakožto úde človečenstva, zákonom, pochodiacím z vôle božskej; — pracovať tedy bude ti voždy, už či len na užitok iných, či i na svoj. Neukazuj mi svoje tvrdé mozole; znám ich! lež priam to mi stiepa srdce horkou žalosťou, že z tak mnoho tvrdých mozol'ov tak málo užitku pro teba! Nesťažuj si, drahý Rodu můj, na krušnu svoju domovinu, oplývá ona nielen krásami rajskými, lež i poklady nevyvažiteľnými. Sostav sa osvetou duševnou, povedomím národním, obecnomyseľnosťou, sostav sa bezpečnými prostriedkami týmito v skálu tuhú, vzdorujúcu i treskom hromov i besnote vichrov . . . a ver mi, Národe drahý, že Ti bude, jako Ti nebolo.“

Postavení Slováků se den ze dne horšilo. Roku 1866 zemřel 1. místopředseda Dr. Karol Kuzmány. Zpráva o činnosti minulého roku zněla dosti ještě příznivě. Ministerstvo Beustovo a vyrovnání s Uhry roku 1867 byly smrtelnou ranou. Zanedlouho, 5. července 1869, zemřel biskup Moyses, Matice z úcty k zesnulému nechala po celý rok místo předsednické neobsazeno. — Potom přicházely na Matici těžké doby, pronásledování, až konečně i její rozpuštění . . .

Osoba Moysesova nemá dosud monografie. Zpracování její bylo by velmi vědeckým úkolem. Naším ligistům by posloužila výborně jako písemná práce.

Josef Pelikán.

Římské Institutum Orientale

vydalo právě nový svazek své sbírky »Orientali Christiana« věnované snahám unionistickým. Jest to zpráva rektora tohoto ústavu d'Herbignyho, který se vrátil z Ruska, kde studoval náboženské poměry. Vydal se do Ruska na vlastní risiko, opatřen obyčejným pasem, »nedoprovázen nikým, leč svými strážnými Anděly«. Ve spise líčí podrobně protináboženskou agitaci komunistickou, zápas konservatismu, pokrokářství, reformátorství a bolševictví mezi pravoslavnými.

Dr. A. Fuchs.

Lužický seminář.

Těchto dnů došlo ke zrušení lužického semináře v Praze po dvěstěletém trvání ústavu. Již válkou a poválečnou inflací se lužická stipendia znehodnotila finančně do té míry, že budyšínská kapitula, držitelka nadací, nemohla sama dáti studovati bohoslovce v Praze. Byla odkázána na podporu saské vlády, což se ovšem neobešlo bez určité germanisace této instituce. Budyšínská kapitula nebyla nadále s to, aby nesla náklad na budovu a proto se rozhodla budovu prodati. Avšak naše ministerstvo školství a národní osvěty, jakožto nadační vrchnost zakročilo a po jednání, jehož se zúčastnil i míšeňský biskup, bylo ujednáno, že budyšínská kapitula dostane polovičku kupní ceny a že za to vydá československé vládě nadační listiny. Kapitula tyto lužické nadační listiny již vydala. Není nadále překážky, aby i nyní studovali lužicko-srbští bohoslovci v Praze, nebude-li proti tomu ničeho namítati míšeňský biskup. Stav se zlepšil potud, že stipendia jsou v rukou československé vlády. Budovu semináře v Lužické ulici koupil Zemský výbor.

Dr. Alfred Fuchs.

Průvodce literaturou.

Sborník o Rusku vydá na jaře redakce prostějovské kritické revue »Zrno«. Podá v něm obraz dnešního Ruska v statích napsaných, od zmalcův jednotlivých otázek, o církevních poměrech Ruska, snahách a vyhlídkách unionistických, o ruské kultuře, ruském divadle, filmu, hudbě, o právním a sociálním řádku a jiném. Subskripční cena sborníku o 60 až 70 stranách velkého formátu je Kč 7.—, po vyjití Kč 10.—. Obnos nutno zaslati předem administraci »Zrna« v Prostějově.

Augustin Vrzal, Přehledné dějiny nové literatury ruské. Sešit 1. Brno 1926. Nákladem vlastním tiskem »Občanské tiskárny« v Brně. Stran XVI. a 24. Cena Kč 5.—. Předplatné na celé dílo Kč 30.—. (Předmluva, Zběžný pohled na starou literaturu ruskou. Od Puškina po Gogola.)

Otto František Babler, Anna Achmatova. Pokus o studii Jaroslavu Durychovi věnováno. Otisk z revue »Archa«. Olomouc 1926. Stran 7. Nákladem spisovatele.

Christian Demmig, Petr Nikolajevič Krasnov. Studie v revui »Der Gal« 20, 1926, sešit 4.

Fedor Stepun, Die Mission der Demokratie in Russland.« Studie v revui »Hochland« 23, 1926, sešit 4.

Walter Hueck, Dostojevskij, der Psychologe des Irrationalen. Studie v revue »Die Literatur« 28 1926, sešit 4.

František Sikácelík, Podkarpatská Rus nedávno a dnes. Studie v revui »Lumír« 52, 1925, číslo 10.

Sergej Jessenim, Můj život. Autobiografická stať zemřelého básníka (zemř. 29. pros. 1925) v revui »Tvorba« 1, 1926, číslo 6.

HLÍDKA NÁBOŽENSKÁ.

Jubileum opata Methoda Zavorala.

Dne 24. ledna 1926 oslavil Method Jan Zavoral dvacáté výročí své volby za opata premonstrátské kanonie strahovské. Narozen jsa dne 28. srpna 1862 v Neveklově, vystudoval v Praze gymnasium, vstoupil dne 30. září 1880 do kláštera na Strahově a 5. července 1885 posvěcen byl na kněze. Kaplanoval nejprve v poutním místě Sepekově na Tábořsku, po třech letech poslán byl odtud do Jihlavy, kde působil přes šestnáct let. Teprve 1905 povolán byl do Prahy, kde 24. ledna 1906 zvolen opatem a odtud datuje se známost jeho osobnosti v celém českém národě a v celé katol. Evropě.

Český kazatel u Svatého Jakuba v Jihlavě a horlivý vykladač českého jazyka i literatury na jihlavské německé vyšší reálce, rozmnožil již koncem roku 1892 literární kritickou družinu Vychodilovy »Hlídky literární« v Brně, která tehdy byla právě osvěžena mladistvými pracovníky Sigismundem Bouškou, Karlem Dostálem Lutinovem, Františkem Holečkem a Františkem Skalíkem. Počínalo slunné jaro české literatury katolické, doba nadšení a úsilovné snahy o renesanci umění básnického, prolamovaly se nové obzory do tajemných dálek staré poesie duchovní i do svěžích niv současné tvorby světové.

Mladý premonstrát Method Jan Zavoral s jmenovanými mladšími druhy věnoval se soustavně pěstované literární kritice v listě, kolem nějž dosud byla seskupena starší generace znamenitých literárních kritiků a essayistů tak zvané »Moravské kritiky«. Výborně Vychodilem redigovaný měsíčník dosud přinášel práce Františka Bílého, Leandra Čecha, Lva Šolce a Jana Korce. Vedle těchto starších pánů, vedle mladších O. S. Vettiho a Augustina Vrzala, vedle

moderními methodami již vyškolených kritiků Boušky, Holečka a Lutinova jihlavský premonstrát rázem zaujal čestné místo.

Zavoral posoudil a esteticky zhodnotil značnou část soudobé české krásné prósy, povídkové i románové knihy Albieriho, Brauna, Stránecké, Konráda, Jeřábka, Heritesa, Lužické, Vlčka, Zítka, Kaminského, Vejvary, Roháčka, Hořicy; Q. F. Renata a Svátka. Z těchto posudků dlužno vyzvednouti stať o Zeyerově knize »Stratonika a jiné povídky« (»Hlídky literární« 1893), v níž vystihl sílu i slabiny Zeyerovy tvorby, oceniv především jeho úctu ke všemu, co jest dobré, velké a čisté. V posudku o románové prvotině Jiřího Karáska ze Lvovic »Bezcestí« (»Hlídky literární« 1894) rozpoznal v nezdařeném a naivním pokuse skutečný umělecký talent, který jistě vytvoří dokonalá díla. V znamenitém kritickém referátě o »Obrázcích« Viléma Mrštíka (»Hlídky literární« 1894) ujal se energicky autora proti výtčům znemravňlosti. Všechny Mrštíkovy prósy působily prý na něho dojmem poctivé, veliké práce, upřímnosti a nevšední pílě, nelze jim tedy podkládati intenci tak málo čestnou.

Vedle krásné prósy referoval Zavoral i o české poesii a v tomto oboru napsal věcný, ale spravedlivě uznalý a mírný posudek o básnické knize Jaroslava Vrchlického »Breviř moderního člověka« (»Hlídky literární« 1893). Úsudek Zavoralův vnesl tehdy do příkrého odsuzování díla Vrchlického v »moravské kritice« tón opravdu noblesní.

Rozsáhlá znalost evropských jazyků uzpůsobila Zavorala k posuzování činnosti překladatelské. Ve svých kapitolách »Jak se u nás překládá« (»Hlídky literární« 1893 a 1895) sledoval krok

za krokem originály francouzské a anglické, aby ukázal namnoze neslýchaný šlen-drián jejich českých převodů. Posoudil překlady z francouzských prosaistů Robi-dy, Zoly, Vernea, Richepina, Lotiho, Mur-gera a Copéeovu báseň »Anděl Páně«, překlady z angličtiny prací Dickensových a Hawthorneových.

Kořist, kterou si Zavoral z těchto pra-cí přinesl, byla značná. Analysováním lí-terárních děl naučil se rozlišovati ideové i citové prvky, rozpoznávati kvality for-mální, poměry obsahu myšlenkového k formě, vníkl do tajů umění stylu. Obdivo-val se mistrné formě básní Vrchlického, brilantní jeho hře ve stavbě veršův i stróf, bohatství básnických obrazů, meta-for a figur, jejich plasticity, barevnosti a hu-debnosti. Prósy Zeyerovy vychutnával ja-ko básně v próse, ocenil krásu antithetic-kého jeho obrazu »Čekala blesk jeho hně-vu a on hodil po ní růží«, odhadl plastiku i dynamiku překrásného popisu nábožen-ských slavností na výspě Delu v jeho po-vídky »Gdoule«. A jak dovedl vystihnouti i vjemovou stránku básnických obrazů, to-ho důkazem jest jeho ocenění Mrštíkoviých »Obrázků«, o nichž pravil, že jsou to »ka-binetní, přímo bravurní líčení ať přírody samé či ruchu v ní panujícího, jimž po-dobných jazykem českým snad ještě ne-napsáno«. Shledal sice, »že místy naneše-no barev, až oči oslňují«, a že »snaha, vy-stihnouti náladu přiléhajícím slovem co nejpřesněji, někdy až přestřelí,« ale vidí v Mrštíkovi poetu »plného hlubokého ci-tu, až podivuhodně jemného a přesného pozorovatele a především mistra slohu«.

Svěží proud katolického novoidealismu zachvátil v těchto letech mladé kněze i laiky, kteří seskupili se kolem buditele básníka, vyšehradského kanovníka Bene-še Methoda Kuldy. K jeho trojnásobnému jubileu vydali 1895 almanach »Pod jed-ním praporem«, úhelny to kámen budoucí stavby moderní katolické poesie české. Bylo tu pojednou nové hnutí, jež se před-stavilo celé české veřejnosti manifestem Bouškovým v »Nivě« 1895 a bylo brzo označeno jménem katolická Moderna. Ho-rečně úsilí mladých lidí vedlo důsledně k založení vlastní revue. Dne 20. srpna 1895 usnesli se v Praze, že budou vydávati »No-vý Život« a brzo potom rozesílali v pro-sinci 1895 charakteristické literární ozná-mení, na jehož textu spolupracovali a

kteří podepsali i Zavoral a tehdejší jeho jihlavský spolukaplan, básník František Kyselý.

Tak stanul Zavoral mezi spolubudo-vateli uměleckého hnutí, jehož až dosud posledním projevem jest pražská Lidová Akademie, která, bude-li konati opravdu své poslání, může konečně vnést požehnání umělecké kultury i do širokých vrstev lidových. Jest zajisté příznačno, že jako před čtvrtstoletím v pražském kří-žovnickém kostele zahajoval Zavoral 1897 sjezd »Nového života« překrásným kázá-ním o svatém Františku Serafinském, tak zahájil v srpnu 1922 v tomtéž chrámu i sjezd kulturních pracovníků promluvou »Křesťanství pramenem pravé osvěty«.

V duchu tohoto novoidealistického hnutí psal Zavoral i svůj cestopisný deník »Z cesty do Itálie« (»Obrázková Re-vue« 1901), kde lze čísti krásné odstavce o italském umění, o svatém Františku z Assisi, o svatém Antonínu, o Florencii, Římu, Neapoli. . . V duchu tohoto hnutí uvedl v život myšlenku vypravení Zeyero-vy »Mariánské zahrady« v plas-tických skupinách na Strahově počínaje rokem 1911. Živé osoby tvořily ladné scé-ny, báseň byla recitována, sbory zpívaly za doprovodu hudby. Byla to jakási obdo-ba lidových her náboženských, které Ze-yer tak míloval. . .

Dokonale literárně připraven rozsáh-lou četbou a svou tvorbou kritickou od-dal se Zavoral již v letech devadesátých druhé hlavní oblasti své slovesné tvořivosti, uvědomělé a soustavné výstavbě moderní české literatury homile-tické. Zavoral vzal si za úkol zreforma-vati českou kazatelnu. Jako jihlavský ka-zatel poznal neudržitelnost dosavadních method kazatelských a ohlížel se po ně-jakém vzoru v cizině. Mladý Zavoral ne-šel pro příklad do sousedního Německa. nýbrž jeho rytířské srdce zamilovalo si geniálního kazatele v Notre-Dame de Pa-ris, Lacordaire-a, jehož konferenční řeči rozpalovaly a uchvacovaly samého Victo-ra Huga. Když však seznal, že české obe-censtvo dosud nestačí sledovati vysoký vzlet Lacordaireův, předsevzal si, že mu-sí počítati s jeho výchovou. Opustil vv-šlapané cesty homiletiky a razil nové drá-hy. Pro moderní pojmy sociologické a na-cionální, které hýbaly jeho dobou, razil nová kazatelská souvětí a mladý kněz

Forťel s vděčností vyznává, že Zavoral nové české generace kněžské učil svým živým i psaným slovem, že na kazatelně lze luštit i nejpalcivější otázky dne.

Zbožňovaný a vyhledávaný praktický kazatel počal záhy shrnovati zeň svých konferenčních řečí do českých časopisů homiletických a odtud vydávati knižní jejich výbory. První knižní edicí bylo šest řečí konferenčních pro dobu postní »V i r o u k u š t ě s t í« (Telč 1895, vydání druhé Praha 1913). Následovaly pak ihned čtyři svazky velkolepého díla *L a c o r d a i r o v a* »Konferenční řeči v Notre Dame v Paříži (Jihlava a Brno 1896—1903), jímž zahájil »Knihovnu světových kazatelů«. Roku 1898 stal se pilným přispívatelem *Prombergrova olomouckého čtvrtletníku* »Kazatel«, jehož dva ročníky v letech 1904 až 1906 též redigoval. Otiskl v něm nejen mnoho prací původních, ale též hojnost ukázek ze světových kazatelů francouzských, italských a anglických. Tyto práce shrnul do krásného výboru z předních kazatelů světových, který vydal jako pátý svazek »Homiletické knihovny« pod názvem »D u c h o v n í ř e č i n a v š e c k y n e d ě l e a s v á t k y r o k u c í r k e v n í h o« (Praha 1902).

Když 1902 založil pelhřimovský děkan Fr. B. V a n ě k homiletický časopis »Kazatelna«, stal se Zavoral předním jeho spolupracovníkem. Také zde uložil mnoho ukázek cizí tvorby, z nichž část vydal v knize J. B. L o b r y »Populární katechetická kázání« (Olomouc 1904) jako 11. svazek *Prombergrovy* »Knihovny Kazatele«. V menších brožurách vyšly jeho příležitostné řeči poutní, sjezdové a stavovské. Knižně vydal ještě svoje znamenitá díla »K á z á n í o n e j s v. S v á t o s t i o l t á ř n í« (Praha 1912), tři promluvy »K ř e s t a n s k á c h a r i t a« (Praha 1913), apologetické promluvy »K r i s t u s a C í r k e v« (Praha 1913) a stěžejní své troj-svazkové dílo »S e b r a n é p r o m l u v y d u c h o v n í«, z nichž díl první obsahuje »Řeči nedělní a sváteční (Praha 1915), díl druhý »Promluvy o svatých svátostech« (Praha 1916), zpracovaný dle Lobry a díl třetí »Promluvy příležitostné« (Praha 1916).

Celou homiletickou tvorbou Zavoralovou táhne se jako zlatá nit jeho životní heslo: »Ž i v o t v ě č n ý, oblažující i naše pozemské žití odleskem nebeské záře, jest

podmíněn vírou v Boha«. Tuto křesťansky jednoduchou ideu odívá Zavoral do všech forem posvátného řečnictví, ať jest to ranní promluva, homilie, kázání, řeč příležitostná, poučení stavovské, řeč konferenční nebo portrét duchovního zjevu. Tyto formy naplnil úžasným bohatstvím látky a prodchnul světlem dalekého obzoru. A jeho řeč v nich je vyciselovanou, slovesnými obrazy protkanou mluvou básnickou.

Specialitou Zavoralovou jsou jeho výbory ze světových literatur homiletických. Vynikající a proslavení kazatelé objevili se v naší literatuře v překladech a parafrázách Zavoralových: Bernard, Millet, Grenet d' Hauterive, Fournier, Bougaud, Bonomelli, Tournemine, Sainte Croix, Massillon, Freppel, Frayssinuos, Botti, Gibier, Dupanloup, Didon, Breton, Felix de Savigne, Montefeltro, Noel, Monsabré, Ravignan, Hulst, David, Pététot, Gay, Savigny, Rauline, přede všemi však Lobry a *L a c o r d a i r e*, jehož žákem učelivým byl Zavoral od počátku a od něhož má i predikát »Český Lacordaire«. Jako Lacordaire, je i Zavoral virtuosem myšlenky a slova. Kdo Lacordaire poslouchal, neměl času na to, aby jeho řeč v duchu rozbíral, nebo o jeho důkazech pochyboval. Lacordaire byl dokonalým vladařem svých posluchačů. Svými široce tekoucími větami uměl tak zabavit posluchačstvo, že zapomnělo úplně na své okolí a žilo v těch dobách a v těch krajinách, jež mu Lacordaire svým sálajícím zrakem vsužeroval. Je ovšem třeba slyšeti i ž i v é s l o v o Z a v o r a l o v o, abychom plně pochopili oprávněnost predikátu »český Lacordaire«. Je v něm hloubka, teplo a kouzlo jeho myšlenek. I lidé nevěřící chodí poslouchati jeho kázání pro skvělou formu řeči a graciézní gesta. Feuilletonista »Národních Listů« Kuffner řekl bez obalu: »Nevěřím, ale přijdu příště zase«.

Zavoral je i mocnou individualitou politickou. Vyrostl v politika ve světové válce z lidumila, který se otcovsky staral o rumunské zajatce v Praze internované. Původně charitativní tato činnost byla po převratu zhodnocena i politicky a Zavoral stal se vítaným pojítkem dvou sprátených národů a jednou z nejmilovanějších českých osobností v Rumunsku. Bylo přirozeno, že se stal členem Národního shromáždění, v němž jako politik

byl mužem stejně konciliantním a tolerantním jako v jiných oborech působnosti. Vynikající byla jeho činnost jako senátora, kteréžto hodnosti vzdal se 1925, když papež Pius XI. řádovým kněžím činnost politickou zapověděl. A tak možno se co nejsrdečněji radovati z toho, že slavný bílý opat strahovský ujímá se opětně horlivé propagace kultu eucharistického, který nikdy nepřestal pěstovati, kráčeje vždy věrně ve stopách zakladatele řádu Svatého Norberta, zvedajícího do výše zlatou monstranci.

Vilém Bitnar.

Arcibiskup Prečan šedesátníkem.

V pondělí dne 8. března dožije se olomoucký arcibiskup, moravský metropolita, Leopold Prečan, svých šedesátin. Narodil se dne 8. března 1866 ve Velkém Týnci u Olomouce. Jeho otec byl mlynářem a rolníkem v »Dolním mlýně«, kde se říkalo také »U Prečanů« a v té pěkné jednopatrové budově pan arcibiskup užíval světlo světa. Studia gymnasiální konal v Olomouci v letech 1877 až 1885, po maturitě na podzim 1885 vstoupil do bohosloveckého semináře v Olomouci, kde byl dne 5. července 1889 na kněze vysvěcen. Poslán byl nejprve za kooperátora do německé osady Bartošovic u Příbora, odkudž se přestěhoval do české Kelče. Roku 1894 jmenován byl adjunktem bohoslovecké fakulty v Olomouci a po třech letech povolal jej tehdejší arcibiskup Theodor Kohn roku 1897 do konsistorní kanceláře. Tam zastával postupně různé úřady, až jej kardinál Lev Skrbenský jmenoval ředitelem a posléze i kancléřem arcibiskupské konsistoře. Když se stal arcibiskupem Antonín Cyril Stojan, učinil Prečana svým generálním vikářem a našel v něm opravdu vydatného spolupracovníka v řízení rozsáhlé arcidiecése. Prečan zvláště za nemoci Stojanovy převzal na sebe všechnu práci i zodpovědnost a byl za to 1923 povýšen na metropolitního kanovníka. Když dne 29. září 1923 zemřel arcibiskup Stojan, zvolen byl Prečan všemi hlasy metropolitních kanovníků kapitulním vikářem a v této hodnosti řídil olomouckou arcidiecési až do 10. listopadu 1923, kdy byl v Římě jmenován arcibiskupem. Jmenování publikováno bylo dne 20. prosince a vysvěcení i nastolení následovalo již 30. prosince 1923.

Prečan již od roku 1894, kdy byl jmenován adjunktem fakulty, pracoval vědecky v oboru církevního práva a stal se 1902 docentem této disciplíny na universitě olomoucké. V této hodnosti byl 1903 promován v Olomouci na doktora bohovědy. V oboru svém stal se na slovo vzatým odborníkem a své vědecké znalosti osvědčil dokonale, když za kardinála Františka Salesia Bauera zpracovával dotazy, zasílané z Říma všem biskupům a odborníkům k vyjádření jako přípravný materiál k novému vydání církevního zákoníku či Codexu. Odpovědi a poznámky olomouckého docenta, jehož jméno zůstalo nejprve utajeno, vzbudily v Římě značnou pozornost, a když se později prozradilo jeho autorství, vyznamenán byl Prečan hodností tajného papežského komořího. Škoda, že vynikající znalec neprospěl své vědě i literární činnosti.

Jako duchovní hlava veliké arcidiecése, zabírající také značnou část Slezska našeho i pruského, je v čele těžkého zápasu o křesťanský ráz naší republiky, o zachování náboženství ve školách a o zachování kulturní državy katolické vůbec. Srdečně kvitujeme zájem arcipastýřův o mladou generaci dorostu akademického, kněžského i laického, a přejeme vznešenému jubilanťu mnoho zdaru v dalších desítiletích života.

Vilém Bitnar.

Hejčlova Bible dokončena.

Sešitem 61. a 62. ukončeno bylo monumentální dílo profesora olomoucké university dra Jana Hejčla, jeho trojsvazkový překlad a výklad Bible České, všech Knih Starého Zákona. Hejčl překládal Starý Zákon dle obecného znění latinského se stálým kritickým zřetelem k původním textům a práci svou počal již roku 1912 kdy v Praze dojednal směrnicе své práce s prelátem Josefem Tumpachem a kanovníkem Antonínem Podlahou, kteří spolu »Bibli Českou« redigovali. Když Tumpach 1916 zemřel, počatou práci redakční dokončil a překlad velikým nákladem, hrazeným velkým dílem ze svých soukromých prostředků, vydal biskup Podlaha a tak jeho bezmeznou obětavostí dílo celé spatřilo v květnu 1925 světlo světa. Dílo je přebohaté i obsahem úvodů, jež Hejčl jednotlivým knihám předesílá i hojnými texty vykládajícími poznámkami, vesměs zajímavými a čtenáře lákajícími. Poslední dvoješit překvapil nejen obsažnou předmluvou autorovou, ale i velmi cenným a vítaným »Rejstříkem vybraných jmen a míst«, který hledání látkových námětů usnadňuje a vydavatel poskytl v něm svým odběratelům nákladního daru v podobě šesti krásných map. Hejčlovým dílem dostává se českému lidu skutečně vzácného daru duchovního i literárního, zpracovaného ryzí češtinou dobře čitelnou.

Význam Hejčlova překladu přerůstá meze průměrnosti a lze jej právem pokládati za jeden z velikých projevů českého kněžstva vlasteneckého, jimiž se teprve plně vyvrcholuje naše obrození.

Vilém Bitnar.

Dufourquovy Dějiny Církve.

Dílo Dufourquovo počalo vycházeti 1903, kdy objevil se na knihkupeckém trhu první svazek pod názvem *Avenir du Christianisme* s podtitulem: *le passé chrétien. I. sv. Epoque orientale. Histoire comparée des religions païennes et de la religion juive*, po němž následoval ihned sv. II. *Epoque synkretiste: la fondation de l'Église*, který byl počátkem vlastního díla, pojednávajícího o dějinách Církve. Jeho historie je úplně novou jak pojetím, tak i zpracováním. Dnes, kdy konečně celé dílo stojí před námi, možno se u něho pozastavit déle.

To, co chtěl Dufourq přinést a co přinesl nového ve svém díle, je snůška vysvětlujících a kritických poznámek, doplňků a oprav, jejich hojnost dává nejlepší svědectví jeho vědecké erudici, neobyčejně obsáhlé a jeho znalostem dějepisným, což vše však neporušuje celistvost a myšlenkovou jednotnost díla. Nejvýznačnějším jeho znakem je snaha rozlišiti a osvětliti hlavní, podstatné rysy, rozhodné chvíle, nejvládnější pohnutky, které vyznačují vítězný pochod Církve staletími a opřítí je historickými fakty. Z těchto důvodů přidržel se Dufourq také nového rozdělení, které při srovnání s předchozím dovoluje tento ponechati přednost, ale které přece má své úvody, jež nutno rozvážiti a mnohdy uznati.

První velké období ve vývoji křesťanství není dle Dufourqa ukončeno Konstantinem Velikým, dobou, která bývá nazývána triumfem Církve. Jemu je prvním důležitým mezníkem ve vývoji křesťanství III. století. Předcházející dvě století přináležejí ještě dlouhé době, v níž rozšiřování křesťanství se blíží svému ukončení a jež byla charakterisována hlubokým zmitáním duševním a projevujícími se snahami o smír a sblížení různých náboženských směrů, což dalo této době název »synkretická«.

Třetím stoletím počíná doba »středozejská« (*méditerranéenne*), kdy v zemích kol Středozejského moře, jimž hegemonie římská vtiskla kdysi jednotný ráz a jež rozrušil nápor barbarů, šíří se zvolna křesťanství, jehož vývoj zde přijímá na se nové, charakteristické znaky a kráčí k novým určením. Proniká nejprve společnost a myšlenkové dění antické, pak ztrácí kraje, kde zvítězil Islam, chřadne tam, kde stojí pod vládou Byzance, koncentruje se a zachycuje pevně v sídlech Germánů, odvrací se od Orientu, který končí v pouštích, aby se mohlo usaditi na březích Okeánů, které je povedou k novým pevninám. Jedině tehdy, když se rozchází s císařstvím východořímským, musí překonati strašlivou krizi a zdá se, že se rozpadne uprostřed amarchie přinesené barbarů: úsilí Franků nemělo dlouhého úspěchu, rozvrat společenský i duchovní se znovu všade projevil, byl konec kontemplací a meditací. Spolu s Církví zdá se býti provždy zničena i všecka kultura.

Tehdy počíná v západních krajích, které se tak dlouho vyvíjely skoro nezávisle na světě východu, skutečná restaurace. Zachráněno šlechtou, křesťanství západu bylo reorganizováno mnichy pod patriarátem klášterů a stává se du-

ševním dědicem císařství, které mu vlastně postupuje i největší část moci politické. Tato renaissance společenská je provázena renaissance duchovní. »Dědíce starověké učenosti nalezneme na školách v Chartres, Paříži a Bologni. Svátý Tomáš nastupuje po Aristotelovi, Jan ze Salisburie je předchůdcem Petrarkovým«. Je to myšlenka Dufourquovi drahá, že Renaissance XV. a XVI. věku není rozhodným obratem v dějinách, jak bývá pravidelně tvrzeno; jemu skutečná Renaissance počíná již stoletím XII., aniž by snad zamikla, naopak stále rostouc ve svém vývoji. Je nucen znovu zdůrazňovati, protože je dosud příliš mnoho lidí — medouků, kteří tvrdí opak, že nelze více — z rozumných a pádných důvodů — pokládati středověk za dobu pověr, nevědomosti a barbarství. Je třeba nepřepínati, jak se často jeví snahami datujícími od hnutí movoromantického, a nepředstavovati si XV. století, jako dobu, v níž návratem k antice byl nalezen základ k modernímu bádání a myšlení vědeckému: skutečný vývoj v činnosti vědecké můžeme pozorovati teprve v době nové. Pravdou je, že literární návrat k antice přinesl nové podněty, ale toho, co by snad bylo bývalo možno přisvojit si pro vědecké poznání, bylo mizivě málo. Dufourq snad zde přepnul sám, ale základní jeho pravdu můžeme směle hájiti: totiž že humanismus a renaissance nebyly tak epochálního významu, jaký by jim mnozí rádi přisoudili na úkor Církve. Dufourq vůbec na vliv antického dědictví dívá se velmi skepticky: »Revoluce strojů a světové sblížení zvrátilo situaci hospodářskou i duchovní. Kdož ví, zda antika řecko-římská nebude žítí jen tím, že zachována křesťanstvím, bude zachráněna alespoň vzpomínka na ni jím a v něm?« Ale Církev předešla této možnosti sama: obohacena dobrem morálním, pokud je v antice nalezla, ale sama schopna rozhojnití je nesmírně, s důvěrou kráčí vstříc novým dobám, které jí očekávají. Konkluzí Dufourquovy knihy je výzva k důvěře a to jí dodává skutečné ceny, neboť žádná doba nebyla tak bohatou na pouhé přísliby jako ta, do níž právě vstupujeme.

Pilgrim.

Dokumentární film.

Amis de l' Art Liturgique (A. A. L.) zvou pařížské obecnstvo každoročně několikrát do svých místností, rue Vanneau, aby jim ukázali něco nového z oboru umění, sloužícího liturgii, nebo z liturgie samé. Na první schůzce letošního roku, ještě ve vzpomínkách na kongres, který probíral otázku kněžského dorostu a pod dojmem, který vyvolalo úmrtí kardinála Merciera, byl pozvaným předváděn film »Svěcení kněží kardinálem Mercierem v katedrále malínském. Je to sbírka dokumentárních snímků, jejichž vznik je dosti zajímavým. Katolíci belgičtí projeví arcibiskupu malínskému své přání zachytiti pro film některé snímky ze svěcení kněží. Kardinál nejen že se přiklonil k této myšlence a schválil úmysl, on sám nabídl, aby jeho katedrála byla snímkům rámcem, jeho seminaristé účastníky svěcení a on sám uvolil se vysvětliti je. Nejsou to tedy nahodilé snímky, ale věrné a krásnému účelu sloužící doklady. Jsou to snímky jedinečné, dotud nepoznané krásy posvátných míst. Nelze zapomenouti, jestliže jsme je jednou viděli a pozorovali perspektivu chrámové lodi, jejíž oblouky ztrácejí se v sešeřelém pozadí, kde nádherně bohatě vyřezávaných křesel závodí

s elegancí a čistotou linií výzdoby skulpturní. A oltář, pokrytý nádherným antependiem, zdobený masivními bronzovými svícny a monumentálním krucifixem. Jaké výmluvné poučení těm, kdož pod záminkou tradice rádi by ochudili výzdobu našich chrámů a ochromují fantazii umělců, a jaké poučení všem těm šlechtným dárcům, kteří však přepřlňují oltáře a chrámy zbytečnou a nevkusnou nádherou, která často nemá jiné ceny než svoji cenu kupní. Právě tak je tomu s bohoslužebnými rouchy. Nenalezneme tu nic, co by mohlo urazit naše cítění. Žádná prostřednost se sem nevloudila. Převládá-li tu jednoduchost, pak je na místě, prostá linie bohoslužebných rouch nemůže urážeti. Přihlížíme-li k těmto snímkům, vyrůstá v nás palčivá touha promítati je všude tam, kde snad již přednáškami a výklady byl povzbuzen zájem o uměleckou výzdobu posvátných míst, aby posloužily příkladem, který je výmluvnější než nejsilnější svazky odborné literatury a než sebedelší a pečlivá přednáška. V mnohých seminářích, kde pocítili potřebu důkladnějšího obeznámení a kde jsou již pořádány přednášky o umělecké výzdobě kostela i o bohoslužebných předmětech, může být tento film vhodným doplňkem předchozích výkladů.

Vedle výchovy umělecké poskytuje film i poučení liturgické. Věřící mohou jen velmi nesnadno být přítomni podobnému svěcení a ještě nesnadněji uvědomují si při tom všechny liturgické podrobnosti. Pročísti nějakou příručku zpravidla mnohým nestačí a výklady odborné se tak často utápí v mrtvých slovech. Řada snímků reprodukuje tu přesně všechny liturgické obřady při svěcení kněží. Tyto obrazy poskytují nejlepší a nejtrvalejší poučení. Kardinál Mercier dobře pochopil poslání vyžádaných snímků. Je tu jakýmsi učitelem. Znal dobře psychologii lidské duše, vždyť tak důkladně studoval vědy filosofické; a byl apoštolem jak ve svém životě, tak i jako vůdce svých věrných.

Ještě nikdy nebylo filmováno při podobné příležitosti s tak pietní úctou k předmětu a s takovým zdarem. Tímto dokumentárním filmem byla ukázána cesta dalším pokusům.

Zdá se nám, jako by neznámý, utajený život prochvíval těmito liturgickými scénami v mystickém šerosvitu chrámu. Je to život velikého kardinála, který tolik miloval krásu liturgických obřadů. Kaple, kterou zřídil ve svém paláci, svědčí o jeho zbožnosti a uměnímilovné duši. Zde, v snímcích, jsou to jeho pohyby a zvlášť jeho tvář, která ožívuje; tvář neobyčejně výrazná a pohyblivá; ztrnulost hierarchická, zdá se, byla mu cizí. V pohledu očí, úklonu hlavy, rysech tváře, můžeme čísti vše, čím byla naplněna jeho duše. I při vznešeném úkolu světícího biskupa Církve cítíme, jak zůstává prosebníkem, kořícím se svému Bohu, dobrým pastýšem svého lidu a otcem svého kněžstva. Je to film krásný, jaký jsme posud u nás nepoznali. Směřuje, jako všechny počiny A. A. L., k hlubšímu poznání krás liturgických obřadů. Vychovává a učí. Osobnost milovaného kardinála Merciera nalezla tu nejkrásnějšího výrazu pro zachování budoucím. Snad bylo by i u nás možno pokusiti se o předvedení filmu, který Společnost přátel liturgie (Paris, 34. rue Vanneau) ochotně zapůjčí.

Pilgrin.

Bohoslovné studium.

Při biskupských konferencích jednalo se mezi jiným také o některých změnách týkajících se bohoslovného studia u nás. Doba pro provedení těchto změn ještě není dosti vhodnou, ale otázka tato nezmizí již z programů biskupských konferencí, ač zatím bylo setrváno při zásadě: „Nil innovetur“. Jde hlavně o to, aby studium theologické bylo soustředěno při bohosloveckých fakultách a aby pátý rok bohoslovci ztrávili teprve v sídle biskupském, kdež by měl ordinář příležitost svoje bohoslovce řádně poznati a kdež by se učili hlavně praktickým předmětům kněžského úřadu. Podobně jest to zavedeno v Německu a obdobná praxe jest zavedena vlastně již dávno při alumnech, posílaných do Říma. S tímto projektem by souhlasila i vláda, jež by byla ochotna theologické fakulty řádně vybaviti stolicemi i inventářem za sumy, jež by ušetřila na diecesních seminářích, které nemohou nikdy dosíci té vědecké úrovně, kterou mají fakulty. Mimo to by odpadlo pak stále vypočítávání a vyčítání, co stojí jeden bohoslovec a kolik profesorů připadá na malý počet bohoslovců. Dnes ještě ozývají se z řad suffragánů pražské arcidiecese námitky proti těmto změnám a zejména obavy, aby vláda nechtěla zasahovati přímo do bohosloveckého studia, ačkoli až dosud vždy bylo respektováno kancléřské právo arcibiskupovo. Někteří jiní církevní hodnostáři slibují si od této změny zvýšení vědecké úrovně studijní. V rozvrhu pražské theologické fakulty byly již provedeny některé změny, týkající se zvýšeného studia filosofie a dogmatiky na úkorně kterých vedlejších pomocných předmětů. I tu se osvědčuje, že Církev nikdy nesáhá k prostředkům palliativním. Ani v době, kdy hrozí tak veliký nedostatek kněžstva, se požadavky nesnižují, nýbrž naopak zvyšují. Jest to jediné správná metoda pro budoucnost. Smutné zkušenosti některých řeholí z minulosti jež se snažily získati dorost snížením vědecké úrovně, jsou dobrou výstrahou. Pozdní professe a pozdní ordinace u jesuitů naproti tomu značně zvýšila kvalifikaci kněžstva tohoto řádu. S těmito změnami souvisí dále úmysl dáti studovati chovance české kolleje, jež má nadále býti společna na Gregorianě, o čemž referujeme na jiném místě. S touto úpravou současně by mohla být vyřízena stará otázka katolické fakulty bohoslovecké v Bratislavě, kde — jak známo — po převratu naše vláda provedla ten kocourkovský kousek, že zřídila fakultu, jmenovala profesory, nadělala řadu nových stolic a zapomněla se zeptat v Římě, zda tuto fakultu jakožto katolickou uznává, takže do dneška nedošlo k realizaci této fakulty. I tato nedorěšená věc mohla by býti upravena v tomto rámci.

Dr. Alfred Fuchs.

Gregoriánská universita v Římě,

na niž mají býti podle úmyslu směrdatných činitelů posílány v budoucnosti také chovanci české kolleje v Římě, (dosud navštěvují jak známo Collegio Urbano, ústav Propagandy), má býti rozmnožena o celou řadu stolic, jejichž profesori se budou obíratí novodobými

vědami, jako experimentální psychologií, sociální politikou atd. Mimo to má podle našich informací býti na tomto ústavě zřízena stolice pro mystickou teologii, jednak, aby se pravá mystika odlišila správně od všelkého nezdravého mysticismu, jednak také vzhledem ke snahám unionistickým, neboť jest třeba ukázati Východanům, kteří poukazují na hloubku mystiky východní, že i Západ dovedl vytvořiti hlubokou mystickou teologii a poesii. Dr. Alfred Fuchs.

Náboženské vyznání profesora Hromádky.

Známý profesor Husovy theologické fakulty dr. Hromádka vydal opět spis, který jej prospěšně odlišuje od některých novodobých protestantských polonevěrců. Míjíme spis vydaný k osmdesátým narozeninám evangelického faráře Karafiáta, širší veřejnosti známého jako autora známé knihy pro děti, „Broučci“. Kniha Hromádkova obsahuje vyznání víry v pozitivní zjevené náboženství, zdůrazňuje víru proti novodobému kriticizmu, jenž sahá na samy základy jakéhokoli křesťanství s moderní světskou civilizací atd. Dr. Hromádka, který ve svém spise cituje také Guardiniho, zdůrazňuje, že pro věřícího člověka není „náboženské otázky“, nýbrž jistota víry; věřící člověk nehledá nálady a dojetí v kosmických dálkách, nýbrž chce býti „nejmenším broučkem Božím“. Tato slova, jež vylouvají přímo františkánskou reminiscenci, vedou také dra Hromádku k tomu, že nazývá svého oslavence po františkánsku „zpěváčkem Páně“ a „ioculator Domini“. — V cyklu „Filosofické Jednoty“ vyslovil se též evangelický theolog proti Masarykovu pojetí křesťanství: křesťanství, jež činí středem snah člověka, humanitu, není již křesťanstvím, jež je theocentrické, christocentrické. Srovnává Masaryka s mládencem z evangelia, jenž jest ochoten následovati Krista, ale váhá se vzdáti svých statků (v tomto případě kulturních), nebo s oním zákoníkem, jenž uznal toliko etnické principy Kristova učení a „nebyl dalek od království Božího“, ale přece ještě ne plným vyznavačem Kristovým. Dr. Alfred Fuchs.

Průvodce literaturou.

Jan Hejčl, Bible Česká. Díl první, Knihy Starého zákona. Svazek třetí, Isaiáš až Knihy Machabejské. Dle obecného znění latinského se stálým kritickým zřetelem k původním textům přeložil, úvody předepsal a výkladem provází... Redigoval Antonín Podlaha. S desíti obrázky v textu a šesti mapami. Praha 1925. Nákladem „Dědictví Svatojanského“. Stran VIII. a 1252. Cena Kč 113.—. (Předmluva. Rejstřík obsahu.)

Alois Stork, Z duchovního života. Praha 1925. Nákladem „Dědictví Svatojanského“. Stran 200. Cena Kč 5.—. (Zkušený vůdce duší podává mnoho cenných pokynů k vedení života náboženského.)

J. L. Hromádka, Jan Karafiát. Praha 1925. Nákladem Synodního výboru Českobratrské církve evangelické. Stran 84. Cena Kč 4.—. (S bibliografií spisů autora „Broučků“.)

Maurice Dufourq, L'histoire de l'Eglise. Svazek 1.—7. Paříž 1903 až 1925. Nakladatel Plon et Nourrit.

Romano Guardini, O posvátných znameních. Z němčiny přeložil Ludvík Vrána. Věnováno Františku Odvalilovi. Stará Říše na Moravě, v říjnu 1925. Nákladem Marty Florianové. Stran 98. Edice „Kurs“, svazek 12. Cena neudána.

Henry Massoul, Dva poutníci Milostivého léta. Z franštiny přeložil Frant. Odvalil. Stará Říše na Moravě, v prosinci 1925. Nákladem Marty Florianové. Stran 58. Edice „Kurs“, svazek 15. Cena neudána.

Josef Rybák, Panna Maria v plánu stvoření a působení její na lidstvo. Druhý cyklus májový. 32 přednášek. Praha 1926. Nakladatel Gustav Franc. Stran 172. Cena Kč 12.—. (Pokračování cyklu májových promluv sociologických „Časové otázky“, vyšlých 1924.)

Pax. Časopis pro přátele benediktinského řádu. Vydává opatství Emauzské v Praze II., 320. Redaktor P. Marian Schaller, O. S. B. Vychází každý druhý měsíc jako dvoješit o 56 stranách. Předplatné na celý rok činí 18 Kč s poštovním 20 Kč, do Ameriky 1 dolar. Nový tento časopis bude přinášeti články liturgické, chorální, asketické, biblické, cestopisné, dějepisné, jakož i četné obrázky. Spolupracují členové všech benediktinských klášterů v republice Československé.

HLÍDKA FRANTIŠKÁNSKÁ.

Svatý František a katolická aktivita.

Zpěvášek Páně, ioculator Domini, v čem může být příkladem naší době s její složitou civilizací a technikou? Znamená to snad, že máme jako asiský světec opustiti všechny záruky svého občanského života, všechny formy a podobně jako světec v kajicnické říze vypravovati lidem jedině o Bohu a jeho nekonečném milosrdenství? Blaze tomu, kdo to dovede a kdo v sobě cítí sílu božského poslání tak mocnou, aby dovedl opustiti vše, co mu

svět dává ve formě společenského postavení, úřadu, povolání. Snad není jediného z nás, ke komu by v mládí, v době, kdy ještě byli jsme schopni heroismu, nebyla přišla podobná myšlenka: spustiti se cele na Boha a jíti bez bázně v srdci tak jako svatý Petr po hladině vodní. Ale brzo přišly chvíle, kdy jsme se začali bát, kdy jsme začali tonouti, protože jsme se báli. Nestali jsme se světci, nestali jsme se heroji. S tisíci stožáry vyplouvá prý jinoch — podle známého Schillerova epigramu — do života a tíše na zachráněné lodičce

vrací se do přístavu zpět. Všichni jsme měli kdysi dobu čistého františkánského vzletu, čistých františkánských inspirací, ale jsme rádi, že jsme z tohoto heroismu zachránili alespoň tu kocábku. Křesťanský život v pozitivních, daných společenských formách. A to není málo. V době, kdy protestant Sabbatier napsal svoji knihu o svatém Františkovi, stala se jeho postava světcova do jisté míry modou literárních snobů. »Insel-Verlag« vydal Fioretti v antiquisující vazbě s iniciálkami Woppswedských, literární dámy četly Fioretti a společnosti se zmocnilo »františkánské hnutí«. V kavárnách se debatovalo o tom, jak by to bylo pěkné, kdyby se nesedělo v kavárně. Připomínalo to pastýřské idylly z doby rokoka. Šlechtičny a šlechtici si mysleli, že se vrací k nezkažené přírodě, jestliže mezi učesanými a neparfumovanými ovečkami v krojci, jež podle jejich představ nosili aničtí pastýři v koketních sandálech s vysokými podpatky blouznili v ulízaných alexandrinech o nezkažené panenské rousseauovské, watteauovské a fragonardovské přírodě, jež přírodou nikdy nebyla. Nuže — takovýto vztah my katolíci ku františkánskému hnutí mítí nebudeme a nechceme. Nebudeme blouznit o chudáčkovi Páně a o stigmatizaci, nebudeme chtít dosáhnout nejvyšších vrcholů duchovního života pseudoliterární koketerií. Náš svatý František není Františkem, jak si jej upravil protestantský pietism a kvietism, jak si jej upravila společnost, jež v náboženství hledá především nálady a podráždění smyslů. My víme dobře, že svatý František není světce duchovního bohémství, nýbrž přísné kázně, třebaže vymykal se život prvních františkánů společenským formám své doby a víme dobře, že prostá, opravdu zbožná a pokorná terciárka jest bližší tradicím františkánským, než jejich bibliofilští obdivovatelé. Nestali jsme se heroy, nevzdali jsme se všech záruk občanské existence. Snad někdy v teskných chvílích se nám zdává, že jsme to udělat měli a mohli — ale víme dobře, že nebyla-li v tom vůle Boží, že musíme plnit svůj úkol také jinde a že přes to můžeme se dívat s dobrým svědomím na obraz stigmatizovaného světce. Snad ty heroické náběhy našich osmnácti a dvaceti let daly nám alespoň takovou zásobu ohně a vznětu, abychom mohli s

knězem u oltáře volati »ad Deum, qui laetificat iuventutem meam«. — Od svatého Františka se učíme vydávati svědectví slovu Božímu, vydávati je všude a za všech okolností, veškerou formou, jež je důstojna slova Božího. »Žertovatelé Páně« znali souvislost mezi humorem a svatostí. Nebylo jediné metody — a častoto byly metody podle dnešních našich názorů groteskní — jen aby se přiblížili lidským srdcím, aby přiblížili Boha lidským srdcím. Mluví se o katolickém aktivismu. Myslí se tím na katolicism, který nezůstává pouze omezen na chrám, faru a sakristii, nýbrž který jde mezi lid, který chce, aby náboženství bylo kvasem pronikajícím veškeren život. Aktivism, který vymýšlí stále nové metody, jsa si vědom, že »každá doba vyjadřuje jiným způsobem tvář Kristovu«. Učíme-li se od svatého Františka radosti ze všech dobrých sladkých darů života, za niž velebí Boha ve své Sluneční písni, pak se musíme od něho učiti také odříkání, rozímání, neboť jest právě charakteristickým znamením západní církve, že dovede spojovat rozímavost s extensivní činností, pokoru s autoritou — svatý František a svatý Dominik jsou světci, kteří náležejí k sobě.

»Crucis Christi mons Alvernae recenset mysteria«.

Františkánská radost je spojena s láskou ke kříži — radost a bolest nikdy nejsou tak blízko sebe, jako u křesťana. Nebudeme tedy toužiti po tolstojovskému po životě primitivním, nebudeme utíkat z dnešních společenských řádů. To bychom špatně rozuměli svatému Františkovi, který toho také nečinil. Veškero jeho úsilí se neslo k tomu, aby jeho řehole byla schválena, aby jeho hnutí byla dána přesná a přísná společenská norma a forma — v tom se právě hned předem lišili Františkáni od rozličných flage'llantů a fraticellů. Byli mystikové, ale nikdy blouznivci. Nebude tedy pro nás platit o svatém Františkovi pohodlná formulka: Admirandus, non imitandus. Tak snadno nelze se vypořádati se zjevy světců. Je třeba i v dnešní společnosti nalézt formy, aby duch svatého Františka ovlažil dnešní náboženský suchopar. Svatý František je světec časový, neboť věci, jež mají věčnou hodnotu, jsou vždycky časové. Admirandus et imitandus! *Dr. Alfréd Fuchs.*

Hymnus v den Stigmatizace Svatého Franříška.

Z Breviáře Frantiřkánu. Z latiny přeložil Alfred Fuchs.

Crucis Christi mons Alvernae
recenset myſteria,
ubi salutis aeternae
dantur privilegia,
dum Franciscus dat lucernae
crucis sua studia.

Hoc in monte vir devotus
specu solitaria,
pauper a mundo semotus,
condensat jejunia:
vigil, nudus ardens totus,
crebra dat suspiria.

Solus ergo clausus orans
mente sursum agitur,
super gestis crucis plorans
moerore conficitur:
Crucisque fructum implorans
animò resolvitur.

Ad quem venit Rex de coelo
amictu seraphico,
sex alarum tectus velo
aspectu pacifico,
affixusque crucis telo,
portento mirifico.

Cernit servus Redemptorem,
passum impassibilem,
lumen Patris et splendorem,
tam pium, tam humilen:
Verborum audit tenorem
viro non effabilem.

Vertex montis inflammatur
vicinis cernentibus,
Cor Francisci transformatur
amoris ardoribus,
corpus vero mox ornatur
mirandis Stigmatibus.

Collaudetur Crucifixus
tollens mundi scelera,
quem laudat concrucifixus,
crucis ferens vulnera,
Franciscus prorsus innixus
super mundi foedera. Amen.

Alvernská svatá skála
připomíná Kristův kříž,
blaženost jímž kyne stálá,
odměna a nebes říš,
kde zář Kříže neskonalá
k Frantiřkovi spěje blíž.

Muž tam v lůně svaté skály
osamělou našel skrýš,
chudý od světa se vzdálí,
postů mnohých přijal tíž,
bdělý, nahý, žár jej pálí,
vzdech se nese k Bohu výš.

Sám se zavřel u jeskyni,
myslí výše zalétal,
pláče nad tím, Pán co činí,
nad Křížem jej jímá žal,
Kříže plod a dobrodiní
stále v mysli rozjímal.

Sestoupil Král s nebe svatý
jako Anděl Serafín,
křidel šest jsou jeho šaty,
v jeho zraku míru stín,
s Křížem Páně pak byl spjatý —
zázračný to Boží čin.

Zná žák Spasitele svého:
Nejsa trpný, trpěl Pán.
Odlesk Otce nebeského,
jenž nám v pokoře byl dán:
Slyš zvuk hlasu tajemného
jaký lidem neslychán!

Vzplála záře na pohoří.
lid zří žár v skal temeni.
Frantiřkovo srdce vzhoří
v lásky čirém plameni,
na těle mu Pán Bůh stvoří
přezázračná Znamení.

Chvalme Krista v Kříže bolu,
hřích jenž shladil věků věk,
ukřižován s ním je spolu
nositel ran, Frantiřek,
zhrdalt v pozemském tom dolu
vším, co světa požitěk. Amen.

První desítka českých knih frantiřkánských.

Kulturním pracovníkům, kteří v letošním jubilejním roce hodlají o svatém Frantiřku psát, přednášet a jeho památku jakkoliv jinak oslaviti, chceme v této rubrice podati seznam několika desítek cenných publikací o světcích.

Kvítko sv. Frantiřka. Z italsk. přeložili Karel Dostál Lutínov a Alma Gelata. Nový Jičín 1901 a 1902. Vydal „Nový

život.“ Stran 148. Obrázkovou výzdobu kreslil český benediktin. (Úvod. Překlady 53 kvítků. Reprodukce obrazů: Wyspiański, Svatý Frantiřek a Giotto, Smrt světce Frantiřka.)

Alois Lang, Jacopone da Todi. Blázen pro Krista. Moravská Ostrava 1906. Vydalo „Studium“ v Babicích u Lesonic. Stran 94. Obrázkovou výzdobu kreslil Frantiřek Bílek. (Studie o slavném básníku frantiřkánském, tvůrci hymnu „Stabat Mater“.)

Joh. Jørgensen, Poutníková kniha. Z františkánské Itálie. Z dánštiny přeložil Karel Vrátný. Praha, v září 1910. Nákladem Revue Meditace. Stran 267. Titulní list kreslil Jan Kouňpek. S reprodukcí lepu Franka Brangwyna, Assisi.

Vlastimil Kybal, Svatý František z Assisi. Pokus o psychologii jeho života a myšlení. Praha 1913. Nákladem Jana Laichtera. Stran 252. Se 45 obrazy a 2 mapkami. „Otázky a názory“, svazek 35. (Podrobný rozbor a posudek této knihy otiskl Vilém Bitnar v „Hlídce“ 1914.)

Leandr Brejcha, Spisy a myšlenky světce Františka z Assisi. V českém překladě vydal, úvodem a poznámkami opatřil. Praha 1915. Nakladatel Bedřich Stýblo. Stran 288.

Svatý Bonaventura, Život svatého otce Františka, zakladatele řádu Bratří Menších. Z latiny přeložil Antonín Ludvík Stříž. Praha 1920. Vydal Ladislav Kuncíř. Stran 150. Dřevoryty vyzdobil Ferdiš Duša. Vytiskli Kryl a Scotti v Novém Jičíně. „Družstva přátel Studia v Praze“ kniha třetí.

Kvítky slavného pána svatého Františka a jeho bratří. Z itaštiny přeložil Karel Vrátný. Praha, listopad 1921. Vydal v po-

čtu 1500 výtisků Ladislav Kuncíř. Stran 259. Vignetu kreslil František Vik. Vytiskli Kryl a Scotti v Novém Jičíně.

Alois Lang, Jacopone da Todi. Blázen pro Krista. Druhé, opravené vydání. Praha 1922. Vydal Ladislav Kuncíř. Stran 116. Knižně upravil V. H. Brunner. Vytiskl Obzina ve Vyškově. „Spisy Aloise Langa“, svazek 1. „Družstva přátel Studia v Praze“ kniha 22.

Antonín Šorm, Sborník úcty světce Antonína Paduánského v českých zemích. Sestavil a vlastním nákladem vydal. . . Praha, prosinec 1925. Stran 136. S 25 obrázky v textu a 15 přílohami. Obálka Olgy Runtové. Vytiskla Československá akc. tiskárna v Praze. Cena Kč 24.—. (Řada studií o současníku světce serafinského, svatém Antonínu z Padovy, františkánu, s připojenou bibliografií české literatury svatoantonínské.)

Antonio Colombo, František z Assisi. Přeložil Jiří Havel. Praha 1925. Nákladem Československé akc. tiskárny v Praze. Stran 159. Se 17 obrázky dle mistrů: Dupré, Robbia, Gozzoli, Mancinelli, Giotto, Bruschi. Cena Kč 10.—. (Knižka přístupná širším kruhům čtenářstva, řada prostých líčení o nejdůležitějších životních událostech světcových.)

HLÍDKA DIVADELNÍ.

Glossa k jubileu Marie Hübnerové.

Únor 1896 stal se důležitým mezníkem pro vývoj mladé umělkyně, jež přinášela s sebou do Národního divadla životní výchovu z malých scén, chuť tvůrčího rozmachu a cpravdovost názoru na dramatické umění. Únor 1926 jest součtem let členství u prvního uměleckého ústavu národního, nikoli součtem práce a konečného hodnocení. Činorodý elan herecký, vyvěrající z nejvnitřnější životní potřeby a uchovávaný umělkyní v plné svěžesti pro úkoly další, jest předznamenáním jubilea, které náleží k reaktuelnějším oslavám, jichž jsme za poslední léta svědky.

Paní Marie Hübnerová náleží k absolutním kladům českého dramatického umění. Vývoj hereckého stylu poslední doby není dobře myslitelný bez její aktivity, pokud ovšem máme na mysli opravdový styl, nikoli pouhou kopii a módu. Sama vyrostla z podmínek života hereckého nejvážnějších, kdy takřka doznávalo umění starých mistrů a nový svět se rodil v novém umění, vyzkoušela hodnoty své duše v kvasném období přechodů a směrů. Ukázala se sama místryní velkého slohu i sug-

gestivní představitelkou drobného světa, davší drobnokresebné zajímavosti dech neobyčejné bezprostřednosti a zživotnivší spoustu lidových typů, které v její interpretaci samostatně žily jako živé organismy, proti folklorním představám tolika umělců méně opravdových. Pružné nitro, ukázněná citlivost nervů, pevný pohled do životní skutečnosti a psychologická obraznost jsou její vlastní bytostné znaky, kterými tvoří své dílo, překonávajíc čas i prostředí, poněvadž jejím uměleckým ideálem a jeho výrazem jest právě život. A sice život plný, to jest soustředění citu, vůle a touhy do jednoho ohniska, ze kterého vyzáruje znovu celého člověka v nejrozmanitějších podobách lidské podstaty se všemi atributy rodu a individua. Proto její historická transfigurace má stejně všechny hodnoty života jako realistická kreace nebo problémová imaginace. Z umění jejího jest vyloučen mrtvý pathos jako detailní plochost i papírová schematičnost.

Jubileum paní Hübnerové jest nejvážnější příležitostí k tomu, abychom se zamyslili nad krásou a životní věrou umění velikého a čistého.

Dr. Jan Sajíc.

Tři a tři.

Nové české drama představují nám dva typičtí autoři různých věků a konec konců i jiných navzájem uměleckých generací. Na dva autory dramát připadá v posledním období jeden spisovatel veselohry; čili první trojice česká charakterisuje nám úsilí našich scén o vlastní původní repertoar: Hilbert, Bartoš, Šrámek. Proti současnosti v české produkci i reprodukci divadelní žila reprodukce cizích děl zcela ve znamení minulosti, a docela minulosti velmi dávné. Tato druhá trojice zní jmény: Aristofanes, Calderon a Shaw. Rozdělení je důsledné, neboť ze žijícího Shawa obnovené bylo dílo nenové, a to jistě ne z příčin literárních.

Jaroslav Hilbert vzbudil loni svým »Druhým břehem« ethické povědomí v soudobé společnosti, zanesené návalem materialismu a planého socialismu z teorie, nikoli ze života. »Druhý břeh« znamená v českém dramatu návrat od libivých ploch k rozjitřeným hlubinám, od divadla pro divadlo sklon k ideové náplni a k mravní funkci divadla, jež jest přece jen původní známkou české produkce dramatické vznikem a účelem. Hra zapůsobila prudkým dojmem, bezprostředně a naléhavě. V »Praporu lidstva«, který jest druhou částí zamýšlené ethické trilogie Hilbertovy, pokračuje dramatik v cestě za mravními hodnotami, jež jsou podle něho rektory lidského života. Šlo-li v »Druhém břehu« o Boha, staví nová práce na scéně svědomí jako »praporečnicka lidstva«, svědomí absolutní, konstantu s matematicky přesnou funkcí, uvedenou v pohyb na určitých místech a v určité determinovaných dobách. »Prapor lidstva« jest daleko civilizovanější než civilní »Druhý břeh«. Tím asi stojí nové dílo na základně, která zaviňuje, že není dosaženo hutnosti a plně dramatické účinnosti jako v díle předchozím. Koncísosť »Druhého břehu« rozběhla se zde značně do šíře fabulistických podrobností, šed námětu do jisté míry absorbovala metafysické rozlety »Praporu lidstva« a nitro dramatických osobností nahrazeno bylo konstruktivní postavou X, jež znemožnila vnitřní dramatisaci svým apodiktickým zasažením zevně. Napětí »Druhého břehu«, které dosahovalo absolutních poloh dramatických, uvolnilo se v »Praporu lidstva«. Není-li nové dílo Hilbertovo ve formě a v námětu rovnocenné

s dílem posledním, má s ním společné úsilí o zhodnocení mravních sil lidských, a pro toto úsilí je to dílo čestné v řadě současných dramát českých. Bylo scénicky řešeno diskretně v režii Karla Dostála za výtvarné účasti Vlastislava Hofmana. Herecky ukázalo stejné klady jako blahé paměti »Druhý břeh«.

Drama, filosofie a skutečnost mísí Jan Bartoš ve hře »Vzbouření na jevišti«, jež může býti označena jako klad v osobním vývoji autorově, pokud se týká formy a osvobození z křečí minulosti, nikoli však v absolutní harmonii tří pojmů, jež udávají podtitul hry. Z těchto tří pojmů lze přijmouti zcela dobře první: drama. Formální schematismus dřívějších prací dozrál částečně k dramatickým hodnotám, jistě pod vlivem Pirandellovým, na jehož »Šest postav« v mnohém silně upomíná. Filosofie Bartošova posledního díla jest zcela subjektivní pocit a nálada, která v myšlenkovém řádu se bortí pod přímějším pohledem na ideologii hry. Noetický základ věci jeví se pak zhola vydán chvilkovému ladění divákovy pozornosti. Mísení skutečnosti do horečné fantasmie díla, docela již přijaté z Pirandella, není nijak průkazné a mate obsahově celek, který po stránce formální má tolik předností před úplně chaotickými pracemi Bartošovy dramatické činnosti. »Vzbouření na jevišti« pokládáme za vážný experiment relativně k autorovi, nikoli za dílo, jímž by se české drama dostalo na novou cestu, ze které by vzrostlo na veliký umělecký útvar. — Tím spíše, poněvadž o vyzdvížení kladných vlastností hry usilovala herecká sedma nejvážnějších umělců našich, z části prošlých školou Pirandellova umění v »Šesti postavách« a ve hře »Každý má svou pravdu«.

Fraňa Šrámek ocitl se zato svým »Ostrovem veliké lásky« mimo vlastní dobré vlastnosti, jež mu vždycky dosud zbývaly i při věcech sebe méně zdařilých. Zabloudil na zámoří, kde se nevyzná asi tak, jakoby lyrický básník chtěl psátí film, kde je zapotřebí mnoho triků, děje a dobrodružství. Známe přece jeho pokrocené příběhy dramatické poslední doby, kde lyrismus převládá celou osnovu; ale aspoň jsou v nich místa pěkného lyrismu. Kdežto v »Ostrovu veliké lásky« není ani onoho lyrismu, kterým bychom chtěli omluviti omyl básníkův. Jest až

trapno doznávati, že tímto dílem řadí se Fráňa Šrámek mezi dramatické autory bez vkusu invence, třebaš nalézá své advokáty tu a tam. Nevymaní-li se z úpadku, který ho stihá poslední dobou, bude lépe nepsati již pro jeviště, zejména nelze-li ani dobrým hercům dáti příležitosti k poctivé hře. O fiksláře pak nestojíme. Na nervy myslících lidí nepůsobí pikanterie silná, tím méně slabošská, fádni a hloupá. Pěkně vypravené vlnící se moře může býti pro autora symbolem, nikoli záchrancou pro jeho plůdek.

V repertoiru cizím viděli jsme znovu *Aristofana* v jeho eirenistické komedii »*Lysistrata*«. Jan Bor opakoval ve vinohradském divadle svou inscenaci starověké klasické hry ze Švandova divadla, kterou provedl přede dvěma roky. Rozměrnější scéna a větší možnosti inscenační i sborové přivedly jej k částečné monumentalisaci Aristofana. Nehledíc k offenbachovskému nádechu, jaký dal *Lysistratě* dříve, zdá se mi, že představení Švandova divadla bylo lehčí, delikátnější a působivější. Vinohradská inscenace přidržela se nudity v massách, jež hraničila s nevkusem a přesyceností. Vtip a tendence komedie ztratily se v zesílené pikantnosti některých průvodních částí, zatím co hlavní partie se splošťovaly, zachraňovány jediné *Lysistratou* sl. Pačové, jež usilovala o správné profilování postavy, jež v komedii jest heroinou (jak vtipný a silný moment u klasického dramatika!). Obnovení »*Lysistraty*« neznamená nic zvláštního pro naše poměry, jimž při veškeré pointovanosti a životnosti, ba dokonce současnosti poměrů, jest obhrublost řecké komedie cizí, zvláště je-li účelem inscenace pikanterie, maskovaná zdánlivou monumentalitou. V otázce vnější techniky se ukázalo plus subjektivní v tom, že režisér Bor dovede vyvolati pohyb massy, a pak že dovede rozvrhnouti plán pro plastiku scény.

Švandovo divadlo vstoupilo do sféry u nás málo známé. Calderonské drama a veselohra, kromě ojedinelých pokusů, nemá u nás tradice ani scénické kultury. — Jestliže malé divadlo pojalo do plánu svých komorních her *Calderona*, a z něho neznámou veselohru »*Veřejné tajemství*«, svědčí to o originalitě ve snaze repertoární. Calderonův bibelot vyjímá se velmi dobře na české scéně. Po-

esie nálady a rozkošné hravosti s utajenou něhou vynikla suggestivně z díla samého, ačkoli, jak výše pověděno, chyběla tu jistě kultura i tradice formy a ovzduší. Intermezzo bohatého klassika španělského vzbuzuje přání, aby i na této půdě vrostly plodné činy našeho divadelnictví z děl Calderonových velkých i největších.

Není-li na příklad Calderon u nás do- movem, zdá se, že Bernard Shaw těší se velkému kultu. Shaw má jistě svůj velký význam v evropském dramatu, ale budeme pomalu trpěti nadvýživou shawovskou. Stará historie Shawova, zvaná »*Živnost paní Warrenové*«, byla sice nastudována znovu pro výsostné umění M. Hübnerové, ale vskutku kromě výkonu jejího nedovedla nás zaujmouti svými známými dramatickými hodnotami z doby minulé. Vidíme-li v Shawovi obratného a vtipného dramatika, nejsme takovými spříseženci, aby slovo Shaw budilo u nás představu věčného mládí a absolutnosti. »*Živnost paní Warrenové*« jest idiomatický kus pro anglickou společnost, nemá vztahu k našim poměrům, tím méně dnešním. Stanovisko jeho jest čistě tendenční, jako jsou tendenční jeho postavy. Neřeší problému, dávno vyřešeného křesťanskou morálkou. Stará hra Shawova obsahově jest nezáživým traktátem, morálně dovede býti i záškodnická (matka má míti k dceři plný respekt, zatím co syn chová se k otci jako nevychovaný klacek), formálně je solidní až koženě. Lidsky je zajímavá právě jen paní Warrenová. A umělecký výkon paní Hübnerové, svěží a hluboký jako před lety, čini paní Warrenovou světle a patrně zajímavější tisíciprocentně, než by byla sama o sobě. Nejsme-li sentimentální k jiným autorům, nesmíme sentimentálníčiti ani při Shawovi.

Ze součtu tři a tři zbývá nám tedy po zralé úvaze dosti málo. Čas kvapí, velká díla čekají. Caveant consules, aby nás nepřekvapil konec sezony! *Dr. Jan Sajic.*

Průvodce literaturou.

Loučenský, Pro maminku. Lidová hra ze života služebné dívky o třech jednáních. Na oslavu sedmistyletého jubilea úmrtí svatého Františka Serafinského. Ve prospěch Útulny slepých dívek na Kampě v Praze a Siroťčince Svatého Františka ve Slatiňanech u Chrudimě napsal . . . Praha 1925. Nákladem Družstva Vlast. Stran 80. »Bibliotéka

dramatických prací a sólových výstupů pro jeviště katolických spolků a jednot.« Cena neudána. (Děje se za nynější doby na Ohrudimsku, šest pánů, čtyry dámy.)

Josef Sprengler, Ein rheinisches Festspiel. Stať kritická v revui »Hochland« 23, 1926, číslo 4. (Leo Weismantel, Der Kurfürst, slavnostní hra v Trieru.)

HLÍDKA VĚDECKÁ.

Ke sporu o denáry knížete Svatého Václava.

S blížícím se tisícím výročím smrti největšího českého světce a patrona Václava, o němž objevují se den ode dne častější zmínky v tisku všeho druhu, ukazující, že rok 1929 bude velikým svátkem veškerého českého světa i celého čsl. státu, vynořují se i otázky rázu vědeckého, které se připínají k postavě našeho světce. V poslední době víří ve vědeckém světě častěji nadhosený nevyřešený problém první české mince, denáru svatováclavského. — Zprávy o tisíciletém trvání pražské mincovny a denárech sv. Václava vyvolaly čilý zájem široké veřejnosti, která však je dosti nepřesně informována zásluhou denního i týdenního tisku, jenž se otázky zmocnil. Proto bude zajisté vhodná tato kratičká stať s cílem čistě informativním: Numismatika česká jest staršího data, neboť již v 18. věku byla pěstována. Známý jsou sbírky starých mincí v Národním museu, které nashromáždil vlastenecký biskup litoměřický Valdštýn a hrabata Šternberkové. Dostí velké známosti těší se také první vědecká práce z oboru numismatiky od Mikuláše Adaugta Voigta (Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Münzen). Spor se vede o pět známých denárů svatováclavských, nalezených vesměs v zahraničí, totiž u Althöfen v Poznaňsku, u Frankfurtu nad Odrou, v Pomořanech (Rummelsburg) a na ostrově Bornholmu. Denáry tyto mají kolem křížku vyryto VENCIEZLIVVS, což přirozeně vyložili němečtí badatelé Dannenberg a Bahrfeldt tak, že jsou to denáry českého knížete Václava svatého, poněvadž dějiny této doby neznají jiného panovníka toho jména. Nález tento byl jedním z oněch, objevených na obchodních tepnách, vedoucích na východ k moři. V mínění tom utvrzování byli nálezem mincí českých knížat počínaje Boleslavem I. až k Oldřichovi. Z českých badatelů nové doby Beneš (Památky archeologické a místopisné 1868) připisoval je světcí Václavu. Proti tomuto názoru vyjádřil se pak Josef Smolík, badatel rázu a doby Palackého, která ve všem zdůrazňovala český

svéráz a nezávislost od kultury západního světa. Odtud pochopíme Smolíkovy názory, zavrhuující cizí vzory a předlohy a snažící se všecko vysvětliti z prostředí domácího. — Podceňováním vladařských schopností světce Václava dospěl k názoru, že tehdy nebylo ještě jednotného českého státu a proto nemohlo býti ani čes. ražených peněz. Smolík (Smolík: Denáry Boleslava I., II., III. a Vladivoje, Rozpravy Č. A. I. tř. VII.) a pak nejlepší český numismatik Eduard Fiala (Fiala: České denáry, Praha 1897; o tomto díle viz referát prof. Pekaře v Č. Č. H., IV.) vysvětlují nápis na vencjeslavských denárech tak, že jest to Václav, syn Boleslava II. a Emy Burgundské. Jest to asi tatáž „Emma regina“, jak se čte na mincích ražených na hradě Mělníku. Proti názoru Smolíkovu a Fialovu vyslovil se zásadně Viktor Katz, který má jeden exemplář denáru ve sbírce. Dokazuje (Katz ve Věstníku numismatické společnosti českoslov. 1923, pak zvláštní otisk) velmi přesvědčivě, že denár dal raziti svatý Václav, neboť peníz tento má zřejmě podobný tvar denáru Karla Velikého i Jindřicha Ptáčníka. Katz otrásl vírou v nejzávažnější důvod Fialův, že jest totiž možno dva z nálezů, mezi nimiž byly nalezeny i naše denáry svatováclavské, položit do let 965—970, a tudíž pravděpodobně jest nemožné, aby mezi větším množstvím mincí z doby pozdější byl nalezen jeden exemplář starší asi o 40 let. Katz dokazuje, že Fiala v ohraničení nálezů chybil a novými důvody podepřel mínění badatelů německých. V poslední době zabýval se spornou otázkou známý český medailér Josef Šejnost v přednáškách konaných v numismatické Společnosti a v Historickém klubu s hlediska ražební techniky. (Přednášky budou uveřejněny asi v příštím svazku Numismatického časopisu čsl.)

Vytýkati českým historikům, že se otázkou tak důležitou, jakou jest zavedení kovové mince ve státě, samostatně nezabývali (jak se zmínil na př. Skalský v „Nár. List.“ 17. I. 1926), není dosti dobře možno. Otázka sama jest speciální a spadá tudíž do oboru pomocné vědy historické numismatiky, jejichž výsledků historikové plně užívají. Ze-

snulý prof. Stejskal ve svém „Svatém Václavu“ kloní se k názoru Katzovu, naproti tomu prof. Pekař ve svých přednáškách o českých dějinách v 10.—12. st. (v zim. sem. 1922) nevěří dosti pevně, že začíná ražená mince za Boleslava I. Starší doba hledala prý denáry už za knížete Václava i dokonce za Bořivoje, měla prý i štočky pro jich ražení. Byla to však prý jen falsa doby romantické, jakéhosi Kiliána, přítele Hankova. Vážnějších důvodů historických proti pravosti denárů svatováclavských není a také asi nebude, protože dobu na úsvitě našich dějin tak dobře neznáme. Jisto jest, že již tehdy probíhal našimi zeměmi čilý obchod, omezující se na vzájemnou výměnu, která pravděpodobně záhy byla nahrazena kovovým platidlem pevné ceny zejména ve styčích mezinárodních, zahraničních.

Námítka, že nemohlo býti české mince v době, kdy nebylo jednotného českého státu nemá dnes významu. Víme dobře, že v Čechách byla mohutná říše Slavníkovců, hraničící na východě blízko Prahy s centrální mocí Přemyslovců, víme také, že mincovní právo neměl jen vrchní suverén, nýbrž i každý man. Založení mincovny bylo jistě nutnou potřebou národohospodářskou, vyplýnoucí ze změny poměrů, způsobené zejména pokřesťaněním národa, což znamenalo jeho vstup mezi kulturní národy světa. Zajímavé jest pozorovati, že národové začínají mincovati až tehdy, když přijali křest. Kovový peníz s křížem a jménem panovníkovým jest přímo substanciální vlastností křesťanského vladaře a charakteristickým přívlastkem státu, stojícího na výši své doby. Prvním typickým panovníkem křesťanským u nás je svatý Václav, on jest zakladatelem českého státu křesťanského, což znamená ve smyslu doby státu moderního. Doba jeho panování i smysl jeho činnosti tkví v trvalém spojení oblasti české s kulturním vývojem pokročilé kulturní oblasti germánské a románské. To jsou a budou okolnosti historické, které budou mluvití pro pravost denárů sv.-václavských. Proto jubileum smrti svatého Václava bude i jubileem českého státu a české kultury, kultury katolické a národní.

Josef Pecháč.

Dvousté výročí smrti Jana Beckovského.

Tiše přešlo dvousté výročí kněze-kronikáře Jana Beckovského (* 1658 † 1725). Právě snad proto, že byl knězem a žil v době »temna«.

Jan F. Beckovský byl křižovník. Nebyl první z řádu, který věnoval se historii. Z téhož řádu pocházel velmistr Pospíchal, jehož mnohosvazkové »Paměti« z let 1661—1680 nejsou dosud vydány, ač obsahují mnoho původních zpráv z doby restaurace a selských bouří (1680).

Tenkrát bylo dějepisectví v úpadku. Mezi obdobím historiografie jesuitské doby Balbínovy a kritickým dějepisectvím Dobnerovým je období nesporně úpadkové. Censura nutila historiky užívat starých pramenů neb otiskovat či přepracovávat starší práce. Ale přece i v této neveselé době bylo hodně vlasteneckých kněží, kteří toužili oslaviti svůj národ vypsáním jeho příběhů. Beckovský je jedním z nich.

Narodil se r. 1658 v Německém Brodě. Otec nazýval se Jan, matka Dorota. Z bratrů známe Pavla a Ondřeje. Studoval v Německém Brodě a pak v Praze, kde vstoupil do řádu křižovníků s červenou hvězdou. Zemřel 26. prosince 1725.

Nejznámějším jeho dílem je »Poselkyně«. Je to dvousvazkové dílo. První díl vydal sám r. 1700, druhý byl vydán až v letech 1878—1880 A. Rezkem v Dědictví sv. Prokopa.

»Poselkyně starých příběhů českých« se vytýká, že je parafrází Hájka a jeho pokračováním. Platí to jen o prvním dílu. Druhý zaznamenávající události z let 1527—1715 je samostatnější. Beckovský užil v něm »Annálů Ferdinandových«, které se mu r. 1714 dostaly do rukou. O lásce k národu a dějinám svědčí věnování svatým patronům českým a stesk, že málo jest těch, kteří by chtěli jazyk český rozšířiti a zvelebiti, ba mnozí zrození a vychovaní mezi námi se za českou řeč stydí, česky rozprávěti nechtějí a nenávidějice českou řeč i pouhé Čechy, své vlastence nenávidějí.

Mimo toto své veliké dílo podal českému národu »v jazyce čistém a příjemném i několik cenných a velmi potřebných« spisů historicko-náboženských. Z nich se obyčejně uvádí: »Katolického živobytí nepohnutelný základ«, »Truchlicí hrdlička«, »Milá choť nebeského miláčka, blahoslavená Anežka Panna«.

V prvním z nich máme vypsání některých příběhů za Fridricha »nepořádného krále« v Praze sběhlých, pak vypsání saského vpádu z r. 1631. Stejně ve spisu o

»Diokleciánu a Maximiánovi, žíznivých vlcích krve nevinné« vzpomíná ohně hradu pražského (1541).

Beckovský vydal též r. 1708 latinsky psaný spis o životě, smrti a úctě svatého Jana Nepomuckého.

Méně známá jsou jeho »Miscellanea spiritalia« a »Miscellaneorum curiosa«, jakési sborníky nábožensko-historické. V druhém je český spis o domácím lékařství, jehož autorem je patrně též Beckovský, o němž zjišťuje Bělohávek (Svatohor), že byl velkým milovníkem přírody. Zůstavil po sobě dosud zachovalý rostlinář »Herbarium vivum« opatřený důkladným trojjazyčným seznamem a zajímavým úvodem, kde v své skromnosti praví, že sbíral rostliny ne jako lékárník neb lékař, ba ani ne jako botanicus, ale jako pouhý »simplicista«, když máje pokdy, hory i doly, lesy i luky, vinice i jiné odlehle a neschůdné kouty toulavou nohou procházel«. (L. L.)

Ve sborníku jest pojednání: Qui fuerat Moraviae primus rex? a Quaedam scitu clara z let 1086—1619.

Dále je tu »Rejstřík historický« o 250 listech. Je to vlastně stručné pokračování II. dílu »Poselkyně« od r. 1658—1718. V druhém dílu »Rejstříku« jest truchlivé vypsání poselství křesťanského od cis. Rudolfa II. do Konstantinopole mezi lítou zvěř r. 1591 vyslaného. (To je poselství Václava Vratislava z Mitrovic.)

Menší práce obírá se dějinami chrámu svatovítského, latinsky psaná. Pelcel zná osm spisů Beckovského, dosud jako rukopisy chovaných v knihovně řádu křižovnického.

Moderní kritice nemohou spisy Beckovského vyhověti, ale přísně soudit nesmíme, máme-li na mysli poměry tehdejší. Pěkný obrázek našel v archivu kutnohorském V. J. Nováček. Když se kutnohorští dověděli, že Beckovský spisuje kroniku země české, vypravili r. 1698 do Prahy zvláštní posly za tou příčinou, »aby do ní instrumenta nějaká k chvále Kutné Hory položil«.

Beckovský jim ukázal rejstřík vytržený z knihy pátera Kořínka, rodáka kutnohorského, který míní do Kroniky dáti. Kutnohorští ta allegata revidovali, ale věci, které chtěli sami dodat, museli si

vzítí domů, aby to přečetli... Takové byly tenkrát názory na dějepiscectví.

Svatohor píše, že Beckovský byl též dovedným malířem, jak toho pěknou ukázkou podává obraz s jeho signem na rubu. Představuje bl. Anežku ještě jako královskou dceru, jež v zápalu sebeobětování vlastní rukou se sebe svléká a odkládá zdobu knížecí. — Beckovský žije v době, kterou nazývají někteří s oblibou dobou největšího temna (1729 byl svatořečen Jan Nepomucký) a hle, pouhý výčet jeho spisů ukazuje, jak i v této smutné době rašila zeleň pod příkrovem sněhovým.

A n t o n í n N o v á k .

Augustin Sedláček zemřel.

Profesor August Sedláček zemřel 13. ledna a pochován 15. ledna v Písku. S ním odešel nejlepší český genealog a topograf a historický vládce kraje prácheňského. U Sedláčka zajímavá jest již jeho přichylnost k dějinám od quarty gymnasia, která měnila se až v lásku k české minulosti, doprovázející jej potom až do 83. roku jeho života. K svému budoucímu povolání připravoval se v letech 1859—1863, kdy čítal Helerovu Burgen, Schallerovu a Sommrovu topografii, Archiv český a Památky archeologické, později učil se na Beckovského Poselkyni starých příběhů českých. První tištěnou prací byla topografická zmínka o několika tvrzcích jihočeských v Otavanu (I. 36) a tamtéž pojednání o Závíši z Falkenšteina. Po maturitní zkoušce věnoval se studiu profesury obrav si dějepis a zeměpis. Snaha poznati prameny a studovati je zavedla studenta do desk zemských. Pracoval pro svou zálibu i na výdělek opisováním. Sup'entské místo na církevním gymnasiu v Litomyšli rád přijal (1867) a působil pak v Rychnově a posléze v Táboře. V Táboře měl výborného kolegu v prof. Mart. Koláři, dobrém znateli jižních Čech a zvláště Plzeňska. Kolář měl na mladšího kolegu velký vliv. Debaty, výměna výpisků archivních a společné některé práce byly dobrou cestou Sedláčkovi, aby v krátké poměrně době zvládl jihočeský svět. Veliké píle a chuť ku práci vedla Sedláčka především do archivů. Prošel a prohlédl na 70 archivů, z nichž mnohé nejprve spořádal. Nashromáždil si tak materiál, který rozepsaný vyplnil 6 velkých skříní. Z bohatého materiálu překvapil často náš český svět, zvláště šlo-li o otázky sporné (stáří Žižkovo, stížení list české šlechty ke koncilu Kostnickému a jiné). Tu byl Sedláček vždy v popředí se

svými pádnými, často rozhodujícími důkazy. Řada studií i velkých spisů jeho čítá na 200 pojednání. V popředí stojí ovšem životní dílo Hradů, zámky a tvrze království Českého, plnící 15 velkých foliových svazků. Zde dokázal autor nejlépe svou lásku k vlasti. Téměř všechny hrady a tvrze sám prohlédl, v místě zaniklých osad studoval polohu, staré opevnění, sám měřil, spisoval; kdo přečetl monumentální dílo, pozná jeho velikost, ale pouze odborník ocení a náležitě pochopí tu úžasnou energii, která z malých kaménků stavěla monumentální dílo, ze zlomkovitých a často náhodných zpráv sestavovala velkolepé pojednání, reprezentující tak význačně naši historicko-topografickou moderní vědu, kde byl Sedláček pravým králem, ale spravedlivým a kritickým. Měl i on své předchůdce, kteří většinou jen sbírali materiál, ale nehodnotili. Jeho některé studie prozrazují značnou znalost starší literatury. Tak znal dobře a čerpal z Bohuslava Balbína, třebaš jej necitoval. Všechny ostatní spisy topografické směřují k Hradům; jsou buď přípravou, nebo širší studií. Zvláště cenné jsou zde studie: O rozdělení Čech na kraje za času panování rodu Lucemburského (Č. Č. M. 1876 a 1877), O starém rozdělení Čech na kraje, O starodávném rozdělení Moravy na kraje (ČMM, XV.), popis kraje chýnovského, hranic rakouských, lužických, knížectví Frýdlandského a j. Také z topografie církevní přinesl cenné studie. Jsou bohužel dosud v rukopise a bylo by záhodno, aby vyšly brzy tiskem. Sem patří Církevní topografie Čech sestavená z „Libri confirmationum“ Příspěvky k nejstarší moravské topografii (Seznam vesnic a statků olomouckého biskupství (ČMM XXX., ČČM XII.). Staré zprávy o farárech v Čechách, Příspěvky k místopisu církevnímu (Litomyšlsko), k topografii Zlatokorunského klášterství (ČČH 1919) a množství drobnějších studií. Souhrnným přehledem Čech jest Místopisný slovník historický království Českého (1906, str. 1043), nutná pomůcka vědecká. Jinou význačnou prací jsou jeho studie heraldické, genealogické a k dějinám řeči, literatury a osvěty. Heraldiku českomoravskou pracoval spolu s Martinem Kolářem. Je to hlavně I. díl, sepsaný většinou Kolářem, II. díl samostatná práce Sedláčkova. Zde po prvé přesně vědecky rozluštěny četné hádanky a určen vývoj. V rukopise dosud se chová česká sfragistika. Články genealogické jsou většinou po časopisech a téměř všechny v Ottově Naučném slovníku pracoval spolu s Kolářem (stejně ja-

ko místopisné). Nutno zmíniti se o monografiích Mladé Vožice (kde se narodil 28. srpna 1843), Čáslavě, Rychnova nad Kněž., Písku a menších spisů. Uváděti čtenáři další práce drobnější snad by unavovalo. Z uvedených viděti možno velikou lásku k věci, bez níž by dílo bylo nedokončeno. Toto jsou jen některá data ze života a díla Sedláčkova. Vráťím se k osobě jeho větším pojednáním v některém z příštích čísel, neboť charakteristiku umělce ani vědce nelze označiti několika daty, ale rozbořem jeho práce, v níž by pravá jeho velikost byla náležitě vykreslena.

Josef Pelikán.

Antonín Bohumil Černý zemřel.

Nakladatel A. B. Černý v Praze zemřel 14. února. Smrt jeho překvapila, neboť téměř do poslední doby byl čilý. Odešel v něm nakladatel přísných požadavků literárních, který ve svém knižkupectví u Klementina soustřeďoval skutečně jen dobrou literaturu, kterou šířil stejně výborně, jakopodněcoval zájem o starou Prahu. Zde opět v něm odešel jeden z nejlepších znalců staré Prahy, ochotných odborníků, kteří přednáškami, exkursemi, publikacemi budili zájem o památky staré Prahy. Sám patřil k vlastencům starého zrna, stál u založení Společnosti přátel starožitností českých v Praze, jejímž členem byl po 35 let a po celých 30 let jednatelem, a v posledních letech i redaktorem časopisu Společnosti, sleduje se značným zájmem ochranu památek celé země, aby, kde toho potřeby, zasáhl v jejich prospěch. Sám byl také literárně činný. Hlavní jeho prací je pojednání o Karlově mostě v Praze vedle řady menších prací. Čest budiž jeho památce! Josef Pelikán.

O Bohuslava Balbína.

Dva nové příspěvky k životopisu Bohuslava Balbína, dosud neznámé, uveřejněny byly na sklonku r. 1925. První uveřejnil J. V. Šimák (Časopis Spol. přátel. starožit. čes., XXXIII, 74—89) z konceptu, chystaného pro Miscellanea. Balbín chystal popis všech předních měst českých, ale dílo zůstalo nedokončeno. »Ctihodný dějepisec náš nepodal tu sice nic právě originálního a neznámého,« ale pojednání má význam pro autora a současnou dobu, neboť z českých spisovatelů pobělohorských nikdo nepsal tak vroucně a nadšeně k pochopení slávy pražské, k poznání jejímu v cizině, aby ten (dle slov Balbínových), kdo by se chtěl pokusiti o oslavu obce, jak by se zasloužila, mohl nalézt u mne (aspoň) tituly a jistá záhlaví, jichž by se dovolával ve všem, co lze říci o Praze. Na to Balbín uvádí spisovatele, kteří o Praze psali, děje Prahy, budovy veřejné, privilegiá, podnebí, pohromy a j. Druhý příspěvek J. Prokeše (Časopis Matice moravské, roč. 49, 245.—259.) vypisuje osudy prvního vydání Balbínovy »Obrany jazyka českého«. Veliké spory, dlouhé jednání úřední r. 1775, kdy na vyzvání kabinetní kanceláře guberniu censurní komise nařizeno vyzvednouti od nakladatele Mangolda právě zapečetěné exempláře Obrany a je obvyklým způsobem zničiti. Za důvod kladeny útoky proti panovníckému domu a ministerstvu. Na to následuje dle pro-

tokolů (většinou z archivu min. vnitra v Praze) zákulisní jednání a důvody, proč Obrana má být zničena. — Josef Pelikán.

O filosofii českých dějin

a celé dějinné poslání vede se již řadu let spor mezi Masarykem a Pekařem. Na poslední pádné důkazy Pekařovy («Masarykova česká filosofie») Masaryk nereagoval mnoho a v novém vydání starších spisů stejně jako v novém spise »Světové revoluci« zachoval celkem starou formulku. V »Českém časopise historickém« (XXXI, 655—656) ohlašuje prof. Pekař novou recenzi spisů Masarykových: »Na pouze podíl český v krátkém úseku časovém, v němž se katastrofa odehrávala, ale v jeho kořenech a souvislostech, jdoucích daleko do minulosti i pozírajících do budoucnosti: proto i filosofie českých dějin, známá nám ze starších prací Masarykových, zaujímá v nejnovějším díle místo tak význačné. Masaryk trvá s některými obměnami na stanovisku, proti němuž se většina českých badatelů, mezi nimi i já, byla vyslovila; poznámám zatím krátce, že nové vývody Masarykovy mým přesvědčením, že celá konstrukce jeho nesnese kritické zkoušky, otrásti nedovedly. O problému bude nutno promluvit znovu.« Josef Šána.

Vědecká činnost středoškolských profesorů.

Kulturní poslání středoškolských profesorů leží před námi. Spis „Mimoškolská práce profesorů čsl. středních škol“ není úplným obrazem práce, obíraje se jen význačnějšími pracovníky, aby podána byla veřejnosti informace. Je to první pokus svého druhu, ale již ten ukazuje na značné procento idealistů, kteří nespokojili se jen prací školní, ale všechn svůj volný čas věnovali vědě, která byla a jest jim náhradou, za kouzlem provázejícím jejich život. Mnozí z nich nezůstali na střední škole, stali se povolanými odborníky na vysokých školách nebo jinak ve veřejném životě. Nehledíme-li k těm, kteří budovali slovenskou střední školu již v době maďarské, na předním místě v pedagogice stojí Josef Jungmann, K. Kouba, Fr. B. Květ, Dr. K. Slavomil Amerling, J. Weber, G. H. Lindner, Dr. P. Durdík, Dr. B. Foustka, a m. j. Mnoho profesorů věnovalo se klasické filologii, vědám přírodním, matematice a fysice, chemii a zvláště pro národní obrození důležitému dějepisu. Celá řada jest těch, kteří ukazující na českou minulost, budovali lepší budoucnost. Mnozí z nich přešli na universitu. Na střední škole působil na př. P. J. Šafařík, Dr. A. Gindely, Dr. J. Kalousek, Al. Jirásek, Dr. F. Brdlík, Dr. F. Kameníček, R. Dvořák, Dr. J. Goll a jeho nástupci na universitě Dr. J. Bidlo, Dr. J. Šusta, Dr. J. Pekař, Dr. J. V. Šimák, Dr. J. Heidler, Dr. J. Dobiáš a m. j. Úvodem k jednotlivým statím v přehledu statisticky podán obraz práce současné. Není, ke škodě spisu, úplný. Z řad středoškolských profesorů byli 243 zaměstnání roku 1923 ve sborech zákonodárných a samosprávných, v korporacích vzdělávacích a sociálních 639 prof., ve spolcích 1196 (z toho 21 v Orlu), literární díla vlastní neb překlady napsalo 485 profesorů (1650 děl) mimo ty, kteří psali články (651 prof.), 768 osob vykonalo za rok 5874 přednášek, 644 profesori vedli 1071 různých kursů; před válkou a za války pronásledováno 135 čes. profesorů, na vojně zemřelo 57, atd. To jest práce vykonaná po pře-

vratě, která mluví sama. Nyní v odměnu dán jim mizerný plat a zvýšena školní povinnost. Jejich kulturní snaha se tak jen brzdí a znemožňuje. K čí škodě? — Josef Šána.

Šimákova Kronika československá.

Na knihkupeckém trhu objevil se již třetí díl Šimákovy »Kroniky československé«, jako pokračování spisu, známého dvěma vypravovacími knihami (1921, 1923), kterými zahájil rozměrnou a ne snadnou práci, již označil skrovným titulem *kronika*. Prvé dvě knihy jsou věnovány období přemyslovskému, chronologicky další dobou zabývá se právě vyšší třetí svazek, kterým dospěl autor až ke konci vlády Karla IV. (1378). Česká historiografie od doby Palackého může se chlubit velikolepými výsledky, uloženými zejména v pracích monografických a úkolem dnešní vědy historické jest výsledky tyto shrnouti v dílech souborných a přičiníti se zároveň, aby výsledky práce vědecké pronikly z vědeckých seminářů do nejširších vrstev národních a staly se jejich majetkem. Obojímu tomuto úkolu slouží způsobem nejménějším Šimákova kronika. Svoji nevědní znalosti výsledků práce vědecké činí Šimák plnou měrou zadost úkolu prvnímu a druhého úkolu zmocňuje se hravě svým jedinečným nadáním vypravovatelským, zkyppřeným zvláště kronikářskou pružností svého stylu. Kniha začíná líčením myšlenkových proudů čtrnáctého věku, které tvoří podklad k líčením událostí politických, ale vypravování chronologické přerušuje autor kapitolou o »stavu zemí českých 1306 až 1378«. Zde kreslí před očima čtenářovými všestranný obraz doby, jak se projevovала v životě hospodářském, v zřízení státním, v literatuře a umění vůbec, nezapomínaje ani na kroj doby. Podrobně zajímá se nejen o osudy země a panovníků, nýbrž i o děje jednotlivých měst a klášterů jako středisk kulturních a to českých i moravských. (Slovensko i zde ještě jest zapomenuto). Jak těžká jest snaha moderního spisovatele napodobiti středověké kronikáře, o tom svědčí časté přerušení toku vypravování buď podrobnějším líčením některých událostí neb pozorností, věnovanou některým drobným episodám. Velmi lehce řeší zde Šimák v praksi těžký problém historického badání, totiž poměr vlivu jednotlivce, panovníka a massy, národa nebo vlivu celé řady událostí. Typickým jest tento poměr na době a působnosti Karla IV. Šimák šťastně zdůrazňuje stejnou měrou logický důsledek všeobecných poměrů i to, co jest osobním výsledkem práce silného individua. Kapitola o vzestupu rodu lucemburského na českém trůně v osobě krále Jana jest madepsána výrazně kronikářsky »Jak chudý král štěstí dobýval«. A pak dále vínou se vlastní děje: události v říši za prvních let Karlových, osudy jeho panovnícké moci v Tyrolsku, Polsku a Uhrách, jeho boj o trůn a úmluvy s papežem. Jeho snahy mírumilovné spojené s císařskou jízdou do Říma, jeho mužná léta s všestranným rozvojem země koruny české. Poslední jeho snahy politické korunovány byly úplným zdarem, neboť zajistil svému synu Václavovi nejen český trůn, nýbrž i císařskou korunu. Poslední dnové života Karlova nebyli však klidní. Na smrtelném lůžku ležel ve chvílích těžkých sporů církevních mezi papeži, zvolenými od různých stran kardinálů. Za takových poměrů zemřel 29. listopadu 1378 »k

deváté hodině na noc, rozžehnav se před tím se svými syny jímavým napomenutím... Pohřební řeči po způsobu tehdejších velmi ozdobné, ale dojísta vroucně cítěné, pronesli při pohřbu arcibiskup Jan Očko z Vlašimě a učený mistr Vojtěch Raňkův z Ježova; tu po prvé vzpomenu to zesnulého krále jako »otce vlasti«, jemuž v duších všech bude horoucí vděk a paměť věčná. U rakve v slzách klečela choť a tři synové, zněly zpěvy, svíce plály, zvony zvonily a celou zemí českou u všecka srdce vtékalo nesmírné, hluboké, nekonečné hoře...» Tak končí Šimák svou kroniku o Karlu IV. Ke kladným hodnotám knihy nutno připočítat pěknou, jadrnou řeč a ovšem i vnější stránku, pěknou výpravu. K ozdobě knihy přispívá zejména krásná reprodukce uměleckých památek XIV. století, které se hojně hemží celou knihou. Jest si jen vroucně přát, aby autorovi se zdařil jeho plán vylíčití tímto způsobem celé dějiny našeho národa. — Josef Pecháč.

Český časopis historický XXXI.

Z článků, které přinesl tento ročník, nejpozoruhodnější byly statě Pekařovy „Jan Žižka, Žižkovo prostředí, zejména tábořské v říční vrstevník“ a „Žižka v podání vrstevníků a pamětníků“. Práce vyjde jako sejarát. Jest zajímavé, že Pekař se neúčastnil oslavných prací v roce jubilea a dovede také vyhnouti se všemu banálnímu. Jeho práce má pekařovský ráz. Statečně láme kopí za Eneáše Sylvia a dokazuje, že bez něho bychom o Žižkovi toho věděli žalostně málo. Potírá také názor, že by Eneáš byl proti tomuto hrdinovi nějak zaujatý. Všichni současníci i nekatolíci soudili a vyjadřovali se o Žižkovi hůře než Eneáš Sylvius. Pak se pustil Pekař do rozboru husitů a sice tak šťastně, že i laik s prospěchem si jeho vývody přečte. Zdá se, že Pekař vykreslil nepřímou obraz Žižkův daleko určitěji než všichni jeho jubilejní oslavovatelé. — Hrubý František přinesl nové dokumenty bělohorské z Moravy. Zabývá se zejména osobou Karla Staršího ze Žerotína a ku podivu nesnaží se už tohoto českobratrského politika omývat a zprošťovat odpovědnosti za neštěstí bělohorské. Žerotín nechtěl se nadobro rozejíti s Habsburky. Jednání Čechů zdálo se mu „zu grob“ a doba nevhodná. Nedůvěřoval také německým spojencům a vůbec více spoléhal na Boha než na sílu zbraní. Svou váhavostí zavinil porážku, protože zneвозмоžnil Thurnovo vítězství již roku 1619. — B. Mendl pokračuje v rozboru sociálních poměrů v městech ve XIV. stol. — J. B. Novák napsal výtečnou studii o posledním „Lanc-knechtu“ — Schwarzenbergovi. (Vyšlo též separátně.) — S. Souček uveřejňuje výtah z Komenského „Amphitheatru“, převor C. Straka obsáhle studii o pražských zednářských ložích 1778. — Z drobných článků vyniká Chaloupeckého „K dějinám Valdenských v Čechách před hnutím husitským“. Shoduje se tu často s vývody Neumannovými, které potíral Bartoš a Novotný. — Z kritických rozborů uvádíme Pekařovy recenze Chaloupeckého studie o Starém Slovensku a Podkarpatské Rusi, Slavíkův posudek o Niederlových Slovanských starožitnostech. — Zpráv má tento ročník velice mnoho. Regi-

struje nejen všechny pozoruhodné knihy, časopisy, sborníky a magaciny domácí a cizí produkce, nýbrž registruje též novinářské články jednající o naší národní a státní revoluci. — Antonín Novák.

Časopis Společnosti přátel starožitností XXXIII.

Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze, ročník XXXIII, byl založen propagovati ochranu památek a šířiti zájem i poznání jejich mezi lidem. Pole jeho působnosti jest dosti veliké a za těch 33 let práce konána se vzornou svědomitostí; důkazem i poslední ročník, který redigován zcela nestranně, ocenil mezi jubilei kulturních pracovníků činnost Ant. Podlahy a obsahuje cenné studie o církevních památkách i z dějin církevních. Tak na př. od ř. Augusta Sedláčka „Z dějin koleje S. J. a školy Březnické, Náhrobky opatů Ostrovských, Stará smlouva o Poděbrady“, nebo Dr. K. Hostaše O poustevnách a poustevnicích na Šumavě a v Pošumaví, od J. V. Šimáka, Bohuslava Balbína c Praze, hlavním městě českém, F. Mareše Počátky uhlí v Čechách, dr. J. Šebánka Ke konci sporu o dědictví rožmberské, M. L. Černé Příspěvek k osudu Bible králické, F. Teplého Nesnáze Hradeckých s urozenými pány sousedy, H. Grosse Náhrobní kámen a některé památky po rožmb. hejtmanovi v Č. Krumlově, V. Jeř. Slatinském ze Slatiny, St. Rokycského O bý. Pražské bráně v Rokycanech, Fr. Tischera Ze života kněží pod obojí 1614—1619, dr. Roubíka Svatojanské sochy a pobožnosti v Praze 1793, a z menších článků o Liškově hlavním oltáři v kostele sv. Mikuláše v Praze a Jos. Pelikána Břežanův popis krumlovského hradu a zámku roku 1600, od téhož Fundace Jaroslava Bořily z Martinic ve Smečně 1602 a Plat kapituly svatovitské na vojsko 1429. — Uvedený přehled některých článků ukazuje na bohatý a pestrý obsah ročníku. Čtenářům „Života“ není třeba vykládati význam ochrany památek, které se nyní stále ničí, často svévole. Doporučuji jej proto všem, zvláště do knihoven. Roční předplatné 20 Kč. — Jos. Pelikán.

Průvodce literaturou.

Josef Novotný. Víra a věda o původu člověka. Upravené a značně rozšířené pojednání z rozebraného spisu „Světlem k Bohu“. Populárně vědecká studia. Praha 1925. Nákladem Československé akciové tiskárny. Stran 194. „Populárně vzdělávací knihovna“, svazek 6. Cena Kč 10.—. (V zevrubném pojednání, jež je vlastně upraveným a hojně rozmnoženým novým vydáním dávno rozebraného a stále žádaného spisu „Světlem k Bohu“, vykládá autor zajímavým a přístupným, lehce pochopitelným způsobem, co říká věda a víra o původu člověka. Původ člověka vyložen jest tu na základě nejnovějších výsledků odborného badání vědeckého, které je v úplném souladu s učením katolickým. Na podkladě bohatě sneseného materiálu proveden tu opět přesvědčivý důkaz staré pravdy, že skutečná věda a víra si nijak ani v nejmenším neodporují.)

Alois Kudrnovský. Záhady spiritismu. Úvaha. Praha 1925. Nákladem Československé akciové tiskárny. Stran 71. „Populárně vzdělávací knihovna“, svazek 4. Cena Kč 4.50. (Poznámky bibliografické. Přehled jmenný a věcný.)

Vilém Mathesius. Kulturní aktivismus. Anglické paralely k českému životu. Praha 1925.

Nakladatel Gustav Voleský, Vinohrady. Stran 93. Knihy zkušenosti a úvah „Okna“, svazek 9. Cena Kč 12.—.

Josef Matocha, Problém osoby. Filosofická úvaha. Část první. Vývoj problému osoby v dějinách filosofie. Olomouc 1924. Nákladem vlastním. Stran 57. Cena Kč 15.—. (Soupis použité literatury.)

Emil Svoboda, Obrany a útoky. Časové úvahy. Praha 1926. Nakladatel Alois Srdce. Stran 112. Cena neudána. (Orientace vysloveně protikatolická.)

Josef Kratochvíl, Problém mystické intuice ve filosofii středního věku. Otisk z „Výchovatelských Listů“. Olomouc 1925. Nákladem Matice Cyrilometodějské. Stran 40. Cena neudána.

Literární historie.

Jan Heidler, Zápisky Marie Červinkové Riegrové. Přednáška z roku 1922. Bratislava 1924. Vydala Filosofická fakulta university Komenského. Stran 20. S podobiznou Heidlerovou. „Sborník filosofické fakulty“, číslo 27. Cena Kč 2.50. (Bibliografie prací Heidlerových. Seznam nekrologův.)

Josef Hronek, Kněz v českém národním obrození. Příručka literárně historická. Praha 1924. Nakladatel Československá akc. tiskárna. Stran 45. „Populárně vzdělávací knihovna“, svazek 2. Cena Kč 4.—.

Josef Hanuš, Ze slovenských knihoven. Studie bibliografické. Bratislava 1925. Vydala Filosofická fakulta university Komenského. Stran 29. „Sborník filosofické fakulty“, svazek 29. Cena Kč 3.—. (Obsahuje cenné zprávy o latinských spisech Ladislava Bartolomeida, slovenského buditele z 18. století, a o spise „Farár, politikus a idiota gruntovně o jednospasitednej víře rozmlouvají“, který vyšel v Trnavě r. 1744.)

Antonín Podlaha, Supplementum secundum ad Seriem praepositorum. decanorum archidiaconorum aliorumque praelatorum S. Metropolitanae Ecclesiae Pragensis. Conquisivit... Praha 1925. Nakladatel Metropolitní kapitula pražská. Stran 55 a 18 tabulek obrazových. „Editiones Archivii et Bibliothecae S. F. Metropolitanii Capituli Pragensis“, svazek 18. Cena Kč 20.—.

Antonín Podlaha, Povšechný katalog arcibiskupského archivu v Praze. Sestavil... Praha 1925. Nákladem vlastním. Stran 112, obrázky 4 a plán archivu. Cena Kč 20.—. (Předmluva. Úvod. Oddělení kodexů rukopisných. Oddělení listin. Rejstřík obsahu.)

Stanislav Souček, Dvě pozdní mystifikace Hankovy. Monografie. Praha 1924. Nákladem České Akademie věd a umění. Stran 84 a hudební příloha. „Rozpravy České Akademie“, číslo 59. Cena Kč . (O podvržených písních „Poděbradská“ a „Husitská“)

Estetika.

Jenan Maria Guyau, Umění s hlediska sociologického. Část první. Podle 10. vydání z franštiny přeložil Josef Vodička. Praha 1925. Nakladatel „Orbis“. Stran 192. Sbírka rozprav o umění „Ars“, svazek 3. Cena Kč 25.—. (Předmluva Alfreda Fouillé, předmluva spisovatelova.)

Jan Mukařovský, Příspěvek k estetice českého verše. Praha 1923. Nákladem Filosofické

akulty university Karlovy. Stran 64. „Práce z vědeckých ústavů“, svazek 4. Cena Kč 9.—.

Soubor přednášek o kreslení a umělecké výchově na školách. Grafická úprava od Josefa Hodka. Plzeň 1924. Péčí „Výtvarného odboru“ vydal „Osvětový Svaz“. Stran 107. S 23 přílohami. Cena Kč 15.—.

Jaroslav Durych, Chvála bibliofilů. S kresbou V. H. Brunnera Praha, 31. října 1925. Přátelům a českému bibliofilstvu věnoval Ladislav Kuncič. Nepronějné.

Výtvarná umění.

Antonín Breitenbacher, Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži. Archivní studie. Věnováno Památce olomouckých biskupů a arcibiskupů, mecenášů umění. Kroměříž 1925. Nákladem arcibiskupa Leopolda Prečana vydala Společenská knihtiskárna v Kroměříži. Stran 143 a CXXXI. Se 4 obrazovými přílohami světlostiskem a 5 plány. Cena Kč 38.—.

Edice grafická Veraikon. Umělecká revue. Řídí Emil Pacovský. Ročník XI. Praha-Smíchov 1925. Nakladatel Emil Pacovský, Smíchov, Štefánikova třída čís. 8. Stran 121. obrázků 54, příloh obrazových 5. Celoročně Kč 60.—. (Studie a stati o umění. Kulturní hlídka. Rozhled.)

Aukční katalog. Obrazy, miniatury, nábytek, keramika, sklo, knihy, rytiny, předměty ze zlata, stříbra, medaile, bronz, perské koberce z pozůstatosti spisovatele Karla Dostála Lutínova, faráře v Prostějově. Praha 1926. Nakladatel Aukční síň „Maison antique“ v Praze. Stran 32, obrázkových příloh 12.

Hudba.

Max Brod, Leoš Janáček. Život a dílo. Přeložil Alfred Fuchs. Praha, červenec 1924. Nakladatel „Hudební Matice Umělecké Besedy“. Stran 79, podobizna mistrova. Cena Kč —.—. (Dopisy Zeyerovy. Bibliografie Janáčkova díla.)

Alois Hnilička, Profily české hudby z první polovice 19. století. Praha 1924. Nakladatel František Borový. Stran 104. Cena Kč 18.—.

Zdeněk Nejedlý, Bedřich Smetana. Praha 1924. Nakladatel „Orbis“. Stran 67, obrázkových příloh 11. Sbírka rozprav o umění „Ars“, svazek 1. Cena Kč 6.—.

Dobroslav Orel, Ján Levoslav Bella. K 80. narozeninám seniora slovenské hudby. Bratislava 1924. Vydala Filosofická fakulta university Komenského. Stran 166, reprodukce podobizen 2, faksimile 2, notová příloha 1. „Sborník filosofické fakulty“, číslo 25. Cena Kč 33.—. (Seznam skladeb, rejstříky obsahu.)

Dobroslav Orel, František Liszt a Bratislava. Na základě nevydané korespondence Lisztovy s kněžnou Wittgensteinovou. Bratislava 1925. Vydala Filosofická fakulta university Komenského. Stran III. a 72, příloh obrázkových 9. „Sborník filosofické fakulty“, číslo 36. Cena Kč 10.—.

Vědy historické.

František Hrnčíř, Obrazkové dějiny světové. Od počátku až po naše časy. Díl druhý. Doba nová a nejnovější. Praha 1926. Nakladatel Jan Svátek. Stran 340. Se 320 obrázky a mapami. „Svátková knihovna ilustrovaných spisů historických“, svazek 5. Cena Kč 42.—.

HLÍDKA STUDENTSKÁ.

Katolické universitánky v Itálii.

Těmito katolickými universitánkami se nemíní posluchačky italských universit, které se hlásí ke katolické církvi, nýbrž jen ty, které se sdružily v katolických kroužcích a přičlenily se jako třetí složka k veliké jednotě katolických žen italských (L' unione femminile catholica italiana nebo zkráceně U. F. C. I.). Tato jednota má totiž tři odbory: žen, mládeže (dívčí) a universitánek. Na velkém sjezdu jednoty, který se konal v září 1925 v Římě, přednesla doktorka Cesaro v plenární schůzi 6. září zprávu o životě a činnosti katolických universitátek v posledním třiletí. — Foněvadž doufáme, že některé části její zprávy budou zajímat také naše inteligenty a zvláště vysokoškolské posluchačky a posluchače, podáváme tu z ní několik výseků.

První universitní kroužek vznikl 1911—12 (školní rok), roku 1922 jich bylo 15 a několik sekretariátů, členek bylo okolo 500. Dnes je kroužků 17, dva nové proti 15 z roku 1922 jsou při universitách ve Vicenze a Messině (Itálie má poměrně mnoho universit a proto některé s nehojným posluchačstvem). Také sekretariátů, totiž skupin, které mají sídlo v městech, kde není universita, a které mají za účel sjednocovati universitánky katolické v době prázdnin, jest dnes také 17, na př. ve Veroně, Sieně, Novaře, Cremoně, Mantově, Brescii, Benátkách atd. Co se týče práce, hledělo se poslední tři léta hlavně k tomu, aby se intensivněji a do větší hloubky prováděl program katol. ženských universitních kroužků, vyjádřený krátce slovy: Víra, věda, vlast. Jinak se universitánky nesnaží rozvětvoovati příliš svou činnost, nýbrž spíše ji zjednodušovati.

Celkem lze mluvíti o čtverém směru v činnosti sdružení: o směru náboženském, kulturním, syndakálním a »rozličném«. — Činnost náboženská a kulturní se vlastně slévá v jednu, protože s pojmem kultury, vzdělání, se v mysli katolických universitánek nerozlučně spojuje pojem toho, čemu v katolických kruzích italských poslední čas říkají »la formazione« a co znamená náboženskou výchovu po stránce rozumové i mravní, zkrátka vytvořování uvědomělého, poučeného a podle nábo-

ženství intensivně žijícího katolického člověka. Cokoli se v kroužcích studuje a probírá, ať jsou to otázky apologetické, nebo morální, literatura nebo sociologie, nestuduje se pro pouhé rozšiřování vědomostí, pro mrtvé vědění, které samo v sobě by bylo neúčinné, nýbrž proto, aby člověk skrze lidské zkušenosti dospíval moudrosti samé, kteráž je Bůh.

Proto život katolických universitánek záleží především v hlubokém náboženském vzdělávání ducha a rozumu. Praví se »v hlubokém«, aby se někdo nespokojoval jakýmsi povrchním náboženským poučením a povrchním katolickým životem. Tato výchova musí pronikat do hloubky duše a musí býti ustavičná. A skutečně duchovní výchova se nikdy nekončí, nýbrž záleží v ustavičném zdokonalování, a ovšem jí nelze provést za určitý omezený čas a nějakými mechanickými prostředky. Tato výchova míří k tomu, aby členky kroužků si zvykaly posvěcovati všecky své skutky myšlenkou, že skutky ty mají je činiti lepšími a dokonalejšími a více je přibližovati k poslednímu cíli vši lidské činnosti, k Bohu. Proto se kroužky snaží, aby prohloubily život náboženský jak v jednotlivých člencích individuálně, tak společně v kroužcích, a skrze kroužky aby život ten pokud možná pronikal do širších universitních kruhů.

Referentka řekla, že v praxi tato snaha má povahu liturgickou. Členky si mají na př. zvykatí modliti se s církví (u nás na př. by se to jevilo užíváním nového překladu římského misálu při mši sv.) a to vlastními slovy církve. Se začátku si universitánky umínily, alespoň jednou za měsíc přistupovati ke stolu Páně, konati adorační hodinky a každý rok duchovní cvičení (kromě nedělní a sváteční mše, jak se samo sebou rozumí). Nyní se účastní nedělní mše společně, konají měsíční duchovní krátké cvičení, při němž se společně modlí církevní hodinky, užívají misálků při každodenní mši, modlí se z římského breviáře a to mnohé celý denní úkol jako kněží, mnohé alespoň primu a nešpory, pěstují četbu duchovní a rozjímání jakožto přípravu na nedělní mši sv. a na hlavní církevní slavnosti. Na začátku a konci školního roku se

slouží služby Boží, které nabývají slavnostnějšího rázu přítomností katolických posluchačů a profesorů universitních. — Každý kroužek má duchovního rádce, který koná s kroužkem kurs náboženského vzdělání v užším smyslu. Ale mimo to se probírají otázky filosofické, umělecké, literární, vždy ve svých vztazích k myšlení křesťanskému. Děje se to buď ve veřejných přednáškách nebo v domácích rozhovorech a debatách uvnitř kroužků, při čemž duchovní rádce debatu řídí.

Pěstování náboženského smýšlení vede členky přirozeně k tomu, aby z motivů náboženských svědomitě studovaly, a referentka podotýká, že se kroužky po té stránce skutečně vyznamenaly. Při volbě thesů pro dosažení akademických stupňů hledí členky katolických kroužků voliti předměty, které osvěcují křesťanský názor světový, tak na př. temata z dějin církevních nebo z patristiky. Také knihovnám se věnuje v kroužcích péče hlavně tím směrem, aby vlastní knihovny kroužků nahrazovaly jisté mezery ve veřejných knihovnách po stránce křesťanské vzdělanosti. Kroužky vydávají také svou revui »S t u d i u m«, která ovšem se poneáhlu teprve vyvíjí.

Co se týče akce, již nazývají v Itálii syndakální, záleží zatím hlavně v tom, že se členkám opatřují knihy, byty, hodiny v rodinách a jiná výpomoc. Kroužky se zabývají též charitou: pečují o nemocné chudé družky, o chudé děti, všímají si nemocnic, různých sociálních ústavů, pomáhají chudým hochům, aby se mohli připravovat na kněžství, sbírají na katolické noviny a na katolickou universitu (v Miláně). Také na katolické misie pamatují a postaraly se, aby jistý mladý domorodec mohl konati v Římě vyšší teologická studia. — To jsou, končí referentka, hlavní rysy života a práce našich katolických universitánek. Mnoho práce zbývá, zvláště když jde o získávání nových členek. Je to práce někdy trudná, dlouhá, a jak referentka praví, je při ní třeba mnoho lásky a mnoho duchovní pokory.

K a r e l V r á t n ý.

Katolický aktivism studentstva.

(Přednáška konaná v Č. L. A.)

III.

A nyní něco o našich povinnostech a úkolech, nejprve jen všeobecně: a) S poznáním Boha a významu vezdejšího života

vzniká současně veliká pro nás všechny mravní povinnost, totiž postavit se zcela a bezpodmínečně pro celý náš budoucí život i smrt do služeb Božích a v nich i setrvati. — b) Musíme dále o to usilovati, aby s Boží pomocí v nás uzrálo a dozrálo pevné náboženské přesvědčení, které dovede jemně rozpoznávati, co můžeme a co za žádných okolností nesmíme činiti, nemáme-li učení Kristovo karikovati a Spasitele zraditi. — c) Musíme dojiti k tomu poznání, že jedinou naší zbraní drtivých účinků jest důsledný život podle víry, poněvadž opak toho, totiž nedůslednost, jest pařeníštěm v špatném slova smyslu klerikalismu, který otravuje, ubíjí, zatvrzuje a vnáší zmatek v duše nezkušené.

Tedy jinak řečeno: Nesmrtelná duše musí státi se radiotelegrafickou stanicí ochotně, přesně přejímající a plnící ohlasy věčna, ohlasy projevů vůle Boží. Plněme vůli Boha, poněvadž On lépe vidí i dále než my krátkozrací. Uspoříme si jen na tento způsob zbytečných útrap, vzcházejících z odklonu od Boha. Setkáváme se často s lidmi, bohužel i z našeho tábora, kteří nemají vyvinutého smyslu pro tuto, právě zdůrazňovanou, povinnost, jakož i pro důsledný náboženský život, takže od nich slýcháme výroky, projevované v póze filosofa u příležitosti některých nepěkných kousků, jako na př.: »To jest jeho privátní věc«. Toto hříšné omlouvání prozrazuje dostatečně, že veškeren cit u člověka takových názorů jest již — ubit.

Nyní si osvětlíme naše povinnosti speciálně jednak vzpomínkami z minulosti, jednak i úvahou do budoucna.

Vzpomínám 20letého trvání Č. A. L. Letos bude tomu právě 20 let, co byla založena Liga. Vznikla bez příkazu, neobjednána, z potřeby doby. Konservatismus, pokud odrážel se ještě v životě studentském, byl již živou mrtvolou. Za to ale bujely různé směry pod různými hesly, jako směr pokrokový, svobodomyšlný, socialistický ba i anarchistický, jichž společný hlavní rys byl: protinábožensko-národní. Všeobecně tehdy zavládalo mínění, že směr katolický ve studentstvu již vůbec jest naprosto nemožný a že studentstvo již odumřelo víře katolické. Nicméně však dostavilo se rozčarování. Při památné instalaci universitního rektora-kněze, prof. dra. Vřešťála na podzim roku 1905 do-

šlo k pustým scénám v universitní aule. To byl zevní, ale rozhodující impuls pro zbytek konservativně smýšlejícího studentstva, které se vzpamatovalo a téměř do půl roku po oné instalaci uvedlo v život Č. L. A. Brzo na to i v Brně založen katolický spolek studentský »Moravan« a ve Vídni »Lípa«. To bylo probuzení ze sna pro tehdejší pokrokový svět. Chci jen připomenouti několik charakteristických momentů celé tehdejší naší akce. Za spolkové heslo bylo totiž zvoleno již tehdy »P r a v d a v í t ě z í«. Účel spolku byl v paragr. 1. původních stanov vymezen slovy: »Spolek, zaujímá je stanovisko přísně katolické, dbá pravého vlastnictví, jež nezná slov, ale skutky.« Konečně za spolkový odznak zvolena koruna svatováclavská na modře emailovaném štítku na podkladě stuhu národních barev. Tím tedy byl dán Lize směr katolicko-národní s jakousi tendencí státoprávně-svatováclavskou ač byla a jest spolkem nepolitickým.

Přišly pak doby t. zv. aféry Wahrmondovy, totiž doby, kdy české pokrokové studentstvo se spolčovalo veřejně s německým liberálním studentstvem. V této době ligisté odmítli rozhodně nabízenou alianci s německými katolickými buršáky a založili za to spolu s bratry Jihoslovan, zvláště Slovinci a Chorvaty, ústřední organizaci katolického slovanského studentstva, zvanou »Slovanská Liga katolických akademiků ve Vídni«. Tato instituce byla předchůdkyní nynější »Cyrilometodějské ligy studentské«. Po stránce náboženské Liga z vlastní iniciativy a z vnitřní potřeby pěstovala účast členstva na veřejných projevech náboženských, plnění náboženských povinností, zvláště přijímání svatých svátostí aspoň třikrát do roka. Po převratu pak zavedla rovněž z vlastního popudu konání poutí do Staré Boleslavě a to vzhledem k významu místa tohoto jak náboženského, tak i kulturně-vlasteneckého.

Konečně ještě jednu vzpomínku. Bylo to 28. září 1918 ve svátek sv. Václava, kdy v Praze konala se schůze určité společnosti. Chystalo se v tomto prostředí něco, co by bylo bývalo na vždy osudné nejen pro veškeren český katolický život, ale i snad pro celek. Měsíc před převra-

tem, tedy v době, kdy každý česky smýšlející člověk toužil po něčem velikém, ale i cítil, že se kvapem blíží hodina osvobození, mělo se státi něco, co bylo by bývalo porušilo jednomyslnost a svornost národa v této historické době. Nedošlo k tomu. Nesmrtelný duch knížete Václava Svatého bděl a probudil hlouček odvážných ligistů i seniorů ku ráznému vystoupení. Téměř v poslední okamžik znemožněn byl podnik nepromyšlený, nešťastně založený a nečeský. Místo projevu, veliké doby tehdejší nedůstojného, skončila ona schůze nadšeným zpěvem chorálu Svatováclavského. Vždyť blížil se okamžik splnění státoprávních tužeb národa — okamžik vpravdě svatováclavský. Uznal jsem za nutné zvláště dnes zde zdůrazniti ideový směr Ligy v době, kdy šlo o existenci národa — v době předpřevratové. Činím tak jedině proto, abych zdůraznil vám, ale i též celé české katolické veřejnosti zdravé základy Č. L. A.

b) Posléze něco málo o budoucích povinnostech a úkolech našich. Dnes jen chci načrtnouti povinnosti tyto v hrubých rysech, jindy učiním tak podrobněji. Z vylíčeného až dosud možno tušiti, že zakladatelům a jejich pokračovatelům nešlo jen o nějaký tuctový společek s podružnou činností — spolkařením — nýbrž že byl, je a bude zde úmysl vytvořiti z Ligy školu vážné přípravy českých katolických akademiků pro důležité životní úkoly a povinnosti naší inteligence. Nevyslovuji svůj úsudek o tom, zda spolek náš splnil či nesplnil svého poslání, poněvadž pevně věřím, že vývoj Ligy není ukončen. Liga má a musí mítí před sebou svoji budoucnost se svým speciálním posláním. Toto poslání ligistů jest dáno dvěma hledisky: a) světovým životním názorem — b) požadavky současné doby.

ad. a) Nuže tedy — světovým životním názorem. Ježíš Kristus vtělený Bůh postavil se v gigantském zápasu o lidskou duši satanu, abych tak řekl tváří v tvář. Dal nám příklad, jak máme jednat se satanem a jak má naše práce pro Boha vypadat. Kristus pracoval a umíral pro jednotlivce i celek. Spasitel nezná kompromisu, zvláště tam ne, kde jde o útoky démonovy na dílo Božské. Vzpomeňme na jeho od-

pověď, danou ďáblu při pokušení — odpověď krátkou a pádnou: »Apage satanas«. Vyjádřil bych ji v tom jaderném: »Marš«. Jinak však jednal Spasitel, šlo-li o obět satanovu. Vzpomeňme jen rozmluv jeho s cizoložnou ženou, se Zacheem a s Marií Magdalskou. — Co byla práce Ježíšova od jesliček až po krvavý pot a hrozné umučení a boku Jeho probodění? Práce, opředaná žhavou, obětavou, tajuplně k duši lidské mluvící láskou. Pracoval s láskou bez výhrady. Šel dále, nespokojil se s prací pozemských svých 33 let, nýbrž uzavřel se, aby zůstal s námi do těsných svatostánků způsobem přezázračným. Řetěz obětí jeho nepřestává a věru těžko říci, které oběti byly větší, zda oběti jeho 33leté práce pozemské, či oběti ústrků, potupení, chladu, tuposti srdcí lidských prožívaných v Eucharistii. Těžko říci, zda chudé jesle byly teplejší, než skoupý koutek lidského srdce.

A jak vypadá naše práce? Musí býti zcela jiná. Stačí pohled i do řad některých pracovníků. S čím se shledáváme? Někdo pracuje ze dne na den bez plánu, ospale, omrzele, anebo natahuje za svoji práci dlaň. Jiný žene se do práce, namlouvaje si, že jí koná pro Boha. Ale při prvním svém úspěchu již o Bohu ničeho neví. Práce ligistů nesmí býti katolickým sportem, nýbrž uvědomělou systematickou prací nenáročnou, obětavou, posvěcenou ryzí láskou ku Kristu, ku vlasti a církvi. Mládí, energie, vzlet, vyvíjející se schopností, dobrá vůle, vroucího srdce tep — to vše musí doprovázeti práci ligistovu. Ovšem první základní povinností jest studovatí svědomitě a všemožně připravovatí se na životní povolání i boj. Ligista nesmí zůstatí státi na poloviční cestě, byť by snad zdánlivě dosáhl svého cíle. Ligista nesmí se protloukati jak ten tulák ze dne na den bez cíle — bez programu, ligista musí chtítí pracovatí k tomu, aby jedenkrát mohl přispěti s celou svojí Bohem svěřenou mu hřivnou pro blaho svého okolí, svých bližních i celku církve a národa. Ligista musí stále býti na stráží a bdítí ve službě Boží a s Jeho mi-

lostí spolupracovatí, a bych tak řekl, na oplodnění duše národa ideou nábožensko-mravní obrody. Ligista musí býti vyzbrojen tak ve smyslu duchovním, aby mohl státi vždy a věrně v první řadě bitevního šiku, t. j. aby se stal do jisté míry apoštolem-rybářem v řadách studentstva i mládeže, aby lovil duše v dorostu národa pro Ježíše Krista. To předpokládá tedy dobrou, veskrze poctivou, úsilovnou práci při studiu, ale i též ve spolku.

b) I současná doba ukládá povinnosti ligistům.

Poznati význam své doby jest velikým uměním. Bohužel, že český národ anebo některá jeho složka přechoasto nedovedla porozuměti té které době. Tragika dřívějších osudů národa zhusta spočívala v tom, že rozhodující část národa zavírala oči před velikými okamžiky. Historie česká skytá dosti dokladů a zdá se, jako by měla se v mnohém opakovati. V čem spočívá velikost naší doby? Národ po sta- a stáletém utrpení dospěl z muk a krve svobody politické — uprostřed moře nepřátel vnějších i vnitřních. Jest to věc nevšední. Osvobozená vlast zmitána různými boji, nevyjímaje ani náboženskými. Větší část národa bez donucení vrací se, pužena vnitřní potřebou k víře otců. Snad zatím děje se tak z neuvědomělého pudu sebezáchrany. Kéž by ale brzo dostavila se žizeň po hlubší pravdě náboženské a lepším životě. Význam doby a poslání našeho národa velice krásně vystíhuje známý český misionář, zesnulý český jesuita, P. Josef Jaroš, a to v »Životě dle Božského srdce Páně« kap. III. »O dvou národech«. Zajímavá a velmi poučná paralela o národě židovském a českém. Doporučuji Vám ji — ligisti — vřele ku přečtení a k meditaci.

Blíží se významný den, ojedinelý rok 1929, tisící výročí mučednické smrti sv. Václava. Rok ten mohl by býti mezníkem v životě národa našeho, ba více, řekl bych, generální zpovědi, ve které by zcela poznal dosavadní své chyby, ale též ujasnil si velikou lásku Boží, která jej v kritických chvílích zachránila a která znovu a znovu zdůrazňovala veliké poslání jeho ve středu Evropy. Záleží to nyní již pouze na nás, lépe řečeno na naší dobré vůli.

Národ jako celek, právě tak jako i náš stát může být zabezpečen, tr.v.a.le pomocí úsilovné nábožensko-kulturní práce ve jménu obrodné idee cyrilometodějsko-svatováclavské! Politické vítězství bez tohoto podkladu stalo by se dřív nebo později — domečkem z karet, Obrovská práce, které se musí účastnit i ligisté ve svém úseku studentském. Poctivá práce studentská byla, jest a bude vždy článkem v řetěze celonárodních akcí. Do sféry zájmů Božích nespádají jen tak zvané »velké činy«, hýbající světem, ale hlavně, ne-li více, činy skryté, tichá úsilovná, na oko nepatrná poctivá práce zdánlivě nepatrných, ale poctivých lidí.

Prítomná doba kategoricky požaduje práci nerozptýlenou, svornou, soustředěvanou, ponevadž jde o velké věci a na osobní spory anebo přemrštěné podkuřování osobního kultu prostě není času a místa. Z poznání těchto požadavků naší doby vyplývají však veliké mravní povinnosti, které mají veliký dosah vůči nám samým, hlavně ale vůči druhým bližním, vůči příštím generacím, nejvíce pak vůči Bohu.

c) Kde hledati zdroj síly pro naše práce?

Máme pracovati tedy pro Boha bez Boha? Nestačí totiž o Bohu sebe krásněji smýšlet, mluvit ano i pracovat — bez Něj! V životě našem časté disharmonie mají pravě v tom svůj původ. Logický požadavek prostého rozumu praví, že dílo, vyžadující nadlidské námahy, o němž jsem právě mluvil, předpokládá zdroj nadpřirozené síly. Bůh by nebyl Bohem, kdyby od nás požadoval obrovskou práci, ale odpíral potřebné pomoci. Myslím, že mnohý okamžik v 20letém životě Ligy dá mi za pravdu. Několikrát Liga — dílo lidských rukou — se zachvěla, někdy více, někdy méně, ale opět se vzpamatovala, Bůh přihlédl a s dobrého vůlí, k poctivé práci, k modlitbám celku a nekácel pro nedostatek jednotlivců díla druhých.

Liga v minulých dobách volila své lidské protektory. —

Mám za to, že nastala konečně chvíle a okamžik, aby se postarala o protektorát nejvznešenější, totiž o protektorát samotného Ježíše Krista! Jsem si vědom, že vyslovuji věc významu ohromného, ale nemohu od pronesení ustoupiti. Myšlenka ta stále a stále, zvláště v poslední době vrací se mi na mysl. Proč? Ježíš Kristus nesmí být tepán od vlastních lidí, ten musí být vše milován a láska ta musí být projevována takovými činy, které jsou aspoň v jakémś poměru ku nevystihlé lásce Jeho. Kristus nemůže se spokojiti jen s částí srdce ligistů, On musí a zasluhuje celého srdce. Chci dělati snad z Ligy modlitební bratrstvo? Nikoliv. Nenávisť, neláska, zloba nepřátel Kristových v národě našem se vzdouvá víc a více, a věru, kdyby byla s to, s ďábelskou rozkoší znovu by Krista ukřižovala. Vzpomeňte jen odpovědi, které se dostalo v revolučním parlamentě na otázku nynějšího pana arcibiskupa, zda chce býti křesťanským? Pamatujete se, že odpověď vyzněla v cynické »ne«. Stupňují-li spřeženci satanovi v národě svoji zlobu až v novodobě »Ukřižuj«, pak prostě my všichni, tudíž i ligisté, musí veřejně, jak ku Kristu veřejně se přihlásili, promluvíti činy, t. j. láska musí býti stupňována, abych tak řekl, až po ten probodený Kristův bok a zkrvavenou Jeho hlavu. Blíž k Němu a s Ním kráčetí tímto světem tak, jak On určil. Vím, že mi rozumíte. Myslím totiž na pokud možno časté spojení duší s Kristem v Nejsvětější Svátosti po předchozí dobře vykonané sv. zpovědi. Slyším sladký hlas Kristův »Pojďte ke mně všichni, kteří obtíženi jste, a já vás občerstvím«. Možno odolat? Nikoliv. Blíží se doba vánoc, »Hoj, ty štědrý večere, ty tajemný svátku, co ty komu dobrého neseš na památku«. Vidím radostné tvářičky dětí s roztomile nataženými ručkami vztahujícími se po dárcích od Ježíška. Netuší nevinné děti, že vlastně pod formou dáreků přijímají jako by první milosti od Ježíška. I Vy, ligisté, budete mezi svými prožívati vánoce, jedenkaždý dle svého prostředí rodinného. Zde bohatěji, zde chuději. Ale jedno jistě ve Vašich srdcích vzplane. Jsem přesvědčen, že Vy nebudete vzta-

hovatí neuvědoměle ruce po lesklých darech, ale že radostně s čistým srdcem. s prostou myslí, jako kdysi pastýři pokleknete před Jesličkami. A nyní, ligísti, bych k Vám měl jednu prosbu. Když dovedete pokleknouti před jeslemi, pak prosím, poklekněte s moudrostí sv. Tří králů o Boží Hod vánoční před jinými jeslemi, totiž před Svatostánkem, abyste s čistým a vroucím srdcem poklonili se Eucharistii, a přijali do svých srdcí též svátostného Krista. Budete roztroušeni po vlastech, ale budete zároveň, když učiníte dle mé prosby, spojeni, byť vzdáleni, mezi sebou v jedné snaze nastolití a uvéstí Krista v protektorát Č. L. A. V tento den, ligísté, s účtujte s dosavadními disharmoniemi, s chybami, nedůslednostmi a v duchu upevňujte vůli napříště žítí a pracovatí pouze a jediné tak, aby veškeré konání Vaše i spolku došlo schválení Nejvyššího, schválení Kristova.

Nesmí zůstatí při jednom svatém přijímání, nesmí zůstatí při třech svatých přijímáních do roka, ale musí každý z Vás dle své individuality chodití častěji rád, s láskou a touhou. Musí každý zvolití si svého zpovědníka a jemu zcela otevřítí své nitro. Jedině tak budete pracovatí na tvorbě svého charakteru bezpečně a jediné tak upevníte kvádry svých charakterů, dílo lígy, ale i dílo Vaše životní. Vzpomínám si na slova jedné písně: »Vzdychám a toužím po Tobě, Pane Ježíši jako jelen po prameni vody živé. Nuže, tedy přijd' a neprodlévej, i nalezne duše má klidu v Tobě«. Jest to opak oněch slov, se kterými jsem začal: »Jest duše lidská temná bez Tebe«.

Kdo Vás přivede k této intimní blízkosti s Kristem? Každý prvý pátek v měsíci shromažďují se za večera čeští katolíctí mužové a jinoši v Praze III., u sv. Kajetána k smírným pobožnostem zvaným »Ve šlépějích sv. Václava«, aby usmířovali Božské Srdce Páně, jakož i vyprošovali si ochranu Boží nejen pro sebe, ale i vlast a stát. Činí tak po vzoru sv. Václava, který po celý takořka svůj život uchyloval se při svých povinnostech ku svátostnému Kristu. Tedy sv. Václav, které-

ho i Vy uctíváte, bude Vás provázetí po cestách Vašich ku svatostánku.

Než ještě někdo skýtati Vám bude bezpečný doprovod. Dne 8. prosince slavi církev jeden z nejvýznamnějších svátků mariánských, totiž Neposkvrněného Početí. Rozum vírou osvěcený bezpečně uznává, že Matka Boží musila býti bez stínu hříchu, že musila býti zásahem Boha samého vyřazena z řad hříšného lidstva a tudíž že ani na okamžik nesměla podléhatí moci ďábla. Tedy splnila se přívěď z ráje »nepřítelství položím mezi Tebou a ženou, mezi semenem jejím a Tvým a Ona potře hlavu Tvou«. Ona jediná z lidí nejdokonaleji potřela a potírá zlobu hadovu. Co z toho vyplývá? Že nedejpre pomoci a přispění těm, kdož s pocitívními úmysly a vroucími prosbami k Ní utíkají se v boji s původcem všeho zla.

I Vy, ligísti, Ji uctíváte a milujete a k Ní se uchylujete zvláště o poutích staroboleslavských. Od Velkého pátku jest i ona Vaší matkou, pomocnicí a přímluvkyní. Vědomí toto Vám dává bezpečně jistoty i útěchy pro Vaše práce, útrapy a těžké chvíle životní a to i tehdy, byť by Vás i celý svět zklamal, ovšem, pakliže zachováte Ji svoji věrnost. Tedy Panna Maria dovede Vás bezpečně životní poutí k věčnému cíli. Tyto dva doprovody sv. Václava a Panny Marie jsou Vám zárukou, že po šťastně vedeném životním boji jedenkrát každý z Vás dočká se onoho nejvznešenějšího adventu — příchodu Páně tam na věčnosti, kdy totiž stanete tvář v tvář Ježíši Kristu a s horoucí láskou zvoláte: **»Pán můj a Bůh můj«.**

JUDr. Josef Hronek.

Průvodce literaturou.

Jan Amos Komenský, Fortius oživlý nebo Jak zahnati lenost ze škol. — Komenský, Tvůrce štěstí aneb Umění sám sobě raditi. Přeložil a úvody napsal Jaroslav Havelka. Praha 1925. Nakladatel Jan Otto. Stran 109. „Světová knihovna“, čísla 1611 a 1612. Cena Kč 3.—.

Fernand Nicclay, Nezvedené dítky. Studie psychologická, anekdotická a praktická. Dílo potčténé cenou Akademie věd morálních a politických. Dle 33. vydání přeložil Bohumil Kyselý. Olomouc 1925. Nákladem Matice Cyrilometodějské. Stran 291. Cena Kč 18.—.

Luis Coloma, Povídky pro děti. Ze 7. vydání španělského přeložil Bohumil Kyselý. Olomouc 1925. Nákladem Matice Cyrilometodějské. Stran 93. Cena Kč 3.50.

HLÍDKA LITERÁRNÍ.

Václav Svatoňor Bělohlávek:

Annunziata.

K 25. březnu.

*Jsem žalu větrem k Tobě zavát
jak lupen v zimě — před obraz,
kde tvář Tvou vidím prokmitávat:
„Ó Maria, patř na nesnáž!“*

*Tvůj zrak jen vzplá, a mně hned kanou
slz krůpěje, má cbleva,
a duši, nebem zadýchanou,
zní slovo Tvé: „Jsem vesná tvá.“*

*Má hrud' se zdvíhá jako z jara
ta chudá lícha osení,
a temná duše vzněty hárá,
až celá v jas se promění.*

*Vše plá a zní a vše v ní zpívá,
když anděl skřivánek jí hrá,
a ona s modrým nebem splývá
vždy výš, kde Tys, ó Maria.*

1926.

Třicet let Nového Života.

V pátek dne 8. ledna uplynulo třicet let od významné chvíle, kdy z knihtiskárny Grunda a Svatoně na Královských Vinohradech vyšlo první číslo Nového Života, měsíčníku pro umění, vzdělání a zábavu. V rozvoji kulturního hnutí českých katolíků je tento den 8. ledna 1896 událostí historickou a zaslouží si vzpomínky.

Na šedé obálce prvního čísla reprodukován byl titulní list, kreslený benediktinem Sigismundem Bouškou. Manesovskou kresbou zdobený portál nesl na svém vrchole medailon s holubicí Ducha Svatého, pod níž na psáno bylo významné heslo „Odi profanum!“ Po obou stranách portálu stály postavy dvou největších básníků křesťanstva jako kariatidy, z levé strany visionář a evangelista Jan z Pathmu, ze strany pravé Dante Alighieri. Tímto vznešeným portálem vcházelo se do síně, v níž shromáždění byli básníci a myslitelé, kteří na svých štítech nesli erby Kristovy. Vzácní rytíři ducha vítali hosty v této síni. Hned u vchodu slavný orientalista Rudolf Dvořák zpíval jim vzrušené verše „Žalmu předposledního“:

Hallelujáh!

Pějte Jehově písnici novou,
chvalozpěv ať zní
sborem mu věrných...

Uprostřed síně mariánský a eucharistický lyrik X a v e r D v o ř á k zpíval svou „Montserratskou znělku“ a znalec románských literatur Sigismund Bouška přednášel svůj překlad Verlainovy znělky „Viktoru Hugovi“. V pozadí sám Julius Zeyer předváděl svoji mariánskou hru dramatickou „Legendu o rytíři Albanu“, zatím co stranou tohoto skvělého divadla znalec ruské literatury Augustin Vrzal vyprávěl kruhu posluchačů povídku Potapenkovu. V tomto šumu Karel Dostál Lutínov vykládal umělecký program nové revue, František Holeček oslňoval kruh svých mladých posluchačů mistrným rozбором Garborgova románu „Umdlené duše“ a také mladí básníci František Skalík, Jindřich Šimon Baar, Alois Koráb a Vilém Bitnar nacházeli posluchače svých veršů... Mihnij se i hudební mistr Josef Nešvera a mladický pražský novoromantik Alfons Breska.

Těchto třináct mužů, kteří svými příspěvky vyplnili první číslo „Nového Života“, tvořilo jen malý zlomek družiny, soustředivší se kolem jeho praporu. V počtu mnohem úplnějším představili se representanti tohoto hnutí rok před tím v literárním almanachu Pod jedním praporem, vydaným 10. února 1895 na počest trojího jubilea moravského rodáka z Ivančic, českého buditele Beneše Methoda Kuldy. Před českou veřejností objevilo se 51 jmen básníků, jako cílevědomé literární sdružení tvořící. Almanach stal se východištěm celého hnutí, jež přirozeně vynutilo si svůj vlastní orgán, měsíčník „Nový Život“. Z pracovníků v almanachu vystoupivších, kteří se v naší kultuře uplatnili znatelně, lze vedle výše jmenovaných uvésti aspoň ještě několik jmen: Josef Florian, Vladimír Hornov, Adam Chlumecský, František Chramosta, Martin Chudoba, Josef Jasanovič, Josef Kalus, František Leubner, Ferdinand Pěčka Místecký, Josef Mottl, Jan Nečas, Antonín Pavelčík, Jakub Pavelka, Jarolím Pavlík, Jaroslav Rouček, Rudolf Stupavský, Jan Spáčil Žeránovský, Antonín Sychrovský Šuminov, Josef Šimon, Josef Šorm, Otakar Tauber, Antonín Travěněc, Sigismund Uttenrodt, František Vaněk, Josef Vejchodský a František Se-

kanina. Avšak ani tato řada nevyčerpává jména osobností, stojících kolem „Nového Života“ a z nichž již v prvním ročníku uplatnili se ještě František Hrubý Bukovec, Jan Karník, Adolf Racek, Augusta Rozsypalová, Antonín Thein Runiée, František Valoušek, Karel Wellner, Emanuel Paukner, sochař František Bílek, Otokar Březina, Jiří Sumín, Jan Loriš, Alois Musil a Jan Šrámek. Jestliže někteří v dalším rozvoji hnutí odpadli, mnohem více jich za ně nastoupilo, ať vzpomenu jen Marie Kavánové, Františka Světlíka, Methoda Zavorala, Zdeňky Braunerové, Felixe Jene-weina, Aloise Langa, Jakuba Demla, Franty Kavána a jiných.

Kdo byli všichni tito lidé a co je svedlo dohromady? Když vyšel almanach „Pod jedním praporem“ (1895), bylo hnutí již rozkvetlé, neboť trvalo bez očitějších známek vnějších již několik roků. Kdo se trochu hlouběji zajímali o činnost českého kněžstva, postřehovali toto hnutí již od konce let osmdesátých a viděli v něm nutný důsledek slavné encykliky „Aeterni Patris“ papeže Lva XIII., která již od roku 1879 mocně působila na rozvoj filosofického studia i na ostatní českou tvorbu slovesnou. Hnutí vznikalo mezi bohoslovci a mezi nejmladším klérem. Odloučení od světa, studovali mladí tito lidé v seminářích nejen bohosloví, ale i moderní vědy, filosofii a umění. Nevěděli druh o druhu, neznali se osobně, ba snad ani netušili o existenci sobě rovných druhů v jiných seminářích. Pracoval každý sám a pro sebe. Přes to byla to tatáž vlna mocného nadšení, jež tyto jinošské hlavy zachvacovala ve všech literárních sdruženích bohosloveckých v království, v markrabství, v slezské Vídnově i v seminářích Slovenska. Tito navzájem se neznající lidé horovali stejně vroucně pro učení svatých Otců a pro scholastiky s Tomášem Akvinským v čele, jako se opájeli poesíí a spekulacemi středověkých mystiků, jako chutnali Danta a grandiosní básně starozákonní. Ale na druhé straně studovala tato mládež i moderní filosofy od Descartesa a Spinozy přes Kanta až k Nietzschemu, všímala si francouzských i anglických pozitivistů a přibrala v okruh svého zájmu i katol. moderní myslitele Schella a Müllera. Studovaly se ovšem horlivě i cizí řeči, které pak otvíraly přístup do skvělých zahrad literatur románských, slovanských a norských. Moderní umění slovesné, ať kvetlo ve Francii, Provincii nebo Katalonii, ať vznikalo v Německu, v Anglii nebo v Rusku, našlo mezi tě-

mito jinochy přívržence a pěstitele. Tito mladí lidé, žijící v seminářích, měli se svými sourostenci, studujícími na universitách a technikách, společné schopnosti, nadání i erudici, ale nad to měli ještě cosi, čím vynikli nad literární mládež pokrokovou: hotový názor a pevné stanoviště, s něhož se dívali na vše, co studovali. Jejich katolicita je chránila, že se nedali uchvátiti žádným směrem myšlení, jež studiem poznávali, byť i podle své psychické dispozice sympatisovali každý s některým z nich. Tím ušetřeni byli nejistého tápání a kolísání, jemuž se laičtí jejich kolegové neubránili.

Snadno lze pochopit, že tato vzácná výhoda pevného světového názoru, vžitý kodex idejí a mravních zásad, nutil tvůrčí individuality mezi bohoslovci a mladými kaplany, aby jich nosnost zkusil na současné české tvorbě umělecké. Obraceli však záhy zřetel nejen na kulturu slovesnou, ale zabírali i život společenský a politický a je zajímavé, že těmto osamoceným, světa a ruchu světského vzdáleným jinochům neunikl žádný pozoruhodnější zjev nebo událost. Srovnávajíc velké umělecké činy jiných národů, přestali zavíratí oči před chudobou české tvorby. Velicí estetikové, literární psychologové a kritikové, jako Taine, Hennequin, Brunetière, Lemaitre, Guyau a Hello naučili je hleděti na literární díla hlouběji a pronikavěji. Tak byli přivedeni k tvorbě literárních essayí a hlavně k drobné praxi kritické, která nalezla vydatných podnětů k analysám v hojně básnické tvorbě Jaroslava Vrchlického. V brněnské Vychodilově „Hlídkce literární“ počali se čím dále tím hustěji objevovati bystře postřehující rozборы děl básnických, podepsané jmény dosud neznámými. Ale tito noví lidé poznali se ihned navzájem jako duše spřízněné, začali se o sebe zajímatí, psali si a navštěvovali se vzájemně. Poutaly je nejen stejné cíle, směřující k obrodě umění, prodchnutého katolictvím, ale i metody příbuzné, jichž k dosažení těch cílů používali.

Než tato kritická kampaň moh'la býti jen první, přípravnou etapou k vlastní tvorbě umělecké. Když se dostavila potřeba tvoření, přišla posléze i chvíle, kdy bylo nutno uvažovat o vlastních orgánech. A tak, změřivše své síly v zmíněném almanachu, došli mladí pracovníci až k založení měsíčníku „Nový Život“, který vobměnách „Meditací“, „Obrození“, „Nového Obzoru“, „Týnu“ a „Archy“ žije až podnes.

Vilém Bitnar.

Josef von Goerres.

Katolické Německo oslaví letošního roku stopadesáté výročí narozenin Jos. Goerresa, narozeného dne 25. ledna 1776 v Koblenzi, a padesáté výročí založení Goerres-Gesellschaft dne 25. ledna 1876 v Bonnu, která svou činností publicistickou a přednáškovou prokázala tak znamenité služby jak katolické filosofii, tak katolickému vědeckému badání vůbec. — Josef Goerres, tento bojovník Církve, začal jako nadšený revolucionář, mládí budoucího apologety neso- honosně frygickou čapku, ten, jehož domovem se později staly hlubiny mystiky, plýtvat ve svých počátcích inkoustem na protikněžské invektivy. Mezi obdobími jakobínským a katolickým je v jeho životě vsunuto období romantismu. Goerres je jedním z nejvýraznějších příkladů vývoje, který na konci XVIII. věku přivedl romantismus zvolna ke studiu křesťanského středověku a ke studiu počátků lidstva a náboženství.

Básník Eichendorff, který 1806 v Heidelbergu poslouchal přednášky Goerresovy a účastnil se i prací na jeho sbírce Lidové knihovny německé, píše o těchto přednáškách: „Bylo to jako nádherná bouře v nočních temnotách odkrývající náraz tu propast, tu nové oblasti dosud netušené; bylo to úplné probuzení, byla to pronikavá záře pro celý život.“

Lyrické nadšení tohoto posluchače dává nám tušiti, co bylo strhujícím a zářivým, ale zároveň mlhavým v Goerresových názorech a v přednáškách, kde je uplatňoval. Vliv Goerresův byl pro myšlení německé, zkostrnatělé racionalismem prvním odhalením krás a tajů středověkého křesťanství.

O čtyři leta později překonal Goerres nové údobí rozhodné reakce proti racionalismu. Uveřejnil Dějiny mytů a sijských národů. Saint-René-Taillandier praví o této knize: „Bude velmi nesnadno přeložit ji do frančtiny pro sukovitou, vrtošivou a nespoutanou její mluvu, ale zůstane nejpodivuhodnějším a možná i nejslavnějším pomníkem duševního zvroucnění Německa.“ Byl to konec záporům XVIII. věku, které bez přestání, ale povrchně nechtělo v náboženství spatřovat nic jiného, než šibalství kněží. Goerres vraceje se k temným počátkům idee náboženské, pozoroval s nadšením, jak v mlhavých historických dálavách roste „toto světlo, přišlé z Východu, které skvějíc se, přichází naplnit západní svět Evropy.“ Vracel se rád až ke kolébce světa, ke kolébce

víry a pěstuje mythologii a filologii, historii a srovnávací literatury počal dříve ještě, nežli se stal zcela věřícím, klást základy k budově katolické apologetiky, jejíž obrysy později načrtali Eckstein, Bautain, Gerbet, mladý Ozanam. Lamennais svedl apologetiku na nové cesty, ale ve svých počátcích napravovala jistě a úspěšně základní bludy předcházejícího racionalismu.

„Mystika Goerresova,“ pravil později Msgre Freppel, „je možná nejdůraznějším a nejodvážnějším ohrazením, které katolická věda do nynějška učinila proti modernímu racionalismu.“ A nelze vskutku lépe charakterisovati to, co nazýváme třetím obdobím vývoje Goerresova myšlení, období, jehož průběhem stal se synem Církve a věnoval se vypsání nepřetržitého zasahování Božího v život člověčenstva. Heine vysmíval se jeho mnichovským přednáškám a psal o něm, že je „odsouzen, celý rok vykládati seminaristům historii prvního hříchu.“ Heine, vzdálen, mohl se mu posmívat, ti, kdož Goerrese poznali a slyšeli, se mu obdivovali a milovali jej. Montalembert poslouchaje Goerresovy výklady o Mystice, prvních kapitol jeho slavného díla, nazývá ji novou studnicí studia a rozkoší.“ Goerres shledával nadpřirozené projevy v pozemském životě, četl díla starých mystiků, dotazoval se stigmatizovaných současníků a duševní dědicové XVIII. věku, kteří se posmívali nadpřirozenému, pozastavili se s úctou před jeho čtyřsvazkovou Mystikou. Při svém studiu přišel i k postavě sv. Františka, odkryl v něm lyrického pěvce a první zaznamenal předzvěst pozdějšího objevu Ozanoma: literární renesanci františkánskou.

Bylo mu vlastním, tomuto učenci a mysliteli, býti současně mužem činu a bojovníkem, prudkým a strohým vykladatelem idee náboženské v časopise Katolík a neúnavným polemikem, který ve své brožuře Athanasius hodil rukavici samému králi pruskému, když tento utiskoval katol. arcibiskupa, který v jiné brožuře útočí prudce na hegelianismus a který neustával pozvedati svého hlasu ve všech otázkách, týkajících se Církve, její ochrany a podpory. „Tof jako babylonská věž“ zvolal Heine při pohledu na všeob- sahlou činnost Goerresovu a Schelling potvrzuje jeho mínění: „Goerres je všude jako doma.“ Byl to věrný a oddaný sluha Církve, již přinesl v oběť všechny své síly. Goerres zemřel 29. ledna 1848 v Mnichově.

Pilgrin.

Dílo Josefa Pospíšila.

Významný český novelista a básník, katolický farář v Choceradech nad Sázavou, Josef Pospíšil, dožívá se v březnu padesátin. Narodil se dne 19. března 1876 ve Zbislavi a na kněze vysvěcen byl 30. července 1899 v Praze. Súčastnil se vždy čile ruchu národního i prací v hnutí katolickém, jsa bystře postřehující a pohotový řečník i publicista. Záhy věnoval se také činnosti literární, napsal mnohό kázání do Vaňkovy „Kazatelny“ a počal tvořiti povídky, hluboce pročitěné a psychologicky prohloubené. V posledních létech věnoval se s neobyčejným zdarem poesii epické i lyrické. V dnešním čísle přinášíme větší cyklus ukázek této tvorby. Ocenění jeho literárního významu přineseme příště. Připojujeme zatím aspoň seznam knižních publikací vynikajícího básníka.

Josef Pospíšil, Statkář filosof a jiné povídky. Olomouc 1918. Nakladatelství revue »Eva«. Stran 211. »Knižnice Evy«, svazek 4. Cena Kč 3.80.

Josef Pospíšil, Pohádka o králi Václavu a Románě. Báseň. Praha 1923. Nákladem Československé akc. tiskárny. Stran 92. Cena Kč 6.—

Josef Pospíšil, U Doubravy. Báseň. Praha 1924. Nákladem Československé akciové tiskárny. Stran 64. Cena neudána.

Josef Pospíšil, Jan Prchalů. Báseň. Praha 1925. Nákladem Antonína Podlahy. Ve prospěch »Dědictví Svatojanského«. Stran 139. Cena Kč 8.—

Josef Pospíšil, Balady. Báseň. Pelhřimov. 1925. Nakladatel Emil Šprongl. Stran 80. S podobiznou básníka. Edice »Klasy«, číslo 5. Cena Kč 8.—

Neznámá báseň Baarova.

Románové i povídkářské dílo Baarovo bylo záhy překládáno do němčiny a mezi překladateli postavou nejzajímavější je katolický kněz Josef Vondrák, chodský krajan Baarův z Kolovče. Vondrák narodil se v pošumavském Kolovči dne 13. ledna 1864, studoval tři roky na německém gymnasiu ve Stříbře, odkudž přestoupil na české gymnasium do Domažlic, kde také 1884 maturoval. Baar tehdy v Domažlicích končil právě svoje studia v kvartě, jsa o pět let Vondráka mladší. Po maturitě sloužil Vondrák jako jednoletý dobrovolník v Plzni, načež odešel do Bavor, aby v Řezně studoval filosofii a teologii, a tam byl také 1891 vysvěcen na kněze. Baar studoval té doby již třetí ročník bohosloví v Praze. Vondrák sloužil pak v řezenské diecési na několika místech v duchovní správě jako kooperátor, administrátor a stal se posléze farářem v Naburgu. Roku 1909 odešel na odpočinek do Mnichova a odtud 1912 přesídlil do Lenzfriedu u Kemptenu ve Švábsku, kde žije podnes.

Vondrák je povaha básnická, účastnil se studentského ruchu literárního již v Domažlicích a také v Německu nikdy nezapomínal na českou slovesnost. Brzo po vysvěcení debutoval v pražském deníku „Čechu“ pěknou informační statí

„K poměrům katolického tisku politického v Mnichově“ („Čech“ 1893, 251 n), doplněnou ještě článkem „Katolický tisk v Bavorsku“ („Vlast“ 1893). Odtud byl Vondrák stálým spolupracovníkem pražského měsíčníku „Vlast“, do kterého psal jednak literární kritiky o německých knihách, jednak jako publicista články o kulturních poměrech německých. Z prvního oboru všiml si Heemstedeova básnického orgánu pro katolické Německo „Dichterstimmen der Gegenwart“ („Vlast“ 1894); posoudil Mehlerův důležitý bibliografický katalog křesťanské literatury sociální „Christlich sociale Literatur“, a jeho doplněk literatury zabývající se otázkou selskou „Praktische und empfehlenswerte Schriften für Bauernvereine“ („Vlast“ 1894); ostře rozebral nespravedlivé námitky bavorského dějepisce Matyáše Schvanna, jimiž se snažil zlehčiti význam díla Janssenova ve svém spise „Janssen und die Geschichte der Reformation“ („Vlast“ 1894); pěkně zrekapituloval výsledky badání Antonína Webera o katolicitě slavného norimberského malíře Dürera v jeho monografii „Albrecht Dürer“ („Vlast“ 1894); vyzvedl vše, co se dotýká českých dějin a české kultury v jubilejním spise Mehlerově „Der heilige Wolfgang, Bischof von Regensburg“ („Vlast“ 1895); upozornil vhodně na mnichovský katolický čtrnáctideník Filipa Wasserburga „Die Wahrheit“ („Vlast“ 1896); ocenil význam konvertity a františkána, který pod pseudonymem P. F. Revocatus vydal cennou sbírku básní v duchu františkánské školy básnické „Blüthen vom Stamme des Kreuzes“ („Vlast“ 1896); posoudil protikřesťanský, šovinistický antisemitismus spisu Naudhova „Die Juden und der deutsche Staat“ („Vlast“ 1896); z posledních recenzí byla stať o Kirchheimově sbírce s katolického stanoviska psaných monografií „Weltgeschichte in Charakterbildern“ („Vlast“ 1902.)

Vedle statí kritických psal Vondrák cenné informační články a studie. Tak psal zprávu o sjezdu katolíků ve Würzburgu („Vlast“ 1894); látkově bohatý článek „Bavorští lesáci“ („Vlast“ 1895), obsáhlou studii o politickém i kulturním rozvoji německých katolíků od r. 1848, opírající se o Keiterovu příručku a doplňující ji o vlastní postřehy, „Katolické Německo“ („Vlast“ 1897); k ní přidružují se i jeho nekrology o vynikajících německých spisovatelích, jako je katolicky orientovaný historik středověké filosofie Vojtěch Stöckl („Vlast“ 1896), kardinál Pavel Melchers („Vlast“ 1896) a katolický básník německý Bedřich Vilém Helle („Vlast“ 1902).

Neutuchající přátelské styky s rozvíjejícím se spisovatelem Jindřichem Simonem Baarem vnukly Vondrákovi brzo myšlenku, aby některé z jeho zdařilých povídek přeložil do němčiny. A tak se v katolickém časopise bavorském, v „Deutscher Hausschatz“, vydávaném řezenským nakladatelstvím Pustetovým, objevil záhy ilustrovaný překlad románu českého kněze „Cestou křížovou“ („Kreuzweg“, roč. 30. Řezno 1904), po němž v tomtéž ročníku následovaly ještě Vondrákův překlad románu „Žebračka“ („Eine Bettlerin“, 1904) a drobné prósy „Matka“ („Eine Mutter“, 1904). Pustet současně vydal překlady prací „Ein Kreuzweg“ a „Eine Bettlerin“ knižně jako pátý svazek své sbírky „Hausschatz-Bibliothek“ (Řezno 1904). Podnícen tímto úspěchem, přeložil a vydal Vondrák ještě drob-

nou prósu „Pro syna“ („Für den Studenten“, Deutscher Hausschatz 31, 1905), román „Stavěl“ („Ein Baumeister“, Deutscher Hausschatz 33, 1907) a drobnou prósu „Dne 24. prosince“ („Am 24. Dezember“, Regensburger Morgenblatt 55, 1904.)

Vondrákovy překlady působily v německých kruzích katolických velký dojem, jemuž dala v mnichovské revui „Algemeine Rundschau“ výraz spisovatelka Marie Herbertová, která o Baarovi psala s obdivem jako o prvotřídním znalci duší. Baar sám ve svém dopise ze dne 5. ledna 1907 vyslovil se Vondrákovi o jeho překladech slovy: „Jsem Vám vděčným, že krásně, to jest špatné slovo, vystižně, ani to není to pravé, zkrátka německy vydáváte moje práce...“ Jako farář v Klobukách u Slaného napsal Baar z vděčnosti Vondrákovi k jeho jmeninám dne 19. března 1905 básničku „Loučení“, s věnováním „Příteli Vondrákovi napsal místo dedikace Psohlavý Baar“. Tato báseň nebyla dosud nikde otištěna a proto ji s laskavým svolením pana faráře Vondráka zde přetiskují.

Loučení.

Vzal s sebou s našich strání,
vzal s sebou z našich hor
otcovské požehnání
na cestu do Bavor.

Kříž matka přehluboko
mu tiskne na čelo,
a její věrné oko
slzou ho smáčelo.

Pak jeho sestra smává
květ nese z našich luk
a ten mu s láskou dává
za stuhu na klobouk.

Leč s rodnou hrudou v hrsti
naposled přistoup brat:
„Sem do té svaté prsti
se, bratře, jednou vrať!“

Vondrák chová ve svých rukou i bohatou svou korespondenci s Baarem, cennou nejen pro literární historii, ale i pro dějiny českého kulturního hnutí katolického, již zvolna zpracovává k uveřejnění. Přejeme svému krajanu k této práci mnoho zdraví a všeho zdaru.

Vilém Bitnar.

Bohémství.

V jednom z posledních čísel komunisticky orientovaného „Varu“ vytýká známý bouřlivák profesor Nejedlý české inteligenci, že již není bohémská a vidí v tom znamení duševního úpadku, oddávání se cílům materialistickým atd. Zdá se nám, že romantism Murgerovy „Bohémy“ náleží minulosti a dnes by byl prostě anachronismem. Dnes je třeba hledati pevné normy a formy a nikoli laciné „épater le bourgeois“, jež mohlo míti svůj půvab v době před-revoluční koketerie, jež celkem vyšuměla jako šampaňské bez hlubších stop v životě. — Dr. Alfred Fuchs.

Věrnost a víra.

Při nedávném jubileu básníka Svatopluka Čecha napsal dr. Arne Novák článek, v němž označuje Svatopluka Čecha jako básníka věrnosti. Při

tom napsal několik pozoruhodných slov o pojmu věrnosti vůbec. Ne nadarmo jest slovo věrnost odvozeno od téhož kořene, jako slovo víra. Jest to onen druh lásky ke tradici, jež bývá označován latinským slovem »pietas«. Právě v dnešních poměrech by bylo třeba tento pojem piety zbožné lásky a věrnosti opět obnoviti. — Dr. Alfred Fuchs.

Rozmluva s Paulem Claudelem.

»Tribuna« přinesla v č. z 21. února interview s Paulem Claudelem, v němž básník velebí krásy pražského baroka, lituje stržení Marian. sloupu a konstatuje, že český život byl vyplněn příliš zevnější polemikou, než aby se mohl vytvořiti smysl pro tradiční hodnoty. Doufá však, že nové poměry způsobí nápravu i po této stránce. — Dr. A. Fuchs.

Karel Čapek o chudobě.

Spisovatel Karel Čapek napsal do »Lid. Novin« sloupeček o žebrácích, v němž se velmi přiblížil křesťanskému názoru na chudobu. Jest přesvědčen, že chudý má svoje poslání v lidské společnosti a že »člověk není jenom k tomu, aby se na něm vydělávalo, nýbrž také k tomu, aby dával a přijímal dary«. — Dr. Alfred Fuchs.

Paul Valéry o evropanství.

Revue »Host« přinesla studii Paula Valéryho, jež se snaží charakterisovati evropskou kulturu. Tři podstatné znaky tvoří podle jeho názoru definici pravého Evropana. Helenistická kultura ducha, římská kázeň a křesťanské zušlechtění. Všude tam, kde jména Aristoteles, Platon, Euklides — Caesar, Gajus, Trajanus, Vergilius — Ježíš, svatý Pavel se stejně oceňují, tam je Evropa. Evropský duch vědy je dědictvím Řecka a jeho nauky o čistých idejích. Řím jest věčným typem organisované a stále moci, pak přichází křesťanství. Římské impérium mimovolně razilo cestu apoštolům. Křtem stává se barbar dítkem Božím, právě tak, jako Řím propůjčoval římské občanství svým včerejším nepřátelům. — Dr. A. Fuchs.

Mezinárodní otázky novinářské.

Ve Svazu národů počíná se uvažovati o mezinárodní spolupráci tisku a o úpravě tiskového zákonodárství na společném podkladě. Nedávno dlel v Praze rakouský tiskový šéf ministr Ludwig, jež při recepci konané pro žurnalisty naznačil, že jest hledána takováto základna pro spolupráci alespoň zatím pro Střední Evropu. Rakouská účast jest zajímavá i se stanoviska katolického, protože v Rakousku existují velká katolická tisková střediska, která při obratné politice by mohla snad získati na mezinárodním vlivu. — Dr. A. Fuchs.

Nové katolické revue.

V poslední době lze zaznamenati vzestup duchovního života i u nás. Nasvědčuje tomu do jisté míry i obsah katolické žurnalistiky. »Lidové Listy« přinášejí nyní pravidelně články dra Králiča z církevního života a také jména jiných katolických kulturních pracovníků nalézáme ke svému potěšení opět po delší době v ústředním orgánu strany. Mimo to vycházejí nové revue, věnované duchovnímu životu. Jest to revue »Na hlubinu«, vydávaná profesorským sborem katol. theologické fakulty olomoucké, a be-

nediktinská revue »Pax«, jejíž první číslo se vyznačuje velmi bohatým obsahem, týkajícím se historie liturgiky a obsahující básnické příspěvky synů svatého Benedikta, mezi jiným i básně a články Sigismunda Boušky. Dr. Alfred Fuchs.

Jammesova Klára d' Ellébeuse.

I českým čtenářům je už dobře znám francouzský básník Francis Jammes, který vedle Claudela a Péguyho měl značný vliv na dnešní dorost umělecký. Do češtiny přeloženy jeho knihy: „Anýzové jablko“, „Román zajícův“, „Růženec v slunci“, „Farář ozeronský“, „Kniha o světcích Josefu“. O vydání posledních tří děl zasloužil se Kuncič. Podle vlastních slov básníkůvých je chybou, že umělci vyhledávají za každou cenu náměty pro své básně obzvláště výjimečné a umělé, jen aby budili zájem. Zatím však každý prý má okolo sebe mnoho věcí, třebaš prostých, ale zajímavých, jež přináší každodenní život. Proto nám ve svých básních hojně vypravuje Jammes o Jammesovi: Narození básníkovy, Den (životu básníkovy), Básník a jeho žena, Smrt básníka, Venkovský básník. Všude oplývá chválou ctností křesťanských, jejichž sám je nejlepším příkladem. Svůj návrat ke katolicismu zdůrazňuje v nejlepší své knize básní „Od klekání do klekání“: Bože, ty jsi mne učinil člověkem, tu jsem, trpím, miluji, mluvím hlasem, který mám od Tebe. Půjdu, kam budeš chtít a kdykoli se Ti zachce. Sbírkou „Kostel, oděný listím“ je dalším důkazem této jeho víry, vážné, důvěrně františkánsky upřímné. Neupadá však do nějakého stálého mysticismu, neboť má obzvláštní hluboký smysl pro přírodu. Na venkově v Orthez s puškou na rameně prochází kukuřičnými poli a zírá v pyrenejské velikány. Tu také nachází nevyčerpatelné náměty: Ve stodole, Vesnice, Křesťanské georgiky. Maně si vzpomeneme na La Fontaina, Rousseaua, Bernardina de Saint Pierre.

Od lásky k přírodě přichází k milovanému Bohu. Není u něho banálnosti, je dalek přehnané sentimentality. Od dob sladkého světce z Assisi neměl nikdo takového porozumění pro zvířata; hluboce s nimi cítí. Přítel zajíc „Uběhaný Tlapka“ v nejlepším jeho díle „Román zajícův“ (přeložil Reynek, vydal Florián ve St. Říši) je toho zřejmým dokladem. Jen skutečně opravdový básník, jež poutá tak veliká láska k přírodě, mohl se odvážiti napsat tak prostou a jednoduchou povídku, jako je „Farář ozeronský“ nebo „Kniha o světcích Josefu“. Nestal se fádním ni banálním. Ze všeho k vám mluví nesmírná něžnost.

Klára d' Ellébeuse jest jedna z jeho hlavních hrdinek. Smutná a dojemná jest povídka o dívce ze zaslých dob, jak dí druhý titul. Umírá už v sedmnácti letech jenom proto, že byla příliš nevinná. Přečte náhodou staré dopisy svého příbuzného, ty se jí stanou osudnými. Domnívá se, že jí čeká úděl nešťastné milenky, děsí se domnělé hrůzné budoucnosti. Čtenář má hluboký soucit s hrdinkou a slitování, jak ho k tomu vede mistrné péro autorovo. Něha, dojetí plní vaše nitro, všude září mnoho dramatickosti i poesie. Cudné a výstižné kresby mistra Janna Zrzavého doplňují ladně všechnu tu tesknou náladu, která k vám

vane s každé stránky dílka a přesvědčují čtenáře, že se ujal svého úkolu s nevšední pilí a procítěním. Setká se jistě s úspěchem jako loni jeho „Máj“. Opravdu pěkná knížka jak obsahem, tak výpravou. Jest zajímavé, že byl původně vyzván berlínským nakladatelem Kiepenhauerem, aby ilustroval Kláru. Původní ilustrace kreslil v Berlíně přímo na kámen, ale pro knižní katastrofu kniha dosud nevyšla. Nakladatelství Aventinum chtělo vydati český překlad s těmito originálními litografiemi v původní velikosti, ale marně. Vyšla tedy aspoň v malém formátě v bibliofilské úpravě se zmenšenými reprodukcemi pět let po jejich vzniku. Překlad je svižný a plně vystihující originál, jak se ostatně samo sebou rozumí u rutinovaného znalce Jelínka. Jen některá slova mohla se také přeložit, na př. taille, karosa, skupule, historie. Někde není právě nejnovější pravopis: myšlénka, sežloutlé, strávil noc, poprvé, vztyčený, zvířátko, zpočátku, plícník; jinde se objevují neobvyklé tvary: pišu, nehraju, knéh, zodpovědna, nahražovat; zbytečný jest zápor „neřekla ničeho“ a jiných více. Dr. Jan Bartoš.

Bertrandova Krev mučedníků.

Jistě jste četli Sienkiewiczovo „Quo vadis“. Musíte tedy číst i „Krev mučedníků“. Autor, Louis Bertrand, je sice rodákem z Met, ale přilnul opravdovou láskou k nové své vlasti, Alžírsku. Upozornil na sebe kritickou studií, v níž dovozoval, že Orient není ani zemí kouzel a čar, jak nám rádi namlouvají naši básníci, ani zemí, ženoucí se chytivě za moderní civilizaci, jak sní naši utopisté. Zejména však zajímá se o francouzskou Afriku, v níž vidí pod rouškou islamskou a arabskou jen bývalou provincii římskou, jeho ideálem je tu renesance latinských ras. V knihách „Zlatá města“ a „Zahrada smrti“ líčí pád starého panství, kdežto v díle „Svatý Augustin“ nás přesvědčuje, že latinský hrdina v Africe nikdy nepřestal žít, ani v dobách největších zmatků a nejhrubšího barbarství. Kráčeje po stopách Flaubertových, setkává se všude s památkami na Řím. Události v našem románě staly se na území římské Afriky za císaře Valeriana a Galienu ve 3. století po Kristu. Po chvílích klidu přikvačilo nejstrašnější pronásledování křesťanů, v masách mučení, stínání i čtvrcení. Jen výborný znalec poměrů, doby i duší lidských mohl zachytiti tento uchvacující obraz. Jsou tu dva sympatické zjevy hlavní, Cyprianus, otec církevní, biskup kartaginský, slavný řečník, filosof a spisovatel, umírající 14. září 358 smrtí mučednickou a druhý dědic numidských králů, Cecilius Natalis, patricius a senátor, vlastník dolů, statků, dvorů, vil a domů. S počátku jeho víra se kolísá v pochybnostech, ale na konec vlivem zárného příkladu biskupova veřejně přizná víru. Jest uvržen do podzemního pekla a i on hrdinně umírá pro Krista. Nebýtí toho hrozného pronásledování, kolik by bývalo nedokonalých křesťanů zbaběle uteklo a zřeklo své víry! Krev mučedníků jest semenem křesťanů, jak čteme hned na titulní straně knihy. Pohané chtěli vysvětliti úspěch křesťanství bratrstvím a vzájemnou pomocí mezi křesťany. Cecilius praví: „To vše nic není.

Pohané to činí také. Ale duše nebojácné a těla nepremožitelná takových lidí, kteří se nechají mučiti a usmrtiti, aby vydali svědectví, že Kristus vstal z mrtvých a že jeho království jest jediná podstatná věc.“

Při tom vnikáme i do způsobu tehdejšího života, třebaš autor se brání, abychom nehledali ve vypravování tak zvané rekonstrukce minulých dob. Jde prý mu jedině o to, vyličít, co žije neustále. Nahlédáme do života tehdejšího vojáka, zachycen tu trh v Cirtě, vyjíždíte na lov do pouště, se zatajeným dechem sledujete překvapení při noční bohoslužbě v podzemí. Ale jestliže žasnete nad životem u hlokokopů v Zolově Germinalu, jak teprve hrůzou ztrnete čtouce o „hornících Kristových“ v dolech Sigus. Bez jídla po čtyřadvacet hodin, v hadrech, špině, v poutech a řetězích dva a dva, hynou ve tmě bez konce. A když je poloslepé vyvádějí ven, to jen proto, aby v době slavnosti — vinobraní — stali se obětí nejděsnějšího řádění katova.

Od „Quo vadis“ nebylo napsáno nic úchvatnějšího. Přece však je tu rozdíl; francouzský román je strážlivější, realističtější. Dovedete si představit, jak mohl dále umělec ký těžít na př. z takových příprav k lovu, nebo rozvésti do šíře únos a lásku nemanželské dcery Ceciliovy Birzil! Toť jediný živel romantický v celé knize. Jinak každá stránka tohoto krásného díla je plna lásky k této zemi. František Odvalil svým překladem obohatil nás pravým skvostem.

Dr. Jan Bartoš.

Medkův Voják a bůh Dionysos.

Mezi všemi legionáři, kteří meč zamčnili za péro, největší jméno určitě má Rudolf Medek. Vždyť už šestnácté dílo dává do rukou veřejnosti, z nichž tři vyšla hned před válkou. Jemu náleží zásluha, že nám svými hrdinskými zpěvy a romány osvětlil dějinný krok českého vojáka, když se ve světové válce přihlásil k rozhodnému slovu. Jsou to především jeho básně „Lví srdce“ a pak tři veliké romány české anabase „Ohnivý drak“, „Veliké dni“ a „Ostrov v bouři“, jež musí znáti každý Čech. A osoba umělcova je nám tím spíše sympatická, že nesouhlasí s dnešním vedením polobolševickým a nenárodním. — Krásné básně sbírky „Láska a smrt“ ukázaly, že se Medek bude ubírat docela jinou cestou nežli dosud. Kniha pros „Voják a bůh Dionysos“ je toho zřejmým dokladem. Pět krátkých pros, ale jak důležitých v tvorbě básníkově! Jsou veřejnou zpovědí básníkovy víry v nesmrtelnost duše, v Krista, Spasitele světa. První prosa, jež dala knize titul, je úvodem k metafysickému přemýšlení, kdy člověk omrzen a syt všeho, začíná se dívat dále. Ukáže se vidina pohanského boha Dionysa. V druhé „legendě“ „Duše města“ vystoupí silueta nádherného týnského chrámu, s ním zjev hvězdáře Tycho de Brahe. Ten už mluví určitě k duši básníkově: Co platno, kdybys celý svět získal, všechny bitvy vyhrál, všech žen došla a všechny věnce strhl ke svým nohám, ale škodu na této duši dopustil?“ (Originelní představa řečníků a tábora lidu v promítání Roentgenem, zmítající se kostlivci, klapající čelist-

mi.) Třetí svou krásou jde hned za druhou „Nejkrásnější děvče z Groenendaelu“. Autor vzpomíná slavného dne, svátku Božího Těla v rcdišti v Hradci Králové, a přichází v týž den do Bruselu, Se všech střech vlají prapory, toť svátek celého Bruselu, celé Belgie! Syn člověka vypráví nám o hrůzně ošklivé tváři Kristově na obraze v Antverpách, o člověku „opici“ na výstavě v Paříži, o vzpomínce na musulmana z Kavkazu, ve všech třech nachází podobu. A na Eiffelově věži vidí světlo, v něm lahodná tvář, kolem níž svatozář se slovy: Christus, Salvator Mundi! Závěrečná prosa je vrcholem doznání. V člověku je tajemství, máš duši. A můj Bůh? Ach, Bože! volá už upřímně na Sahaře, snad dnes budu mrštěn ke stupňům božím, pod patu Boha, Otce Všemohoucího. Zjeví se mu Bůh, je podoben Dionysovi, ale místo věnce z růží a vavřínu — má na čele trnový věnec: „Já jsem vinný kmen a vy ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nic nemůžete činiti...“ Začal bohem a končí Bohem. Jak viděti, tvoří všechny prosy krásný celek harmonický, spiatý jednotnou myšlenkou a krásnou formou. Tvoří čin obrozené duše!

Dr. Jan Bartoš.

Neumannovo Válčení civilistovo.

Již před válkou měl Stanislav Karel Neumann v české literatuře jméno. Z četných sbírek básnických jsou nejlepší: Kniha lesů, vod a strání, Nové zpěvy a Třicet zpěvů z převratu, Od oslavy přírody přešel k t. zv. poesii civilizační, opěvuje cirkus, rotačku, dráty telegrafní, telefonní a elektrické. Velký smysl pro vitalistickou skutečnost vane na př. z krásné básně Selka. Ovšem u Neumanna rozumí se samo sebou, že není řeči o Bohu a duši; je to básník veskrze pohanský, v jeho civilizační poesii není místa pro mravní hodnocení lidského konání. Zřejmě na něho působily nejnovější směry a on sám stá se otcem a vůdcem nejmladších. Ve sbírce Třicet zpěvů vystupuje proti zvrhlé civilizaci a z války vychází posílen pro nový, lepší život. Jak si jej představuje, ukazuje několik narážek v knize Válčení civilistovo, jež zaznívá stejným tónem. V 22 kapitolách velmi klidným způsobem rozpomíná se na dobu svého válčení před odjezdem na frontu. Hned v první kapitole prozrazuje: »Stál jsem při svém »válčení« stále poněkud nad denními nutnostmi, starostmi a útrapami vojenského života.« Tento revolucionář stál nad věcmi nevybojně a zapomínal, že je na vojně. Docela je i vojně vděčen, že se podíval do ciziny. Báł se jen nudy z jednotvárnosti a toužil, aby vždy přišel na jiné místo. Ohotně škrabal brambory, myl podlahu, bítíl školu, se zájmem pozoroval život čápů, kachem a jiného ptactva v močálech a naslouchal hlučnému koncertu žabímu. Ale mezi těmito zvláštnostmi postrádal zpěvného ptactva. Trpce žehrá na lidské bestie na vojně — šikovatele. Nejsou to sice nijak nové věci, ale kniha se čte dobře, a kdo sám byl na vojně v Uhrách, jako já, živě prožívá vše a pilně sleduje autora až do konce, třebaš autor nemohl si ušetřiti několik výpadů proti měšťáctví a chvály komunismu: Člověk opravdu socialistický, t. j. komunistický, jediný zdravý člověk. stało se něco většího a lepšího: Ruská revoluce . . . bez války nebylo by ruské revoluce a bez ruské revoluce ve-

likého pokroku socialismu . V knize poměrně tenké najdete dosti chyb: vyhledal mně, nohoum, nemoce, otevřou, vojáčekové melační, ti nerozumí, úplatky nevymizí, oni se potáčí, vojáci se vrací, počly, posezení, děkuji za návrat z méh o tažení; doba strávená, stichla, skalený, sevšedňovatí; poprvé, podruhé (dvě slova), za nedlouho (jedno), z počátku (s p.); kvantita je špatně označena ve slovech zdvihati, zvířátko, jízlivý. Zbytečné je zájmeno zvrátne: ulejší se, povalování se. Není třeba je klásti vždy za sloveso: když jsme pak konečně zastavili se, které těšili se, abys zbavil se j. Úprava knihy je pěkná. Dr. Jan Bartoš.

Vančurův Pekař Jan Marhoul.

Zbraslavský lékař V. Vančura je jeden z mladých, a to z těch mírnějších. Před časem slyšeli jsme od nich mnoho programových prohlášení uměleckých; krátce mnoho hluku, ale skutků málo. Až na někdy výjimek objevilo se na trhu knižním několik souchoťinářsky tenkých knižecek básni, tu a tam více méně tendenčně omaskovaných utopistickým přeludem komunistického ráje, a to bylo vše. Při tom však bylo možno snadno poznat a uhodnout, že jejich originelní básnění má své příbuzné ve starších básních domácích, na př. Neumannovi, Šrámkovi, Tomanovi, Horovi, nebo že upomíná i na cizí vzory. Teprve nyní najednou se tu setkáváme zase se skutečným umělcem, pišícím prosou. Hned první stránky románu vás zaujmou: »Čtrnáct let přešlo městem jako stádo po úzké lávce. Ve středu náměstí vzrostly lípy, domy se zvedly a schýlily a čas zavalil závějí ten den, kdy otec Marhoul byl mlád. Jeho dům stál na jižní straně náměstí a štít, obrácený k lidem, zněl s jeho zdi jako zvon kostelní: Chléb, chléb, chléb! Příběh pekařův je velice těsný. Bylo mu 29 let, býval vesel, pracoval v dílně i mimo ni, rád si také zašel do hospody a do židovské kofalny. Je to dobrák, rád rozdává: »Svévolnost jeho dobroty, tato blbost, jež ho nutila rozdávati ze svého mála, podobala se ustavičnému opilství.« A tak ožebračuje ženu i dítě, Nepomůže ho zachránit ani chudý žid, ani hluchý cestář; prodají mu dům. Neudrží se však ani v položbořeném mlýně v Nadelhotách, vrací se do města jako chudý dělník, nedaří se valně ani jeho synkovi na gymnasiu, kde zaujímá zvláštní postavení, nemůže se shodnout s profesory; konečně pekař předčasně umírá: »Příběhy Jana Marhoola se končí. Zemřel a třetího dne byl pohřben.« Město Benešov našlo ve Vančurovi svého kronikáře, ačkoliv mu asi za to bude málo vděčno, co se sype s jeho pera na maloměstskou hlavu. Jest to strohá nenávisť: »Město se podobá chlévu, v němž se chovají svině, některý kus střečkuje a jiný se válí ve svém prasečinci, chvále vládu.« Přes některé slovo poněkud naturalistické. Vančura vás uchvátí, je to básník, mistr slova, není u něho zbytečných vět, množství nových obrátů a krásných metafor: » čekali, zatím co ticho vracelo se na své místo.« A jinde: »Ticho mží a noc mží a jako pramen tryská tento hlas.« Tato skvělá forma zajistila prvotně básníkovi trvalý úspěch, vychází již ve druhém vydání a knize se dostalo i státní ceny. Dr. Jan Bartoš.

Vančurova Pole orná a válečná.

Tentokrát nás zavádí spisovatel do ouhrovského dvora v končinách střední Vltavy, mezi nejubožejší z ubohých. Neveselý je to kraj, kde voláci a krmíči za pár krejcarů denní mzdy většinu dne tráví ve stáji mezi dobytečkem a v noci přespá-

vají často všichni pohromadě ve společné místnosti. Bývalo tomu tak na vsích velmi často. Kdo tam měl příležitost nahlédnout, nebude už tolik překvapen, čta naturalistická líčení Vančurova. Nalezenec Řeka je volákem, »hlupák pohlbený hanou a staletým pohrdáním,« jehož bláznovství využije pilně židovský krčmář, bera mu po každé celotydenní výdělek pěti zlatek. Za války odjíždí s dvorským vozem za vojskem, omylem se dostává i do vojenského sukna, hrozně je zohaven, nemůže říci, kdo jest, a psát neumí; jest na konec pochován s obvyklou vojenskou slávou jako skutečný, neznámý voják, ačkoliv se doma dopustil docela i vraždy. K tomu je přidán život barona Danowitza a jeho dvou synů. Jeden se stane důstojníkem a po známém hýřivém životě důstojnickém umírá útlavici v Krakově. Druhý proti své vůli stane se knězem, ale neosvědčil se, vrací se domů a po roztržce s otcem putuje pěšky do Istembý, aby pak před válkou přes Krakov zamířil zas domů. Pout knězova je opravdu živlem romantickým v tak realistické a naturalistické knize, avšak to už u Zoly bylo vytýkáno, že naturalismus má za druhu romantismus. Vůbec život ve dvoře je mnohem zajímavější nežli to ostatní. Ze všeho vane tichá sympatie k bláznům, chudým ducha a bezejmenným. Snadno bychom našli jinde vzory, zejména ve francouzské literatuře. Zvolna stavěné věty zachycují syrově, beze vši melancholie celou tu bídu války a jejího běsnění. Svět je pln bláznů, hlupáků a mluvků, smrt nás vysvobozuje z tohoto prostředí. Proti »Pekařovi« v této knize je poněkud více šťastných slov a naturalistických míst, ale lze pozorovat, že se autor do nich nutí, snad aby se tím více přiblížil surové době válečné. Jako prorok biblický hlásá na konci díla: Čas panování je rozbit a počínají se časy dělníků. Ohně a krev jako tvorstvo a jako moře budou rozdělovati obě období. Války jsou prohrány. Mateřtinou dělníků je práce. Staré pokolení dělníků a noví přichozí vzbouří se pod ranami a šviháním, měděné mračno klidu se otevře bleskem. Závora chudáctví je zlomena. . . « atd. zní autorovy sny do budoucna po prohraných válkách. V Marhoulůvi prožitý komunistický názor nevstupuje nikde tak zřejmě před čtenáře, ač tento pekař nemá smysl pro majetek, peníze, nechá se okrádati, zřejmě též opovrhuje zřízením měšťáckým. Avšak v Polích básník na několika místech nepokrytě vyznává svou víru v nápravu světa komunistem a na konci těmito teoriemi knihou uzavírá, což je jistě básnické minus. K prospěchu jeho umělecké výše bude, zanechá-li takového tendenčního psaní. Vždyť žádný skutečný umělec nedá se spoutat těsnou hranicí své strany, umělec náleží celému národu. Denní život ukazuje, že u nás dosud každý došel ve straně smutných zkušeností. Ostatně sám Vančura nedávno veřejně vystoupil proti sekretářům své strany. Což pak takový tajemník rozumí umění či umělci? Ale dnes je jediným neomezeným pánem a tudíž i jemu chce rozkazovat. Proto spisovatelé opouštějí strany; jistě tak jednou udělá i Vančura, jenž je originelním umělcem. Škoda jen, že mladí nebojí se gramatických chyb, jako sejmou, odepnul, hrstěmi, v nohách, s pytlý (přece se říká pytle, tedy i), ze svojí, byli syti a j. I pravopis pokulhává: cestař místo á, zdvihajíc (zdvihnouti, ale zdvihati), seslábl, sestárlé, schromlé, sesmutněl, sežloutlý, sešílevši (!), místo náslovného z; zrcátko se píše s ť, a ne s d. Ale ovšem to jsou jen maličkosti, které určitě přístě zmizí. Dr. Jan Bartoš.

Průvodce literaturou.

Václav Kašpar, Vlak pro vraha a jiné historky. Ilustroval Harry Patočka. Praha 1925. Nákladem Československé akciové tiskárny. Stran 115. Cena Kč 10.—.

Marie Alfonsa, Na besedě. Sbírkka dětských povídek. Brno 1924. Nákladem Občanské tiskárny. Stran 216. S obrázky K. L. Thumy. »Knihovna naší mládeže«. Cena Kč 10.—.

Božena Bečvářová, Na panství knížecím. Sbírkka povídek. Praha 1924. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 104. S podobiznou spisovatelky. Cena Kč 7.50. (Autobiografický doslov.)

Jan Jiří Krejčí, Pro jediný pohled. Román. Praha 1924. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 208. Cena Kč 10.—.

Petr Bělehradský, Kytička děvčátek. Povídky. Obálka od Františka Litarvána. Letovice 1925. Nákladem vlastním. Stran 75. Cena Kč 8.—.

Jan Grmela, Tanečnice. Prósy. Praha 1924. Nakladatel Ant. Král, Smíchov. Stran 99. Knihovna »Brána«, svazek 2. Cena neudána.

Postumus, Sladký temný východ. (Prolegomenon. Matka.) Praha 1925. Nakladatel Emil Šolc. Stran 110. Cena neudána.

Překlady krásné prósy.

Vincenc Zapletal, David a Saul. Biblický román. Přeložil Jiljí Maria Bouz. Praha 1925. Nákladem »Dědictví Svatojanského«. Stran 363. Cena Kč 12.—. (Předmluva. Životopisná stať o Zapletalovi.)

Jeanne Bruno Ruby, Příklad abbého Jouvea. Román. Předmluva od Juliána de Narfon.

Přeložil František Odvalil. Olomouc 1923. Nákladem revue »Evy«. Stran 339. Románová knižnice »Návštěvy«, svazek 7. Cena Kč 16.—.

Julius Várossy, Kaplan, farář a kanovník. Román autobiografický. Z maďarštiny přeložil Bohumil Kysej. Olomouc 1923. Nakladatel Lidové závody tiskařské a nakladatelské. Stran 161. Cena neudána. (Stať životopisná.)

Villiers de L'Isle Adam, Nejvyšší láska. Povídky. Přeložil Josef Otto Novotný. Upravil Cyril Bouda. Praha 1925. Nakladatel Alois Srdce. Stran 152. »Kruh četby zábavné a vzdělávací«, svazek 10. Cena Kč 11.—.

Essayistika.

František Teplý, Jindřich Šimon Baar a Chodové. Z rukopisné pozůstalosti sestavil Vyškov 1926. Vytiskl a vydal František Obzina v 2600 číslovaných výtiscích. Stran 79, příloh obrazových a notových 13. Edice »Obziny tisky«, kniha 21. Cena neudána. (Úvod. Návštěvy. Přednášky. Závěr.)

Josef Artur de Gobineau, Renaissance. Historické scény. Přeložil Josef Otto Novotný. Upravil Cyril Bouda. Praha 1925. Nakladatel Alois Srdce. Stran 317. Cena Kč 36.—. (Savonarola. Cesare Borgia. Julius II. Lev X. Michelangelo.)

Josef Florian, Dicta Napoleonská. Shledal a přeložil .. Obálku nakreslil Willi Wessel. Panu Františku Hochovi, zvěrolékaři v Telči věnováno. Stará Říše na Moravě, prosinec 1925. Nákladem Marty Florianové. Stran 137. Edice »Kurs«, svazek 13. Cena neudána.

Pavel Laffitte, Jeroboam čili Finance bez zánětu blan mozkových. Z franštiny přeložil Josef Florian. Stará Říše na Moravě 1925. Nákladem Marty Florianové. Str. 101. Edice »Kurs«, sv. 11. Cena Kč 8.—.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

Měsíční členská schůze

České Ligy Akademické konala se dne 28. ledna. Duchovní rádce Msgre. Josef Bouzek učinil na ní takovéto prohlášení:

1. Uvítal členy v této první schůzi v novém roce, blahopřál jim a oznámil, že za ně obětoval mši svatou na sv. Silvestra, kde poděkoval jménem jejich za všechny milosti v uplynulém roce prokázané, odprosil Boha za všechny urážky a vyprošoval milosti a požehnání jednotlivcům i celému spolku. Ujistil, že v každé mši sv. na ně pamatuje a týdně za Ligu mši svatou slouží.

2. Blahopřál jak k morálnímu tak i finančnímu úspěchu plesu. Požádal, aby k vůli důslednosti se postarali, aby zmizely

z plesu některé méně slušné toalety. V otázce moderních tanců doporučil, aby se dodržel jejich zákaz, dokud nebude snad jinak rozhodnuto. Přítomnost katolické elity na plese může jim býti zárukou, že směr, jaký výbor v Lize uplatňuje, jest správným.

3. Snažil se vysvětliti a odůvodniti nepřítomnost Jeho Excel. nejdp. arcibiskupa při plese.

4. Posléze pravil: »Výtky kompromisnosti nezasloužíme; chceme býti kompromisními jen ve smyslu slov sv. Pavla k Řím. XII. 16—21: Bratří, nikomu neodplácejte zlého za zlé; bedliví buďte dobrého nejen před Bohem, nýbrž i přede všemi lidmi. Možno-li, pokud jest na vás, mějte pokoj se všemi

lidmi; nemstěte se sami, miláčkové, nýbrž dejte místo hněvu Božímu, neboť jest psáno: »Mně patří pomsta, já odplatím,« praví Hospodin. »Avšak lační-li nepřítel tvůj, nakrm jej; žízni-li, dej mu pít; neboť to čině, uhlí žhavé shrneš na hlavu jeho.« Nedej se přemoci zlému, nýbrž přemáhej zlé dobrým.

Avšak vědomi jsouce svých svatých povinností jako katoličtí inteligenti a jako členové Č. L. A., chceme býti nekompromisními vůči těžkému hříchu, vůči všemu šlendriánu, povrchnosti a nedůslednosti, nekompromisními vůči všem, kdož jméno našeho spolku poskvřňují, ať je to kdo chce, kde chce a čím chce.

Máme radost, že požíváme důvěry všech, kdo katolickou ideu milují a pro ni pracují a trpí. Nechceme bojovati a hájiti se jinými argumenty, než svým důsledně a upřímně katolickým životem, oddaností církvi svaté a jejím reprezentantům, biskupům, a sice nejen slovy, ale tím, že budeme respektovati jejich autoritu a hájiti ji všude, i když nám to bude někdy trpkým, a že své síly s radostí věnujeme službě naší drahé Ligy, ať nás to stojí oběti sebe větší. K tomu nám dopomáhej Bůh!« — Členstvo vděčně a s nadšením přijalo slova duchovního vůdce.

Cyrlometodějská Liga.

Na řádné valné hromadě Cyrlometodějské Ligy studentské, konané 14. února 1926, zvolen byl nový výbor v tomto složení: Předseda min. rada JUDr. Josef Hronek (Čech), I. místopředseda PhC. Jan Šedivý (Jihoslovan), II. IngC. Adolf Klimovič (Bělorus), I. tajemník PhC. Vlastimil Dorazil (Čech), II. IngC. Juraj Greguška (Slovák), pokladník I. MUC. Petr Saikievič (Ukrajinec). Dále byli ještě zvoleni do výboru jako delegáti sekci tito kolegové: za Ukrajince JUC. Vladimír Ivaškievič, za Jihoslovany inž. Novák, za Slováky MUC. Josef Pešek, za Bělorusy PhC. Pučinskaja a za Čechy JUS. Josef

Jurčoc. Význam Cyrlometodějské Ligy je veliký a roste stále s propagací unionismu u nás a v cizině. Cyrlometodějská Liga soustřeďuje ve svém středu příslušníky všech slovanských národů a národností z řad akademických, římské katolíky, řecké katolíky a nejnověji i pravoslavné, a na podkladě idee cyrlometodějské prakticky i theoreticky pracuje ke zdaru unionismu podle slov Písma: „Ut omnes unum sint.“ Za tím účelem pořádala řadu informativních přednášek, slovan-skou akademii. zasazovala se o řecko-katol. bohoslužby v Praze, pořádala s Apoštolátem sv. Cyrila a Metoděje 5. července důstojnou cyrlometodějskou oslavu, vedla v časopise „Jitro“ „Cyrlometodějský Věstník“, navazovala styky s cizinou atd. Čestnými protektory Cyrlometodějské Ligy zvoleni byli za tohoto správního roku Jeho Exc. nuncius Frant. Marmaggi, který se účastnil také osobně zmíněné slovanské akademie, dále p. biskup dr. Podlaha v Praze, čestnými členy pak pro své zásluhy o Slovanstvo a unionistickou činnost jmenováni byli msgre dr. Jos. Vajs, univ. prof. v Praze, p. dr. Alois Kolísek, univ. prof. v Bratislavě, p. prof. Frant. Pechuška, jednatel pražského Apoštolátu Sv. Cyrila a Met. a msgre dr. Grivec, univ. prof. v Lublani. Z podniků veřejných, jež se rozhodla uspořádati Cyrlometod. Liga v nejbližší době, dlužno jmenovati: Slovenský večírek, který se bude konati 14. března 1926, v květnu pout akademiků slovanských v Cyrlomet. Lize organizovaných na Sázavu a slovan-skou akademii u příležitosti sjezdu katolické slovanské inteligence v Praze počátkem července 1926 a jiné. Má-li Cyrlometodějská Liga v někom svůj vzor obětavé, nadšené a apoštol-ské práce, pak jistě na prvním místě v našem zemi-řelém arcibiskupu dru Stojanovi, v jehož duchu a intencích hodlá i nadále důstojně pokračovati, idouc ve šlépějích Sušila, Wurma, Jirsíka, Soukopa, Křížkovského, Holého, Kuldy, Moyzesa, Kreka, Slomška, Solovjeva, Merciera a všech ostatních unionistických průkopníků. Význam její postrádá jakékoli stranické příslušnosti a je proto čistě kulturně náboženský, slovanský, cyrlometodějský a unionistický. — PhC. Vlast. Dorazil, tajemník Cyrlomet. Ligy studentské.

Přednášková schůze

konala se dne 4. února 1926 a na ní promluvil prof. G r u d z i n s k y, tajemník belgického vyslanectví: »O diplomatických stycích ve střední Evropě a mírových smlouvách«.

REDAKČNÍ ARCHIV.

Opravy tiskových chyb.

V článku pana Josefa Boury, »T a t i č e k « M a s a r y k a » o t e c « H l i n k a, v oddílu V. v odstavci 1. věty »Jak bylo bojováno... až... státní maďarská«, mají zníti: »Jak bylo bojováno za tři slovenská katolická gymnasia, je ještě v paměti; a přece maďarské církevní střední školy se postátňovaly současně s poslovenčením docela krátce před tím, celkem bez odporu nynějších luďáckých vůdců. Nebylo by bývalo možno zařízená katolická (příp. i evangelická) gymnasia poslovenčit a předejít tak postátňování?« v našich poměrech atd.

V témže oddílu v odstavci 2. (v řeči o Šrobárovi) věta: »Jako vladař Slovenska... až... zpěvem a hulákáním« má zníti: »Jako vladař Slovenska a generální či oficiální znalec jeho přivedl na Slovensko množství exponovaných úředníků — jichž zde i dle uznání Hlinkova a Jurigova, třeba bylo a z nichž většina prokázala zde státu dobré služby — ale mnozí viděli svůj úkol v tom, že brali diety, měli každé dva či tři měsíce 10 dní dovolené a že jsou na Slovensku, mohlo se poznat nejlépe v noci, kdy na př. město s většinou německou a maďarskou, se ozývalo jadrným českým zpěvem a hulákáním.« Tak representovali... atd.

Svatý Tomáš Aquinský

Knihovna Života č. 2.

Cena 30 Kč, na japon. papíru 60 Kč.

Objednávky adresujte

Lad. Kuncíř, Praha II, Voršilská 3.

Kupujte a čtěte knihy Rozmachu:

Ch. Dickens, Pickwickovci. Román s 60 obrázky Vl. Rady.
2. díly. Cena 75 Kč, váz. 120 Kč.

Jar. Durych, Sedmikráska. Román 18 Kč.

— *Balady.* S 5 dřevoryty A. Hrabala. Cena 45 Kč.

P. K. Chesterton. Anarchista Čtvrtek. Román. Cena 20 Kč,
váz. 36 Kč.

— *Co je špatného na světě.* Essaye. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

— *Klub podivných živností.* Povídky. Cena 9 Kč, váz. 24 Kč.

— *Moudrost otce Browna.* Povídky. Cena 34 Kč, váz. 36 Kč.

— *Muž, který byl příliš živý.* Román. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

Na skladě u všech knihkupců.

Ladislav Kuncíř, nakladatel v Praze-II., Voršilská 3.

Právě byl vydán sešit 74., 75., 76.

ČESKÝ SLOVNÍK BOHOVĚDNÝ.

Pořádá Dr. **Antonín Podlaha**. Vydává **V. Kotrba**.

Monumentální dílo „Český Slovník Bohovědný“ dospěl právě vydaným sešitem k písmeně **E**. — Český Slovník Bohovědný bude úplnou encyklopedií theologickou, zahrnující veškerá odvětví věd bohoslovných se zvláštním zřetelem k potřebám nynější doby. Český Slovník Bohovědný bude po svém dokončení nezbytnou příručkou nejen každého kněze, nýbrž každého vzdělance. Zvláštní péče věnuje se bohovědné literatuře národů slovanských, jakož i náboženským poměrům v zemích slovanských. — Hojně ilustrace a mapy doplňují text — část ilustrační přináší mnoho nového cenného materiálu, dosud nereprodukovaného.

Doposud byl vydán díl I brož. Kč 56.—, váz. Kč 93.—; díl II. brož. Kč 56.—, váz. Kč 93.—. Sešitem 43. začíná III. díl (*Církevní řády*). — — Předplatné na 10 sešitů Kč 28.—.

Neodkládejte a přihlaste se za odběratele ihned, dokud vydání díla nedostoupilo tam, že by pro nákladnost nemohlo býti pořízeno.

Včasným předplacením zajistíte si jedinečné dílo, aniž by Vaše vydání přineslo zbytek, jaké bylo spojeno s obtíží.

Přihlášky přijímá každý řádný knihkupec, zejména

**Administrace Cyrillo-Method. knihtiskárny V. KOTRBA, PRANA II.,
Pštrossova ulice číslo 200.**

Populárně vzdělávací knihovna

přináší krátká populární pojednání
ze všech oborů vědy se zvláštním zřetelem k praktickému životu
a k časovým otázkám společenským.

Dosud vyšlo:

- I. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Novinář. 36 stran. Cena Kč 3.50.
- II. svazek: *Jos. Hronek*: Kněz v českém národním obrození. 48 str. Cena Kč 4.—.
- III. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Sjednocení církvi. Unionism. 32 stran. Cena Kč 3.—.
- IV. svazek: *Dr. A. Kudrnovský*: Základy spiritismu. 68 stran. Cena Kč 4.50.
- V. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Náboženství a politika. 22 stran. Cena Kč 2.50.
- VI. svazek: *Dr. Jos. Novotný*: Věda a víra. 192 stran. Cena Kč 10.—.
- VII. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Dnešní myšlenková krise. (V tisku.)

Žádejte u všech knihkupců nebo v

**Nakladatelství
českoslovanské akciové tiskárny v Praze II.,
Panská ulice číslo 1.**

ROČNÍK OSMÝ * DUBEN 1926 * ČÍSLO SEDMÉ

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 10. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — —

Řídí:

Vilém Bitnar

s redakčním kruhem:

Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan
Vraštil S. J., Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bíbus.

OBSAH ČÍSLA 7.:

Hruška: Církev pracuje o zdokonalení svých údů. — *Lindsay*: Svatý František z Assisi (*Skalický*). — *Holland*: Odmlčení (*Šorm*). — *Michna* z *Otradovic*: O Svatém Františku Seraphickém. — Z nové české poesie (*Kyselý*). — *Boura*: {*Stefan Moyses*. — *Mikulka*: Moderní filosofie člověku nestačí.

Kulturní ovzduší: Hlídka politická (*Pecháč, Fuchs, Bitnar*). — Hlídka náboženská (*Pilgrin, Fuchs, Bitnar*). — Hlídka divadelní (*Sajic, Bitnar*). — Hlídka literární (*Bitnar, Pilgrin, Pecháč, Bartoš, Verián*). — Česká Liga Akademická (*Svozil, Bíbus*).

RUKOPISY, DOPISY, KNIHY A ČASOPISY pro redakci buďtež
zasílány na adresu: Vilém Bitnar, Praha V., Valentínská ul. 22.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: VILÉM BITNAR. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

SERAFINSKÝ ROK 1926.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

Jan František Hruška:

CÍRKEV PRACUJE O ZDOKONALENÍ SVÝCH ÚDŮ.

Nový článek z cyklu „Proč jsem neodpadl?“

Kdykoliv čítám smutné zprávy a úvahy o všeobecném rozvratu po válce, jak kulturním a sociálním, tak národohospodářském, z něhož nejslavnější hlavy vědců a vůdců politických nedovedou naléztí východ, po každé mi vzrůstá úcta k učení a řádům církevním, a myslívám si, že jediná církev tu nepřestala a nepřestává pracovat k jisté všestranné nápravě, majíc za cíl nejen zdokonalení, ale zrovna posvěcení člověka. Škoda jen, že jednak z nepochopení, jednak ze zlé vůle staví se tu blahodárné duchovní činnosti tolik překážek, že místo rychlého postupu k lepším časům musí církev leckdy a leckde spokojovat se vědomím, že aspoň šíření zkázy, která ještě není u konce svého díla, brání nebo je zdržuje.

Mám tu na mysli trojí stránku „péče o duše“, kterou církev obecná ze svatě povinností, již jí uložil Kristus, nedbajíc vděku a nevděku, působí pro obecné dobro i přes umíněný zarpuřilý odboj jak v soukromí, tak veřejný.

Předně církev katolická měla vždy na péči řádnou výchovu dětí v názoru křesťanském. Útlá duše dětská rozvíjejíc se dostávala od církve zdravou a dostatečnou první potravu duchovní v křesťanských ctnostech, jichž základ jest modlitba, přikázání Boží i církevní, a na příkladech těch ctností nebo jejich protiv, hříchů, vedla se a posilovala mládež v samostatném mravním snažení. Neprobírám se tu planou ideologií — mám na mysli skutečnou školu starodávnou, do jaké jsem chodil sám, kde vládla přátelská součinnost věřícího učitele s knězem, dbalým i našeho vzdělání vědeckého, a tak zejména k naší mravní spořádanosti a pomalu se uvědomující sebekázní učitel s knězem podávali si ruce. Slýchali jsme: Nezabiješ, nepokradeš. „, slýchali jsme obšírné výklady k základům křesťanské mravouky, slýchali jsme dojmavé události a příhody, třeba i obrázky dolíčené, a tak nám v mladých citlivých dušičkách stále a stále byla pohotově touha, abychom podle poznávaných pravd náboženských bedlivě uvážili, co kdy dělati a čeho se vysříhati. Bedlivou náboženskou přípravou školní hlavní náklonností vyvíjející se povahy dostávaly bez násilí a nucení přirozeným zákonem zvyku směr k dobrému.

A když jsme se vraceli ze školy domů, v domácnostech našich, i v takových, jak se dobře pamatuji, kde třeba rodiče neuměli ani číst, zase hlavní váha kladena na mravnost. Dědilo se to už tak v kmenové tradici, výjimek bylo málo a hlasů proti ještě méně. — Dnes, podivno přepodivno, rodiče sami tu a tam toto blahodárné náboženskomravní vedení dítkám znevážňují nebo docela berou, někde školy pracují proti církvi, někde i unáhlené zákony školní dávají výchově školské nové směry, vedoucí konec konců k rubu civilisace a kultury, a tím k životu hmotářskému, požívačnému, nevázanému, bezidejnému, takže nakonec nezastaví se takto zavedená mladá duše před nikým a před ničím, až před ní stojí tvrdý trestající zákon. „Život bezidejný všude jest nepamátelný“, napsal velký Čech František Palacký, a nejsmutnější jest takový život bezidejný v mládeži, která od přirozenosti své má pro ideály hořeti. Proto díky církvi za to za všechno, co ve výchově mládeže duchovním posilováním mravností vždy konala a koná i bude konati, ano ona to musí konati, byť i se tu měla o tuto svou povinnost v národech souditi a za ni bojovati i trpěti.

Za druhé vykonala církev nedoceněné dobrodiní společností lidské tím, že přeromanité formy manželství, sniženého u některých národů na nedůstojné otroctví ženy a dětí, sjednotila, povznesla a posvětila sňatek za svátost se vznešeným, velemoudrým příkazem: Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj! Jak ohromný byl v této věci blahodárný dosah církve na soukromý i veřejný život v národech křesťanských všude, kam jen učení křesťanské proniklo, vysvětlíme nejlépe, když se jen trochu zadíváme do neblahých následků, které ve společnostech lidských tak rychle a s takovou zkázou postupují od té doby, co se útočící nevěře podařilo i u leckterého křesťana zviklati úctu k manželství jakožto svátosti, zevšedniiti tento tajemný svazek srdcí lidských a snížití jej na pouhou obchodní smlouvu s vypočítavou spekulací. Žel národa našeho, že si dal v horečce převratové namluvíti, aby si pospíšil s trpnou účastí také na této neblahé převrácenosti! Za pět let obnovené svobody napočítáno u nás na 60 tisíc rozvodů. Smutná tato statistika neuvádí, kolik z toho velkého čísla v rozrušených manželstvech vzešlo národu „sirotků po živých rodičích“, dětí dvojnásob politování hodných, mají li vyrůstatí jako svědkové nelásky a proklínání jednoho z těch, kdo jim dali život.

Cestou ze školy po své práci sešel jsem se se známým soudcem, který šel také od práce svého povolání. Byl všecken zasmušilý a duševně vyčerpán, že se mu nechtělo ani do řeči. A když jsem to dobrému muži přátelsky nadhodil, odpověděl mi stručně, ale významně: „Měl jsem dnes za půldne čtyři rozvody. Nefušíte, přáteli, co všechno si dovedou vyčítat takoví manželé, lidé, kteří se přece museli kdys milovat. Hnus mne pojímá ještě teď!“ A odplivl si. Aby tohohle zbytečného zla — vždyť všeobecně se uznává, že takové lehkomyšlné sbíhání a rozbíhání manželstev jest jen ovoce života rozmařilého, lehkomyšlného, nevěreckého — aby toho hnusu nebylo, ba řeknu přímo, že ho není dnes ještě víc, o to se stará především a nejvíce církev katolická svým důstojným učením o manželském spojení muže a ženy.

Za třetí čím církev v této její rozsáhlé působnosti na povznesení společenského života pro tu povýšenost jejího učení, že zakazuje a brání nejen zlým skutkům a nepravým řečem, nýbrž vykládá za hřích také zlé myšlení. Oč tu stojí církev výše nad všechny zákony lidské, a jak podstatné a vlivné jest toto učení, k tomu neřeba už žádných vývodů a dokladů náboženských, nýbrž tu dá ochotně souhlas nestranná odborná věda — psychologie. Však sám přirozený rozum tu pravdu pochopí, že myšlenka jest matkou činu. Čím se nejradyji obíráme v myšlenkách, to se také nejčastěji jeví v našich řečech a skutcích, třeba o tom druhdy ani nevíme a snad to

ani nechceme. Psychologie učí, že zakořeněná nepravost v myšlení přetvořuje i rysy tváře a zohyzďuje ji; tak zejména trvalá nenávisť, mamon, chlipnost.

Zakazuje-li tedy církev svému vyznavači i všechno zlé myšlení a přikazuje-li mu hrdinské odpírání v každém takovém pokušení ke hříchu, jistě že u mnohých a mnohých duší povolných vede včas myšlenkovou činnost se scestí nepravostí na cesty dobré a mocí zvyku utvrzuje tak a rozmnožuje povahy pevné a lidi dobré. Jak citlivá tu po této stránce má být křesťanu krása duše jakožto památka synovství božího, pověděl Pán Ježíš v kázání na hoře: „Kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již s ní cizoložil v srdci svém.“ Ani ne tedy slovo, ne pokus o skutek, jen pohled, jediný pohled může být poskvrnou krásy duše a to třeba hned duší dvou.

Může-li být mravní nauky ušlechtlejší, vznešenější? Snad se někomu bude zdátí to slovo Páně příliš ideální a spíše pohoršující obyčejného smrtelníka v jeho slabostech při vši dobré vůli? — Ještě jednou za svědka volám vážného Palackého, který v úvodě ke svým dějinám praví: „Posledním cílem všech našich činů jest bohovost, t. j. snaha, co nejvíce se přiblíží k Bohu.“ Církev katolická k této vznešené snaze vede své vyznavače jako matka dítě od první jejich myšlenky.

Matko vznešená!

Nicholas Vachel Lindsay:

SVATÝ FRANTIŠEK Z ASSISI.

Z angličtiny Jaroslav Skalický.

*Chtěl bych ve vás vzbudit Svatého Františka,
Božího pěvce, bratra stromů a ptáků,
který pláčem nad ubohými pozbyl zraku.
Všichni my, Františkově věrní, se vzdejme
bohatství a chvalozpěv zase pějme
o matce zemi a slunci vytrvalém.
Malomocných sluhy nás učíš, Bože náš,
kež nám svatost, statečnost dáš!*

Kurs 1922.

ODMLČENÍ.

Legenda o svatém Františku. — Přeložil Antonín Šorm.

Stalo se kdys svatému Františku při kázání, když mocnými a tajemnými slovy mluvil o lásce Boží, že náhle se ve své řeči odmlčel a zbledl. Jeho mlčení však netrvalo déle, nežli kolik času potřebuje člověk, aby nabral dechu. Po tomto odmlčení rozplamenil se jeho obličej, jeho hlas zmohutněl a opětovně slova lásky plynula z jeho úst, jako ohnivé proudy živoucího ohně.

Odmlčení světcovo budiž chápáno takto: Před branou své duše uslyšel světec hlas mluvící k jeho nitru, v němž vřel temný hněv: »Co to zde mluvíš, pošetilče? Domníváš se, poněvadž tráva jest zelená a poněvadž stromy kvítím se honosí v máji a poněvadž ptáčekové k tomu míle zpívají, když slunce ozlácuje den a noc sní ve svých závojích — domníváš se, že proto je život již krásný a příjemno jest jej žítí? Což nevíš nic o těch, kteří leží na bojištích, rozbití a probodáni, jimž slunce svými paprsky jako dýkami jítí rány, a oni nemohou ani žítí ani zemřítí? Ty, který všechno slyšíš a všechno vidíš, neslyšíš jich sténání a žebrání o smrt? Což, Františku, ohluchnul's? Co mluvíš o lásce Boží a nevidíš trápení lidí? Nevíš ničeho o věznicích a lidech opovrhovaných, kteří své nehty do krve zraňují o mříže žalářů, neslyšíš sténání nemocných v přehrozném utrpení, nevidíš slepců se ztrnulýma očima a ústy, jež zkrivil nevýslovný bol? A což oni padlí a zavržení, kteří přímo propadli záhubě pod tíží svých hříchů, a nyní jejich duše úpí o milosrdenství a lásku Boží i lidí? Jsi hluch a slep? Což, blázne, můžeš ještě mluvit o lásce Boží! Pozvedni oči a pohled! Pln útrap jest svět, poslouvej, co hrdel volá k Bohu, a Bůh jich neslyší. A ty tu stojíš a kážeš o jeho lásce«.

Tu pozvedla se mohutná duše světcova a pravila k neznámému hlasu: »Znám tvoje volání! V noci zapuzuješ spátek od mých víček, uléháš v můj sluch a neustáváš, dokud se nešeří. Kdo jsi ty, že ke mně takto mluvíš?«

Hlas odpověděl s velikým rozechvěním: »Věz, duše všech nešťastných a zoufalců jsou ve mně, já propůjčil jsem jim svoji myšlenku a slovo. Zvolili mne, abych se

postavil před tebe a k tobě úpěl z propasti našeho utrpení. Křídla našich duší jsou přerážena, my plazíme se po zemi jako havěť a červi, lidské nohy po nás dupou. Kdo to jest, jenž nám to způsobil? Kdo zapudil nás do stínu, abychom neviděli svýma očima slunce? Kdo ztrpčuje nám každé sousto v ústech, kdo otravuje nám víno v našich pohárech? Kdo to činí? Ty víš, Františku, ale ty mlčíš k našemu bédování a kážeš o lásce Boží, a víš, že lžeš!«

Duše světcova sklonila se v hořkém bolu a pravila: »Dobře vím, kdo vám tak učinil. Věz, že jest mi zcela zřejmý smysl a tajemství utrpení, ale tvoje uši nejsou způsobilé, aby je vnímaly. Řetěz běží ještě na kole času, ale já nejsem povolán, abych jej přetrhl a pohroužil do moře věčnosti. Panuje ještě temno, setba světa dosud neuzrála. Jsou-li tvoje křídla přerážená, že nemůžeš vzlétnouti a schouliti se v klín Boží — myslíš snad, že vede pouze jedna cesta k věčnému Pánu? Blouzníš, že Bůh ponechá v propasti jedince, kterého stvořil ke svému obrazu a který doopravdy k němu volá? Viz, sluch Boží jest hluchý k tvému rouhání; myslíš, že bude také hluchým k tvojí lásce? Té chvíle, kdy budeš k Němu vpravdě volati a svoji pravdu oděješ láskou k Němu, v té chvíli On skloní se k tobě a neopustí tě na věky. Pohled, mluvím k tobě slovy tajemství, neboť anděl mlčení položil ruku svou na má ústa, abych nemluvil o tom, co jest nevyhovitelné. Miluji tě, ty duše nešťastných, chvějí se před tebou, neboť tvůj bol jest bolem mým a tvůj žal též mým žalem. Sestup v nejnižší hlubiny a hledej poklady, které Bůh před tebou ukryl. Nalezni je a vynes na světlo. Bůh jest spravedliv«.

Tu vzkřikl hlas a znělo to jako hukot četných vodopádů a byl to jakoby křik tonoucích, který přehluší hukot vod. Běda nám, běda, Františku, jestliže nic více není nad námi než Spravedlnost! Naše hřichy jsou červené jako šarlat a spravedlnost Boží nebude s to jich očistiti; nedožadují se ispravedlností, neboť nedostane-li se nám více než spravedlností, pak jsme zatraceni a zřítíme se v propasti nejhlubších hlubin. Což nejsou i lidé spravedliví? A není Bůh nad lidí? Běda nám, bude-li

souditi dle našich nepravostí. Pak bylo by nám lépe, kdybychom se byli nikdy nenarodili. Neplápolá v srdci božském světlo, jež ozařuje veškeru spravedlnost? Pro Boha, jsem zde, abych hledal jeho veliké milosrdenství, které jest nad všechno naše pomýšlení, nad všechnu spravedlnost. Hled', nic jiného nenalézám v zavřených sáních, jež otevřely se v duši mé tvými slovy, než jeho milosti plné tajemství a zář jeho světla. Pomoz mi, Františku, . . . můj jazyk pukl bolestí a vyschl utrpením.

Tu zajásala duše světceva, zlatý proud řinul se z jejího nitra, hlas zazvonil z ní jako zvuky celého nebe: »Vstup v moji svatyni, duše nešťastných a neboj se! Z bídy smrti zrodila se v tobě pravda a nikdo nepřijde ke mně, leč skrze pravdu. Přístup a uč se lásce. A zápustky nešťastníků vstoupily do duše světcevy, a světec rozpjal mohutné peruti své duše a strhl je s sebou v ohnivý proud své lásky a vložil je v klín Boží. To stalo se v okamžiku, co svatý František se při kázání svém odmlčel.

Adam Michna z Otradovic:

O SVATÉM FRANTIŠKU SERAPHICKÉM.

*Když František muž svatý
milováním Božím jatý
od života světského
zboží pomijitelného
k svatě ctnosti přistupoval,
tako vroucím srdcem říkal:
O Bože můj a všecko!*

*Měj se dobře vše zboží
plné bodláčí a hloží
rozmanitých starostí
těžkých prací i ouzkostí,
snadně býváš požádáno,
ale těžce vyhledáno
a tíže zachováno.*

*Měj se dobře světská čest,
nejsi nežli podvod a lest,
lidské duše podvádíš,
od věčné slávy odvodíš,
ach, nechci já tebe mítí,
o věčnou slávu přijítí,
měj se dobře, světská čest!*

*Jdi pryč rozkoš podvodná,
Bohu sloužícím škodná,
nechci tě milovati,
nebeskou rozkoš zmrhati:
co je rozkoš toho světa,
byť trvala mnohá léta
je dětinská bublinka.*

*Ježíši, tys milejší,
nad těla rozkoš libější,
nad světskou čest vzácnější,
nad všeliké zboží dražší.
Když tě mám, milý Ježíši,
nestojím o celou říši,
ty jsi můj Bůh a všecko.*

*To řka, světských marností
odřekl se na věčnosti,
Chudobu zamiloval,
aby Krista následoval.
My již Františka Svatého
příkladem Krista chudého
laskavě pozdravujme!*

*Zdráv buď Františku Svatý,
muži v ctnostech přebohatý,
Krista Pána ranami
okrášlený jak perlami,
Cherubíne v rozjímání,
Serafíne v milování,
v těle pravý Anděle!*

*Františku, sluho Boží,
pros Boha, ať v nás rozmnoží
dar své svaté milosti,
ať známe světa marnosti,
po rozkoši netoužíme,
jemu samému sloužíme
a Nebe zasloužíme.*

Svatoroční Muzika 1661.

Z NOVÉ ČESKÉ POESIE.

František Kyselý:

Obětovaná.

S Marií, svou dcerou milovanou,
již tři léta něžně chovali,
rozníceni vděčností a věrou
rodiče se do svatyně berou,
by jí Pánu obětovali.

Ač ji rádi obětují Pánu,
k němuž celým srdcem oba lnou,
nemohou přec tesku překonatí,
že tak záhy jedináčku ztratí
rozkošnou a nad věk rozumnou.

Sotva s roztomilou dívkou stanou
u chrámových stupňů pohnutí,
ona nečeká, kdo povede ji,
nohy její čile vzhůru spějí,
jako by je nesly perutí.

Velké rozjasněné oči jeví,
jak se těší na ten Boží chrám,
přeútlouké bílé ruce spiaté
vyjadřují prosbu duše vzňaté,
aby Pán ji vlídně přijal tam.

Kdo zří luzný, nad svět povznesený,
Bohem nadšený zjev dítěte
s krásnou hlavou zlatoplavých vlasů,
nemůž' pochopiti v sladkém žasu,
že to dítě teprv tříleté.

Velekněz, jenž nahoře již čeká,
ve vší nádheře i s levity,
šeptá unesen: »Toť výkvět dítek,
velevzácný, nadpozemský kvítek,
dechem Božím časně rozvitý.«

A co dívka udivena shlédá
Boží chrám, své dětské touhy cíl,
kdo si velký, z něhož světlo líne,
nevýslovně milostně jí kyne:
»Pojď, já před věky tě vyvolil!«

Hrozen cyprový.

Svatá panna samodruhá
cestou k tetě Alžbětě
stane u kře cyprového,
jenž je právě ve květě.

Soudkovitých květů hrozny
toužně s keře pnou se k ní
žadoníce: »Některý z nás,
panenko, si utrhni!«

Utrhujíc kvapně hrozen
s květy bledé červeni
vzpomíná si, že ten hrozen
služe hroznem smíření.

Dětinně se hroznu těší,
se zálibou shlédá jej,
a pak jeho květy čítá,
jak jest dívek obyčej.

Když jich devět napočítá,
celičká je blažena
usuzujíc důmyslně,
co ten počet znamená.

Devítka ta připomínkou
měsíců je devíti,
jež jest Bohu vtělenému
v jejím lůně prodlíti.

Sám pak hrozen jiného nic
neznašená zřejměji
než plod božský v jejím lůně,
její slast a naději.

S hroznem v ruce dále spějíc
lehce jako gazela,
píseňku si prozpěvuje,
vděkuplně zardělá:

»Milý můj mi jako hrozen,
vonný hrozen cyprový,
jeho vůně přelíbezná
pozemský ráj obnoví.

Milý můj mi jako hrozen,
vonný hrozen z Engaddí,
vzácnější a dražší je mi
nade všechny poklady.

Milý můj mi jako hrozen,
vonný hrozen smíření,
on svou krví kletbu hříchu
za mír věčný vymění.«

Cestou s pohřbu Ježíšova.

Básníku Janu Sajícovi.

J a n:

Pán milý na kříži mě učinil tvým synem;
nuž pojď a zůstávej v mém domě pohostinném.

M a r i a:

Kam ty, tam půjdu já; neb k tobě, dobrý Jene,
lne vši svou důvěrou mé srdce zkormoucené.

J a n:

Ach, kéž jsem andělem a svatostí se skvěji,
bych pro tvou důvěru tě ctíl co nejhodněji!

M a r i a:

Jen zůstaň člověkem a vzorem hodných synů,
to stačí důvěře, s níž k lásce tvé se vinu.

J a n:

Ó zárná světice, ó máti Páně rodná,
čí láska po Kristu tvé spanilosti hodna?

M a r i a:

Bys láskou hodnou plál, můj Ježíš na kříži vibitý
v tvé cudné nitro vlil své lidské něhy city.

J a n:

Bych krásně k tobě lnul, jak nejvroucněji toužím,
tvé lásky vzájemné přec nikdy nezasloužím.

M a r i a:

Když Ježíš na kříži mě jmenoval tvou matkou,
v mé srdce zároveň vlil k tobě něhu sladkou.

J a n:

Ó rozkoš nebeská, smít »bratře« Pánu říci
a jeho rodičku mít matkou milující!

M a r i a:

Ó rajská útěcha, již jazyk nevypraví,
v tvém srdci, Jene, mít krb lásky Ježíšovy!

J a n:

Mně svatým zůstane vždy slovo Krista Pána,
jímž péče o tebe mi s kříže v odkaz dána.

M a r i a:

A mně tvou péčí v ráj se změní jizba nízká
v tvém domě pokojném, jenž kyne nám již zblízka.

J a n:

Nuž v dům ten pokojný vstup jako do přístavu
a k oddechnutí v něm skloň ustaranou hlavu.

Josef Boura:

STEFAN MOYSES.

K památce 75. výročí jeho nastoupení na stolec biskupský.

Bývají v životě národů doby, kdy hlasitě kvílí matka vlast nad svými syny, kteří v bratrovražedné zlobě navzájem se bítí, ať krvavě či nekrvavě, a ničí majetek — dlouholetou práci svého bližního, aby vyplýtvavše drahocenné síly, znovu mozolnou rukou a společnou prací vybudovali to, co z nerozváženosti a pýchy rozumu zničili a ztratili.

Přicházejí však také chvíle, kdy mrtvý klid se rozkládá po všech koncích vlasti a šero se plíží v duši národa tak, jakoby se chtěla uložiti k věčnému spánku; v těchto chvílích, smutnějších snad prvých, sesílá Vůdce národů buď bolestné rány, aby nemocná duše národa uvědomíc si bolest smrti, bránila se vši silou zubaté s kosou a prodloužila svůj život, až nová míza se rozleje po celém chřadnoucím organismu, anebo posílá jednotlivce, kteří by slovem i skutkem budili spící a usínající k novému ránu a křísili choré tělo národa k novému životu.

Takovou dobou mrtvého ticha, rušeného jen občasnými vzdechy umírajícího, byla polovice minulého století v krajině osídlené boдрými bratry Slovákky. Matka vlast, jejíž hranice před tisíci lety byly na severozápadě přervány a na jihu smazány, tíše, ač hořce, plakala nad svými syny a dcerami, kteří se utápěli v mongolském moři. I zželelo se milujícímu Otci svých dětí a proto seslal apoštola ubohému a utrápenému lidu, aby mu zvěstoval radostné poselství vykoupení, aby potěšil zarmoucené, povzbudil umdlené a oživil umírající — Štefana Moysesu.

Moyses zůstal věren své krvi a lidu, z něhož vyšel i po dlouhém putování mezi nepřáteli svého rodu. Vrátil se v pravý čas do své domoviny, želen bratrskými Slovany jižními. Byv jmenován biskupem báňsko-bvstříckým 30. srpna r. 1850, posvěcen 25. května r. 1851, zasedl na svůj stolec dne 23. července téhož roku. Po deseti letech, jež věnoval péči o neutěšené poměry své diecése a starostem o školství ve svém nejbližším okolí, už byl vůdcem slovenské delegace k císaři turčansko-martinskou deklarací a v srpnu r. 1863 zahájil první valné shromáždění Slovenské Matice, o jejíž zřízení osobní

intervencí ve Vídni se přičinil. Již cesta jeho do Turč. Sv. Martina, kde se toto shromáždění odbývalo, byla triumfálním pozdravem i díkem velikému synu svého národa od ujařmeného lidu, zakončena slavobránou s nápisem: »Štefanovi Moysesovi, biskupu, za jeho vernost k pravde slovenského národa«. Byv zvolen předsedou, prohlásil, že nikdy po hodnostech netoužil, »ale kde je otázka o službě národu můjmu slovenskému — — jakživ som sa neodťahoval, ani sa nejdem, ani nechcem, ani nebudem! . . . Nad blaho mojho národa nenie mi nič vznešenejšieho. . . .« J. Škultéty v Slov. Pohľadoch (XVII. str. 628) praví: »Predsedníctvo jeho, vedenie tohoto valného shromaždenia dodalo lesku slovenskej veci. Matičné shromaždenia razom staly sa národným sviatkom, obodrujúcím duchov.« Mziikem získal si Moyses srdce všech, jeho jméno nabylo zvuku nade všecka, k němu zíraly oči s posvátnou úctou, z jeho okolí vyšly ztužené a posvěcené první paprsky národního sebevědomí, jehož tak mnozí již pozbývali. Jeho slova s kazatelny v milé mateřtině, slova vzácných pastýřských listů i při slavnostních shromážděních padala jako balsam do utrápeného srdce lidu i nemnohých vzdělanců. Uchvácen jeho řečí na druhém valném shromáždění Matice, superintendent dr. Karel Kuzmány nazval jí »rečou svätou — na Slovensku nikdy neslyšanou«, připomíná J. Škultéty na citovaném už místě a o něco dále pokračuje: »Ešte velebnejšia bola reč predsedova v treťom valnom shromaždení Matice Slovenskej (1865). Spomínajúc ťažké osudy Slovákov, Moyses hovoril: »Rode môj, milý národe slovenský! . . . neukazuj mi svoje tvrdé mozole: znám ich! lež priam to mi štiepa srdce horkou žalostou, že z tak mnoho tvrdých mozol'ov tak málo úžitku pre teba«. Alebo: »Rozptýlený si ako zrnka pol'a piesočnatého, ktorými zahráva každý vietor. Sostav sa tedy osvetou duševnou, povedomím národním, obecnomyseľnosťou. . . . Odkiaľže bys' pomoci očakávať mal, jestli nie od svojeti?«

Z Moysesovy korespondence vyniká zejména list z 3. XII. 1862 superintendentem-

tovi Kuzmánymu, v němž pronáší velmi strážlivý a přece ne pessimistický soud o politice, dokumentuje zároveň nevšední jeho politický talent i mírnost a šlechetné snahy. Píše: »V politice nikdy nebolo spravedlnosti, a mnoho sa ešte času minie, dokud se člověčenstvo do toho stupňa dokonalosti pozdvihne, že by v politike spravodlivosť za pravidlo malo; a pán Bóh vie, či sa to kedy stane. — — — Naša úloha stojí teraz v tom, aby sme, držiac sa už dosiahnutých výhod, usilovali sa od záhubného utonutia zachrániť sa, nevyvolávajúc opovážlive na boj verejný o mnoho silnejšieho nepriateľa. Všude to tak ide, že sa v nerovnom boji slabšej strane len obratným kl'účkovaním konečnej záhube vyhnúť možno. Prijdú zas, bez pochyby prajné časy, kde sa o niekoľko stupnov napredok pomknúť mocť budeme. Shromažďujme sa medzitým okolo našej Matice, usilujme si vážnosť získať horlivou obetavosťou, upevníme sa na tomto loyálnom základe, aby sme tak s rozšíreného a citom národným ohradeného stanoviska, pod nebeskú ochranu spravodlivosti našej vecí, s dôvernosťou na istotné víťazstvo pokračovať mohli k vznešenému cieľu národnej osvety«. (Slov. Pohl' XVII., 56.) Lepší budúcnosť pro-rockým okom vštíti i statečnosť myslí vyjadruje jiný jeho dopis Kuzmánymu (z 20. VIII. asi 1862):... »Že vraj sa do kúta utúliť hodláte! Nemôžem síce také Lamasabacthani bezvýminečne odsudzovať, jakého pokušujúci hlas i v mojej duši časťokráte zneje. Lež, myslím, ešte nebila pre nás ostatnia hodina; boly už horšie časy, nežli sú terajšie. A preto trvajme len mužne na hrádzi. Snad Hospodin milosrdne vzhľadne na žrtvu našu a vyslobodí konečne ľud náš z poroby dlhovekei«. (Tamtéž str. 57.)

Vynikajúciho ducha prozrazuje i Moysesův poměr k otázce spisovného jazyka na Slovensku. Sv. Hurban Vajanský v jubilejním spise »Storočná pamiatka narodenín Štefana Moysesova« píše (str. 512): »Žiadnej pochybnosti, že on akademicky bol za jeden spisovný jazyk československý. Dokazuje to nielen jeho »Pastiersky list«, v ktorom usiluje sa písať takým jazykom, ale svedčí o tom i Michal Chrástek (Sokol I. 1862 str. 76.): Štefan Moyses napomáhal vzdelanie v sladkej našej maticinskej reči slovenskej. Že však ale nepodporoval zasa aj úmysle niektorých vý-

tečníkov našich, zvláštne od českej rozdielnu pre národ náš slovenský literatúru utvoriť a založiť sa vynasnažujúcich, nikto sa na tom ani najmenej nezastaví, keď pováži, že on vo všetkých nárečiach slovanských zbehlý, veľmi dobre zná, jako sa u iných národov, ku pr. nemeckého, francúzskeho, italského atď. o mnoho väčších a viacej podnárečných rozdielností, nežli je ona, medzi nami Slováci a Čechy sa nachádzajúca, veľmi dobre dá srovnat s jednotou reči literárnej. Bol tedy literatúre československej zvláštne naklonený«. Kedyž však se přesvědčil, že přesvědčení a snahy jeho i jeho privrženčů, jichž bylo ovšem také nemálo, nedocházejí obecné platnosti, čímž se nečetné síly uvědoměných Slováků jen ve vzájemných potyčkách na škodu společného cíle třífí, ja tím donucen, podal ruku ke smíru a tak, ačkoliv sám zůstal i dále »naklonený českoslovenčine« (J. Škultěty ve Sl. Pohl' XVII. 51), autoritou Matice Slovenské byla uzákoněna v druhé polovici šedesátých let min. století literární slovenčina.

Celý Moysesův život je nepřetržitým dokladem jeho geniality. Narodiv se 24. října 1797 ve Veselí, v župě nitranské, záhy osiřel, takže — prozrazuje neobyčejné nadání — byl na studiích vydržován dobrodinci. Vystudoval theologii, ale ja mlád a nemoha býti proto vysvěcen, byl šlechtickým vychovatelem. R. 1829 vysvěcen na kněze, kaplanoval v Pešti, vynikaje jako dobrý kazatel a učitel. Vystudovav filosofii, stal se profesorem na král. akademii v Záhřebě, kde zároveň byl redaktorem týdeníku »Zagrebački katolički list«. R. 1837 byl jmenován censorem záhřebského tisku; ježto však dovoloval Chorvatům hájiti svých práv, suspendován r. 1843 z tohoto úřadu. R. 1847 zvolen kanovníkem a kapitulním vyslancem na sněm do Bratislavy a následujícího roku jmenován od chorvatského bána Jelaciče, jehož byl důvěrníkem, přednostou odboru báňské rady. Stav se pak ředitelem semináře, působil konečně ve Vídni od r. 1849 jako chorvatský důvěrník zejména v otázkách církevních. Již první rok po jeho příchodu do Baňské Bystrice jeho zásluhou a podporou obnoven, před tím v B. Štiavnicí po dva roky za redakce Palerikovy vycházející a tehdy zaniklý, týdeník »Cyrill a Method« za redakce Chrástkovy (od r. 1852 do r. 1857). Bohatství hmotného nehromadil, o čemž svědčí do-

pis z 10. X. 1864, kde se přiznává, že už delší dobu nemá peněz na cestu do Vídně — a v jiném dopise píše: »ver veľmi som chudobný«. Zemřel 5. července 1869 v Hron. Sv. Kříži.

V době jeho působení v Záhřebě vyšla tiskem r. 1836 »Oratio qua literarium inventum od R. Academiae Zagrabiensem sociumque Archigymnasium initio anno schol. 1836—37 comparentem Nominis J. Scholarum Directionis salutavit Stephanus Moyses«, řeč o významu chorvatského jazyka, kterou pronesl Moyses, když profesor Smodek na záhřebské akademii začal učit bezplatně chorvatštině a jeho úspěch vzbudil ohromné pobouření a protesty Maďarů. Vedle toho napsal chorvatsky řadu studií kulturně politických.

Vlastní literární pozůstalosti Moysesovou jsou »Myšlienky o zahradníctve vôbec, a o štepárstve obzvlášte« (B. Bystrica 1865, str. 28, v. 8°), kde dovolává se sv. Pavla, připomínajícího práci vlastních rukou, na sv. Patricia a vratslavského biskupa Diepenbrocka, pěstovatele lnu, píše: »Mám tedy skvelé príklady pred sebou, abych i já podľa slabosti mojich síl a podľa zásoby mojej skúsenosti, v dobách zbývajúcich od úradu biskupského vlastnýma rukama pracoval a tak rozvážnu, poriadnu pracovitost v mojom milom národe rozširovať pomáhal«. (str. 27.) Vedle tohoto spisku byl vydán »Pastýrský list od Štěpána Moysesova v čas nastoupení na prestol biskupský r. 1851« (F. Machold v B. Bystrici) a »Na konci roku. Kázne, povedané od Štefana Moysesova, biskupa baňsko-bystrického«. (Vydal Fr. R. Oswald. V Ružomberku tlačou kníhtlač. K. Salva 1897, 8°, str. 34.) Uveřejnění by jistě zasloužil dopis Moysesův IV. sjezdu kato-

lických jednot v Brně 25. X. 1855, jímž byla (dle České osvěty r. XXII. č. 2.) manifestována jednota národa československého. Velmi vzácnou charakteristikou Moysesova je jeho korespondence superintendentovi K. Kuzmánymu, jenž vítal Moysesova při jeho příchodu do Turč. Sv. Martina r. 1863 a byl pak místopředsedou Matice, uveřejněná v Slovenských Pohl'adoch (XVII. r. 1897). Vedle jeho osobní skromnosti (přesto, že v listě z 13. VII. 1865 vyslovuje názor, že »so samou holubiou povahou nedajú sa v terajšom svete ani len staré krpce zväziť« (str. 187), je zde dokumentován přátelský poměr mezi slovenskými katolíky a evangelíky, jenž vůbec velmi milým a téměř nezvyklým jinde dojmem působí při studiu slovenské minulosti (dnes je ještě udržován zejména mladými slov. literáty). Slovenští evangelíci - dlužno zdůraznit - se ovšem prospěšně lišili a liší od značné části českých evangelíků v tom, že jsou upřímně věřícími křesťany. Citovaný list z 3. XII. 1862, jako i jiné evangelickému hodnotáři zakončuje katolický biskup: »Ostatne priateľskej náklonnosti i na ďalej odporučený s uprimnou uctou zostavam Vašej Dostoynosti pokorný sluha Štefan Moyses b. h.« Slavnostní řeči Moysesovy a několik listů bylo otištěno ve zmíněném spise: »Storočná pamiatka«. »Moyses bol fenomenálnym zjavom, ale nenašiel ešte pôdu dost pripravenú. Krstiteľ' prišiel, ale národ ešte bál sa vody očisťujúcej...« (Hurban: Storočná pamiatka narod. Št. Moysesova, str. 96.)

Při zamyšlení se nad monumentální postavou Moysesovou třeba s lítostí zvolati (obdobně s Dr. J. Svítilem: Lid. Listy 8. II. 1923): Žel, třikráte žel, že Slováci nemají v osvobozené vlasti muže rovného nesmrtelné osobnosti Moysesově.

MODERNÍ FILOSOFIE ČLOVĚKU NESTAČÍ.

V minulém století železa a papíru učinila věda, zvláště její praktická odvětví, ohromný rozmach, kterého využil průmysl; budoval stroje, čímž oblaciněly práce i průmyslové výrobky, lidé si mohli laciněji popřátí potřeb životních, a spoléhaje na konsumenty, zkvetl průmysl náramně, čímž stoupl všeobecný blahobyt. Lidstvo počalo důvěřovati vlastní síle, kterouž se dopracovalo takových úspěchův, a domnívalo se, že závisí vezdejší život jen na silách hmotných a že člověk nežije v žádném poměru k nějaké vyšší bytosti. Morální zásady staly se životu a hospodářskému vzruchu přítěží a překážkou, pročež nastalo přesvědčení, že vše je dovoleno, co podporuje krok dopředu. Prácedárce i dělník se spojili se svými soudruhy k vzájemné podpoře a takto posílení dosáhli velikých výhod ve společenském životě. Ne v důvěře v Boha, ale v organisaci spočívá od těch dob síla a bezpečnost jednotlivce; proto se zdá lidstvu důležitějším než náboženství, spojili-li se velké organisace, v nichž spojena bude práce duševní a tělesná v pevná střediska. Víra v Boha je zastíněna vírou v lidstvo, vše se materialisuje, mizí porozumění života nadpřirozeného a duchovního, člověk zamítá duchovost a existenci duše a hledá sblížení a přátelství se zvířetem.

I jinak vážní lidé pohlížejí na víru v Boha jako na přežilý klam duševní, jako na báje a zkazky z dob zářivého mládí, kterým se však dospělý v duchu usměje, jsa o sobě přesvědčen, že ví, co činí. — Přišel-li jako dospělý na krátký pobyt do svého rodiště, kde jsi prožil mládí až do studentských let, zastaneš tam všechno menší, nižší a kratší, než bývalo v tvém mládí; ona hora, která ti imponovala svou výškou, onen svah, který býval příliš příkrý, že rozběhnuv nemohl jsi se zastaviti, vzdálenost sousední vsi, v níž jsi ještě vůbec nebyl, šířka a hloubka řeky, která tě tajemně děsila, přírodní krásy zahrad a výletišť, které tě opojovaly, přestaly tě nyní vábiti, a v duši tvé zůstal pouze krásný sen. Ale věci ty nedoznaly změny ve skutečnosti od těch dob, co jsi je opustil. Tak se to má i s náboženstvím. Sotva že jsme přišli na gymnasia a reálky, mizela zář, jež obepínala náboženství a tvořila z něho předmět nedotknutelný, v duchu náboženského odklonění vychovávalo nás celé okolí, všili jsme se do něho, lehkomyšlnost nás podporovala

v tomto duchu, a ty krásné, zbožné sny mládí jen zřídka, zlehčené a na krátko, mihly se naší obrazností; hned jsme je utlumili přemlouvajíce samy sebe: byly pouhými báchorkami! Dospěvše, vidíme kněze, jak tyto „báchorky“ vštěpuje dětem v pamět. Učí-li jim ledabyle, líbí se nám; vždyť nezasluhují, aby je bral kdo vážně; činí-li tak svědomitě, pak prý trýzní ubohé dítky, vnučuje jim, co beztak brzy odloží jako věc pro život se nehodící. Tak se změnil náš úsudek o víře od těch dob, co jsme opustili svůj domov; a přece zůstalo náboženství ve skutečnosti totéž!

Jen bláhový může tvrditi, že se náboženství stalo bezpodstatným, když přece tisíce let a tisíce národů se bez něho neobešlo; teprve náš člověk směl by je vyobcovati ze společnosti lidské na ostrovy slabomyslných? Proto nové poměry nutí muže vážné práce sociální, aby přemýšleli o problému a potřebě náboženství, zda odpovídá také našim vyspělým poměrům, zda není ona zdánlivá bezpodstatnost pouhým souhrnem nicotných námitek a neoprávněných obtíží stavějících se proti všemu, co se nezamlouvá modernímu vzdělání. Zatím vzniklo i mezi vzdělanými, kteří ztratili „ony krásné sny z mládí“, mnoho poctivých, ale neuspokojených srdcí, jež hledají spásu a štěstí v obrozeném náboženství. Jsou již na cestě k němu; ale ohledy jim překážejí, aby vstoupili do otevřených bran Říma, jenž se jim nabízí za dožadovaného obroditele. Že jest úmysl jejich pravý, poznati lze z otázek hýbajících světem a ve spisech pojednaných, jako jsou: Je náboženství modernímu člověku třeba, které náboženství odpovídá jeho potřebám, můžeme býti ještě křesťany? —

Co by scházelo modernímu člověku pro praktický život, kdyby se vzdal úplně náboženství, toho chtěl nabýti moderní filosofií. Systém na systém vynořoval se z duševní dílny lidstva, aby se stalo náboženství bezúčelným a nahradila se jeho mravní výchova, založená na pravdách víry nadpřirozené; ale systémy ty se neosvědčily, a jakási stísněnost a bezradnost nastala u všech, kteří vážně pojímali obrození moderního člověka.

Jsou-li pravdou slova Fichtova: „Náš způsob myšlení je často jen dějinami našeho srdce... Celé mé přesvědčení pochází ze smýšlení, ne z rozumu; a polepšení srdce

vede k pravé moudrosti“ (Die Bestimmung des Menschen II. 253), pak si lehce vysvětlíme, proč hledá člověk raději pravdu, než aby ji čerpal ze studnic osvědčených a nevysychajících. Mravnímu nedostatku zamlouvá se lépe pochybování než víra; pátrati po pravdě popřává lhtu k životu libovolnému, a toto hledání může trvati po staletí; ale konečně dostaví se znavenost a touha po odpočinku. Dějiny novodobé filosofie dospěly k tomuto bodu.

Všechny útvary moderní filosofie mají za původ názor pantheistický, jež na systém povýšil Baruch Spinoza v sedmnáctém století, který se však dávno před ním již několikrát objevil ve starověku i ve středověku. Spinoza chtěl všechny zjevy životní vysvětliti a odůvodniti geometricko-mathematicky, a za základ všeho bytí vzal nekonečnou substanci, kterou nazval Bohem a jíž připisoval nekonečný počet přívlastků, ze kterých však napočítává pouze dva, myšlení a rozsah. Způsoby, jimiž se jeví myšlení, tedy ideje, jsou duchovní tvorové, způsoby rozsahové jsou tělesa viditelného světa; oběma druhy bytostí nabývá určitých tvarů neurčitá bytost boží. Bůh jest tedy příčinou všech věcí, ale není mimo svět, nýbrž zůstává v něm nerozlučně, poněvadž vyšel svět z jeho bytosti. Všechno se tedy děje nutně, co ve světě pozorujeme, jelikož svobodná vůle není mezi přívlastky božími, kterými povstávají bytosti, a jen svobodné vůli lze ovládnouti nutné zjevy přírodní. Proto je také možno pohlížeti na tyto zjevy, na lidské žádosti a skutky, dle pevných, mathematicky jistých a neměnicích se zákonů jako na linie a plochy v příkladech měřických. Ten je nejctnostnějším, kdo vnikne poznáním do této nutnosti a dovede z ní vykládati své skutky; vůbec v poznání jejím, v poznání vývoje všehomíra i jednotlivce z božské podstaty spočívá nejvyšší blaženost člověka, je-li ono poznání vedeno hlavní zásadou mravní, **vlastním prospěchem**.

U Schellinga není již Bůh příčinou vesmíru, nýbrž vesmírem samým. Jeho bytost je původně zkomolena, neurčita, poněvadž se skládá z podmětu a předmětu, který ještě nevystoupil na povrch vědomí; teprve vůli, která jej nutí, aby se poznával, vzniká realita, skutečnost boží, a různému způsobu, jímž se poznává, odpovídají zevnější formy bytí, s kterými se stýkáme ve světě. Nejdokonalejší formou je lidský duch, poněvadž se jím Bůh zase uskutečňuje jako duch dokonalý a svobodný. Křesťanství vyniká vysoko

nad pohanství, poněvadž toto Boha ještě nepoznávalo jako ducha, nýbrž uctívalo jej ve hmotných tvarech a proto nepostoupilo také k důsledku, že jest Bůh **jeden**. Ovšem k tomuto poznání křesťanského Boha byl člověk povýšen nadpřirozeným způsobem, totiž zjevením božím. Podobně jako Schelling, jen novým postupem a s novými názvy, vybudoval svoji filosofii Hegel, dle něhož není Bůh původně ničím, teprve sebezpoznaním nabývá reality; a jelikož toto sebezpoznaní vzniká v lidském duchu, proto jeho věta: skutečnost konečného ducha je duch absolutní sám.

Z těchto filosofických názorů rychle za sebou povstávaly nové a nové. Jedny z nich tvrdily, že jest sice Bůh samostatná, od viditelného světa rozdílná bytost, ale svět přec v něm bytuje a z něho vyvěrá, jsa pouze zevnějším zjevem životních konů božské bytosti; jiné jej považovaly za příčinu svět sjednocující, a opět jiné za prvotní, sebevědomou sílu, za střed, z něhož vytryskly jako z pramene vody všechny síly ostatní, budující a udržující svět. Některé šly ještě dále, představující sobě Boha na způsob člověka, skládajícího se z duše a těla; duch boží jest jeho duší nekonečnou a viditelný svět jeho tělem, jeho údy různé bytosti konečné.

Na všech názorech je třeba si všimnouti, že mají společnou snahu, aby odstranily osobního, transcendentálního Boha a vůli lidskou zbavily svobody; je-li člověk součástíkou boží bytosti, pak jest též bohem, nemaje nad sebou vyšší bytosti. Zákon mravní bez lidského poznání by vůbec nebyl, jest něco nahodilého, a proto jest člověku nejvyšším zákonem jeho poznání a jeho vůle. Jednaje, nemá vlastní svobody, poněvadž skutky jeho jsou vlastně skutky božími, božská bytost se v nich uskutečňuje, takže vnitřní hnutí a zevnější skutky přestávají býti našimi, a nesmíme za ně pohnání býti k zodpovědnosti. Člověk je podoben velikému jeřábu elektrického v Marseille, jenž přenáší každou chvíli celé davy lidu a vozy s nákladem z města do čtvrti Notre Dame de la Garde, nemaje vlastní vůle a hnán jsa mrtvou silou elektrickou; neboť Bůh pantheistický je mrtvým Bohem, poněvadž původně byl bezvědomý. Jako výsledek takových zásad mizí rozdíl mezi dobrým a zlým, dovoleným a nedovoleným, není skutků záslužných a hříchův; padá lidská spravedlnost, protože za skutek nepřičetný nelze nikoho odměniti ani stíhati tresty.

K posouzení těchto názorů není třeba dalšího rozboru; zkušenost a přesvědčení všech lidí a všech století, odměna a trest, stíhání

zločinců předpokládaly u národů všech zodpovědnost za skutky každého jednotlivce a tuto zodpovědnost odůvodňuje osobní vliv člověka na jeho skutky; zkušenost lidského pokolení nepřipouští názoru, dle něhož byly by skutky nutné. Kdekoli je nám co činiti s takovými nutnými skutky, připisujeme je vlivu vášně svobodně nabyté, ustálené ideji, zoufalství, a původce skutků takových zoveme pak všeobecně člověkem abnormálním! Filosofie pantheistická není tedy filosofií zdravých duchův.

Co týká se názoru o Bohu jako složenině jakés z podmětu — nevědoma — a předmětu, jímž podmět se poznává, nelze užití kritiky, jelikož v Bohu není možným žádný přechod ze stavu možnosti do skutečnosti, z vůle ke skutku, z nevědoma k sebepoznání. Kdyby u Boha byl možným stav nevědoma, pak by podléhal vlivu nějaké bytosti vyšší, která jej v jistém okamžiku donutila, aby sobě uvědomil, že a jaký je, a tomuto vlivu zevnímu a různým podmínkám umožňujícím sebevědomí rozumných bytostí měl by Bůh co děkovati za své bytí a vlastnosti. Názor takový nelze uvést v souhlas s pravým pojmem o Bohu, dle něhož jest Bůh bytost nekonečná, jednoduchá, skutečnost sama, neboli čiré bytí.

Pantheism předpokládá také možnost, že se nekonečný duch boží pojí v jednu bytost se světem konečným a měnivým. Pojmové rozdíly konečného a nekonečného bytí nedají se však nikdy sloučiti; následovalo by z toho spojení, že měl by Bůh vlastnosti konečné a nekonečné zároveň, byl by zároveň věčný a pomíjející, všemohoucí a vždy v činnosti, ale i mrtvý s hmotou světovou, nezměnitelný a podrobený neustálým změnám, nejvyšší jednoduchý a složený z ducha a hmoty. Ať se utváří pantheismus jakkoli, vždy upadá v nesčíslné rozpory sám se sebou, se zkušeností životní a zdravou filosofií.

Duch lidský potřeboval učiniti jen krok, a systémy pantheistické změnily se v životě praktickém v bezbožecký monismus a čirý materialismus. Nač také udržovati „monotheistický materialismus“, k tomu nebylo důvodu po tolikém bloudění a pátrání po božské bytosti; co tam ještě zbylo z transcendentálního pojmu o Bohu, snadno odpadlo samo sebou, a hmotá nekonečná, samočinně se vyvíjející a působící dosedla na trůn zvláště od těch dob, kdy byla prohlášena filosofie za bezpodstatnou a místo její zaujaly vědy přírodní. Tyto povznesly hmotný vesmír na Boha; „vesmír je spoluvěčný Bohu i nekonečný jako Bůh“, praví od té doby Flamma-

rion (Le monde avant la création de l'homme str. 15). Není ničeho kromě vesmíru, a v něm je všecko; neustále působí a tvoří; každá hvězda, která se znova zapaluje, jest rozsvícena vesmírem, která zhasne, je k vyhasnutí určena vesmírem, aby dokonalejší mohla povstati. Ani ty nejsi vyňat z vesmíru, jenž působí dle stálých, nutných zákonů, kterým neujdeš a z nichž se nevymaníš.

Než ani materialističtí pantheisté, jako Schopenhauer se svojí všemocnou vůlí, Darwin se svým výběrem, založeným v přírodě dle božských zákonův, ani materialisté jako Moleschott s výrokem: „Žádná hmota bez síly, ale též žádná síla bez hmoty“, „síla je nerozlučna ode hmoty“, pak Feuerbach a Büchner nebyli osobně úplnými bezbožci, dovolávající se občas své víry i ve svých spisích. Tak píše Schopenhauer (Über Willen in der Natur str. 109): „Jenom ten se může usmáti této víře v Boha, kdo poznal celý svět na rub. To však lze jen, hledíme-li do přírody co nejlehkověrněji, ani tušení nemáme o tom, že jsme ponořeni v moře hádanek a nepřekonatelných tajemství a že bezprostředně a úplně neznáme ani věci stvořených ani sebe.“ Ale čemu učili, víry povznésti nemohlo. Ve skutečnosti klesal člověk vždy hlouběji ve svém mínění o životě a jeho závislosti na moci vyšší, až v Nietzscheovi klesl na úroveň zvířecí, na níž žije pudem po svém prospěchu hnán jsa úsilím bezmezným, a na níž jej nazval Nietzsche „nadčlověkem“.

V tyto konce dospěl též positivism a agnosticism, jenž prosytil dnes svým odezíráním od Boha veškeren veřejný život a vytvořil miliony nemyslicích praktických nezabohů. Dle Comte je úplně hostejným, je-li Bůh či není; člověk vzdělaný se nezabývá otázkami o Bohu, o duši, o andělech, nýbrž přihlíží jen k praktickému životu, aby jej zdokonalil a zachránil před nehodami, které mu připravují blížící se převraty v lidské společnosti. Víru samu nezavrhoval; utvořil si totiž zvláštní zákon nábožensko-sociálního vývoje, dle něhož někdy bylo a je třeba náboženství, když člověk ještě nedospěl na stupeň, kde poznává, že pojem Boha a duše je pouhý prelud. Nejvyšším pojmem, který vědě i mravnosti udává směr, jest lidstvo a jeho zachování, a nejvyšším cílem, svatou povinností každého člověka jest sloužit člověčenstvu. Obnoviti lidstvo bez Boha a krále soustavným vzděláváním lidstva jest jeho hlavním zákonem, vodítkem, jemuž se musí podrobiti vše, jemuž obětovati máme i život

i statky své. Člověk má svůj prospěch podříditi prospěchu bližního a nemá žít sobě, nýbrž jiným. Filosofie Comteova se osvědčila ve své prospěchářské a materialistické době nadmíru; zmocnili se jí učenci a žurnalisté a vyzdobili ji nadšenými přívlasky vědeckosti a lidskosti, takže se nazývala kolem 1877 „vědeckým základem, na němž bychom soustavně a rozumně vzdělali mohli národy tohoto dílu světa.“ Ve Francii byly zavedeny ve školách čítanky sepsané v duchu pozitivistickém, pojmy Bůh a duše vůbec odstraněny a při vyučování zakázány, a veškeren život národní zařízen dle pozitivistických zásad. První velkou událostí, již přičítati dlužno pozitivismu, byly stálé nepokoje bruselské republiky od r. 1889 se opakující, neustálé převraty a atentáty. Soustava Comteova byla později Angličanem Spencerem tak pozměněna, že se stala hlavním zřídlem spiritismu; tento měl vysvětliti různé zjevy, jež víra připisuje vyššímu zasáhnutí do zákonů přírodních.

Tu mizí hned na první pohled idea boží jako bytosti osobní, samostatné, povýšené svým bytím nad viditelný svět; zdá se, jako by se jí z milosti popřávalo místa, dokud nebude odstrčena nadobro. Bůh bez vlastního bytí Bohem není, poněvadž je pouhým pojmem neosobním; má-li býti Bohem, pak musí býti osobní a sebevědomý, nezávislý od dobrozdání lidského, jen tak má skutečnou božskou podstatu, protože pak jeho život vnitřní, nemající se světem hmotným nic společného, má též podmínky života, jenž je důstojný pravého Boha. Materialismus, pozitivismus a agnosticismus činí ideu boží ilusorní; je přece směšným, uznává-li kdo Boha, jen pokud chce a musí, nedospěv k jistému vzdělání, pak tuto víru odkládá, poněvadž jí nepotřebuje. Není-li však Boha, není ani nejvyššího soudce, jemuž je zodpověden i soudce lidský z každého rozsudku, jež vynese nad svým spolubližním. Bez této závislosti na Bohu přestává veškera spravedlnost, poněvadž je pak zákon lidský libovolným svazkem, jímž vrchnost poddanému vykazuje hranice jednání, aniž by se odvolati směla na vyšší své poslání a odůvodniti svoji pravomoc, kterou zákonodárstvím vykonává.

Na druhé straně je podřízený s představeným jedno a totéž; oba vyšli týmž způsobem z bytosti boží, Bůh v duších obou stejně přichází k poznání: Bůh v představeném, Bůh v poddaném; proč by měl jeden druhého poslouchati, kde je důvod, jímž by

se dokázala poddanost? Není divu, že se pak občan brání proti každému zákonu, jímž chce mu stát omeziti svobodu. Filosofické zásady přivedly lidstvo do vření politického, jež občas vybuchne a jako revoluce ničí a plení, co staletí vybudovalo ku blahu lidstva. Jednotlivec se nemírní ve svých počinech; kromě hmotnou moc majícího představeného neuznává a nevidí nad sebou žádného pána, kterému by měl ze svých skutků vydati počet; aby se zbavil také jha, jež mu silnější představený chystá, hledá v pevné organizaci možnost, aby zlomil moc, která jej váže a omezuje. Nemůže-li se zbýti svého pána, stává se bezděčnou neupřímnou loutkou, koná jeho vůli, protože jinak nemůže, stává se strojem, ale v srdci snuje pomstu tomu, jenž na něho vložil okovy otroctví. Proto je na denním pořádku, že právě sluhové nejčelnějších osob, ač zdánlivě konají věrně své povinnosti, zaujímají zároveň v řadách nespokojenců významná místa, jichž použijí v den pomsty proti vlastním chlebo-dárcům.

Kdo je vychováván zdravou filosofií a přijde do styku s občany názorů pozitivistických, pozná nepoměr výchovy k zásadám Comteovým. Národové pozitivističtí jsou chladní k bližnímu, neznají k cizinci úsluhu a úcty, vyznamenávají se domýšlivostí a omezeností zároveň; chvályhodným je na nich smysl pro praktický život. Positivism hájí zásadu: obětuj se zájmu bližního, nežij sobě, nýbrž jiným; ale zásada tato stává se ve skutečnosti pouze pravidlem nižších tříd vůči vyšším, čímž přecházejí ony tělesně i duševně v úplné područí zámožných podrobující zájmům jejich své síly a názory. Kromě toho má tato filosofie i tu chybu, že jest vzdělána u zeleného stolu a nevyhovuje praktickému životu člověka, starajíc se přespříliš o život ve velkém slohu, ve státy, ve společnosti a organizace svedený, ale pomíjí úplně život jednotlivcův, vnitřní já každého člověka a oblast života citového, ze kterého vlastně pochází hybná síla podporující všechny naše kony. Positivism neuzavírá v sobě výchovu všech lidí, všech vztahů lidské společnosti a všech duševních mohutností jedincových, jest nebezpečnou filosofií úpadku lidstva.

Nejvyšším pánem je stát; stát je jistě množství lidských duchů, v nichž sebe poznává nekonečná bytost, a protože množství je více než jeden duch, proto se musí jednotlivec podříditi tomuto množství. Jednotlivec nemá odvolání k žádné vyšší bytosti,

když rozhodl stát proti němu; ani stát není zodověden žádnému za svá nařízení. Tak ztrácí člověk veškeru svobodu, ale stát ztrácí u občanstva také veškeru důvěru, je velkou strojírnu, přestává být organizací bytostí rozumných a svobodných; stát pokrokem pozitivistickým prosáklý je velkou chladnou hladinou vodní, po níž se honí člověk nedůstojně podoben jsa proutku zmítanému větrem. Ani lidské heslo, jímž blaho státu staví se poddaným před oči, nedovede je rozdílit k obětem, když se poddaní necítí ve své vlasti doma a jsou nespokojeni s jejími zařízeními. Občan nepovažuje spoluobčana za bratra; vždyť v obou září Bůh, oba chtějí stejná práva, žádnému se nepřiznává privilej, žádnému vyšší právo. Rozdíl mezi představeným a podřízeným má zmizet, nikdo nemá poroučeti, a nikdo nechce poslouchati. Veškerá práva vůbec se odstraní; neboť tak to žádá všemocný stát, který má jediný svrchované právo na poddanost občanův. Ten má ještě právo největší, kdo bez ohledu na slušnost a blaho bližního vším úsilím kráčí vpřed za všeobecného zmatku za vlastním zájmy, hledaje vlastní prospěch.

Život náboženský za takových poměrův a zásad nemůže prospívati; oloupen jsa o duši a duchovní život, ani Boha člověk nepotřebuje. Kdo ho potřebuje, ať si v něj ještě věří; a proto prohlášeno náboženství za věc soukromou, což se tak ustálilo, že je ve veřejnosti hanbou, projeví-li kdo, co mu ještě zbylo v srdci z posvátného ohně.

V tomto smyslu vystihuje Th. Jes. Choínski (Po rudém vítězství, str. 69) moderní názor o náboženství takto: „Náboženství jest toliko transcendentálním odrazem pojmů a tužeb společnosti určité doby, vtělením snů o illusorním štěstí. Když štěstí skutečné, když možnost vtělení tohoto štěstí odstraňuje potřebu illusí, tehdy padá sama sebou potřeba náboženství, která zaniká, jako zaniká vyschlé zřídlo. Uvědomiti proletariát o tomto směru váhalo měšťáctvo úmyslně, neboť náboženství jemu bylo potřebno, aby veliké massy pracovní byly ujařmeny. — Obrovský postup svobodné vědy časů posledních naučil člověka, že jeho cílem není tak zvané zdokonalení, vzlet k neznámému nebi, ale získání si na zemi co největšího počtu rozkoše. Člověkem, člověkem pozemským má být člověk, ne duchem! — Ve skutečnosti neodstraňuje socialismus náboženství, neboť se nemíchá do citových zájmů jednotlivcových. Kdo nemůže se obejít bez útěchy

náboženské, ať si z ní čerpá, jak se mu líbí — ovšem ale po hodinách závazné práce v dílnách společnosti a na vlastní účet. Společnost nemá závazků vydržovati kostely a duchovenstvo.“ — Při tom bije se do všeho, co souvisí s náboženstvím a křesťanskými zásadami, a ve zběsilém nadšení valí se ulicemi a náměstím velkoměst i dědin zástupy zmateného lidu, nevědoucího, oč se jedná, který hledá v tom vítězství svých zájmův a spásu dočasnou, když co nejvíce se rozkřikne: Pryč s Římem! V zápětí za vírou klesá i mravnost; to, co v theorii hlásal pantheismus, materialismus a agnosticismus, stává se skutečností v praktickém životě: nevázanost a zlá žádostivost stoupá očividně a nabývá panství nad člověčenstvím. Tu uplatňuje se slovo velikého papeže Lva XIII.: „Když se srdce lidské, které cítí potřebu, aby požívalo nekonečné dobro, a dle toho je též uschopněno, zřítí s výšiny nebeské naděje a lásky, vrhá se s nenasytnou žádostí na statky pozemské. Bezvěrecký duch času je to, jenž zapaluje oheň smyslnosti a požívavosti, až vzplane na dobro“ („Rer. novarum“). —

Dějiny bez Boha jsou sestavením událostí, jichž neproniká jednotná idea, která by vedla lidstvo za cílem důstojným; jsou to mrtvá data, neoživená duchem, který cílevědomě vychovává a povznáší lidstvo, nýbrž nutnými zjevy na organismu lidstva, jako boule na těle se jevící, nebo jako hromady kamení rozpadávajících se skalisk, jež nakupené v nových tvarech pozoruje duch lidský ubíraje se mrtvou pouští minulosti. Události, jako vznik a zánik říší perské a babylonské, kultura řecká, dějiny římského a židovského národa, trvání křesťanství, stěhování národův, obnovení západořímského císařství, války křížácké, středověká horlivost náboženská, různé sociální evoluce, jsou náhodné zjevy dějin, jež vynořily se maně z proudu časového a jež zaznamenali soudobí spisovatelé na památku svým potomkům. Nějakou soustavu dle toho nelze hledati v takových zjevech, nelze tedy ani psáti skutečných dějin kulturních. K čemu mne má ještě nadchnouti taková minulost mého národa, mé vlasti, nevím; je mně lhostejno, zanechám-li budoucím věkům jako památku prach kostí svých nebo velkou myšlenku!

Děje-li se ve světě vše nutně, aniž by o tom věděla vyšší moc, pak i bolesti a neštěstí jsou nutným zlem, a nemohu se jim ubrániti ani jim dáti vyšší význam. Je tedy nerozumno, budujeme-li své štěstí, poněvadž nám je

neštěstí vyvrátí; ani práce a námahy nejsou odůvodněny, jelikož nutně kráčí osud našeho života, proti němuž se neubráníme ani nejdohodlanějším úsilím. Proto také vytvořily nauky pantheistické na jedné straně celé pluky nečinných pietistů, kteří odvrátivše se od zevnějšího světa, aby zapomenují na jeho zlobu, zabývají se jen vnitřními city a v sobě hledají dočasné nebe, a na druhé straně naplnily cynickým žalem a pessimismem svět, protože s Bohem oloupily člověka o poslední útěchu v bolu a neštěstí.

Soustavy moderní jsou zvučné a sestavené s velikou pílí za určitým cílem; scházejí však dvě nutné podmínky pravé životní filosofie, totiž stálost a sankce. Vědomí, že je vybudována věda, která mění své domněnky přes den, ve které bojuje hypotéza s hypotézou o panství, a v níž je celé množství záhad, viklá na soustavách neustále a způsobuje nespokojenost, berouc jim ještě i ten drobet důvěry usuzujícího člověka, kterou jim vtiskla shovívavost k lidským vášním a věhlas jejich původcův. Také otázka, co je za světem viditelným, zůstává nerozluštěna. A otázka tato nedá se ledabyly odbytí; je přirozena lidskému nitru, odpověď na ni žádá člověk tak přísně, že se jeho vnitřní život bez ní zhroutl v bídné rozvaliny. Všechny soustavy ony pohybují se v mezích konečného světa, jenž visí bez dostatečné příčiny ve vzduchu; povzbuzení vědecké, že po metafysických příčinách vzdělanec pátrati nesmí, je nevědeckým a smyšlenkou jednotlivce, který systém vypracoval; proto také neupokojuje. Kdesi vyslovil se o nutnosti, s jakou hledá člověk dostatečnou příčinu každého zjevu, tedy i životního, člen akademie Challemel-Lacour: „Věda pokračuje, ale nikdy nenahradí náboženství ani ho nepotlačí. Dříve by musila uhasiti v duši lidské pocit počátečné a poslední příčiny všehomíra. A mělo-li by toto kdy nastati, pak zjev tento nebude pokrokem, nýbrž koncem pokroku a každý další krok povede ke konečnému úpadku lidstva.“ Soustavy ty mohou svojí novotou uchvátiti na

čas, ale vnitřní člověk bude neodolatelně vždy zase hledati vyšší zásady nezměnné, posvěcené nadlidskou autoritou.

Vážní myslitelé hledají taková stálá pravidla v náboženství. Rousseau praví o mravnosti: „Někteří chtějí založiti ctnost na pouhém rozumu, avšak já vyznávám, že není pevného základu pro mravnost, ne-li v náboženství.“ A Tolstoj ve spise: „Náboženství a morálka“ tvrdí, že bez náboženství nebude opravdové lásky: „Jen ten pozná a milovati bude lidstvo na zemi jako své bratry, kdo pozná a milovati bude Otce nebeského.“ Washington uvedl v kterémsi ze svých kandidátních řečí podobnou myšlenku, v níž uznává obrozující vliv náboženství na život společenský: „Náboženství a mrav jsou nutnými nárožníky obecného blaha. Není mužem vlast svou milujícím, kdo podrývá tyto drahocenné sloupy lidské blaženosti.“ Nejsou to tedy hmotná síla a moc, které zachovaly lidstvo po věky ve svěžesti životní; duch to byl, který je chránil v křesťanských dobách, duch toho, jenž pravil o sobě: „Já jsem cesta, pravda a život“, jehož učení obdrželo sankci nejvyšší, poněvadž pocházelo od první příčiny všehomíra, která se ve svých výpovědech klamati nemůže. „Naproti tomu vyzněla století 18. a 19. se svými výzkumy a smyšlenkami naprázdno, ukázala, kam dojde člověk při ztrátě světla, člověk, který popírá tajemství. Tato století podobají se přerušení časů historických.. Jsouce nucena datovati, jako jiná, své narození a zařaditi se v postupu od kříže, nazývají se stoletím 18. a 19., patří však do kategorie zrůd a nalézají vysvětlení v zoologii... Nesmírný klam byl zorganizován s cílem namlouvat, že zlo je krásné a že je údělem vznešených duší“ (Arnošt Hello: Tajemství a XVIII. stol.). Lidské soustavy, jež se vydaly světem k těmto námluvám, vynořovaly se a umíraly, a lidstvo je odneslo v průvodu na světový hřbitov všeobecného zklamání, ale na rovech jejich vztýčen bude zase kříž!

KULTURNÍ OVZDUŠÍ.

HLÍDKA POLITICKÁ.

Slovanská orientace české politiky.

V době, kdy se tak živě diskutuje o uznání sovětského Ruska de iure naší vládou, nebude jistě nemístné vzpomenouti aspoň v hlavních obrysech, jakou úlohu hrála u nás myšlenka slovanská, respektive všeslovanská v životě veřejném, zejména v politice. V našem národním obrození rozvíjí u nás ideu panslavistickou Jan Kollár ovšem s hlediska své humanitní filosofie, jak si ji osvojil v Německu, zejména vlivem spisů Herderových, jeho »Ideí«, v nichž předpovídal slavnou budoucnost Slovanstvu. Že již od počátku české naděje byly obráceny hlavně ke slovanskému Rusku, jest známo z Kollárovy »Slávy dcery«. Od té doby pak jest to jedna z hybných myšlenek v české literatuře, zejména pak idea panslavistická mocně působí na život společenský i veřejný, jak se to zřejmě projevilo v divokém roce čtyřicátém osmém. Poněkud střízlivě zazníval do tohoto ovzduší hlas Havlíčkův a Palackého, ovšem bez valnějšího vlivu na široké národní vrstvy. Rusko zůstává nadále eldorádem všeho českého světa. Známa jsou slova jednoho spisovatele, že jsme si zvykli pošilhávati jedním okem do Ruska a druhým do Francie. Nejvíce slovansky cítila a hýřila léta šedesátá, doba největšího vzepětí vlasteneckých citů a největšího hluku spolkového. (Viz A. Srb: Z půl století.) V životě politickém znamenají léta šedesátá největší zdůraznění snah státoprávních a politických práv národa až do světové války. Zároveň však vznikají mezi politickými vůdci rozdíly v názorech, vedoucí k roztržtění českého politického tábora. Jedním sporným bodem byla právě slovanská orientace české politiky. První příčinu k výměně názorů a k ostrým debatám zavdalo povstání polské r. 1863. Rusko zůstalo nadále snem českých vlastenců. Proto chápeme, s jakými ilusemi podnikali r. 1867 pout do Moskvy u příležitosti tamní národopisné výstavy v době, kdy Beust představuje Rakousko na základěch dualistických a Čechy chce »přitlačiti ke zdi.« Většina si slibovala od návštěvy v Rusku více, poněkud umírněný názor měli pouze Palacký, Rieger a Jul. Grégr. Jediným uvědomělým politikem slovanským s myšlenkami rusofilskými byl Jan Stanislav Skřejšovský (1831—83), vystudovaný právník, pak úředník finanční prokuratury a posléze nejlepší náš talent žurnalistický a

organisační, jak se osvědčil v redakci časopisu »Politik«. Této svérázné osobě, předčasně zapomínané, jest věnován poslední svazek (IV., 1925) vřelých pamětí slovanského pracovníka Josefa Holečka, vycházející pod tit. »Pero« nákl. Narod. Listů. Autor zmiňuje se příležitostně o Skřejšovském již v dřívějších svazcích, v tomto čtvrtém obširněji od té chvíle, kdy se spolu sešli osobně: když totiž Skřejšovský po své roztržce s Riegreem a s F. A. Šubrtem, pozdějším ředitelem Národního divadla, pověřil mladého Holečka vedením lidového listu »Brousek«. Autor líčí zde v širokém rámci prostředí dobového pozadí sporu Skřejšovského s vedením strany staročeské, zejména s jejím vůdcem F. L. Riegreem. Skřejšovský vystupuje tu před očima čtenářovými jako první náš uvědomělý politik slovanský širokých perspektiv. Líčení jest tím sytější, poněvadž Holeček rekapituluje tu, jak byla orientována slovansky česká politika od r. 1848, kdy ani Havlíček, ani Palacký nedůvěřovali carskému Rusku a veškery naděje kladli do konstitučního Rakouska; připomíná zmíněnou pout do Moskvy, kteréž se Skřejšovský nezúčastnil, poněvadž předvídal, že nepřinese žádných reálních výsledků. A skutečně slavnostní pout zůstala pouhou demonstrací. Rieger mluvil tam jako hlavní řečník jenom o stycích vědeckých, takže jeho řeč klasifikoval Skřejšovský jako velmi slabou, v čemž s ním Holeček souhlasí. Zde přerušuje autor volný tok vzpomínek a episodicky vkládá kapitolu o své debatě s ruským slavjanofilem prof. Lamanským, kterou měl při své návštěvě Petrohradu v r. 1887. Holeček proti oprávněným námitkám Lamanského, že Češi jsou mylně informováni o Rusku vlivem německého tisku, hájil obtížné stanovisko českého národa jako nejzazší výspy proti moři Germánstva. V tomto spojení líčí pak vývoj myšlenky všeslovanské u nás až do přítomné doby.

Stěžejní kapitoly knihy pojednávají o Skřejšovském, jenž německým jazykem, suverenně ovládaným, propagoval s tvrdohlavostí sobě vlastní slovanské ideály směru rusofilského. Proti němu celá staročeská strana vlivem ideologie Palackého byla orientována austroslovansky. A protože Skřejšovský nacházel pochopení u všeho Slovanstva, zvláště u Jihoslovanů, byl tolik nenáviděn Vídni a svojí činností zároveň připravoval rozchod s vševládnou-

cími tehdy Staročechy, který zjevně propukl po smrti Palackého (1876). Začal ostrý spor mezi Skrejšovským a Riegrem, spor povahy osobní přenesl se pak na jejich straniky. Přirozeně vyhrál Rieger jako zeť »otce národa« a ortodoxní tlumočnick politikých názorů jeho, jako oblíbený tribun lidu, skvělý řečník, těšící se široké oblibě a mající velmi rozsáhlé styky a známosti. Skrejšovský byl pravý opak, tichý, pilný žurnalista, cele pohroužený do své práce, jehož širší veřejnost takřka neznala. Byl radikál neústupný, několikráte byl odsouzený, dostal milost, které často nepřijal, takže musil býti i násilím odveden ze žaláře. Pro své myšlenky byl krajně obětavý, takže dnes čteme s bolestí ony stránky knihy Holečkovy, kdež se dovídáme, že vlastní čeští lidé pomáhali zničení jednoho z nejlepších svých spolubojovníků. I veliká osobnost Riegrova stojí zde v nepěkném světle. Snad osud zaplatil mu později za to černým nevděkem. Skrejšovský ocitl se na konci let sedmdesátých v peněžní tísní a odešel do Vídně, kdež vydával list »Parlamentär«, jejíž udržovala po jeho smrti i jeho manželka. S potěšením srovnáváme dnešní český život politiký s minulým; přece již se nebojuje tak ostře osobně. Kniha Holečkova jest krásná a sleduje velmi ušlechtilý cíl: oprávnit úsudek o dobrém českém člověku a pomáhati tak ke spravedlivému soudu historickému a dokázati oprávněnost myšlenky slovanské v české politice. Ze úsudek Holečkův v hlavní tónině vyznívá v neprospěch strany staročeské, zejména jejích hlavních vůdců, jest přirozeno s jeho stanoviska, které bylo výlučně mladočeské. Zde ovšem naskytá se otázka historické objektivnosti, o kterou může mít nestranný čtenář oprávněné obavy. Přesto dílo Holečkovo jest velmi poučné a stojí za přečtení.

Jan Pecháč.

Interview s kardinálem Gasparriem.

»Avenir« přinesl interview svého římského dopisovatele s kardinálem Gasparriem. Kardinál-státní sekretář popřel zprávy, jakoby šlo o znovuzřízení císařství italského se souhlasem papežovým, jakoby Francie měla pozbyti postavení nejstarší dcery církve. Otázku, zda Vatikán jest ochoten podporovati snahy francouzských katolíků za účelem zřízení politické strany na způsob katolického centra, kardinál nezdopověděl.

Dr. A. Fuchs.

O ženské hlasy lidové strany

rozpředla se v »Přítomnosti« zajímavá diskuse: Karel Čapek odepřel ženám v politice smysl pro abstraktní myšlení, volal je však ke spolupráci tam, kde jde o konkrétní otázky denního života. Dostal několik příspěvů, z nichž nejzajímavější jest dopis Věry Vašové, která ukazuje, že živý náboženský smysl žen by nikterak nenavštěvoval thesi Čapkově. Ženské hlasy obdržely prostě ty strany, které se vždycky o ženy staraly a je organizovaly, a to byly strany socialistické a katolické.

Politický kalendář 1926.

17. dubna připadá památka 100. narozenin pražského vlastence **Vojty Náprstka**, tvůrce »Náprstkova Musea«, zakladatele »Amerického klubu dam«, muže na politický i kulturní náš život velmi vlivného. Narodil se 17. dubna 1826 v Praze.

19. dubna připadají 95. narozeniny padařovského rolníka a poslance **Alfonsa Štastného**, zakladatele strany agrární, volnomyšlenkářského odpůrce papežské neomylnosti a Církve katolické. Narodil se 19. dubna 1831 ve Štěkni u Strakonice.

22. dubna dožil se 45. narozenin spisovatel a žurnalista **Jaroslav Novák**, dlouholetý redaktor olomouckého »Našince« a pražského deníku »Lid«, posléze šéfredaktor »Bratislavského Deníku«. Narodil se 22. dubna 1881 ve Vodňanech.

25. dubna připadá 55. výročí vyjití prvního čísla »Osvěty«, měsíčníku pro rozhled v umění, vědě a politice, bohatý zdroj látky pro dějiny našeho politického vývoje. Číslo 1. za redakce **Václava Vlčka** vyšlo 25. dubna 1871 v Praze.

26. dubna dožil se 40. narozenin vynikající politik strany lidové, **František Nosek**, doktor práv a spisovatel národohospodářský. Narodil se 26. dubna 1886 v Chrudimi.

27. dubna připadá 325. výročí smrti českého prvojesuity **Václava Šturma**, horlivého odpůrce Jednoty Českobratrské, který svými spisy připravoval politický převrat a rekatolisaci národa. Zemřel 27. dubna 1601 v Olomouci.

28. dubna připadají 95. narozeniny vynikajícího moravského politika **Antonína Mezníka**, doktora práv, deklaranta, znalce finančnictví a publicisty, činného v olomouckém »Našinci«. Narodil se 28. dubna 1831 v Křížanově na Moravě.

Průvodce literaturou.

Augustin Seifert, Sebeobrana Čechoslováků a Národní rada československá. Otisk z »Čechoslováka«. Vydání druhé. Praha 1925. Nákladem Národní rady čsl. Stran 16. (Připojen seznam publikací, vydaných NRČsl.)

Anonym, Páté výročí obnovy čsl. samostatnosti a shromáždění Národní rady československé v Praze dne 28. října 1923. Otisk z »Čechoslováka«. Praha 1925. Nákladem NRČ. Stran 16.

Anonym, 25. výročí činnosti Národní rady československé v Praze. Otisk z »Čechoslováka«. Praha 1925. Nákladem NRČ. Stran 16. (NRČ., Praha-I., Valentinská ul. 1.)

Rudolf Raše, Evakuace. Osmá přednáška cyklu »Československá Revoluce«, proslovená 9. dubna 1923. Praha 1923. Nákladem »Památníku odboje v Praze«. Stran 26. Edice »Československá Revoluce«, svazek 8. Cena Kč 3.—.

Hospodářský kalendář na rok 1926. Redigoval **František Sobotka-Jablonecký**. Brtnice na Moravě. Nakladatelství Josefa Birnbauma. Stran 152. Cena Kč ?? (Životopisy Šamalíka a Stojana, O křesťanském socialismu, Československá strana lidová.)

Ladislav Švejcar, Či jsme? Úvaha v čtrnáctidenníku »Rozmach« 4, 1926, číslo 4.

Jaroslav Durych, Nynější fáse protikatolického boje. »Rozmach« 4, 1926, číslo 4.

Pavel Vychočil, Rozhled politický. Stálá rubrika v měsíčníku »Hlídká« 43, 1926. Vychází v Brně, ročně Kč 30.—.

Max Spaniér, Die Besetzung der Rheinlande und ihre Bedeutung für die rheinische Literatur. »Die Literatur« 28, 1926, sešit 6.

HLÍDKA NÁBOŽENSKÁ.

Mezinárodní eucharistický kongres v Chicagu v červnu 1926.

Každá manifestace, o které slyšíme, nabývá v amerických poměrech vždycky nebývalé rozměry. Nemí tedy divu, že i zprávy o přípravách k letošnímu eucharistickému kongresu nám napovídají, že katolíci američtí se vynasnaží, aby kongres byl velikolepým triumfem a že nebudou šetřití ničím, aby svého cíle dosáhli. Kongres bude zahájen 20. června. Uvítání papežského legáta stanoveno asi na 17. červen. Toho dne započnou ve všech diecésích třídní pobožnosti, jež mají být ukončeny v neděli dne 20. června sv. přijímáním, kdy ke stolu Páně přistoupí asi půl milionu věřících. Bude to snad jedna z nejmohutnějších manifestací, neboť v ten den má být umožněno sloužit 4.000 kněží mši sv. v touž hodinu. Počet kněží, kteří se zúčastní kongresu odhaduje se na víc jak 4.000, neboť jenom kol 1.000 účastníků-kněží bude ze samého Chicaga a jeho diecése. Lze si těžko představit, jak tato hrstka bude moci vyzpovídati půl milionu poutníků a rozdati jim Tělo Páně.

Jinou potíží bylo opatření dostatečného počtu oltářů. Chicago má ve svých 236 farních kostelích, v klášteřích, kolejích, sirotčincích a nemocnicích asi 1.500 oltářů. Přípravný výbor kongresu rozhodl se rozmnožit tento počet asi tisícem oltářů prozatímních. Msgr. Hoban, světicí biskup chicagský postaral se rychle o jejich vysvěcení. V každém ze 400 pokojů koleje Mundelein v okolí Chicaga bude postaven přenosný oltář. Tisíc těchto prozatímních oltářů bude po ukončení kongresu odevzdáno Church Extension Society, jež je rozešle do vzdálených misijnářských stanic, roztroušených po celém světě, i s bohoslužebnými předměty a oltářním prádlem a pokrývkami, jež budou k tomu účelu sbírány.

O vybavení oltářů se pracuje již delší dobu. Odbočka Extension Society stará se o rychlé provedení plánu, který výrobu standardisoval a přesně rozdělil práci na jednotlivá města nebo diecése. Po ukončení kongresu počne se ihned s rozesíláním do misí a tak z červenové apoteosy eucharistie jednotlivé předměty rozseté do všech končin Starého i Nové-

ho Světa budou stále připomínati úctu vzdávanou Svátosti.

Jiná potíž byla s uspořádáním závěrečného procesí. Půjde pravděpodobně Sadem diecésního semináře. Tento park je dostatečných rozměrů, neboť jeho rozloha jest asi 250 ha. Je však vzdálen skoro 50 km od města a půjde o to, jak dopraviti tam a zpět asi půl milionu lidí v několika hodinách. Ale Američané se podobných oříšků nezaleknou. Trať, která spojuje toto místo s Chicagem, dosud dvoukolejná bude do počátku června rozšířena na čtyřkolejnou. Krom toho možno použití čtyř silnic, které budou ráno vyhrazeny autům, jedoucím z Chicaga do seminární zahrady a odpoledne autům, vracejícím se zpět. Tedy organizace kongresu, jak vidno, je znamenitá, vše je prováděno plánovitě a rychlým tempem neboť i starosta chicagský, který je katolíkem a všichni státní činitelé vycházejí komitě všemožně vstříc.

Návštěva evropská ovšem příliš velkou nebude. Výlohy spojené s cestou za moře a pobytem v zemi dolarů jsou těžkou překážkou, ale při určování místa kongresu musil být vzat zřetel na to, že katolíci američtí neměli doposud eucharistického kongresu. Kongres, i když nebude enormních výprav z Evropy, bude silně mezinárodním, o což se přičiní množství Evropanů v Chicagu sídlících, zvláště Slovanů. Chicago má velmi silné kolonie české, slovenské a zvláště polské. Jsou tam hojně zastoupeni Belgičané, francouzští Kanadčané, Francouzové, Italové a mnozí jiní. Ti všichni mohou se na kongresu seskupiti jak na slavnostech liturgických, tak také na schůzích, na nichž by mohli probírat jen jejich zájmy.

I přes nepřízeň finanční je zajištěna značná část evropských kongresistů a mnoho významných osobností hierarchického světa je hlášeno, že se zúčastní kongresu. Tak kardinál Dubois, arcibiskup westminsterský, kardinál Faulhaber, arcibiskup mnichovský, kardinál Piffil, arcibiskup vídeňský. Od nás signalisována výprava, kterou prý povede J. M. arcib. Prečan a mnoho jiných.

Příští kongres eucharistický má být v roce 1927 v Sydney. Protože však komitě se usneslo, aby byly pořádány jen kaž-

dé dva roky, pro neobyčejný vzrůst jejich významu, bude se pravděpodobně příští kongres odbývat až 1928. Kongres v Sydney má vyhovět dlouholetým tužbám a přáním věřících a episkopátu australského. Jestliže se podaří uskutečnit tuto odvážnou myšlenku, bude kongres slaviti své padesátiletí na pátém zemědělu, když předcházející obsáhly ostatní čtyři.

Pilgrin.

»Incipit lamentatio«.

Tato slova zpívaná tklivou melodií byla právě přednášena v katolických chrámech. Každé stofě jest předzpěvován název jedné písmeny z hebrejské abecedy: Aleph, Beth, Gimmel, Daleth atd. Žalozpěv Jeremiášův nad zkázkou Jerusalema, jež Církev podle starozákonné topologie aplikuje na utrpení Kristovo, jest totiž »carmen abecedarium« báseň akrostichická, v níž každý verš počíná písmenkem abecedy. Pokusil jsem se o abecední překlad do češtiny a otiskuji tuto první kapitolu. Za základ českých veršů jsem vzal rytmus první strofy hebrejské (podle synagogální výslovnosti):

Echo jošvo vodaad
hojso k almono
hoir rabosi om
rabosi bagojím.

Řídil jsem přirozeně, pokud to šlo, sledem abecedy české a přízvuknou českou metrikou.

Ach, jak sedí sama
Obec plná lidu!
Ovdověla skoro
paní nad národy.
Kněžnou zemí byla,
poplatná je nymí.

Běduje i v noci,
slzy kanou s lící,
nikdo netěší jí,
nikdo z přátel jejích,
druzí odešli jí,
soky se jí stali.

Cizinu si hledal
Juda pro otroctví,
bydlí u cizinců,
nenalézá klidu,
pronásledovatel
v soužení ji stihl.

Dívají se truchle
cesty bez poutníků,

cesty hory Sion;
brány zpustošeny,
sténá kněz, lká panna,
hořký boj jal Sion.

Ejhle, sok je vítěz,
hýří nepřátelé!
Hospodín jí klnul
pro nezměrné viny;
dítky do zajetí
šly před nepřítelem.

Forma tvoje krásná
ztracena je zcela.
Jelen je tvé kníže,
před sokem jenž prchá.
Jelen vysílený,
před lovcem jenž běží.

Gazela a jelen
bez pastvin tak prchá,
jako oni prchli.
Vzpomněl Jerusalema
dnů své minulosti
sokům ku posměchu.

Hřešil Jerusalema,
proto vyloučen byl.
Kdo ji v úctě měli,
posměch si z ní tropí.
Obec Boží sténá,
potácí se nazpět.

Ohned jak jen zřelí
potupení její,
nezří k budoucnosti,
ale klesá děsně.
Shlédni, Hospodine!
Nepřítel je silný!

Jak jen vztáhl ruku
na Sionské skvosty,
Pohany zří Sion,
jak jdou do svatyně,
ač dals rozkaz, Pane,
by tam nevstoupili.

Kterak chléb je drahý!
Kterak po něm touží!
Všecky svoje skvosty
za pokrm by dali.
Shlédni, Hospodine,
jak Tvůj lid je snížen!

Lkejte jen vy všichni,
kteří jdete kolem!
Vizte je a patřte,
zda je bol, jak můj bol!
Ó, jak sklál mne Bůh můj
o dni hněvu Svěho!

Moje kosti zžehl
oheň spadlý s výšin,
osidla mi spletl,
podtrhl mé nohy,
zpusťošil mé tělo,
všechny dny jsem chorá.

Na šíji dal tíži
jha, jež spletl z vin mých,
oprati mne spoutal,
oslabil mne zcela,
v ruce těch mne vydal,
kde nemohu obstát.

Ó, jak zlehčil reky
všechny z mého středu!
Sok provolal slavnost,
zničil jinochy mé,
jak v lísovňě Pán můj
zdrtil dívky Judy.

Pláče zrak můj, pláče,
oko vodou proudí,
těšitel je v dáli,
jenž by uklidnil mne.
Zničeny jsou dítky,
sok můj nabyl moci.

Rukama jen lomí
Sion bez útěchy.
Protí Jakubovi
podnítil Bůh soky,
Obec boží svatá
je jim vyvrhelem.

Spravedlivý Bůh jest.
Vzepřelať jsem se mu.
Slyšte, národové,
vizte moji bolest!
Jinoši a dívky
jdou mi do zajetí.

Ti tam milenci jsou,
zklamali mne všichni;
kněží moji, starci
pomřeli mi v městě,
pokrm hledající
pro své posilnění.

Úzko jest mi, Bože!
Shlédni, Hospodine!
Nitro moje pláne,
srdce obrací se,
zbraně řadí zevně,
smrt pak uvnitř kosí.

Viděli, že sténám,
útěchy že nemám;
jásá nepřítel můj,

Bůh, že učinil to.
Přijď, dni zaslíbený,
kdy mi rovni budou!

Zvrhlost jejich celá
před Tebe pak přijde,
učiníš jim potom
jako mně za hříchy.
Četněť jsou mé vzdechy
a mé srdce choré.

Dr. Alfred Fuchs.

Msgr. Cieplak zemřel.

Smrt Msgra Cieplaka je novou bolestnou ztrátou. Odchází brzo za kardinálem Mercierem a Dalborem, s nimiž měl mnohé společné rysy. Bude mu zachována vzpomínka jako neohroženému vyznavači. Když 21. března 1923 začal v Moskvě proces proti kněžím katolické církve v Rusku, obviněným z podporování protirevoluce a povzbuzování katolíků proti vládě sovětů, byl prvním z obžalovaných arcibiskup polský Cieplak, apoštol. administrátor v Mohilevu a nejvyšší hlava katolického kněžstva na Rusi. Vedle něho na lavici obžalovaných zasedli jeho generální vikáři: Msgr. Budkiewicz a Msgr. Malecky a dvanáct jiných kněží. Obžaloba upírala jim nejzákladnější práva církevní a vinila je z toho, že byli poslušni své církevní vrchnosti. To bylo v očích sovětského tribunálu největším prohřešením. Proces, který byl výsměchem základním požadavkům spravedlnosti, skončil odsouzením všech obžalovaných. Msgr. Cieplak a Budkiewicz byli odsouzeni k smrti, ostatní do žaláře. 30. března, na Velký pátek, byl popraven Msgr. Budkiewicz, trest Msgra Cieplaka byl změněn v desítiletý žalář. Sv. Otec marně se snažil zabránit zločinu Moskvy, proti němuž protestovaly všechny kulturní státy. Pokusil se tedy alespoň, aby žalářování ostatním bylo ulehčeno a zkráceno. Po dlouhém vyjednávání otevřely se konečně 23. března 1924 brány vězení Msgru Cieplakovi, který byl navždy vypovězen za hranice Ruska. Arcibiskup byl vyvečen ze své vězeňské cely a dopraven na nádraží, kde vstoupil do vřaku, který ho odvážel, aniž věděl kam. Konečně ocitl se na hranicích litevských v šatech trestance, bez jediného haléře. Milosrdní lidé pomohli mu dosáhnouti Rígy, odkudž mohl se již volně odebrat do Polska, kde mu bylo připraveno triumfální přijetí. Po několikadenním odpočinku vypravil se do Říma, kam přibyl 8. května. Také tam dostalo se mu slavnostního přijetí. Kardinál Gasparri a Msgr. Sanz de Samper, majordom Sv. Otce, dostavili se k jeho uvitání na nádraží, aby ho doprovodili do polské koleje. O něco později byl tento ctihodný stařec, neohrožený vyznavač víry, přijat Svatým Otcem. Pius XI. chtěl mu popřít zaslouženého odpočinku, ale ten byl Msgru Cieplakovi věcí neznámou. Jeho jediným přáním bylo, znovu dáti se v boj pro církev a Sv. Stolicu vyšla mu vstříc, když ho jmenovala arcibiskupem ve Vilně, které nabylo takové důležitosti pro církevní organizaci polskou. Ale toto jmenování nezastihlo již horlivého arcibiskupa v Římě. Neboť se zatím vypravil již do Spojených států severoamerických, aby tam donesl slava útěchy a posily nescísným vystěho-

valeckým koloniím polským. Počátkem listopadu odejel do New Yorku, aby odtud navštívil na 800 polských farností, roztroušených na území severoamerického. Byl neunavným apoštolem, který na svých kázáních shromažďoval zástupy věrných. V samotném Chicagu kázal staříčkový arcibiskup neméně než padesátkrát v přeplněných chrámech. Konečně vrátil se do New Yorku, aby odtud plavil se do své nové diecése. Ale v Pasaicu, New Jersey, zápal plic sklátil jej na lůžko, s něhož již nepovstal. Tělo zeslabené tolika strádáními a útrapami, neodolalo útoku choroby a staříčkový arcibiskup vypustil tam svoji šlechtnou, neohroženou duši. Pilgrin.

Anglikáni a svátek Krista Krále.

Zahraniční listy přinášejí zprávu, podle níž anglikánský biskup dr. Ladd dlí v Římě, aby jednal o možnosti slavení společného svátku Krista-krále. Snaha tato jest dokladem touhy po sjednocení. Listy píší, že zavedení svátku Krista-Krále nyníjším Svatým Otcem působilo velmi dobrým dojmem v kruzích protestantských, které často měly o katolicismu ten předsudek, jakoby kult mariánský a kult světců zatlačoval do pozadí uctívání Krista. (U nás i dr. Hromádka činí katolíkům tuto výtku.) Zavedení svátku Krista-Krále pokládají tyto kruhy za doklad christocentrických snah v katol. církvi. Jest ovšem nutno poznamenati, že výtku protestantů byla lichá i před zavedením svátku Krista-Krále, protože katolictví rozeznává velmi dobře mezi pojmy »cultus latría«, »cultus dulíae« a »cultus hyperdulíae«.

Dr. Alfred Fuchs.

Z nekatolických revuí.

V posledním čísle revue »Kritika« jest obsažen článek prof. Hromádky, kdež ukazuje, že náboženský život musí býti prohlouben, neboť náboženské otázky nelze řešiti činností, kterou výstižně nazývá »protiklerikální«. — »Přítomnost« obsahuje velice zajímavý článek Edmonda Konráda, navazující na známý biblický výrok, že bez vůle Boží ani vlas s hlavy nepadne. Ukazuje, jak ohromné práce by se musil podejmouti ten, kdo by chtěl tuto thesei zavrhnouti a chtěl padající vlas vystihnouti vědecky. Do kolika vědních oborů zasahuje tento problém! K celému vystižení jevu by nestačily celé laboratoře a celé učené generace. Po dlouhých oklikách bychom opět došli ke staré moudrosti, že bez vůle Boží ani vlas s hlavy nepadne.

Dr. Alfred Fuchs.

Psychoanalýza a zpovědnice

staly se předmětem diskuse v »Přítomnosti«. Novodobá léčebná metoda psychoanalytická hledá prvky u některých neuros a psychos v pacientově podvědomí, čímž se někdy praxe lékařská přibližuje praxi zpovědníkové. Svět je nucen hledati náhražku za zpověď. Do diskuse zasáhl i Jesuita dr. Krus a dr. Norbert Čapek, jenž tvrdil, že by katolická pastorační musila se řídit novodobými výzkumy vědeckými, aby mohla úspěšně závoditi s lékařskou vědou. Dr. Čapek zapomíná, že odvěké pravdy, na nichž jest založen účinek zpovědi, nezávisí na relativních výsledcích vědy, nýbrž na víře. Tím ovšem není řečeno, že by dnešní kněz neměl bráti pro svou praxi i výsledky moderního vědeckého badání, ale podstata zpovědi jest a zůstává ve svátostném rozřešení, kterého nemůže žádná psychoanalýza nahraditi.

Dr. Alfred Fuchs.

Děti a Eucharistie.

Chtěli bychom upozorniti na eucharistické hnutí mezi dětmi, jehož iniciátorem jest P. Strnad, kaplan v Třebíči, vydavatel výborně vedeného dětského časopisu »Hlas malého Petříka«. Jde o propagaci častého svatého Přijímání dětí. Snahám těmto dostalo se nedávno požehnání Svatého Otce, modlitby těchto tisíců dětí jsou konány na úmysly unonistické.

Dr. Alfred Fuchs.

Přísahy.

»Přítomnost« nedávno upozornila, jak úzasně byla znevážněna přísaha v našem soudnictví, takže křivá svědectví pomalu velmi značně počínají ohrožovati naši právní jistotu. Revue tato uvádí všechny sociální důvody této demoralisace, ale neuvádí důvodu podstatného: protináboženské tendence doby. Vždyť přísaha děje se před křicifixem, jsouc a zůstávajíc úkonem náboženským, jehož vážnost s náboženstvím stojí a padá.

Dr. A. Fuchs.

Na přechodu.

V »Přítomnosti« si nedávno stěžoval příslušník inteligence na vnitřní nejistotu generace, která vybočila z tradic otcovských a znovu hledá od začátku nový způsob života. Nejde pouze o otázky rázu čistě ideového. Většina naší inteligence jest buď původu proletářského, nebo vyrostla z malých poměrů středostavovských. Patricijské rodinné tradice je u nás velmi málo. Není tudíž divu, že vrstvy inteligence, vyšlé z těchto poměrů, trpí nedostatkem pevných norem a forem. Tragiku této situace vyličil ve svém románě »Étapa« Paul Bourget. Dopisovatel »Přítomnosti« vidí zajisté správně vyvážnutí z této situace v zachování pevných zásad náboženských.

Dr. A. Fuchs.

Laický apoštolát.

V »Životě« jsme přinesli v prvním čísle nového ročníku předklad jedné kapitoly z Mielertovy knihy »Lebendiges Christentum im Spiegel Hollands«, aby bychom ukázali, jak jest jinde organizován laický apoštolát, který se stal nejakutnější otázkou novodobé pastorace, jejíž formy musí být změněny podle dnešních sociálních poměrů, neboť industrialisace a komercialisace života rozbila pevné formy a patriarchální způsob života. Jest nutno hledati prostředky, jak působiti na předměstský proletariát a na dělnictvo. V Holandsku podjaly se tohoto úkolu zejména ženy: instituce zvaná »Bethanie« spojuje řeholnice s laickými pomocnicemi způsobem velmi důmyslným. U nás se chystá něco podobného. Přerovské řeholní Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie chystají laickou Jednotu charitativních pomocnic, jež jim bude pomáhati v šíření sociálního království Kristova. Některé řehole, jako Salesiáni, Těšitelé, Těšitelky, rovněž hledí především k těmto otázkám: konati skutky milosrdenství tělesného, aby mohly býti konány skutky milosrdenství duchovního. Co nejdříve bude zavedena ve farnostech jednotná pastorační kartačka, aby měl farář přehled o skutečném duchovním životě svých osadníků, jako je tomu již dávno v Německu a v jiných státech.

Dr. A. Fuchs.

Všeevropské snahy o sjednocení církvi.

Poslední číslo revue »Abendland« věnuje celý soubor článků církevnímu sjednocení, přinášejíc článek vídeňského profesora Seiferta »Das Abendland und die Slaven«, dra Alfreda Fuchse »Kirch-

liche Union« a článek Laskarové o sjednocovacích snahách mezi anglikány, při čemž zvláště jsou zdůrazněny zásluhy kardinála Merciera a lorda Halifaxe. Rohanova »Europäische Revue« svými snahami příbuzná »Abendlandu« přináší velmi zajímavý článek Petra Wusta o ztroskotání humanity, v němž autor ukazuje, jak postupná laicisace béře člověku lidskou důstojnost, a tak odbožšřující život, nedává ani to člověku, což jeho jest.

Průvodce literaturou.

Josef Pospíšil, Co jest Církev? Brno 1925. Tiskem a nákladem Občanské tiskárny. Stran 571 a XXIII. Cena Kč 40.—. (Úvod. Rejstřík obsahu.)

P. K. E. Schmöger, Práce a utrpení Ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové za Církev, za obrácení hříšníků a za umírající, s obrazy svátků. Podle zápisů poutníkůvých uspořádal... Přeložil Matěj Fencel. Věnováno převoru kláštera v Nové Říši P. Vavřinci Novotnému. Stará Říše na Moravě, únor 1926. Nákladem Marty Florianové. Stran 164. Edice »Dobré Dílo«, sv. 85. Cena neudána.

Fra Lucian del Pozo, Život Svatého Jana z Boha. Podle různých spisovatelů, zvláště podle

J. M. Magnina napsal... Přeložil Benedikt Jan Bogar. Brno 1925. Nákladem řádu Milosrdných bratří. Stran 263. S 18 obrázky. Cena neudána.

Jan Hlučáň, Květnice Mariánská. Sbirka mariánských písní lidových ku počtě Panny Marie, Blahoslavené Rodičky Boží a Královny nebes. Se-stavil... Průvod varhan od B. Widemanna. Praha 1926. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 88. Cena textu Kč 3.60, vázaného Kč 5.—. Cena průvodu Kč 25.—.

Václav Oliva, O sektě Russliánů. Příspěvek ku poznání protestantských a nevěreckých proudů v Československé republice. — Po stopách římských papežů. Obrázky a stati z okruhu církevních dějin. Praha 1925. Nákladem Tiskové Ligy. Str. 82. Edice »Obrana víry«, ročník XIX., čísla 3. a 4. Cena Kč 6.—.

Augustin Wibbelt, Knižka útěchy o smrti. Též kniha radosti. V rouše českém podává Ferd. Bedřich Černovský. Praha 1913. Nakladatel Gustav Franc. Stran 176. Cena Kč 2.—.

N. A. Boutmy, Kabbala sekty a tajné spolky. Za redakce G. V. Boutmyho přeložil Jiří Hora. Praha 1925. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 323. Cena Kč 15.—.

HLÍDKA DIVADELNÍ.

Novinky a retrospektiva.

Divadelní únor a březen hlavních pražských scén vyznačuje se silným sklonem k repertoíru staršího období dramatické produkce. Vedle dvojího Shakespeara vidíme na scéně národní obrození české i slovenské a pak i dvě věci, jež nesahají sice do minulého století, než přece jest možno pokládati je více méně za minulost. Retrospektiva, kterou uvedlo pražské divadlo v posledním období, nemá v sobě nic příhanného. Naopak ukázala všechny tradiční možnosti, ze kterých lze bráti divadelní produkci základ, mnohdy prospěšnější než pouhé estetické formulky, jež sub specie životnosti mají v jádře dosti málo významu pro to, čeho si žádáme na divadle, ovšem vedle samozřejmé umělecké hodnoty a ceny. Již pouhý fakt, že byly hrány v retrospektivní části repertoíru věci, jež projevíly v minulosti jednak praktickou cenu pro účely, jež je vyvolaly v život, jednak citovou a výchovnou či básnickou hodnotu, nebo věci, jež podnes mají plnou platnost básnickou nebo aspoň částečně si zachovaly jádro svých vlastností, již tento fakt nejen omlouvá nové nastudování, nýbrž dokazuje věcnou odůvodněnost nové inscenace. Ovšem že hodnota reprodukční nedosahuje vždy té výše, aby požitek a užitek ze starších děl se rovnal samé

vnitřní ceně obnovených věcí. Ale relativně aspoň poznání jich, jež má pro nejmladší generaci mnohdy význam dokumentární, jest velkým kladem z retrospektivní činnosti divadelní.

Tím spíše, poněvadž produkce novějšího i nejnovějšího data má jenom výjimečně tolik síly, kolik jí potřebuje nynější poměr dramatického básníka k dramatisovanému světu. Není pochybnosti o tom, že nová dramaturgie, třebaš v podstatě vycházela anebo dokonce se vracela k principům, jichž nelze potříti bez nebezpečí zhroucení celé divadelní stavby, že tato nová dramaturgie má celkem jiné předpoklady pro své formulace a že její funkční a aktivní měřítko jsou jiná než u dramaturgie starší. Avšak právě srovnání s výsledky minulosti jest poučné. Ať jest aktualita starých věcí jakkoli namnoze suspendována, přece jest jisté, že díla minulosti z valné většiny vyplnila své poslání a vztahy ke své současnosti. O nejnovějších plodech dramatické literatury lze totéž říci ve skrovném procentu. Z té příčiny zastáváme názor, že retrospektiva pro naše divadelní poměry jest nutná i schopná života.

Nejnovější česká veselohra na příklad uvádí se v březnu dvěma hrami, jež nemohou ukázati, že jsme na zvláště šťastné cestě za svým novým repertoírem.

Jan Bartoš píše svou komedii »Hrdinové naší doby« patrně v linii relativně úspěšné své veselohry »Nabídnutí k sňatku«, při které jsme kvitovali spokojeně, že autor nalézá jevištní srozumitelnost, že se seznamuje s technickými potřebami divadla a že bere za vděk snahou po vypěstění smyslu pro zdravou konverzační hru. »Nabídnutí k sňatku« má v »Hrdinech« pokračování, pokud se týká formálního vzdělávání autorova. Jinak jsou »Hrdinové« malým krokem zpět. Neboť, kde v první veselohře znamenáme ostře vykrojenou situaci, tam v poslední komedii následuje rozvláčný a skoro násilný vtíp, jehož kořeny rostou z vymrskané půdy. Uvážíme-li, že Bartoš jest teprve v začátku nové divadelní orientace, odpustíme mu rozličné pomůcky, které nemasvědují velké autorově výběravosti, a uznáme, že snad za čas, až se naučí na nevysokých úkolech, čeho jest technicky třeba, může podati něco dokonalejšího, než jsou zatím pokusy jeho. Ethicky znamenají »Hrdinové« spíše zápor než klad. Štěstí, že nemusíme věřiti absolutnosti Bartošových »Hrdin«, stejně jako nesmíme bráti vážně epilog doktora Delikára. Jinak bychom musili Jana Bartoše pokládati za tanečníka mezi vejci. Chceme pokládati epilog »Hrdin« za bonmot. Vždyť »Vzbouření na jevišti« nehlasá onu střízlivost a materialistickou jednodu- chost, jakou se snaží »Hrdinové naší do- by« zavděčiti zlaté mládeži a obojímu pohlaví nejlepších let. Zdá se, že mravní vývoj Bartošův nedělá taková salta, aby od »Vzbouření« k »Hrdinům« se měnila tak radikálně ideová podstata Bartošova dramatického poslání. — Jan Patrný ve své komedii o lásce s názvem »Muži nestárnou« urazil si patu svou o ká- men, jehož neviděl. Jakoby byl zaspal ně- kolik let od porážky svého »ostříže«. Ka- menem jeho úrazu jest záliba v starých rekvizitách, jež dnes nemohou působiti, aspoň ne v tom smyslu použití, jakého užil ctěný autor pana Janderky a jiných stár- moucích — nestárnoucích postav své vskutku měšťácké hříčky. Jeho všeho- chut, kterou připravil publiku, nemá nic společného s uměním, pošilhávajíc po bou- levardu, kde se nedostí dobře rozlišuje mezi sentimentalitou a espretem. Ostatně je věc vypočtena na pochybný vkus a choutky, jakých se i dnes, a snad zvláště dnes, najde dostatečné množství.

Neposkytla-li česká komedie ve dvojnásobném exempláři zvláště radostné podívání, ne- dostalo se nám valného potěšení ani od americké komedie »Věděli, co chtě- jí« od Sid neye Howarda. Americká komedie přišla do našeho vzduchu s eti- ketou výtečné Ameriky a její autor dostal se do souvislosti s dramatikem O' Neil- lem, jistě jen pro obdobu zcela vnější s jeho hrou »Toužení pod jilmu«. Nuže, kro- mě zvláštností, kterých skýtají americké- mu spisovateli typy amerických kolonistů kromě prostředí, jež přirozeně musí býti u Američana jiné nežli u Evropana, kro- mě exotismu, jímž se nutně liší »novorea- lismus« Howardův od prostého realismu evropské literatury, není tu neobvyčej- ností, jež by znamenala objev pro drama- tické snažení. Tytéž rysy, jež vyznačují evropskou produkci, vidíme v Howardově komedii. Táž kresba postav, stejné detai- lování, táž struktura. Formálně není změ- ny. Vnitřně jest ovšem jakési novum, ostatně relativní, podmíněné jiným pro- středím a jinou kulturou, jak již výše bylo řečeno. Není naprosto zapotřebí rozčilo- vati se krásami nového typu, neboť nový typ jeví se novým asi jen tomu, kdo za- vřel oči typům dosti starým a zdánlivě ovšednělým. Snad se líbí volnost projevu, který nahrazuje vnějšíně živelnost, jaké ostatně neviděti více než v látkách evrop- ských, pozorovaných klidně a nezaujatě. Howardova komedie ví, co chce. V tom jest její plus. Ale nechce mnoho. Její opti- mismus není o mnoho větší než evropská někdy sentimentálnost. V celku jest hra amerického autora stejně hodnotná jako evropská hra stejných vlastností, jenomže evropských. Tedy jen klid!

Fernand Crommelynck, jenž způsobil oprávněný rozruch svým »Velko- lepým paroháčem«, vrátil se k nám v po- době starší své komedie »Dětinní mi- lenci«. Fin de siècle dává autorovi všechny příznaky mrškačství. Cromme- lynck naslouchá horlivě své flandenské krvi, jež mu vroucím proudem žene po- lošilené vidiny do dramatického útvaru. Jest to bytost nejvýše erotická, která ví- dí smysl všeho dění v obnažené drásavosti pudové lásky, jež nemá možnosti ukojení anebo zase z přežilosti se rozkládá až do patologických zvráceností. Dekadent- ní pessimism, pítvaný odvážně v tvrdošij- ných detailech, nasycený tíhou sebeurčení a nekonečného úděsu, prolutý symboly

zmaru a desilluse, objímá dílo, které jistě před »Paroháčem« ukázalo drtivě, jaké síly ženou dramatickou komedii, která však po »Paroháči« jeví se skoro zbytečným přetížením repertoiru, který má ještě mnoho úkolů nesplněných a již asi nesplnitelných. Crommelynck jest a zůstane nám v »Milencích« odvážným cizincem, který se nebojí bičovati v komedii svou rozdrásanou bytostí, jež nevychází ze začarovaného kruhu erotiky, za cenu fyzické nevolnosti. Zájem o něho neleží v našich oblastech.

Naproti tomu francouzský dramatik Alexandre Arnoux, přítel a ctitel Claudelův, ve své hrdinské feerii »Huon z Bordeaux« vyznává gotický řád, objevuje krásy starofrancouzských chansons de geste a jejich životnost pro básnické emoce dneška. Arnoux bere tradici o Huonovi beze změn, netransponuje jejich motivů ani detailů do moderních anachronismů. Středověká legenda jest mu útvarem národního kolektiva, písní srdce a duše, jejichž zbožnost jest výrazem touhy po nejvyšším obsahu života. Arnoux, básník, mluví o Huonovi k básnickým duším. Strážliví racionalisté nepochopí onoho bohatství, jež dává hrdinská báseň. Odtud ono neporozumění, které mluví o cirku nebo o mrtvých legendách, mečápajíc, že feerie, vytrysknuvši z duše národní dovede snad více rozehvěti člověka než kombinace tvrdého individua. Arnoux jeví se v románské plnosti jako hodnotitel nábožensko mravních zásad gotiky, nikoli jako kuriosní obnovitel dávných obrazů. Dosvědčuje to bezprostřední styk se středověkou písní, ze které básník vytváří čistě a velce svůj sen o nebi, zemi a lidech. Proti různým hlasům naší kritiky nerozpakují se prohlásiti Arnouxovu feerii za jednu z nejkrásnějších věcí, jež jsme v poslední době zažili.

V lehkém stylu konverzačním, s použitím motivu o amnesii, zpracovaném tragicky již u Sarmenta, napsali Duvernois a Mauréy komedii »Věčné jaro« (v českém překladu »Věčné mládí«). Lehká fantastika obestírá konverzační základ hry, kombinovaný lyrickými pasážemi, a rozlišuje příznivě hru od obvyklého všedního průměru francouzské veseloherní produkce. Zvláště dobře působí neuráživost humoru a vyloučení přílišných výstředností.

V retrospektivním repertoiru zaujímá československé národní obrození dva večery. Tylovy oslavy vyvolaly činohru Jos. Kajetána Tyla »Paličova dcera«, která po osmdesáti letech od svého vzniku, přes všechny své slabiny dobové, zachovává si citovou ozvučnost, jež se prýští z teplé naivity a pevné víry v lidskou ušlechtilost. V divadelní české tradici náleží jí čestné místo. Proto bude působiti vždycky svou bezprostředností a typickým českým lidstvem.

Zájezd činohry bratislavského Národního divadla seznámil české obecenstvo se starou slovenskou veselohrou, kterou 1860 napsal kněz Ján Palárik. Palárikův »Drotár«, ačkoli má předlohou francouzskou zběžnou komedii »Hledá vychovatele« od Decourcella a Jaima syna, jest práce natolik samostatná a svérázná, že lze ji pokládati za příklad slovenské divadelní kultury šedesátých let. Má typické vlastnosti obrozených her českých: vychovatelskou tendencí národní, společenskou a mravní, povědomí slovenské, hřejivou náladu, prostý naivní humor a lidské teplo. Řadí se velmi pěkně k našim nejlepším Štěpánkům, Klicperům a Tylům.

Totéž bratislavské divadlo k zahájení svého zájezdu ukázalo nám Hviezdoslavovu tragedii »Herodes a Herodias«, dílo skoro nescénické, ale zato projev silné básnické osobnosti, vyrostlé z náboženského citění rodu. Kde se nedostává Hviezdoslavově básni dramatického dechu, tam nemůžeme neviděti její veliké básnické koncepce, posvěcení a mravní hodnoty měkce slovenské. Hlavní známkou díla jest lyrická reflexe, jež vylučuje hodnoty maximálně dramatické, toužíc v ideovém usměrnění nalézti nejvyšší projev meditativní touhy básnickovy, naznačené silně na příklad již v »Básních biblických«. V básnické oblasti náleží Hviezdoslavův »Herodes« k největším pokladům písemnictví československého.

K nejmladší retrospektivě české čítáme obnovení komedie Fráni Šrámka »Léto«. Lyrika sensualismu, hledící k náladám, básnickému rozehvění a citovým náповědím, lyrika nedopověděných postav a zámlk ztrácí dnes bezprostřednost, jež svou nezákladnou prostotou dovedla před lety zapůsobiti. Díváme se na »Léto« s odstupem, který vyvolala Šrám-

kova divadelní činnost po prvotně. Pozorujeme stárnutí díla, ale přiznáváme, že »Léto« jest nejlepší dramatickou prací Šrámkovou, třebaž již při premiéře bylo patrné, že jde mnohem více o lyrika básníka než o dramatika.

Ze Shakespearea uvedena veselohra »Love's Labour's Lost«, v úpravě Gintlově zvaná »Lásky lichá jest«. Jest to práce Shakespeara mládí, nevykvašená, pokládána všeobecně za nejslabší jeho dílo. Není příčiny, abychom pochybovali o tomto úsudku shakespearovských odborníků, třebaž, či právě proto, že na některých místech ukazuje se již částečně síla pozdějšího dramatického genia. Veselohra trpí nesrozumitelností dobových nářeků, čímž jaksi původní podnět a snad i jádro námětu dnešní době uniká. Relativně jest Shakespeareovo mladé dílo celkem půvabné a pro oddech milé, odmyslíme-li si nepřilíš šťastnou úpravu Gintlovu, místy silně přehnanou ve snaze po rýmováčkách.

Ve Švandově divadle scénovali Shakespeareovu klasickou veselohru »Veselé ženy windsorské« s rytířem smutné postavy Johnem Falstaffem jakožto ústředním hrdinou. Inscenaci tuto zatím jen registrují, neboť Národní divadlo má »Veselé ženy« také v programu. Bude tudíž příležitost povědět několik charakteristických slov o veselohře při inscenaci naší první scény.

Z herecké galerie tohoto období vybírám nejdůležitější zjevy v nejlepších výkonech.

Marie Hübnerová zachraňuje svým nesmírným citem pro lidské záchravky závěr Crommelynckovy komedie. Ve Šrámkovi vytváří z farské slečny Růženy postavu jemně humorné ražby, pochopivší a naplnivší vzácně smysl scénického lyrismu. Jarmila Krombauerová v »Huonovi« s apollinskou čistotou a v hudební kadenci podává skvělou vidinu Auberona. Ve »Věčném mládí« hraje na druhém pólu své herecké osobnosti elegantní Gintte. Zdeňka Baldoová v Crommelynckovi hluboce zasahuje do tvrdé psychy panské Fidy, a v Howardovi, ač indisponována, ukazuje zdravý smysl pro plastiku Anny. Její manekýnka Felicita v Duvernoisovi jest plná křehkosti a svěžího humoru. Leopolda Dostálová v Crommelynckovi užívá temného přísvitu pro postavu Eliščinu. Eva Vrchlická

tamže hraje Marii Jindřišku v polohách psychologické tíže a citové rozeklanosti velmi suggestivně. Jubilující Marie Ptáková ukázala v plné síle své charakterisační umění jako Šestáková v Tylovi. Olga Scheinpflugová v Bartošovi podala výbornou studii »hrdiniky doby« a Marie Bečvářová tamže sehrála temperamentně Rývovou.

Z mladých Jiřina Schubertová udělala výraznou grotesku v Shakespeareově Molíkovi a Jarmila Horáková v Šrámkovi vystihla postavu Stázinu plnokrevně a sytě.

Václav Vydra dokonale vytvořil Ranku v Ibsenově »Noře«, manžela ve »Věčném jaru« a patologického Cazona v Crommelynckovi. Bedřich Karen zazářil v melodii Huona, Eugen Viesner, Saša Rašilov, František Roland, Jaroslav Vojta, Eduard Kohout, vinohradští Veverka, Zakopal, Vávra, Smolík, Kovářík a Vydra ml. ukázali, že jsou vždy na svém místě v píli i herecké vážnosti.

Režijně největším kladem jest Dostálova práce o »Huonovi«.

Výtvarně oslňuje Andrejevova výprava »Huona z Bordeaux«. K dobrým pracím se řadí Čapková inscenace Howarda a Wenigova výprava »Paličovy dcery«.

Slovenští umělci projevili se jako dobří interpreti drobnokresby v Palárikovi. Ján Sviták prokázal se zvláště nadaným hercem i v Hviezdoslavově Janu Křtiteli i v Palárikově vychovateli. Výprava Ludevíta Hradského pro »Herodesa« vyznačovala se sytým prostředím; zejména nádvoří hradu Makoru vynikalo mohutností a náladou.

Dr. Jan Sajic

Průvodce literaturou.

Nevenko Mladinič, Tarsicius, mučedník Eucharistie. Tragedie ve třech jednáních. Přeložil František Pechuška. Praha 1923. Nákladem »Národního sekretariátu Intronisace Srdece Páně v rodinách«. Stran 55. Knihovnička »Zasvěcení«, svazek 4. Cena Kč 2.30.

Antonín Svoboda Pošumavský, Prodané oběti. (Nádražní misie.) Obrázek ze života kol roku 1900 ve třech jednáních. Zachytil Praha 1925. Nákladem Družstva Vlast. Stran 67. »Bibliotéka dramatických prací a solových výstupů pro jeviště katolických spolků a jednot. Cena neudána.

Leo Weismantel, Vaterländische Spiele. Frankfurt nad Mohanem 1925. Nakladatel Bühnenvolksbund«. Stran 245. Cena Mk 4.—.

HLÍDKA LITERÁRNÍ.

Pospíšilova estétika balady.

Básník Josef Pospíšil, o jehož padesátinách jsme se již zmínili, počal literárně tvořit dosti pozdě a první povídku »Statkář filosof« vytiskl v revui »Nový Život« teprve roku 1906. Soubor jeho povídek vyšel zásluhou Ladislava Zamykala v čtvrtém svazku »Knižnice Evy« v Olomouci 1918 pod názvem Statkář filosof a jiné povídky. Po válce začal Pospíšil psát básně a vydal jich dosud čtyři svazky. První z nich byla epická báseň Pohádka o králi Václavu a Románě (Praha 1923), plná ironie a satiry na dnešní politické poměry, kteráž následkem interpelace sociálních demokratů v parlamentě byla zkonfiskována. V druhé knize epické U Doubravy (Praha 1924) básník líčí svoje mládí na březích řeky Doubravy, idylický život před válkou a otrávení lidu po válce komunismem. V knize jsou místa vzácné krásy básnické, řeč prozrazuje, že básnickovy činy byly opravdu »jako housle citlivé, smysly tak nedočkavé, dojmů žízňivé«. — Překrásně děkuje básník řece za její vzácný dar krásy:

U tebe jsem se učil krásu formy znát,
myšlenek tělo v slovný odívati šat,
abstraktních pojmů téměř nepřístupný svět
na plátno duchovního filmu přenášet,
tajemství hrad, jenž zamčen na závory,
otvírat zlatým klíčem metafory

Třetí kniha, Jan Prchalů (Praha 1925) je obrázek črtaný bílou křídou na černém pozadí doby. Je to malba duše poválečného českého inteligenta, uvědomělého katolíka, zachycující způsob, jak se v ní promítá doba a co cítí, pohlížeje na moderní mumraj. Báseň, která se zvedá k výši dokumentu doby právě tak, jako »Pohádka o králi Václavu a Románě«. — Skladba je realističtější, nežli by se na první pohled zdálo, není to fikce, nýbrž skutečnost, neboť takhle dnešní katolík opravdu cítí.

Jan Prchalů je však v české literatuře i nový typ. Člověk, který má odvahu žít podle víry. Muž, který svůj katolický názor světový bere vážně jako nejvyšší pravdu a smysl života. Nehraje si s katholicismem, není diletant. Neuhýbá řešení problémů nadpřirozena, záhad noetických, těch, které nejvíce útočí na duši člověka.

Jan Prchalů však předchází dobu, čeká teprve svoji generaci, proto není pouhou fotografií, odliškou existujícího, ale tvůrčím činem. Je typem, který chce sugerovat a který bude napodoben, neboť je typem budoucnosti. Je to typ pozitivní, tvůrčí, kladný. Takových lidí mezi sedláky je mnoho, tvoří basis českého národa, ač nejsou tak složité, jako básníkův Prchal. Protože mají svědomí a rozum, jsou málo dramatičtí. Nejsou to zvířata, jdoucí jen za svými pudy, jakými se teď plní literatura, ale jsou si vědomí zodpovědnosti a dbalí o čest. Jejich je budoucnost, oni zachrání kulturu i sílu národa. Sedláků, kteří mají universitu, techniku, zemědělskou akademii, máme teď v Čechách velký počet, ale jejich duchovní náplň není ještě Prchalovská. Básníkův Jan Prchalů chce je však vytvořit a do života uvést.

Jan Prchalů je křesťan normálního typu, básník nechtěl z něho mít onen vyšší typ, jemuž říkáme světec. Ukazuje to zřejmě na vypravování Josefově o novém českém světcí Prokopovi, v němž básník zachytil mistrně tahty mesmrtného Chudáčka z Assisi, jehož život, poslání i dílo transportoval do Čech. Pospíšil projevil tu takový smysl pro duchovní potřeby naší zubožené doby, že tyto stránky jeho básně zvedají se do výšin předobrazení. »Zjev světcův zachvěl národem, že studem jat hned jal se odkládat a s tváře chvatně strhávat i masku husitskou, i protestantské líčidlo, i larvu atheismu, čínící z něho strašidlo, a zavýskal, když pod tou škraboškou se zjevila tvář jeho svatováclavská a čistě zářila.

Citovaných šest veršů zjevuje nám jasně i povahu umělecké formy Pospíšilovy básně. Málo je u nás epiků, kteří by dovedli ve verších mluvit tak prostě a přirozeně jako Pospíšil. Forma slouží naprosto myšlence a rýmu nečiní básník žádných koncesí. Je znáti, jak jej mluva poslouchá oddaně a jak se ochotně podrobuje. Pozorujeme sled básnických obrazů, metafor, epithet a shledáváme, že sytější vystihují ideu, cit, náladu. Slovosled je prostý, nenásilný, nepřeházený. Básník úmyslně užil ve svých verších sedmístopého jambu a jeho cesury jsou obdivuhodné. Jak prostě a přirozeně dovedl zdati i

nejvyšší pomysly, takže je zpřístupnil takřka dětským duším, ukazují názorně třeba partie o duši, nebo ona o poměru mezi člověkem a zvířetem.

Časově i umělecky vyvrchoľuje dnes literární tvorba Pospíšilova v jeho knize *Ballady*, kterou v pěkné knižní úpravě s podobíznou básníkovou vydal nakladatel Šprongl (Pelhřimov 1925). Do české baladistiky vnáší kniha Pospíšilova nový tón. Nenajdete v jeho baladách obľigátní aparát duchů, vodníků, kostlivců a smrtí, který ve starých skotských a norských skladbách působil kouzlem své naivity, čarem bezprostředního hnutí duševního, vtěľujícího se v stejně primitivní představu nějaké tajemné osudové bytosti. Nenajdeme tu ani naivní tóny lyrické a prostý epický aparát, který nás podnes okouzľuje v srdečných baladách doby obrozenské. Něco z ethicky založených skladeb Erbenových zadýchá na vás z těch veršů právě tak hluboce, jako zase srdečný tón, třpytivě světlý a zase teskně ponurý, s tvrdou a náhlou kadencí rytmickou, přibomene vám místy mistrovské skladby Nerudovy.

Balladický tón Pospíšilův je vyluzován nástrojem novým, naskrze moderním. Zajistě i v těchto skladbách naleznete ohlasy onoho starého, dobrého, okouzľujícího baladismu, který přece také projadřoval něco, co leželo mimo člověka, ale co často náhle zasahovalo do jeho života, na co však stačila tehdy jednoduchá představa ducha, kostlivce, zjevení mrtvé nevěsty, všechny ty primitivní obrazy, které pro dnešního člověka pozbyly sugestivní síly. Pospíšil dovede také užítí tohoto umrlčího aparátu, ale k jakému účelu!

Odbíla půlnoc, duchů čas,
pokojem zářil lampy jas,
ministr starý hrůzou bled,
na loži svém se prudce zved'
»Co se to děje? Šílím snad?«
Od stropu letěl lidský hnát,
za ním hned druhý na zem shup,
ruce dvě padly, snes' se trup,
naposled lebky zjev se hnál.
Před starým pánem démon stál

Pospíšil přivolává tohoto kostlivce do ložnice socialistického ministra, aby mu v půlnočním rozhovoru odkryl propastnou zločinnost jeho protinárodní a proticírkevní činnosti, a slíbil mu pekelnou odměnu. Pointující strůfa balady pro-

vede však metamorfósu ďábelského kostlivce v hryzájícího červa svědomí.

Balady Pospíšilovy zachycují současnou duševní atmosféru poválečných lidí. Básník si uvědomil, že baladami vyzpívali národové svoje svědomí, všecky příšery a úzkosti svých duší. — Jeho balady jsou moderní svými sujety, náměty látkovými. Trpí v nich zajiště choť milionářova děsnými představami bídy manželem vykořisťovaného dělnictva hutního, k smrti se v nich usouží mladý ministerský úředník, propadnuvší skepsi moderní vědy, zoufá si v nich hudebník, který svoje umění opustil pro skvělý, ale duchaprázdný život po boku bohaté vdovy, prchájí v nich v Boha nevěřící mladé manželky svým oddaným mužům, selské děvy zrazují věrné milence pro moderně oděné panáky, blaszování hejskové bezcitně vydávají zoufalství svedené milenky, matkv nelitostně zaprodávají něžné dcery kuplírkám, nebo opouštějí drobné dětičky pro svůdce milence z velkoměst, ženy se mstí hýřivým manželům týráním a usmrcováním milovaných dětí, mladé choťi starých továrníků smilní na vyjíždkách se svými šoféry a přivolávají smrt v šílených jízdách, nevěrné choťi dávají vychovávatí děti svého hříchu obelstěným manželům a propadají výčitkám svědomí, babizny utrácejí v lůnech mladých žen plody hříšné lásky, děti vzdorují rodičům, uzdravující se vojíni zneuctívají v lazaretech ošetřovatelky, pijaní souží k smrti ubohé ženy, pokladníkové defraudují svěřené jim peníze, karbaníci promrhávají dědictví svých dítek...

Ale nejen sujety, i svou realizací jsou tyto ballady moderní. Básník ví, že jeho současníci nechtějí slyšetí o vlivech démonů, i ukazuje jim příšery, strašící je v duši. To je skřípání zubů a oheň neuhasiňající. Ukazuje jim tresty za hříchy, připomíná jim, jak mravní řád po každém hříchu zas intenzivněji v hlubinách duše zazáří, a jak to vše dosvědčuje existenci Boží. — Pospíšil těmito skladbami vytvořil v naší poesii nový typ balad, které bych nazval minuaturními tragédiami v útvaru homilií.

Pospíšil ukázal v baladách vysokou vyspělost obrazotvornou. Jeho metafory čerpají látku ze všech oblastí smyslových vjemů, baladický tón určujících, jeho epitheta jsou vesměs povahy baladické. Kla-

sickým příkladem vjemového bohatství básnickovy duše je hned prvních deset veršů balady »Muž v červeném plášti«, jedné z nejlepších skladeb knihy:

Ulehl pán a tiše spí,
U okna mladá paní bdí.
Nad parkem, v němž je zámek skryt,
stříbrem se chvěje lunysvit.
Opojná vůně jasmínu,
útočí na skráně paninu.
Ticho! Noc téměř nedýchá,
bazén jen šumí do ticha.
Paní se chvěje, divý strach
ledovou rukou poní sáh'

Najdete tu pohromadě počítky zrakové, čichové, sluchové i hmatové, zladěné tóninou baladickou. A našly by te obrazů vystihujících nálady přírody, obrisy krajín a barvy i vůně kvetoucích luhů. Mluva básnickova je křehká, sladká a vonná, dovede však zavznítit tvrdě a hlaholně, umí vzkřiknouti i drsným úlekem.

Pospíšíl má k tisku přichystánu novou sbírku lyriky, nová žeň balad vrší se mu na pracovním stole. Kdyby vynechal katolická čísla našel by snadno nakladatele... Ale básník a spisovatel katolický je opuštěn. Sursum corda, básníku! K nové tvorbě vyvrátě krásy, kterou tvé knihy slibují, přejeme ti v dalších desítilétích zdraví, radostného života a tvůrčího nadšení nikdy neutuchajícího!

Vilém Bitnar.

Cena knihy.

V New Yorku byl prodán vzácný tisk za 106.000 dolarů, což převedeno na naši měnu činí obnos takřka pohádkový. Šlo zde ovšem o unikát velmi vzácný: jeden ze třinácti známých exemplářů Bible, tištěné Guttenbergem. Pochází z rakouského kláštera v Melku, kde až dosud byla chována. Nelze se ubrániti tiché lítosti nad tím, že klášterní bohatství přechází do rukou amerického miliardáře. Pilgrim.

Počátky tisku.

Dnes je již jisto, že první pokusy o tisk v Číně datují se kol roku 100. po Kr. Je otázkou, zda i tato vymoženost nebyla přinesena do Evropy z východu. Tato hypotéza zrodila se již dříve a dnes, kdy známe, jak čilé a hojné byly styky Malé Asie a Sýrie s Čínou v prvních stoletích křesťanství, nechybí jí ani značná dávka pravděpodobnosti. Snad ještěnost evropská nebude tím pobouřena. Pilgrim.

Mirovy Obrazy z Utrpení Páně.

Dílo Gabriela Miro přeložil ze španělštiny Jaroslav Skalický. Tento 82. svazek »Dobrého Díla« jest věnován vydavatelstvem staroříšským dp. P. Janu Strakošovi, »spoludělníku Dobrého Díla«. Autor sám přispívá knižičku prostými slovy, plnými vděku »své matce, která mu často vyprávěla o utrpení Páně«. Každého jen poněkud

citovějšího čtenáře přenesou již tato slova svým kouzelným dechem naráz do dob útlého dětství a připomenou mu útulný venkovský kostelíček, kam ho vedla matka ve svatém týdnu a vykládala mu o umučení Syna Božího. Jistě si vzpomene i na prvního svého kněze-učitele, který mu ve škole vykládal o životě a smrti Krista Pána. Vždyť tyto dojmy, vtíštěné do vnímavé duše dětské, nezanikají nikdy. A ovívání křídly těchto vzpomínek ponořujete se do četby těchto úchvatně krásných kapitol, které jsou opakováním rozličných kapitol z evangelií, podaným ve formě essayí nebo povídek.

První jest nadepsána Jidáš; vypráví nám, jak se sešel s Mistrem, jenž ho povolal, aby byl účasten království nebeského. »Byl to člověk hubený, ryšavých vlasů, které mu vylézaly zpod kufieh zamaštěného šátku, člověk žhavého pohledu a smutných rtů«. Doprovázel Krista s ostatními učedníky po všech cestách, byl přítomen výjevu se setníkem, jehož sluhu Pán uzdravil, kázání na hoře. Ale od setkání se s Kristem nebyl spokojen, byl duševně rozerván. Překrásná je zvláště charakteristika Panny Marie. »V matce byla držovaná úzkost, obava v radosti, odevzdané mlčení a znepokojivý stín předurčení, vznášejícího se nad ním. Její něžná krása nazaretská se tratila na drsných cestách a v nepokojích, jichž nikdo nechápal. Hleděla na vše s bolestí. Jidáš se zachvěl, hluboce jsa dojat starostí a obavou, která zírala z velikých, hlubokých a žalných očí Mariiných.« Jidáš chodil vždycky sám a pozadu, jakoby sbíral drobtý apoštolství a lásky, a vždycky dával najevo svoji lakotu, která ho dovedla až ke zradě Kristově. Toho dne přišel uštváný pozdě do Bethanie. Zamířil k domu Lazarovu, ke komoře, kde obyčejně Mistr se svými spal. Chtěl nepozorovaně ulehnout mezi ostatní. »A strach ho promrazil až do nitra. Ztrnulý stín se blížil k němu. Zachvěl se Jidáš pohledem očí hlubokých a trpkých; a řekl v duši své: Nikdy nespí matka rabího.«

A ještě více dojí má nás druhá kapitola — Hospodář — nesoucí v záhlaví citát z evangelia svatého Lukáše: I poslal Petra a Jana řka: Jdouce, připravte nám beránka, abychom jedli. Hlavní scénou jest zde poslední večeře, jedinečným způsobem vylíčená stísněnost a nejistota apoštolů, jimž klade na srdce stěžejní své pravdy. »Cítil, že ho dusí nesmírné vzlykání. Již mu nebylo dáno, aby se vyhnul svému odchodu. Unikati mu nebo jej zdržovatí zvrátilo by jeho dílo, zmařilo by vidění proroků.« Nezbyvalo již nic, než »bylo třeba, aby jim dal vydatnou a hmatatelnou záruku své památky«. Ustanovil tedy svátost Nejsvětější. Aby bylo vše dokonáno, »vyšel Ježíš pod širé nebe a pozdvihl své tváře k širé noci«. Vyšli na horu Olivetskou

A stejně si podmaňuje autor čtenáře vypravováním o »jinochu, který zanechává svého šatu«. Sešel se s Mistrem, rozmlouval s ním, takže si ho zamíloval. Doporučil mu, aby vše, co má, rozděl chudým a následoval jej. A pak následoval Pána při jeho veliké noci, ale žoldnéři »popadli jej. On pak opustiv roucho, nahý utekl od nich.« (Evang. sv. Marka XIV, 51.) Drsným tónem vypráví nám Miro o Barabášovi, jenž nikdy nemohl zapomenout významných očí Ježíšových. Pak nám líčí židovskou hierarchii, když byl přiveden Kristus k Annášovi a Kaifášovi, a všechnu slávu Jerusalema. A poslední povídka vypráví, jak přišel do Nazareta, učil tam v synagoze, ale narazil na odpor posluchačů, kteří ho vyvedli za město až na okraj hory, aby ho srazilí

dolů. (Sv. Lukáš, IV.) A pak přišli do Jerusalema o velikonočních. A jeden stařec spatřiv Ježíše, volal na něho: Ješuo, synu Josefův, viděl jsem tě plakati na naší hoře. To jest poslední kapitola, nadepsaná: Nazareťan, který ho viděl plakati.

Knížka tato jest krásná, citově hluboká meditace o životě a umučení Krista Pána. Pro čas velikonoční jest to velmi vděčná četba, zvláště pro mladé lidi. Krásné líčení osob, prostředí dobového i místního, podané jedinečným stylem, jaký může vykvésti snad jen pod modrým, slunným nebem věřícího Španělska, kde tradice katolické jsou dosud živé. Vydání jest velmi úhledné. Jan Pecháč.

Yeatsovy Příběhy Ryšavého Hanrahana.

William Butler Yeats jest největším lyrickým básníkem irským a spisovatelem dramatu. Byl už také vyznamenán Nobelovou cenou. Stejně jako jeho přítele, neoriginelnějšího dramatika irského Johna Millingtona Synge, seznámil s českou veřejností Josef Florián ve Staré Říši na Moravě. Tam vyšla v překladu Strážové Tajemná růže, v překladu Skalického Objevy, Rosa alchemica, Desky zákona, Klanění králů, Cathleen ni Hoolihan, Zlatá přílba, Přesýpací hodiny. »Příběhy R. H.« přeložil týž, tentokrát pro Aventinum. Mezi lidem pátral po starých bájích a pověstech, zasedaje k rašelinovým ohňům. Jimi chtěl oživit irskou poesii. V divadle nutno dáti slovům svrchovanou moc; k tomu vede jednoduchá forma a prostá výprava. Jde o to, aby lid irský objevil se tak, jaký je, dobrý, ubohý, nábožný a pověřivý. Proto chápeme pozorně v Syngeově hře Studnice světců, že se děj hraje před jedním nebo i několika stoletími. V tvorbě irských básníků vystupuje všude Irsko pod rouškou jinotajnou. Stejným duchem se ubírá prósa; Příběhy Ryšavého Hanrahana překladatel Skalický, výborný znatel Yeatsův, pokládá za nejlepší věc, již Yeats vůbec napsal. Básník a učitel Hanrahan učí děti pod širým nebem. Nosí s sebou kalamář a tlustého Vergila, rád si popije a posedí v krčmě, nepovrhne ani hrou v karty, ale nevydrží dlouho na jednom místě. Největší vliv má svými písněmi na dívky a prostý lid. Vše se rozpláče, když naslouchají jeho pověstem a básním, jaký zármutek a jaká tíže leží na Irsku. Bohužel, přichází stáří; prokleje je a za přízraků umírá v nouzi a bídě. Z několika obrázků vystupuje jasně irský lid i se svými zvyky, pověstmi a pověrami, a zdá se nám, že jsme na jednou v nějakém starodávném prostředí, plném sice prostých, ale dobráckých lidí. Takovou prósu mohl vytvořiti jenom ten, kdo zná dobře lid, kdo mezi ním žil, avšak kdo chová i hlubokou lásku k lidu a jeho zemi, kdo cítí s Irskem a kdo jest také upřímným katolíkem. Dejž Bůh, aby i ve stáří zůstal věren svým ideálům (nar. 1865) a nestal se Hanrahanem, v němž při četbě knihy stále chceme viděti samotného autora. Dr. Jan Bartoš.

Mahenova Husa na provázku.

Známý dramatický autor vydal u Obziny duchaplnou a sympatickou »Knížku o českém charakteru«, obsahující mnohem hlubší a originelnější myšlenky nežli na př. Peroutkova kniha podobného rázu »Jací jsme«, o níž se tolik psalo a mluvilo. Zajímavá jest tam mužná kapitola o českém umění (Bílkův Blahoslav v Přerově je odstrašujícím příkladem vykombinovaného »česko-bratrství« s podtitulem: Jak jsme nikdy nevypadali; nelíbí se mu ani pomník Palackého, ani ho neuchvátí Hus na

Staroměstském náměstí. Jasnou řečí mluví jediné Štursův Raněný a Myslbekův Svatý Václav.) Obsahem české literatury jsou pouze obrázky. Tam je také známý výrok: Pokrokové lidé křičí na Durycha, že je příliš klerikálně agilní, ale »pokroková« literatura by měla mít aspoň 10 Durychů a nemá pomalu ani jednoho. Jinde uvazuje, jak vypadá česká neděle, kolik lidí na př. bylo v kostele, ze náboženství nedá se nahraditi vědou, Hus jako náboženský myslitel zůstal národu cizí. Dostávají tam svou lekcii ti, kteří se stále ohánějí výroky Masarykovými a není zapomenuto ani na české protestanty a mnoho jiného. Dnešní knížka »Husa na provázku« skládá se ze šesti filmových libret nebo, jak je v podtitulu, filmových nápadů. Názvy samy vám mnoho nepovědí, leda že svědčí o veliké fantastičnosti: Clown Čokoláda, Válečná loď Bellerophon, Muž, který sedí a přece jde čili Poklad krále Kadma, Trosčníci v manéži, Diderotvci čili Ale ano a Král David mezi psy a kočkami. Autor je proti tomu, aby se dávaly romány a hloupé novely v kinematograf. úpravě. Heslem jeho je motto u 5. filmu: Ach, pane, povídejte mi nějaký nesmysl! Někaký nesmysl s dobrým koncem? Ano, a hodně barvitý a nesouvislý. Hle, tu máte klíč, abyste porozuměli napsané knize. Ne nadarmo připisuje 4. filmu Vít. Nezvalovi jako upomínku na jeden večer; tento básník libuje si v podobném skládání. V úvodě se dovídáme od samého spisovatele, jaký má program: vzal jsem staré libreto o hodném clownu Čokoládě a začal jsem kolem něho řaditi nové nápady, neboť „neteologický“ film, jak jsem kdysi o něm snil, film, který by nikdy nepracoval a nehnal se za žádnou cenu za zvláštním obsahem, přestal býti pro mne předmětem, kterým je se možno bavit delší okamžik. Pak už rozumíme všem těm zmateným náhodám, schválně nesmyslným, i zasahování megafonu. Rychle se střídají výjevy, mnoho se nemluví, tím více však všude pohybů. Jak by se asi vyjímá první film na plátně? Jinde by se provedly nějaké změny. Celkem se čtou všechny filmy jako pohádky pro děti. Nejdokrajnější je poslední film, jenž chce ukázat, jaké bohaté možnosti jsou ve filmu pro děti o dětech. Ovšem je v nich skryt též hlubší smysl životní.

Dr. Jan Bartoš.

Papiniho Zpovědi.

Giovanni Papiniho »Zpovědi« v překladu Bartoše Vlčka vydal právě v úpravě Bendové Fr. Obzina ve Vyškově. — Kniha Papiniho jest více knihou Bartoše Vlčka, jenž ji rozmnožil o jednu třetinu předmluvou, jež má býti vývojovou linií Papiniho. Čtenář více si musí všimnouti studie Vlčkovy, nejen proto, že ji postavil v čelo knihy, ale pro její dokumentární nedokumentárnost. Nechceme tím zkracovati význam Vlčkovy studie, ale musíme upozorniti, že je více lyrická než kritická. Nikdy se nesmí viděti v lyričnosti kritičnost, ač se musí viděti básnický a filosofický tam, kde je toho třeba. Řekne-li Papini: nepovažuji žádného člověka za sobě rovného, neznamená to jen pýchu, nýbrž u Papiniho to znamená výsledek pozitivního pozorování, které platí pro každého. A mohlo by to znamenati i skromnost, kdyby toho neřekl Papini. Napíše-li Papini: umím milovati jen pohrdaje, není to nenávisť, ale upřímná láska upřímných lidí. Vlčkův nemilosrdný výpad na milosrdný »Život Kristův« upřímný není. V tom výpadu je Vlčkovy pokoření. S trpělivostí je to jako s láskou. Člověk, který napíše, že »je tím,

co činí sám ze sebe«, musí mítí trpělivost genia. Jinak nestál by za nic. Giovanni Papini má chyb jistě mnoho. Když jsem při pohledu na jeho fotografii řekl, že má smyslná ústa italská a četl potom v jeho »Zpovědích« větu: »jakobyh já, skoro stařec se smyslnými ústy nesl opouštěnými ulicemi pomalu pannu«, usmál jsem se. Ale hříšníků takových, nad kterými je radost větší než nad devětaadvadesáti . . , mohli bychom si jen přát více. Z výběru Vlčkova upozorňuji na dvě: »Má hvězda« a »Je zpěv v mém nitru«, které pokládám za nejkrásnější.

Překlady krásné prósy.

Herbert George Wells, Úskalí srdce. Román. Přelož. Jirka Macák. Praha 1925. Nakladatel Jan Svátek, Stran 228. Knihy světové literatury »Průkopníci pravdy a krásy«. Cena Kč 17.—

Alexandr Dumas, Akté. Román z dob Neuronových. Podle 120. vydání originálu přeložil Augustin Spáčil. Praha 1925. Nakladatel Jan Svátek. Stran 182. »Světové romány«. Cena Kč 12.—

Básně.

Václav Bělohávek Svatoňor, Alleluja. Kniha chvalo zpěvů Božích. Velmistru Josefu Vlasákovovi věnováno. Praha 1925. Vydala a vytiskla Československá akciová tiskárna. Stran 147. Titulní obrázky nakreslil Antonín Häusler. S reprodukcí obrázku Karla Škréty »Kristus na hoře Olivetské«. Cena Kč —.— (Modlitby v obecných potřebách. Modlitby podle Církevního roku. Modlitby k posvátným úkonům.)

Svatá Terezie od Jezulátka, Básně. Přeložil a předmluvu napsal Indignus. Ve prospěch »Vincentinum«. Praha 1925. Nákladem »Vin-

centina«. Stran 112. S podobiznou světice. Cena Kč 10.— (Místo doslovu básně »Hold bílé květince« od překladatele.)

Zdeněk Přibyslav, Cestou k velikému míru. Básně. S dřevoryty mistra Františka Bílíka. Praha 1922. Vydal ve 2000 výtiscích nákladem vlastním autor. V komisi knihkup. Zmatlík a Palička, Stran 64. Cena neudána.

Zdeněk Přibyslav, Uprostřed života. Básně. Mistru Jakubu Demiovi věnováno. Praha 1926. Nakladatel Alois Srdce. Stran 48. Cena neudána.

Zdeněk Kalista, Vlajky. Barevná romance. Dva cykly básní (1922 a 1923). Předmluvu napsal František Götz. Upravil Jiří Jelínek. Praha 1925. Nakladatel Alois Srdce. Stran 55. Cena Kč 10.—

Vincenc Drbohlav, O vykoupení lidstva. Dítěm veršem vypravuje. Praha 1926. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 52. Cena Kč 2.50.

Marya Konopnická, Písničky. Z polštiny přeložil Otto František Babler. Olomouc 1923. Nákladem překladatelovým. Stran 39. Cena neudána.

Hanuš Jelínek, Ze současné poesie francouzské. Od symbolismu k dadaismu. Památce Jaroslava Vrchlického. Přeložil . . . Praha 1925. Nakladatel Alois Srdce. Stran 125. »Kruh četby zábavné a vzdělávací«, svazek 14. Kč 13.50. (Výbor z tvorby 37 básníků. Doslov.)

Goethe, Balady. Přeložil a životopis básníkův napsal Alfred Fuchs. Praha 1912. Nakladatel Jan Laichter. Stran 103. »Žeň z literatur«, svazek 39. Cena Kč 1.80.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

Dopis z Moravana v Brně.

V neděli, dne 8. března konal Moravan svou dvacátou valnou hromadu Sušilově koleji. Dvacet let ulynulo od doby, kdy krátce po založení Č. L. A. hrstka mladých techniků (kteří až do zřízení Masarykovy university a jiných vysokých škol brněnských po převratě jediní tvořili členstvo Moravana), vyhlásila hrdinný boj pokrokovému studentstvu. Maně se vynoří člověku vzpomínky na léta minulá a příhody v nich. Někteří padli předčasně, dříve než mohli plně vytasiti meč k boji (hned první předseda kol. Szymala brzy zemřel), jiní завčas moudře ustoupili z kolbiště, aby ušli pronásledování. Než jádro Moravana zůstalo vždy zdravé a ne-

kleslo ani v katakombách, natož nyní, kdy v Sušilově koleji se skýtá lepší naděje v budoucnost. V dějinách hnutí katolického studentstva vždy vedle Č. L. A. bude mítí Moravan svou vlastní hluboce vyoranou brázdou. Z původních vlhkých sklepních místností brněnského křesťansko-sociálního domu (Nová ulice, 8) vyšel Moravan po 16 letech na světlo denní do nových prostornějších místností (Koliště č. 5), aby odtud po roce odebral se — doufejme navždy — do krásné, účelné, nově postavené Sušilovy koleje. Tím dovršena éra Moravana a nyní nastává druhá, neméně obtížnější, aby totiž Sušilova kolej stala se vskutku semenitěm náboženské obrody v naší vlasti. Není to věc snadná. S vnějším rozvojem spolku nastala vnitřní ochab-

lost, již nutno odstraniti. A že se tomu děje tak, to dokázala poslední valná hromada s bohatými zprávami funkcionářů. Zmiňuji se letmo jen o některých: Poněvadž naše hnutí jest v první řadě náboženské, postaráno bylo i v minulém roce správním o duševní stravu akademiků. Každou neděli (mimo vysokoškolské prázdniny) konány akademické bohoslužby s promluvy ředitele kolejje dr. J. Hejgera.

Rovněž konány exercicie, jež zakončeny společným svatým přijímáním. Korporativně přistoupeno ke stolu Páně čtyřikrát, členstvo soukromě přistupovalo vždy první pátek v měsíci. Jinak duchovní život obětavě řídil p. dr. Skoupý, jenž probral v apologetických úvahách nicotnost útoku na božství Kristovo. — 8. května vzpomenu památku zvěčnělého dr. J. Sedláka, budovatele Sušilovy kolejje. — Z řad našich odešel čilý pracovník kol. B. Kyselák, podlehnuv zákeřné nemoci. — Obeslány pracovní konference pražského Ústředí v Hradci Králové i Ústředie v Báňské Bystrici. — Členských schůzí bylo 10, výborových 14, přijato 330 dopisů, odesláno 126. — Členů bylo celkem 197, z toho akademického gradu dosáhlo v minulém roce 13; pomýšlí se na založení klubu seniorů. — Uveden do pořádku archiv, takže může nyní archivář najíti s dostatek látky k dějinám Moravana. — Knihovna celkem obsahuje 443 svazků, 171 roč. časopisů

O informování členstva o současných událostech stará se čítárna, jež obsahuje 55 časopisů a revuí. — Sociální odbor staral se o kondice pro členy a podpory z Podp. fondu Sušil. — Společenský odbor vystoupil na veřejnost zahradní slavností v červnu, v listopadu hudebně tělocvičnou akademií; pěvecký kroužek vystupoval dosti často při různých příležitostech. Literární odbor staral se hlavně o vyplnění Studentské hlídky, která vycházela týdně v pondělním Dnu. Mimo to pořádal 8. listopadu posmrtnou oslavu J. Š. Baara. — Kalendářová komise vydala jako jiná

léta kalendář katol. studentstva a tiskový odbor odbstarával různé tiskopisy k potřebě spolku. — Tot stručný výčet činnosti. Necháváme čtenářům k posouzení, co bylo v naší moci, to jsme vykonali. Bude pak úkolem nového výboru, aby i nadále vytrval na započaté dráze. Zdař Bůh. (Malá poznámka: Vzhledem k množícím se dotazům, vydá-li Moravan jubilejní památník, jak tomu bylo při desátém výročí, oznamují všem tazatelům, že na členské schůzi bylo usneseno, aby pro finanční potíže bylo vydání památníku odsunuta na 25. výročí. Letos se uveřejní v časopisech jen články.) Oldřa Svozil.

Česká Liga Akademická

konala ve dnech 11.—14. března své exercicie v útulném kostelíku sv. Bartoloměje, působišti to známého přítele a dobrodince katolického studentstva, vldp. Holečka. Duchovní cvičení vedl sekretář S. K. M. a duchovní rádce Ústředí katol. studentstva českého, vldp. K. C. Klement. — Ve skvělých promluvách postavil ligistům před oči božskou osobu Ježíše Krista Krále, analysoval poměr duše k Němu, zkušenu, ale jemnou rukou dotýkal se i bolavých míst, odhalil bídu hříchu a ostře osvětlil cesty, jež vedou ke hříchu. V poslední přednášce vyzval pak všechny věrné ligisty, aby s nadšením a láskou v duších splnili poslední vůli umírajícího Krista. — Krásné chvíle vnitřní revise a vnitřní očisty vyvrcholily při společném svatém přijímání, kdy sám Bůh posvětil Ligu a sloučil srdce všech tak, že svorně hořelo nadšením a láskou k Němu. Kéž by ovoce těchto duchovních hodů projevilo se v celém životě České Ligy Akademické, a to nejen v činnosti spolkové, nýbrž i v soukromém životě jednotlivých členů! — Dp. Klementovi vzdáváme za jeho lásku a obětavost vřelý dík.

Měsíční členská schůze Ligy, konaná 18. března 1926, příjemně překvapila neobyčejným zájmem členstva o spolkové záležitosti a věcnou debatou. Dr. Václav Janda promluvil o významu připravovaného sjezdu katolického studentstva a intelligence, pořádaného na počest České Ligy Akademické, a žádal členy o spolupráci s Přípravným výborem. Nato bylo přijato několik čekatelů za členy Č. L. A. Z pokladních zpráv jest patrno, že Č. L. A. zápasí s velikým nedostatkem peněz, potřebných k úhradě výloh, spojených s vydáváním »Života« a vdržováním spolkových místností. O referátě kol. Lavičky, jenž měl representovati mínění mladé generace Č. L. A., rozvinula se čilá debata, v níž bude pokračováno na některé z příštích schůzí. 15. dubna bude přednášeti známý staroboleslavský kazatel vdp. Málek.

Svatý Tomáš Aquinský

Knihovna Živofa č. 2.

Cena 30 Kč, na japon. papíru 60 Kč.

Objednávky adresujte

Lad. Kuncíř, Praha II., Voršilská 3.

Kupujte a čtěte knihy Rozmachu:

Ch. Dickens, Pickwickovci. Román s 60 obrázky Vl. Rady.
2. díly. Cena 75 Kč, váz. 120 Kč.

Jar. Durych, Sedmikráska. Román 18 Kč.

— *Balady.* S 5 dřevoryty A. Hrabala. Cena 45 Kč.

P. K. Chesterton. Anarchista Čtvrtek. Román. Cena 20 Kč,
váz. 36 Kč.

— *Co je špatného na světě.* Essaye. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

— *Klub podivných živností.* Povídky. Cena 9 Kč, váz. 24 Kč.

— *Moudrost otce Browna.* Povídky. Cena 34 Kč, váz. 36 Kč.

— *Muž, který byl příliš živý.* Román. Cena 21 Kč, váz. 36 Kč.

Na skladě u všech knihkupců.

Ladislav Kuncíř, nakladatel v Praze-II., Voršilská 3.

Právě byl vydán sešit 74., 75., 76.

ČESKÝ SLOVNÍK BOHOVĚDNÝ.

Pořádá Dr. **Antonín Podlaha**. Vydává **V. Kotrba**.

Monumentální dílo „Český Slovník Bohovědný“ dospěl právě vydaným sešitem k písmeně **E**. — Český Slovník Bohovědný bude úplnou encyklopedií theologickou, zahrnující veškerá odvětví věd bohoslovných se zvláštním zřetelem k potřebám nynější doby. Český Slovník Bohovědný bude po svém dokončení nezbytnou příručkou nejen každého kněze, nýbrž každého vzdělance. Zvláštní péče věnuje se bohovědné literatuře národů slovanských, jakož i náboženským poměrům v zemích slovanských. — Hojné ilustrace a mapy doplňují text — část ilustrační přináší mnoho nového cenného materiálu, dosud nereprodukovaného.

Doposud byl vydán díl I. brož. Kč 56.—, váz. Kč 93.—; díl II. brož. Kč 56.—, váz. Kč 93.—. Sešitem 43. začíná III. díl (*Církevní řády*.) — Předplatné na 10 sešitů Kč 28.—.

Neodkládejte a přihlaste se za odběratele ihned, dokud vydání díla nedostoupilo tam, že by pro nákladnost nemohlo býti pořizeno.

Včasným předplacením zajistíte si jedinečné dílo, aniž by Vaše vydání přineslo zbytek předplatným bylo spojeno s obtíží.

Přihlášky přijímá každý řádný knihkupec, zejména

Administrace Cyrillo-Method. knihtiskárny V. KOTRBA, PRAHA II., Pštrossova ulice číslo 200.

Populárně vzdělávací knihovna

přináší krátká populární pojednání
ze všech oborů vědy se zvláštním zřetelem k praktickému životu
a k časovým otázkám společenským.

Dosud vyšlo:

- I. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Novinář. 36 stran. Cena Kč 3.50.
- II. svazek: *Jos. Hronek*: Kněz v českém národním obrození. 48 str. Cena Kč 4.—.
- III. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Sjednocení církvi. Unionism. 32 stran. Cena Kč 3.—.
- IV. svazek: *Dr. A. Kudrnovský*: Záhady spiritismu. 68 stran. Cena Kč 4.50.
- V. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Náboženství a politika. 22 stran. Cena Kč 2.50.
- VI. svazek: *Dr. Jos. Novotný*: Věda a víra. 192 stran. Cena Kč 10.—.
- VII. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Dnešní myšlenková krise. (V tisku.)

Žádejte u všech knihkupců nebo v

Nakladatelství!
Československé akciové tiskárny v Praze II.,
Panská ulice číslo 1.

ROČNÍK OSMÝ KVĚTEN a ČERVEN 1926 ČÍSLO 8. a 9.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 10. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — —

Řídí:

Vilém Bítnar

s redakčním kruhem:

Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan
Vraštil S. J., Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bíbus.

OBSAH ČÍSLA 8. a 9.:

Černý: Svatý František a Giotto. — *Střížovský*: Svatý František Serafinský.
— *Boura*: Úcta svatojanská na Slovensku. — *Střížovský*: Svatý Antonín
Paduánský. — *Pecháč*: František Palacký politik. — Z nové české poezie
(*Pospíšil*). — *Bartoš*: Karáskovy romány a legendy. — *Leubner*: Jacobaea
de Septemsoliis. — *Hejčl*: O strofické skladbě podobnosti. — *Pelikán*:
František Palacký historik. — *Ondroušek*: Náboženská pochybnost.

Kulturní ovzduší: Hlídka vědecká (*Šána, Horák, Pecháč, Pilgrin, Pe-
likán, Bítnar*). — Hlídka františkánská (*Fuchs, Šebková, Bítnar*). — Hlídka
náboženská (*Pilgrin, Pecháč, Fuchs, Bítnar*). — Hlídka literární (*Bítnar, Fuchs,
Pilgrin, Bartoš, Verián*). — Česká Liga Akademická (*Bibus*). — Redakční
archiv (*Černý, Boura, Fuchs*).

RUKOPISY, DOPISY, KNIHY A ČASOPISY pro redakci buďtež
zasílány na adresu: Vilém Bítnar, Praha V., Valentínská ul. 22.

Sdělení administrační.

K tomuto dvojčíslu (8. a 9.) „Života“ přikládáme složenky
a prosíme P. T. odběratele, kteří dosud nedostáli svým povin-
nostíem, aby tak do 20. t. m. učinili. Kdo nezaplatí příslušný
honorář, bude upomenut. Upomínkou zdraží se honorář o 1 — Kč.

Administrátor.

Podíl Dědictví Svatojanského na rok 1926 právě vyšel. Jest
neobyčejně bohatý; skládá se ze tří knížek v krámské ceně
14 Kč. Jsou to: P. Bonaventury J. Wilhelma „Svatý František
Serafinský“, Ant. Theina „Podvod Fulgenta Olma“ a Václava
Špačka „Po cestách pokroku“. Členové nechť hlásí se o podíl
v onom knihkupectví, jež mají vyznačeno na členském lístku.
Při tom jest jim zaplatiti 2 Kč ve prospěch Dědictví a 50 h
knihkupci za vydání podílu; kdo by žádal, aby mu knihkupec
podíl zaslal, připojí ovšem ještě příslušný obnos na poštovné.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: VILÉM BITNAR. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

SERAFINSKÝ ROK 1926.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

Antonín Černý:

SVATÝ FRANTIŠEK A GIOTTO.

I nejkrásnější legenda o životě svatých zůstává suchým líčením. Jen důstojný rámeček doby a jejich samotný život mohly vytvořiti skutečnou legendu jejich pozemské pouťi, která je barvitou freskou jemně zladěných barev v zásvětné harmonii, neboť štětec, který ji tvořil, vedla ruka Boží. Proto jsou slova nevýrazná a bezmocná, a jak slabá a nedostatečná jsou, chtějí-li nakresliti obraz velkého světce chudoby — sv. Františka. Jeho život byl jedinou písní, která převedena v slova, dala by nejkrásnější hymnus chvály Spasiteli, hymnus, jaký dosud napsán nebyl. Ale slova jsou příliš šedá a bezvýrazná, než aby mohla vylíčiti věrně a plasticky bohatou píseň života velkého světce z Assisi. Jen obraz může naznačiti legendu jeho života hutnou zkrátkou, která znamená nejvýznačnější chvíle Františkovy cesty životem. Ale také jen naznačuje.

Je podivuhodno, jak život a skutky sv. Františka daly tak velikému malíři, jakým byl Giotto, možnost, v jediném cyklu obrazů vyjádřiti všechno své myšlení a chtění Bohem posvěcené duše. Neboť Giottovy fresky jsou tak veliký, ba ohromující umělecký čin jen proto, že diktovala je nejvnitřnější potřeba zanícené křesťanské duše, říci jimi své vyznání. Giotto je jediným opravdovým následovníkem sv. Františka, neboť přejal věrně jeho cítění a myšlení, srosl, splynul s krásnou jeho duší a velkým srdcem a jen toto naprosté oddání se svému duchovnímu vůdci a mistru umožnilo mu vymalovati fresky, které jsou nejskvěleji podanou legendou života světce.

Na počátku křesťanské renesance duchovní stojí sv. František, na počátku křesťanské renesance v umění stojí Giotto. Assiský chudáček stal se světcem, neboť jeho slova nabádající k lásce křesťanské slyšel celý svět a jeho skutkům, které byly jen naplněním slov, podívovalo se veškero křesťanstvo. Giotto zůstal jen skromným iluminátorem, který ve freskových iniciálách namaloval budoucím celý obsah životní legendy sv. Františka z Assisi. Sv. František působil tak hluboce na obrodu a přeměnu duší, že musil najíti své učenníky a následovníky všade; jedním z nich byl právě Giotto. Jako sv. František odvrhl od sebe všechnu marnost tohoto světa, tak také Giotto odvrhl všechnu slávu a nízké tužby a celé své velké umění posvětil jen tomu, aby zobrazil legendu světce chudoby. Giotto naučil nás, jak se máme na svět dívat, sv. František učil více, učil nás, jak máme žít, proto i tak velké umění, jakým bylo Giottovo, musilo býti podřazeno vyššímu, kterým bylo Františkovo umění žít. Díváme-li se dnes

na fresky Giottovy, obdivujeme ne krásu obrazů, ale krásu duše sv. Františka, který svým životem mohl dáti vznik tak nádherným výtvorům čistého umění.

Cyklus Giottových fresek není náhodnou ilustrací, ale pevně sklíněným celkem, který dobírá se s lehkostí vytknutého cíle: zapsati legendu světcova života. Je v ní vše, čemu život sv. Františka učil, je to hymnus chudoby a zasvěcení, ale i vítězství velikého světce. Prostředky, kterými Giotto působí, jsou jednoduché, často až příliš jednoduché, nezná a ani nechce znáti rafinovanost malířského umění, ke kterým musilo toťto sáhnouti teprve později, když vyprchala hutná náplň obrazů, které se staly jen ilustrací bez duše. Ale právě prostota a nehledanost, jednoduchá linie a chudá paleta mohly s takovou tvůrčí silou vyjádřiti to, co bychom se marně snažili vyjádřiti slovy.

Sv. František byl světce chudoby, čistoty a pokory, proto se musil Giotto snažiti, aby se alespoň přiblížil ve své legendě jeho ctnostem. Proto tak pokorně přistupuje k práci, která neměla sloužiti oslavě jeho, ale oslavě světce prostoty. Proto tak pokorně zaznamenává vše, co o světci křesťanské pokory znal, nesnaže se o to, aby byl vynášen a slaven, ale chtěje, aby všechna oslava byla dána jen sv. Františkovi. Proto jsou jeho obrazy na pohled tak chudé, tak chudé jako chudičkým bylo prosté roucho světce z Assisi, které však krylo jedno z nejkrásnějších a nejvznešenějších křesťanských srdcí. Prostý pasáček, který poslušen pokynu Prozřetelnosti dal se do služeb umění, je obdobou sv. Františka, který pokynem téže Prozřetelnosti opustil marnosti světské, aby se dal cestou chudoby a pokory. Jeho umění je čisté, neboť si dobře vštlpil třetí ctnost františkánskou — čistotu. Naučil se na všecko hleděti nezakaleným zrakem, který nezná klamu ani přetvářky a podává nám vše v prostých a cudných liniích a jednoduchých barvách čistého tónu. Ale vši prostotou Giottových obrazů vane jeho hluboce věřící křesťanská duše a jeho velké srdce. To je náplň jeho fresek a proto na nás působí tak bezprostředně. Giotto nevšímá si světa, jako si ho nevšímá ani sv. František, jim oběma byla dána milost, poslouchati Boha samého. Lidské pokolení s veškerou svou moudrosí a láskou, se svým pohrdáním a pošestlostmi bylo jim oběma nesmírně vzdáleno.

Nemáme dnes možnosti nechati na sebe působiti bezprostředně velkého světce, ale odkazem jeho je dílo Giottovo, které ještě dnes — po staletích — učí a nabádá stejně výmluvně jako velký světce, který dal podnět k jejich vzniku. Proto při posuzování Giottových fresek nemůžeme rozebíratí jen malířský podklad, bylat by to jen marná a zbytečná práce. Nemůžeme pochopiti a procítiti obsah jeho díla, nedovedeme-li věřiti tak prostě jako Giotto a nemáme-li křesťanských ctností Františkových. Dříve než se přiblížíme k freskám Giottovým, měli bychom očistiti svoji duši a teprve omilostnění přistupovati a učiti se.

Celé životní vyznání sv. Františka podává Giotto v jediném cyklu fresek ve florenckém Santa Croce, františkánském dómu. Není to náhodné umístění, je jisto, že i zde Prozřetelnost vedla myšlení těch, kdož právě ve Florencii a v Santa Croce umožnili Giottovi vymalovati život sv. Františka z Assisi, jediný vznešený hymnus, zpívaný jemu na počest. Vzkročíme-li do „kaple Giottovy“, nebo lépe do kaple sv. Františka, zdá se nám, jako bychom se ocitli v novém, lepším, krásnějším světě. Je to jen úzká, vysoká gotická kaple, jedna z mnohých z příčné lodi chrámové a nijak se nevnučující v naši pozornost, ale vkročíme-li do ní jen jedinkrát, zajme nás cele a donutí, abychom se znovu a znovu vraceli, dívali, podívovali a učili. Je to jako obrovitý, rozevřený kancionál, kde každá nota, každé slovo pějí píseň chvály sv. Františku z Assisi. Toť první nezapomenutelný dojem, který se nám vrací znovu a znovu. Ne-

odolal jsem kouzlu prosté kaple a ještě dnes na dně srdce dříme touha znovu se rozběhnoucí ulicemi Florencie a v Santa Croce začísti se do františkánské legendy Giottovy.

Giotto prokázal mistrovskou ruku již ve volbě námětů ke svoji legendě, která v cyklu obrazů podává zkráceně, ale v markantních rysech úplně zákon svědomí sv. Františka tak, jak vyrostl v jeho duši, jak došel schválení Církve a světcovu smrt, která byla naplněním a mohutným zakončením bohatého života. Portréty čtyř františkánských svatých zaznamenávají i plody světcova díla v učennících.

Giotto začíná svoji legendu nástrojnou freskou ctností sv. Františka, které i pro něho byly tak důležitými určovatelnkami směrnic a které daly jeho práci pravé posvěcení. Na stropě kaple nalézáme symboly: Chudoby, Čistoty a Poslušnosti. Toť jako by úvod k vlastní legendě, která život či spíše narození sv. Františka klade teprve do onoho okamžiku, kdy světec odřekl se světa. Teprve tehdy, když odřiká se své rodiny, kdy rozhněvaný otec zapuzuje syna, který nedovedl si vážití bohatství a světských radováněk, který k chudobě se skláněl s láskou a pokorou, teprve tehdy začíná skutečný život světce, toť jeho nové zrození. A velikost okamžiku je zachycena Giottovou freskou mistrně. Toť skutečný dramatický výstup; venku pod širým nebem, světec, srháv i roucha, která mu otec daroval, spěchá skrýtí svoji nahotu pod pláštěm biskupa, pod moc Církve, která jako pevná tvrz je útočištěm všech, kteří touží po království nebeském. Rozhněvaný otec marně doírá na neposlušného syna, ztrnul v jakési bezradné gesto, když poznal, že sama Církev poskytla sv. Františku ochrany. Giotto vypráví přesvědčivě o hněvu otce, jehož rudý šat i prudce zadržovaný pohyb nasvědčují pohnutí jeho mysli. A proti pohněvanému světu náruživostí a vášní tyčí se skoro přísně v klidném postoji biskup s láskyplným úsměvem na rtech, jeho roucho, světlých, klidných barev a klid celé postavy dávají tušití jeho naprostou převahu.

A sv. František jako bezbranné ptáče, pohybem, který mluví o veliké jeho důvěře, spěje skrýtí se ke svojí moci duchovní, spěje k Církvi, která jediná mu dává možnost dosáhnoutí cíle, čistého a svatého života, který sobě vytkl. Konečně mohl opustití svět, plný klamu a hříchů a utéci se pod ochranu Církve. O radosti z oprostění vypráví Giotto a cítíme jen jedinou touhu: mítí tolik síly, jako jí měl velký světec, abychom i my dovedli celý svět ztrafit, jen abychom nebe dosáhli. Byl to hlas Boží, který vedl sv. Františka a proto Církev poskytla mu své ochrany. Její biskup zadržel jediným pohybem rozvášněného otce a v druhé fresce, ve stejné výši s prvou, bylo třeba ještě podírnoutí, jak Církev sama držela nad světcem chudoby svou ochrannou ruku. Proto zde Giotto zobrazuje schválení a posvěcení jeho nového života církevní mocí.

K Církvi se sv. František útká před vášnivou a nespravedlivou mocí světskou, Církev poskytla mu ochrany, ale dala mu i sílu k boji, dala mu vše, aby mohl dosáhnoutí glorioly světecké. Sv. Otec, který vrací sv. Františkovi reguli nového mnišského řádu, má rysy vlídného otce, jeho pohyb zdá se, jako by říkal více, než mohl vyjádřití slovy, vždyt chtěl by se sklonit a přivinoutí světce k prsům, ale důstojnost úřadu mu brání, proto se zdá, jako by se zobrazeného výjevu zcela neúčastnil. Je nad vším povznešen, ale ne zpupně a nadutě, jako nějaké kníže světské, to jenom velikost jeho duchovní moci vyzařuje ze zraků upřených do neurčitá a z dlaně, která potvrzením františkánského řádu dává jednomu ze svých synů milost, pomáhatí při stavbě Církve Kristovy. Giotto dal ve své fresce papeži obé: i laskavost dobrého otce i majestát nejvyšší moci duchovní a sv. František je jen v pokoře klečícím prosebníkem, který neodvažuje se pozdvihnoutí zraků. Druhé fresko je oslavou Církve, ale i oslavou veliké světcovy pokory.

Zrak zalétá níže k freskám, na nichž sv. František káže svým učenníkům a na druhé pohanům. Jak mohl se zájem umělcův soustředí plně na postavu světce. Sv. František káže davu svých učenníků. Nic není tak zdůrazněno, jako napjatý zájem těch, kdož celou bytostí visí na milovaném učiteli, který jim dává poznání krásy křesťanských ctností a nabádá je k životu pokory a odříkání, ale zvláště lásky, k životu křesťanskému. Jako by oživovala obraz jen zářící tvář světce, který zapomíná sebe a svěřuje jen tajemný pokyn Prozřetelnosti, která mu kázala jíti a poučovati. Ani jediná postava, ani jediná tvář nežádá si zvláštního pozorování, zde působí jen obraz celku. I v neutrálních a potemnělých barvách dovedl nalézti Giotto neznámý lesk a jas, který nám dává tušiti, jak působil velký světec svými prostými slovy na vnímavé duše křesťanské. Postava světce není zachycena barevnou skvrnou, je rozprostřena na celé fresce, na všech tvářích jako by se usadil její odlesk, ze všech zraků vyzírá hluboká víra, vše zladěno v jediný celek, který neznámým nám uměním dovedl vyjádřiti — myšlenku. Zde Giottovo mistrovství vyniká nejzřetelněji právě jako v profílehlém fresku o zázraku sv. Františka před sultánem a jeho magy.

Poslušen rozkazu Božího, odchází světec do Afriky, aby hlásal pohanům víru Kristovu. Je chycen a přiveden před sultána. Ale světec pokory je důstojným vyzna-vačem, který nebojácně promlouvá k sultánovi jako k člověku. A mocí jeho výmluvnosti i sultán je zviklán ve svém přesvědčení, ale příliš podléhá mocnostem temnoty, než aby dovedl rázně odhoditi bludy a pokorně skloniti svoji hlavu před Pánem všehomíra. Sv. František, aby mu ukázal sílu svojí víry, káže rozdělati oheň a chce jím bez pohromy projíti. I magové sultánovi mají podstoupiti zkoušku ohně a kdo vyjde nezraněn, tomu má sultán uvěřiti. A právě tento výjev zachycuje Giotto v plné barvitosti. Jen jedno zaráží na jeho fresku. Je to obraz ohně, který vysoko šlehá před trůnem sultánovým. Giotto byl příliš upřímným a příliš nenáviděl lež, než aby byl chtěl zobraziti oheň. Neznal falešné líbivosti světelných odrazů a márnivé hry světla a stínů. Oheň, toť jsou mu jen rudé plameny vysoko šlehající, ale bez nepravdivého lesku. A přece jeho oheň sálá. Celé fresko je jediný oheň, kterým září purpur sultánova šatu a zlato i nach výzdoby. I šedý šat světce svítí z obrazu a dává tušiti sežehující žár plamenů, které měly sultánovi dokázati pravdivost světce. Není tam falešné záře, není efektivních reflexů rembrandtovského štětce a přece i nám, vzdáleným divákům, se zdá, že šlehá nám v tvář závan prudkého žáru. To je právě umění Giottovo. Sultán nemůže pohlédnouti do žáru ohně a proto zpola zvědavě, zpola bázlivě ohlíží se na sv. Františka, který jediný zachovává důstojnost a vážnost okamžiku, zatím co magové se ustrašeně físknou k východu, zasírajíce tváře před žářem plamenů. Třebaže světec neprošel ohněm, přec jeho klid a důstojnost gesta dává tušiti převahu, kterou mu poskytla veliká víra. Nebojí se plamenů, nezasírá svoji tvář, odhodlaně vybízí magy, aby se podrobili zkoušce. Jeho je vítězství. A Giottovo fresko zachycuje v účinné zkratce jen velikost Františkovy víry.

Tyto čtyři horní náměty — život a nadšení sv. Františka — jsou teplých, sytých barev, plné jasu a lesku, vždyť jsou jedinou oslavou života světce chudoby. Poslední dva: světce pohřeb a jeho moc po smrti jsou smutné a chladné. Giotto jimi vyjádřil všechn stesk a smutek oddaného učenníka, kterému odešel mistr.

Nejsou to roucha mnichů, která svým šerým tónem snad působí ztemnění obrazu Františkova pohřbu, vždyť jinde dovedl Giotto i šedé nebo hnědé barvě dáti jas a svít, ale zde syrovými tóny své palety vědomě na nás útočí. Zástup mnichů je bezradným ve své ztrnulosti a výsek krajinné scenerie dává tušiti, že i příroda truchlí nad ztrátou toho, kdo právě v ní nalézal svůj domov. I fresko o posmrtných zjeveních sv. Fran-

tiška má šedé, smutné tóny. Byť oslavovaly posmrtné zázraky světcovy, přec převládá smutek z jeho odchodu.

Legenda františkánská je uzavřena. Zbývá jen vložit ji do bohatě zdobených desek, kterými jsou portréty čtyř františkánských svatých po stranách oken: Sv. Ludvíka francouzského, sv. Ludvíka z Toulousu, sv. Kláry a sv. Alžběty uherské.

Život sv. Františka byl vždy plný radostí, jasu a vítězství, zemřel však ve velkém utrpení, skleslosti a největší pokoře. Tak vyznívá i Giottova legenda o životě svatého Františka. Ale stesk duše nad ztrátou světcovou nepotrval, musil nalézt nové oslavy. Jsou jí jeho nejvěrnější učenníci a následovníci, františkánští svatí a obraz sv. Ludvíka francouzského je také oslavou sv. Františka. Giotto zde podal vzor křesťanského krále, který svým životem vepsal do dějin novou františkánskou legendu, nebyla již tak složitou, proto ji mohl Giotto vepsat do jediné fresky, do jeho portrétu.

Giottova legenda je dílem jedinečným. Stačí spatřit tuto, v Santa Croce, františkánském dómu Florencie, i ona v Assisi i v Padově jsou jen variantami. Zde na půdě města, bohatou tradicí posvěceného, našel Giotto svůj pravý výraz. Vepsal svoji legendu v několika málo freskách do jediné kaple, proto je výsledný dojem tak mohutný. Giotto byl malířem Bohem nadaným, užívá teplých a opalisujících tónů, které neznámým uměním vykouznil se své chudé palety, nevidí však jen krásu barvy, ale i jas, podává nejen soulad barev, ale i jejich tajemství. Architektura jeho obrazů není násilnou ani umělou, výraz mu dala vždy myšlenka, kterou chtěl zobrazit a proto, že byl hluboce věřícím křesťanem a měl i všechny františkánské ctnosti, proto mohl se stát věrným a oddaným ilustrátorem života velkého světce sv. Františka z Assisi, proto mohl v kapli florenckého Santa Croce vepsat věrně jeho legendu.

František Střížovský:

SVATÝ FRANTIŠEK SERAFINSKÝ.

*Ježíš tebe k srdci vine,
Boží lásky cherubíne,
svatý Františku!
Tys byl jeho bratr pravý,
proto tebe s kříže zdraví,
svatý Františku!*

*Světlem vál dech jara nový,
když se sytil tvými slovy,
svatý Františku!
Lidé Krista poznávali,
v srdcích zrodit se Mu dali,
svatý Františku!*

*Tělo halil's hrubým šatem,
ale duši ctností zlatem,
svatý Františku!
Dítkem stal ses pro Ježíše,
abys došel Boží říše,
svatý Františku!*

*Kéž jsme všichni syny tvými,
čistými a pokornými,
svatý Františku!
Potom dá nám Ježíš nebe,
obejme nás jako tebe,
svatý Františku!*

ÚCTA SVATOJANSKÁ NA SLOVENSKU.

Bylo by zajisté zajímavým a spolu i záslužným úkolem pro kulturního historika vyšetřiti vztahy slovenských katolíků k české katolické tradici a kultuře v dobách minulých. Z úcty svatojanské soudě, musily býti tyto vztahy vřelejší a živější, než se obecně má za to. Dle pouze nahodile sebraných a níže uvedených dokladů, zejména o sochách pražského kanovníka v rochetě a biretu, s křížkem v ruce a hvězdičkovitou svatozáří okolo hlavy, možno právem tvrditi, že žádný světec nepožíval u Slováků tak velké úcty jako sv. Jan Nepomucký.

V knize »Modliaca knížka a spevník s najpotrebnejšími pobožnosťami opatrená k potrebe rímsko-katolíckých kresťanov« od Józsefa Masztich-a, učitele a organisty na Rákoškeresztúre, vydané se schválením nejd. ord. ostríhomského a vacovského v Budapešti r. 1906 nákladem Svatoštěpánské společnosti (o 410 str.), kde každý světec (s výjimkou sv. Štěpána, kr. uher., jenž má dvě písně) má jen jednu píseň — sv. Jan Nepomucký má tři písně a zvláštní litanie. Všecky písně mají po šesti strofách. První začíná: »Chváľte, slávejte, zveľeбуйте — Všetci kresťania! — Svätého Jána patróna. — To bez prestania. — Nepomucký svätý Ján! — Náš ochranca, náš krajan, — Slávne v nebi za své skutky — Si korunovan.«

Druhá: »Vojín Boží nezhrzený, — k smrti rieky Ján určený. — Odopieraš dať odpoveď, — Súc nútený zradit' spoveď«.

Třetí: »Boha môjho vzývám; — Pieseň sebe spievam — K potešeniu, — K radosti ctiteľ'ov, — K mojich nepriateľ'ov — Napraveniu. — Ja už patróna mám — A to je: svätý Ján — Nepomucký.«

Slovenský spisovatel J. Gregor-Tajovský napsal pro »Slovenský denník (18. V. 1924) feuilleton pod názvem »Já již Patróna mám«, ve kterém — narážejí na svátkový chaos v úřadech — popisuje na začátku svoji debatu s přednostou, má-li se na sv. Jana robit' či ne a vzpomíná: »Kol'ko Slovákov bolo v Prahe na procesiách, keď pred dvesto rokmi vyhlasovali Jána Nepomuckého za svätého, neviem, ale iste že tam boli aj s hudbami, keďže sa dedom našim tak zapáčil, že si ho po-

stavili na každý most, aby upomínal: pozor, tu je voda! — Ba na mnohých miestach, ako na pr. v Trnave, stojí na moste a pod ním ani kapka vody — Chceli ho mať, nuž proste nasklepili most a sv. Jána Nepomuckého postavili naň. To bola bratská československá láska! Kým takej nebude, budeme vždy na 16. mája robit' a Češi budú svätit' — skončil prednosta — — A to všetko zavinili nám Maďari a teraz ľuďáci!« a končí rozmluvu: »Keď ľuďáci nechcú, nech nesvätia, ale ja som Čechoslovák a robím si na sviatok Jána Nepomuckého historické právo, ktoré v mojom rodnom Tajove nie je ani tak dávno prerušené.« V ďalšom pripomína úctu svatojanskou ve svém rodišti: »Za môjho detstva bývala v predvečer procesia na most, kde s jednej strany stojí sv. Ján Nepomucký a s druhej sv. Florián s džberíkom. — — Chodievali sme ich prosit', aby nás chránili pred požiarom a potopom. I chránili verne, iba sv. Florián bol — Boh vie prečo — trocha zabudol na dedinu a dopustil, aby ju pred 15 rokmi oheň spálil. (Ktorí nevyhoreli, tí teraz ľutujú, že majú staré domy.) Svätý Ján Nepomucký drží sa verne. Od nepamäti potopy v Tajove nebolo. A mal by sa čo i hnevať na našich dedinčanov, lebo ho po prevrate akýsi zaťatý autonomista preto, že bol sv. Ján Nepomucký Čechom, z kapluky vystrčil do potoka, aby šiel domov. Ale svätý Ján nie, iba si pri páde rozbil nos, čoho znak dosiaľ znáša, aby učil, že Češi majú trpezlivo od Slovákov všetko zniest' v mene pokory a bratrstva. Okrem procesie s litániami — — — ctili si naši starí Jána Nepomuckého ešte aj ináč. Tak tajovský rector, dobrý Slováč pred 30—35 rokmi, keď ho maďarón — farár vytiskal do predčasnej penzie, že neučí dostatočne maďarský a farár sa nemôže šplhať každý týždeň raz, ledva dočkajúc pondelka, pustil ticho organ a tým hlasnejšie spieval po pol omši sólo:

Boha svého vzývám,
Píseň si zazpívám
k potešení;

K radosti ctiteľum
A svým nepřátelům
k zahanbení:

Já již Patrona mám,
A to jest svatý Ján,
Nepomucký.

A že mu česť skrže zlých l'udí a bezbožné jazyky odňatá je. Bylo to »nevlastecké«, že sa rektor utiekal pod ochranu svätého Čecha a nie Maďara, farár tým viac zatvrdnul a učiteľ predsa len musel ísť do penzie. Nebol v tých dobách sám, čo tak pochodil«. Pak popisuje starobylé hodiny s obrazem sv. Jana Nep. na pražském mostě, jež si dva jeho strýcové dali donést z Prahy. Jedny z nich ještě v Tajově »črkají« u bratra spisovatelova, ale »tieto nepomucké hodiny trocha ostárly — — —. I ciferník stmavel celkom, iba biela košel'a (alba) sv. Jána pod XII. hodinou a černý biret, fúzy a brada vyrážajú sa ešte určite, no sv. Ján už starobou naklonil hlavu a rád by už vari aj s hodinami do muzea, lebo má veľmi ťažkú službu. Stráži totižto nového gazdu, aby nebýval dlho v hostinci, od čoho už ustáva horšie, ako od služby na moste; lebo na most chodia l'udia predsa len opatrnejšie ako do krčmy. Ale vydrží i tu i na mostoch po Slovensku. Vie, že keď budeme lepšími Čechoslovákmi, aspoň takými, ako boli jeho vrstovníci, ba ešte i dedovia naši, že znova zaspievame mu k pocte aspoň 15. mája s bratmi Čechmi piesne, ktoré sú i dnes ešte po povalách a v starých modlitebných knížkach už i roztrhané, myšiam na pospas nechané, ale strašne dôjemné, ako sú na pr. tie, čo som ja našiel v starootcovskom dome.« A uvádí, že presto, že už pred léty poslal martinskému museu sbírku nábožných písní, prece ještě našel dvě knížky nábožných písní, z nichž v jedné měly být čtyři ku cti a chvále sv. Jana Nep., ale dvě chybí a třetí se začíná třetím veršem:

»Viveden si bil ven z města,
abis život stratil z mosta,
ponajprv Tě zvázáli,
zvázáli do Moldavi hodili«.

Čtvrtá píseň má patnáct veršů a začíná:

»Ja na světe zarmutení,
ode všech sem opuštění,
nemám v světe žádného,
žádného krome Jana svatého.«

Pátá píseň (asi v druhé knížce) jest již uvedena »Boha svého vzývám« a ze šesti o 14 verších, tištěné »v Skalicy« r. 1835, uvádí Tajovský verš 6. »případný i po sto rokoch«:

»V tom světě se nynější čas
Všecko na opak děje,
Bratr sestry nelituje,
v neštěstí se vysměje;
Nechť jest známý, přítel dobrý.
Nevšímá si chudého,
Ten kdo s koho jen může být,
Šidí jeden druhého.«

Svoji »besednicu« Gregor-Tajovský končí: »Je isté, že sa tieto a iné piesne rozliehajú tieto dni po Čechách a Morave, ale zvlášte v Prahe po kosteloch i uliciach a menovite pri hrobe sv. Jána Nepomuckého na Hradčanoch a na moste nad Vltavou. Konečne možno, že ešte alebo už niekedy i na slovenskom moste ozval sa čo len veršík, a tak sa nevedome-vedome nadväzuje na starú spoločnú československú kultúru, ktorá postavila i na Slovensku iste tisíce sôch a obrazov sv. Jánovi Nepomuckému a v Prahe ho uložila, ako mi stará mať (babička) zbožne rozprávala, do trojnásobnej zlatej, medenej a striebornej truhly... Komu peniaz i čas dochodí, neobanuje, keď zajde si v tieto dni do matičky Prahy. Uvidí, čo nevidel.«

Michal Matunák, m. archivár, vypisuje históriu Kremnice ve Slovenském Světě (roč. V. č. 28, str. 452) v článku »Hlavné banské mesto Kremnica«, uvádí, že »sochu sv. Jana Nepomuckého, ktorá z počiatku stála pred Dolní Branou, později na rynku, vyhotovil r. 1757 Dionís Stanek, kremnický sochař.«

Z životopisného článku »Jozef Božetěch Klemens (1817—1883, ve Slov. Pohľadech, r. 41., č. 6.—8., str. 481-8) se dovídáme, že tento slovenský národovec, vystudovavší v Praze a osobně známý s čelnými českými vlastenci (s Ammerlingem a Riegreem agitoval po českých městech pro zřízení české průmyslové školy v Praze), později profesor na reálce v Žilině a posléze na vyšším katol. gymnasiu v Baňské Bystrici (za Moyesa) maloval několik obrazů sv. Jana Nep. pro slovenské kostely. Tak maloval sv. Jana N. pro boční oltář kostela ve Velkém Bobrovci v Liptově, jehož oprava byla dokončena podle jeho návrhů r. 1853. — (Podle jeho rady byla i v Paludzi obnove-na kaplička a vystavěna kaplička sv. Jana Nep. Jiný obraz sv. Jana N., malovaný r. 1873 Klemensem, je oltářní obraz v Turzovce.

V hlavním městě Slovenska v Bratislavě jsem napočítal tolik soch sv. Jana Nep., že asi málokteré české město takovým počtem se může chlubit, v Bratislavě pak, snad všichni světci dohromady jich nemají tolik, kolik sv. Jan sám. Jsou to: 1. na Trnavské cestě (před stát. obytnými domy), na můstku, pod kterým voda asi nikdy netekla, s nápisem: Card. Rudnay, A. E. posuit a. 1825. (Kardinál a arcibiskup ostráhomský Rudnay je znám svým výrokem: »Slavus sum, et si in cathedra Petri forem, Slavus ero.); 2. v Pöluske ul. (u Ymcy) při domě č. 20; 3. na Mlýnských nivách kaplička se sochou (na rohu ul. Prayovy); 4. na mostě přes hradební příkop u Michalské brány z XVIII. stol.); 5. na Rybném náměstí v parku; 6. na Pohradském nábřeží na jednom ze sloupů vrat u dvorku tamějšího kostelíka; 7. na cestě ke Karlově Vsi; 8. na právnické fakultě university Komenského ve výklenku zdi na straně do Dómského náměstí; 9. ve zdi prvního domku od hřbitova na pravé straně v ul. Cintorínové; 10. a 11. menší sošky ve

výklencích průčelí domů na Podhradském nábřeží č. 12 a 62.

Že kulturní vandalismus zasáhl i na Slovensko, toho dokladem je přestřelka politických deníků, z nichž uvádím lokálku »Slovenského denníku« z 29. VII. 1925 (r. VIII. č. 169) pod titulem Luďáci zrušili sochu sv. Jána Nepomuckého.« — Píše: »Nedávno sa rozčuloval Hlinkov »Slovák« nad tým, že neznajbahovia rozbili sochu sv. Jána Nepomuckého v Suchej pri Trnave a hodili ju do potoka a nadával pri tom zase Čechom, ktorí si vraj nevedia važiť svojho svätého. Teraz však vyšlo na javo, že to Češi ani nemohli spraviť, lebo v Suchej niet ani jediného živého Čecha a že to spravili l'udáci, ktorí sa tak vypomstili na českom svätom. Našli sa svedkovia, ktorí v noci počuli l'udácke výkriky »Preč s tým Čechúňom!« Kde sú teda tí neznajbahovia? — Hlinka ich má vo svojej strane!« — Dlužno prijímať zprávu tu s rezervou, ale je znamenitou charakteristikou zdejších poměrů v současné době.

František Střížovský:

SVATÝ ANTONÍN PADUÁNSKÝ

*Zdráv buď, Antoničku,
duši příteličku,
jenž jsi láskou, vírou,
učeností mírou
hříšné Bohu vracel,
modly bludů kácel,
vstrhoval svět k výši,
vodil ku Ježíši!*

*Také naší době,
která tone v zlobě,
vypros obrácení,
lásky rozvroucnění,
aby Jezulátko,
Boží Pacholátko,
jež se vším ti stalo,
světu kralovalo!*

Jan Pecháč:

FRANTIŠEK PALACKÝ POLITIK.

K padesátému výročí smrti „Otce národa“.

Doba, ve které Palacký vyrůstá, t. j. první čtvrtina minulého stol., vyznačuje se rostoucím prouděním politickým, silnější touhou po demokracii a po všem, co tkví svými kořeny ve francouzské revoluci a v osvícenství. Celé toto ovzduší probouzejícího se zájmu politického mělo veliký vliv i na Palackého a od r. 1819, kdy počal věnovati zájem »národství z ohledu vyššího«, t. j. kdy počal studovati politicko-demokratické ideje osvícenské spojené s myšlenkou národní, politika stává se hlavním předmětem jeho zájmů. Obsáhlého rozhledu politického získal již na studiích v Prešpurce, politicky činným začal býti záhy po svém příchodu do Prahy 1823. Osou jeho myšlenek a názorů politických byl jeho výklad českých dějin i s jeho osudným omylem o staroslovanské demokracii, svobodě a rovnosti a germánském feudalismu. Proto stále zdůrazňoval, že boj národů západoevropských o řády demokratické jest vlastně úsilím o to, co měli opovrhovaní Slované již v dávnověku. A tak v celé jeho činnosti politické zračí se silný tón historismu, který dodává jeho politickým teoriím rázu vědeckého. Proto také nikdy, ani v politicky nejrušnějších chvílích nespouštěl se zřetele zájmů kulturních v nejširším slova smyslu.

Poněvadž v Praze brzy se octnul v kruzích aristokratických a věděl, jaký význam měla by pro národ uvědomělá šlechta, pracoval usilovně o její politické probuzení. Když r. 1842 stavové čeští za vedení hr. Bedřicha Deyma pokoušeli se o obnovení českých práv zemských, přednášel jim Palacký v domě Karla Schwarzenberga o působnosti a proměnách českých sněmů. Zdá se, že z těchto lekcí vznikla první politická práce Palackého »Pamětní spis o proměnách české ústavy zemské«, zaslaný v listě 27. XII. 1846 témuž hraběti Deymovi (Gedänkbblätter). Mluví zde proti feudalismu a stavovským řádům, poněvadž jeho vznik i celý sociální vývoj v české minulosti znal nedokonale. Nemluví zde pro odstranění aristokracie, jak se někdy tvrdívá, »neboť tato jest přirozeným výsledkem každého řádu společenského, který odedávna všu-

de byl a také vždycky a všude bývatí bude«. Před r. 1848 skutečné aktivní české politiky nebylo; jedinou tribunou politickou byl zemský sněm, do něhož měli přístup pouze stavové, vyšší duchovní a zástupci měst. Širší kruhy občanské, ani inteligence neměly příležitosti k činnosti politické, a také k ní nebyly vychovány. Také Palacký rozvíjí vlastní činnost politickou v r. 1848 s programem liberálním, austroslovanským a národnostně autonomním. V ohledu státoprávním, kde bychom čekali, že bude Palacký vlivem své historičnosti nejpevnější, v mnohém selhal, což plyne z jeho liberalismu, který kladl největší odpor stavovským formám a řádům. Když bylo slíbeno císařem zavedení konstituce v říši, otiskl v Havlíčkových »Pražských Novinách« 19. III. 1848 prostonárodní výklad o tom, »Co jest konstituce aneb ústava zemská« (Radhost III) A druhého dne mluvil ve schůzi českých a německých spisovatelů o národnostní rovnosti a o spojení zemí českých s říší Rakouskou svazkem ústavním, v ohledu kulturním žádal, »aby spisové bezbožní a rouhaví, čelící přímo proti citům náboženským a proti dobrým mravům, nehyzdily nikdy našeho písemnictví národního«. Jeho prohlášení bylo schváleno jednomyslně českými i německými spisovateli.

Veškery naděje šlechty i měšťanstva byly tehdy upřeny k českému sněmu, který mohl podobně jako v Uhrách přetvořiti ústavu stavovskou v konstituční. Tu ale Palacký, byv požádán hr. J. M. Thunem o dobrozdání, prohlásil, že císař. patentem z 15. března je obnovené zřízení zemské z r. 1627 zrušeno, tudíž že stavovská ústava padá a sněm nově zvolený má vypracovati novou. Snadno si domyslíme, že Thun tohoto prohlášení nepřijal, poněvadž dávalo císař. patentu pravomoc rušiti ústavu i zemské řády. To byl také první krok k roztržce mezi historickou šlechtou a národem ke škodě české politiky. Do výboru svatováclavského byl P. zvolen až 10. dubna. Hned druhého dne napsal první svůj velký projev politický, kterým se proslavil nejen doma, nýbrž i v očích veškeré evropské veřejnosti a z něhož možno poznati vlastní jeho politické cíle. P. byl

vyzván přípravným výborem všenněmeckého parlamentu frankfurtského, aby v něm zasedl jako zástupce Čechů a zúčastnil se jich jménem obnovy slavné kdysi říše Římsko-německé. V listě frankfurtskému sněmu, výmluvně s řečnickým pathosem komponovaném, odmítl účast koruny české i Rakouska v této akci, poněvadž to pokládal za jejich sebevraždu. Rakousku vytkl veliký úkol býti hradbou malých národů východní Evropy: »Kdyby státu rakouského nebylo již od dávna, musili bychom v zájmu Evropy, ba lidskosti samé přičinili se co nejdříve, aby se utvořil.« (Nár. noviny, Radhost III., Gedänkblätter). V něm měla být protiváha proti Rusku, s kterým P. nesympatisoval pro jeho strohý absolutismus. Přání silného Rakouska opírá se o jeho názor státovědecký, přejatý z Kantova pojetí státu, že malý stát nemůže splnit svůj úkol zabezpečiti klidný vývoj uvnitř ani na venek. (»Politický aforism o státu.«) Tato mocná říše měla mít většinu slovanskou. To je druhý hlavní rys jeho politiky — vědomí slovanské, které nejlépe dokumentoval při Slovanském sjezdu. (»Manifest prvního Sjezdu Slovanského k národům evropským« v ČČM 1848 a Radhost III.; »Řeč při zahájení Slov. Sjezdu« ČČM 1848, Radhost III.) Proti mylnému výkladu o podřadění Moravy a Slezska pod Čechy napsal manifest Národního výboru o spojení Moravy a Slezska s korunou českou. Tehdy také nabídnut byl P. vysoký úřad — ministerstvo školství. On však po bezesné noci odmítl, protože by jeho jmenování bylo vykládáno jako nadřzování slavismu (9. května). 2. září nabízeno mu totéž křeslo, ale odmítl je opět z téhož důvodu. Všechny plány a naděje byly rázem pohřbeny svatodušní bouří — »jednou z nejpošetilejších a myšlenkově nejprázdnějších potržek nezkušené mládeže« — ač P. stále varoval. Osudné důsledky bouří a neshody s hr. Lvem Thunem, předsedou zemské správy, přiměly jej, že vystoupil ze zatímní vlády, jejímž členem byl 30. května jmenován. Sněm zemský se nesešel, za to byla svolána cislajtánská říšská rada, do které šli i čeští poslanci. To byla největší chyba české politiky v minulém století, vzniklá nedostatkem vědomí státoprávního a přílišným akcentováním programu rakouského. Palacký byl sice zvolen do ústavního výboru s Riegrem a Pinkasem, ale výsledků se nedopracovali žádných,

ani v Kroměříži. V debatách v ústavním výboru zastával Palacký rozdělení na národnostní provincie; mnil tak dobře přetvořiti Rakousko ve stát s většinou slovanskou, vzniklou scelením slovanských kmenů, rozptýlených v různých zemích. Bouře vídeňské a těžké nesnáze říše způsobily rozpuštění říšského sněmu a návrat k absolutismu. Palacký napsal »Osvědčení« o působnosti českých poslanců na sněmu a článek »O centralisaci a národní rovnoprávnosti v Rakousku« (Nár. Noviny 21. prosince 1849), který je první jasnou formulací českého programu politického. Za absolutismu Bachova stihla i jej nepřízeň »mocných tohoto světa« jako podezřelého z neloyality. Celé toto desetiletí věnoval proto práci vědecké.

Politicky vystoupil až r. 1860 veřejně svým podpisem na Riegrově memorandu císaři se žádostí za povolení českého politického časopisu. Do nově založených »Nár. Listů« napsal článek, kterým se vrací opět k poměru Moravanů k Čechům. — »Historické haraburdí«, — kde již vlivem říjnového diplomu se blíží stanovisku státoprávnímu. Za nového rozmachu politického života stanul v čele politického hnutí ve straně národní s Riegrem a Braunerem. S nimi řídil volby do nového zemského sněmu a přijal mandát za venkovský okres karlínsko-brandýský. Jediný z Čechů byl povolán do panské sněmovny, promluvil tu několik řečí, v nichž stále trval na svých zásadách z let čtyřicátých. Záhy si však vyžádal dovolenou, ze které se již nikdy do panské sněmovny nevrátil. Při zahájení zemského sněmu předložila skupina konservativních velkostatkářů státoprávní prohlášení, proti němuž chtěl Palacký mluvit s motivací, že moderní ústavnost není opuštěním historické půdy, nýbrž návratem k řádům praslovanským. . . Historická šlechta tehdy hledala dohody s lidovými poslanci českými, ale nevyjednávala s Palackým, nýbrž prostřednictvím Tomkovým s Riegrem a Braunerem, kteří jí byli bližší. Na zemském sněmu nepronesl důležitější řeči. Houževnatě zastával mínění, aby do nové říšské rady se vůbec nechodilo. Až v r. 1863 v lednu promluvil na sněmu velikou řeč proti nespravedlivému volebnímu řádu pro rovné právo obou národností, aby »Čechové nebyli kovadlinou a Němci kladivem«. Tento rok přinesl i neblahou roztržku mezi českými politiky pro rozdílnost názorů

na polské povstání a poměr ke šlechtě. Národní strana Palackého, později zvaná staročeská, založila si nový orgán »Národ« (1863—66). V první době passivního odporu v dubnu a v květnu 1865 vycházel v »Národě« největší politický spis Palackého »Idea státu rakouského«, pak ve zvláštním otisku i v německém překladě. Nehoruje už pro národnostní skupiny, má na mysli již historicko-politické individuality. Nyní stával se P. častěji terčem útoků žurnalistických i se strany mladočeské, na něž odpovídal v »Národu« a v »Národním Pokroku«. S českým poselstvem zúčastnil se zájezdu do Moskvy, první jménem národa zaklepl na základní kámen Národního divadla a značný podíl měl i na památné deklaraci i v akci vyrovnávací 1871. Po zmaru těchto největších českých nadějí uchýlil se v roztrpčení do ústraní a napsal významný »Doslov« k »Radhostu«. Pojednává zde o své politické činnosti a v druhé části o současných problémech politických, především o otázce dělnické, která se tehdy vynořila s větším rozvojem průmyslu. Odsuzuje rličky snahy internacionály, komunismu a socialismu. Není ani přítelem všeobecného práva hlasovacího, nepřeje moderním teoriím pantheistickým a materialistickým. »Doslov« dopsal na zámku v Mělnici 31. července 1872.

Když r. 1873, zúčastniv se oslav devítileté památky založení biskupství pražského byl veřejně napadán tiskem jako zpátečník a »klerikál«, odmítl tyto útoky velmi rozhodně v článku »Několik slov o náboženství a víře« (Pokrok 1873), který jest skvělou obranou katolického kněžstva doby minulé i přítomné a varovným hlasem napomíná, aby ani duchovenstvo ani šlechta nebyli odpuzováni od práce národní. Vytýká znovu své odmítavé stanovisko proti bojům náboženským a mezi

konfesemi křesťanskými dává přednost Jednotě Bratrské. Hluboká jeho religiozita a odpor proti teoriím materialistickým měly vliv na jeho názor na otázku dělnickou i na jeho antisemitism. Tento vzbuzen byl u Palackého nejvíce vlivem žurnalistické působnosti židovstva proti českému národu a Slovanům vůbec. Poslední jeho snahy politické čelily nejvíce proti pokusům vedoucím k opuštění passivní resistance vůči říšské radě; různost názorů v této sporné věci dotvrdila rozkol českých politických stran. Povážlivé jeho následky přiměly Palackého, že napsal významný článek »O roztržce v národě českém« (Květen 1875). Posledně veřejně promluvil k svému národu 23. dubna 1876 při oslavě dokončení svého historického díla. Jsa již churav, pronesl svoji závěť, která v hlavní tónině vyznívá: vzdělávati se a dle vzdělaného rozumu jednati ku prospěchu vlasti. Brzy potom, 26. května zemřel.

Letošního roku vzpomíná celá československá veřejnost padesátého výročí smrti největšího svého člověka minulého století. Byl to muž, který ztělesňoval všechny vůdčí myšlenky českého obrození, ať vykvetly z půdy domácí či v myšlenkovém světě evropském. Osobnost jeho vymyká se pro všestrannost zájmů a práce našemu úzkému rámci, proto všimli jsme si jen v hrubých rysech jeho činnosti politické. Poznali jsme, že za každým činem stál vždy celý člověk širokého rozhledu a bystrého ducha, »jenž nebyl nikterak přeceňován, byl-li vděčně a oddaně nazýván »otcem národa«. Historie dala mu největší satisfakci, když splněna byla jeho věštecká slova, kterými zakončil panslavistickou hrozbu v »Idei státu Rakouského«: »Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm!« Veliká osobnost Frant. Palackého nechť jest zářivým vzorem všem budoucím generacím!

ZNOVÉ ČESKÉ POESIE.

Josef Pospíšil:

Radiokonzert.

Sníh šlehal do oken a ve tmách vítr vyl,
však pokojem jas bílý žárovek se lál,
a v krbu zněla hudba polen přesladká.

Já, pán a paní, zapíali jsme sluchátka,
a v křeslech, mlčící a k sobě stulení,
vln bouř jsme vnímali a stroje šumění,
ježž hostitelka ladila.

Já ruku její zřel, jež křehká svítila,
i vlasů modrou noc, i jasmínovou líc
a šíje sníh, v němž sálal brilant náušnic,
a rděl jsem se, že její krása svítivá
mne škádlí neklídem a nyně rozchvívá.

V tom houslí čistý zpěv se dotkl uší mých,
až dech mi slastí v hrudi ztich —
Já slyšel fortisíma buráčet a hřmět,
i ševel pianisím tichounce se chvět,
jak včelek let, jímž kývá ojiněný květ.

Ó, díve! Mistr hrá kdes v dálce mnoha mil,
kdes skvělou dvoranou zní houslí smích a kvíl,
a tóny jako ptáků roj k nám letí sem
a jejich zpěv zní udiveným pokojem.

Ten večer z Ruska, ježž rve revoluční křeč,
náš rozhlas referoval revoluční řeč;
pak válčíkem nás častovala Vratislav,
a Paříž koncertem, jenž šuměl jako splav.
I z Říma soprán zpěvačky jak skřivan pěl,
a z Londýna k nám řečnil vážný kazatel.

Pak přišla o počasí zvěst a zpráva burs,
ježž akcí a papírů nám nesla kurs;
my slyšeli i o Labských vod stoupání
a o výsledku fotbalových utkání.
Leč já již neposlouchal; mne již nudilo,
co ve světě se zpívalo a řečnilo,
a duch můj nad zázrakem rozhlasu jen žas,
jenž v dálkách loví zvuk a drátem chytá hlas.

Ne, nelze uvěřit, ne, nelze pochopit,
že nad námi vln tajemných se čeří kmit,
jenž na hřbetě svém nosí, rychlejší než blesk,
i bouřných hromů třesk, i lidských dlaní tlesk,
i vánku šum, vod žvatlání a rachot děl,
smích, pláč a zvonů zpěv, i bzukot much a včel,
a že těch zvuků změt kol země koná let,
a mžikem, kmit a kmit, že obletí náš svět,
a vesmírem se řítí jako v závratí;
a ani jeden z nich se neztratí.

Hoch, pasák koz, když výskne na horách: Holá!
svět rázem zachví se kol kolem dokola.
Kdyby pan Dobrovolný ve Strašnicích kých,
já odtud »Pozdrav Pán Bůh! přát mu mohl bych!

Zvuk zdá se všudepřítomný, jak Ty jsi, Bože náš,
jenž celý vesmír objímáš a ovládáš,
a spolu všecek dlíš i v každém atomu,
ač tvář svou nezjevil jsi nikdy nikomu.

Zvuk, chycen rozhlasem, zní stejně v uších mých,
jak vedle v uších pánových a paniných,
i v uchu všech, kdo užili dnes sluchátka.
Zda nezní to jak báj a jako pohádka?

Jak zvuku tón všem lidem stejně plní sluch,
v němž nerozdělen dlí, tak Kristus, jako Bůh
i člověk, s náplní své celé bytosti
nám všem se dává v nejsvětější Svátosti.

Kdys v mukách jsem se ptal, jak k' svatým v nebesích
můž vzhůru dolétnouti výkřik proseb mých.
Dnes chápu již! Když hlas můj slyší celý svět,
proč proseb hlas v říš svatých nemohl by spět?

Mně člověk, který vniká v taje vesmíru,
dnes velikým se zdál a moudrým nadmíru,
a hledě na zázrak a na div rozhlasu,
sám sebe jsem se ptal a tázal v úžasu,
proč člověk rád se snižuje až k zvířeti,
když v duši rozumu zří maják hořeti,
když božích myšlenek taj může zbadati
a dobro rukama své vůle objati?

Jsi velký, člověče, jsi božím obrazem,
a vynálezů div je toho důkazem.
Však před Bohem a kosmickými silami,
jichž otěž třímá Pán, jenž vládne nad námi,
jsi miň než třtina chvějívá kol břehů řek,
jíž zmítá víchrů vztek!

Tu úzkost ušlápnutých všech a drcených
mi smáčkla hruď, i těch, jež bolest rve a hřích,
jíž bezmocní se svíjí v kleštích upírů,
i těch, kdo štvání jsou a bití pro víru
svou katolickou, pro Krista a jeho čest;
a zřel jsem, lásky jeden čin že dražší jest,
než sláva rozhlasu a vynálezů všech,
nad nimiž úžasem se v prsou tají dech,
ač k pýše Babylonských není příčiny,
když smrti své dne neznáme, ni hodiny,
a jsme jen dětmi vteřiny!

Již rozhlas banálním a nudným se mi zdál,
a krása hostitelky, z které odér vál,
v mých očích uvadla, ač z jejich zřítelnic
čar stejný jako dřív nám kouzelný plál vstříc,
ač jemným jako dřív ret kveť jí úsměvem,
a na ruce, když čajem uctívala nás,
jak před chvílí, i teď se zářný smaragd třás.

Ó, Bože, ustrň se a moderní věk spas!

KARÁSKOVY ROMÁNY A LEGENDY.

Psáno k 55. narozeninám básníka.

Vypůjčí-li si někdo Karáskovu prósu, vrací vám ji se slovy: »To je tak divné.« Mladí dnes Karáska nečtou a i v našem časopisu byla kdysi o něm zmínka, podceňující jeho tvorbu. A přece v každé školské učebnici skví se jméno Karáskovo, když se mluví o dekadenci; jest jejím hlavním reprezentantem. Toto umění líčí duševní stavy, podrážděné nadbytkem všelikých požitků, má rádo vše výjimečné, cizí, nejasné, chorobné, mdlé rozkoše bez rozdílu místa, doby nebo národa. — Vrcholem života jsou estetické požitky. K vyjádření krásy užívá vždy výrazné, barvitě a hudební řeči. Stejně jako symbolismus vzniklo na západě z odporu k realismu a naturalismu. Proto tak rádo má sny a vše, co se děje mimo svět, avšak nenávidí skutečnosti. Jest to důležitá část našeho hnutí literárního, jež k nám začal uvádět svými překlady již Jar. Vrchlický a pak zejména v letech devadesátých (1894) Moderní revue, založená Arnoštem Procházkou; jejím hlavním spolupracovníkem byl po celou dobu Jiří Karásek ze Lvovic. Letos dožívá se 55letých narozenin a za ten čas vydal knižně značný počet knížek. Jsou to lyrické sbírky: Zazděná okna, Sodoma, Sexus necans, Hovory se smrtí, Endymion, Ostrov vyhnanců. — Vrcholem je »Endymion«, jež náleží k našim nejlepším knihám básnickým. Romány: Gotická duše, Román Manfreda Macmillena, Scarabaeus, Ganymedes, Zastřený obraz, povídky Lásky absurdné, legendy Zlatý triptych, Obrácení Raymunda Lulla, Posvátné ohně, Barokové oltáře, Legenda o ctihodné Marii Elektě z Ježíše. Stejný duch vane i z jeho tvorby dramatické: Apollonius z Tyany, Sen o říši krásy, Caesare Borgia, Král Rudolf, Hořící duše. Ale důležité místo zaujímá také v české kritice, jež ukládal v oné revue a pomáhal »zredukovat nadouvajících se nuly na jejich pravý význam«, bychom užili jeho vlastních slov, a v nichž podal své umělecké kredo. Knižně vyšlo Renesanční touhy v umění, Impresionisté a ironikové, Umění jako kritika života, Chimerické výpravy. Aventinum vydalo dosud jeho dílo básnické a pět románů, z nichž dva

vyšly knižně po prvé v krásné úpravě Brunnerově. Do tohoto vydání nebyly zařaděny nezdařené první romány Bezcestí a Mimo život.

V úvodu k prvému románu *Gotická duše* podává vysvětlení, které je i objasněním pro všechny ostatní práce, že to není román v obvyklém slova smyslu, nýbrž náladový deník snilka, jenž se domníval, že je k životu třeba, by byl uskutečněn sen. Zároveň tam uvádí i své názory umělecké; pravda uměleckého díla je souhlas jeho s našim vnitřním snem a ne s vnějšími, reálnými fakty. Umění je k tomu, aby obohacovalo život a není k tomu, by jej ochuzovalo. V pozemských tvarech má spatřovati odkaz na jiný, imaginární svět.

Víme-li toto, pak už porozumíme všem románům. Rekem je potomek degenerované šlechtické rodiny. Chtěl být mničem, vytvořil si gotickou duši, touží po středověku, oddává se rád mystickému snění, navštěvuje osamělé hroby, ale lidem se vyhýbá. Žije jen snům. Navštěvuje kostely, obdivuje se barokovým oltářům, domácí oltářik má v bytě; nejvíce miluje tuberosy, vůně ostré, chorobné, morbidní. V polotmavých pokojích proležel celé dny. Z českých mužů má nejraději Chelčického. Vidiny, horečka, šílenství? Zešilev v kostele barnabitek umírá v ústavě. Není tu téměř děje, jen stavy duše. Básník nám ukazuje, jak dobře zná Prahu, zejména její kostely, že asi sám sklánil se často v hlubokém rozjímání v oněch kostelích, že asi také navštívil všechna ona památná místa poutnická, jako jeho hrdina románu.

Zastřený obraz vycházel v Týnu v letech 1920-21 a knižně vyšel před třemi roky. Malíř najde na malostranském hřbitově náhrobek: René Alexandre, marquis de Culant—Ciré. Romantickým způsobem dovídá se jeho osudů za noci v opuštěných komnatách na zámku leskovickém, Propadl hříšné vášni k sestře. Prochá před ní do Prahy, medituje v kostelíku filipojakubském, kde náhodou potká vypuzeného kněze francouzského abbéa Delignyho. Vyzná se mu ze své viny. Když se

mu nedostalo rozhršení, končí sebevraždou. Milenku Alexandrovu objevuje na zastřeném obraze; je to žena nosu neušlechtilé formy, uší nežensky velikých, krvácejících rtů a podivně sevřených. Po jeho sebevraždě odešla Simona ke karmelitkám. Zás je tu hrdinou potomek vymírající šlechtické rodiny, zás je místem »děje« zapomenutý kostelík zanikající Prahy. Žena je podle něho původcem všeho zla na světě, je všeho schopna. O všech těch osudech zvidá jen proto, že je veden jakousi magickou silou. Vyšel-li Karásek ze Zeyera, jest tu zřejmý rozdíl. Zeyer nám líčí ženy krásné, dobré, ideální, jen výjimkou vyskytují se i ženy vášnivé. U našeho básníka pozbývá žena všeho kouzla, aby se jí muž kořil. Tot zejména vysvítá z dalších tří románů. Schwálně se velebí výstřednost zla. Nazval je romány tři magů a jest to vlastně jen jeden mág neboli démon, který hraje hlavní roli pod různými jmény, v nichž zachyceno mnoho z vlastních, skutečných příběhů. I přítel žil a odešel jako diplomat kamsi do Orientu. Místem děje je Vídeň, Benátky, Praha.

Román *Manfreda Macmille*na hned v úvodu nám prozrazuje, že tu jde o vylhané příběhy. Žena neměla k hrdinovi přístupu, žil sny jako skutečnost. Nejraději má ty, již jsou mimo obě pohlaví. Při představení Cagliostro od jakéhosi Waltera Mora je obzvláště dojat. Odvádí přítele do rodinného paláce ve Vídni a tam mu ukazuje síň Cagliostrova. Je tam i jeho obraz, jemuž je Manfred velice podoben. V té síni nejraději prodlévá, zapisuje své sny. Chtějí vyhledat Mora, jedou za ním do Prahy. Na Bílé hoře v opuštěném zámečku chce se ho zmocnit kouzly, přivolá prý ho, vyjde za ním do noci, až konečně Manfred zmizí v temnotě navždy. Žena nemá místa v tomto skrovném ději, jen noční strašidelné vidiny a čarování. Zbožně naslouchají duši slavného města Prahy, velebí obzvláště chrám svatého Jakuba jakožto visionářskou procházku do středověku, uchvacuje ho oltář a s nadšením pohlíží na skvělý, bělostný náhrobek, navštěvuje i zajímavý chrám sv. Jindřicha. Vůbec možno říci, že Karásek je největším básníkem pražských kostelů.

Scarabaeus je z jeho románů nejrozsáhlejší a má typické známky dekadence v nejvyšší míře. Přes to jej kri-

tika přešla mlčením, i když vyšel loni po druhé. Gaston Bérvalde d' Anrade nechce žít. Vtom v Terstu setká se s dvěma mladíky, jde za nimi do Benátek. Hynul všemi mukami zvýšené citlivosti. Cítil pod životem úmornost a pod láskou hnus, pomýšlí na přátelství s nějakým mladým hochem. Oni dva přátelé se rozejdou a Gaston seznámí se s Orestem, který se k němu nastěhuje. Obléká se v různé šaty, ale při tom vzpomíná na bývalého druha Marcela, až zmizí, patrně za ním. Gaston se tedy vypraví za nimi a najde jen Marcela v opuštěném paláci. Tam Marcel oddává se snům o zlu a zločinnosti, zbožňuje Marii Madeleinu, ženu zločinnou, jejíž náhrobek je uprostřed nádvoří, omývaného vlnami, chce se dopátrat tajemství jedu, vidiny se kupí k vidinám, sen na sen. Hrdina chce rehabilitovatí zlo, propuká tu rozkoš z mrtvol, zbožňuje zločín, mluví o kráse zločinu, kdežto dobro prý je proti přírodě, příliš jednotvárné, stejné. Duchaplná theorie vyplývající důsledně z názorů estetických. Je tam řeč o sexuální magnetisaci, shon za požítkem vybraným, zeslabujícím, touha po fosforeskujících vášních, sny o morbidní lásce. Proto bylo nutno, aby si autor vybral za nositele děje tři mladíky z vymírajících šlechtických rodin, aby aspoň trochu ty sny byly pravděpodobny; jen ti majíce dostatek nebo spíše přebytek všeho, jsou omrzeli životem, mají kdy na cestování, rychle se seznamují bez zřetele k národnosti a oddávají se snům. K tomu všemu jsou velmi vhodným prostředím Benátky s celou svou historií, s opuštěnými paláci a věžemi. Opravdu mohutný sen originální. Na obyčejnou lásku hledí velice skepticky: »Láska, dá-li už něco, dá ti pouze krásný počátek. Stav onoho poblouznění smyslův, onoho deliria erotického, kdy se zatemní duše, aby nemyslila na nic, než na osobu, již miluje, může míti krásu dokonalého požítku alkoholického. Pak přijde vystřízlivění, láska se končí hnusem. Vidíš osobu, již miluješ, nyní horší, než jest, jako jsi jí před tím viděl lepší, to jest obvyklá optika lásky.«

Třetí díl této trilogie román *Ganymedes* vyšel knižně nedávno po prvé. Radovan, abiturient gymnasia, potomek šlechtické rodiny, s ženskou duší, zamiluje se do Angličana Morrise, jenž ho odmítne stejně jako jeho matku a sestru. Sochař Jörn, Žid z Dánska, (v dekadenci ná-

rodnost není ničím!) vytvoří sochu podle Radovana, neboť »je něco morbidního v jeho těle. Stoupá z něho, z jeho štíhlých, skoro dětských údů dráždivá rozkoš mdloby a smrti. Ano, něco jako umučeného je v něm.« Žid dovede tu sochu oživit podle kabalistického nápisu na hrobě rabbiho Jehudy Lva. Po smrti Dánově odnese si ji Angličan. Za jeho nepřítomnosti vnikne tam Radovan, oživená socha padne na něho a zabíjí jej. Proč nazván Ganymedem? Syn trojského krále Trosa a nymfy Kallirhoé pro krásu byl unesen orlem na Olymp, kde se stal číšníkem Diovým. Radovan necítil již bolesti ani v mozku, ani v těle. Byl Ganymedem, jež si odnášel Orel do své říše za kořist, do skvělé, nadpřirozené krásy. Tento román je z trilogie nejucelenější, velice zhuštěný, mnohem střízlivější nežli předchozí, přijatelný mnohem širší obci čtenářské. Vznikl po mnoha létech, je tu veliký časový rozdíl, odtud ten odlišný ráz. Nedávno zesnulý Arnošt Procházka pokládal Ganymeda za vrcholnou prósu Karáskovu. Kdo tedy chce poznati tento zvláštní směr literatury, musí aspoň tento román zařadit do své knihovny. Už proto je nám milejší, že se děj odehrává jen v Praze.

Legendy. Už v románech dával básník nahlédnouti do svého nitra, jak se v jeho srdce hluboko vryly pražské kostely. Vždyť poslouchal na pražské universitě jeden rok i theologii. Tato záliba přivedla jej do středověku, začal psáti legendy. Zdálo by se, že snad nenáleží do okruhu jeho tvorby, když tak rád líčí výstřednosti, když jeho hrdina velebí zlo. Než závažné události jsou pravým živlem romantismu. Ovšem i v těchto knížkách, nevelkého rozsahu najdeme stopy, charakteristické pro našeho spisovatele dekadence. Vybírá si příběh *Raymunda Lulla*, aby mohl vylíčiti tu hrůzu a zděšení, když světák poznává, že miloval tělo, rozežnané rakovinou. Trásl se ošklivostí, měl pocit nejohavnějšího zločinu, jež kdy mohl kdo spáchat. Zjeví se mu jeho imaginární milenka a takto k němu hovoří: Byla jsem Krása, jež vám ukázala svůj rub. Probudila jsem vás z klamu. Vytvořil jste si obraz, čeho jste nemohl ve skutečnosti nikdy naléztí. Bylo to mou vinou? Vrátila jsem věci v tvary, jaké mají pravdu. Toť jsou názory, známé už z románů a morbidním zálibám odpovídá právě tento způsob obrazu, pohled na rozkládající

se tělo milencino poučí ho, že vše je mar-nost, filosofie i věda že je hovor dětí, zdej-ší svět nic. Osvobodí se od bývalého živo-ta, aby se stal kazatelem a mučedníkem. Jeho život byl snem. Získával lidi mystic-kou láskou. Jak teprve ho lákala *Legen-da o ctihodné Marii Elektě z Ježíše* (vydal Kuncíř v úpravě Víkově) když může líčiti zázračné události v Pra-ze, kdy tato věrná služebnice Boží, zakla-datelka kláštera bosých karmelitek, opou-ští svůj hrob, aby zasedla na svém trůně s křížem a lilií v rukou a vlévala životní sílu v duše, jež se k ní uchylují. Není to legenda stará, básník připojuje úvahy, svírá ho skepse, objasňuje svůj poměr k ní: Stojím na schodech. Vráťím se ještě někdy k nim (karmelitkám)? Budu toužiti, bych vdechoval zase těžké, husté ovzdu-ší starých, legendárních příběhů? Protla-čím se k desce náhrobní, položím na ni tvář a budu naslouchati, je-li v hrobě ně-co živo, doutná-li tam jiskra života? A mlčící klášter odpovídá našim pochybnostem.

V Posvátných ohních Salome posílá svou hlavu lovcí gazel, když mar-ně toužila po jeho lásce; Don Inigo spatří dívku, vedenou na popravu, jejíž Bůh byl složen ze židovských i křesťanských prvků. Proniknut tajemným fluidem vidí ji všude, i v klášteře, kde hyne před sochou, jí podobnou. A kouzelník Šimon podléhá v zápase se sv. Petrem, poněvadž jeho srdce změnilo prázdnotu života i lhostej-nost výšin. Sv. Klára jde navštívit sv. Františka, jehož viděla v představách, (lí-bávala kříž vášnivě!); nalézá starce, zbož-ňovala někoho, koho nebylo. Z mrtvého světce Šebestiána padají růže vášnivé ne-beské lásky, Lucina se opájí jejich výde-chy. V kratičkém *Zlatém triptychu* svatí tři králové dožívají se s Kristem nej-tragičtější nocí, když sní o jeho pozemské moci a velikosti a zatím najdou ho mezi lotry. Sábská královna, zdrčena hrůzou osudu, poznává, jak pochybila odmítajíc z hrdosti lásku. Ještě nejdůležitější jsou *Barokové ol táře* (Hyperion, úprava Boudova), obsahující Františkánskou le-gendu, Pokání sv. Pelagie a Sen Luitgar-din. Celkem je viděti, že básníkovi nešlo o to, aby jen vyprávěl prosté a dojmavé příběhy; velmi často vkládá symbol a hlubší smysl. Každý pozná, že Karásek je do jisté míry pokračovatelem Zeyerovým. Oba dva milují sny a vše výjimečné, oba

se opájejí křesťanstvím. Kdežto Zeyer přistupuje k svým látkám pokorně, prostě, trpělivě, s upřímnou vírou křesťanovou. Karáska láká křesťanství z důvodů estetických, jeho hrdinové překypují i pohan- ským rozkošnictvím, jsou ovládáni tajnými silami a fluidy. Proto jeho oko tak rádo spočine na renesanci. Ale po stránce jazykové může býti dílo Karáskovo vzorem dnešním spisovatelům; krásný, jemný sluch, ušlechtilý výraz. A není tu ani obvyklých gramatických chyb, jaké dnes nacházíme skoro u všech mladých spisovatelů. I pravopis řídí se »Pravidly«. Ze všeho toho je zřejmo, že Karáska nelze škrtnout z literatury, aby nebyla porušena logická spojitost. Jeho prósa, plna ly- rismu, chuda dějem je přechodem k moderní povídce a nejmodernější i t. zv.

kubistické. Proto je nespravedlivé, že se jeho dílo pomíjí, když na př. Karásek není uveden v České lyře Procházkově, ač je tam každý, kdo něco vůbec kdy napsal!! A jeho sbírky básní dočkaly se už několika vydání! My katolíci nemusíme se stydět, že jednou redigoval Týn, že svým pérem pomáhal rozptýliti temno; přečtěte si jen jeho názory o Bílé hoře, Jiráskovi a j. Naopak musíme litovatí, že se podobný časopis neudržel, dnes by jistě shromáždil kolem sebe mnoho mladých nových sil, hlásících se k našim ideálům. Arše v dalekém Olomouci těžko se to asi podaří. Jen to je jisté, že Karásek katolíkem byl a katolíkem zůstal, že se o něm v umění vždy bude mluvit a že by nebylo na škodu, kdyby dnes býval ještě stál v našich řadách.

František Leubner:

JACOBÆA DE SEPTEMSOLIIS.

*Serva Altissimi,
sancta nobilisque Romana.*

*Vím, v Jeho srdci svatý planul vděk,
„můj bratře-sestro!“ ač mě zval jen chladně
své svatosti i mé cti nezávadně,
by slinou netřísnil nás pomluv jek.*

*Čiř vody jsem mu dala, chléb a lék,
chud, nemocen kdy Římem bloudil hladně,
ač perly bohaté kryl duše na dně.
Byl pochopen. Jím nový počal věk.*

*Kdež Marii mu chápavou vždy byla Klára,
já za svůj nehanbím se chudý úkol Marty,
co k němu mne i z dálky smutná vede tucha.*

*Zde plátna pohřební a vosk. Zda Bůh mě kdrá,
že jízvy mrtvých jeho dlaní tisknu na rty?
Pak z bratří rukou v zem jej přijmi krypta hluchá.*

K západu 1911.

O STROFICKÉ SKLADBĚ PODOBENSTVÍ.

Podávám překlad z Evangelia Svatého Lukáše (XV, 11—32), z něhož je vidno, jak lze podobenství o marnotratném synu bez násilí rozdělit v osm souměrných strof. Každá strofa má po čtyřech verších o dvou neb o třech členech (stíších). Bez obtíží bylo by možno každou strofu rozdělit na dvě polostrofy o dvou verších. Rytmus veršů a stíchů jest více nebo méně dokonalý. Je toto ladné rozčlenění čirá náhoda? Jistě dodává obsahu jen více krásy.

Rovněž skladba. Podobenství o fariseovi a publikánovi, které čteme v Evangeliu Svatého Lukáše (XVIII, 9—14), podobá se velmi skladbě

»Podobenství o marnotratném synu« a je obzvláště zdařilá.

Podobně jako v biblických knihách Starého Zákona, lze i v Novém Zákoně některé výroky Kristovy rozčlenit stichometricky, za každým logickým celkem učiniti mezeru, a shledáme k svému překvapení strofy více nebo méně pravidelně vyvinuté. Malá nepravidelnost tu a tam se vyskytující jest jen variace, která dodává strofě více umělecké ceny. Zdá se, že staří milovali takovou rytmickou a strofickou skladbu, ježto dodávala řeči krásy a byla také pomůckou mnemotechnickou.

Podobenství o marnotratném synu.

Jeden člověk měl dva syny.

Mladší z nich řekl otci:

»Otče, dej mi díl statku,
který na mne připadá«.

Rozdělil jim tedy majetek.

Po nemnoha dnech mladší syn všecko sebrav

odešel do daleké krajiny,

a tam rozházel svůj statek

živ jsa prostopášně.

Když všecko utratil,

nastal po té krajině veliký hlad.

Když počal míti nouzi, šel

a uchytil se u jednoho občana té krajiny;

ten ho poslal na své pole,

aby pásł vepře.

Tu si přál naplniti břicho lusky,

které žrali vepři,

ale nikdo mu jich nedával.

Všel tedy do sebe a řekl si:

Kolik nádeníků v domě otce mého
má hojnost chleba,

kdežto já zde hynu hlady.

Vstanu a půjdu k otci svému

a řeknu mu: »Otče,

zhřešil jsem proti nebi a před tebou;
již nejsem hoden sloužit tvým synem.
Nalož se mnou jako s jedním ze svých nádeníků.«

Vstal také a šel k otci svému.
Když byl ještě opodál,
otec jeho spatřil ho,
a hnul byl milosrdenstvím;
i dal se do běhu, padl mu kolem krku
a zulíbal ho.
Tu řekl mu syn: »Otče,
zhřešil jsem proti nebi a před tebou;
již nejsem hoden sloužit tvým synem.

Otec však řekl svým služebníkům:
»Rychle přineste nejlepší roucho a oblecte ho,
dejte mu prsten na ruku a obuv na nohy;
přiveďte také tučné tele a zabijte je;
a jezme a veselme se,
neboť tento syn můj byl mrtev
a zas ožil,
byl ztracen
a jest nalezen.

I počali se veselíti.
Starší syn jeho byl na poli;
když přicházel a blížil se k domu,
uslyšel hudbu a tanec.
Zavolav si jednoho ze služebníků
otázal se, co to jest.
On mu řekl: »Bratr tvůj přišel
a tvůj otec dal zabít tučné tele,
protože ho má zase zdravého.«

I rozhněval se a nechtěl vejíti.
Tedy otec jeho vyšel, počal ho volati.
On však odpověděv řekl otci: »Hle, tolik roků ti robotuji,
a nikdy jsem příkázání tvého nepřestoupil.
A mně jsi nedal nikdy ani kozelce,
abych se poveselil se svými přáteli.
Ale když přišel tento syn tvůj,
který prohýřil majetek tvůj s nevěstkami,
zabil jsi mu tučné tele.«

On však mu řekl: »Synu,
ty jsi vždycky se mnou,
a všechny věci mé tvé jsou,

veselí se však
a radovati se náleželo,
neboť tento tvůj bratr byl mrtev
a zas ožil,
byl ztracen
a jest nalezen.«

Podobenství o fariseovi a publikánovi.

Některým lidem, kteří v sebe důvěřovali,
že jsou spravedliví,
jinými však pohrdali,
pověděl toto podobenství:

Dva lidé vstoupili do chrámu,
aby se pomodlili,
jeden fariseus
a druhý celník.

Fariseus postaviv se
takto se modlil v duchu:
»Bože, děkuji tobě,
že nejsem jako jiní lidé,
lupiči, nespravedlivci, cizoložníci,
nebo jaký jest i tento celník.
Postím se dvakrát za týden,
desátky dávám ze všeho, cokoli získám.«

Ale celník stoje zdaleka
nechtěl ani očí pozdvihnouti k nebi,
nýbrž bít se v prsa svá a říkal:
»Bože, buď milostiv mně hříšnému!«

Pravím vám: Tento odešel domů ospravedlněn,
onen nikoliv;
neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen,
a kdo se ponízuje, bude povýšen.«

FRANTIŠEK PALACKÝ HISTORIK.

O Palackém možno psát jako o historikovi a politikovi. Historik i politik mají též předmět — dějiny. Ale mezi oběma jest rozdíl. Pro oba sice platí zákon kauzality, historik kausálních spojení hledá, politik je působí. Historik táže se po příčině, proč?, hledá causam efficientem, politik zase táže se, co se stane?, jaký výsledek?

Mám na mysli Palackého historika, postup jeho práce. Již mládí Palackého (nar. 14. června 1798 v Hodslavicích na Moravě) je zajímavé. Rodem Moravan, do škol chodil na Slovensku, pracoval v Čechách. Náležel tak všem třem větvím národa československého. V rodišti jeho stýkala se národnost česká s německou, katolicismus s Českými Bratry. Sám Palacký byl protestant. V jeho mládí důležitou úlohu měla studia v Prešpurce (Bratislavě), cílém středisku duševního života, s národními snahami československými, německými a maďarskými. Zde pobyl více než deset let a upevnil svůj názor životní. Po studiích měl se stát evang. knězem, ale r. 1823 rozhodl se pro vychovatelství a další studium. Studoval především cizí řeči a naučil se mimo češtinu a němčinu, latině, řečtině, hebrejštině, francouzštině, angličtině, italštině, portugalštině, ruštině, srbštině, staroslověnštině, polštině a maďarštině. V Prešpurce prodělal i náboženskou krisi a znova se vrátil k víře, ale našel zde i víru národní. Stal se pomocníkem Palkovičovým, a kupoval si knihy (Thámův Slovník, Pelcovu Kroniku českou, Hlasatele) a sám začal pracovat literárně. Nejsa spokojen svými úspěchy v lyrice, rozhodl se pro epiku a tragedii. Ale již r. 1816 rozhodl se věnovat vědě. Studoval esthetiku. Pak se chtěl věnovat geografii, jazykozpytu, překládal i Platona, a na konci svého pobytu v Prešpurce rozhodl se pro politiku a historii.

Četl zprvu, co mu přišlo do ruky. Seznámil se s kronikou Dalimilovou, Hájkovou, s Veleslavínem i Harrantem a Komenským, četl kritické vydání Hájka, i cizí dějiny, ano dobu husitskou, pro níž se především rozhodl, studoval z Hájka. Obrat způsobil Benediktí v polovici roku 1819. Přišel z Jeny a přinesl nové názory

profesora Ludena, nadšeného německého nacionála, důraz kladoucího především na to, že jenom národní dějiny mohou vychovávat k pravému vlastenectví. že jenom studiem dějin vlastního národa lze poznati ducha jeho, individualitu jeho, a láska k vlasti že tkví jen v lásce a pěstování duševní zvláštnosti a svéráznosti jeho ve všech oborech práce duševní, ve všech projevech žití« (Pekař: Palacký, 38). Myšlenky tyto přijímá Palacký a studuje pilně a rozhoduje se, že napíše dějiny národa českého a jest svým úkolem tak nadšen, že píše Kollárovi: »Nelze mi žítí, nebudu-li moci do vlasteneckého dějepisu se dátí. Aspoň Husitstvo, budu-li živ, jistě popíši«.

Příprava Palackého pro sepsání dějin českých v Prešpurce byla po většině theoretická, theorie pojetí dějin. Palackému konečný cíl historie jest poučný. »Historik má mítí vynikající mravní interes, bez víry v božství není pravé vědy dějepisné, pravda jest cílem bezprostředním, ale třeba mítí schopnost pravdu poznati a odvalu ji pověděti, nevnášeti do dějin vlastních zamilovaných názorů, ale dějiny z nich samých vykládati, třeba dokonale shledati prameny, učeně ovládnouti a kriticky roztríditi látku, ale především třeba mítí ducha, abychom materiál správně pojali, ducha událostí a jednajících osob pochopili a celé období spojili s principem vedoucí myšlenky« (Pekař, 42). Palackému »historik jest umělcem, dovede-li určitě a jasně vylíčiti vnější život svého předmětu jako odlesk jeho života vnitřního«. Historie jest učitelkou národů, »dějiny pokladem zkušeností, které nabyt národ na dráze svého života, zrcadlem ctností a nectností jeho« a konečně dějiny jsou »paměti rodinné, podávané od otců k synům a vnukům«. Při definici historie Palacký praví: »Dějepis jest představa všeho, co se stalo, obnovená řečí« a »dějepis ve vyšším smyslu je věrné a tudíž, jakž nutno, i organické vylíčení jednotlivých momentů, vynikajících z masy událostí«. Dějepis Palackému jako jeho životní filosofie jest idealistický. »Život bez ideálů jest nepamatný a proto ani vypravován býti nezasluhuje.« Historie hledá pravdu, ona

»žádných cizích oumyslů na poli svém nestrpí; žádat sama ze sebe vyvíjena i vyvíjena býti. Proto já se jí v službu neoddávám, abych ji z německých pazourů vytrhl, ale abych ji v pravdě její poznal, i jiným oznámil, padni komu padni.« V tomto smyslu dívá se Palacký na úkol historika a přál si jen: »Ó, by mi požehnal Bůh s hůry, abych život svůj vlasteneckému snažení tomuto posvětili mohl, aby skutečně ve mně onen ideál spisovatele a vlastence, jež ustavičně nosím v prsou svých.«

Do Prahy přišel Palacký 11. dubna 1823. Stál při Jungmannovi a zároveň s Dobrovským. Dobrovský, ač se lišil v mnohém v názorech od Palackého, ujal se mladého vlastence, aby jej zabezpečil hmotně a uvedl jej do rodiny hrabat Šternberků. Co dělal Palacký první dobu v Praze, píše sám Kopitarovi: »Moje denní zaměstnání nyní jest luštění zkratky rukopisů, opisování diplomů, bully a pod., kopírování titulů českých knih a referování o jejich obsahu a formě.«

Styk s hrabětem Františkem Šternberkem znamenal pro Palackého mnoho. Hrabě byl vlastenec duchem, třebaš češtinu dokonale neovládal. Na podnět Dobrovského svěřeno Palackému, aby sepsal stručné dějiny rodu Šternberského. A práce tato nejen že zapracovala lépe mladého historika, získala mu také hraběte, že dal mu obživu, ročně 200 zl. stříbrných a doporučení pro podobné práce u Černínů, Kinských, Martiniců. Učená Společnost pověřila jej vydáváním českých letopisů XV. století a konečně stavové čeští nabídli, aby pokračoval v Pubičkových dějinách českých.

Palacký sám toužil se státí úředníkem »Společnosti vlasteneckého Musea v Čechách« (dnešní Národní museum), ale finance Společnosti a j. okolnosti tomu nedovolovaly. Cítil zklamání, pracoval dále po archivech i mimo Prahu (v Třeboni, Roudnici, Jindř. Hradci, Duchcově, Děčíně, Drážďanech, Herrnhutu a j.). Zatím hr. Šternberk jmenoval jej svým archivářem s 500 zl. ročně.

Sotva dokončil Palacký vydání Starých letopisů, vyjednával s ním Dobrovský r. 1826 o kritickou práci o starých pramenech českých, na niž již r. 1804 byla beze zdaru vypsal Učená Společnost odměnu. Práce měla obsahovatí vedle živo-

topisných dat kronikářů kritické ocenění vydaných rukopisů a posouditi jejich hodnověrnost. Palacký nabídku přijal a výsledek své práce shrnul ve »Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber« (1829). »Würdigung« sama již zajistila jako znamenitý čin vědecký místo znamenitého historika. Sepsání této práce souvisí s přípravou na pokračování dějin Pubičkových. Jako Würdigung jest jedinečná práce svého druhu o dějinách českých, tak v Palackém zrálo rozhodnutí místo pokračování v dějinách Pubičkových napsati znovu celé české dějiny, které dosud předstíženy nebyly.

Palacký usnesením sněmovním určen za českého stavovského historiografa (1829). V pamětním spise stavům českým rozvinul z části svůj pracovní program; sepsati dějiny české asi v pěti svazcích, vydati diplomatář a listář český z doby předhusitské. Ale zároveň hlasá se zde již nový názor na historii. V popředí kladen důraz na vnitřní vývoj národa, na stránku kulturní, právní, hospodářskou a církevní. To již je stanovisko moderní.

Na sepsání dějin pracoval Palacký již od r. 1827. Bylo nejdříve nutno udělati práce přípravné, sháněti, tříditi a hodnotiti archiválie, namnoze konati přípravné studie jednotlivých oddílů, takřka mnohou cestu nepovšimnutou odkrývatí a prorážeti. Bylo k tomu potřebí nezdolné vůle a energie, značného nadání a lásky k minulosti národa, neboť práce podniknutá zdála se bez konce. Palacký sám brzy viděl, že k napsání celých dějin českých nestačí. Proto rozhodl se sepsati je do roku 1620, ale víme, že i zde bylo mu ustoupiti k roku 1526. Tím však pracovní program jeho neutrpěl; velikost jeho, mnohost látky a její rozdělení stala se základnou dalším, kteří na ní pracovali až k dnešnímu dni, a budou pracovatí ještě generace příští.

Prvotiny svého studia a vůbec menší práce uveřejňoval v Musejníku. I Musejník vznikl z práce jeho. »Časopis pořádný jsou hodiny, na nichžto se národní literární život ukazuje... On jest divadlo vlasti, na němž synové její ke zvelebení matky své společně usilují«. Původně založeny časopisy dva; český a německý. Oba redigoval Palacký. Správa musea přála více německému, přála si, aby byl vědecktější, ale nenalezl dosti odběratel a zanikl. Český »Časopis společnosti vlaste-

neckého Musea v Čechách« vychází do-
sud se změněným titulem »Časopis Národ-
ního musea«.

Jako redaktor octl se Palacký ve stře-
disku literární práce, ale nečetná tehdy
společnost česká nebyla jednotna, přela
se o »í« a »y«, »v« a »w«. Palacký o tom
praví: »Vůbec jest pak mé mínění, aby-
chom se nejprv naučili správně česky
mysliti a teprv pak česky mluvíti a psáti.«

»Palacký dovedl získati Musejníku i
74letého Dobrovského, jenž napsal tam
první český článek svůj (Slovou-li Slova-
né od slávy či slova?). Byla to událost své
doby přímo senační. Čeho si vroucně, ale
marně přáli všichni vlastencové, toho do-
sáhl sotva 30letý Palacký sám jediný. Mu-
sejník přinesl ukázkou epických básní V.
Nejedlého, verše Hněvkovského, bajky
Zahradníkovy, významné články od Jung-
manna, básně i prósu od Kollára, Čelakov-
ského, Vinařického, Chmelenského, Kou-
bka, Marka a j. Ale vedle belletrie přinášel
časopis vědecké články z péra Šafaříko-
va, F. A. Vacka a Svobody, divadelní re-
ferát od Chmelenského, sledoval pilně li-
terární produkci novočeskou, a přinesl
několik významných posudků o české po-
esii (Čelakovský, Mácha, Erben), zpravo-
val o literárních událostech v Uhrách, v
zemích jihoslovanských a v Polsku. Lvi
podíl na příspěvcích náležel však redak-
toru samému« (Chalupečný, 69). V Musej-
níku a v publikacích Učené společnosti
nauk uveřejňoval zprvu Palacký studie
národopisné, při níž byla patrna jeho ve-
líká znalost filosofická. Sem patří také
malý glosář staročeský, cenný též pro dě-
jiny sociální.

S filologií a etymologií — kde Palacký
mistrem — souvisí historická topografie.

Topografické studium bylo sice tehdy
trochu módou, ale Palacký pohroužil se v
práci s celou silou, chtěl popsatí místo-
pis Čech předhusitských a pokračovati až
do století XVI. Nutnou zde byla drobná
práce archivní, na základě listin z doby
předhusitské. Pracoval zde několik let,
neboť, jak sám přiznal, šlo zde o dějiny
asi 15.000 míst. V práci mu pomáhal mla-
dý adept historie V. V. Tomek. Práci
však nedokončil, pro nepřízeň situace;
provedl ji z části August Sedláček v Hi-
storickém slovníku království Českého, a
v Hradech a zámcích. Z prací Palackého
sem dlužno uvésti Pomůcky k topografii
kraje Budějovického, Historie statku

Lobkovského (Č. Č. M. 1836), Historické
zprávy o lidnatosti země české (Č. Č. M.
1834), Rozbor etymologický místních jmen
českoslovanských (Č. Č. M. 1834). Ohlídka
ve staročeském místopisu, zvláště krajů již
poněmčených (Č. Č. M. 1846), Nesnáze
starého místopisu a Kostelcové v Čechách
(Č. Č. M. 1851), Zlomky staročeského mí-
stopisu (Radhost II.). Nejdůležitějším plo-
dem místopisných studií je Popis králov-
ství Českého z r. 1848, seznam míst s po-
čtem obyvatel dle úředního popisu z r.
1843.

Současné s topografií šla genealogie.
Vedle Rodopisu někdy pánů z Cimburka
máme zde jen »Počátky rodopisu a místo-
pisu českého a moravského (příloha I. dí-
lu Dějin).

Netknutý byl stále český diplomatář.
»Bez diplomatáře a epistoláře českého ne-
lze učiniti kroku v českých dějinách,« pra-
ví 1831 stavům českým. Podpory nenašel.

Rozhodl se tedy, že si založí sám sbír-
ku listin do XIV. století. Vydal se proto
na cesty archivní nejen na půdě domácí,
ale pustil se za hranice. Pracoval v Lipsku,
Mnichově, Vratislavi, Olešnici, Berlíně,
Paříži, Drážďanech, Ochranově, Jeně, Ří-
mě, Miláně, Benátkách a j. Pročetl přes
50.000 listin, mnohé z nich opsal. Teprve
r. 1843 dostalo se mu podpory, aby si zjed-
nal pomocníka. Tehdy měl opsaných již
přes 4000 listin.

K pracem přípravným náleží také stu-
die »Všeobecný staročeský kalendář«
(Č. Č. M. 1829). A pak »O důležitosti sta-
rých desk zemských r. 1541 pohořelých a
o potřebě i způsobu obnoviti je, pokud
možná, zase (Č. Č. M. 1863) a Ueber
Formelbücher, zumächst in Bezug auf böh-
mische Geschichte« s úvahou o formulár-
řích a jejich ceně pro dějepis. Ku zjištění
dat úředníků zemských vydal 1832 »Pře-
hled současný nejvyšších důstojníků zem-
ských i dvorských ve král. českém od
nejstarších časů až do nynějška.«

Materiál archivní stále rostl. Bylo nut-
no jej publikovati, aby při sepisování dě-
jin mohl se na něj Palacký odvolati. Do-
šlo proto vedle Pramenů dějin českých r.
1840 k založení Archivu Českého, kde vy-
cházely by písemnosti české do r. 1526.
Šlo tu ale také, jak praví Pekař, o to, po-
stavití polozněmčilému národu před oči
bohatství, jazykovou čistotu a svéráznost
českých památek listinných z XV. stol.,
české korespondence starých šlechtických

rodin českých, jichž potomci namnoze již sotva česky uměli. Palacký sám vydal 6 svazků. Ve vydávání se stále pokračuje.

Hlavní zájem obracel Palacký k době husitské. I zde před sepsáním dějin byl nucen k monografickým studiím. Jednak špatná edice Höflerova husitství »Geschichtsschreiber der hussitischen Bewegung« byla Palackému nejen pobídkou k polemice, ale také k samostatným pracem: *Documenta Mag. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam illustrans* (1869). *Monumenta conciliorum generalium saec. XV.*, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges* (1873), *Předchůdcové husitství v Čechách* (1842, Radhost II.), *Zur Geschichte des grossen Zwischenreiches in Böhmen 1439—1453* (Č. Č. M. 1827).

Nehledíme-li k ostatním pracem Palackého — *Tadeáš Kosciuszko* (1819), *Denník poslu krále Jiřího ku králi Franskému Ludvíkovi XI. l. 1464 vyslaných* (1827), *O válečném umění Čechů v XV. století* (1828), *Rada králi Jiříkovi o zlepšení kůpectví v Čechách* (1828), *Král Ludvík a řeč česká* (1828), *Paměti Pavla Korky z Korkyně* (1829), *Výpisy z pamětí Karla z Žerotína* (1829), *Charakteristika pana Bohuslava ze Švamberka a paní Magdaleny Švamberské rozené z Šellenberka* (1830), *O panu Zavišovi z Rosenberka* (1831), *Umučení sv. Václava, podle legendy slovanské* (1834), *Pana Floriána Griespeka z Griespachu naučení ouředníkem hospodářským dané a téhož řád selský čili artikulové soudní z r. 1588* (1835), *Pana Vojtěcha z Pernštejna zřízení o správě hradu a panství Potenšteinského i Litického* (1835), *Sedmnáctero psaní o zášti mezi Jindřichem z Dubé a na Humpolci a Petrem Malovcem z Pacova r. 1413* (1836), *O ruském knížeti Rostislavovi, otci královny české Kunhuty, a rodu jeho* (1842), *O stycích a poměru sekty Valdenské k někdejšími sektám v Čechách* (1868), *O Přibíkovi Pulkavovi z Radenína a jeho kronice české* (1869), — nutno všimnouti si ještě kritických prací o právu a zřízení. I zde konal průkopnickou práci, jak ukazuje jeho *Pomůcka ku poznání řádů zem-*

ských království Českého v druhé polovici XIII. století (1831), *Pomůcky ku poznání staročeského práva a řádu soudního* (1835) a *Právo staroslovanské*.

Celá tato řada prací směřovala k sepsání *Dějin národu českého v Čechách a na Moravě*. Původně, jak řečeno, mnil Palacký sepsati celé dějiny české, pak omezoval se po r. 1526. Souborný svůj plán naznačil v *Stručném přehledu dějin českých doby starší*, ale okolnostmi přinucen sleviti k r. 1526.

Palacký své dějiny vydával nejprve německy. První díl *Geschichte Böhmens* vyšel r. 1836, od března 1848 vycházely také česky.

Zde rozvinul Palacký definitivně svůj názor na českou minulost. Jest mu zápasem Slovanstva proti Germánům, zápasu to, jenž odpovídá odvěkému úradku božskému. Rozdíly živlu slovanského a germánského, působící na sebe, jako dva různé póly, přejal Palacký z Herdera. Z lásky k národu a Slovanstvu idealisoval slovanský pravěk v duchu romantickém, líče slovanskou idylu demokratické svobody proti sveřeposti a krutosti germánské, spoléhal na pravost rukopisů *Zelenohorského* a *královédvorského*. Zápas slovanско-germánský jeví se mu jako zápas demokracie s aristokracií; začíná za Přemysla I. Otakara, zmohutněl v husitství. Kultura západní teprve uvedla lid selský v porobu, rozdělila národ na pány a poddané.

Dnes tvrzení Palackého v I. díle jsou novým studiem opravena. Palacký neznal u nás otroctví a j., ale zápas dvou živlů, dvou kultur, jest potvrzen. Sám politicky stál v tomto zápase, aby bojoval pro národ. Přítomnost burcoval skvělou minulostí a dopřáno mu, aby ideály svého mládí uskutečnil. Ukazoval, že jen v práci bez odpočinku a bez odkladu, v horlivé mravní snaze, v pokroku a vzdělání srdce i ducha, v snahách soustředěných v obranu a nesených pravdou a právem je slib a znamení spásy. (Pekař). Dějiny potvrdily jeho snahu a daly jeho národu to, oč Palacký bojoval. Jen jednoho národu zapomíná, svornosti národní!

NÁBOŽENSKÁ POCHYBNOST.

Stav otázky. — Příčiny náboženského pochybování. — Bludné představy o vědě. — Neznalost přirozenosti a potřeb lidského ducha. — Nelibost, lhostejnost, nevědomost. — Indifferentismus, hlavní nepřítel křesťanství. — Mravní poblouzení, v patách za ním rozumové. — Pravá moudrost a sofistika. — Osud pochybovatele.

Před osmnácti stoletími stáli si naproti dva mužové, v nichž veliké protivy onoho času — veliké protivy všech časů — svého úplného výrazu došly, Kristus a Pilát; světlo proti tmě, pravda proti lži, spravedlnost proti nespravedlnosti, naděje proti zoufalství. Pilát ho zapřisahal, aby vyznal, kdo jest: A Kristus odpovídá: „Já jsem přišel, abych svědectví vydal o pravdě.“

Tu se obrací Pilát pryč, napolo pochybuje, napolo se tázaje, dí: „Co jest pravda?“¹⁾

Římský soudce zoufá nad pravdou. Zajisté že jako většina souvrstevníků jeho, tak i on už se vzdal pantheistických mytů své doby; než i mnohonásobným způsobem si odporující a navzájem se potírající systémy filosofické nepodávaly mu žádného uspokojení. Snad ještě v duši jeho vše vyšší nevy-mřelo. Slovo „pravda“ na paměť mu uvádí ony dny, kdy ještě po ní toužil, ještě se nadíval, že smrtelníkům pravda dostižitelnou jest. Nyní však už veškeru naději pozbyl.²⁾ Nepodali-li mu učení učitelé hellenští a filosofové jeho věku žádného vyššího poznání, kterak měl nyní k němu přijít skrze muže galilejského, v rouše zločince?! Proto odpovídá s hořkou ironií, z níž vnitřní bezutěšitelnost mluví: Pravda! Ach, což jest pravda? Zdaž není vše jen mam a klam, sen?

Od oné navždy pamětihodné doby stojí Kristus před světem; až dosud mluví: Já jsem přišel svědectví vydat pravdě. Křesťanství jest ve světě, a nedá se ani upříti ani hanou zničit. Ono jest ve světě vzdor světa, který potírá; nelze ho ignorovat. Jestli největším, nejmocnějším, nejobsáhlejším zjevem, který svět kdy viděl; ovládá

¹⁾ Jan 18, 38.

²⁾ Veri nihil, omnia victa, dí Scipionův přítel, básník Lucillius, vzhledem k bohům. Frag. ex sat. lib. 20. Nejen básníci, jako Virgil, Ovid, Horác, též státníci, jako Cesar a Cato byli o tom srozuměni, že smrtí vše konec má. Sallust. Catil. 51 seqq. Víru v bohy, zvláště Lucretius, už dávno otřesl, a filosofie poskytovala podle Cicerona pouze pravděpodobnosti. Qua aest. Tusculan. I. 4. Eos, qui philosophiae dant operam, non arbitrari deos esse. De in vent. I. 29.

ducha lidského, jím hýbe; nelze mu ho zniknouti, všude se mu v cestu staví, žádá, musí býti vysvětleno. Ovšemže i tu opakuje se onen dvojnásobný úsudek, jehož se Kristus při svém prvním vystoupení dožil: „Jedni praví, že jest dobrý“, druzí však: „Nikoliv, nýbrž svádí lid.“³⁾ To jest otevřená, rozhodná víra, otevřená a rozhodná nevěra. Tato sotva u mnoha se nalézá; neboť směr ducha v přítomnosti jest opět náboženství více nakloněn a ona fanatická zášť proti křesťanství, která pokolení Voltairovu jakožto znamení filosofického vzdělání se zdála, jest dědic-tvím jen několika málo epigonů „filosofi-ckého století“.⁴⁾ Mnohem větší jest počet nerozhodných, po'ovičatých, k pochybování nakloněných. Tito nejsou sice zrovna nepřá-telé a protivníci křesťanské pravdy, před tím varuje je často vnitřní, jím samým nevy-světlitelný stud — jest to mocná náklonnost duše ke Kristu, která podle hlubokého výro-ku Tertullianova⁵⁾ z hloubi srdce skrz naskrz křesťanskou jest; nicméně však nejsou jeho ochotnými a neohroženými vyznavači. Uzná-vají sice ne bez nástinu nejvyšší nestran-nosti a duchovní svobody mocný význam křesťanství pro všestranný vývoj člověka jednotlivce, jakož i člověčenstva vůbec; ne-zřídka zajisté čerpají se z něho motivy pro poesii a umění!⁶⁾ Ale hlavní a nejhlubší zá-

³⁾ Jan 7 12.

⁴⁾ Sám náčelník obhájců racionalismu ve Francii Rénan (Etudes d'histoire religieuse, Paris 1857, preface), vyznává: »La génération suivante, qui, revenue a la vie interieure, a trouvé en elle le besoin de croire et d'être en communion de foi avec d'autres âmes. plutôt que de rester dans un sy-steme de negation devenu intolérable, a essayé les doctrines mêmes que ses pères avaient renversées.« V Německu jest hnutí materialistické posledního desetiletí v úpadku, jakož vůbec hluboce zasahu-jícím nebylo. Byloť živeno »míněnímí dilletantů«, jak Liebig (Přednášky o neorganické přírodě a organickém životě, sv. Augsb. všeob. nov. roč. 1856 str. 370 sqq.) dí »těm, jimž nevědomé a lehko-verně publicum (obecenstvo) věří, jakož nedávno předtím v pohybující se, pišící, mluvící stoly a zvláštní sílu ve starém dřevě věřilo«.

⁵⁾ De testimonis animae. Cap. V. Hace testi-monia animae quanto vera, tanto simplicia; quanto simplicia, tanto vulgaria, quanto vulgaria, tanto communia, tanto naturalia, tanto divina. Cf. Apolog. 17. C. Marc. I. 10.

⁶⁾ »Pour l'immense majorité des hommes la religion établie est toute la part faite dans la vie au culte d'idéal«, praví už zmíněný francouzský spi-

klad, na němž toto vše spočívá, i s nutnými a neúprosnými sousledky pro poznání a život — to vše se pomíjí. Před tímto vším stojí se jako před hádankou světovou; oproti všem jeho vážným požadavkům napolo s otázkou, napolo už zpředu o možnosti odpovědi pochybuji, nemají oni než jen totéž slovo: Co jest pravda? Tato nerozhodnost v nejvyšších otázkách života, pochybování o mravních a náboženských základních pravdách tíží jako alpský kámen tak mnohou duši, jež veškerý síly ducha ničí a veškerý život utlumuje, neboť jen kde jest vnitřní přesvědčení, tam jest též odhodlanost a čilost s nadšením k velikým činům, ke všeliké oběti, byť i sebetěžší byla. A netřeba se obávat, že se daleko s pravdou mineme, řekneme-li, že tento skeptický směr, pochybovačnost, nejhlubší ranou jest, kterou naše doba stůně. Pochybnost jest jen mocnou v boření; ale úplně neschopna něco nového nebo lepšího zbudovati, vůbec něco stvořiti.⁷⁾ Anať o všem pochybuje a v nejistotě ponechává, účinkuje, jakmile ve zdravý organismus se dostala, jako zhoubný jed, jež vždy hlouběji vniká. Neboť pochybování nezná mezí; člověk může, byl-li jednou touto ranou uchvácen, o všem pochybovati, pochybování dále rozšiřovati na vše obory náboženského, mravního a společenského života.⁸⁾

Proto pochybování zůstává u jednotlivce, jakož i u celých vrstev, kterých se zmocnilo, ohromnou prázdnotu, a jí v patách následuje noc, zármutek, duševní a mravní chudoba a smrt.

Stojí to tedy za to, abychom příčiny zkoumali a zkoušeli prameny, z nichž se pochy-

sovatel přítomnosti. Než mýlí se, když podle Schleiermacherského náboženství za pouhou věc »du sentiment« považuje, která s jasnou myšlenkou nic co činiti nemá. Cít a myšlenky se nedají navzájem vyloučiti, neboť člověk jest bytostí jednotnou; náboženský systém, jež před myšlením se neosvědčí, nemůže ani citu uspokojiti. Podobně vyslovil se Goethe ve svých mladých letech:

Wer Wissenschaft und Kunst besitzt,
Hat auch Religion;
Wer jene beiden nicht besitzt,
Der habe Religion.

7) »Ustavičně hledající,« dí už Apoštol (2 Tim. 3, 7.), »nedojdou nikdy k poznání pravdy«.

8) Člověk může, když chce, ovšem pochybovati. Nezdá se toto tvrzení příliš odvážné? Než přec jest tomu tak. Nemámeť právě žádného dokonalého poznání, žádného absolutního vědění; toto přináležejí jen Bohu a pouze jemu jedinému, poněvadž pravda sama základem a měřítkem veškeré pravdy jest. Ať si tudíž cokoli, Boha či atomy, svět mimo nás anebo svět v nás za předmět svého badání volíme, vždy zůstane temnota, nepochopitelného cosi, nezměrný zbytek, jehož myšlením vystihnouti nelze.

bování prýští. Odkud pochybnost náboženská? Kterak jen jest oproti velikánské skutečnosti křesťanství náboženská pochybnost vůbec možná? Tu stojí před námi křesťanská pravda s mocným svým vývojem a požehnanými účinky, jak je jen kdy země spatřila, a to od tisíciletí až do přítomnosti; ona jest v pravém slova smyslu onen strom, jež celý svět zastiňuje — matka národů, jež vše ve svém lůně chovala a na svých prsou k vyššímu životu kojila. Národové povstali a zanikli, církve stála u jejich kolébky a jejich hrobu; ona nezanikla. Nová pokolení povstala, nové časy nadešly; vše zas zaniklo, církve skalopevně trvá. Tak často mínili její nepřátelé, že už jí poslední ránu zasadili a ji zničili; už hodlali života zbavené mrtvole její, jak se domnívali, hrob kopati. Než jako novozrozená vyšla ještě vždy církve ze vřavy pronásledování. „Pravé, jediné a nejhlubší thema dějin světových“, dí Goethe⁹⁾ právem, „jemuž všechna se podřizují, jest konflikt nevěry a víry.“ Ale dějiny na každé své stránce to dokázaly, že jí, obhajitelkyni víry, vpravdě, jak jeden z Otců prvního století¹⁰⁾ pravil, neporušitelnost vdechnuta jest; a nesvědčí veškerý veliké

A proto může člověk vždy míti pochybnost, zda jen věc správně pochopil. Poněvadž nadto jeho mohutnost poznávací ve své konečnosti a podmíněnosti už nepřekročitelnou hranici má, poněvadž podstaty a přirozenosti své inteligence nikdy úplně jasně, zřetelně a všestranně nepojme, tož může stále o poznání svého ducha pochybovati. Ovšem že jest toto pochybování nakažlivým stavem, nikoliv zdravým životem inteligence; jestiť právě rozumné a nerozumné pochybování. Pouze přijetím prvních a nejvyšších zásad myšlení může duch získati pevné půdy jistoty; těchž však dokázati nelze. Proto nelze mu, vychází-li od pochybnosti, nikdy pochybnosti přemoci. To se může státi jen přijetím prvo- a prajisté věci, jež žádné rozumné pochybnosti nepřipouští.

9) V »západovýchodním divanu«. »Všechny epochy«, pokračuje dále, »v nichž víra panuje, jsou osvětlené, srdce povznášející a úrodné pro souvěkovce a potomky. Všechny epochy naproti tomu, v nichž nevěra bídne své vítězství slaví, a byť i třeba na okamžik zdánlivou slávou zářily, mizí před notomstvem, protože se nikdy rád s poznáním neúrodných věcí neobírá.« »Nevěra jest jménem slabých, málo myšlných, zpět kráčejších, na sebe omezených lidí.« K nauce o barvách II. str. 163. Isidor pravil jednou: »Kdybych měl pravdu víry ve svých rukou, vylil bych ji na svou zemi. Co se mne týče, já mám věřící národ tisíckrát raději než nevěřící. Věřící národ má více nadšení, když se o díla ducha jedná, a více heroismu, když o to jde, aby jejich velikost hájena byla. (U Dupanloup v jeho spisu v jeho spisu proti Rénanovi. Německy, Řezno, 1864. str. 183.)

10) Irenaeus adv. Haereses III. 24: Svou víru obdrželi jsme od církve, a zachováváme ji, kterou

světové události dějin, že ruka boží neviditelným a předc tak makavým způsobem ji řídí? Kterak tedy pochybnost náboženskou vysvětliti třeba?

Jest to neznalost pravé přirozenosti a potřeb ducha lidského, klamně aneb jednostranné pojmy o podstatě poznání a vědy, což jakožto první příčinu pochybování náboženského označujeme. Zbožná matka, ctihodný učitel vstúpil do duše dítěti símě víry, a s vírou pokoj, kázeň a mrav, naději a blaženost. Mladík dorůstá, tu se mu praví, že má rozum, a neřekne-li se mu to, on si to řekne sám, a domýšlí se, že mnohem více má, než praví. Nuž, rozum chce rozumovati a duševní síly se osvědčiti, vše pochopiti, vše vyzkoumati, celého oboru pravdy se zmocniti. V bujarosti mladého věku, kdy veškery duševní mohutnosti rostou a se vyvíjejí při nedostatku zkušenosti v duševní práci a neseznámen s povahou lidského poznání, když se naň staví požadavky klamně tak zvané učnosti, jež vše zavrhuje, shodu všech století a všech duchů, veškeru autoritu, veškeru pravdu, pokud se ještě před jeho vlastním duchem neosvědčila, a to s jasností neosvědčila¹¹⁾ — tu se člověk tak snadno klamu oddá, jak nám ho líčí básník (ve Faustovi),¹²⁾ že podstatu všech věcí vyzkoumati mu lze a záclonu odhaliti, která tajemství přírody a ducha zrakům smrtelníkovým zahaluje. Nevít právě ještě, jak tajuplná příroda jest právě na bíledni, a že podle hlubokého výroku Pascalova, v té míře, jak duch do hloubi se ponořuje, ve všech oborech poznání propastí se před ním otvírají.

Duch boží ustavičně osvěžuje. Neboť tento dar boží jest církvi svěřen, jako k oživování tvora, aby veškery údy podíl beroucí oživovány byly, a v něm jest spojení s Kristem, t. j. Duch svatý, rukojemství neporušitelnosti.

¹¹⁾ »Sic enim vericientes illa »omnia«, dí Cartorius, (Principia Philosop. P. I. n. 7), »de quibus aliqo modo possumus dubitare, ac ctiam falsa esse fingentes, facile quidem supponimus nullum esse Deum, nullum coelmo, nulla corpora« etc. Podobně (Dissertatio de methodo n. 3) »Quantum ad reliqua, quibus olim fueram imbutus, non dubitavi, quin nulli licet omnia ex animo delere« Tato stanoviska Cartesiova docela i theistická frakce moderní filosofie až do nynějška ještě dokonale nepřemohla.

¹²⁾ »Drum hab' ich mich der Magie ergeben, dass ich erkenne, was die Welt Im Innersten zusammenhält, Schau' alle Wirkenskraft und Samen, Und thu' nicht mehr in Worten kramen.«

Faustovo počínání jest marné, titanský zápas o absolutní, intuitivní, bohorovné poznání; to bylo odjakživa nejmocnějším pokušením pro ducha, toužícího po opoznáni. Srv. Gen. 3, 5. Budete jako Bůh

Budeme však touhu po hlubším poznání a vědeckém rozumování kárati? To budíž daleko od nás, náš pokus jest pravým toho opakem. Než zavrhnouti dlužno onu zásadu, která pochybování za východní stanovisko veškeré vědy stanoví, poněvadž nepravou jest, aniž se provésti anebo připustiti dá, nejen v otázkách náboženského rázu, nýbrž i vzhledem ke pravdám, jež se pouze přirozeného poznání týkají. Nezáležíť zajisté rozdíl mezi filosoficky vzdělaným a nevzdělaným, že tento ve velkých náboženských pravdách, jakož i mravních jistotou má, onen však o nich pochybuje, aby je znova ve svém duchu a na jiných základech zbudoval. Přednost vzdělance spíše záleží v tom jednoduše, že týž ony ideje odůvodniti umí a vědeckými vývody k jasnosti přivesti hledí, jež lid bezprostředně, přede vši reflexí totiž za pravdu má. Trefně dí v této příčině Balmes: »Poněvadž jistota nutnou jest podmínkou k upotřebení každé síly, afsi smyslné afsi duchovní, proto máme ji též instinktivně přede vši reflexí. — Stvořitel dal všem bytostem, co nutno jest, aby své zvláštní činnosti vykonati mohly; přední však potřebou bytosti rozumové jest jistota nějaké pravdy. Úkolem filosofie tu jen jest, základy jistoty poznati, beze všech změn v praktickém jednání, jako astronomové dráhy hvězd a jejich zákony pozorují, aniž by se kdy odvážili jich měniti.« Kdyby však filosofie chtěla jen to přimouti, co dokázáno jest, pak nedoide nikdy k jistotě, neboť právě nevyšší zásady myšlení a východiště veškerých důkazů nemohou opět býti dokazovány.¹³⁾ Jako jest proti veškeré theologii, jak Hermes podotýká, theo-

poznávati dobré a zlé.« Konečný duch poznává věci a sebe sama pouze ze zjevu; poznání, jež se bezprostřednímu nazírání nevyrovná.

¹³⁾ Tak se též vysvětlí, proč velcí myslitelé antické, jakož i křesťanské filosofie, Aristoteles, Augustin a Tomáš Aquinský známé věty Cartesiovy »Cogito ergo sum« tak nepoužili, jako tento sám, jenž mnil, že v ní základ pro úplně novou soustavu veškerého filosofického poznání objevil. Zvláště Augustin (Civi. Dei II. 26, Soliloqua II. 1.) a Tomáš Aquin. (Summa Theolog. I. Qu. XIV art. 2) zas a zase vyslovili nepopíratelnou jistotu prvotních skutků sebevědomí: »Nullus potest cogitare se non esse cum assensu.« dí on (De Ver. Qu. I. art. 9. a art. 12 ad 7); in hoc enim, quod cogitat, percipit esse; ale neuznali v něm, a to všim právem, žádného absolutního principu, nýbrž pouze relativní, prostředek léčební pro toho, jenž skentismem duševně chorobí. Bez toho spočívá pravda a jistota Cartesiovy věty na pravdě a jistotě našich zákonů myšlení, bez nichž žádné logiky, tedy ani žádného závěrku, tedy ani žádného »Cogito, ergo sum« možno není.

logii, t. j. vědu víry, zakládati na pochybnosti, t. j. na odpadlictví od víry, tak jest nefilosofické, filosofii, t. j. vědu rozumovou, budovati na pochybnosti, t. j. odpadlictví od rozumu, kterýž jen rozumem jest jistotou svých prvních principů. „Od pochybování ke pravdě a jistotě přijíti chtíti,“ dí Kuhn,¹⁴⁾ „není zdravý a přirozenosti ducha odůvodněný pokus, nýbrž nepřirozené a svévolné násilné nucení jeho touhy po pravdě. Sousedek tohoto stanoviska jest idealismus a pantheismus, kromobyčejná pravda pro kromobyčejné filosofy, nikoliv to, co pravdivo, aneb to, co dle přesvědčení všech pravdivo jest; jeho formální princip však není žádný jiný, než upírání bezprostřední pravdy, pochybnost o všem, co až dosud za pravdu považováno bylo. Nesmírný rozdíl jest mezi oběma stanovisky: zda pravdu jako objektivní moc uznám, ji si osvojím a ji ocením, aneb zda pravdu svým myšlením teprve plodím, své myšlení zdrojem pravdy činím a tudíž svého ducha myslícího, jako absolutního ducha poznávám.“ Než vraťme se zas po této odbočce malé ku věci.

Co jest bližšího, než že vzhledem jak k úkolu tak i v metodě vědeckého badání zcela neznalý mladý muž svou badavou činnost obzvláště k náboženským ideám obrací a ku svému veškerému dosavadnímu křesťanskému názoru světovému? Nebo v křesťanském náboženství jsou obsaženy veškery principy pravd metafysických, v něm uložen jest nejhlubší a nejdokonalejší systém ethiky a dějin člověčenstva. Hned se to sice neděje s dojmem vnitřního odporu, nýbrž jen, jak týž sobě samému namlouvá, aby obsah jeho zkoumal a po předešlé nejistotě a nejasnosti znova a hlouběji je odůvodnil a upevnil; neboť veškery otázky vědy musí býti před jeho duchem rozřešeny, veškery výšiny a hlubiny stvoření ve světle nekalého poznání před jeho očima odhaleny.

Ale náboženství neposkytuje, po čem jeho duch touží, jenž ještě sen absolutní vědy sní. Absolutní věda, úplně vyrovnané poznání všeho toho, co jest, která nikoliv v namáhavém, jen krok za krokem se vyvinujícím dialektickém procesu, nýbrž v jednom jediném hledu veškeren obor pochopitelného světa nazírá, jest ideálem poznání, který jen v Bohu, jenž pravda sama jest, se uskuteční; duchu stvořenému zůstane na věky nedostižitelným. Stojíť duch lidský na nejnižším stupni ve světě duchů do hmoty ponořen a

¹⁴⁾ Kuhn, Dogmatika II. str. 496.

na ní ustavičně a všady upoután.¹⁵⁾ A náboženství především, jež k němu o Bohu a božských věcech mluví, nepodává mu, po čem touží; máť pro jeho touhu po věděni jak se mu zdá, jen pouhé poukazování na věčnost, neboť vyžaduje víru, která zde na zemi nikdy v nazírání se nepromění; poskytujeť tajemství, jež nikdy v úplné jasné poznání nepřejdou.

Ovšemže spatřuje dokonalý myslitel, jenž obor lidského ducha vyměřil, v tajemství jen přirozenou hranici lidského ducha, a tudíž nejvznešenější pečeť božskosti náboženství, jakožto myšlenky nekonečné inteligence, kterou duch lidský ovšem tušiti, které však nikdy odůvodnit nedovede. Poznává, že Bůh, takovýchto prostředků nepoužívá jen k něčemu nepatrnému, a to by se stalo, kdyby jen zjevití chtěl, co každý ví a poznává, anebo aspoň věděti může; poznává, že Bůh, když se zjevuje, důstojně sebe sama se zjeví. Onen však spatřuje ve všem nadrozumovém a nevystižitelném jen něco zcela nerozumného a zcela nepochopitelného, při čemž se nic mysliti nedá, ve víře tudíž v tajemství ducha nehodný požadavek, který zamítnouti třeba. Pokušení tím jest větší, protože to, co nejlepší a nejvznešenější jest v člověkově, touha po pravdě jest to, která se tímto způsobem víře protiví. Nejmocnější a vlivuplní odpůrcové křesťanství, potírají je jménem vědy, filosofie aneb dějin, anebo přírodovědy. Ovšemže při tom zapomínají, že jejich věda toho neposkytuje, čeho by poskytovatí měla, aby člověka všestranně uspokojila, a zkoušku života ještě nepodstoupila.

Již sv. Augustin podlehl ve svém mladistvém věku tomuto pokušení. „Víš“, dí ve svém listu k Honoratovi,¹⁶⁾ „že jsme se ze žádného jiného důvodu těmto lidem (Manichejským) neoddali, než že předstírali, že hroznou autoritu víry zavrhlí a že své přívržence na cestě pouhé vědy k Bohu povedou a ode všech bludů osvobodí. Což jiného přivedlo mne nyní tam, že s opovržením na náboženství, jež mně, od prvních let chlapeckých, od rodičů do srdce vštípeno bylo, pohlížel, a oněch lidí s velkou ohnivostí se přidržoval, jich poslouchal, než že tvrdil, že jsme pověrou zavražďováni a že se od

¹⁵⁾ Perfectio universi exigebat, ut diversi gradus in rebus essent. Manifestum est autem inter substantias intellectuales secundum naturae ordinem infimas esse animas humanas. S. Thom. Aquin. Summa Theolog. I. Qu. 83, a. 1.

¹⁶⁾ De utilitate credendi c. f.

nás před názorem rozumu víra vyžaduje; oni však že nenutí nikoho k víře, nýbrž že zkoumají a vyvozují napřed pravdu. Jak by nemělo svedeno býti, zvláště srdce mladíka po pravdě dychtícího, takovými sliby, mladíka, jenž nad to rozhovory ve školách jistých učenců pyšným a dotíravým se stal, jak mne onino tehda shledali, an jsem povrhoval náboženskými pravdami jako pohádkami kojných, a an jsem plál dychtivostí, že od nich mi slíbenou pravdu jasně nazíráti a z ní se těšiti budu.“

Připojme k tomu ještě vliv, který směr veliké většiny v přítomnosti na duchovní vývin vzletné mládeže působí. „Vychovávání starých“, dí Montesquieu,¹⁷⁾ „mělo velikou výhodu před naším; ono si neodporovalo. Epaminondas mluvil, slyšel, viděl v posledních letech života svého, totéž, jak na počátku svého vychování. V naší době dostáváme trojí od sebe rozdílné a sobě odporující vychování, od rodičů, učitelů a ode světa; čemu toto poslední nás učí, převrací veškery dřívější ideje. Pod záminkou, že mládež pokud možná časně musí na příští své povolání připravenou býti, obralo si často veškero vyšší vyučování za účel ony vědomosti nám podati, jež nás schopny činí, rychle a s jistotou nějaké postavení v životě nám získati. Odtud výlučné a jednostranné pěstování přírodovědeckých studií; jimiž ovládá člověk svět tělesný a vykořisťuje poklady jeho. Každá věda, která buď prostředně aneb bezprostředně materialním zájmům neslouží, jest z oboru studií daleko větší většiny vyloučena a nalézá jen ještě několik málo jednotlivých pěstitelů; jednostranná realistická tendence času umožňuje vše vyšší, vpravdě lidské badání, a nemá pro hlubší badání po příčině a cíli všeho bytí, jak to odjakživa úkolem filosofického badání bylo, ani smyslu ani schopnosti.

Nutných následků tohoto jednostranného směru nelze nikterak zapíráti. „Jistě“, dí jeden z nejvznešenějších zástupců přírodních věd,¹⁸⁾ „nemohou přírodní vědy nikdy pravého a nejvyššího vzdělání pokolení lidského příčinou býti, nikdy požadavky ducha a srdce v úplné míře uspokojiti; kde se tytéž jediným a hlavním základem vychování mládeže a národa stanou, tam se vychovává chladné, povrchné a duchaprázdné pokolení, v němž nejvyšší dobra člověčenstva zakrní. Hrubý materialismus, zbožňované

zlaté tele, jest nevyhnutelným následkem tohoto uctívání přírody. Již stojí počátky takovéhoho fetišismu před námi ve dvojm směru, ve vědě a v životě, ve zbožňování hmoty a v touze po bohatství a neunavné hrabivosti“. Kdo zvykl, jen to za pravdivé a reálné a skutečné považovati, co se měřiti, počítati a vážiti dá, ten ve skutečnosti a v zásadě k materialismu už přísahal. Mimo to všecko to má jakýsi nátěr jasnosti a vědy, což člověka nepřiliš hluboko myslícího nad míru vábí, vbuzuje v něm jistý pocit duchovní samostatnosti a neodvislosti, co slabým duchům nesmírně lichotí! Tu zůstává duch jen na povrchu státi; pravidelnost zákonů, jimiž svět tělesný se řídí, a jež se v matematických formulích znázorniti dají, činí dojem na něho, že se odvrací od oněch oborů, v nichž této jasnosti, všednosti a povrchnosti nenalézá. Závrať mu přivádějí otázky, kterých matematicko-fysickým měřítkem určiti mu nelze. Otázky, jako o počátku světa a cíli, o čase a věčnosti, o svobodě a určení, jako takové, jež se nesluší, odmítne, a zatím co se výlučně toho, co pozitivní jest, přidržuje, jak sám tvrdí, t. j. smyslného, měřitelného a makavého, přestává mysliti, právě tam, kde přemýšlení teprve začíná, když totiž pravidelnost zjevů na příčinu, základ a podstatu těchto pravidel, všednost na první den, počátek času a všech věcí poukazuje. „Tisícům a tisícům“, řekl tudíž Lessing ne bez práva, „stalo se cílem badání ono stanovisko, kde se v badání unavili“. Chyba tak mnohých, kteří k vůli vědě víry se vzdali, nezáleží v tom, že v badání a hledání po pravdě daleko zašli, nýbrž spíše v tom, že ne dosti daleko šli, aby křesťanskou pravdu v její vznešenosti a dokonalosti vystihli. „Neceňme“, dí Hamann, „pravdy věcí podle možnosti, jí si představiti. Jsouť skutečné události vyššího řádu, pro něž v elementech tohoto světa nic rovného nalézti možná není.“ „Čím dále ve zkušenosti postupujeme“, dí Goethe,¹⁹⁾ „tím více se přibližujeme Nevyzpytatelnému“.

„Neležít v tom jeho (jednostranného přírodozpyta) zaslepenost, že svých zájmů proti pravdě sleduje, nýbrž v tom, že svých zájmů nedosti sleduje, kdyžť krátkých, úzkých, nízkých zájmů na útraty větších, vyšších sleduje, v nichž konečně opora, jistota, základ jich samých spočívá, anebo že svého jedinečného zájmu oproti všeobecnému následuje, jenž jeho a veškery zájmy v sobě

¹⁷⁾ L'Esprit des lois, p. 47.

¹⁸⁾ Rud. F. Wagner, Boj o duši se stanoviska vědy. Götting 1857 p. 6.

²⁰⁾ Průpovědi v prose W. W. III. díl, str. 325.

pojmá; jen tak dostává se do sporu s pravdou“.²⁰⁾

„Především podotknouti třeba,“ dí hluboký, už jednou uvedený myslitel,²¹⁾ „že žádých neobyčejných věcí nepřijímati není vždy znamením ducha filosofického. — Odkud pochází člověk? Připustíme vypravování Mojžíšovo? Jakou pak neszáz shledáváme v tom, že Bůh, jenž člověka stvořil, ho vychoval, jednou k němu mluvil, ne, vícekrát k němu mluvil a ho poučoval? Něco nadobyčejného jest v jednom případě právě tak, jako ve více. Nepřipustíme-li vypravování Mojžíšova, pak se vrací zas otázka: Odkud pochází člověk? Povstal najednou ze vnitra země? Toť jest nadmíru neobyčejná věc. Proč se mohl, povstav, rozplemeňovati? Opět neméně neobyčejno. Vyvinul se poznenáhla? Prošel snad rozličnými stupni zvířat, takže předkové Bossuetovi, Newtonovi a Leibnicovi jasnými opicemi byli, jež zas z jejich strany od zeměplazů aneb vodních nestvůr pocházejí a tak dále, až k poslednímu stupni živých bytostí? Vše toto bylo by, zdá se mi, neobyčejným dosti, a přece jisto jest, že třeba buď neobyčejnou zprávu Mojžíšovu anebo nějakou podobnou přijati, aneb však k náhlým zjevům anebo nenáhlým obrátům, jež vše nadmíru neobyčejnými by byly, útulek bráti.

Původ světa chová v sobě něco, co s během obyčejných událostí se srovnati nedá. Volme systém, kterýkoliv, utecme se k Bohu aneb k chaosu, k dějinám aneb k bajkám, k rozumu aneb k fantasii: vše to jest ohledem na přítomnou otázku jedno. Problém o původu věcí záleží v tom: ani existence ani řádu jejich vysvětliti nelze, aniž bychom na něco neobyčejného nenarazili.

Když za jasné noci nebe svůj blankytný, diamanty posetý plášť rozprostře před našima očima — co jest v těchto hlubinách skryto? co jsou ona zářící tělesa, jež tam ode dávných století v nesmírném prostoru se stkví, a svůj vznešený běh s nevyslovitelnou pravidelností sledují? — Jasnost jest jen výjimkou; tajemství pravidlem; — ve vnitru věcí skryta jest veličina, která veškeren zkum převyšuje. Této veličiny, tohoto tajemství jen proto necítíme, poněvadž nepřemýšlíme; jakmile však člověk se vzchopí a uvažovati začne onu spoustu věcí, v níž ponořena se vidí, pak se cítí přemožena hlubokým citem, kde se k pýše pocit malo-

²¹⁾ Fechner, Tři motivy a důvody víry. 1863, str. 114.

²²⁾ Balmes, Listy k pochybovači, str. 902 s qq.

mocnosti, k radosti hrůza druží. Jak nepatrnou jeví se nám pak filosofie, která jen o všedních věcech jedná, a všeho se štítí, co neobyčejno a tajemno jest!“ „Jmenujte mi aspoň jeden systém,“ pravil už Rousseau,²²⁾ „v němž by žádné temnoty nebylo.“

Připojí se k tomu všemu ještě požadavek pokroku, jenž sám o sobě úplně pravdivý a oprávněn jest, avšak jen ve zcela obráceném smyslu na podstatu náboženství a jeho nejhlubší, vlastní obsah se rozšiřuje,²³⁾ objeví se boj proti víře ve jménu svobody svobodní, státní a sociální svobody — kterak lze se diviti, když člověk všemi těmito předsudky²⁴⁾ zaujat a ovládnán vždy více a více pozitivní náboženství zanedbává a od něho odvrací, jakoby i ono nemělo žádného vyššího významu a práva, jako ostatní dětinné a bludné představy jeho mládí? A tím vložen jest zárodek dlouhého, doživotního, bolestného rozkolu do takovéto duše. Kdo svět a život zná, kdo zvyklým jest kolem sebe se ohlédati, ten v našem líčení neshledá leda dějiny života leckoho.

Zajisté že mnozí skrz oheň pochybování prošli a víru svou zachovali a váží si jí nyní vysoko, neboť tento klenot byl již skoro ztracen a jest opět nalezen; ale jak mnoho jest jich, kteří až dosud zmítáni jsou v nejistotě a nepokoji na moři pochybností, bez hlubokého, skálopevného přesvědčení a protož jsou zmítáni sem a tam „každým větrem nauky“ u vnitřním boji, který nejlepší síly

²³⁾ Lettre à M.

²⁴⁾ Význam a podstatu pravého pokroku už v prvních stoletích církve Vincenc Lerinský neporovnatelně ocenil a znázornil. »Není podle toho v církvi boží žádného pokroku? Jistě, a to největší... Ale tak, že vpravdě to pokrok jest ve víře. Žádná proměna. Idei pokroku to odpovídá, že každá bytost se rozšiřuje sama o sobě, proměny však, když úplná změna jednoho a druhého se děje. Nechať roste tudíž a pokračuje kupředu u jednotlivců, jakož i veškeré církve vliv, vědění, moudrost; ale nikoliv revolučně, nýbrž v téže nauce, v témže smýšlení, v témže mínění... Nauky této božské filosofie (křesťanství) nechať se vždy více vyvíjejí, objasňují, vytvářejí; neprávem však jest je měniti, zkrucovati, zmrzačovati. Nechať si jasnost, světlo, zřejmost dostanou, avšak musí zachovati svou celou plnost, neporušenost, zvláštnost.« Vincent Lerin. Commonit: cap. 27—30. Slova jeho breve Papeže Pia IX. dd. 17. března 1856 k biskupům rakouským přijalo a potvrdilo. Srv. též Thom. Aquin. Sn I. Ethio. Lib. II. a Summ. Theolog. II. II. Qu. I. a r. 10. Suvrez. De fide. Disp. II. sect. VI. 14.

²⁵⁾ Že křesťanství nejprve a samo lidi jako takové svobodnými učinilo, dokazují dějiny; pouze u křesťanských národů jeví se idea lidské svobody, důstoinosti a samourčení všeobecnou, mocnou a v životě provedenou.

duše šírá a jí k žádnému utěšenému, jelikož vyššímu a určitému názoru života, k žádnému jasnému, klidnému a utěšitelnému vědomí o Bohu a světu přijít nedá! A přece jsou to ještě nejlepší a vznešenější povahy, jež tak často jen neporozuměná touha po poznání svedla. Protož lze nám vždy o nich dobrého se nadít. Neboť „kdokoliv snažně se přičiňuje, toho možno spasiti,“ dává básník²⁶⁾ kůru andělův mluvit; „Bůh,“ dí axiom theologů, „své milosti neodpírá těm, kdož činí seč síly jejich stačí.“²⁶⁾ Konečně i oni přece jistě na dráhu věčné pravdy přijdou, nejsou-li ještě jiné příčiny, které pravdu zdržují a nedovolují, aby den zasvítl duchu jejich.

To jest především nechuť ducha ke všelikému ponoření se v sebe sama, strach před opravdovou zkouškou, úplné ponoření se do radovánek světa, lhostejnost oproti všemu vyššímu a v jejím zápětí tak mnoho klamných představ, na sta předsudků a za často úplná, ano ohavná nevědomost ve všech hlubších filosofických a náboženských otázkách. „Přemnohým,“ dí Fenelon, „nedostává se nejen náboženství, nýbrž daleko více ještě rozumu.“ Mnohý snad z nich měl ještě ve svém mladém věku jakýsi ideální směr, ještě možná zaznívala v duši jeho slova „Bůh, pravda, nesmrtelnost“; než brzo otupěla tato vyšší touha; živobytí činí své nároky a veškerá činnost obmezuje se víc a více jen na úzké kruhy nejbližšího, nutného a užitečného. Stav a povolání omezují obzor a vodí veškeru pozornost jen jedním směrem; povinnosti povolání a práce činí nárok na celý čas a sílu. „Nebezpečí polovičatého vzdělání,“ dí Hubert Beckers,²⁷⁾ „povrchního míchání se do všeho a úplného zanedbávání řádného a hlubokého studia obecných věd jsou tím větší, čím většího rozsahu dnes obor vědy dosáhl, čím větší a obsáhlejší požadavky na každého vzdělance se činí a čím snáze vzdor chápání se všeho konečně ničeho se nedosáhne. Nejvíce vystupuje mravní vliv této intelektuální povrchnosti a zpuchřelosti tam, kde tatáž v nejhorším případě až k úplnému povrhování všeho vědění a veškerého vyššího směru života se stupňuje, s níž také potom též skoro vždy jen nejdivočejší, bezuzdný život, úplné zne-

mravnění se spojují.“ Tu zůstává náboženské poznání tak, jako bylo za dnů dětských, zahrnuto a téměř zapomenuto v prachu denního života s jeho starostmi a námahami, jeho vyrazeními a rozkošemi. Veškeré vlohy a síly takového muže se vyvinuly a vždy mocněji vytvářely, jen cit a smysl náboženský, duši tak původní a bezprostřední, zakrněl; veškery obory ducha jsou vzdělány, všechny mohutnosti zesíleny, jen nejhlubší, nejvnitřnější, nejpodstatnější mohutnost duše leží ladem, pusta a neúrodná, často neobdělávané pole. Na veliké vojenské cestě života, kde mnoho tisíc se jich tísni, všichni k jednomu cíli, majetku, rozkoši a cti tíhnou, kde jeden s druhým zápasí, jeden druhého předstihnouti se snaží — tu jest jich jen velmi málo, kdož čas a chuť mají, tichý, nejhlubší, svatý obor duše pěstovati a vzdělávati, aneb mu jen nějakou pozornost věnovati.

Jestliž to nepopíratelným skutkem a psychologicky nutno, že čím více se člověk hlučnému životu světa a svým rozkošem oddá, aťsi už jsou hrubé či jemné, smyslné aneb estetické, tím více spustne v něm vnitřní svět, vymře v něm jedině pravý, jelikož duchovní život. A čím déle v této roztržitosti zaměstnání a prací, jakož rozkoši a vyrazení žije, tím hlouběji a trvanlivěji jsou dojmy, jež v něm přítomný, bezcenný, pomijitelný život zanechává. Duše jeho jest úplně ponořena do časných a pozemských věcí, zapomíná, že jest ještě jiný svět a vyšší život, než ten, který svými očima vidí a svými rukama maká.²⁸⁾ Kterak by mohl mít touhu po něm, kdyžť sotva ještě naň myslí? „Smysl jeho jest uzavřen, srdce jeho mrtvo.“

Bohužel, že tak mnohé státní theorie moderní žádného jiného účelu státního života neznaly, leda pokud možná největšího požitku pro pokud možná největší počet požitkářů, a zbudování prostředků ke všemu tomu, peněz a ceny peněžní. Civilisace pro ně není

²⁶⁾ O potřebě časové opravy všeobecných studií na vysokých školách německých. Mnichov 1862, str. 11.

²⁷⁾ Toto ponoření se v požitky více anebo méně slušné smyslnosti Goethe s podařeným humorem líčil, když mezi jiným (v listě ke hraběnce Stolbergové) dí: »Blažení jste proměnění chodcové po procházkách, kteří se spokojenou, slušnou plností každý večer prach ze svých nohou vytloukáte a jako bohové se nad svým denním dílem radujete.« A L. Feuerbach (Abälard a Heloise, 1834): »Zovete svůj rozum zdravým rozumem lidským, poněvadž, vás šetře s unavující péčí a prací myšlení, vám ještě polévky nezkazil; tyž jest však ve skutečnosti právě tak sprostý patron jako vy, nic jiného, leda váš bratr z mokré čtvrti.

²⁶⁾ Goetheův Faust II. díl, V. akt.

²⁷⁾ O smyslu této věty srv. Fr. Suarez, Disputat. theolog. Thom. VI. P. II. L. IV. cap. 12—15. Bůh dává všem milost víry, pod podmínkou, že člověk svobodně jí překážek nečiní.

nic jiného než panování látky, určité poznání a využitkování jejich vlastností. Podle nich duch lidský už svého cíle dosáhl, když rozkoše života rozmnožil a tělesnou nouzi umínil, krátce, když dovedl zde několik krátkých roků v rozkoších a radovánkách žíti. Vzдор veškerého rozkolu politických stran bylo toto přece společnou myšlenkou pro mnohé; jen že komunismus tyto principy co nejdůstojněji a bezohledně provést se snažil, kdežto ostatní v půli cesty státi zůstaly.²⁹⁾ Výchova a vyučování mají v tomto systému nutně ráz sprosté theorie utilitarismu. A přece jako rozum ve víře ochranu a obranu nalézá, podobně i vývoj tělesný člověčenstva a dober jeho může jen ve spojení a podřízení pod vyšší mravně-intelektuální zájmy blahodárného ošetřování a trvanlivé opory nalézt, „neboť vyšší vývoj osobnosti v náboženství, umění atd.“, dí jeden z novějších učitelů národního hospodářství, „nesmí vývojem hospodářské stránky ani rušen ani zanedbáván býti.“ Hospodářský život osobnosti jest nižší sférou, jež se k vyšší jako prostředek má a jí slouží, od ní mravy a skrz na skrz duchem proniknuta býti musí. Hospodářská osobnost k záhubě spěje, když se od mravního a náboženského zákona odvrátí, a vyšším ideím dobra, krásna, pravdy odcizí. Časy zpustlého citu, nemravnosti a bezbožectví, zpuchřelých státních zařízení nebyly jen náhodou, pravidelně i časy úpadku oekonomického v dějinách lidských. A naopak nezkvétá žádný mravný, svobodný, krásný život v rodině, státu, církvi, žádný vývoj umění a řeči bez mocného vývoje hospodářství.“ „Otroci pouhého mamonu,“ dí jednou Roscher,³⁰⁾ „mezi národními a soukromými hospodáři nechť komunismus považují jako zrcadlo své vlastní špatnosti.“ „V době,“ vyznává Condillac,³¹⁾ „která si troufá vše penězi odbýti, jest všeobecný úpadek posled-

²⁹⁾ Určením člověkovým jest: šťasten býti; šťasten však jest jen ten, kdo své potřeby uspokojí a toto uspokojení v požitek promění dovede. Velikost štěstí tudíž závisí na množství požitků a tyto zas na zmnohonásobnění potřeb. Čím více člověk potřebuje, tím více puzen bývá vyplozovati, tím více může zas ke svým požitkům upotřebiti. Na tomto vzájemném poměru spočívá veškeren pokrok sociálního štěstí. — Tato theorie více k tomu přispěla, aby stará Evropa ze svých stěžejí vysazena byla, než veškery špekulace vlastních politiků revoluce.« Radovic, Hovory z přítomnosti ve státě a církvi, str. 125.

³¹⁾ Schäffle, Oeconomie národní či všeobecná nauka o hospodářství. Lipsko 1861, str. 24.

³²⁾ Základní rysy státního hospodářství. 1843, str. 4.

ním cílem kupecké, finanční a politické špekulace.“ Když tudíž věda a zvláště věda přírodní náboženství se vzdá, vzdává se sebe samé. Nejvyšším účelům vědy a všeho bytí odcizena, ponizuje se ke služce nízkých zájmů, stává se otrokyní v ohavné službě pouhého řemesla a časného zisku.

Daleko to nás budiž kárati snad ty, kdož se pěstování průmyslových záležitostí věnovali, a nerozumno by to bylo, pokrok a vymoženosti, jež duch lidský právě pomocí věd přírodních, na vše strany učinil; a kdyby snad jednou nám k tomu pokušení přišlo, museli bychom se od básníka v eminentním slova smyslu křesťanského, Dantea Alighieri, o lepším poučiti dáti, jenž industrii „dcerou boží“ nazývá, jež jeho tvůrčí a svět ovládající činnost nápodobí.³²⁾ „Náboženství, stát a obchod jsou jen díly téhož všeobecného plánu; žádné zařízení v jednom z těchto oborů nemůže tudíž vhodno býti, když oběma ostatním patrně odporuje, poněvadž díla boží si odporovati nemohou.“³³⁾ Že zdravá, praktická, k industriálnímu pokroku a člověka hodnému požitku života směřující touha zcela harmonicky zároveň k nejideálnějšímu směru života se může a má, už František Baco Verulamský podotkl a to dokazuje³⁴⁾ nám onu podivuhodnou, z moře zapomenutí pomalu se vynořující periodu středověku. Zde, kde se spiritualismus v zenitě nacházel, vztýčila se u nohou mocných katedrálek uprostřed lesa věží veškera ona města s paláci velkoobchodů, s jejichž luxusem lesk našeho nynějšího naboba ani porovnatí nelze. A ona podivuhodná umělecká nádhera, jejíž řídké zbytky sotva zachovati nám lze, nebyla nikterak v onom rozměru, jako nynější luxus z nouze nescíslného, ustavičně proudu náhody vysazeného proletariátu zbudována.

Příště konec.

³³⁾ Le commerce et le Gouvernement. 1776, II. p. 18.

³⁴⁾ Peklo, zpěv XI. 103 násl.

³⁵⁾ S. Tucker, Tour tracts and two sermons on polit. and commercial subjects. »Poměr bohatství ke ctosti« dí Baro, »se má jako zavazadla k pánovi.« Tomáš Aquinský (De reg. princ. II. 7) chce, aby vládce po bohatství toužil, poznamenává však, že v bohatství samém štěstí národa nezáleží. (cf. Summ. Theolog. II. II. qu. II. art. 1. C. gart. III. 133). Spisovatelé před Smithem, též fyziokratové váhu dávali hovořice o národohospodářských otázkách vždy v první řadě na mravní stanovisko. S Adamem Smithem ze školy sensualistů, byť i zásluhy jeho v jiném oboru upírati nenechali, mizí mravní moment z nauky o národním hospodářství. Srv. Schulze, Učebnice národní oeconomie str. 185, Coudzen, Tomáš Aquinský jako národohospodářský spisovatel, str. 11.

KULTURNÍ OVZDUŠÍ.

HLÍDKA VĚDECKÁ.

Rádlova kniha o smyslu našich dějin.

O smyslu dějin českých bylo již několikrát psáno. Poslední cennou studii přinesl prof. Josef Pekař: Masarykova česká filosofie. (Nákladem Historického klubu v Praze.) Proti ní staví profesor Rádl nyní svou theorii, o níž možno celkově říci, že znamená vlastně krok zpět a že svým pojetím nijak nevyhovuje. Podle Rádla má národ český jen tři velké epochy dějinné: husitství, národní probuzení a založení republiky. Vše ostatní jest jen přípravou, meziaktím, nebo důsledkem. Tedy na př. celé období české od osídlení země kmeny slovanskými až po Husa jest přípravou; doba svatováclavská atd. jest přípravou pro husitství! Nato obrací se Rádl proti českým historikům, vině je ze špatné historické metody, z nepochopení dějin atd. »Vskutku, čtenář zvyklý na metody moderní vědy má dojem při pročítání mnoha spisů historických, jinak za dobré uznávaných, že se octl v oblasti myšlení v exaktní vědě už vymřelého (str. 13.). Především si prý neuvědomili naši historikové pojmy »národ, reformace, protireformace, renaissance, osvícenství, národní obrození« atd. Jest prý třeba přesných určení, na př., co jest to reformace. Rádl jako biolog asi soudí, že u historie jest to jako u biologie. Popisuje-li ale na př. někdo kočku, jest to zcela něco jiného, než popisovati určitou dobu. Tento markantní rozdíl si Rádl neuvědomuje. Při tom vytýká historikům, že sbírají fakta, studují pečlivě archivy, pak poznatky kladou dohromady. To je Rádlovi čímsi zastaralým, jemu stačí jenom několik fakt, neboť podle něho historik »musí své myšlenky materiál podřizovati«, a historik má si dle něho počínati na př. při studiu renaissance asi takto: V žádném zápise nenajde tento historický zjev jako factum brutum; není to ani člověk, živší od toho do toho času, ani bitva, svedená tehdy tam a tam; nezbývá, než

aby si vytvořil přibližnou definici — (před tím ale mluveno o přesnosti definice!) — renaissance, podle toho, co o ní ví (!); jeho studium jest pak řízeno touto definicí (!); podle ní jedna fakta volí, druhá zamítá; jeden obor jevů studuje pečlivě, druhý přezírá; podle definice si dělí obory zjevů na skupiny (na př. umění, politika, katolictví), které si tvoří také sám a sám definuje« — čili dělá si z historie, co chce. Než čtème dále: »Výsledek práce jeho jest pak jasnější pojetí renaissance a lepší vystižení jejich vlastností (!) Zajisté že to-muto historikovi velice záleží na přesnosti faktů co největší; ale fakta tu neovládají problém, nýbrž podle problému jsou volena. I nebude na př. tento náš historik popisovati život papežů doby renaissance vůbec, nýbrž vybere si z toho života jen to, co dokumentuje jeho správné pojetí renaissance« (str. 20.). Demonstrujme si tuto metodu na příkladě. Rádl jako člověk »pokrokový« nenávidí katolictví a chtěl by nyní o něm psáti. Utvoří si definici: Církev, toť sbor lidí zpátečnických, tmářů, atd. Nyní bude hledati fakta, svědčící jeho definici, ostatní pak zamítne a dle jeho vlastních slov »výsledek práce jeho jest pak jasnější pojetí církve a lepší vystižení jejich vlastností« — — —! Jeho »fakta neovládají problém, nýbrž jsou podle problému volena« —! Tím hledá se pravda, která dle slov Palackého má zníti: Padni, komu padni! Obíraje se Hanušovým spísem o Museu a národním obrození, nechápe Rádl, jak je to možné, aby vlastenci čeští počátkem XIX. stol. mluvili a psali německy. Jest to věru jedna z nejzajímavějších partií dějin českých, kdy předáci čeští ani česky dobře neznali (jako neznal dobře ani Komenský) a šlechta česká byla tehdy česká spíše teritoriálně a ne národně v našem toho slova smyslu. Ke studiu této doby vrátí se ještě vícekrát naši historikové a nelze proto Hanušovi vytýkati chybu, že nepodal obraz obrození celič-

ký, neboť takovýto problém nevyřeší se naráz, a naopak jsme Hanušovi vděční, že svým spisem nám přispěl cenným materiálem k řešení této otázky. Proto nelze ani podati dnes definice obrození, dokud celá věc není ještě probádána. Jak mohu definovati něco, co dobře neznám? Jestliže vytýká Rádl historikovi, že nezná dobře učení Koperníkova, nebo spisu Šternberkova o botanice, není to žádnou výtkou, neboť tyto zjevy patří zase odborníkům, aby botanik psal o botanice, hvězdář o Koperníkovi a pan Rádl o svém oboru přírodním a nevrátil se do historie. Pak nebude psati zbytečné úvahy, že dějepiscectví české jest vědecky, kriticky a methodicky zaostalé a jest v rozporu s veřejným míněním. Kdyby se měly dějiny české psati dle mínění Rádlva, nevím věru, jak by to dopadlo. Ze spisu jeho možno vytvořiti na př. pojem »Rádlvy reformace«. Je to hledání pravdy, a dle toho do reformace patří Koperník, Kepler, Newton, Locke, Kant, a k nim patří i Dobrovský, Kolár, Palacký, Aug. Šmetana, Havlíček, světová válka, demokratismus, odstranění militarismu a absolutismu. Dle toho žije pan Rádl v době reformace a snad si myslí, že stojí vedle samého Husa. Věrně dle theorie, neboť reformace Rádlva znamená vše, co se kdy stalo a podle jeho úsudku hledalo pravdu. Naproti tomu protireformace jest samá špatnost; k ní patří upálení Husovo, křížácké výpravy, násilné utlačení českého národa. V Čechách, dle učení Masarykova, hnutí reformační nebylo rozhodné; začalo jako revoluce proti Římu, ale neodvodilo odtud důsledek, odtrhnouti se od Říma a ustaviti církev novou. »Od dob protireformace se dělí naši lidé na dva tábory, jedny opravdové, kteří v něco věří, něco upřímně chtějí, hledají a vážně o to pracují, a na lidi, kteří jsou jen diváky na světě, kteří se přizpůsobují daným okolnostem, jsou v srdci lhostejní, rozumu nerozhodného a činů násilných. Tak se obyčejně charakterisují u nás lidé protireformační a proti jejich duchu dobývala se také samostatnost za války« (str. 55). Tyto myšlenky odkrývají jasně stanovisko autorovo. Mohli bychom si to říci určitěji: naši lidé pokrokoví hledají »pravdu« a jsou tedy s Husem; ostatní jsou »rozumu nerozhodného«, protireformační a dejme tomu — katolíci. Tak by se tedy dle metody Rádlvy psaly české

dějiny reformace = my pokrokoví, protireformace = zpátečníci; nyní k tomu hledati třeba důkazy, to jest, jedna fakta voliti, druhá zamítati. — Máme-li však říci si něco o situaci dnešní vědy historické, dlužno přiznati dobu analýse. Palacký byl syntetik, který shrnul děje do r. 1526, vybudoval na svou dobu kritické dílo. Doba další obrátila se více ke kritice, vydávání a hodnocení pramenů, studiu monografickému speciálních otázek, aby tak byl připraven materiál k nové syntesi, na niž činí se dnes tu a tam již náběhy. Rozborem materiálu objevily se trhliny i v práci Palackého. Jeho 1. díl českých dějin jest zcela zastaralý, neboť vycházel z filosofie Herderovy o slovanské holubičí povaze, věřil v pravost rukopisů, neznal na př. otroctví v Čechách atd. Zde podniknuta vědecká revize stavby Palackého, a až dokončena bude příprava materiálu, bude možno sepsati nové dějiny. Toho si byl vědom i Palacký a proto vzal do rukou spíše přehled, hleděl více k otázce politické a psal jen do r. 1526.

Josef Šána.

Český slovník bohovědný.

Právě byl rozeslán nový trojsešit (77-79) »Českého slovníku bohovědného«. Bylo to jakési překvapení pro odběratele, neboť od vydání posledního sešitu neuplynulo ani 2 měsíce. Je to známkou, že vydávání slovníku bude nyní rychleji pokračovati? Beru si z této věci podnět, abych vyslovil některá přání, jež už dávno u sebe nosím. Se svými tužbami se obracím jednak na pořadatele slovníku, jednak na odběratele. — Úkol českého slovníku bohovědného bych pojímal širě, než je snad v jiných poměrech třeba. Velký národ, jako je národ německý se svým vyspělým katolicismem, může si dovoliti přepych slovníků všech možných oborů. Nespokojuje se ani s jedním slovníkem bohovědným, má též velký katolický slovník konversační (vedle několika menších), slovník státovědný i pedagogický. U nás je tomu jinak. Jsme rádi, že vychází jediný slovník bohovědný. Ale to je zároveň důvodem, proč si představuji jeho úkol širší a proč kladu důraz v jeho názvu na slovo »český«. Širší úkol jeho byl by v požadavku, aby přejal poněkud úkol českého katolického slovníku konversačního, na nějž se tak brzo nezmůžeme. Zvláště by měl přihlížeti co nejvíce k

českým dějinám kulturním. V českých dějinách je tolik zjevů, jež se církvi kládou za vinu; i bylo by třeba je stručně objasnit. Netvrdím, že by náš slovník tohoto úkolu neplnil aspoň z části. Český vzdělanec čta díla našich historiků, přichází na mnohé věci, jež jsou mu s náboženského stanoviska nejasné. Uvedu příklad. V »Kronice« Šimákově čteme o snaze krále Přemysla Otakara I., aby dosáhl u papeže svolení k rozvodu s Adélou míšenskou. Z líčení Šimákova nabývá čtenář dojem, jako by papež Innocenc III. chtěl rozhodnouti nikoli podle církevního práva, nýbrž podle toho, jak se Přemysl zachová k jeho politickým záměrům v Německu (Kronika českosl., I., 2 str. 260). V Českém slovníku bohovědném čteme jen v čl. »České dějiny církevní«: Daniel (biskup) prohlásil za neplatný sňatek Přemysla Otakara I. s Adélou míšenskou poněvadž nebyla udělena dispens od 4. stupně příbuzenství.« (III. díl, str. 316). Zde se nevysvětluje jednání papežovo. — Do Českého slovníku bohovědného bych zařadil i stručné vypsání náboženských mravních názorů nej přednějších spisovatelů i filosofů. Při vši úctě k jejich práci a dílu chce míti katolík v těchto otázkách jasno. V článku o Dobrovském je náboženské smýšlení patriarchy slavistiky aspoň stručně naznačeno, poněvadž tu jde o spisovatele z řádu jesuitského. Bylo by žádoucí, aby v dalších svazcích po této stránce nebylo zapomenuto na př. na Jungmanna, Havlíčka, Nerudu, Machara a jiné. Náš čtenář těchto básníků nemá té výhody jako katolík německý, aby se mohl poučiti o náboženských názorech jmenovaných básníků v několika dějinách národní literatury, psaných s hlediska katolického.

Zkrátka bych myslel, aby slovník bohovědný co nejtěsněji přiléhal k zvláštnostem našeho českého života kulturního, z jeho duchovních potřeb takřka vyrůstal a tak se podstatně lišil od podobných slovníků, na př. německých nebo francouzských. U mnoha českých katolíků předválečných postrádal jsem hlubšího zájmu pro náboženské věci, ti pak, kteří jej měli, utíkali se k pomůckám německým, které měly zřetel k jiným poměrům. Slovník Podlahův uvádí též hojně bohovědných spisovatelů německých, poněvadž i náš člověk neobejde se bez německé literatury náboženské, nezanedbává

při tom nikterak věcí českých a slovan-
ských, proto nebudtež má slova, nahoře
uvedená, považována za výtku, činěnou
podniku záslužnému i odvážnému! Šlo mi
jen o vyslovení některých skromných
přání. Abych ukázal, že jsem si všiml hoj-
ných českých hesel prvních tří svazků
slovníku, uvádím některá: Adamité, M.
Aleš, Arnošt z Pardubic, Balbín, Beckov-
ský, Berka z Dubé, Bernolák, Bílá hora,
Bílek Fr., Bitnar, Blahověst, Blokša, Bol-
zano, Bouška, Bráf, Brandl Petr, Brandl
Vincenc, Brus z Mohelnice, Brynych, Ca-
hera, Časopis katol. duch., Dostál Luti-
nov, Doucha, Jan z Dražic, Dubravius,
Dietrichstein, Dlabáč, Dobrovský, Dudík
Beda, Jar. Durych, Ehrenberger a jiní.

Na konec bych se ještě několika slo-
vy obrátil na odběratele, či lépe na ty
vzdělané katolíky, kteří by slovník mo-
hli odbírat, ale z různých důvodů tak
dosud neučinili. Mnozí se snad domnívají,
že je vydáván pouze pro kněze, jako by
laik neměl míti zájmu o nejrozmanitější
otázky theologické, jako by si nesměl
osvětliti předměty různých věd také s ná-
boženské stránky! Historik, filosof, příro-
dovědec je k tomu často skoro nutkán.
Historik potřebuje poučení, studuje-li na
př. náboženské hnutí doby husitské (otáz-
ky eucharistie a j.), obírá-li se přírodopi-
sec naukou vývojovou, dobře udělá, se-
známí-li se též s theologickými názory
sem spadajícími. Také filosof ocitá se ne-
jednou na hranicích vědy theologické. Jest
jistě dost vzdělaných katolíků, kteří o
slovníku vůbec nevědí a nemohou míti tu-
díž představu o tom, jaké by jim Bohov.
slovník mohl konat služby. Slovník je vy-
dáván s velkými obětmi jak se strany po-
řadatele, p. biskupa A. Podlahy, který vě-
nuje sám náklad na četné a pěkné ilustra-
ce, tak se strany vydavatele Václava Ko-
trby. Proto vřele doporučuji vzdělaným
katolíkům, aby si opatřili dosud vyšlé tři
díly (obsahující hesla A—E). Cena prvých
dvou dílů brož. je 112 Kč (2krát 56). Ce-
na III. dílu, který vycházel už v době
zdraženého tisku, je asi 100 Kč. Roční
náklad na další odbírání bude asi 50 Kč,
bude-li slovník vycházeti nynějším zrych-
leným tempem (6—7 sešitů za rok, do-
sud sotva 3). Nakladatelství vydává též na
jednotlivé díly vkusné polokožené desky
se zlaceným hřbetem po 28 Kč. Cena jed-
notlivého trojsešitu (8.40 Kč) o 64 stra-
nách velké osmerky s textem velmi zhu-

štěným a rozděleným ve 2 sloupce je vskutku nepatrná, srovnáme-li ji s cenou jiných podobných encyklopedií českých i německých. Sešit literárního slovníku něm. stejného asi rozsahu stojí 3.5—4 zlaté marky, čili 4krát tolik, třebas se tu může čekatí mnohem více odběratelů.

Kéž najde tedy Podlahův »Český slovník bohovědný« hojně porozumění u českých katolíků, kéž šíří všude zájem o náboženské otázky a pomáhá odstraňovati netečnost a mělkost, která zavinila náboženský úpadek naší doby!

F. S. Horák.

Ohrožená kultura.

V poslední době velmi často proskočí denním tiskem stručné zprávy, které se bolestně dotknou každého milovníka starožitnosti, čtitele vědy i umění. Nedávno přinesly noviny zprávu, že smečenský archiv Martiniců byl prodán jako makulatura na balení řezníků. Archiváři čeští ohradili se proti tomu v tisku, učinili záchranné kroky na patřičných místech, aby archiv zachovali. Kupec je dobrovolně dal městu Slanému. Jindy zase čtu, že se prodá v dražbě bohatá knihovna šlechtická. Velmi často lze se dovědět z denního tisku o scudným dražebním prodeji bývalého šlechtického zámečku s krásnou zahradou, s bohatým uměleckým zařízením, hojnými cennými sbírkami starožitnosti, přírodnin atd. (nedávno na příklad na Kutnohorsku, Kačíná). Podobné zprávy lze čísti v novinách takřka obden. Z vlastní zkušenosti znám velmi hezký zámeček s ideálním hospodářstvím, dnes ale všechno v hrozném úpadku. V min. století bylo panství majetkem pražského advokáta a potomního prof. a rektora pražské university, který zde nashromáždil veliké poklady kulturní. Jest zde slušná obrazárna a bohatá knihovna. Stropy v salonech umělecky štukatérsky ozdobené oprýskávají, poněvadž střechou a půdou sem zatéká. Bývalé krásné salony pustnou. A takových případů by se našlo více. Neuběhlo tedy mnoho času od té doby, kdy prof. Pekař, zaprodanec feudálů, předpovídal tuto zkázu při diskusi o pozemkové reformě. Příliš brzy, bohužel, se jeho obavy vyplnily. Nynější majitelé bývalých šlechtických dominií jsou vesměs hamižní zbohatlíci a kořistníci na bývalém šlechtickém majetku. Když mají dnes jako vlastníci nésti i určitý finanční náklad, nechávají kulturní statky zpustnouti, poněvadž jim z nich neplyne zisk. I hospodářství na mnohých zbytkových statcích upadá, takže vznikají často značné národohospodářské škody. A podobně bude i s našimi venkovskými kostely, protože patronátní právo je rozděleno mezi řadu majitelů bývalého jednotného panství, různých boucharonů, kteří na udržování kostelů nedají ani haléře. Ani ho snad mít nebudou. Nová šlechta odkoukala od staré jen její špatnost, v ostatním ji nenásleduje.

Dějiny nazvaly dobu josefinskou martyriem české knihy a českého umění. Jak asi

nazvou dobu naši?! A o ničem neví ani Památkový ani Pozemkový úřad? Ovšem, stát na kulturní věci nemá mnoho prostředků.

Jan Pecháč.

Henri Leclercq: Les martyrs.

Henri Leclercq: Les martyrs Recueil de pièces authentiques sur les martyrs depuis les origines du christianisme jusqu'au XX. siècle. Paříž 1902—1925, 15 svazků.

Neúnavný dominikán H. Leclercq ukončil nedávno patnáctým svazkem své monumentální dílo, věnované životům sv. mučedníků, na němž pracoval od roku 1902. Je to jedna z nejkrásnějších prací věnovaných oslavení Církve. Jak naznačuje již podtitul, je to sbírka pramenů o životech a smrti sv. mučedníků. Sběratel sám vystupuje málo do popředí, spokojil se jen poznámkami úvodními a průvodními. Pečlivě sebrané dokumenty mají samy vyprávěti.

Nejvýraznějším znakem tohoto díla jest jeho šíře, se kterou zabírá látku. Mluvíme-li o mučednicích, myslíme pravidelně na doby největších pronásledování, jimiž Církev ve svých počátcích rostla a mohutněla. Ale je třeba si uvědomiti, že doba pronásledování nebyla ukončena ediktem milánským a že se neskončí ani do skonání světa. V každém století nalezneme zástupy těch, kteří dovedli i krev svojí obětovati pro svého Spasitele.

První svazky díla Leclercqova obsahují životy prvých svatých mučedníků. Počínaje svazkem III. přecházíme do doby Juliana Apostaty a éry vandalské. Následující svazky jsou pokračováními historie plné tragiky, která je zde sledována až na naše dny. Tak přecházejí před našimi zraky: Židé, Saraceni a ikonoklasté (sv. IV.), středověk (sv. V.); sv. Jeanne d'Arc a Savonarola (sv. VI.); mučedníci reformace (sv. VII. a VIII.); životy sv. mučedníků století XVII. a XVIII. (sv. IX. a X.); mučedníci revoluce (XI. a XII.) a konečně mučedníci XIX. stol. (XIII. a XIV.). Poslední svazek je věnován mučedníkům světové války, kde historie věčerejška stává se dneškem.

Vydavatel, vyzbrojený skvělou erudicí vědeckou, stmelil tuto rozsáhlou látku v dílo obdivuhodné. Četba zanechává v duši mohutný dojem. Zde poznáme také životní sílu Církve, která nové a nové legiony mučedníků shromáždí k nové oslavě svého Tvůrce — Ježíše Krista. Vzpomínka na ty, kdo s radostným úsměvem na rtech dovedli trpěti a umíratí, je nejmohutnější apologií křesťanství, ba více, je apologií samého katolicismu. Není to snad jen počet mučedníků, který by vyvolával tento dojem, je to zvláště jejich velikost mravní a jejich svatost, která na nás nevíce působí. Cítíme přítomnost Boží, pročítajíce stránky díla zasvěceného oslavě jeho a jeho Církve. Práce H. Leclercqova je vskutku dílem ojedinělým, dílem velké erudice vědecké, ale především dílem velké víry. Pilgrin.

Jan Tiray zemřel.

Jan Tiray, ředitel a školní inspektor, zemřel již 25. července 1925 a přes to, že byl jednou z nejbystřejších hlav moravského učitelstva, nalézáme

o něm poměrně málo zpráv. Rodák velkobytešský (23. X. 1858) z malých a chudých počátků pracoval se záhy na přední místo. Pozorování školní, spojené s teorií, učinila z něj výborného učitele, který stal se průkopníkem moravského školství, výsledky své práce publikoval v různých časopisech. Ale neobmezoval se pouze na školu. Byl činný jako historik, naučil se pracím archivním a přímo odtud čerpal potom své poznatky. Do cechu historického uvedla ho monografie Velké Bytče. Na to obrátil svůj zřetel k jihozápadní Moravě, kde v Telči působil a napsal Vlastivědu okresu telečského, dačického a slavonického; mimo to přispíval články a studiem do časopisů historických. Jsa ze staré rodiny učitelské, z níž pocházel hudebník Libonius, měl vrozené nadání hudební. Byl milým dirigentem zpěvu a hudebních podniků, sám komponoval skladby, z nichž mnohé jsou rázu církevního (dosud mnohé v rukopise), uspořádal Šolcův trojilný zpěvník společenský a j. Zesnulý byl ještě ze starých, boдрých učitelů moravských. Jeho smýšlení udávají slova, která si zapsal do rodinné kroniky v předtuše smrti: »Nevíme dne, ani hodiny. S pokornou vzpomínkou na Tvůrce všemohoucího, se vzpomínkou na slova Písma sv., s pokojnou myslí píši tyto řádky. Děkuji Nejvyšší Prozřetelnosti za štěstí života — ty strasti jsou zapomenuty — a důvěřuji, že v míru a pokoji budu spáti ten věčný sen, když vědomí mám, že více dobra chtěl a konal jsem, než zla, jež, i když nechtěl jsem, přece dotklo se zájmů a citů bližních mých. A jako odpouštím nepřátelům svým, tak doufám, že i mně bude odpuštěno!« Ave anima pia!

Josef Pelikán.

Katolické university.

„Nordtisk Ugeblat“ uveřejňuje v jednom ze svých posledních čísel statistiku katolických universit. V Evropě 17 katol. ústavů blíží se svým účelem a organizací universitám, nebo jsou skutečnými universitami. Nejstarší a nejznámější je universita v Lovani, obnovená 1834, která shromažďuje 3400 studujících a na 150 profesorů. Ve Francii je pět katol. universit: v Paříži, Lyonu, Lille založené 1875 a toulouská, otevřená 1877. Počet studujících pohybuje se kol 1600. Nelze zapomenouti ani university štrasburské, kde zvláště fakulta theologická má svoji důležitost. Ve Švýcarech universita freiburgská, založená 1889, má 65 profesorů a as 750 studentů. Ve Španělsku nalézáme katol. university v Madridu, Bilbao, San Corenz, del Escorial a Sarria. V Portugalsku zachována universita v Coimbre katolíkům. Polsko má svoji katol. universitu v Lublíně, Itálie v Miláně. Nejvýznamnější katol. universitou evropskou je universita v Nimvegách v Holandsku. Spojené státy severoamerické mají katolické ústavy: v Georgetownu, Saint-Louis, Fordham, Milwauke a Washingtonu, které vládnou kapitálem dvou milionů dolarů, zatím co universita harvardská má jmění as 50 milionů dolarů a as 800 studujících; Georgetown (tři fakulty) kol 1900; Fordham (práva a národohospodářství) kolem 3700; Saint-Louis více jak 2.500 a 250 profesorů. Chicago má dvě university: universitu Loyolovu a sv. Pavla s 5.000 studenty. Státy Nový Orleans, Omaha, Dayton mají rovněž početně navštěvované katol. učení. Kanada má tři university: Quebec (4 fakulty, 100 prof., 700

studentů); Montreal (7 fakult, 275 prof., 2.200 stud.) a Ottawa (kol 3.100 studentů). Filipiny mají katol. universitu v Manille, která čítá 7 fakult, 75 profesorů a 700 studujících, Chile má universitu v Santiagu; Argentina v Buenos Aires; Syrie v Beyrutu; Palestina v Jerusalemě. V Indii mají katolíci university: v Bombay, Calkuta, Manyabre, Trichinopoly a Colombu. V Číně v Zika-vei, Tien-tsinu, Hankov a Pekingu. V Japonsku je katol. universita v Tokiu. — Celkem nalézáme tedy as 60 ústavů, roztroušených po všech zemědích, kde možno dosíci universitních gradů. Katolická universita u nás je posud jen zbožným přáním, její uskutečnění nutno odsunouti do budoucnosti. dá Bůh, že ne daleké. Známe dobře důležitost podobné instituce pro rozvoj katolicismu a k podobné myšlence třeba stále a stále se vraceti. Již jednou vynořila se myšlenka vytvořiti při Č. L. A. jakési vědecké semináře, které by mohly býti zárodkem příštího katolického institutu. Ale myšlenka zapadla, nedostalo se jí porozumění ani podpory. Není snad u nás dosti nadšení, dosti dobré vůle? Bojíme se snad tak velkých podniků? Nedovedeme snad přinášeti obětí, abychom jimi utčili svého Boha? Mnoho otázek a tak těžko bychom si na ně dovedli odpovídati. Při pohledu na statistiku katol. universit neubráníme se smutného přemýšlení, třeba však činů, myšlenka katolické university u nás nesmí zapadnout. Nebylo by hodno a spravedливо, abychom měli také svoji universitu, snad v Bratislavě, centru katolického Slovenska? Ať kdekoli, třeba stále vraceti se ke spravedlivému požadavku katolického školství a katolické university.

Pilgrin.

Podlahova Akta korektorů.

Biskup Podlaha vydal v 16. svazku své knihovny metropolitní kapituly Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407 až 1410 (Praha 1921), v nichž dovozuje, jak úřad korektorů byl význačnou institucí doby předkarolinské i karolinské. Jejich zápisy podávají nestranné svědectví kněžského života; píší jen o přestupcích, které byly trestány. Z počtu trestaných vidíme, že v uvedených l. 1407—1410 bylo deliktů proti celibátu v r. 1407 celkem 59, v r. 1408 61, v r. 1409 42 a za l. čtvrt roku 1410 jen 5. Počet duchovenstva v té době byl v pražské diecési přes 4000; z toho plyne, že trestaných kněží pro přestupek celibátu bylo v r. 1407 a 1408 jen 1½%, v r. 1409 1%. Loupeží a krádeží dopustilo se za více než 3 leta 10 kněží a 16 kleriků, tedy u kněží ¼%. Záznamy o soudech svědčí o bedlivé snaze korektorů, aby napravovali kněžské poklesky. Ale i při tom musíme všimnouti si, že vzdělání té doby bylo mnohem menší, že mnozí dopouštěli se přestupků před přijetím svěcení, a potom uvědomíme si jasně, že život kněžstva českého nebyl v době předhusitské tak pohoršlivý, jak se obyčejně ukazuje. Již také to, že editorem spisu je sám biskup český, dává nám nový důkaz, že cesta za pravdou uvede mnohá dnešní tvrzení na cestu správnější a církvi příznivější. Spis rádi naši inteligenci doporučujeme.

Josef Pelikán.

Podlahův katalog hudební.

Neúnavný biskup pražský, Antonín Podlaha, podává nám v nejnovějším svém spise *Catalogus collectionis operum artis musicae, quae in bibliotheca capituli metropolitani Pragensis asservantur*

(Pragae 1926) seznam hudebních děl, chovaných u sv. Víta v Praze. Spis ukazuje svou pestrostí na značný zájem o hudbu (1686 čísel) a také předmluva, seznamující čtenáře s dějinami hudby u sv. Víta v XVII.—XIX. století, jest cenným příspěvkem k dějinám hudebního umění vůbec. Seznam ukazuje na některé skladby, jinde již nepřístupné, a zároveň jest důkazem vyspělosti sboru hudebního. Historik hudební a každý, kdo chce pochopiti blíže vývoj u nás, sahne nezbytně po spisku. Zájemcům a odborníkům doporučujeme. J. Pelikán.

Passionál abatyše Kunhuty.

Passionál, vydaný u Štence Antonínem Matějčkem, jest znám již dlouho. Nehledě k německým publikacím, napsal o něm J. E. Vocel v Památkách archeologických a místopisných (ročník IV 1860, str. 97.) a jiní později vraceli se opět k němu jako k cenné památce doby gotického umění českého. Passionál obsahuje celkem 36 pergamenových listů a skládá se z několika latinských textů. (Traktát o statečném rytíři, dialog P. Marie s Janem, obydlí nebešťanů, devět radostí Kunhutinych, jež ji v nebi očekávají, řeč papeže Lva o utrpení Kristově, dialog mezi Marií Magdalenou a Pannou Marií.) Autoři traktátů jsou různí. Tři z nich napsal Kolda, mnich řádu dominikánského u sv. Klimenta v Praze, a jak sám doznává, napsal je v letech 1312—1314. Písmo pochází od pisáře Beneše, kanovníka při klášterním kostele sv. Jiří na hradě Pražském. Oba byli známi dobře Kunhutě a díla se asi podjali na popud abatyše samé. Jméno iluminátora známo není. Práce jeho, formální mluva illuminací jeví monumentální citění tou dobou neobvyklé, a vyvinutý smysl pro dramatickosti obrazu. Postavy ilustrací jsou podány ve výrazných postojích a posuňcích, těsně k obsahu výjevů lnoucích. Vyjadřovací schopnost malíře roste s postupem práce, a tu poznáte, že máte před sebou dílo, jež svým pojetím, svou výrazností předstihuje vše, co bylo v oboru knižní malby ve střední Evropě stvořeno! (Str. 14.) Ať již jde o umístění a dispoziční výjevu, či o barvu, anebo vyjádření podrobné myšlenky, všude stojí český iluminátor v popředí evropského pokroku jako zjev jedinečný, umělecký charakter v eklektickém vlnění českého malířství doby karolinské! — Výprava díla jest vzorná, podrobnost, na něž každý obraz rozložen, reprodukován ve skutečné velikosti.

J. Pelikán.

Cinkovo dílo o české otázce náboženské.

Známý olomoucký profesor dr. František Cínek, který jest v dobré paměti i u pražské veřejnosti z cyklu kázání v Týně, vydal letos knihu *K náboženské otázce v prvních letech naší samostatnosti 1918—1925*, jako výsledek svých studií, jež věnoval popřevratovému náboženskému životu v naší republice. Autor jest znám širší veřejností řadou článků, opravdových to studií z tohoto oboru, jež uveřejňoval periodicky v olomouckém „Našinci“. Kniha jest rozdělena ve tři velké části. První obírá se „ideovým vývojem církve československé“. Autor zde ukazuje a dokazuje, co nedomyšlených předpokladů jest zazděno v základech této budovy, jak se „reformovalo“ s rozpálenými, radikálními mozky. Celá kritika je věcná, psaná teologem-odborníkem, opírající se o vlastní literaturu

církve čsl. o literaturu, vyšlou z kruhů nezúčastněných na tomto náboženském rozvratu, jako jsou na příklad projevy prof. Pekaře a Šusty. Materiál je tak pečlivě sebrán, že autcovi neušla snad ani jediná schůze, přednáška, ani sebe menší článek. Postup práce jest chronologický, sleduje tento rozvrat od roku 1920, jak se vyvíjel v jednotlivých zemích republiky, myšlenkové tápání a rozvrat ve vlastních řadách, jak se projevil zejména pro různé názory v poměru k pravoslaví a vůbec k pozitivnímu náboženství. První tato část končí zřízením biskupů a svěcením nových jáhnů a kněží podle nových obřadů v lednu 1925. Práce se nese klidným, věcným tónem beze vsí tendence polemické neb hašteřivé.

Druhá, hlavní část díla, jest věnována hnutí pravoslavnému v Československu. Na území Čech, Moravy a Slezska nebylo vlastně před převratem žádné veřejno-právní pravoslavné náboženské korporace. Byla zde jen pražská skupina z r. 1863, založená Sladkovským a Grégrem z motivů politicko-nacionálních. Vlastní hnutí začalo u nás až po převratu a formálně se podrobilo jurisdikci církve srbské. Poněvadž srbský Synod váhal s uznáním české církve, obrátila se tato bez dlouhého rozmýšlení k patriarchátu cařihradskému. Spory o jurisdikci přenesly se i na východní Slovensko a Podkarpatskou Rus. V dalších odstavcích sleduje autor svědomitě vývoj těchto sporů i vlivů do nich zasahujících, obšírně obírá se situací unitů v naší republice, významem unie i činnosti řeckokatolických biskupů na Podkarpatsku, dotýká se zásluh duchovenstva řecko-katol. i nesprávné orientace české veřejnosti o náboženských poměrech ve východní části naší republiky, v dalších kapitolách líčí se propaganda pravoslavná, její zbraně proti katolicismu, všechny boje vnitřní a končí zprávou o všeobecném shromáždění v listopadu 1925 a vítězství strany Gorazdovy. Tato druhá část knihy jest nejdůležitější zejména pro svoji informativnost o poměrech na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

V poslední části knihy zmiňuje se autor již stručně o situaci česko-bratrského protestantismu. Evangelické sekty u nás odumírají, jak jinak ani nemůže býti, poněvadž ztratily pevnou basi náboženskou audrují se pouze in-jekcemi z náboženské filosofie. Unifikace jejich z roku 1918 jest jen vnějšíková, nějaký čas se bude živořit a pak zbude jen návrat nebo bezvěří.

V dodatku obírá se prof. Cínek historií pádělu Strössmayerovy řeči na vatikánském sněmu, jehož se neštítí církev čsl. užívati dále a šířiti jej jako pravou řeč velikého biskupa.

Kniha jest pěkný obraz náboženského rozvratu v naší republice a zůstane pro celou budoucnost nejdůležitějším pramenem kulturně-historickým pro naši dobu. Nutno ji jen doporučiti.

Petr Jeníkovec.

Průvodce literaturou.

Vědy historické.

Karel Lev Řehák, Svatý Havel Opat a far-ní jeho chrám na Starém Městě Prahy. Praha 1925. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 116. S obrázkem chrámu. Cena Kč 5.—.

Císař Karel Čtvrtý, Vlastní životopis. Přeložil Josef Emler, vydal Zdeněk Tobolka. Praha 1909. Nakladatel Jan Otto. Stran 91. „Světová knihovna“, číslo 774. Cena Kč 3.—. Nový přetisk, Praha 1925.

Václav Jan Pokorný, Klášter Rajhrad. Jeho dějiny a památnosti. Brno 1925. Nákladem vlastním. Stran 56, obrázků 20, podobizny 2. Cena Kč 6.50.

Václav Oliva, O selském povstání na Litomyšlsku roku 1680. Příspěvek k poznání duchovní i tělesné bídý venkovského lidu v 17. století. Praha 1924. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 84. Cena Kč 5.—.

Sborník historického kroužku. Redaktor Josef Hronek. Vydává Družstvo Vlast v Praze II., Žitná 76 n. Roč. XXVI. seš. 3—4. Tímto dvoješitem ukončen ročník tohoto osvědčeného historického časopisu za nové redakce, které nutno vzdáti úplné uznání, vždyť podařilo se jí přinést v časopise články opravdu cenné a významné. V tomto dvojčísle jsou to zvláště články: Prokop, přední pisár Nového města pražského, od prof. Fr. Vacka, a velmi cenný článek P. Augustina Neumana: Z francouzských relací o českém povstání (1618—1622) s úvodní statí Jana Tenory. Rozsah časopisu je proti ročníkům předcházejícím zvětšen, škoda, že není možno Družstvu zvětšiti i rozsah ostatních listů nákladem Družstva vycházejících.

Literatura o Palackém je podána v Pekařově monografii „František Palacký“ (Světová knihovna, Praha 1912) a v „Palackého čítance“, kterou sestavil Zdeněk Kobza (Zmatlík a Palička, Praha 1911). Starší literaturu pečlivě snesl Čeněk Zíbrt v statí „Bibliografie o Františku Palackém“ (Památník, Praha 1898).

František Šujan, Nejstarší zřízení zemské na Moravě. Vydání druhé. Brno 1926. Nákladem vlastním, tisk Občanské tiskárny. Stran 75. Cena Kč 10.—. (Úvod autorův.)

Václav Oliva Hlošina, České duchovní řády za rozmachu husitské bouře. Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce XV století v zemích českoslovanských. Praha 1925. Tiskem a nákladem Družstva Vlast. Stran 434. Cena 18 Kč. — Na historicko-apologetickém kursu v listopadu 1925 v Brně, navrhl a odůvodnil osvědčený historik P. Aug. Neumann, aby byl den 6. července slaven jako vzpomínkový památku mučedníků, kněží i laiků, ubitých ve válkách husitských. Tentýž návrh přinesl v lednu t. r. americký „Hlas“. Spis V. O. Hlošiny podává vystižný obraz těch muk, které bylo pro víru katolickou zakusiti členům různých klášterů a na základě pramenů vypočítává tisíce mučedníků, kteří za bouří husitských zahynuli. Doporučujeme spis Hlošinův ke studiu reformace husitské.

Sborník Společnosti Jaroslava Vrchlického.

Svazek VII., 1924 a 1925. Redigují Jaromír Borecký, P. M. Haškovec a Ant. Klášterský. Praha 1925. Nákladem Společnosti Jaroslava Vrchlického. Stran 164. Publikací Společnosti číslo 8. Cena Kč 50.—.

Literární historie.

František Matěj Bartoš, Soupis rukopisů Národního musea v Praze. Svazek první. Praha 1926. Nakladatel spolek Melantrich. Stran 330. Cena Kč 40.—. (Úvod vydavatelstva. Zásady soupisu. Soupis 1818 rukopisů.)

Josef Leo Seifert, Literaturgeschichte der Čechoslowaken, Südslawen und Bulgaren. Kempten 1922. Nakladatelství Kösel a Pustet. Stran 240. „Sammlung Kösel“, svazek 94. Cena neudána.

Hans van de Mark, Jaarlijsche Boekenschouw. Najaar 1923 tot Najaar 1924. Vijfde Jaargang. Tilburg 1924. Nákladem Het Nederlandsche Boekhuis. Stran 500. (Úvod. Bibliografické přehledy literatur maďarské, italské, ruské, emigrantské a sovětské, finské, švédské, dánské, polské, české (54 až 61), německé ve Švýcařích, španělské, portugalské a holandské.)

František Xaver Šalda, Juvenilie. Část první. Stati, články a recenze z let 1891 až 1899. Praha 1925. Edice Aventinum. Stran 343. „Dílo F. X. Šaldy“, svazek první. Cena Kč 60.—. (Úvodní slovo Šaldovo. Šestnáct statí. Kritické odkazy k statím. Poznámky bibliografické.)

Arne Novák, Svatopluk Čech. Dílo a osobnost. Díl první. Praha 1921. Edice Vesmír. Stran XVII. a 237. Cena Kč 50.—. (Předmluva. Osm kapitol. Poznámky bibliografické. Rejstřík jmen. Portrét Čechův s počátku 70. let.)

Arne Novák, Svatopluk Čech. Dílo a osobnost. Díl II. Praha 1923. Edice Vesmír. Stran XI. a 239. Cena Kč 50.—. (Pět kapitol. Poznámky. Rejstřík jmen. Portrét ze 70. let.)

Václav Beneš Třebízský, Listy. Vzpomíná se. Upravil Josef Šach. S četnými původními vyobrazeními. Praha 1926. Nákladem Zemědělského knihkupectví Neubertova. Stran 334. Cena Kč 18.—. (Úvod. Seznam adresátů. Dopisů 233. Vzpomínky.)

Jan Voborník, Mučedník touhy. Přednáška o Juliu Zeyerovi pro pietní večer ve Vodňanech dne 30. ledna 1926. Vodňany 1926. Ve prospěch „Zeyerovy nadace“ vydal „Okrašlovací spolek“. Stránek 34. S několika obrázky. Knihovna „Našeho Domova“, svazek 1. Cena Kč 3.—.

Památce Augusty Rozsypalové. Sborníček článků. Praha 1926. Nákladem Svazu ženských katolických spolků českých. Stran 31. Cena 2 Kč. (Dvě podobizny, autograf. Úvodní slovo. Životopis. Poslední dny. Učitelkou. Činnost literární a organizační. Poslankyní. Význam Augusty Rozsypalové.)

Pískle v trní. Zpravodaj Moravského kola spisovatelů. Číslo 2. Brno 1926. Nákladem vlastním. Stran 16. (Životopisy a podobky spisovatelů: Otýn Břeněk, Frant. Sokol-Tůma, Viktor Kamil Jeřábek, Fráňa Kopeček, Vojtěch Martinek.)

Památce velkého básníka. Slavnostní trojčíslo měsíčníku Otavan, věnované Juliu Zeyerovi. Písek 1926. Nakladatel Jaromír Malý. Číslo 10. až 12. Cena Kč 4.50. Řada článků i dopisů, podobizny a pohledy na budovy.

HLÍDKA FRANTIŠKÁNSKÁ.

Františkánství a unionismus.

Poukázali jsme již jednou na to, že cesta k srdci východního křesťanstva může býti nalezena nejen pomocí dogmatických disputací, nýbrž také na cestě mystiky, nikoli ovšem nějakého rozbředlého mysticismu. Východní křesťanství je citové, je mystické, nemá pro intelektuální formulaci problémů tolik smyslu, kolik se ho projevuje u člověka Západu, jenž prošel školou římského práva, scholastiky a renesance. Vyslovil jsem nedávno mínění, že snad sv. František, v jehož roce právě žijeme, byl by s to ukázatí Východanům, že Západ není tak ryze racionalistický, jak si to snad představují. Že se Západ neutápí jenom v dialektice, že i tu žili světci, kteří hlavní důraz položili na životní praxi a na lásku. Při četbě posledního čísla revue »Abendland« nalezl jsem potvrzení tohoto názoru ve článku vídeňského profesora dra Leona Seiferta »Das Abendland und die Slaven«. Autor ukazuje na to, kterak františkánství zabránilo rozličnému blouznění a flagelantství právě tím, že dalo rozličným kajičnickým hnutím pevné formy řeholní a zůstalo tak na půdě církevní. Ukazuje, jak právě tyto bludy, jimž františkánství zabránilo, byly do značné míry původu slovanského a jak naopak zase františkánský řád nabyl velké oblíbenosti u Slovanů, zejména na jihu, kde je takřka jedinou západní katolickou institucí, jež se plně vžila. Reprodukují ze studie Seifertovy pasus, týkající se tohoto tématu. Seifert praví asi toto:

Co v západní Evropě bylo předmětem pouhé spekulace, to bylo často u slovanských národů prováděno s krajním fanatismem až do nemožných důsledků, jak ukazuje historie ruského bolševictví. Byzantská kultura neměla té sjednocující síly, jako kultura latinská a proto Slované se rozpadli v kulturní skupinu západní a východní. Schismatem přejala východní církev úkoly státní a proto musela ponechat Slovanstvu i jejich liturgickou řeč. Ještě dnes jsou to právě slovanské národy, jež nejvíce vnášejí národní moment do otázek církevních. Znárodnění slovanských církví jest nejtěžším problémem na poli unie církevní. Pravoslavná církev není institucí čistě náboženskou,

rozhodujícími nejsou pouze otázky dogmatické, nýbrž otázky národní, jež problémem značně komplikují. Autor zabývá se některými slovanskými schismaty a heresemi. V 10. století bylo to hnutí bogomilské, které teprve vyvolalo příbuzná hnutí patarenských, albigenských, katarů a waldenských. Jejich rozkladný vliv byl paralisován působením sv. Františka z Assisi, jehož význam v tomto smyslu není stále ještě doceněn. On to byl, jenž zachránil před bogomilskými bludy ony hodnoty náboženské, které byly v nebezpečí, že se na Západě ztratí. Tím zachoval universálnost církve. Sv. František může býti i nadále ukazatelem unionistické práce, aby jí porozuměli Slované. Dobrovolná chudoba, t. j. takový poměr člověka k pozemským statkům, aby jejich zneužívání nevedlo k tyranii a k znehodnocování bližního, jež uskutečnil ve svém řáde sv. František, jest rozřešením problému, který Slovanstvo tolik trápil a jenž je vehnal do náručí komunismu. Jeden z největších ruských spisovatelů, Tolstoj, podlehl omylům materialismu potud, že spatřoval spásu toliko ve spravedlivém rozdělení statků pozemských, místo co by bojoval proti žádostivosti jich. Právě tak odpovídá františkánský řád slovanskému požadavku demokratismu tím, že nebezpečí anarchie, jež vyplývá ze sociální rovnosti, odstraňuje křesťanskou pokorou a tak smiřuje autoritu se svobodou. Založením III. řádu uskutečnil sv. František starý slovanský požadavek po posvěcení světského života. Vzpomeňme na Solovjova a na Alijošu Karamazova, kterému Dostojevskij dává jíti z kláštera do světa, aby tam osvědčil svoji svatost. Podobné jsou požadavky katolíka Mickiewicze, který žádá od katolického kněze, aby v parlamentech hájil křesťanskou nauku a nekázal jí toliko v kostelích. Jest známo, že františkánský řád dostal se velmi brzo do úzkých styků se Slovanem v blízkém Orientě. V Bosně si dobyl nesmírných zásluh nejenom obracením bogomilů, nýbrž i jako přítel a rádce chorvatského lidu, zvláště za dob panství tureckého. Jak hluboce bylo františkánské hnutí zpřízněno se slovanskými nadějemi a přáními, jeví se i po stránce negativní v historii bludu spojeného s učením o »Věčném Evan-

geliu«, které podle legendy zvěstoval an-
 děl cařihradskému karmelitánovi Cyrilo-
 vi, »evangelium«, jež vydal Jáchym del
 Fiore a jehož věštba o třetím království
 Ducha sv. a lásky nalezla některé stoupen-
 ce i mezi františkány, takže se bludně do-
 mnívali, že tato třetí epocha nastává pří-
 chodem sv. Františka. Toto »evangelium«
 objevuje se znovu ve hnutí husitském,
 má veliký vliv na Komenského a oklikou
 přes některé novodobé filosofy přispívá
 značně k formulaci mesiánské myšlenky
 u Poláků a Rusů. Moskva bývá označo-
 vána jako třetí Řím a třetí říše, jež má
 spojití církve ve formě duchovní říše slo-
 vanské. (Dostojevskij: »Rusové, národ bo-
 honosný«.) I u Solovjova se vyskytuje ta-
 ké tato myšlenka, zvláště v jeho Antikris-
 tu. V dalším pojednání se zabývá autor
 psychologíí Slovanstva vůbec, při čemž
 také na několika místech duchaplně in-
 terpretuje některé these z Masarykovy
 »České otázky«. Poslední číslo obsahuje
 vůbec celý soubor článků týkající se cír-
 kevní unie a problému Paneuropý.

Dr. Alfred Fuchs.

Sborník úcty svatého Antonína Paduánského v českých zemích.

Sborník, jež sestavil a vlastním nákladem
 vydal Antonín Šorm, ukazuje, jak jest plodná pa-
 mátká světců, i když již nedlí mezi námi! Univer-
 salism církve překonává podle dogmatu o obcování
 svatých i fysickou smrt. »Pro neviditelnou přítom-
 nost velkých a svatých našeho rodu sladko jest
 žítí!« napsal Otakar Březina. Památka světců jest
 nejen požehnáním, nýbrž i podnětem k další tvorbě.
 Svrchovaně zajímavým dokladem toho jest »Sborník
 úcty svatého Antonína Paduánského v českých
 zemích«. Tato knížka, jež původně chtěla býti po-
 kusem o sebrání a soustředění dat a zpráv, jak se
 projevovala a projevuje úcta ke svatému Antonínu
 Paduánskému u nás, vzrostlo na cenné literární dílo.
 Vilém Bitnar, Antonín Šorm, Al. Černý, Fr. Dědek,
 profesor Michael Ludvík, P. Kl. Minařík, P. Fr. Po-
 spíšil, Karel Procházka, Josef Šmejkal soustředili tu
 materiál tak účelně vybraný, že požehnaná památka
 světcova stala se tu podnětem k opravdovému činu.
 Velmi krásně doplňuje knihu bohatý ilustrační do-
 proved. Život světcův dal podnět ke vzniku celého
 odvětví mystické poesie a umělecké kultury svato-
 antonínské a nezůstal bez ohlasu ani na půdě české.
 Epika, lyrika, výtvarná umění těžily stejně z legend,
 jež obklopují světcovu postavu. Svatý Antonín
 náleží mezi světce v českých zemích nejvíce uctí-
 vané. (Kniha nás seznamuje s místy, kde byly za-
 loženy kostely, kaple, postaveny oltáře a zasvěceny
 zvony památce svatého Antonína Paduánského.
 Také domácí lidové umění víže se četnými motivy
 ke svatému Antonínu. Úprka ukázal širší veřejnosti,
 čím jest lidový kult svatoantonínský na př. morav-
 skému Slovácku. Jsou četná poutnická místa svato-
 antonínská v českých zemích, jež mají své vlastní
 legendy. Velmi zajímavé jest srovnání svatého An-

tonína se svatým Janem Nepomuckým s dokumen-
 tárními písňovými texty. Kniha obnovuje i vzpo-
 mínku na horlivého ctitele svatého Antonína, ze-
 snulého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana a do-
 plněna jest obsáhlou bibliografií literatury o světcí
 Antonínovi, sestavenou Vilémem Bitnarem. Sborník
 jest dalším dokumentem, kolik tvůrčích momentů
 skýtala barokní kultura právě na naší půdě. Jest
 třeba ukázati činem, jak neprávem jest dosud doba
 baroku snižována. Nechceme se sice dopustiti téhož
 omylu jako naši odpůrci, kteří pro samou minulost
 (v tomto případě husitskou a československou) ne-
 vidí přítomnosti, ale jsme přesvědčeni, že kult pa-
 duánského světce vrátí opět mnohým a mnohým
 duším poklad lehkomyšlně ztracený — katolickou
 víru.

Růžena Šebková.

Sborník „Svatý František a Češi“.

Péči Lidové Akademie, redakcí Antonína
 Šorma, nákladem Československé akciové tis-
 kárny v Praze bude vydán k 700. výročí
 smrti významného světce sv. Františka z Assi-
 si bohatě ilustrovaný a pietně vypracovaný sbor-
 ník, který má zachytiti, jak úcta k tomuto se-
 rafinskému světcí jevila se v našich zemích.
 Redakci sborníku svěřila Lidová Akademie
 Antonínu Šormovi, bankovnímu úředníku v
 Praze (Národní třída č. 8, Moravsko-sloven-
 ská banka). Některé vzácné a původní pří-
 spěvky pro sborník nejoblíbenějších našich
 spisovatelů jsou již zajištěny. Též dosud nezú-
 častnění autoři a pracovníci na poli duchov-
 ním, kulturním, zvláště františkánském, se vy-
 zývají, aby sdělili s naším redaktorem, které
 práce mají nebo byli by ochotni pro sborník
 sv. Františka vypracovati, aby tyto příspěvky
 mohly býti závčas do sborníku zařazeny.

Druhá desítka českých knih františkánských.

Hilarin Felder, Ideály svatého Františka
 z Assisi. Autorisovaný překlad z německého
 pořídili členové řádu kapucínského a Třetího
 řádu sv. Františka v Olomouci. Olomouc 1926.
 Nákladem „Serafinských květů“. Stran XV a
 347. Cena Kč 35.— (Předmluvy spisovatele a
 překladatelů. Soupis pramenů. Kapitola 19.)

Bonaventura Wilhelm, Svatý František
 Serafinský, zakladatel tří řádů. Dle věrohod-
 ných pramenů sepsal. Část první. Praha
 1926. — Nákladem „Dědictví svatojanského“.
 Stran 143. Cena Kč 7.— (Portrét světcův od
 Francesca Albani. Předmluva Kapitola 19.)

Almanach k oslavě sedmistého jubilea
 Třetího řádu sv. Františka. Uspořádal Leandr
 Brejcha. Praha 1921. Vydalo Družstvo Přá-
 tel Studia u Panny Marie Sněžné v Praze.
 Stran 136. Cena neudána. (Úvod Brejchův.
 Sedm statí Jana Vyskočila, Leandra Brej-
 chy, Klementa Minaříka, Ambrože Smé-
 kala. Hymna terciářů.)

Bonaventura Wilhelm, Regulní knížka
 Třetího řádu serafinského Otce Františka z
 Assisi. S úchvalou církevní a představených
 Prvního řádu svatého Otce Františka. Dle nej-
 lepších pramenů upravil. Desáté úplně
 přepracované vydání. Praha 1922. Nakladatel-
 ství Bedřicha Stýbla. Stran 466. Cena neudána.
 (Předmluva.)

Hymnus k druhým nešporám na den Sřigmatiřace svatého Frantiřka.

Frantiřkanský breviář. Z latiny přeložil dr. Alfred Fuchs.

(Poznámka: Proložené konečné verše strof tvoří začátky jiných známých hymnů.)

Decum morum, dux Minorum
Franciscus tenens praemium,
In te vite datur vitae,
Christe Redemptor omnium.

Mravů sláva, »Menřich« hlava
Frantiřek nabyl odměn všech;
v Tobě řití máme mítí
O Kriste Špasiteli všech.

Plaudat frater, regnat Pater
Convivis coeli civibus:
cedat fletus, psallat coetus,
Exsultet coelum laudibus.

Bratr stále Otce Krále,
slaví by vládl nad námi,
zmizí řaly, zpěv zní stály
Já se j říž nebe chvalami.

Deptum solo, datum polo,
signorum probant opera,
ergo vivit, nam adivit
Aeterna Christi munera.

Zemi vzatý, s nebem spiatý
zázrak jak svědčí vzneřený:
bude řití, neb má mítí
Odvěké Krista odměny.

Pro terrenis votis plenis
reportat dona gloriae:
quem decoras, quem honoras
Summae Deus clementiae.

Vyplnění slibů cení
Pán tím, že dává blaženství.
Jakou krásu dal mu v jasu
Pán všeho milosrdenství!

Hunc sequantur, huic jungantur
qui ex Aegypto exeunt,
in quo duce clara luce
Vexilla Regis prodeunt.

Jím se zhojí, s ním se spojí
z Egypta vystěhovalec,
s ním chce jítí, On když svítí,
předchází Krále praporec.

Regis signum, ducem dignum
insignit manu, latere,
Lux accedit, nox recedit
iam lucis orto sidere.

Krále cenu, za odměnu
má znak v svém boku, v dlani mít,
světlo vzejde, noc kdýž přejde,
Světelné hvězdy vzešel svit.

Est dux fidus, clarum sidus
ducit, relucet devia
devitando, demonstrando
beata nobis gaudia.

Věrně v čele, hvězdy skvělé
svítem se záře rozhostí,
vyvaruje, ukazuje
přeblahé všem nám radosti.

Mina gregem, dux ad Regem
colliser hostis callidi,
nos conducas et inducas
ad coenam Agni providi.

Veď své stádce tam, kde Vládce,
se sokem bojuj účinně,
veď nás vzhůru k nebes kůru
k Beránka svaté hostině.

Amen.

Amen.

HLÍDKA NÁBOŽENSKÁ.

Svátek Ježíše Krista — Krále.

Prosincová encyklika Sv. Otce, ustanovující svátek Krista-Krále, potvrzuje znovu možnosti Církve: býti po věky stálou, neměnnou a přece vždy nejvýše citlivou ke všem potřebám doby. Nová církevní slavnost ustanovená na konci Milostivého léta má svůj původ v dobách značně vzdálených. Sv. Otec při ustanovení nového svátku vychází od svědectví proroků, vybírá citáty z Písma, pro to svědčící a konečně přihlíží i k liturgii. A přece nelze upříti, že nová encyklika vyrostla z nejvlastnějších a nejnaléhavějších potřeb doby. Pravda, kterou přináší a kterou se snaží učiniti všeobecnou, je nejlepší odpovědí k tužbám lidstva a lékem chorobám, jež na těle dnešní společnosti skrytě hlodají.

Mír a sjednocení národů tak živelně žádané, které vyvolaly v život i novou instituci, Společnost Národů, která by se o uskutečnění těchto ideálů snažila, jsou také základem nové encykliky. Neboť: »Čím více roste království Kristovo,« hlásá Pius XI., »a čím více se blíží universalnosti, tím více si lidé uvědomují společné svazky, které je pojí v jednotu. — Kdyby království Kristovo našlo pomoc u všech, kteří podléhají jeho pravomoci, nemusíme zoufat nad mírem, který nám přináší sám Král pokoje.«

Národy i společnost jsou zmítány, neboť zavrhly nejvyšší autoritu, která jediná je mohla obejmouti a spojit v jednotu. Společnost lidská, zbavena své hlavy — Krista-Krále — nemá více svého vůdce a utápí se v anarchii. Tento rozklad je v papežské encyklice nejen objasněn, ale hledají se tu i cesty k nápravě. »Žádáme-li, aby katolíci oslavili království Kristovo, pečujeme tím o potřeby dneška a podáváme lék proti morové nákaze, která zachvátila společnost lidskou. To, co nazýváme morovou nákazou dnešní doby, je laicismus, se všemi svými bludy a ohavnými snahami.«

Tak Sv. Otec znovu nabízí snahám lidským pomoc Církve. Chce pracovat o dosažení míru a jednoty a slibuje i účinné protijedy rozleptávanému lidstvu. Je to hlas čistého křesťanství, který vane celou encyklikou. Hned na počátku svého ustanovení o novém svátku Sv. Otec

zdůrazňuje, že není to snad čin pramenící z chvilkové nálady. Ustanovením oslavy sociálního království Kristova, vyhovuje jen nesčetným prosbám, které jednotlivě i hromadně s tímže přáním do Říma přicházely.

Je tomu dnes již více jak padesát let, co delegace francouzská odcházela do Paray-le-Monial, aby si vyžádala pro svoji zemi prohlášení sociálního království Kristova. Brzy poté utvořena v Paray společnost, která by pracovala k témuž cíli a jejímž hlavním úkolem bylo, usilovati o zavedení nového svátku k oslavě Krista-Krále. Od roku 1895 roste tato myšlenka i v Itálii, kde kardinál Richelmy, biskup turinský, byl jejím nejažilnějším širitelém. Roku 1899 navrhl Lvu XIII., který lidstvo zasvětil nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, aby na památku zasvěcení ustanovil zvláštní svátek na počest Krista-Krále a na prvním místě žádostí, podepsané 35 kardinály, je jméno patriarchy benátského, kardinála Sarto, který o čtyři léta později přijal jméno Pia X. Ale ani Lvu XIII., ba ani samotnému Piu X. nebylo dáno, aby přání milionů svých věřících vtělil ve skutek. Pius X. spokojil se jen pečlivým sebráním nesčetných žádostí eucharistických kongresů a usilování biskupů. Benedikt XV. prostudoval tyto žádosti a nepřestával jich původce posilovati v jejich snažení.

Konečně Piu XI. byla Prozřetelností dána úloha, korunovati půlstoleté snažení svých předchůdců na stolci apoštolském. Již dva měsíce po svém nastoupení v úřad chopil se této otázky, aby sám ji ještě prohloubil a dovedl k uskutečnění. A již jeho první encyklika, jak sám ve svém posledním poslání podotýká, všimla si již tohoto předmětu: vida přání a potřeby světa, chce cílem svého pontifikátu učiniti uskutečnění míru a království Kristova. Chce toto království vyvýšiti před zraky lidstva a dáti jim ho poznati zavedením nového svátku. Ale aby velké své poslání naplnil, znovu vyčkává, přijímá nové a nové prosby biskupů i věřících a bedlivě probírá nové ustanovení Církve poučující. Konečně na sklonku milostivého léta, v němž více jak čtyři sta hodnostářů církevních a statisíce poutníků spojilo hlasy svých proseb k sv. Otcovi poznal,

že přišla jeho chvíle a tak prohlášení nového svátku bylo korunováním milostivého léta.

Mír Kristův je v království Kristově. Tuto pravdu třeba znáti a pracovati současně ze všech sil o dosažení cíle. Jen v království Kristově můžeme dosáhnouti vzkříšení a upevnění míru. »Jak rozšířily slávu Spasitelovu miliony poutníků za milostivého léta, jak způsobila na věřící duše misionářská výstava, která jim dala poznati rozsáhlost práce vykonané pro rozšíření království Kristova, která připamatovala tisíce obětí, jež přinesli misionáři svatému dílu a která ukázala, jak mnohé zbývá ještě k uskutečnění a naplnění odkazu Kristova. A davy věřících, kteří přispěchali se všech konců světa, vedeni svými biskupy a kněžími, aby očistili své duše u hrobů apoštolských, přišli nás ubezpečiti, že jsou věrnými poddanými království Kristova dnes i pro příště«.

»Jaká byla naše radost a utajované potěšení, když jsme v prostorách basiliky vatikánské mohli naslouchati zpěvu díky »tu, rex gloriae, Christe«, po slavnostním vyhlášení kanonisačních dekretů. Neboť zatím co lidé a národy, odvracejíce se od Boha, kráčejí vstříc zkáze a smrti. Církev Boží nepřestává poskytovat svým věřícím potravu duchovní, vyzvedá ctností světců a světic a nepřestává volati do království blaženosti věčné své věrné v království svém časném«.

»A protože tohoto roku připadla také památka šestnáctistého výročí koncilu nicejského, chtěli jsme, aby i jeho památka byla důstojně oslavena, neboť právě tento koncil prohlásil dogmatem božský původ Ježíše Krista a přidav současně do Credo — cuius regni non erit finis — prohlásil tak královskou hodnost Kristovu.

Sv. Otec prohlašuje, s jakou radostí zasvěcuje tento svátek a pak doktrinálně vykládá království Kristovo, který vskutku vládne našim duším, srdcím i rozumu. Církev katolická, jako království Kristovo na zemi, je povolána, aby objala všechny národy a všechny země. Je její povinností v roce liturgických slavností pozdraviti svého původce a zakladatele jako Krále králů.

Víra a svátost křtu nám otevírají brány království Kristova, jež stojí proti moci Satanovy, vládci temnot. Ale bylo by omylem, kdybychom chtěli Kristu přiřknouti jen moc duchovní, vždyť byla mu

Otcem dána v š e l i k á moc na zemi i na nebi. Kristus na své pouti nikdy svoji moc nerozlučoval: »Non eripit mortalia, cui regna dat coelestia.«

Je přáním Sv. Otce, aby tento svátek přispěl k šíření království Kristova a posílil všade vědomí o královské hodnosti Spasitele našeho Ježíše Krista. Nesmíme nikdy zapomenouti na svoji nejvyšší autoritu duchovní i — světskou. Jako kdysi svátek Nejsv. Srdce Ježíšova rozvrátil bludy jansenismu, tak svátek Krista-Krále nechť rozežene a zničí neblahé působení laicisace, jež neúprosně hlodá na těle dnešní lidské společnosti. Toť význam duchovní, význam světský tkví v tom, že každou poslední neděli v říjnu, tu před svátkem všech Svatých, katolický svět uvědomí si vládu nejvyšší, vládu Ježíše Krista, jehož království objímá veškeren svět. Jen království Kristovo může býti lidstvu zárukou pokoje a míru. Pilgrin.

Obroda gotikou?

Pod tímto nadpisem přinesly zajímavý článek „Nár. Listy“ ve své příloze ze dne 4. dubna t. r. z pera Karla Stloukala. Referuje o ne zcela náhodně výstavě středověku (ne středověkého umění) v Paříži, která byla navštívena davy obecnstva. Autorovi „se zdá, jako by ve Francii vznikal nový převrat vkusu i myslí, který, dozraje-li, mohl by míti nezodírné následky pro směr kulturního vývoje celého lidstva“ Symptomy tohoto převratu zde byly již dříve, ale nyní jsou zcela zřejmé. Nejde v nich o nějakou romantickou, estetickou zálibu, nýbrž „o čirou skutečnost, jejíž úzké vztahy k dnešku se počínají živě a organicky cítit.“ Půda k převratu kulturnímu jest připravena dnes více než kdy jindy. „Vytvoření pořádku z chaosu, prolnutí různorodých prvků v novou syntesu kulturní, v nový tvar lidské myšlenky i společenské organisace, toť vlastní význam středověku v dějinách.“ Svůj článek končí Stloukal těmito významnými slovy: „Dnešní ideová náplň Francie zdá se cizinci a často i Francii kulturním přesycením. Připadá to, jako by civilisace v ní dosáhla vrcholu široké, nádherně zbudované věže babylonské, ale že výše už to nejde. Píší se knihy o zániku západoevropské vzdělanosti. Pochybuje se o demokracii a parlamentu stejně jako o umění, vědě, náboženství. **A v takových dobách ozývá se často volání „ad fontes“, k základům, které jsou hotovy a proto pevný.** Pařížská výstava středověku uhodila ve Francii na strunu, která zazněla **nečekaně silnou resonancí.** Byla by snad možna renaissance gotiky?“

Tak končí Stloukal svůj referát. My bychom řekli, že pozdě u nás zaznamenávají obrat na západě, ale přece. Snad už na vrcholcích svítá Jan Pecháč.

Pokroky katolicismu v Anglii.

U příležitosti katolického sjezdu v Portsmouthu P. Arendzen, probíraje současný stav náboženských vyznání v Anglii, mohl v závěru své řeči konstatovati, že katolicismus jak počtem věřících, tak čilým životem duchovním jest nejsilnější církevní organizací anglickou. Anglikanismus, třeba má v držení katedrály a třeba že má mohutné prameny hmotné, není již — početně — nejsilnější organizací církevní, neboť počet anglických věřících je roztržštěn do tří odlišných kategorií.

Biskup saldfordský, msgr. Henshaw, při vysvěcení kostela sv. Josefa v Reddish, mluvil podobně o pokroku katolicismu ve Velké Británii a o úpadku církevní organizace anglikánské. Úpadek zbožnosti, který bije do očí v chrámech anglikánských, zejících prázdnotou, netýká se církve katolické. Msgr. Henshaw mohl nejlépe pozorovati pokrok katolicismu ve své diecési, kde se projevuje novými a novými chrámy, budovanými často s překotným chvatem, vznikem nových farností a růstem katolického školství, což vše si vyžaduje znamenitých obnosů peněžních. Biskup saldfordský uvádí prorocká slova Lacordairova, který odpadlým sektám věštil zánik, který se dostaví 300 let po jejich vzniku. Zdá se mu, že doba, která tento výrok naplní, není již vzdálena, neboť protestantismus, který před třemi stoletími vzal svůj vznik, je dnes rozptýlen na sta drobných sekt. které sotva již chrání zbytky někdejšího protestantského křesťanství.

Pilgrin.

Bílkův Komenský.

Učiteli národů jsme v Praze pomník postaviti nedovedli. Poslali jsme jeho sochu až někam do Amsterdamu, to jest hodně daleko, snad abychom ho neměli příliš na očích. Až najednou novum. Český sochař postaví na svém pozemku, před svojí vilou sochu Komenského, ale ne sochu učitele, nýbrž českého bratra. A památce těch, kteří zachovali víno čisté až do konce, památník svůj také dedikoval. Osvobozený národ československý dosud mnoho soch nepostavil. Smetanovi jako závdavek dali pamětní desku, po širých vlastech nastavěli vkusné i méně vkusné pomníky padlým, začli stavět první pomníky Osvoboditelů, dostal svůj pomník Svatopluk Čech, potloukli sochy sv. Jana Nepomuckého, vyvrátili kříže a srazili sloup mariánský na rynku Staroměstském, ale více nic! Dnes mistr Bílek přichází s novým dílem, památníkem Českých bratrů a jejich posledního biskupa. — Zdá se mi, že by byl lépe učinil, kdyby byl pomník postavil na druhé straně svojí vily, tam vzadu, a ukryl ho zrakům a nebo jej nechal v sádře, bez mokrých hadrů, aby čas vykonal na něm své dílo. Mohl v něj vensati třeba: „Prach jsi a v prach se obrátíš. Mistr Bílek, ilustrátor Březiny a visionářská duše, je snad již i srdcem Českým bratrem. Nechtě, čekali jsme snad od jeho mužného postojení kdysi, když dlabal svojí Křížovou cestu, jiné zakončení torsa Golgoty. Snad pomník Bratrů není jeho posledním a není z bronzu.

Pomník J. A. Komenského vyrostl snad z popřevratové sentimentality, rozevzdychané nad Bílou horou. Je to pomník sentimentální, neboť nalezneme na něm celou bratrskou rodinu: krásnou postavu ženy — jaké dosud v díle Bílkově není — lomící rukama, sverepě vypadajícího otce, který se dere vpřed, se svknem důvěřivě se k němu tulícím. Výklad snadný: matka těžce se loučí s rodnou zemí, muž tvrdě strhává ji i synka do dálné ciziny, aby tam zachovali víno čisté až do konce, ale vlast a řeč aby ztratili. Dnes těžko můžeme posouditi, zda bylo jejich počínání správné, čili nic, ale jest nerozumné truchliti nad „nejlepšími které protireformace donutila k vystěhování“. Hledající útočiště v exilu, Bratři zbaběle prchali, ať byla v tom zbabělost nebo hrdinství, ale prchali, utíkali a s nimi utíkal i jejich biskup, který byl tak slab, že kleká před Axenšternou a se slzami v očích prosí za ovečky svého stáda, když vidí zmar všech nadějí o návrat do vlasti. Na začátku útěk, na konci slzy a pak? . . . zoufání, které marně v Kšaftu chce zastrítí doufáním prorockým. A tomuto Bratrství, této ideji chtěl Bílek postaviti pomník. Nemá monumentality, ba ani nedojímá, je to roztržštěný žánr (genre), který má jedinou krásnou a pravdivou postavu, postavu ženy, která se nemůže odtrhnouti od země, která jí dala život, lásku i dítě. Je výrazově nejsilnější a křehké linie, jarně rozevláté, že je až překvapením v Bílkově tvorbě, zvláště když postavou Komenského zůstává věren své tradici násilného gesta. Sám biskup není vůdčím motivem, chvátá jaksí opožděně se svojí biblí za exulantskou rodinou. Ať hledíte na pomník s kterékoliv strany, ať zadumaně stojíte blíže či v povzdálí, marno, pomník mlčí a teprve nápis přesvědčí nás o tom, že vaše domněnka o věnování pomníku byla správnou. Bratrství je tu tedy charakterisováno výstižně: rozvat, útěk, nejasnost, zmatek. Rozvrácena je rodina, vše prchá, bez cíle a zmateně spěchá biskup za svými věrnými. Alespoň v tom byl Bílek upřímným, snad nechtě, dal svému pomníku všechny rysy Bratrství. Jako výstrahu? Byl by to první pomník, který by burcoval, který by nevolal k následování, ale výstražným mementem trčel na cestě k pražskému hradu.

Pilgrin.

La Revue Thomiste,

leden-únor 1926, přináší studie: P. Gardeila: L'âme, sujet récepteur de la grâce; G. Ra-beaua: Les matériaux du raisonnement théologique, les termes — pokus, který má theologii dáti, co logika dala matematico nebo fysice, neboli pokus o přesnou terminologii, soudnost atd. — P. Synave: L'Ordre des quodlibets VII. à XI. de Saint Thomas d'Aquin — quodlibet VIII. datuje na vánoce 1256, VII. vánoce 1257, IX. o velikonocích 1258, X. o vánočních 1258, a XI. o velikonocích 1259. Quodlibety I., VI. a XII. datuje mezi 1269 až 1272. — R. Dalbiez: La trans-formisme et la morphologie — třetí část týkající se zákonů biogenetických; F. X. Marquart: Aristote n'a-t-il affirmé qu'une distinction logique entre l'essence et l'existence? P. Martin: Pour saint Thomas et les thomistes contre le R. P. Jean Schiffler S. J.

Pilgrin.

Kanonisování herci.

Sv. Genest, patron herců, těší se značně popularitě. Ale není jediným světcem, který vyšel ze řad těch, jichž životním úkolem je hrát komedii. Vedle něho byli kanonisováni: Sv. Porfyr, herec adriánopolský, Ardeleon, herec alexandrijský, který dospěl ke svému vyznání víry skoro touže cestou jako sv. Genest. A konečně v řadách světců nalézáme i herečku, sv. Pelagii, která byla v V. století hvězdou Antiochie. Pilgrin.

Duch a hmota.

Po několika obvyklých recepcích politických a diplomatických pro novináře, přijal těchto dnů žurnalisty také generální ředitel jednoho z největších průmyslových podniků v naší republice, ba v Evropě. Pro člověka, zabývajícího se otázkami duševními a duchovními, byla právě tato recepce, kde se mluvilo většinou o národohospodářských pojmech a v číslech svrchovaně zajímavou. Ukázala, kolik politického vlivu jest utajeno v tomto světě, kde se obyčejně o politice nemluví. Nejenom však to. Bylo znáti, kolik ducha jest i v tomto světě, kolik zájmu o kulturní proudy, jež nejsou nikterak lhostejny pro otázky hospodářské. Walther Rathenau, jeden z techniků, kteří rozuměli i duchovním problémům, skrytým za problémy technickými, začal jednu ze svých knih větou: „Tato kniha jedná o věcech hmotných k vůli duchu“. V poslední době byly napsány celé knihy o vlivu duchovních proudů na život národohospodářský, protože i v národním hospodářství počíná se překonávat čirý materialism. Průmyslníci a finančníci nové doby interesují se o kulturní proudy, nikoli z krasoduchého dietantismu, nýbrž proto, že vědí, že i v tomto směru je třeba rozšiřovati obzory. Jak jest tomu u české haute finance? Dr. Alfred Fuchs.

Krise německého protestantismu.

Pozornému čtenáři říšsko-německých listů nemůže ujíti hluboká krise v německém protestantismu. Jednak se neustále více prohlubují rozpory mezi ritualisty, kteří usilují o formy bližší katolicismu a mezi směrem subjektivistickým, který vede pomalu, ale jistě k rozkladu jakékoli objektivní formy církevní, jednak množí se stížnosti, že protestantismu se zmocňují směry nacionalistické, jež jsou vlastně starogermánským pohanstvím a ne již křesťanstvím. Tento nacionalism brání též evangelickým církvím v Československé republice, aby utvořily jednotný Svaz.

Dr. A. F.

Husovy oslavy.

V jisté části tisku psalo se po odjezdu nuncia Marmaggiho v tom smyslu, jako by při jeho odjezdu nebylo šlo ani tak o Husa, jako spíše o nátlak na vládu, aby bylo uspíšeno řešení otázek církevně politických. Dovidáme se z autentického pramene, že tento názor by byl nesprávný. Běží skutečně o to, aby nebyl Hus oficiálně za účasti činitelů za stát odpovědných oslavován jako heretik, neboť ve věcech víry a mravů nemůže církev ustupovat. Takto pojímá otázku sám Svatý

Otec osobně a bylo by osudným omylem nedívat se na otázku Husových oslav tak vážně, jak byla položena. Dr. Alfred Fuchs.

Náboženská reakce?

Ve svém velikonočním čísle přinesl „Prager Tagblatt“ článek bývalého německého vyslance v Praze dra Saengra, který upozorňuje na návrat k náboženství a k církvím, jež se stal typickým zjevem poválečným. Autor zdůrazňuje však současně, že zejména u protestantských církví jsou obrodná hesla spojována buď s hesly krajního, nekřesťanského nacionalismu, nebo s hesly wilhelmské reakce, takže se někdy nemůžeme ubrániti vzpomínkám na Svatou Alianci. Naproti tomu ukazuje autor, jak katolicism po válce dovede všude zdůrazňovati svou neodvislost na státech a nikde se nestaví do služeb politické reakce tak, jako protestantism.

Dr. Alfred Fuchs.

Dr. Hromádka o rozluce.

„Nová Svoboda“ přinesla článek protestantského theologa dra Hromádky o problému rozlučky. Autor článku je pro rozlučku, protože se domnívá, že v této formě budou moci církve soutěžití svojí vnitřní silou, nikoli mocenskými prostředky, kteréhožto stanoviska ovšem nemůžeme plně sdíleti, neboť církve pokládá rozlučku vždy za stav abnormální. Zajímavý pro nás jest ~~passus~~ v němž autor ukazuje, kterak tisíciletý boj katolické církve o investituru jest vlastně bojem o svobodu ~~Bohu~~ moci duchovní nad mocí hmotnou a že nadstátnost církve jest nutným požadavkem. Dr. Alfred Fuchs.

Evropa či Panevropa?

Měli jsme již několikráte příležitost referovati o snahách Panevropy Coudenhova Caelergho a o snahách Rohanova „Kulturbundu“. Jak ukazuje diskuse z posledního čísla katolické revue „Abendland“, nejsou obě snahy totožné. „Paneuropa“ je program. Naproti tomu „Kulturbund“ nechce od Evropanů společného programu. Chce toliko sblížovati na společném fóru duchy vysoké úrovně bez rozdílu programu, jsou-li jenom jejich projevy tak hodnotné, aby skutečně zasluhovaly náзву projevů evropských. Dr. A. F.

Diskuse o sebevraždnosti.

Ve své „Světové revoluci“ opakuje prezident Masaryk svoje názory o sebevraždnosti, vyslovené ve spise habilitačním, který jest právě nyní znovu vydáván. Masaryk vidí správně hlavní příčinu novodobé sebevraždnosti v oslabení náboženského života. Na základě těchto názorů vznikla nyní opět diskuse o sebevraždnosti, v níž bylo řečeno F. X. Šaldou, že Masaryk sahá ku příčinám příliš vysokým, že příčiny dnešních sebevražd jsou daleko banálnější. Na to odpovídá v „Národních Listech“ dr. Aul článkem, v němž mluví o svých zkušenostech z Buchary mezi moslimským obyvatelstvem, kde je sebevražda něčím neslýchaným. Životní podmínky jsou tam tak těžké, že se o tom Evropanovi ani nezdá. Často jest úplně zdravý člověk pro malou, bílou,

zcela nevinnou skvrnu na kůži vyhnán mezi malomocné, vytržen z rodinného kruhu a přece neskončí sebevraždou. Barbarské tresty amputací údů jsou na denním pořádku. Ale tyto lidi drží víra. Dr. Aul praví, že „banální příčiny“ mohou způsobiti sebevraždu právě jenom tehdy, když je již víra otřesena.

Dr. A. F.

Život a smrt.

„Europäische Revue“ zabývá se literárním dílem Thomase Manna. Připomíná jeho výrok pronesený při jeho padesátých narozeninách. Velký spisovatel zdůraznil tehdy, že jeho dílo vždy chtělo sloužiti životu a hlásati život, ale věděti o smrti. Dnes jest hlásána radost ze života, která nechce věděti o smrti. Takováto radost je robustní a pošetilá. Jedině dílo, které ví o smrti, může opravdu sloužiti životu. Tento výrok německého romanciera jest zajisté velmi hluboký a v naprosté shodě s křesťanským světovým názorem. Křesťanství není životu nepřátelské, neboť káže žiti z Božího rozkazu a uložení, ale jest si smrti dokonale vědomo. Právě ve velikonoční prefaci je to krásně vviádřeno, v níž Církev velebí Spasitele, jež je tím, „qui mortem nostram moriendo destruxit et vitam resurgendo reparavit“.

Dr. Alfred Fuchs.

Celibát a uniati.

Uniatští biskupové v Polsku zavádějí celibát. V uniatském kléru jeví se v úboje: v poslední době hnutí pro bezženství kněžské, protože neblahé následky kněžské ženitby jsou pocíťovány čím dále tím více. Tvoří se kněžská kasta bez společenského postavení a autority, kněžský pauperism, jenž brání v apoštolské horlivosti. Jeden ze socialistických poslanců na Příkarpatské Rusi se nedávno vyslovil: „U vás vidíme časté neblahé následky celibátu, na Příkarpatsku neblahé následky kněžské ženitby. Zdá se, že ty následky kněžské ženitby jsou horší.“

Dr. A. F.

Spoluběžci.

Do jedné z pražských lidových organizací přihlásil se čelný funkcionář nějaké theosoficko-okultistické společnosti. Byl ovšem odmítnut. Případ ukazuje, že lidová strana má řadu spoluběžců, kteří ji volili z důvodů vnějších, protože je strana čistých rukou, že dělá dobrou sociální politiku atd., ale že je třeba, aby z těchto spoluběžců byli vychováni skuteční praktičtí katolíci. Zde je třeba práce náboženské a kulturní. Typický případ, kterak musí náboženská výchova jíti ruku v ruce s výchovou politickou.

Dr. Alfred Fuchs.

Průvodce literaturou.

František Odvalil, Řeči duchovní. Díl první. Doba vánoční, Olomouc 1924. Nakladatel Romuald Promberger. Stran 104. Knihovna kazatele, svazek 51. Cena Kč 7.—.

František Odvalil, Řeči duchovní. Díl druhý. Doba velikonoční. Olomouc 1925. Nakladatel Romuald Promberger. Stran 120. Knihovna Kazatele, svazek 52. Cena Kč 12.—.

František Odvalil, Řeči duchovní. Díl třetí. Doba svato-dušní. Olomouc 1925. Na-

kladatel Romuald Promberger. Stran 144. Knihovna Kazatele, svazek 53. Cena Kč 14.—.

Klement Minařík, Pobožnost křížové cesty za všeobecné potřeby křesťanstva. Praha 1926. Nakladatel Gustav Franci. Stran 16. Cena 50 haléřů.

Hardy Schilgen, Ve službách Stvořitelových. Kniha pro katolické snoubence a manžely. Přeložila Ludmila Štréblová. Brtnice 1925. Nakladatel Josef Birnbaum. Stran 69. Cena neudána.

Apoštolská duše, Půlhodina Tarsiciova před svatostánkem. — Matéo Crawley, Svatá hodina pro mládež. Přeložila Olga Škardová. Praha 1923. Vydal „Národní sekretariát Intronisace Srdce Páně v rodinách“. Stran 72. Knihovnička „Zasvěcení“, svazek 5. Cena 3 Kč.

Jaroslav Dlouhý, Vstal Ježíš Kristus z mrtvých? Praha 1925. Nákladem „Tiskové Ligy“. Stran 75. Edice „Obrana víry“, XIX., číslo 1. a 2. Cena Kč 3.50. — (Obsah: Umřel Ježíš Kristus na kříži skutečně? A vstal Ježíš Kristus z mrtvých? U obou otázek podává nejprve důkazy, načež jadrně a srozumitelně vyvrací různé námitky. Je to drobný, ale velmi dobrý apologetický spis, který v dnešní době měl by čísti každý, aby radostně a z hloubi srdce svého vyznal neklamnou pravdu, že Kristus umřel, pohřben jest a třetího dne vstal z mrtvých.)

František Cínek, K náboženské otázce v prvních letech samostatnosti 1918 až 1925. Olomouc 1926. Nákladem „Lidových závodů tiskařských a nakladatelských“. Stran 323. Cena 18 Kč. (K ideovému vývoji církve československé. Hnutí pravoslavné v Československu. K situaci československého protestantismu. Dodatek. Rejstřík jmený. Soupis literatury.)

Antonín Vřešťál, Rukověť katolické mravouky. Vzdělaným laikům sestavil . . . Praha 1924. Nákladem Václava Kotrby. Stránek 272. „Vzdělávací knihovna katolická“, svazek 2. Cena 17 Kč. (Rejstřík obsahu.)

Louis Emile Bougaud, Církev. Dle 7. vydání francouzského přeložil Antonín Melka. Praha 1923. Nákladem Václava Kotrby. Stránek 284. „Vzdělávací knihovna katolická“, svazek 1. Cena 18 Kč. (Životopis Bougaudův. Kapitola 15.)

Svatý Ignác z Loyoly, Duchovní cvičení. Doslovný překlad z původního znění španělského podává Jaroslav Ovečka. Díl první. Svato Hostýn na Moravě 1921. Nákladem „Hlasů Svatohostýnských“. Stran X a 236. Cena Kč 18.—. (Text „Duchovních cvičení“. Úvodem k překladu.)

Jaroslav Ovečka, Návod k rozjímavé modlitbě. Podle „Duchovních cvičení“ sv. Ignáce z Loyoly podává . . . Díl druhý „Duchovních cvičení“. Svato Hostýn 1922. Nákladem „Hlasů Svatohostýnských“. Stran 330. Cena Kč 26.—. (Ukazatel jmenný a věcný.)

Francis Thompson, Svato Ignác z Loyoly. Z angličtiny přeložil Jaroslav Skalický. Stará Říše na Moravě, červen 1922. Nákladem Marty Floriánové. Stránek XVI. a 330. Cena neudána. (Wilfrid Meynell, Poznámka. I. H. Pollen, Úvod vydavatelův.)

HLÍDKA LITERÁRNÍ.

Vyšehradský Sušilovec.

Vyšehradskému kanovníkovi Beneši Methodu Kuldovi, jemuž v neděli dopoledne dne 2. května slavnostně zasazena byla v Ivančicích od vděčných sourodáků a nesčetných ctitelů deska na jeho rodném domě, přiznán bude v dějinách české kultury význam jedinečného dosahu. Kulda byl z četných osobních přátel a žáků velikého Sušila jediný, kdo sušilovskou tradici vštípil na kmen kultury v Čechách, jediný ze Sušilovců, kdo žil skoro půlstoletí mezi českými bratry v království a uvědoměle pracoval mezi Čechy metodami svého moravského mistra.

Od chvíle, kdy se dekretem ze dne 13. března 1859 Kulda stal farářem na Chlumu v Čechách, zejména však ode dne Svatováclavského 1870, kdy byl slavně instalován a infulován na kanovníka kollegiální kapituly staroslavného Vyšehradu, zdá se, jakoby kulturní hnutí uvědomělých českých katolíků prozařováno bylo duchem Sušilovým, jakoby i české hnutí přeběhl vášnivý var prudce strhujícího moravského kultu věrozvěstů velehradských a oživil domácí tradice svatováclavské. Náboženské probuzení v Čechách nedělo se až potud tak rychle a vroucně, jako na Moravě, aniž dosahovalo jeho hloubky. Kulda, všecek naplněn mlnem osobnosti Sušilovy, dovědl je přenést a šířit v nové své vlasti a vnutit celému hnutí českých katolíků prudčí spád a houževnatější vytrvalost.

Tradice sušilovská projevila se v snažení Kuldově několika směry. Bylť Kulda sušilovcem v nejkrásnějším smyslu slova po celý svůj život, pracoval jako buditel politický, jako organisátor spolkový, byl obroditelem křesťanského života lidu, vzácným vychovatelem mládeže, a byl národním spisovatelem. Nemohu zde vyzvednout všechny stránky jeho bohaté činnosti, ale čemu se nelze vyhnouti, co nelze došti obdivovati, je smělé gesto, jímž staříček Kulda překvapil literární svět v devadesátých letech převzetím protektorství mladého literárního hnutí katolického. Kulda, osleplý psaním a nesmírnou námahou, stal se v té době mostem mezi starším obdobím české literatury kato-

lické a moderní její generací. Svěží proud křesťanského novoidealismu zachvacoval tehdy katolickou mládež. Rozpory v nazírání na uměleckou tvorbu mezi starší a mladou generací vedly k ohnivému sbratřování mladých (kněží i laiků, kteří se s důvěrou seskupovali kolem ušlechtilého mecenáše a staříčkého básníka buditele Kuldy, který si až do vysokého věku zachoval svěží smysl pro vývojovou kontinuitu generací. Jemu věnovali svůj almanach »Pod jedním praporem« (1895), pod jeho ochranou počali vydávati revui »Nový Život« (1896). Mládež hlásila se ke Kuldovi jako k vzoru lásky k církvi a národu, k vzoru neúnavné a ideální práce. V jeho vlastní literární tvorbě nemohli sice hledati svého mistra, ale cítili v něm nositele starých sušilovských tradic národně literárních a našli v něm svého ochránce i mecenáše. Co vše to tehdy znamenalo!

Aby mohli chudí kaplani a laici svůj ideál uskutečnití, potřebovali hmotné pomoci. Přicházejíce s novými uměleckými hesly, vzbudili odpor v zástupcích oficiální literatury starší. Potřebovali tedy mecenáše i ochránce a našli je v jedné osobě, v staříčkém, osleplém kmetu Kuldovi, který se zápalem opravdu mladickým sledoval celý rozvoj hnutí, příkládaje pomocné ruky, kdykoli toho bylo zapotřebí. Ač slepec, byl jemně prozíravý, ač stářím sehnutý kmet, byl jaře ohnivý. Mladí muži našli v něm vnímavého a velkodušného přítele.

Zcela v duchu Sušilovu učil Kulda mládež milovati lidovou poesii. Spatřoval v ní nejkrásnější květ národní duše české a snažil se úsilovně poznati všechny zdroje, všechny látky, všechny básnické obrazy a obraty poesie lidové, její ryzí mluvu a její neporušenou rytmičku. Kulda stal se rovněž sběratelem a hodnotitelem lidového básnictví a tím vnikl v jeho podstatu. Na základě získaných výtěžků vytvářel si Kulda svoji málo jen obměněnou sušilovskou poetiku. Tanul mu na myslí vzor křesťanského básníka lidového, ačkoliv uznával, že vyšší poesie rovněž je třeba, aby národ mohl vysloviti i nejzáhadnější a nejsložitější ideje a city. Měl plně pochopení pro básníky přinášející z dolů a rýžo-

višť svých duší veliké hroudy zlata, jimiž obohacují královské pokladnice národa. Ale vedle geniů uznával i potřebu básníků druhého řádu. Neboť velké hroudy zlata nepřinesly by užitku, kdyby nebylo řemeslníků, razičů, kteří v mincovnách svého ducha bijí zlatou minci pro drobné potřeby lidu. Čili bez obrazu, národ vedle svých Dantů, Calderonů, Shakespeará a Vrchlických potřebuje i dobrých básníků lidových, kteří prostými slovy a neumělkovanou formou učí čtenářstvo povlovně zvykatí i na vyšší a jemnější umění vybraných duchů.

Význam díla Kuldova správně vystihli i vynikající současní představitelé české literatury, básník Otokar Březina a literární historik Arne Novák, kteří k odhalení desky Kuldovy poslali do Ivančic vřelé dopisy. List Březinův reprodukuje zvlášť, dopis univ. profesora Arne Novák a vyzněl v obdiv pohádkáře a buditele: »Od dětství, jemuž byly Kuldou sebrané pohádky radostnou a opěťovanou milou četbou, zůstalo mně skromné jméno Vašeho milého krajana vzácným a milým. Později jsem pochopil buditelské zásluhy zbožného kněze, tichého spisovatele, ušlechtilého lidumila a nepřestávám si vážití tohoto pokorného dělníka na vinici našeho národního ducha«.

V první květnovou neděli byla tedy na ivančickém náměstí odhalena pamětní deska mužů nevšedního významu, jehož dílo vyoralo brázdu hlubokou a podnes znatelnou.

Vilém Bitnar.

Otokar Březina o Kuldovi.

»Za laskavé pozvání ke krásné Vaší slavnosti děkuji Vám a ctěnému výboru přátelsky. I když nebudu snad mocí býti osobně mezi Vámi, budu s Vámi duchem, až uctíte památku vzácného kněze a spisovatele Beneše Methoda Kuldy, jednoho z těch buditelů národních a pokorných dělníků slova, na něž dnes tak často se zapomíná, kteří s láskou se blížili k lidu a ve všech projevech lidového života: v jazyku, tvořeném zkušeností věku, v bolestech i nadějích mnohých pokolení, v lidové moudrosti a víře, v poesii pohádek a písní poznávali duši národa, odhalovali tvůrčí síly, které se v ní tají záměry vyšší Vůle: tak i jejich srdce připra-

vovala proměnu našich věcí, osvobození národa, možnosti mocnějšího účastenství v díle této země.«

Zánik „Zrna“.

Pan Bohumil Brauner z Prostějova, vydavatel „Zrna“, byl nucen svoji revui z finančních důvodů zastaviti. Slíbené ruské číslo již nevyjde. Přes to, že nebylo možno souhlasiti vždy se vším, co v „Zrně“ stálo, neváháme prohlásiti, že „Zrna“ je škoda, protože nám bude takové forum k volné diskusi chyběti. „Zrno“ bylo revui dobře redigovanou, její příspěvky stály na vysoké úrovni. Svého času stalo se předmětem útoku v „Pražském Večerníku“ pro jistý takticky nešťastný článek, útoku, jenž revui značně poškodil finančně. V útoku bylo totiž napověděno, jako by revue stála v nějakém tajemném spojení s Hradem. Nepochybujeme o tom, že pisatele nevedlo nic jiného, než láska ke straně a snaha stranu ochrániti ode všeho, co by ji mohlo poškoditi. Přes to budiž nám dovoleno říci, že přestřelil a že vyslovené podezření poškodilo podnik, jenž mohl stále ještě více prospěti než uškoditi, neboť monopolisace tisku nikdy ještě nebyla zdravá.

Dr. Alfred Fuchs.

Knihy, které nás zabíjejí.

Tak nadepsal Léon Thévenin v revui „Correspondant“ svůj krátký článek o dojmech ciziny, vyvolaných jistým druhem „literárních“ plodů francouzských.

„Odpovědnost našich kritiků a našich spisovatelů se podstatně zhoršila. — Je třeba zvyknouti si psáti a posuzovati jistým světovým měřítkem. Nevidím nic, co by mohlo snad myšlení francouzské tím ztratiti, naopak vidím velmi dobře, jaký užitek by mu to přineslo. Kdybychom prokázali více úzkostlivé péče o zodpovědnost literární, kdybychom si totiž více všímali odezvy našich literárních děl v cizině, byli bychom současně přivedeni k tomu, zachraňovati vše, co je u nás hodnotného“, končí Thévenin. — Jak vidno, sami francouzští kritikové a literáti chápou, že jistý druh moderní literatury, která dostala jméno „barová“, není uzpůsobena representovati francouzský vkus a literární snažení za hranicemi.

A přece, právě tato literatura nalézá u nás nejživější ohlas. Nakladatelství Aventinum učinilo z překladů podobného literárního braku takřka program své vydavatelské činnosti. Myslím, že by bylo možno najíti dosti hodnotných děl v cizích literaturách, která by si zasloužovala spíše péče, věnované překladům a výpravě barové literatury. Francouzský požadavek přísného měřítka je charakteristickým. Sami francouzští kritikové mají působiti, aby morová nákaza nešířila se za hranice. A my právě dýchavičnou, jepicovitou, nemorální literaturu vkusu à la Montmartre nebo Folies bergères nalézáme nejvhodnější k přetlumocnění. Aventinu máme co děkovati za to, že k nám přivedlo toto moderní, pochybné umění. Není to jeho jediná zásluha. C. Lemonnier našel v panu Štorchovi svého nakladatele a posledním podnikem s honosnou reklamou uváděným do světa je překlad Wellsových Světo-

vých dějin, díla, nad něž pokroucenějšího nemá světová literatura historická. „Rozmach“ slibuje Bellocovu polemiku s Wellsem, ale to je málo.
Pilgrin.

Boženy Benešové Úder.

Jako úder působí náhlý příchod války v Rovinově, kdesi na východě Moravy. Je tu sytý podán obraz začátku války v této obci, z něhož do popředí zejména vystupuje život rodiny továrníka Maloty. Rozbije se jeho sen, že nevlastní dceru Alenu provdá za svého synovce. Ten odchází jako rakouský vlastenec na frontu a Alena se zatím netají svou láskou k dělníkovi Slávkovi, jenž je opakem továrníkova synovce; pátrá po carově manifestu, je také pro něj zastřelen. Alena odchází do Itálie. Je to trochu výstřední dívka. Někteří lidé litují následníka v den atentátu, nebylo tehdy ještě tak samozřejmě býti proti Rakousku. Proto se divně vyjímá, když tato dívka už v řed válkou hlásá: „Se Srby nejsou legrace. ti mají víc krve, než my tady! To je trest za Bosnu a za všelijaké dynastické kopance.“ A jeptišce domlouvá: „Či je snad řeholí předepsáno tlouci čelem o podlahu, když někde zalasknou Habsburka?!“ Vůbec její mluva je poněkud neobvyklá, zejména také když hovoří s komteskou Eleonorou. Je tu mnoho živlu romantického. Tak zjev špicla Senohraba za noci v chalupě Slávkově, jeptiška Francouzka přichází potmě za Alenou, aby se jí vyzpovídala na ulici ze své bývalé lásky, vystoupí tu i věstkyně, jež je náhodou právě matkou Slávkovou. Toť se ví, že se na konci románu do puntíku vše vyplní, co prorokovala. aby tak naivní čtenářky tím více se hrnuly k vkladáčkám karet. Vždyť i taková hraběnka všechny peníze by dala za věštbu! Trochu anachronisticky zní, když si mládenci před válkou do podrobnosti vyprávějí, kterého jedu je třeba užít, aby se uchránili vojny. K těm zkušenostem došlo se až po dlouhém válčení. Katolíky zajímá, jak jsou tam zachyceni. Román sice zůstane románem, ale u nás, u mnohých lidí, je to jediná cesta k poznání, vzpomeňme jen Jiráskova „Temna“ kde se studuje dějepisi! Proto i v románě Benešové budou někteří vše brát za bernou minci. Tak jeptišky klečí v den atentátu s německou šlechticnou, hlavou se dotýkají země a modlí se, aby Bůh ztrestal vrahy následníkovy. Na jednom místě říká se řeholnicím „černé husy“. Alena se vsmívá Eleonoře pro zpověď: „Jak se mylíš, když myslíš, že ti dá jasno panáček a jeho rozřešení.“ Ale v Rovinově při vypuknutí války je dokonce zvláštní slavnostní mše **za šťastný začátek války!** Na něco podobného se nepamatují. — Jistě se bude časem číst tento román jako dokladový a proto by si měla tak vážná autorka aspoň v dalších částech slibované trilogie vésti objektivněji nežli dosud. Dnešní čtenář si snadno vše uvede na pravou míru, ale jak budou románu rozuměti ti, kteří začátky války nepamatují? Do mluvy se připletly hojně nesprávnosti: tlouct, vytluč, vzpomět, přijati, uzmul, začlo, začla, začlv, tlučou, objati, přimrazená. z něj, nocemi, všeci, na nohách; neobvyklé výrazy a obraty: majitel, oproti, jest-li místo zdali (kdo ví, jest-li),

pádný hovor (?), sverpá ústa, nesnesitelný mezistav, vstrčil ho (papírek), mám ho (manifest) a j.

Dr. Jan Bartoš.

Norovy Opilé povídky.

Mladičkého autora dosud asi straší římské právo od první státnice (myšlenka těžká jako kapitola římského práva), přes to však už se v literatuře dobře zapsal svým prvním románem „Bürkental“. Druhému jeho románu, který též nedávno vyšel, věnoval spisovatel Šalda v „Tvorbě“ obzvláštní pozornost jako všemu, co vychází od mladých. Nachází v něm však mnoho nedokonalostí, vidí však v autorovi přece jen nadějněho spisovatele. Jeho naturalismus srovnává s Mrštíkovým a po některé stránce klade jej docela nad něj. Třebas nemusíme úplně souhlasiti ve všem, ale nadaný jedinec je zde. Třetí kniha „Opilé povídky“ obsahuje dvanáct kratičkových povídek, většinou napsaných v minulém roce. — V pestrém kaleidoskopu objevuje se na scéně povozník Ferkl, když ho ošálil břichomluvec, dělník Jan, jenž je otcem dvou dětí dvou matek (jak je to těžké!), člověk, který se setkal se svým pseudonymem, siroteček Václaviček, jak ztrácí matku (jakýsi ohlas Nerudy), potrestaný zloděj, vzbouření lidí, žijících ve velikém blahobytu, silák Jan Ubl, stará ranna, hlupáček, opilec. Originelní isou náměty leč které povídky, na př. setkání s pseudonymem, iak musí za autora trpět, nebo ironické vzbouření příliš šťastných lidí, volajících: „Státe, dej nám hlad, chceme být zabijeni!“ Také na tom něco je, co by se stalo se státem, kdyby se už všem vedlo příliš dobře! Měl by smyslu? Trochu nepravděpodobné je, když Franta kaprál nejen zažene zloděje, ale ukořistí celé spřežení i s vozem. Sedmá povídka pak má čtenáři ukázati, jak vzniká, jakýsi to rozbor nebo genese povídky. Ale nemůžeme souhlasiti se čtvrtou. Proč právě „Sen“ předvádí na dítěti farářském? Snad si chtěl získati rychlé vavříny u iisté části čtenářů, že zahudl tónem protiklerikálním? Či snad je čechoslovákem? Je to úspěch příliš laciný a bezcenný. Machar měl své jméno a když dávno před válkou začal psát v „Čase“ pod čarou katolické povídky o farářích a kuchařkách, odvraceli se od něho i mnozí ctitelé. K takovým věcem není třeba básníka, to dovede každý kluk za rohem. Na jaké čtenáře se tu pomýšlí? Opilými povídkami nejsou nazvány proto, že v poslední vstupu je skutečně opilec, nýbrž že isou zvláštního rázu. Velmi často anastrofuje své povídky, připouje posláním, rozmlouvá o nich se čtenářem, omlouvá je. A na konec originelně volá: „Který pak dareba si to stíhl ze čtenářů? Který pak dareba se odvažuje takovými ničemnostmi a vyhlanými nováčkami dělati si bláznů z nečestných lidí, kteří jsou nuceni tohleto čísti!“ Originelní zůstává i v různých přirovnáních a metaforách: prozrazuje, že má sklon k venkovu i k naturalismu: stodola je plná jako napraný žaludek, bezpečen iako v matčině životě, jejich chladné oči přešly kolem sebe jako jeptišky, jež idou stále zabrány v tiché modlitby, dalekosáhlé důsledky iako dědičný hřích, zaklení prasklo iako lánaný strom, hostinský se přikodrcal iako rozlámáný nákladní vůz a j. Mnohé však jsou příliš násilné.

nezdařily se, někde dokonce hrubé: slabý jako moucha, slabší než bleška, skoro veš, ba takřka méně než veš; měl v hlavě seno, hloupý jako trám; oči — byly to dvě knouravé slepičky, ruce — dva zchlipí, ztrískaní psi, nohy — beztvárná hlína; osady dělníků rozlezy se jako vši, chlap byl košatý jako strom, náměstí ze všech nejnáměsticovatější, prostranství chrochtalo jako divoký kanec, tribuny zachratěly, on nesežrav mé msty, dveře se podle uchichtly, podušky tupě sténaly, špatný chlap jako onuce atd. Podle pravomyslu musí se psát **Bůh, Ježíš**, po první, po druhé, zardoušený, vyhrazený.

Dr. Jan Bartoš.

Hamplova Prokletá studně.

Dnes se začíná uplatňovat mládí mnohem dříve nežli kdysi. Není žádnou zvláštností, když student na vysoké škole má už za sebou několik knih. Tak také „Prokletá studně“ mladého profesora berounské obchodní akademie r. r. Hampla (nar. 1901) je už jeho pátou knihou. Od roku 1922 vydal totiž tři knížky veršů — Nesplněné touhy, Labe, Podzimní mlhy a prózy Poslední akt. „Prokletá studně“ obsahuje čtyři povídky, z nichž první dala knize titul a zabírá většinu stránek. A řekneme hned, ta je také nejlepší. Autor nás zavádí do stunného prostředí. Jan Hora opouští po třech letech blázinec a vrací se do statku, kde se zatím usadil jeho bratr. Není divu, že nechce „bláznovi“ vrátit jeho majetek. Proto „blázen“ docela pomýšlí na vraždu. Že se tak nestane, že nezapadne do té prokleté studně životní lidy a zchátralosti, způsobí žena, již i v ostatních povídkách přisouzeno hlavní rozhodování o životě mužově. Tady je to na př. Anče, prosté služebné děvče. Aniž o tom ví, osvobozuje jej od prokletých myšlenek. Vrací se do blázince pro nové vysvědčení a zřídá se statku za směšnou odměnu. Tato povídka je sympatická svou ušlechtilou tendencí, neboť odvádí lidi od hrubého materialismu a nabádá k lepšímu životu. „Na černé zemi leželo Bohatství, Lakomství a Lidská sobeckost.“ Hrdina se odpoutává od hmoty, z níž se rodí jen sobectví, a chce žít poctivý, zdravý život. Spisovatel dobře ví, kolik je nešťastných lidí na světě, proto má s nimi hluboký, upřímný soucit. Obzvláště po válce ovládl srdce lidské shon po penězích, každý jen chce rychle zbohatnout. Tato zvrhlost budí pozornost u dnešních spisovatelů, oni jsou první, již se odvracejí od materialismu. Viděli jsme to u Vančurova „Peckaře“, nedbal peněz, bohatství, je to obzvláště Durych, který vychvaluje chudobu v básni i v próse. Můžeme jen vítati tyto první červáčky lepší budoucnosti, pozvedají-li spisovatelé svůj působivý hlas proti hmotě, třeba se to děje na př. u našeho spisovatele ještě nasměle, musil hrdinu provést blázcem. U věřícího křesťana pohled do věčnosti ukazuje jasně, že se nesmí lpíti na hmotě. Ale jak chce autor zoškliviti lidem mamon bez návratu k ideálům? Pouhým poukazem na pracovitý život asi to nepůjde. Originelní je líčení duševních stavů zdánlivého blázna, pěkné je přirovnání v druhé povídce ženy a řeky, přílehlavý výraz působí trvale. Jen tu a tam stavba věty se nezdaří, slovo nepřilehne těsně k myšlence, na př.: měl vyčištěné nitro, kráva má dostati

telátko a j. Ostatní tři povídky nepatrným rozsahem a skromným náznakem nedorostly první. Vloudila se tam docela nemilá jazyková nedopatření, jako jezy zmizí místo zmizejí, z něj místo z něho, začli místo začali, objati místo obejmouti; rovněž doplňkové adjektivum může býti krátké: jsi známá, prokletá, okna byla zavřena. Jinak je jisto, že náš autor dívá se vážně na svět a jest si jen přát, aby na dráze, slibně započaté, setrval a tím směrem pokračoval — odvádět lidstvo od hmoty. Jisté brzy překoná počátečnické rozpaky a nedokonalosti. Výprava knihy je pěkná, tištěna na dobrém papíře a kromě toho každá povídka je doprovázena většinou zdařilými dřevoryty celostránkovými od tábořského profesora a akademického malíře Karla Štíky. Cena je nepatrná (18 Kč).

Dr. Jan Bartoš.

Vrbova »Dražinová hora«.

S dychtivostí sáhl jsem po této knize Vrbově. Tušil jsem totiž, že asi obsahuje »Srnčí milování«, které se tolik líbilo čtenářům L. N. Přes padesát stran je věnováno těmto milým a sympatickým zvířátkům v jednotlivých kapitolách, nadepsaných: Jalová říje, O nedočkavých srnčíčkách, O potlučeném srněčkovi, O smutné srně, O nasycených srnčích, O nerovné lásce, Smutek zestárlých. Kromě toho dočítáme se zde o zajících, koroptvích, křepelkách, mravencích, ostřížích, chocholouškovi, jsou tu lyrické kapitoly, náladová čísla i stránky, věnované vy lidem. Věru, stálo by za to, abychom se vypravili do Dražinové hory u Domažlic, kdež jest tolik života. Jen oko umělce a myslivce vidí v přírodě tolik krásy a dovede vhodným slovem i obrazem vzbuditi zájem u každého čtenáře. Bez dechu téměř sledujete živě líčený zápas zajíčkův s hladovými vranami. Co tu nových věcí, o nichž jsme dosud nikde neslyšeli! Proto po této stránce nemá Vrba sobě rovna, jak ostatně bylo již viděti v jiných jeho knihách z přírody. — Ale je tu přece rozdíl proti dřívějšímu. V závěru musí autor dodatečně nám namlouvat, že prý v knize není nic vyňhaného, všecko prý se tam událo. Odborníci, pečující o několik set srnčí zvěře, s úsměvem vám odmítnou bajku, jakoby srnčí dvakrát milovali, vývoj plodu prý se v srnách na několik měsíců zastaví. Něco podobného není v přírodě myslitelné. Stejně nedostatečný je důkaz, že prý křepelky nežijí v párcích, jako ještě žádný pytlák (místně dělal oka) nepřestane pytláčit, když mu lesník ukáže, že má při sobě mimo pušku ještě dva revolvery a že je v lese několik hlídačů. Neodborník ovšem věří všemu. Jedině na újmu umělecké výše je náhlé líčení zvířat podle lidí; sledujete na př. s velikým zájmem osudy postřeleného kohoutka koroptvího, najednou však rušivě působí, čtete-li, že má hlad jako vlk, spí jako pařízek, v koroptvi prý hrkne jako ve starých hodinách, má z pekla štěstí, byl bit jako syrové žito. Vmyslí-li se plně do ovzduší zvířat, takové slovo vás vyruší. Stejně po lidsku líčen též život zajíců. A jako v »Zeleném šeru«, tak i zde autor nezná lidi. Sud'te sami! Babička Chapálčice potká žida, kupujícího kůže. Poklekne u kapličky a začne se modliti, aby byl tak bohatý jako všichni ostatní židé. Je něco takového vůbec možné? Český člověk lituje, že nejsou všichni židé dost bohatí, bude si přát, aby zbohatli? — Ke konci musíme se zmíniti ještě o něčem. V této knize Vrbově vystupuje po první nový prvek, jehož v ostatních

dílech Vrbových dosud nebylo. Spisovatelská sláva a úspěchy oslepily mladého umělce, že zde zesměšňuje náboženství a štví proti kněžím: Zázraky páchal asi nějaký šikovný páter, aby zmelioroval své příjmy (30.), s pohrdavým úsměvem májí tmavé pěšinky chytráckých lapačů duší (366.), matou lidem hlavy, jako jim je dříve mátlí kněží (193.), jest už takový pořádek na tom světě, že vždycky musí býti nějakí lidé, kteří jsou živi z lidské důvěřivosti (193.) a že to byla dědina, ve které polovina duší vězí v černých drápech (309.) atd. — Jak takové štvání souvisí s obrázky z přírody, je záhadou. Objevuje se tu rozhodně umělecké minus, skutečný umělec nezná nenávisť, je nestranný. Dává-li se autor touto cestou, musí se svět strachovat o jeho uměleckou schopnost, zda již nezačíná vysychat. Katolík odkládá knihu s určitým roztrpčením. Ani jeho mluva není bez hrubých poklesků, jako na př.: napnul sluch (27.), hrbet měla vypnutý (86.), vypnul se (167.), podvolení se, zastavení se, zdržování se, lopocení se, slézání se, objevení se, lituje ji, lituje všechny zajičky (275.) a j.

Dr. Jan Bartoš.

Cocteau-ův Veliký skok.

Jako kniha Hamplova, i tato vyšla u Šefla v Berouně docela na papíře „Japan-Banzay“ s podtitulem „Studentský příběh“. Patrně se tu pomýšlelo na studenty a snilo se o nových vydáních; vždyť na obálce je tučně vytištěno „První vydání.“ Pochybujeme! Jean Cocteau je známý francouzský básník kubismu a dadaismu, tedy směrů nejmodernějších, hojně pěstovaných i našimi mladými spisovateli. Narodil se roku 1891. Nám by neškodila aspoň slabá dávka amerikanismu; tam totiž překlady se čtou buď jen zřídka, nebo vůbec ne. U nás se pořádá pravá honička za překlady na újmu domácí tvorby. Vždyť máme ledacos přeloženo dříve, nežli si to mohou dovoliti velcí a bohatí národové. Je to ještě z doby, kdy se do ciziny neplatilo, překlad přišel nakladateli často laciněji. A za překlad se udělovala směšná odměna. Proto se příliš přísně nevybíralo, ledacos se přeložilo zbytečně. Tak i zde. Než slyšte a posuďte sami! Jakub Forestier, hrdina povídky, má zvláštní povahu. Plakal v biografu, miloval krásná těla obého pohlaví, byl nervósní, měl podezřelou eleganci: eleganci zvířete. Byl aristokrat: hoch z lidu, jenž nesnese ani aristokracie ani davu a desetkrát za den si zaslouží Bastillu i gilotinu. Toť přece zajímavé a hodně nesmyslné! Žije v duševních rozporech, v dlouhých mdlobách. Má dělat maturitu, ale na bytě u profesora Berlina dělá vše možné, jen ne studovat. Každou čtvrtou noc spí mimo! Najde si milenku, která je jako všechny ostatní, podvádí svého dočasného milence, tajně i zjevně. Tak dojde i na našeho studenta. Postrává se, ale na štěstí se uzdraví. Končí se mlhavým ponaučením: „Chceme-li žítí na zemi, musíme žítí podle módy, a srdce už se nenosí. Nic zvláštního od moderního autora! A nedivíme se větší francouzských ensionátů, kde je veliká přísnost, dohled i na korespondenci. Jak viděti, ve francouzských poměrech musí tomu tak býti. Celkem však v knize je přece jen málo nového, škoda skoro tak pěkného papíru na takovou moudrost, zbytečná je práce s pře-

kládáním. Pokud můžeme soudit bez francouzského textu, překlad berounského knihovníka Jaroslava Pocha je správný. Jen doplňkové adjektivum může býti raději krátké: je složená, byla zaražená, byl udivený, byla známá, okno bylo otevřené, zavřené a j. Zbytečný jest instrumentál byl nezdvornilým; nadbytečné je zájmeno: ti nejbójacnější, láska i ta nejhlubší. Snad se říká spíše gondola nežli gondole.

Dr. Jan Bartoš.

Béraudův Měsíční vitriol.

Román Henri Bérauda, Měsíční vitriol přeložil Bohumil Mathesius a vydal »Čin« s obálkou Josefa Čapka. — Českou překladovou literaturu rozmnožil B. Mathesius románem Béraudovým: Měsíční vitriol — práci ani ne vrcholnou, ani pro překlad nevhodnější. Musíme zdůrazniti, že jest to román v nejčistším významu. Nechceme ale říci, že není ničím více. Práce Béraudova jest dramatická. Klid, v němž »sloupy kouře si lehaly na střechy jako ocasy zvířat a ledovým blankytem běžely mlhy« a změna té jasné chmury v nevysovouanou touhu, v níž »nosil Blažej v sobě přešle blouznivých myšlenek« — to jsou tlachy Béraudova románu. Dlouho však čekáme na příchod »měsíčního vitriolu«, kterým hrdina Blažej Cornillon otrávil krále Ludvíka XV., aby za hrozných bolestí zemřel na neštovice. Dlouhé očekávání, podporované touhou po pomstě pro surově umučeného Damiense, dramaticčnost zvyšuje. Jest to nekřesťanský motiv, který vylupuje oko vrahovi — příznaky blížíci se revoluce francouzské. Omluvou Blažejovou jest jeho strýc, Janovan Giambattista, znamenitý flétista. Příznak jeho a Blažejův nakreslil Čapek na obálku. Největším příznakem je tam však chudák Damiens, popravený hrozným mučením na náměstí Grève pro pokus kralovraždy. Ten příznak nás straší, i když dlouho nemáte knihy před očima.

Jaroslav Verián.

Barbeyova »Očarovaná«.

Podnikavé nakladatelství Kuncířovo podává české obci čtenářské celé dílo tohoto obzvláště původního Francouze, jehož nelze zařaditi do nějaké školy nebo směru. A přitom zůstává přísným katolíkem, a proto každý vzdělanec z našich řad musí se o jeho dílo zajímati. Tu ovšem se naskytá otázka, co je mravné v umění. Vždyť na př. někteří by nejraději vymýtiti z knih jakoukoliv zmínku o lásce. Tak jedna žena s rozhořčením vrátila knihkupectví Durychovy »Tři dukáty!« Buď jest něco krásné, umělecké, pak jest to také dobré, skutečná krása nemůže škodit. Což pak někdo dá břitvu do rukou nezkušeného dítěte? Tak jest tomu s uměním, a to se týká zejména Barbeye. Vzal si totiž za úkol proniknouti až na dno lidské vášně, neřesti, lásky, citu. Neutekl před ní jako katolík, ale neohroženě odkrýval lidskou duši po této stránce. Čistému vše čisté! Proto četba jeho knih není lehká; jest třeba dobrých nervů, máte-li sledovat v rouše krásné prósy tyto hluboké, filosoficky založené studie citu do nejmenších podrobností. Ve Francii za nejlepší jeho díla jsou pokládána tři: »Dábelské«, »Stará milenka«, »Rytíř Destouches«, ač u nás na př. spisovatel Karásek nejvýše klade román »Ženatý kněz«, ba pokládá jej za vrcholné dílo celé francouzské prósy po Balzacovi. Z toho je vidět, že všechna díla Barbeyova jsou pěkná a tak i »Očarovaná«. Jana Feuarentová, provdaná za Tomáše

Hardoueye, revolučního zbohatlíka, zamiluje se do kněze de La Croix-Jugana, royalisty, jehož tvář byla děsně zohavena vojáky. Jest však marné její snažení, tento hrdina nedbá takových hloupostí, neslyší, nevidí nic, jen se žene za svou myšlenkou royalistickou. Proto se žena v zoufalství utopí a její muž zastřelí kněze právě u oltáře. Spisovatel vzal si za úkol rehabilitovati záškodníky šuanské, kteří dosud nenašli spravedlivého historika. V úvodě podotýká, že osoba abbého je vymyšlena, jakož i ostatní osoby, jež ji obklopují; ale co není vymyšleno, toť barva doby, podaná s úzkostlivou věrností. Výborný vypravěč, jakým jest Barbey, dovedl mistrně nahoditi obraz temné síly lidské duše. K tomu přistupují krásná líčení Lessayeské stepi, s hrůzou chvějete se o osud osob tudy jdoucích. Hrůzně úchvatné jsou napínavé scény s pastevci, čarodějnicí, noční mše a j. Celkem se čte tento román snáze nežli ostatní. Překlad Markův jest dobrý, B. se snadno nepřekládá, ale překvapí vás nemile některé hrubé chyby, jako: nešen, napnut, zapnut, nahražen, vyhražen, z něj, od něj, do něj, vidíce a j.

Dr. Jan Bartoš.

Průvodce literaturou.

Básně původní.

Sborník Literární Skupiny 1923. Sborník spolku českých básníků a spisovatelů, soustředěných kolem revue Host; vydal a vytiskl František Obzina ve Vyškově na Moravě v měsíci prosinci 1923 v 1050 číslovaných výtiscích. Stran 113. „Edice Obzínových tisků“, svazek 1. Redakce: Lev Blatný, František Götz, Čestmír Jeřábek, Zdeněk Kalista a Josef Zamařal. Četné reprodukce obrazů.

Ivan Suk, Sluneční lásky. Básně. Upravil A. Wachsmann. Praha 1923. Nákladem Družstva Přátel Studia. Stran 62. „Knihy mladých“, svazek 1. Rediguje Jaroslav Durych. Cena Kč 8.—

Waldemar Ethen, Z hor a nížin. Básně příležitostné z války světové. Prostějov, na jaře 1926. Nákladem autorovým. Výtvarná příloha „Hledači cest“ od Aloise Doležela. Tištěno 200 výtisků. Stran 27. Cena neudána.

Alois Čáp, Bolesti moje a jejich. Verše. Věnováno památce Karla Dostála Lutinova. Přerov 1924. Stránek 79. Kniha vyšla v 1050 výtiscích, přerovské edice „Šlápěje života“, svazek 3. Cena neudána.

Jan Grmela, Chvála země. Verše. Král. Vinohrady 1924. Nakladatel Karel Šenk. Stránek 32. Cena neudána.

Emanuel Lešehrad, Milencovy písně. Praha 1924. Nákladem a tiskem Rudolfa Březiny, impressora v Praze, Staroměstské mlýny. Stran 38. Cena neudána. Knížka vytištěna v počtu 200 výtisků, podepsaných autorem.

Básně přeložené.

Slavík Svatého Bonaventury. Philomena Sancti Bonaventurae. Latinský originál a veršovaný rozměrem originálu překlad Jakuba Demla i s jeho výkladem. Vydání třetí. Věnováno prezidentu Masarykovi.

Tasov 1925. Vydala Pavla Kytlicová. Stránek 65. Cena Kč 6.—

Předchůdci. Sborník současné francouzské literatury s hlediska boje o nového člověka. S dopisem René Arcosa. Předmluva Luc Durtaina. Upravila Hana Dostálová. Praha, podzim 1925. Vydal Rudolf Škeřík. Stránek 223. Edice „Symposion“, svazek 17. Cena Kč 33.— (Básníci: René Arcos, Henri Barbusse, Jean Richard Bloch, Georges Duhamel, Luc Durtain, Pierre Hamp, Georges Chennevière, Romain Rolland, Jules Romains, Charles Vildrac. — Překladaelé: Otokar Fischer, Josefa Hrdinová, Lev Mašín, Miroslav Rutte, Jaroslav Seifert, Jaroslav Zatorálek.)

William Shakespeare, Sonety. Přeložil a úvod napsal Antonín Klášterský. Upravil Stanislav Kulhánek. Kladno 1923. Tiskem a nákladem Jaroslava Šnajdra. Stránek XII. a 156. Cena Kč 18.— (Věnováno P. Selverovi.)

Krásná prósa.

Jakub Deml, Hrad Smrti. Vydání druhé. Věnováno prezidentu Masarykovi. Tasov na Moravě 1925. Nákladem Pavly Kytlicové. Vydáno 500 výtisků. Stran 45. Cena Kč 20.—

Karel Křen, Z kraje hanáckých palem. Povídky. Brno 1925. Tiskem a nákladem Občanské tiskárny. Stran 347. „Spisy Karla Křena“, svazek 7. Cena Kč 11.—

Čestmír Jeřábek, Předzvěsti. Povídky. S dvaceti obrazovými přílohami a obálkou Josefa Zamařala. Vyškov 1924. Vydal a vytiskl František Obzina. Stran 88. „Edice Obzínových tisků“, svazek 4. Cena neudána.

Antonín Šorm, Pověsti o českých zvonech. Praha 1926. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 64. S dvěma obrázky. Cena Kč 3.50.

Antonín Thein, Podvod Fulgenta Ohma. Obrázek ze současného života. Praha 1926. Nákladem Dědictví svatojanského. Stran 64. Cena Kč 3.—

Karel Křen, Na té naší Hané. Povídky. Brno 1925. Tiskem a nákladem Občanské tiskárny. Stránek 352. „Spisy Karla Křena“, svazek 8. Cena Kč 11.—

Karel Křen, Z niv Ječmínkových. Povídky. Obálku kreslil Karel Toman. Brno 1926. Tiskem a nákladem Občanské tiskárny. Stránek 359. „Spisy Karla Křena“, svazek 9. Cena Kč 12.—

Václav Špaček, Po cestách pokroku. Obrázek z novější doby. Praha 1926. Nákladem Dědictví svatojanského. Stránek 78. Cena Kč 4.—

Anna Šimerská, Pohádky hvězdné vily. S obrázky O. Strasserové. Praha 1926. Nakladatel Václav Kotrba. Stran 108. Cena Kč 8.—

František Šupka, Za touhou po matce. Lidová povídka. Dle Ladislava Sobára upravil... Hradec Králové 1925. Nákladem „Lidové povídky“. Stránek 104. Cena Kč 5.20.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

Sjezd katolického studentstva a inteligence v Praze.

Připojili jsme svého času k tomuto listu sjezduové programy a přihlášky, které doplníme těmito dalšími podrobnostmi: Ministerstvo železnic vynosem ze dne 11. dubna 1926 č. 7172 povoluje studujícím a zahraničním účastníkům slevu jízdného, platnou ode dne 26. června do 4. července t. r. za těchto podmínek: studujícím, prokáží-li se studentskou a zvláštní sjezdovou legitimací, povolena 50% sleva jízdného ve třetí třídě osobního vlaku a na vzdálenost přes 20 km i rychlovlaku. Zahraničním účastníkům, kteří prokáží se cestovními pasy, jest povolena při zpáteční jízdě z Prahy do pohraniční stanice sleva dvou třetinová. — Vedle toho ministerstvo zahraničních věcí vynosem ze dne 9. dubna 1926 č. 47907/III prominulo zahraničním účastníkům sjezdu, kteří věrohodně prokáží účel cesty, visové poplatky.

Podrobný program sjezdu:

28. června 1926: V 5 hodin odpol. a dorazí ve svatováclavské kapli velechrámu sv. Víta na hradě pražském. V 7 hodin večer slavnostní představení v Národním divadle „Dablibor“, opera Bedřicha Smetany. (Ceny a druh jednotlivých míst udány na sjezdových přihláškách.)

29. června: V 8 hodin ráno slavná mše sv. ve strahovském chrámu Páně v Praze IV., kterou bude sloužit nejdř. arcibiskup dr. Kordač, zpěvy bude řídit p. ředitel Woves. O 10½ hod. dopol. přehra na varhany s chorálem svatováclavským. Zahájení sjezdu drem Jandou a pozdravy hostí. (Smetanova síň Obecního domu v Praze II., u Prašné brány.) Ve 3 hod. odpol. Ženská sekce. O 7. hod. večerní: Prvá slavnostní přednáška poslance a kanovníka Frant. Světlíka: „Za obrozením národa“. (Smetanova síň.) — O 8. hod. več.: Slovanská akademie, při níž budou účinkovati: Prof. Šulc (Slovák) houslové sólo, PhC. Šedivý (Slovinec) recitace, sl. Selgradová z Bělehradu (Srbka) zpěvní sólo, dva sbory Ukrajinského sdružení pěveckého, dva sbory pěveckého odboru České Ligy Akademické, ing. C. Klimovič (Bělorus) recitace, JUC. Pák (Podkarp. Rus) recitace, řed. Woves (Čech) varhanní sólo, PhC. Dorazil (Čech) recitace, Skibiňski, žák prof. Fuchse (Polák) zpěvní sólo, IngC. Brůha (Čech) houslové sólo s doprovodem klavíru.

Dne 30. června: O 7. hod. ranní mše svatá řeckého ritu ve chrámu sv. Kříže, Praha II., na Příkopě. — O 8. hod. ranní říšská pracovní konference studentská ve Sladkovského sále s tímto programem: 1. Zahájení předsedou Ú. K. Č. S. a volba ostatních členů předsednictva. 2. Změna stanov Ú. K. Č. S. 3. Změna jednacího řádu Ú. K. Č. S. 4. Podpurný fond. 5. Rozdělení Mikulášského daru. 6. Volba nového výboru. 7. Volné návrhy, které nutno dle jednacího řádu podati předem výboru ústředí. — O 9. hod. dopol. valná hromada Říšského svazu katolického učitelstva. O problémech školských promluví přední pracovníci (přednáškový sál v

Praze II., Panská 1). — O 11. hod. dopol.: Jubilejní valná hromada České Ligy Akademické (Sladkovského síň) s tímto programem: 1. Chorál Sv. Václava. 2. Zahájení valné hromady předsedou. 3. Slavnostní proslov. 4. Čtení zápisů minulé valné hromady. 5. Návrh na změnu jednacího řádu. 6. Zprávy funkcionářů. 7. Udělení absolutoria odstupujícímu výboru. 8. Volba nového výboru. 9. Volba redakce „Života“. 10. Volné návrhy, které nutno podati dle § 87. jedn. ř. 48 hodin předem. — O půl 3. hod. odpol. konference slovanských kulturních pracovníků (Sladkovského síň), referát dra Jandy: „Úkoly věřící slovanské inteligence.“ Korreferáty zástupců dle dosud přihlášených bratrských organizací: Bělorusů, Chorvatů, Poláků, Rusů, Slováků, Slovinců, Srbů a Ukrajinců. — O 8. hod. večerní druhá slavnostní přednáška dra Doležala: „Za slávou československého státu.“

Dne 1. července: O 7. hod. ranní mše svatá v chrámu Matky Boží před Týnem, Praha I., Staroměstské nám. — Od 8 do 10 hod. dop. pokračování v říšské pracovní konferenci studentské. Od 8 do 10 hod. pokračování v konferenci slovanských kulturních pracovníků (místo bude účastníkům konference sděleno). — O 11. hod. dopol. valná hromada Ústředí katolického stud. čsl. s podobným programem jako při říšské pracovní konferenci (Sladkovského síň). — O půl 3. hod. odpol. pracovní konference katolické inteligence s referátem dra Jandy o stavu dosavadních oslav 1000. výročí smrti sv. Václava volným rozhovorem o tomto tématě, jakož i o obou slavnostních přednáškách (Sladkovského síň). — O 5. hod. odpol. valná hromada Sdružení katolické inteligence s obvyklým programem. (Sladkovského síň). — O 8. hod. več. přátelský večer na rozloučenou (Sladkovského síň).

Dne 2. července: Při dostatečném počtu přihlášek zájezd na Sázavu.

Upozornění: Veškerá jednání sjezdová jsou přístupna jen proti předložení sjezdové legitimace. Mimo divadla mají účastníci sjezdu ke všem jednáním a slavnostem vstup volný. Akademie dne 29. června jest přístupna i neúčastníkům sjezdu za režijní příspěvek: sedadlo 5 Kč a 2 Kč k stání. Podrobný program této akademie bude zvláště vydán. Akademie bude také spojena se slavnostní přednáškou Msgra Aug. Vološina, poslance z Podkarpatské Rusi. Mimo toho připravuje se též valná hromada Cyrilometodějské Ligy studentské.

Jak již v tisku dříve oznámeno, přihlašovací lhůta končí dnem 31. května 1926. Zdůrazňujeme proto, poněvadž jen těmto účastníkům, kteří se do uvedené lhůty přihlásí, můžeme zaručiti uspokojivé stravování a ubytování. Kdo přihlášku, na které jsou odrobně uvedeny ceny legitimací, odznaků, poukazek na obědy, noclehy a lístků na slavnostní představení v Národním divadle — dosud neobdržel, necht' ji ihned reklamuje na adresu: **Přípravný výbor sjezdu katolického studentstva a inteligence v Praze II., Panská ul. č. 1, IV. poschodí.**

REDAKČNÍ ARCHIV.

Dnešní dvojčíslo,

věnované vedle světového jubilea světce Serafinského i květnovému kultu Svatojanskému a celonárodnímu jubileu 50. výročí smrti historiografa Palackého, je nutnou přípravou k číslu posledního tohoto ročníku, jež bude věnováno sjezdu katolické inteligence a jubileu České Ligy akademické. Číslo vyjde v červnu ještě před sjezdem a vyžádá si mimořádné péče redakční. Dnešní dvojčíslo obsahuje i program sjezdu a přiloženy jsou složenky k laskavému zapravení předplatného.

»Polemika«.

K článku pana seniora ČLA. dra Františka Valenty, uveřejněnému ve dvojčísle 5. a 6. »Života« pod názvem Katoličtí studenti a politika, byl redakci zaslán dopis jiného seniora ČLA., prof. Antonína Černého. Redakce dopis otiskuje jako další projev diskuse o páně Valentovu thematu. Dopis pana Černého zní doslovně:

»Život« byl vždycky — a chlubil se tím — volnou tribunou mladých, kterým umožňoval formulovati myšlenky a názory na nejožehavější otázky dneška. Ta doba není snad dosud zapomenuta a je tedy možno, že bude uveřejněna i tato »polemika« s článkem p. dra Valenty »Katoličtí studenti a politika« uveřejněným v posledním dvojčísle. Po všem, oč »Život« bojoval, těžko chápu, proč právě tímto směrem je působeno na mentalitu našeho studenta. Jádrem článku zůstává požadavek: ligista — lidovec. A přece »Život« i Liga do nedávna nekompromisně hájila zásadu: ligista je ligista, nic více a nic méně. Pravím nekompromisně, neboť nic nepůsobí na mladou duši tak zlobně jako kompromisnost a ta je základem politiky, ať kterékoli strany. Proto jsme se bránili zasáhnutí politické organizace, proto jsme nebyli lidovci, ale ligisty, to byla naše čest. Proč nám má být vzata?

Na politiku lidové strany hleděli jsme kriticky, to snad není hříchem a o politické kredu členů Ligy jsme se nestarali, majíce na zřeteli ne zisk časný, ale věčný. (Proto jsme se musili starati o jiné Credo, o Věříím svých členů, kteří měli býti avantgardou rekatolisace, kteří pra-

por Kristův měli rozvinouti k nové slávě a lesku naší vlasti. Jen proto, že jsme měli tak vysoké cíle, vyhýbali jsme se úzkostlivě všemu, co by nás mohlo s výšinou strhnouti do prachu a špíny země. Toužili jsme výš.

Pan dr. Valenta nachází samozřejmě, že uvědomělý katolický student vstoupí do strany lidové, neboť »její kulturní program odpovídá jeho uvědomění, přesvědčení a tomu, co si vytkl sám, jako cíl svých snah«. Podškrťávám konec jeho závěru, který je velmi, velmi odvážným. Zdá se, že pan dr. je ještě ideálnějším, nežli byli ligisté, kteří se bránili vlivu politické organizace právě proto, že v ní nenalezali to, co si vytkli sami, jako cíl svých snah. Byla by to dlouhá a bolestná kapitola, kdybychom měli probírat, jak jsou politické strany kulturní, nebo lépe, do jaké míry se starají o naplnění svého kulturního programu.

O charakterní, uvědomělé katolíky se počítací mašina lidové strany báti nemusila. Ale na akademických těch kvalit, které pan dr. Valenta od nich žádá, nemáte chtít, aby se stali členy politické organizace. Neboť to by bylo jejich první minus.

Pan dr. ovšem rozumí politikou: »určování směrnic v životě veřejném«, ale to je, prosím, omezení, které se dá roztáhnouti jako guma. Na to teprve nikdo z ligistů nepomýšlel, vždyť oni jsou mnozí, vlivní politikové a přece nemají o určování směrnic v životě veřejném sebe menší zásluhu, nadtož pak nějaký studentík. Ten může mít jen úlohu »zeptati se zkušených a vážných osob, zda jeho úsudek je správným; není-li, dozví se současně, v čem jeho premisy byly špatné«. Jak vidno, není to žádné vymezení studentské činnosti v politické organizaci. Proto je článek pana dra Valenty tak nebezpečným pro další vývoj Ligy a pro směrnice, po kterých se má ubíratí.

Liga byla a chtěla býti bojovnou formací katolicismu. K tomu nepotřebuje politické strany, ba naopak, má se jejího vlivu vystříhati. Strana lidová může dělati jen lidovou politiku, o katolicismus se starala vždy a postará se i v budoucnu Církev. Ligisté chtěli a doufám, že chtějí ještě dnes pracovati o katolicismus, proto musí býti vedeni Církví a ne politickou

stranou. Straničká organizace dnes u nás nepřipouští poučení, ta zná jen diktát. Neváhám tvrdit, že do lidové politiky nemá být akademikům katolickým nic, a opíší jen poslední větu p. dra Valenty; nechť se »připravují cele ku práci za uskutečnění nejvyšší naší mety: »Res publica christiana suprema lex esto«. Mohu dodat jen: res publica křesťanská a ne — lidová.

A n t. Č e r n ý.

Tajná klausule Martinské deklarace.

Odpověď na dotaz A. S., Tábor.

Ve dnech 7. a 8. IV. t. r. projednával se v Bratislavě před kmetským soudem tabulárního soudce dra Kavečky spor redaktorů J. Kozy-Matejova a K. Huška o tajnou klausuli, jež prý měla být při martinské deklaraci z 30. X. 1918, již se Slováci přihlásili do státu Československého jako větev národa československého. Projednávání sporu bylo tiskem velmi mnoho komentováno, ale nevím, že by některý list byl výtěžil ze svědeckých výpovědí tolik, aby logicky objasnil, jak vznikla asi celá ta domněnka o tajné klausuli. Spor vznikl listem, jež odevzdal 20. I. 1925 jménem posl. a sen. klubu lidové strany rakouskému kancléři dru Ramkovi posl. Fl. Tománek. List, podepsaný předsedou strany A. Hlinkou, žádal kancléře o opravu instrukcí, daných rakouským úřadům, totiž aby slovo „československý“ se psalo odděleně ježto zmíněné instrukce spočívají na falešných informacích čsl. vyslanectví ve Vídni ve smyslu tendencí pražské vlády za účelem potlačení zvláštní individuality slov. národa, což odporuje mírovým smlouvám. Dále se dovolává list tajné klausule martinské deklarace, jež prý stanoví trvání vzájemného československého stát. poměru na 10 let, po uplynutí kterých se Slováci mohou rozhodnout, zda zůstanou i dále s Čechy, či utvoří samostatný stát. Uveřejnění listu způsobilo rozruch, ve kterém někteří účastníci svatomartinského shromáždění tajnou klausuli popřeli. Tu však ve „Slováku“ tehdejší jeho redaktor Jur. Koza-Matejov tvrdil, že o tajné klausuli slyšel od tajem. slov. nár. rady probošta K. Medveckého a vyzval účastníky, aby se přihlásili k svědectví. Šéfredaktor „Slov. Deníku“ K. Hušek ale v článku „Lžů dále“ popřel možnost klausule a prohlásil, že Koza napsal lži. Pro tento výraz žaloval Koza Huška. Soud přistulil důkaz pravdy a po výslechu asi 39 svědků Huška osvobodil, ježto nikdo o tajné klausuli nevěděl. — První svědek A. Hlinka, jenž list podepsal, nevěděl o tom, že by se o tajné klausuli jednalo a přiznal, že list rakouskému kancléři koncipoval dr. Tuka. — Tuka uvedl, že své informace získal od Jura Kozy-Matejova. — Koza M. jak už jsem se zmínil, napsal, že o tajné klausuli slyšel od probošta K. Medveckého. — Medvecký dosvědčil, že neví o žádné tajné klausuli, ale ví, že se utvořilo veřejné mínění, dle kterého si mohou Slováci po určité době svůj poměr k Čechům upravit; v tom smyslu že informoval Koza. — Právě tak svědčil posl. dr. F. Juriga, že nebylo žádné tajné klausule a celková nálada účastníků martinské schůze byla pro jednotu českosloven-

skou. Z původního textu deklarace byl vynechán po příjezdu dra Hodží odstavec o samostatném zastoupení Slováků na mírové konferenci v Paříži. — Taktéž ostatní svědci potvrdili jednomyslně, že o tajné klausuli nevědí.

A přece zde bylo něco, kde pravděpodobně pohádka o tajné klausuli měla svůj základ. Existenci tajné klausule vyvrátil rovněž dr. E. Stodola, ale uvedl, že na soukromé poradě se jednalo o tom, že po desíti letech se má dostat Slovákuům autonomie, která však přesně vymezena nebyla. — Dr. R. Markovič potvrdil, že Národní rada měla působiti na Slovensku jako výkonná moc do té doby, až se na Slov. zavede ústavní život. — Dalšíh několik svědků (mezi nimi dr. St. Krčmář) na podkladě deníkových zápisů svědčí, že běželo o to, aby do určité doby byla na Slovensku národní diktatura, dokud zvolení zástupcové slov. národa nerozhodnou o ústavní životě slovenském.

V těchto svědeckých leží klíč k tajné klausuli. Pokud lze si vyložití jich smysl, byli asi vůdcové slovenští přesvědčeni o tom, že Slovensko v r. 1918 není zralé k tomu, aby si samo vládlo, jednak proto, že úředníci byli Maďaři většinou a lid sám byl do té míry maďarsky orientován školní výchovou (v čistě slovenské stolici nebylo ani jediné slovenské školy) a v poslední době i ze značné části klérem — o politické výchově a občanském uvědomění se nedá téměř mluvit — že zcela pochopitelně dle hořejších výpovědí se mluvilo o diktatuře Národní rady, ovšem s předpokladem pomoci — zejména úředníků — české. Dr. E. Stodola také uvedl, že Národní rada stála ve službách budoucího československého státu a připravovala jej. Pozdější politické poměry však asi způsobily, že z národní diktatury, jež měla trvat na Slovensku 10 let, po nichž se mělo vládnout ústavně-demokraticky, se vytvořila tajná klausule dle níž má Československá republika trvat 10 let.

I prohra sporu však na autonomisty nepůsobí a stejným dětinským způsobem dokazují (Slov. národ, 17. IV.), že se v roce 1918 pokládalo za samozřejmé, že budeme mít dualismus po vzoru rak.-uherském. Dodati lze pouze to, že účastníci martinského shromáždění byli uvědoměli a vesměs vynikající Slováci a nemůžeme je považovati za takové pokrytce či duševní chudáky, kteří by tajně pšvřleli jinak, než veřejně hlásali. Tajná klausule byla tupením těchto Slováků.

J. Boura.

Fašism.

Odpověď na dotaz F. H., Kroměříž.

Atentát na Mussoliniho, Amenodolova smrt a krise demokracie v některých státech způsobila, že se opět diskutuje o fašismu. Fašism není jednotným světovým názorem a jest převážně čistě italským. Jeho síla nespočívá v jeho eklekticismu ani v jeho násilnostech, nýbrž v tom, že dovedl zdravým instinktem vždy vyhledati takové ideje, jež může italský národ do své asimilovat. Má za sebou i lidi značně duševní kapacitv spisovatele velkých jmen atd. a dovede i velmi štědře podporovati kulturní snahy, pokud ovšem nejsou v rozporu s režimem. Naši napodobitelé fašismu zapomínají příliš často právě na tuto stránku fašistického hnutí, vidouce na něm toliko jeho vnějšího.

Dr. A. F.

Moravsko-slovenská banka

filiálka Praha II., Národní třída 8 n.

Provádí veškeré bankovní obchody a úročí vklady na vkladní
knížky a vkladové účty co nejvýhodněji.

**Vlastní a svěřené prostředky přes
Kč 160,000.000[—].**

Populárně vzdělávací knihovna

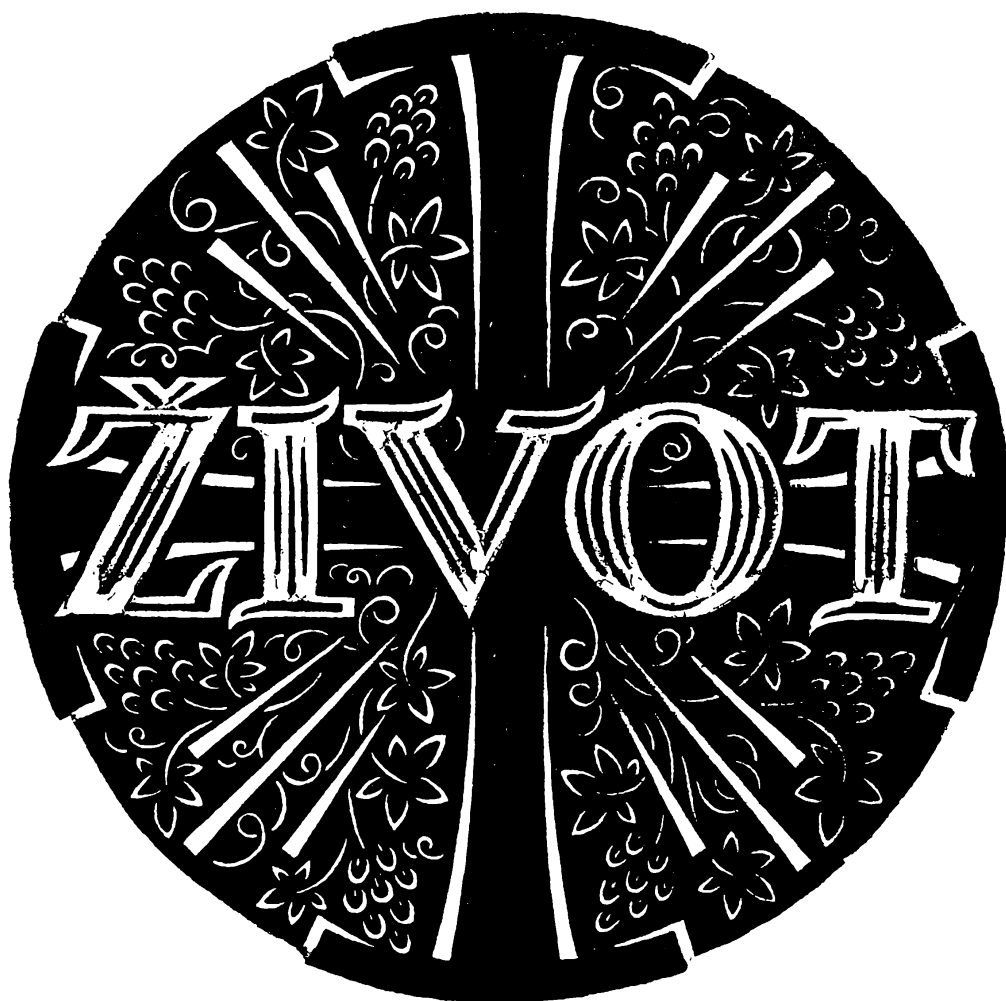
přináší krátká populární pojednání
ze všech oborů vědy se zvláštním zřetelem k praktickému životu
a k časovým otázkám společenským.

D o s u d v y š l o :

- I. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Novinář. 36 stran. Cena Kč 3⁵⁰.
- II. svazek: *Jos. Hronek*: Kněz v českém národním obrození. 48 str. Cena Kč 4[—].
- III. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Sjednocení církví. Unionism. 32 stran. Cena Kč 3[—].
- IV. svazek: *Dr. A. Kudrnovský*: Záhady spiritismu. 68 stran. Cena Kč 4⁵⁰.
- V. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Náboženství a politika. 22 stran. Cena Kč 2⁵⁰.
- VI. svazek: *Dr. Jos. Novotný*: Věda a víra. 192 stran. Cena Kč 10[—].
- VII. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Dnešní myšlenková krise. (V tisku.)

Žádejte u všech knihkupců nebo v

**Nakladatelství
Československé akciové tiskárny v Praze II.,
Panská ulice číslo 1.**

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ
A POLITICE

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

„ŽIVOT“ vychází 10. dne v měsíci kromě prázdnin v Praze. PŘED-
PLATNÉ pro VIII. ročník „Života“: 30 Kč pro nestudenty,
20 Kč pro studenty při přímém odběru. ADMINISTRACE v Praze II., Panská 1.
— — Kdo si ponechá 1. číslo, je pokládán za odběratele. — —

Řídí:

Vilém Bitnar

s redakčním kruhem:

Dr. Josef Doležal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan
Vraštil S. J., Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bíbus.

OBSAH ČÍSLA 10.:

Hruban: Dvacet let České Ligy Akademické. — *Holland*: Světec a bříza. (*Šorm*.)
— *Bukovec*: Svatému Františku Serafinskému. — *Hronek*: Dvacet let mladé
práce. — *Z nové české poesie*. (*Skarlandt*.) — *Ondroušek*: Náboženská po-
chybnost. — *Hejčl*: Podobenství o chytrém správci.

Kulturní ovzduší: Hlídka slovanská. (*Boura, Bitnar*.) — Hlídka hudební.
(*Dostál, Bitnar*.) — Hlídka divadelní. (*Sajíc, Bitnar*.) — Hlídka náboženská.
(*Fuchs, Bitnar*.) — Hlídka františkánská (*Fuchs, Bitnar*.) — Hlídka literární.
(*Bitnar, Fuchs, Bartoš*.) — Česká Liga Akademická. (*Šperl*.) — Redakční
archiv. (*Fuchs*.)

RUKOPISY, DOPISY, KNIHY A ČASOPISY pro redakci buďtež
zasílány na adresu: Vilém Bitnar, Praha V., Valentinská ul. 22.

Podíl Dědictví Svatojanského na rok 1926 právě vyšel. Jest
neobyčejně bohatý; skládá se ze tří knížek v krámské ceně
14 Kč. Jsou to: P. Bonaventury J. Wilhelma „Svatý František
Serafinský“, Ant. Theina „Podvod Fulgentia Ohma“ a Václava
Špačka „Po cestách pokroku“. Členové necht hlásí se o podíl
v onom knihkupectví, jež mají vyznačeno na členském lístku.
Při tom jest jim zaplatí 2 Kč ve prospěch Dědictví a 50 h
knihkupci za vydání podílu; kdo by žádal, aby mu knihkupec
podíl zaslal, připojí ovšem ještě příslušný obnos na poštovné.

MAJITEL, VYDAVATEL A NAKLADATEL: „ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ“.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: VILÉM BITNAR. TISKLA: ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE.

DRUŽINA ZAKLADATELŮ ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ
SE ZÁSTUPCI AKAD. SPOLKŮ SLOVANSKÝCH.

SERAFINSKÝ ROK 1926.

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ, UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

Jaroslav Hruban:

DVACET LET ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ.

Ter beatus! říkkrát blažen jinoch, který si jest vědom toho, že s jeho dospíváním, jež cílí za všestrannou plností požehnaných mužných let, ušlechtilé tužby se probouzejí, daleko přesahující i nejširší obzory osobního štěstí. Byli jsme tak šťastni, nikoli svou zásluhou, před dvacíti lety, v oné době, kdy jsme zakládali Českou Ligu Akademickou. Že jsme se mohli poznati, že jsme se mohli semknouti ku práci za společným cílem, bylo nám velkým štěstím životním, pro mnohé i záchranou. Vždyť jednomu nebezpečí nemůže se vyhnouti ani nejušlechtilější duše jinošská: jsou-li ideální tužby příliš vystupňovány, stávají-li se až exstatičnými a jestliže dané prostředí nedává možností, aby se byť sebe méně podniklo k jejich realizaci, pak první a třeba zcela náhodné klopýtnutí velmi snadno mívá v zápětí pád, z něhož se mnohdy již nepovstává. I toho byli jsme smutnými, ohromenými svědky; tehdy jsme se tázali němým úžasem a hrůzou: Jak je to možno? nedovedli jsme pochopiti, poněvadž nepoznali jsme tenkrát s dostatek ani všech výšek, ani všech propasí, jichž jest schopna duše lidská. Ve všeobecném odvratu od křesťanství, jak jsme jej pozorovali kolem sebe, v prostředí nám nejbližším, v odvratu, který hlodal nejen na základech víry, pokud byly obhajitelné nebo podlomitelné metodami vědeckými, i na životní, mravní praxi, v níž motivy křesťanského rozhodování neměly vůbec žádného významu, přilnuli jsme s takovou vroucností k nadpřirozeným pokladům víry, že náš život byl celý proměněn a nestal-li se životem světců a nezůstal-li ušetrěn bolestných pádů, byl přece takový, že musíme znovu děkovati Bohu, že učinil jej takovým — bez pokladů víry, jak snadné, téměř jisté bylo ztroskotání, které chmurami obestře navždy ostatní léta života.

Je mi velmi nesnadno psáti nějakou vzpomínku na první léta Č. L. A., neboť nedovedu ničeho říci, co by mohlo osvětliti a vyzvednouti význam tehdejšího odhodlání; můj subjektivní obraz, který jsem podržel, má cenu pouze přísně intimní. Vše vybledlo za dvacet let, mnohé se vytráfilo z mysli; nebyl jsem tak šťasten, abych častým stykem s bývalými přáteli mohl udržovati svěžimi vážné události i drobné charakteristické příhody z oněch šťastných jinošských let. Osud nebyl mi přízniv: zapadl jsem na malém městě, zůstal jsem osamocen a tíha života přehlušila jemnou hudbu snů a nadějí, kterou zvučela radostná léta plná velkých vznětů. Smířen a odevzdán přijal jsem úděl, který mi byl přiřčen. Ale snad právě nyní, kdy v mužném věku si stanovím cíle dalšího

živoťa, ve kterém již není místa pro větrné zámky, sklání se ke mně útěchou hlubinná víra v Prozřetelnost, v níž jsme radostně žili a dýchali ve šťastných slunných letech svých akademických dob. Mnohá svatá seřba dozrává tedy nejen po letech, nýbrž často až po desíletích.

Pozoruji s radostí, že mnozí z mých přátel zaujali čelná místa ve veřejném životě. Čemu s nadšením mladých duší se věnovali, to je činí teč vynikajícími lidmi, kterým i za změněných poměrů a při dosažených hodnotech zůstává vůdčí ideou to, zač bojovali s ohněm ve svém mládí. Nemám vroucnějšího přání, než aby jejich činnost spěla za tím, co zdobilo, očišťovalo a řídilo, za ideály čistoty, spravedlnosti a lásky naše mladé myslí.

Ti z nás, kteří vědí, jak velká tíha zodpovědnosti na nich spočívá, nebudou ochabovati ve svém díle, byť sebe skrovnější byl jejich úděl. Má-li zvítěziti plně velká idea křesťanská, pak jest nutno, aby v každé době byli tu lidé, kteří by za ni trpěli nebo alespoň oběti přinášeli, a toho je třeba tím více, čím více, bohužel, pozorujeme, že křesťanské idee, napolo pochopené a nikdy v celé své hloubce nepojaté, stávají se namnoze dojnou kravou již i v našem životě veřejném. Vzpomeneme-li, kterak před dvacíti lety byli bychom se ochotně postavili proti celému světu, abychom obhájili svůj nejdražší ideál, nyní jako mužové, kteří stojí v plné síle životní a kteří nejplněji za toto své období budou zodpovídati, nedopusíme, abychom mrzce zradili to, čemu jsme kdysi tak nadšeně slíbili věrnost. Jestliže jsme byli velcí ve svých snech a vidinách, jako jinoši, kteří pili z křišťálových zdrojů mladistvého nadšení, jest na nás, abychom ukázali sílu křesťanského sebezáporu a pokory, naměřil-li nám život příliš skrovně svých darů. Neboť v ničem se neprojeví tak náboženská velikost člověka jako v jeho ztroskotaných snech.

Před dvacíti lety byl nám život jako procítání v slunný krásný den, který nám měl přinést mnoho radostí, dnes je nám jako srpnový večer, kde zvolna táhne duma podzimu a kdy záhy sečtěna bude úroda léta. Nepřehlédni, dobrořivý nebeský Hospodáři, pro četné a velké naše viny svatého nadšení našich mladých let a dej nám spařtíiti, že naše práce, kterou kdy jsme konali radostně pro slávu jména Tvého, nebyla nadarmo, že byly duše, které jdouce s námi šly také k Tobě. A nechť ti, kteří přijdou za námi, spařtují za sebou vždy hojnější tyto řady!

SVĚTEC A BŘÍZA.

Legenda o svatém Františku. — Přeložil Antonín Šorm.

Jednou za horkého dne letního bral se Světec lesem. Nešel však cestami, jimiž lidé zpravidla chodí, neboť se mu zdálo příjemnějším broudit křovím a býlím a býti zcela nablízku všemu tvorstvu. Znal všechny stromy lesa, s každým byl důvěrně a chodě, mazlil se s jejich silnými kmeny a dával jim něžná jména. A stromy poznávaly zas jej a jejich koruny šuměly radostnou odpověď. Často se též stalo, že křoví sevřelo Světce zelenými pažemi a k sobě tisklo, jakoby ho nechtělo nikdy pustiti. Tu usmál se Světec trochu, pohladil štíhlé větve a lupení a prosil čtverácky za svobodu. A křoviny nedaly svým ostnům Světce popíchat, ratolesti se rozevřely a pustily jej. Pak Světec kráčel s úsměvem na rtech dále a křoviny a traviny skláněly se a hleděly za ním, dobráčkem. Nebo se stalo, že lesní zvěř k němu přicházela půvabně poskakujíc a přivětivě se k němu tulila. Nemělať před ním bázně a dobře věděla, že vždy nosí kus chleba v kapse. Pak stanul světec prostřed srnců a zajíců, a oni brali sousto z jeho rukou. Na poděkování však ukázali mu své nejlepší kousky, skákali a tančili kolem něho a jejich chudoučké duše nevěděly, jak by světci co největší radost způsobily a poctu prokázaly. Ba, vypravuje se, že jednou rozlícený vlk vyběhl z lesa a chtěl se vrhnouti na osamělého Světce. Ale jeho srdcí byla bázeň cizí. Viděl, že ho chrání silné rámě Boží a jeho láska, větší než zuřivost dravce. Zavolal naň tedy ve jménu lásky. A vlk poznal hlas Pána, schoulil se a pokorně příplazil se k němu a lehl si u jeho nohou jako věrný pes. Světec však pohladil silné zvíře a podal mu krajíček chleba. A hle: dravec vzal sousto opatrně z rukou světcových, ba, dával velice pozor, aby svými špičáky dobrému muži neublížil.

Tak byl Světec zajedno s každým tvorem, mluvil s ním, měl účast na jeho radosti i bolesti a všechno tvorstvo se mu podrobovalo a hledalo útočiště v řasách jeho lásky.

Toho dne zapadal Světec stále hlouběji do lesa a brzo ztratil stez i mez. Leč srdce jeho neznalo úzkosti. Jak mohu zblouditi, myslil si, když svět je mým domo-

vem, tvorové mými bratry, a skrání má spočívá v rukou Božích? Kráčel tedy směle dál; poněvadž však den byl horký a parný, jala ho veliká únava a trapná žízeň. A ač potřeby těla byly u něho zcela nepatrné, (neboť své tělo posvětil jako svou duši), přemohly jej přece únava a žízeň jako dva siláci, že si prostřed březiny sedl u paty jedné břízky, aby si trochu odpočinul. Srdce jeho však mluvilo pokorně k Bohu: »Dej mi chvilku odpočinout, Bože, mám Tě stále v sobě, i putuje, i odpočívaje. Jazyk můj žízni po nápoji; ať vyslovuje tvé svaté jméno, jež je lahodnější než prameny vod.« Tak mluvil Světec a ovinul ruku okolo břízky a opřel tvář o stříbrobílý, chladný peň. Tu ucítil, jak mu kapka spadla na ruku a ještě kapka a opět kapka. A poněvadž myslil, že začíná pršet, pozvedl oči k nebi. Leč nebe bylo čistě modré a ani mráček nekálil jeho jasu. Tu spadla opět kapka na ruku světcovu, a zdálo se mu, jakoby ta krupěj přinášela radostné poselství a téměř netrpěliva už byla je vyříditi. Když pak světec vstal, tu spatřil něco neobyčejného. Ve stříbrné kůře břízky byla nepatrná trhlinka, jako malá čerstvá rána, a na trhlíně lpěla krupěj, jež se třpytila jako jasný dýmánek. A list spadl s břízky a šeptal padaje: »Nejsi žízniv, příteli? Pij, a Bůh ti žehnej!« Tu porozuměl Světec . . ., oči jeho se rozzářily a on přidržel dlaně u skrovné štěrbiny. A hle, tu počala šťáva kapat jako živá studánka, a víc a stále víc a nepřestala, až ruce světcovy naplněny byly až po okraj. A bratr František pil mízu břízky. Byla pak chladná a vonná a plná jemné síly a každá krupěj pronikla tělem Světce mocnou rozkoší a silou máje. Všecka únava spadla s něho jako těžké brnění, jež se uvolní a spadne. A Světec sevřel do vlhkých rukou břízku, jako laskavě tiskneme do rukou líce dítěte a promluvil, a oči jeho byly plny slz: »Sestřičko, sestřičko, nic dobrého jsem pro tebe nečinil, a ty mne napájíš svou mízou. Chléb není pokrmem tvým, kdyby byl, rád bych ti ho kousek dal.« Břízka však vesele potřásla větvemi a řekla, a znělo to jako tichý smích: Ó Františku, ty dobroto, co to mluvíš? Nepoctil jsi mne

velice a nevyvolil jsi mne ze sester, že jsi oddech hledal v mém skrovném stínu? Nechvěla jsem se rozkoší, když tvá páž mě objala a nespočívalo lice tvoje na mém? Miluji tě pro tvoji lásku, proč bych tě nenapojila ze svého přebytku?» »Ano, ano«, odpověděl Světec a usmíval se. »Když jsem byl jinochem, četl jsem v iakési knize o starém králi. V zahradě jeho byl strom, jež král velice miloval, protože Bůh strom ten ozdobil velikou krásou. Když pak strom rozkvetl a květy jeho v jasných nocích letních svítily, tu vzkypělo srdce královo a vzňalo se velikou radostí. I dal otevřítí klenotnici svoji a vzal z ní spony, řetězy a prsteny z ryzího zlata. A krásil rozkvetlý strom zlatými řetězy a ovíjel šňůrami perel kvetoucí haluze a zdobil nevýslovnou nádhe-

ru Boží skvoucí krásou pozemskou. Hle, sestřičko, zlata a šperků nemám, sice bych tě ozdobil, milená, jako učinil onen král...« Tu oněměl Světec na okamžik a pohleděl vzhůru na břízu a viděl, jak byla krásná a skvěla se mládím. Tu poklekl a pozvedl oči i ruce k nebi a jeho nadmíru láskyplné srdce mělo tajemnou rozmluvu se srdcem Madony.

Bříza však ještě podnes stojí na témž místě, kde stávala za dnů Světcových a je obdařena věčným mládím. A čí oči jsou otevřeny, pozná ji mezi ostatními, neboť její kůra jest netknutá jako čiré stříbro a její haluze třpytí se zelení listoví jako šňůry matných perel. Sekera však vydrolí se tomu, kdo by ji chtěl přiložit ke kořenům jejím, neboť požehnání Madony jest mocnější než kov v ruce lidí.

František Hrubý Bukovec:

SVATĚMU FRANTIŠKU SERAFINSKÉMU.

*Ty světče veliký, když do mých lesů
se od západu slunce smutně dívá
a v temné mlze do vlhkého vřesu
již krůpěj rosy hořká těžce splývá.*

*Kdy zdá se mi, že noční klid již padne
do duše utichlé a ptákům mojim
zadrhne hrdla, až jich píseň zvadne,
kdy o vše se tak těžce, teskně bojím:*

*Ty přijdeš tichým, neslyšeným krokem,
šat Tvůj se šerý po mých květech táhne,
a podíváš se pokorným Svým okem.*

*A slunci kyneš, váhavě hned stane,
v mé lesy tmavé novým žářem prahne,
o nových ptáčích sní se duši zdrané.*

Museum 1899.

DVACET LET MLADÉ PRÁCE.

Nelze nevracet se do dob ligistických, ač tolik již bylo o tom psáno a mluveno. Jediné slůvko — Liga — a co vybavuje dojmů, plánů, tužeb, akcí a vzpomínek radostných i smutných. Co za doby té vykonáno, co neuskutečněno a jak bude dál, kde nejdříve páky nasadit, to vše se mi rojí v hlavě. Dvacet let oproti věčnosti jest pramalou kapkou v moři. Dvacet let Ligy splynulo nenávratně s minulostí. Lituji, že při svých vzpomínkách nemohl jsem použít dvacetiletého archivu, rukou nepovolanou při stěhování z koleje zničeného. A proto zachycuji jen to, co jsem prožil a v mysl se mi nesmazatelně vtisklo.

Poměry v českém studentstvu již tehdy byly trudné. Valná většina vysokoškolského studentstva považovala za svoji povinnost postavit se do řad pokrokových, jakož i do řad ne právě národně smýšlejících. Pokrokový student, prosycen negací atheistického životního názoru a infikován zkruslovaným smyslem českých dějin, vášnivě nenáviděl vše katolické. Katolicism slučoval s germanisací a rakušáctvím. Katolík byl u něho zrádcem národa, vetřelcem, duševním ubožákem, prototypem bezcharakternosti a proto každý prostředek byl dobrý na jeho umlčení a potření. Dle této mentality se pak jednalo. Zavládlo všeobecné mínění, že jest naprosto nemožná organizace »klerikálního« studentstva. Mělo býti po něm navždy veta. A přece nebylo tomu tak. Zatím byl zde, byť i zprvu hlouček jednotlivců, hlásících se k víře katolické a dle ní žijících. Byli to členové »Akademického Mariánského kongregace«, i část konservativně smýšlejícího členstva »Akademického čtenářského spolku«. Jeden o druhém jsme nevěděli, avšak všichni jsme cítili, že nelze více mlčet, nýbrž že jest naší povinností přikročit k činu. Věc dozrála při památné, častokrát vzpomínané, rektorské instalaci na pražské universitě na podzim roku 1905, kdy totiž nastupoval úřad rektora Karlovy university kněz, Jeho Magnificence univ. profesor Antonín Vřešťál. Byl posledním knězem rektorem. Vzpomínám na některé podrobnosti oné instalace, kdy tak zvané pokrokové studentstvo doprovázelo jeho vědeckou přednášku i referát cynickými, zesměšňujícími poznám-

kami, jako na př. »už dost, velebný pane, nechceme od vás nic slyšet«. Tito akademičtí občané svým pustým řevem pranic si nezahladili s pouličním davem. Stud, lítost a hněv nad jednáním tohoto, také českého studentstva, zapomínajícího, že právě vlastenecké kněžstvo české národ probouze-lo, se mne zmocnily v té chvíli, takže vyskočiv na lavici universitní auly, mocným hlasem, jak mi hlasivky dovolily, jsem zvolal na pokrokáře: »Už dost té sprostoty, ticho!« Okřikl mne jeden z přítomných universitních profesorů s poznámkou, že si sami zjednávají pořádek. Nejednali si ho ani v aule, ani ve studentském životě. Však dnes se již dostavují prasmutné výsledky onoho směru, jemuž víra a vlast jsou cizími pojmy. S dekadencí nábožensko-mravní dostavuje se u vysokoškolského studentstva dekadence národní, takže za dnešní doby máme, zatím ovšem, tři případy, že akademikové označují se též »bez národností«.

Bylo mi hluboce líto rektora Vřešťála, ale též české university, založené Otcem Vlasti Karlem. Bylo to zhanobení university jednáním lžipokrokových studentských individuí. Zde nemohlo více se mlčet k těmto zjevům. Setkal jsem se záhy se stejně smýšlejícím přítelem drem Antonínem Markusem, nyní archivářem v Třeboni. Oba byli jsme členy »Akademického čtenářského spolku« a znali jsme dobře poměry této instituce. Byl to tehdy již společek několika pražských blaseovaných bohatých synků, žijících v hmotném blahobytu, ale nemajících prázdného zájmu o vážnou práci. Jedinou činností, může-li se vůbec zde použití tohoto termínu, bylo uspořádání plesu, divadelních her, pak tak zvaných soirée-masquée — na jednom z nich brzo po založení Ligy objevila se i maska arcibiskupa — dále záliba v četbě pornografické literatury a každodenní téměř hazardní hra v karty. Na to vše ze zaprášené fotografie se díval František Ladislav Rieger, k němuž kdysi starý »Akademický čtenářský spolek« měl lepší vztahy. Vidouce tedy tyto poměry, rozhodli jsme se, že se zasadíme o založení akademického spolku katolického studentstva. Nejprve jsme šli k rektoru Vřešťálovi, aby-

chom mu vyslovili hluboké politování nad surovostmi, které se udály při jeho instalaci, jakož i s ním sdělili náš záměr. Rektor V ř e š t á l, zřejmě pohnut, pronesl slova: »Pánové, pakliže smutné tyto příběhy při rektorské instalaci jsou příčinou založení zamýšleného vámi spolku, pak mohu říci, že jsem šťasten.« Těmito slovy povzbuzení odebrali jsme se pak k tehdejšímu universitnímu profesoru Albínu Bráfovi. Přijal nás s vrozenou mu roztomilostí. Slíbil pomoc, ale zároveň nabádal k opatrnosti, znalť výborně poměry. Nebyl totiž u něho každý katolík již opravdovým katolíkem.

Náš hlouček vzrůstal, přidali se k nám bratři Skaličtí, oba již mrtví, z nichž Ludvík po hrozných útrapách, zažitých na ruské frontě, padl na Píavě, byv roztrhán granátem. Starší jeho bratr, inženýr a dr. věd technických František Skalický, zemřel náhle v říjnu 1923 v Děčíně. Oba tito bratři byli neobyčejně nadějní, zvláště František. Dále k nám se přidružil Jan Sedláček, nyní inženýr a statkář v Semelkovicích. Byl též později předsedou Ligy. Pak přišli inž. Jaroš, Adolf Jelínek, JUC. Kotrč, v krátkém čase seznámili jsme se s Moravany, které vedl profesor František Drobný, nyní náměstek zemského hejtmána v Brně. Mezi Moravany zaujal mne svojí prostosrdečností a příkladnou umírněností zesnulý již Vojtěch Hviždál, rodák z Němčic na Moravě. Dovedl mistrně mírnit protivy a rozvaděné smířovat. Pak přišli ještě další kolegové Slezané Kukurál, Lesák a jiní. Pracovalo se na stanovách. Za spolkové heslo zvoleno »Pravda vítězí«. Účel spolku v prvních stanovách byl vymezen těmito slovy: »Spolek zaujímá stanovisko přísně katolické, dbá pravého vlastnictví, jež nezná slov, ale skutky.« Tato stylisace byla přijata pod dojmem slov pronesených k naší deputaci panem opatem Methodem Zavoralem. Týž pravil toto: »Pánové, jen ne žádné polovicatosti, buď budete celými katolíky, anebo jimi vůbec nebudete.« Na tuto zlatá slova i dnes časová si velmi často vzpomínám. Nezapřu, že byly mi vodítkem v mnohé mé krizi. Přípravné práce se živým zájmem sledoval a mnohou dobrou radou i povzbuzením byl nápomocen zvěčnělý P. Alois Jemelka, tehdejší jesuitský superior pražský a pozdější český kazatel

ve Vídni. Týž vícekrát kladl nám na srdce, že musíme se naučiti žítí u vědomí všudypřítomnosti Boží, chceme-li se státi důslednými katolíky. Varoval před povahami prospěchářskými a záluďnými: »Raději ať jest vás méně, ale řádní.« Byla to zlatá zrnka pravdy.

Zmiňuji se též o spolkovém odznaku, který v našem případě neměl býti projevem fangličkářství, ale skutečně měl vyjadřovati naše přesvědčení a připomínati nám, k čemu veřejně jsme se přihlásili. Jest to svatováclavská koruna v modře emailovaném štítku na stuze bílo-červenobílé. Volili jsme za náš odznak symbol státoprávních tužeb národa ve snaze projevití tím shodu mezi vírou katolickou a vlastenectvím, ba více my chtěli, ač Liga byla a zůstala i zůstati musí spolkem nepolitickým, zdůrazniti, že chceme navázati na slavnou tradici svatováclavskou. Povolení tohoto studentského odznáčku nebylo snadné, šlo o symbol za Rakouska tolik nenáviděný. Musili jsme rok čekat, než Vídeň milostivě nám ho povolila.

Nastal květen 1906 a v něm jasná jarní neděle. Došlo k ustavující valné hromadě v malém sále na Žofíně. Pokrokáři stupňovali své roztomilosti ve formě karikatur a rýmovaček. I plakáty, urážející rektora a vysmívající se nám, veřejně byly vyvěšeny. V plátku zvaném »Šípy« byl obrázek znázorňující ligistu, klečícího před křížem, s Decameronem pod pažďí a s růžencem v ruce. Přibíjím sprostotu tuto ještě po 20 letech na pranýř, aby naši studenti poznali duševní úroveň tehdejších našich odpůrců. Bylo dáno heslo: »Za každou cenu rozbít klerikální spolek v samém zárodku a nedopustit tu národní hanbu«. Mělo býti zvoleno předsednictvo s odpadlíkem Kuntem v čele a tak mělo býti zabráněno založení Ligy. Žofín byl hustě obsazen hulákajícím a klacky opatřeným davem. Každý z nás stal se terčem osobních urážek, jako na počátku války světové zemřelý, všeobecně známý, česky vychovaný, smýšlející a jednající kavalír, kníže Karel Schwarzenberg, na kterého voláno potupně: »Hysterická šlechta«. Na jiné pak voláno: »Zrádce národa zpátečníku, ultramontáne« atd. atd. Policie však dovnitř sálu vpustila jenom ty, kdož se mohli prokázati a vůbec držela demonstranty v mezích. Spolek vešel v život po nadšených řečech dra. Kotrče, člena Aka-

demické Mariánské družiny a profesora Drobného. Z přítomných hostí spolek pozdravili zesnulý již Vojtěch Schönborn, tehdejší universitní profesor a nynější pan arcibiskup Kordač, univ. profesor Šykora, universitní profesor Kadeřávek, dr. Gustav Mazanec a jiní. Se založením spolku všichni přítomní akademici až na jednoho projevíli souhlas. Zvolen byl předsedou na kratičkou jen dobu rovněž již zesnulý prof. Šanta. Po něm následoval prof. Drobný, který vlastně kladl základy Ligy. Bylo mnoho ústrků, nástrah a bojů. Rozvaha Drobného vyprostila Ligu z úskalí. Spolek nalezl přístřeší v paláci Sylva-Taroucově. Jakmile pokrokáři vyslídili naši místnost, pospíšili si s večerním dostaveníčkem, při němž padlo za oběť několik tabulí, víc nic se nestalo. Avšak hůře se vedlo jednotlivcům, kdokoliv z nás přišel do přednášek, byl přivítán způsobem ironickým, zesměšňujícím křesťanský pozdrav, odsedávali od nás v přednáškách i jinak dobří naši kolegové jako od prašivců, plvali před námi. Kolega Sedlák na technice byl tak insultován, že po delší dobu nemohl rýsovat. Mně samému se pak stalo, že jeden můj bývalý spolužák z gymnasia za bílého dne o 12. hodině polední na bývalé Ferdinandově třídě poblíže Platýzu vytal mi políček se slovy: »To máš za to, že s klerikální lize«. Leč to vše nic nebylo, mnohem hůře se vedlo a opravdu hrdinství osvědčiti museli ti kolegové ligisté, kteří jsouce zcela nemajetní a odkázáni byvše na podpory akademických spolků, byli zbavováni posledního sousta. A bylo jich hodně. Musím konstatovati, k jejich cti, že raději hladověli než, aby zapřeli katolický a vlastenecký štít Ligy. Tento teror existenčně ničící trval dlouho, takže přikročeno ku založení zvláštního podpůrného fondu. Zásluh nesmazatelných získali si nynější arcibiskup Kordač i pan opat Zavoral. Akci tuto řídil obětavě nynější poslanec František Nosek, který přesvědčiv se o pravém duchu Ligy, nerozpakoval se vstoupiti mezi nás jako právník IV. roku.

Zprvu Liga nemohla hned rozvinouti obsáhlou činnost hlavně pro nutné řešení sociální otázky členstva. Rovněž bylo třeba hned v počátku čistit. Došlo na slova P. Jemelky. V naše řady vetřela se individua s úmyslem rozvrátit v zárodku Ligu.

Pamatuji se, že revise členstva bývala velmi častá a že se škrtalo a vylučovalo ve prospěch celku. První veřejné vystoupení bylo společenské. Byl to věneček v sále hotelu Centrál v Hybernské ulici. Bylo nejen nutné, ale i šťastné. Sdružilo naráz přední společnost i kruhy méně majetné. Každý se dovedl sblížit a pobavit. Toto vystoupení rozptýlilo částečně některé předsudky u našich odpůrců. Viděli, že dovedeme i společensky vystupovat. Večery ty byly provanuty zvláštní srdečností a rádo se na ně ještě dnes vzpomíná. Tato zvláštní, řekl bych okouzlující nelíčená srdečnost stala se do jisté míry tradicí našich podniků. Vzpomínám některých kolegů výboru, jako Waschka, Vičánka, Bartoše, Giurkoviče, Votavy, Srba, Zvoníčka, Jiráska, Pírka, inž. Gájy, kolegů Jihošlovanů Dulara, Cvenkla a jiných.

Vzpomínám ještě na jeden fakt, na kázeň. Stávalo se totiž, že musilo se sáhnouti k opatřením, zbavujícím práv členských na dobu i jednoho roku. Nebylo to časté, ale vždy dotýční kolegové dovedli se podrobit a po uplynutí doby rádi se mezi nás vrátili. To byla ryzí láska k ideálům Ligy!

Dostavovala se činnost další, neboť bylo nejvážnější starostí zabezpečiti dorost pomocí vlastního časopisu. Kolébka »Studentské hlídky«, tak se totiž jmenoval časopis ten, stála v domě katolických tovaryšů, kam Liga byvši soudně vypovězena z paláce Sylva-Taroucova městem Prahou, musila se uchýlití. Zásahu o časopis mají dr. Josef Kratochvíl, dr. Jaroslav Hruban, dr. Jan Bartoš, inž. Jan Sedlák, bratři Skaličtí a její první horlivý redaktor, inž. Vilém Bitnar, který ji uvedl do života. Jinak Liga pořádala časté přednášky pro své členstvo, ale i členové přednášovali mezi lidem, zvláště o prázdninách. Přednášky v Lize nejčastěji konal nynější arcibiskup Kordač, který uchvacoval jak formou, tak i hloubkou theologicky filosofického založení přednášek a kázání. Byl totiž dlouhá léta též exercitátorem v universitním kostele. V těchto přednáškách a kázáních prohlubována a formována byla duše Ligy. S vděčností opravdovou vzpomínáme těchto dob. Mnohé slovo v duši uvízlo a bývalo výstrahou i vodítkem v různých chvílích životních. Rovněž univ. prof. Kadeřávek v prvních letech přednášoval a celá řada

obětavých nadšených katolických laiků. Liga vzrůstala a tak bylo nutno hledati nový stánek, poněvadž dosavadní pokojík za domácí kapli v domě katolických tovaryšů nestačil. Byl to opět neúnavný a krajně obětavý univ. profesor K o r d a č, který uvedl Ligu nejprve do domu bývalé koleje Arnošta z Pardubic a pak do místnosti přízemních v nové koleji Arnošta z Pardubic. Zde Liga setrvala až do prázdnin 1925 s malou pauzou popřevratovou, kdy místnost Ligy takorůž přes noc zabral cizinecký úřad a my musili v překotném kvapu vzít za vděk s jednou posluchárnou techniky, tehdy umístěné v Lažanském paláci. Zevrubnější popsání této fáse Ligy jistě doplní mnohý z mladších kolegů. Ocitl jsem se mezitím v shonu praktického života a při tom životním chvatu a spěchu leccos mi ušlo. Vytyčují jen nejdůležitější události z doby té. Přeměna »Student. Hlídky« v revui »Život«, zásluhou Josefa Krlína, založení »Sociálních Student. Sdružení«, založení »Ústředí katolického studentstva«, pokus o Vincenciánskou činnost a kulturní činnost mezi lidem. Do tohoto období spadá reorganizace Č. L. A., přepracování stanov, jakož i utužení spolkových pravidel vymezených v jednacím řádu (éra tehdejšího předsedy kolegy W a s c h k a). Dále pak sem spadá navázání styků se slovanskými studenty, hlavně s Jihoslovanami a Poláky, jakož i založení »Slovanské ligy katolických akademiků ve Vídni« za předsednictví kolegy Jana Bartoše. Slovanská liga byla předchůdkyní nynější Cyrílo-metodějské ligy. Byly pořádány sjezdy slovanského katolického akademického studentstva. Liga počala dbáti a pěstovati praktický katolicismus. Za této doby došlo na universitě k aféře W a h r m u n d o v ě. Byl to německý universitní profesor, který ve svých přednáškách jitril svými liberálními výklady z oboru církevního práva studentstvo. Pokrokové studentstvo české se nerozpakovalo spojit se veřejně s německým liberálním studentstvem. Ačkoliv katolictví buršáci nabízeli ligistům souručenství, byli jednomyslně odmítnuti. Odpovědi bylo utužení přátelských vztahů a svazků k ostatním slovanským národům. Jest to doklad o tom, že Č. L. A. byla si vědoma

své národní cti a že zůstala věrna své původní tradici. Liga vzhledem ku vzrůstajícímu počtu členstva přikročila ku dělbě práce a tak založeny odbory: tělocvičný, pěvecký, literární, historický, sociální, filosoficko-apologetický, jazykový, právní, vincenciánský a plesový.

Za války světové řady členů a seniorů valně prořídly. Někteří padli ve válce a někteří uznali za vhodné se »přeorientovat«. Z doby popřevratové zůstane památným pro Ligu den 28. září 1918, kdy ligisté a seniori, věrní tradici svatováclavské, v poslední téměř hodině znemožnili jistý nevhodný projev, který by byl býval poškodil tvořící se tehdy národní jednotu. Nadšený zpěv svatováclavského chorálu byl odpovědí mladé katolické české generace účtující s t. zv. katolickým Rakouskem i jistou hyperlojální taktikou, která po názoru několika jednotlivců měla národ »vytrhnout«.

V roce 1919, v upomínce na mohutnou manifestaci českého katolického lidu uspořádanou seniory Č. L. A. Drem Jandou, mladým Karlem Schwarzenbergem a mnou 28. června 1913 ve Staré Boleslavi, uspořádala a každoročně pořádá Č. L. A. ligistickou pouť na místo umučení k sv. Václavu a k Palladiu země české. Zde ligisté živi své přesvědčení, jakož i ideály nábožensko-mravní a kulturní obrody Čsl. národa.

Ligisté! Dvacet let český katolický student staví se vstříc myšlenkové negaci, zachvátivši dorost inteligence. Vám netřeba líčiti, k jakým důsledkům vede negace víry. Těžko neznat za naší doby její ovoce. Každé sémě rozvratu chová v sobě zárodek nevěry anebo nedostatek dobré vůle žiti důsledně dle víry. Nesmí nás másti okamžité úspěchy nepřátel a zdánlivě nerozborný šik jejich. Co je sdružuje? Zaslepená zloba a ta přece v sobě nechová nic životadárného. Není pravda na straně nepřátel, byť sebe svůdnější pronášeli hesla. C o n e n í, n e t ř e b a v ů b e c p o p í r a t. Veškeré úsilí všemožně vyrvat z mysli i srdcí víru v Boha zůstane šílenstvím, byť bylo opentleno jakkoliv. Vím a se mnou všichni, kdož Ligu znají, že častokráte její osvědčované credo vycházelo z přesvědčení. Dnes však od slov k činům. Třebá si ujasnití potřebu doby a její metody. Zuří boj o duši národa. Intensita jeho se den ode dne zesiluje. Sdružují se

všechny protikřesťanské živly. My pak máme veliký mravní závazek k Bohu, poněvadž jsme veřejně Jej vyznali. Musíme státi výlučně v Jeho službách, pro Něho a z lásky k Němu. Jemu nikdo neumikne. Nastane den Setkání i kladení účtů. Z toho však plyne, že i Liga a každý ligista musí chtít vyžít času, nesmí pohlížeti na dočasnou práci ligistickou jako na šport, nýbrž jako na přípravu pro vážné životní práce. Jaká pak příprava, takové i výsledky. Dovede-li nepřátely stmeliti zavilé záští, tím spíše nás spojí všechny idea, která po tisíc let v naší vlasti budovala, zachovávala a obnovovala, co proudy destruktivní v našem národě ničily. Idea Cyrilomethodějská a Svatováclavská, právě tak náboženská jako národní, jest sto uklidnití rozervanou duši národa. K ní hrdě se hlásí naši katoličtí legionáři a jsem přesvědčen, že i ligisté stanou se neúnavnými apoštoly obrody našeho národa i státu touto ideou. »Mějte myšlenku a budoucnost jest vaše«, praví Lacordaire.

Ligisté! Chcete pracovat a žít, nikoliv ale živořit, z čehož plyne, že musíte se živiti. Kdyby někdo chtěl jen dvakrát nebo třikrát do roka se nasytiti, právem zaslouhoval by názvu šilence, poněvadž tělo by zatím odumřelo. Ligisté, vy jste a budete duševními bojovníky na bojišti za vítězství Kristovo v národě našem. Víte, že nepřátel všude a tolik. Mohli jste se přesvědčiti vícekrát o tvrdé práci v české zemi. Ta česká země, svlažená krví sv. Václava, vyprahla a žízni po potu a práci vaší. Jistě, že jako věrní synové nezklamete máť, vlast a církev. Důsledným životem dle víry vždy a všude vydávejte svědectví Kristově pravdě, avšak musíte se posilovat a musíte žít vaše duše i zu-

šlechtovat víc a více srdce. Spěchejte co nejčastěji dle možnosti jednoho každého z vás ku Kristu Eucharistickému podle vzoru sv. Václava a utíkejte se k Té, která rozdrtila hlavu hadovu. Jedině tak zvítězíte. Obrození krví a tělem Krista pod ochranou Matky Boží a za duchovního vůdcovství sv. Václava stanete se r e k y, na které toužebně čeká církev i vlast. Jedině tak stanete se mocnou, spořádanou složkou velikého šiku — acies bene ordinata.

Dne 9. května 1926 nastoupili jste další cestu svého spolkového života a kdo vás viděl na místě umučení sv. Václava tam dole v českých katakombách sv. Kosmy a Damiána a po chvíli jak jste klečeli před Palladiem české země ve Staré Boleslavi, jak jste z vlastní vůle, dobrovolně zvolili za nejvyššího svého protektora samotného Krista a jak jste uctívali Matku Boží, nalezl každý blahé vědomí, že símě před 20 lety zaseté nezaniklo, ale, že překavší mnohou bouří dále klíčí a mohutní. Vždy věrní Bohu i národu neochvějně a radostně spějte za vytknutým cílem. Kupředu, ni krok zpět. Kamkoliv vkročíte jedenkrát ve svém životním povolání, všude vnásejte radost, nadšení, zápal, lásku, dobrý příklad všem lidem dobré vůle, avšak nepřátelům zanechávejte údiv, strach a zmatek. Žijte tak, aby ve vás co nejvíce působil sám Kristus. Nechť váš šik mohutní vnitřně i početně. Setrvejte s vůlí železnou ve šlépějích knížete sv. Václava, byť i byly krvavé. To bude nejpádňejším a nejpřesvědčivějším argumentem, na který čeká bezradný, zklamaný, avšak v jádru svém přece jen dobrý náš český lid.

ZNOVÉ ČESKÉ POESIE.

Julius Skarlandt.

Julius Skarlandt, básník a spisovatel český, narozen 31. ledna 1879 v Praze. Jest konsulem v ministerstvu zahraničních věcí. Vydal následující knihy: „Podzimní melodie“ (verše), „Fragmenty“ (verše), „Smutná láska“ (verše), „Kniha veršů“, s předmluvou Otakara Theera, „Světla v samotách“ (verše), „V poutech ideálů“ (román), „Tři povídky“, „Štěstí, hříchem ztacené a jiná prosa“. — Řada jeho básnických prací přeložena a publikována byla v tisku německém: Dr. Friedrich Adler, Dr. R. Reinhard, italském: prof. Dr. Adriano Lami, a švédském: Dr. O. Heidrich. Náboženské básně tiskne v „Lidových Listech“

Assisi.

S návrší dolů zříš . . . kol cypřiše se pnou
v umbrijskou rovínu, na stříbrný pás řeky
a na chrám Františkův, pohádku kamennou,
jež v slunce západu tu všemi svítí vděky.
S návrší dolů zříš . . . v campagnu tajemnou . . .

Obrovským hrobem teď kraj celý zdá se ti,
jak vánek večerní ve stromech, v skalách kvílí.
A v šeru vidíš z něj blíž průvod kráčeti
v těch místech dole kdes, kde zvon lká kampanily.
Zříš obraz prastarý, z dávných už staletí.

To v kápích mnichů řad . . . František uprostřed
na prostých nosítkách tam, umíraje, leží.
K rodnému městu chce svůj zvednout ještě hled,
všem s láskou požehnat, ač ruku zvedá stěží,
apoštol Chudoby, nemocí zmořen, bled . . .

Tu náhle Život sám jak by mu ve zrak dých'.
Jak dávno kdysi zas v nich oheň mládí plane.
František loučí se, je šťasten tak a tich.
A bratřím v pohnutí, hle, slza v líce kane:
vždyť z dlaní jeho svít' — nach stigmat Kristových!

S návrší dolů zříš . . . kraj už se plní tmou,
v umbrijskou rovínu, na hasnoucí pás řeky
a na chrám Františkův, nad nímž už hvězdy žhnou,
co v blízkou havraní se ozývají skřeky.
S návrší dolů zříš, v campagnu tajemnou

František z Assisi.

Apoštol chudoby — zas měl bys jíti světem,
kavalír skvělý kdys' . . . pak asket polonahý,
jenž v srdci pokorném měl ukryt poklad drahý
nezdolné víry své, vždy hotov ku obětem . . .

Jak tehdy . . . dnes ty zas svým dovedl bys retem
bratrských druhů řad bohatým stavět v prahy,
k nešťastným lásky plam i soucít' budit blahý
a štědré dobroty kouzelným svítit vznětem.

O Pánu nejvyšším bys nadšeně zas zpíval,
o slunci, o hvězdách, o větru, vodách, zemi.
I v srdce nejtvrdí bys dětskou něhu vlíval!

Nach stigmat Kristových na chorém maje těle,
ty, jehož kázání i tvor naslouchal němý,
všech bědných srdce zas' bys jistě získal cele!

Santa Clara.

Blesk náhlý, zářivý, sjel v zahradu tvých dní.
Ty v chudobu jsi prchla z blahobytu
otcova domu. V noci bez hvězd třpytu
vstříc mniši vyšli ti s planoucí pochodní...

Květ věru nejkrasší na rodu tvého pni
ty nádhery ses vzdala čarosvitu,
zdí klášterních bys ve omšelém krytu
svou mladost pohřbila i vzdech svůj posední!

Zřím obraz tvůj andělsky čisté krásy
i srdce tvé, jež plálo v odříkání,
tvůj profil líbezný a temné vlasy

Tak klečíš v haleně, provazem spjaté.
Z Assisi František tvé žehná dlani,
a z rukou jeho září stígma svaté!

NÁBOŽENSKÁ POCHYBNOST.

(Dokončení.)

Vypravujef nám věrohodný vrstevník, Vlach Quicciardini z Flanderska, kde nádhera a industrialismus v největším rozkvětu se nacházely, že blahobyť až do nejnižších vrstev zasahoval. Vše co pomocí tehdejších prostředků ze země a moře vytěženo, a mimo to ke ct; Boží pro náboženství a zbožnost vykonáno bylo, znázorňuje nevyvratitelným způsobem, že vpravdě křesťansko-náboženský život nikerak praktickému anebo onomu mužnému duchu podnikavosti a výzkumu na ujmu není, jenž se přírody zmocniti a jí sobě podmaniti dovede.³⁶⁾

Kde však materiální zájmy výlučně ke vládě se dostaly a veškerý způsob myšlení a směr života jim věnován jest, tu nenastoupí nikdy, ani na několik málo hodin, ona vznešená tichost, sebranost a vnitřní klid do duše aby, kdy nerušená od ohlušujícího hluku pozemským zájmům nakloněných myšlenek, hlas pravdy, volání její vlastní, pravé a nejvznešenější přirozenosti uslyšeti mohla. A když snad někdy v hodinách zádumčivých, po bolestných ranách a zdrcujícím klamu, tušení jakés o onom světě duši proniká a kouzlo ničiti se zdá, jímž vlastní smysly a myšlenky obklíčeny jsou, tož jsou tyto dojmy příliš tiché a pomíjející, než aby dlouho trvajícím obyčejem zvykem se stavšímu běhu myšlení jiný směr dáti s to byly.

Tak zůstávají mnozí navždy v tomto neblahém kolísání mezi vírou a nevěrou, oněm zatracencům v Danteově pekle ne podobní, kterých nebe nepřijímá a peklo zavrhuje.³⁷⁾ Týž, kterýž pravil: „Věda jest mocnost,³⁸⁾ Baco Verulanský, též řekl, že poloviční vědění od Boha odvrací, ale pravá a pravdivá věda zas k němu přivádí;³⁹⁾ to Niebuhr vzhledem k dějinám znova potvrdil.

„Z upřímná a z celého srdce volám“, dí objevitel mechaniky tepla S. R. Meyer:⁴⁰⁾ „Pravá filosofie nesmí a nemůže ničím jiným býti, než propaedeutikou křesťanského nábo-

ženství.“ U pokolení napolo a jednostranně vzdělaných, kteréž mnohem četnější jest, než se to při povrchním uvažování zdá, vždy se ještě onen výrok Baconův osvědčil; oni čerpali jen povrchně z pramene poznání; to je opojilo, zavrať a mam vědy v nich způsobilo; kdyby byli plnými doušky pili, bylo by oko jejich jasné, jejich smysl rozumný, jejich úsudek střízlivý. Jsou příliš pyšni, než aby dětinnou, jednoduchou, pokornou, zbožnou víru zachovali, aby k hlubokému, všeobecně odůvodněnému, filosofickými a historickými studii osvědčenému náboženství pronikli, v němž duše s neohroženou a útěchy plnou jistotou stojí a se kterou jest s to, aby „počet si vydala o naději, jež v ní přebývá,⁴¹⁾ k tomu chybí jim všechny podmínky, pravá věda nebo aspoň touha a pud po vědění, vážnost myšlení a sebe sama zapírající láska ku pravdě. Neboť „práce filosofického badání“, dí Malebranche,⁴²⁾ „jest věčnou pravdou nařízenou a až do dneška absolutně nutná; má nám býti známo, že pravdy bez práce a námahy jasné pochopiti nelze, jelikož jsme hříšníci a odsouzeni, života v potu tváře si dobývati, což ovšem nejen o životě těla vyrozumívati dlužno, nýbrž i o životě a potravě duše, totiž pravdě.“ Co jest pravda? — říkají s posuňkem muže, jenž všecko vyzpytoval a o všem přemýšlel; než jako onen římský soudce odcházejí pryč, ani odpovědi nevyčkavše.⁴³⁾ Takovéto duše jsou jako široké mrtvé moře, v němž se žádný život nehýbá, ohromná pustá poušť, na níž ani stébélko pučeti nemůže.

„Ovívá však náboženství,“ jak Pascal⁴⁴⁾ právem dí, „cos tak velikého, že ti, kdož si práce dáti nechtějí je lépe a blíže poznati, právem od něho vyloučení bývají.“

A tato nevědomost, tato lhostejnost a lenost v myšlení, tato otupělost ducha jest to, která tak často se odvažuje, zdobiti se oslňujícím jménem filosofického vzdělání a tolerance, jež ze svého, jakož předstírá, předsudků prostého stanoviska veškerá náboženství za stejně pravá a dobrá prohlašuje. Kladeť podstatu náboženství v rozšafnost, aniž

³⁶⁾ Srv. Reichensperger, nejbližší úloha Němceka, str. 73. Mascher, Německé řemeslo 1866.

³⁷⁾ Peklo III. 40.

³⁸⁾ Tr. Baconi Novum organum. Aphorism. III. Scientia et potentia in idem coincidunt.

³⁹⁾ De Augment. Scient. I. col. 5: Certissimum itaque atque experimentia comprobatur: Leves gustus in philosophia movere fortassis ad atheismum, sed plenioreshaustus ad religionem reducere.

⁴⁰⁾ Přednáška ve shromáždění německých přírodovědců 1869.

⁴¹⁾ 1 Petr 3, 15.

⁴²⁾ Meditations, parle P. Malebranche. Lyon 1707. p. 35.

⁴³⁾ Jan 18, 38.

⁴⁴⁾ Pensées sur la Religion, P. II. art. 17.

by jen okamžik o tom byla přemýšlela, co vlastně v našich činech právem jest, a v čem kořen a míra všeho práva a povinnosti záleží. „Mnozí se domnívají“, dí případně duchaplný Manzoni,⁴⁵⁾ „tato lhostejnost prý jest ovocem hlubokých zpytů a pokročilého vzdělání, poslední nepřítel náboženství a to nejhroznější, který teprv na konec časů přijde, aby vítězství naplnil, jež tak mnohé předešlé boje už připravily. Než právě opak toho jest pravda. Bylať spíše tato lhostejnost prvním protivníkem, s nímž se křesťanství potkalo na svém vítězoslavném chodu ve světě. Hned při svém prvním vystoupení bylo tak povrhováno, že mnozí mínili, že to ani za to nestojí, aby je bližší zkoušce podrobili. Apoštolové zvěstují světu ony pravdy a nauky, jež od té doby světlem a pokrmem a útechou největších duchů býti mají; kladou základy k nové civilisaci, jejíž úlohou jest Evropu a celý svět změnit — a posluchači považují je za opilé.“⁴⁶⁾ Pavel vykládá v areopagu ony pravdy, jež od té doby v oboru opravdu filosofického vzdělání nejnižší ženu výše stavějí, než byli nejmoudřejší všech mudrců starých časů — ale mudrci jeho odpovídají, že až po druhé ho slyšení chtějí.⁴⁷⁾ Domnívali se, že jim třeba o daleko důležitějších věcech přemýšlet, než o Bohu, člověku, duši a vykoupení. A Festus, římský soudce, odpovídá, když Pavel mu nauku o vykoupení hlásá: Pavle, ty blázníš!⁴⁸⁾ Velká tvá učenost tě k bláznovství vede. Tento nepřítel jest až dosud tu, jak už s počátku křesťanství naproti se postavil, poněvadž křesťanství zaslíbení dáno nebylo, že vše své nepřátely zničí, ovšem však že od nich přemoženo nebude.“ I sám Heine doznává: „Indifferentisté a tak zvaní chytří lidé, kteří se o Bohu vyjádřiti nechťejí, jsou vlastně upírateli Boha. Počátek a konec všech věcí jest v Bohu.“ Schelling nejlépe charakterisoval tento křesťanství a všemu vyššímu životu odporující směr, když pravil:⁴⁹⁾ „Bezidejnost to jest, která se osvícen-

⁴⁵⁾ V předmluvě k jeho: *Osservazioni sulla Morale cattolica*. Prato 1841.

⁴⁶⁾ Jiní pak, posmívajíce se, pravili: „Sladkého vína plní jsou tito.“ Skut. apoš. 2, 13.

⁴⁷⁾ Jedni se posmívali, druhí však pravili: „O tom chceme tě až zas jindy slyšeti.“ Skut. apoš. 17, 32.

⁴⁸⁾ To když za sebe mluvil Pavel, zvolal Festus: „Blázníš. Pavle! Veliká tvá učenost tě k bláznovství přivádí.“ On pak řekl: „Neblázním, Feste, ale slova pravdy a rozvahy mluvím.“

⁴⁹⁾ Přednášky o methodě akadem. studia, str. 104.

ností nazývati odvažuje.“ A Cyril Alexandrinský:⁵⁰⁾ „Hrubý a nevzdělaný duch honosí se záhy svou nevěrou, když něčeho pochopiti nemůže, zamítá jako bludno, co jeho představy převyšuje, takže nejvyšší nevědomost s nesmírnou pýchou se druzí.“ „Jedno jediné žádáme“, dí už ve třetím století Tertullian,⁵¹⁾ „abychom nebyli odsuzováni, dokud se nám slyšení nedopřálo.“

Třetí ještě příčina náboženského pochybování zbývá, o níž se nám rozhovořiti dlužno. Ta jest vášnivost, jakýmkoliv jménem ji zoveme, pod jakoukoliv škraboškou se skrývá. Zmocnila-li se jednou člověka, pak nedá nikdy srdci k pokoji přijíti, vždy hustším závojem oko vnitřní člověkovu zahaluje. Pak udušen bývá poslední hlas pravdy, když duše rejdištěm se stala, na němž divoké vášně jako bezuzdné bestie se navzájem potýkají a hubí. Neboť už Plato dí:⁵²⁾ „Kdo se oddá rozkoši a zlomyslnosti, ten má též jen smrtelné myšlenky. Kdo však z lásky ku pravdě se snaží o nesmrtelných a božských věcech přemýšlet, ten k nesmrtelnosti přijde. A též nejvyšší blaženosti dosáhne, poněvadž božské věci v sobě pěstoval a Boha ve své duši nosil.“ Toho nikterak nežádáme co podmínky pro poznání vyšší a náboženské pravdy, aby ustavičný klid v duši panoval, žádnou odpornou myšlenkou nerušený, žádným vášnivým překypem nekalený; neboť tak dokonalý pokoj, tak úplné harmonické vzdělání celého vnitřního a zevnitřního člověka jest jen podílem několika málo a to ještě účinkem náboženské pravdy, jež v nejhlubších základech spočívá. „Pravda vás svobodnými učiní.“⁵³⁾ Ani toho si nepřejeme, aby boj přestal a ukončen byl mezi nižším a vyšším člověkem, mezi smyslností a duchem, rozumem a vášní; ovšem však, aby započal, aby duše doopravdy pomýšlela na své sebe osvobození, aby pravdě dále neodporovala, která jedině ji osvoboditi může, aby se už dále v porobu nedávala jako nevolná otrokyně oněm temným mocnostem, jež s veškerou přemocí, s níž smyslný, viditelný život na srdce působí, se na naše nohy zavěšují a nás táhnou k pozemskému a pomíjejícímu. Nemá už dále, jak se apoštol tak významuplně a hlubokomyslně vyjadřuje, „pravdy boží poutati v nespravedlnosti“;⁵⁴⁾ má se

⁵⁰⁾ In Joan. III., 53.

⁵¹⁾ Tertull. Apolog. 1.:Hoc unum gestit, ne ignorata damnetur.

⁵²⁾ Timaeus, p. 90.

⁵³⁾ Jan 8, 32.

⁵⁴⁾ Řím. 1. 8.

otevřítí světlu svrchu, jež každého člověka osvěcuje, který na tento svět přichází.⁵⁵⁾

Co v právě uvedených slovech apoštola jako pravá, nejhlubší a jediná příčina pohanství se označuje, se všemi jeho hroznými bludy a nevyslovitelnými ohavnostmi — nespravedlnost, která božské pravdě odporuje — totéž platí pro naše a vše časy: mravní poblouzení má nutně v zápětí i intelektuelní; neboť rozum člověkům má své nejhlubší a poslední kořeny v srdci.⁵⁶⁾ „Srdce,“ dí Pascal, „má své důvody, o nichž rozum ničeho neví.“ Člověk ve stavu mravního poblouzení a úpadku štítí se světla jako neudrživé oko, „má v nenávisti světlo“,⁵⁷⁾ poněvadž se ho bolně dotýká; a on „nepřichází na světlo, neboť světlo usvědčuje ho ze zlých skutků“. „Světlo“, dí jeden z novějších,⁵⁸⁾ „jest pro každé oko, ale ne každé oko pro světlo.“ „Mají dobré svědomí, kteréž někteří potrativše“, dí apoštol,⁵⁹⁾ slovo Páně vysvětluje, „zahynuli u víře.“ „A zcela správně,“ podotýká tu Jan Zlatoústý,⁶⁰⁾ „neboť jaký život, takové učení, proto mnozí zas do pohanské modloslužby by upadli. Neboť, aby nebyli týráni strachem před budoucností, namáhali se, aby vši mocí si namluvili, že vše mam a klam jest, čemu naše náboženství učí“.

Když Pavel před římským prokonsulem Felixem⁶¹⁾ se objevil, a jemu podplatitelnému soudci a cizoložníkovi o spravedlnosti, čistotě a budoucím soudu mluvil, tu, jak písmo svaté vypravuje, „ulekl se Felix a pravil: „Nyní, Pavle, můžeš odejít, jindy v příhodný čas povolám tě.“

To jsou vnitřní duševní dějiny tak mnohých; pravda zsinalostí je naplňuje, proto povrhují každou vážnou myšlenkou, neboť ona jest nesnesitelným karatelem. „Kdo může snášeti“, klade Cicero⁶²⁾ do úst epikurejci

⁵⁵⁾ Jan 1, 9.

⁵⁶⁾ „Il faut être des intéressés,“ dí sám spisovatel díla „Système de la Nature“ (Tom. II., str. 13), „pour juger sainement des choses; il faut des lumières et de la suite dans l'espoir, pour saisir un grandsysteme. Il n'appartient qu'à l'homme de bien d'examiner les preuves de l'existence de Dieu et les principes de toute religion... L'homme honnête et vertueux est seul juge compétent dans une si grande affaire.“

⁵⁷⁾ Jan, 3, 20.

⁵⁸⁾ Feuchters leben, všeobecná díla, III. sv., str. 219.

⁵⁹⁾ I. Tim., 1, 19.

⁶⁰⁾ Hom. V. 1. in Epist. I. ad Timoth.

⁶¹⁾ Skut. apošt. 24, 25.

⁶²⁾ De natura Deorum, I. 34. Srovnej: Lucretius Carus o přirozenosti věcí.

Velejovi, „jho věčného pána, jehož se obávají dlužno dnem i nocí, a jenž ničeho nezapomene.“ A i tehda, když stáří a ochablost, přesycenost a únava moc vášní zlomily, zanechávají přece ještě vždy v mysli stopy své zhoubné působnosti, a veškerý směr duševní, názor světový o životě, určovány jsou více méně dojmy a způsobem myšlení v minulosti, zastaralých zvyků, vášnivých výbuchů a fantasie.

Příčinu tohoto zjevu naléztí není těžko; zatemňujef jediný atom prachu zrak oka a celé okolí znetvořeno vypadá. Srdce a vůle vykonávají tichý, skrytý, často sotva tušitelný, ale jen tím mocnější dojem na ducha lidského a poznání, takovým způsobem, že nejjasnější rozum svěsti, nejostřejší úsudek zakalit mohou. Případně dí v tomto ohledě jeden z nejnovejších filosofických spisovatelů:⁶³⁾ „Vůle člověka zasahuje bezprostředně a principiálně do všeho vědění a poznání. Neboť vůle jest v poslední instanci právě toto sebeurčení myšlení, skrze kteréž moc nade všemi svými myšlenkami, jak nutnému, tak nahodilému myšlení ponechati může. Nechci-li poznávati, nechci-li svému nutnému myšlení se podrobiti, a podle nutného myšlení své vlastní „já“ a podstatu chápati, tu též nikdy k poznání nedojdu.“ A už Baco Verulámský podotýká:⁶⁴⁾ „Rozum lidský není žádné čisté světlo, nýbrž jest vůlí a affekty zatemňován; protož vědy užívá ke svým účelům, a považuje za pravdu, o čem si přeje, aby bylo pravdou.“

Ovšem, že náboženství ve spojení jest s prvními a bezprostředními skutky sebevědomí, a staví se před nás jakožto první, nejvšeobecnější, nejobsáhlejší potřeba, jakožto zákon člověčenstva; podávají sice důkazy pravdy a božského původu křesťanství jistotu, jako to sotva při kterékoliv jiné události v dějinách se děje.⁶⁵⁾ Avšak vůle člověka jest, jež poznávajícího ducha k badání určuje a předmět volí, jehož uvažování ducha zaměstnávati má; protož vůle jest v jistém ohledu výše, mocnější a všeobecnější než poznání, jež více méně skrze ni a jejím povelém v kon přechází.⁶⁶⁾ A tak jest s to,

⁶³⁾ Ulrici, Základní princip filosofie, I., str. 73.

⁶⁴⁾ Nov. organ. I. 41.

⁶⁵⁾ „Mohli bychom říci, že dějiny evangelia jsou nějakým výmyslem? Než tak se nevymýšlí; a dějiny Sokratovy, o nichž nikdo nepochybuje, jsou méně svědectvími stvrzeny, než dějiny Ježíše Krista.“ Rousseau, Emile IV.

⁶⁶⁾ Voluntas per modum agentis movet omnes animae potentias ad suos actus... Siconsideratur voluntas secundum communem ratio-

aby se odmyslila ode všeho toho, co její náklonnosti odporuje, anebo obírá se tím jen povrchně a mimochodem; a s tím větším uspokojením oddává se tomu, k čemu vnitřní náklonností a přízní připoutávána se cítí. A to jest důvod, proč duše, jak Leibnic⁶⁷⁾ podotýká, tak mnoho prostředků nalézá, aby pravdě odporovala. Náš systém myšlení dle Fichte,⁶⁸⁾ „jest začasto jen dějepis našeho srdce.“⁶⁹⁾ — Veškero moje přesvědčení přichází ze smýšlení, nikoliv z rozumu; a polepšení srdce vede k pravé moudrosti.“ „Vlastně“, dí Goethe, „přijde vše na smýšlení. Kde toto jest, vystupují též myšlenky, a dle toho, jaké ono jest, jsou též myšlenky.“ V této mravní náladě člověk veškerého svého ostrovtipu použije, aby námitky proti náboženství a víře našel a odůvodnil a náruživě jed pochybnosti pije; záchvatný zajisté jest onen pohár, jenž omamuje ho a zdánlivě ukonejšuje, aby hlasu svědomí neslyšel a dále snil sen hříchu. Jestli beztoho ve všech oborech vědy a života daleko lehčí věc námitky a pochybnosti činiti, anebo aspoň jim porozuměti, než odpověď dáti a rozluštění pochopiti. A kdybys i veškery námitky byl rozluštil, opět vždy jiné a nové činiti mnohý dovede. Onť už zpředu stranicky jest oproti křesťanství zaujat, a protož, jako v každé právní hádce, své důvody tisíckráté pádnějšími a jasnějšími, přesvědčení plnějšími nalézá, než důvody svého protivníka, protože jsou to jeho důvody, poněvadž je s mnohem větší pozorností uvážil, poněvadž si přeje, aby úplně platnými byly. Ovšem že se sice nepopírá, čeho popírati nelze; avšak ve svedeném duchu bývají veškery tahy celkového obrazu zpitvořeny, jako v dutém zrcadle veškeré předměty své přirozené rozměry ztrácejí. Kde tudíž věru-

nem sui obiecti quod est bonum, intellectus autem secundum quod est quaedam vis et potentia specialis, sic sub communi vatione boni continetur, velut quod dan speciale, et intellectus ipse et ipsum intellegere et obiectum eius, quod est verum. (Et secundum hoc voluntas est altior intellectu, et potest ipsum movere. Thom. Aqu. Summ. Theolog. I. Qu. LXXXII. art. 4.

⁶⁷⁾ Theodic. L. II.

⁶⁸⁾ Určení člověka. Všeobec. díla, II. sv., str. 253.

⁶⁹⁾ Wie einer ist, so ist sein Gott.

darum ward Gott, so oft zu Spott.

Goethe (Zahne Xenien IV.)

All ihr Lügner und ihr Zweifeln,

Freunde wisst.

Nur der Abglanz ihres schwarzen

Herzens ist.

Dželaleddin Rumi

(Tholuk, Sufismus, s. 110).

hodnosti skutečných událostí vzniknouti nemůže, nalézá vůle vždy prostředků a svobody dostatek, aby se proti obsahu křesťanského učení rozhodnouti mohla. Neboť toto, tajemství plno a temno, jakož jest, a někdy poznáním úplně pochopeno, nemůže mu býti jasným a úplně patrným, aniž ducha k souhlasu nutiti, jak se to na př. u vět matematických stává. Neboť pouhá fráze to jest a prázdné tvrzení, když někdo předstírá, že beze všeho předsudku a s úplnou indiferentností přikročil, aby křesťanstvo zkoumal.⁷⁰⁾ Úplně nepředzaujatým není nikdo, dokonce však ne v otázce, jež se tak na celého člověka vztahuje a ho proniká, celý obor jeho myšlenek mění a obnovuje, vlastního bytí teprve jeho určení dává a tak pro celý život takového významu jest, jako žádá druhá.

Vzhledem k dějepisnému badání Döllinger zcela správně podotkl: „Jedni s vnitřním uspokojením dají se od takových dějepisců voditi, kteří památku na minulost ve zmatek uvádějí, kteří škodolibému, v útrokách člověkových číhajícímu démonu lichotí, když ohromným událostem nekalé motivy a nepatrné příčiny přikládají, a nejraději náboženský obor zúmyslným přemršťováním skutečných událostí, příjemným vylíčením a předstíráním, co náhodou se stalo, ve zmatek uvádějí. Naproti tomu druzí pomocí svého pečlivě pěstovaného morálního citu a vytríbeného smyslu pro pravdu právě takovým dějepiscům svou víru a důvěru odřeknou: s pravým darem divinace, i tam, kde jim prameny nepřístupny jsou, toto nekalé jednání nahlédnou, a pravdy často i z mlhy umělého znetvoření se dohodnou. K tomu náhledu tudíž nás dosavadní rozhovor vedl, že veškero poznání na ethickém anebo ethického oboru se dotýkající půdě zbudováno bývá; jinak by byli ostrovtipní vzdělanci za chudými a nevzdělanými co do poznání dobrého a zlého nadmíru pozadu. Než tak tomu není, naopak dle stejně moudrého a spravedlivého zákona nemůže člověk svou hlavou toho pochopiti, čeho do svého srdce nepřijímá, a když člověk svou vůli zatvrzuje, zatvrzuje se tím též jeho rozum proti pravdě.“⁷¹⁾

⁷⁰⁾ Průpovědi v prose sv. III., str. 238.

⁷¹⁾ Tak svého času zvláště Dav. Strauss svou nepředzaujatostí se honosil a tím zvláště svou způsobilost co kritik evangelií dokázati hleděl. Sr.: Život Ježíšův, I. sv. Předmluva. — Bylať to právě, jak ihned první hlavy ukázaly, velmi „předzaujatá nepředzaujatost“. Ve svém novém „Životě Ježíšově“, pro německý lid upraveném — 1864 str. XIII. — mluví však docela jinak (v podstatě totéž, co už dávno myslel):

Právě zde ve zkoumání o pravém náboženství ukazuje se ona vnitřní vzájemnost mezi všemi mohutnostmi, činnostmi, snahami člověka, jako to ve velikém, organickém, jednotou života vnitřně spojeném celku ani jinak býti nemůže. Neboť duch jest jeden; poznání a vůle koření v jedné, jednoduché, nedělitelné duši, ve které a skrze kterou jednotlivé od vědy jako rozdílné a rozličné uvažované mohutnosti se navzájem pronikají a určují. Čistota tužeb tudíž a mravný, zdravý život duševní vedou ke křesťanství a pravdě, jako tato opět sama zušlechťujícím, čistícím a povznášejícím způsobem na vůli a veškerý duševní mohutnosti působí. Toť jest též smysl známého a pozoruhodného výroku Leibnicova: „Úzká harmonie panuje mezi metafysikou, mravovědou a geometrií.“ A všeliký blud, především v otázkách náboženské a mravní povahy, spočívá, jak už Aristoteles podotkl, ve svobodné vůli a jest bezprostředně nebo prostředně zaviněn; neboť duch člověka směřuje podle své přirozenosti ku pravdě; a jen v ní spočívá síla, jej k souhlasu nutiti. „Většina lidí však,“ dí římský státník a znatel lidí,⁷²⁾ „bývají ve svých úsudcích určováni láskou aneb závistí, náklonností aneb odporem, nadějí aneb bázní aneb jakoukoliv jinou náladou; velice málo jich jest, kdož soudí podle pravdy zákona.“ Ano, možno zrovna říci, co sv. Augustín⁷³⁾ a Suarez⁷⁴⁾ už vyslovili a nejnovější filosofický spisovatel⁷⁵⁾ opakoval: „Veškeren blud pochází v jistém smyslu ze hříchu.“ „Pudy,“ dí tento, „náklonnosti, snahy, affekty jsou to, které svévolnost myšlení k míchání se do různé činnosti myšlení pudí. V té míře tedy

„Kdo o panovnících v Ninive anebo o egyptských faraonech píše, může při tom čistě historické zájmy míti; křesťanství naproti tomu jest tak živá moc, a otázka, jak se to při jeho počátcích dělo, zavírá v sobě tak důležité konsekvence pro přítomnost, že badatel tupým by býti musel, aby při rozluštění oné otázky jen historický zájem měl.

⁷²⁾ Blud, pochybnost, pravda. Reč. Mnichov, 1845, str. 33.

⁷³⁾ Cicero, de Oratore, II. 42.

⁷⁴⁾ Unde falsitas vitur, non rebus ipsis fallantibus, quae nihil aliud ostendunt sentienti quam speciem suam, quam pro suae pulchritudinis acceperunt gradu; neque ipsis sensibus fallentibus, qui pro natura sui corporis affecti, non aliud quam suas affectiones praesidenti animo nunciant; sed peccata animas fallunt, cum verum quaerunt relicta et neglecta veritate. Augustin. De verarelig. C. 35.

⁷⁵⁾ Semper ergo falsitas actualis seu exercita per actuale in dicium habet proximam originem in humana voluntate. Suarez, Metaphys. Disput. IX. Sc A 2.

souvisí blud nutně s ovládním sebe sama, s mravností, a možno právem tvrditi, veškerý blud spočívá ve hříchu.“ „Jisto jest, že v mravním oboru blud není něčím nedobrovolným, náhodou aneb osudem, nýbrž vlastní volbou a konem, což byť i od jiných přijato, přece vždy svobodným plodem vlastního ducha a vůle jest. Ovšem že koření blud v zatemnění rozumu, toto však má svůj původ v korupci svobody a odvrácení téže od Boha; neb uvažme jen, abychom to jasně pochopili, kterak nikoliv nevědomost, nýbrž svedení sebe sama matkou bludů jest, onen mam a klam, v němž si domýšlíme, že víme, čeho ve skutečnosti nevíme; aneb o něčem neznámém aneb ne dosti poznaném soudíme, anebo vůbec bez dostatečných důvodů rozhodovati chceme.“⁷⁶⁾

Daleko však to nás budiž, abychom každého pochybujícího a bloudícího za mravně vinna považovali; tím vinen bude jen tehda, když, aniž by byl vnitřního boje dobojoval, veškeré další snahy se vzdá,⁷⁷⁾ aby nerušen požitků života okoušel, nedovede-li to ku klidné vnitřní jistotě, aniž dověsti chce. Pronikl však přece až ke pravdě, pak mu jasno bude, kterak mnoho jiných méně dobrých důvodů se přimísilo; nám však to nepřináleží o něm souditi. Při tom všem pravdou zůstane: Buď se člověk křesťanské pravdy bojí, aneb si jí přeje. Čím hlubší mravní úpadek,⁷⁸⁾ tím větší bázeň a vnitřní odpor, jenž vše nabízí, aby se návalu jejich obžalob zbavil. Kdo se jí obávati nemusí, komu pramen vyššího světla, bohatšího poznání otevírá, ten neustále hledati bude a rychlým krokem po ce-

⁷⁶⁾ Ulrici, Základní principy filosofie, I., s. 253.

⁷⁷⁾ Döllinger na jiném místě, str. 21. „Vždy,“ pokračuje, „spočívá při všelikém poblouzení ducha lidského chyba na vůli. Soudí člověk o tom, čeho nezná, a mylí se dle toho tu stává se tato nevědomost svobodnou a zaviněnou tehda, když následkem lenosti, nedbalosti a lhostejnosti naproti pravdě jest. ... Ale i tehdy je to zkažená vůle, jež vinou bludu nese, když člověk čiré ideje, jež mu věci ukazují, jako v pravdě jsou, opouští a udušuje, aby se podvodným loutkám smyslů anebo imaginace oddal. Ve vůli tedy sebecktivosti, pýše, marnosti, smyslnosti a lenosti třeba nejvíce bludy rozumu hledati. Ovšem, že se odhaluje ethický charakter bludu teprve tehdy, když jsme jej už vnitřně překonali a odložili; pak teprve jest nám sdostatek patrnou souvislost, v níž s jistými náklonnostmi a morálními chybami u nás byl...“ Sr.: Ulrici jinde, II. svaz., str. 252.

⁷⁸⁾ Papež Innocenc XI. zavrhl (decr. 2. května 1679) následující dvě věty: Propos. 4: Ab infidelitate excusabitur infidelis non eredeus, ductus opinione minus probabili. — Propos. 21.: Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem stateum notitia solum probabili revelationis, imo

stě choditi, která k ní vede. Jest záletníkem a pravda ho vždy více osvobodí.⁷⁹⁾

To jest též důvodem, proč filosofie řecká právě v Sokratovi tak vysoko se povznesla, jím teprv založena byla, kdežto před ním a právě u oněch jeho vrstevníků, kteří se vědoucími nazývali, spíše marnou hračkou a planým slovíčkářstvím se stala.⁸⁰⁾ Jeho výzkumy byly vesměs ethického druhu, nesený vysokou mravní ideou, a cíl jeho snah jedině životu a ctnosti věnován.⁸¹⁾ Kde však

cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

Důvod tohoto zavržení jest patrný. Duch, pro pravdu určený, potřebuje jistoty, a té především v náboženském poznání. Stav pochybování může jen tudíž pomíjitelným býti, popud, abychom dále postupovali k jistotě; neboť jen ona přivodí do ducha onen stav, kdy týž v pravdě jakožto svém náležitém předmětu stane. Stanouti, uspokojiti se pochybností, jest tudíž zločinem proti přirozenosti ducha. Když však pochybující dále se snaží, tož je-li jinak jeho vůle čistá, k poznání křesťanské pravdy dojde, kdyžž ona evidentním způsobem věru hodnou jest. Sr.: Suarez, Disput. theolog. Tom. IX. Tract. 1. T. Disp. IV. Sect. 3. Thom. Aquin. Summ. Theolog. II. II. Qu. I. asit. 4 ad 2. To sám Goethe nahlédl, když dí (Eckermann, hovory, I. Str. 350): „V pochybnosti není žádného stání, nýbrž ona pudí ducha k bližšímu zkumu a zkoušce, odkudž potom, když táž dokonalým způsobem se děje, jistota pochází, jež cílem jest, kdež člověk úplného uspokojení dojde.

⁷⁹⁾ Když Cicero (De senectute XII. 41) vyjádření Archyty z Tarentu uvedl: „Nihil esse tam detestabile tamque pestiferum quam voluptatem; si quidem ea, quum maior esset aut longior, omne animi lumen extingueret“ — pokračuje dále: „Splendit enim consilium voluptas rationi inimica, ac mentis, ut ita dicam praestringit oculos, nec habet ullum tum virtute commercium.“

⁸⁰⁾ „On demandera peut-être, pour quoi il y a tant d'incrédules et d'ennemis de la religion, si elle est prouvée à la fois par la raison et par l'atonté. La réponse est facile: Il y a longtemps qu'on a dit que, s'il résultait quel: que obligation morale de la proposition géométrique, que les trois angles d'un triangle sont égaux a eux angles droits, cette proposition serait combattue et saceritute mise en problème.“ De Bonald, Demonstration philosophique, préface. Hobbes dí: „Si les hommes y avaient quelque intérêt, ils douteraient des éléments d'Euclide et les micraient.“ Système de la nat. II. 4.

⁸¹⁾ Cicero, Tuscul. V. 4: Socrates primus philosophiam devocavit a coelo (oproti dřívějším filosofům přirodním), et in urbis collocavit, et in domos etiam induxit, et cepit de vita et moribus rebusque bonis et malis quaerere. Sv. Aristot. Metaphys. I. 6.

„Jakožto jediný důstojný cíl filosofie zdálo se mu povznesení člověka k jasnému vědění, a jakožto jediný předmět téhož lidský život se všemi svými poměry, úlohami a povinnostmi, poznání toho, co pro člověka užitečno, dobro a dosažitelno.“ Schwegler, Dějiny řecké filosofie, str. 104.

vášeň hluboké kořeny zapustila v srdci a tisícero pouty obět spoutánu drží, tam se zrak vždy dolů kloní.

Protož platí oproti křesťanské pravdě a zjevenému náboženství v ještě mnohem vyšším smyslu výrok Rousseauův: „Synu můj, zachovej duši svou vždy ve stavu, aby si přáti mohl, kéž by Bůh existoval; a nebudeš o jeho existenci pochybovati.“

Těchto však, jakož i jednoho každého vůbec, z pochybování, bludu a nevěry k náboženské pravdě vésti, není smrtelníkům dáno. To může jen jediný Bůh a jeho milost, kteráž v tajuplném zápasu, se sladkou a přece odporu neznající mocí dlouho už odporující vůli přemáhá, takže se duše paprsku shůry otevře, jako květina svůj kalich světlu otvírá. Pak spadá brzo závoj sám od sebe, kterýž až dosud nad okem ducha rozestřen byl.⁸²⁾ A proto jest každý obrat z pochybnosti a nevěry znovuzrození, k němuž člověk se připraviti a spolupůsobiti může, kterouž však jen milost boží začíná a ve skutek uvádí.⁸³⁾ Ona však též jedině podává poslední důvod zázraku obrácení se u tak mnohých, od Pavla, fanatického pronásledovníka křesťanství počínaje, po vše století až do přítomnosti.

Působí však milost své dílo v nás jak prostředně, tak i bezprostředně, zevnějšími a vnitřními příhodami v životě. V dějinách světových jsou to oni tři jezdcí ve zjevení⁸⁴⁾ na červeném, černém a plavém komoní, vojna, mor, hlad; v životě jednotlivce především boj, svízely, soužení. K tomu působí ve

⁸²⁾ Totéž platí o Leibnicovi. „Mám více náklonost,“ dí on, (Nouveaux Essais L. 1.), „k morálce než ke spekulativní filosofii. Ale z pozděnáhlá jsem nahlédl, jak mnoho morálka z pravých principů pravé filosofie nabývá, proto jsem se s velikou horlivostí na ni vrhl.

⁸³⁾ Působení milosti označuje sv. Augustin (De peccator. merit. L. II. 17): „ut imotescat, quod latebat, et suave fiat quod delectabat;“ a na jiném místě (cap. 19) jako: „Lux, qua illuminantur tenebrae, et suavitas, qua dat fructum suum terra nostra.“

⁸⁴⁾ Concilium Tridentin. Sess. VI., Can. 3. Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione atque eius adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sient oportet... anathema sit. „Quando enim“, dí Augustin (De dono persever. c. 23), „non oratum est in Ecclesia pro infidelibus atque inimicis eius ut crederent? Nam si haec ab ipso (Deo) quidem poscit Ecclesia, sed a se ipsa sibi dari putat, non veras sed perfuntorias orationes habet; quod absit a nobis. Quis enim veraciter gemat, desiderans accipere quod orat a Domino si hoc a se ipso se sumere existimat, non a Deo?“

Toto spolupůsobení se strany člověkovy k dílu víry a ospravedlnění na concilu (C. Trident.

vnitru ono hluboké běda, jež z citu bolestného klamu skrz lidskou moudrost a šalbu sebe sama povstává a uzdravení hledá v pravdě, které lidé dáti nemohou. Anebo jest to bědování svědomí, jež vykoupení, opuštění vyžaduje, hříšná bída, z níž se nadarmo hledíme vysvoboditi svou vlastní silou. Aneb jest to ona touha po domově, cit opuštěnosti a ojedinečnosti, která se duše zmocňuje uprostřed hluku světa a v jeho radovánkách, jež srdce hledá, již se úplně a navždy oddati může, v níž pokoj nalézá. Vyznání sv. Augustina, v nichž tak pravdivě cesty vyznačil, po nichž Bůh duši svou k sobě vede, jsou úryvkem duševních dějin jednoho každého z nás.

Zahrňme ještě jednou v krátkosti své dosavadní líčení. Tři příčiny jsou to, které jsme jakožto nejobyčejnější a nejrozšířenější náboženského pochybování určili: bludná představa o podstatě a úkolu vědy, lhostejnost a duchaprázdnost a konečně vášeň. Jednu každou ve svém líčení uvažovali jsme zvlášť pro sebe; než ony se nikterak nevyklučují navzájem, pročež v životě je namnoze sjednoceny shledáváme, kdež též vnitřní rozkol tím hlubší, boj tím těžší jest. Co řečeno bylo, dostačič, abychom se orientovati mohli o stavu a stanovisku duchů, kteří se více anebo méně křesťanské pravdě odcizili.

Snadno, velmi snadno jest pochybovati, a pochybnost rozšířiti na veškerý obor vyššího a duchovního života, na vše, čeho rukama omakati a očima viděti nemůžeš, Svůdno jest, na tak snadné cestě docela i nátěr vyššího vzdělání si získati. „Záliba“, pravil jeden znamenitý přírodopysce,⁸⁵⁾ „svým vrstevníkům něco neobyčejného pověděti, jest největším nepřitelem přirozené lásky ku pravdě.“ Abys pochybovati, popířati, odporovati mohl, netřeba ti žádných neobyčejných věcí uváděti, ba ani důvodů, dostačič jednoduché nikoliv“. „Tu se domýšlejí“, dí Feuchtersleben,⁸⁶⁾ naši prostopáštnostmi otupělí hoši, že čímsi opravdu jsou, když zvěděli, že víra a moc prázdna jsou slova a všichni lidé — vyjma je, — skrz na skrz špatní a hloupí jsou.“ „Já jsem viděl

Sess. VI. Can. 4) podobně se prohlašuje: „Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac praeparet neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quod dicit nihil omnino agere mereque passive se habere, anathemasit.“

⁸⁵⁾ Zjevení 6, 2 násl.

⁸⁶⁾ Oerstadt, Duch v přírodě, I., str. 192.

muže“, dí A. de Torqueville,⁸⁷⁾ „kteří se domýšleli, že svou podlízavost před nejnepatrnějšími zástupci politické moci svou drzostí proti Bohu opět napraví, a kteří když všecko popřeli, co v revoluci svobodno, vznešeno a odvážno jest, přece se domnívali, že jejímu duchu věrni zůstanou, protože v nevěře setrvali.“ Jestli to osudným bludem mnohých, že především jiným duchu záporu respekt zjednávali, jako by poznání a chápání výše nestálo, jako zneuznání a boj. Podivno, že odpor idiota, jenž divů magnetismu nebo elektřiny nezná a netuší, nebyl ještě za znamení zvláště hlubokého ducha považován; ale v oboru náboženském, jenž veškery výsledky všeho vědění a výkvět veškeré lidské vzdělanosti v sobě pojímá, pokouší se ještě vždy nevědomost, lhostejnost a povrchnost se v plášť filosofický haliti.

Této ohavné, nakažlivé touze, těmito a podobnými prostředky se nad obyčejný lid povzněsti, odpověděl už urozený Silvio Pellico, anť v jednom ze svých listů píše: „Nestyd se, jako křesťan vedle sprostých lidí státi. Že mohou a mají sprostí lidé zbožnými býti, z toho nikterak nenásleduje, že náboženství samo sprostou věcí jest.“

V bujarosti mladého věku, v plnosti síly, v náručí štěstí, když ode všech vášní obklopeni a lákáni jsme, tu ovšem snadno jest, vtipným slovem, na oko duchaplnou poznámkou povzněsti se nad veliké, těžké otázky života — Boha, duši a nesmrtelnost. Ale i tehda jest bez víry v Boha duše bídna. Neboť brzo spláchne se z poháru života pěna rozkoší, a nezbyvá nic, leč zasmušilá, hořká náklonnost, brzo zoškliví se člověku život a stane se jemu těžkou, bezvýznamnou obtíží, již by rád ze sebe svrhl, na niž ho však přece tisíce pout poutá.⁸⁸⁾

Nikdo ještě nelíčil pravdivěji a úchvatněji osud duše, která víru ztratila, jako Lamennais.⁸⁹⁾ „Když víra“, dí týž, „z duše zmizela, jež ji k Bohu povznášela a k němu vázala, tu se cos hrozného s ní děje. Duše svou tíží v jisté míře do hloubi tažena, klesá a klesá, a klesá bez přestání a běře s sebou v úpadek svou inteligenci, jež nyní odtržena jest od svého původu, a věsí se nyní na vše, s čím se na své cestě do hlubiny potká, brzo s bolným nepokojem, brzo zase s radostí, podobně, jako úsměv blouznivce. Soužena usta-

⁸⁷⁾ Veškerá díla, sv. III., str. 18.

⁸⁸⁾ Stará podstata státu a revoluce. Německv, Lipsko 1857, str. 6.

⁸⁹⁾ Disensions critiques et pensées diverses sur la religion et la philosophie, p. 12.

vičně neukojitelným pudem a žízni po životě, sahá brzo po hmotě, již nadarmo oživovati, nadarmo oduševniti a zbožniti se pokouší, brzo sleduje prázdné abstrakce, těkavé, podoby nemající stíny své fantasmie. Co v ní z lásky zbylo, to jest spíše zvířecí pud, než vznešený dojem. — Veškery vyšší vlohy a síly stávají se malomocnými a jsou ponořeny jako v hluboký spánek; veškery ony tajuplné mohutnosti v duši, jež v nás a v našem okolí říší mravů, duchovní řád světový tvoří, vymírají poznenáhlu, a člověk cítí s bolem, jenž jeho nejvnitřnější útrobou rozrývá, toto poznenáhle umírání své lepší strany. Duše jeho hladová, a on nemá žádného pokrmu pro ni; co si má počítí? On zabije duši svou, aby už dále nehladověl, aby už více tohoto vnitřního soužení necítil. Trápí se, že ještě dosti hluboko neklesl. Klesej, klesej vždy hlouběji, klesej až ke zvířeti; buď si bez rozumu, beze smyslu a bez citu. — Než to nemůže. Unášit s sebou dolů do nejtemnějších propastí svou lidskou přirozenost; odtržen od svého středu, jest sem tam zmítán, jako rozsedlý koráb bez vesla, na útěchy prázdném oceánu tohoto vesmíru.“

A věru, tento život nestál by za to, abychom v něm žili, kdyby v něm pro nás nebylo žádného vyššího, stálého, věčného zájmu; bylať by to kapka radosti v sudu žalů; a co jsme vykonali a po čem jsme toužili, bylo vše jen snahou pro zdejší život, potom zvrhne vše smrt jako domy z listí, jež si děti vystavěly. A teprv, když se oko zatemnilo, smysly otupěly, a ta pozemská schránka zpuchřelou a k zaniknutí zralou se stala, když smrt zjevně se blíží, jako dravá zvíře, která svou kořist uchvacuje — co pak? — „Dejte mi veliké myšlenky,“ zvolal umíraje Herder. „Tu jest třeba člověku velikých myšlenek, na něž by se upoutal ve všeobecném úpadku, jež by ho zachrániti, jež by ho povznášeti mohly nad propast zoufalství, v níž veškery viditelný svět se propadá a zaniká.“

Kdybych tudíž s nějakým pochybovačem mluvití měl, řekl bych mu slovy nejvyššího a nejvznešenějšího myslitele starého věku Platóna:⁹⁰⁾ „Ani ty ani tvoji soudruhové nebyli prvními, kteří akové myšlenky o božství měli, nýbrž v každé době, brzo více, brzo méně, našli se tací lidé, kteří podobnou nemoc jako ty měli. A jelikož jsem s mnoha z nich do styku se dostal, pravím tudíž tobě, že nikdy žádný, kdož v mládí svým

božství popíral, až do svého stáří v tomto mínění nesetrval. Protož porad se dobře; v době mezi tím však neodvažuj se proti bohům se vzpíratí.“ — Dříve než nějaké slovo mluvití budeš proti pravdě boží, uvaž to třikráte a desetkrát; neboť nadejde den a on přijde brzo, kdy umře hana na tvých se třesoucích ústech, nadejde den, kdy Boha potřebovatí budeš a jeho věčné pravdy pro opuštěnou, prázdnou, bolem a žalem trápenou duši.

„Který ze všech křesťanství odporných systémů,“ táže se Montalembert,⁹¹⁾ „útěchy poskytl duši zármutkem sklíčené, osiřelé srdce naplnil? Kdo ze všech těchto učenců kdy učil jednu jedinou slzu utřítí? Jedině křesťanství od počátku času slíbilo, že lidi v nevyhnutelných strastech tohoto života třibením náklonností těšiti bude a křesťanství slovu svému dostalo. Dříve než by je kdo nahraditi chtěl, musel by tím začítí, že by veškeré strasti a bolesti ze země vymýtil.“ „Že to už dále se svěšťtělým bezbožectvím nejde,“ uznal sám Hartmann.⁹²⁾ Protož nechať každý věrně ve svých útrobach střeží svatyně náboženství. Neboť, „když pravdy známe,“ dí Schelling,⁹³⁾ „za které mnozí v Kristu skryté poklady moudrosti a poznání vydávají, tu se nám mimovolně na pamět uvádí onen král, o němž Sancho Pansa vypravuje, že své království prodal, aby si koupil stádo hus.“

Zde jedině jest slunce, jež temnoty pozemského bytí osvěcuje, ruka matčina, jež balsám klade na každou bolest, poselkyně boží, jež každou slabost podporuje a vede k Tomu, jenž všeliké pravdy prazdrojem jest.

P o z n á m k y. Graficky osud pochybovače líčil Balmes:⁹⁴⁾ „Náboženská pochybovačnost uspokojuje pouze v náručí štěstí pozemského, přebývá pokojně jen v člověku, jenž, v bujarosti zdraví a života, onen poslední okamžik, jakožto velmi dalekou věc považuje, kdy se duch od těla oddělití musí. Ale od toho okamžiku, kdy vlastní existence v nebezpečnosti se nalézá, když nemoce, předzvěstitele smrti, se dostaví, aby nás upomenuly, že hrozný okamžik už daleko není; když nepředvídané neštěstí nás pocíťovati nechává, že jen jako na vlasu visíce nad propastí věčnosti se vznášíme, tu přestává skepticismus uspokojovati nás, prolhaná jistota, kterou nám nedlouho před tím sliboval, mění se v ukrutnou, úzkostlivou nejistotu, plnou předhůzek, hrůzy a obavy. Tu přestává pochybnost

⁹¹⁾ Ve svém: „Život sv. Alžběty“, předml.

⁹²⁾ Vlastní rozklad křesťanství, p. IV.

⁹³⁾ Předmluva ke spisům zanechaným od Steffena.

⁹⁴⁾ Listy k jednomu pochybovači.

⁹⁰⁾ De Leg. X. p. 888.

pohodlnou býti, a začíná děsnou býti; ve své morální ochablosti hledá pak člověk světlo a nenalézá ho; obrací se k Bohu, ale Bůh zůstává hluchým při tom jeho pozdním volání.

Ale aby pochybovačnost tvrdou, ukrutnou trýzní duše byla, není ani zapotřebí, aby se člověk v onom hrozném okamžiku nalezal, kde jeho hled zmitán a zděšen bývá temnostmi nejisté bu-

doucnosti. I v obyčejném běhu života, uprostřed nejvšednějších případů cítí člověk tisíckrát, jak jed zmije, kterou ve svých nadrech chová, krůpěj za krůpěj na jeho srdce padá. Jsou okamžiky, kdy rozkoše unavují, kdy svět člověka mrzutostí naplňuje, kdy život obtížným se stává, kdy člověk trapně se vleče v době, která s línou liknavostí plyne.

Jan Hejčl:

PODOBENSTVÍ O CHYTRÉM SPRÁVCI.

Rytmicky rozčleněno, Luk. 16, 1.—9.

*Byl jeden bohatý člověk,
který měl správce statků;
a ten byl udán u něho,
jakoby rozhazoval majetek jeho.*

*Povolav ho tedy k sobě, řekl mu:
„Co to slyším o tobě?
Vydej počet ze své správy,
neboť již nebudeš moci ji vésti.“*

*Tu si správce řekl:
„Co mám dělati,
neboť pán odnímá ode mne správu statků?
Kopatí nemohu,
žebrati se stydím.
Vim, co udělám,
aby mě přijali do svých domů,
když budu zbaven správy statků.“*

*Zavolav si tedy dlužníky svého pána
jednoho po druhém,
řekl prvnímu:
„Kolik jsi dlužen pánu mému?“
A ten řekl: „Sto tun oleje.“
I řekl mu:
„Vezmi svůj úpis
a sedna rychle napiš padesát.“*

*Potom řekl druhému:
„Kolik jsi dlužen ty?“
Ten řekl:
„Sto korců pšenice.“
Dí jemu:
„Vezmi svůj úpis
a napiš osmdesát.“*

*I pochválil pán správce nevěrného,
že jednal opatrně.
Lidé světšší jsou totiž opatrnější
než lidé duchovní mezi sebou.*

*Také já vám pravím:
„Učiňte si přátele
mammonem nepravosti,
aby Vás přijali do věčných stanů,
až bude mammonu konec.*

KULTURNÍ OVZDUŠÍ.

HLÍDKA SLOVANSKÁ.

Chvála slovenštiny.

Je-li literární tvorba obrazem duše svého národa, je neveliká slovenská literatura nádherně prostým obrazem nejen povahy lidu, z něhož vyšla, ale i velkolepým a pokorným výrazem duše člověka vůbec — člověka nezkaženého pýchou kultury lidstva. Ač popelka mezi krásným písemnictvím světa — i přes to, že jí ještě dlouho bude — může se vykázat už dnes několika vynikajícími děly a dokonce předčí jiné literatury jednotně ucelenou obsahovou náplní.

Jako vodotrysk prýští z jediného pramene a mohutným proudem tryská do výše, aby pak nesčetnými krůpějemi čisté vody se rozlil zpět, tak slovenská poesie i prósa vyvěrá z nejuznešenějšího pramene. V tom není rozdílu mezi autory katolickými a evangelickými, všichni čerpají z téže studánky, nezkalené žádnými postranními proudy a proto ta jednotlivost projevů slovenské duše. Křesťanství dobovatých Cyrila a Metoděje je mohutným základem slovenské beletrie a doba těchto světců stále a stále poutá zraky básníků i prosaiků, kteří jsou věrnými syny svého lidu v jeho víře a tak i důstojnými reprezentanty před tváří světa.

Vedle základního zdroje táhne se slovenskou literaturou černá nit životního utrpení — těžkého údělu mozolné práce na tvrdé liše nepřející přírody a smutné poroby národa pod nadvládou a útiskem cizáků. — Náboženství pokory a odříkání však nedovoluje zoufat nad trpkostí životní pouti, nýbrž i v tom největším žalu připomíná veliké utrpení Syna člověka, jež podstoupil pro pýchu lidstva a tak přináší útěchu a tiché uspokojení. Proto slovenská mluva vyjadřuje ústy svých pěvců radost ze života darů a obdivuje moudrosti Tvůrce přírody. — Ba, Víra, Naděje a Láska rozplameňuje srdce slovenské k nadšené písni o blahu, jež vystřídá utrpení, pokorně snášené, k vznešenému hymnu

o věčné kráse, nejvyšším blahu a nekonečné lásce, jež vládnouti bude v království spravedlivých.

My však, potomci Adama s vůlí nakloněnou ke zlému, hledáme mnohdy krásu zevnějšku, byť špatnost v sobě tajila a dobro oděné prostým rouchem nevábí náš zrak; abychom pak též dobré si zamilovali, bývá i toto zahaleno v krásný háv, takže naše smysly nenápadně v pěkné formě vzácný obsah si oblíbí. Tak plody slovenského písemnictví, tajíce prosté a moderním, či spíše premodernisovaným lidem, svým obsahem často trpké neb nezáživné jádro, jsou přioděny obdivuhodným úbořem. Ač nelze tvrditi, že by naše mateřština byla méně krásnější, přece melodie slovenské mluvy působí zejména svojí měkkostí a třeba přiznati, že na některých místech více lahodí uchu než její vyspělejší rodná sestra čeština. (Našla by se ovšem nepochybně i v češtině místa, jež ve slovenštině by ztratila svůj půvab.) Čtěte některou slovenskou báseň — ale slovenskou výslovností — ku př. několik veršů z Krčméryho vzpomínkové básně na jaro 1919 »Keď sa sloboda rodila«:

Zem!

Plakať chcem na tvojej hrudi,
mať moja, slovenská zem!

Na holiach stojím, vietor mi hudie
o tom, čo nebolo, o tom, čo bude.

V dlani, čo ku nebu čiahala bez nádeje,
pravicu cítim bratskú:

milión ramien spätých,

nimi sa prelieva príboj síl do hrudi z hrude.

Mocní sme!

Nad nami slnce horí!

A v jeho záplave mladica ty!

dýchaš a svietiš

v prelestnej nádhere tela.

Veď si mi zmladla.

Veď si mi opeknela!

Mať moja, mladica prelestná,

staby len zrodená z rosy,

počatá z najkrajšej piesne:

Boh hľadá na teba udivený,

užaslo slnce i zašumnel svet
a syn tvoj túli sa k srdcu ti tesne,
dieťa sta prebraté z ukrutných videní,
v prístave rozkošnom na tvojej hrudi:
naslúcham tlkotu srdca,
naslúcham šumeniu krvi.

Jak úchvatne zní zde hudba slov, krásně vyjadřujíc posvátnou chvíli osvobození.

Čeští katolíci na prahu nové doby vztyčením vznešeného hesla: *Omnia restaurare in Christo* postavili si za cíl pokřesťanění veškerého našeho života. A hned tehdy, v okamžiku z nejvýznamnějších v naší historii, nabídli nám slovenští bratři ústy A. Hlinky pomocnou ruku slovy: »My musíme Čechy nábožensky obrodit«. V dobách dětských nemocí mladého státu naši otcové, házejíce po sobě kamením jak malá děcka za plotem, zapomněli na tento slib. Je však svatou povinností nás na obou stranách si jej připomenout; a prvním krokem k tomu buď: poznání slovenské duše z její tvorby literární a s tím současně i osvězení se rosou nezkaleného křesťanství.

Josef Boura.

Kultúra.

„Spolek Svatého Vojtěcha“ v Trnavě začal letošním rokem vydávati měsíční revue s hořejším názvem. Každé číslo jest rozděleno ve tři oddíly. První „Svet“ přináší na předním místě rozhled po kulturních zájmovostech z různých států a úvahy. Druhá část „Viera“ v kronice glossuje církevní a náboženské události ve světě a obsahuje rovněž delší články. V nejširším oddílu třetím „Vlast“ je na prvním místě deník, komentující vnitropolitickou situaci; bohužel komentář tento nevyniká nikterak nad úvodníky nebo „Rováš“ politického orgánu „Slovaka“, jež ve vážné a reprezentativní revue inteligence by měly býti přijímány kritičtěji. Jinak jsou v tomto oddílu cenné stati o různých problémech slovenské kultury i příspěvky některých literátů z beletrie.

V dubnovém čísle je zajímavá kulturně-filosofická úvaha prof. dra Štefana Faitha pod titulem „Kultúra“. Autor analyzuje pojem kultury její poměr k národu a dokládá výrok papežů, že katolicismus je nejmohutnějším, všeobecným a supernacionálním kulturním faktorem; pak se zabývá obšírněji pojmem národa. S některými jeho tvrzeními však nelze úplně souhlasiti a zejména s naší strany je třeba zastaviti se u posledního odstavec článku, který začíná: „T. G. Masaryk hovorí (Světová revoluce, str. 517): Kultura česká je založena na reformaci a osvícenství...“ K vysvětlení by stačilo uvéstí slova Palackého z jeho závěti: „Doba Husova slavná jesti doba, tenkrát předčil český národ vzděláním duševním všechny ostatní národy Evropy. To děkovati měl Karlu IV...“ K tomu třeba si připamatovati, že řeč naši proti josefinskému

osvícenství udržel venkovský katolický lid a následující podíl katolického duchovenstva na národ. obrození. Ale nás musí bolet to, že ti, kteří nám jsou nejbližší, t. j. slovenští katolíci, ještě dnes, kdy naši i liberální myslitelé objektivně začínají hodnotit naši historii, přijímají bez poznámky — zde to není po prvé — protestantsko-liberální filosofii našich dějin.

Časopis je úhledně vypraven na dobrém papíře, pečlivě redigován a poslouží dobře naší katolické inteligenci k obeznámení se se slovenskou minulostí i přítomností, lépe než denní listy, ač i sám dává nepokrytě najevo svoji autonomistickou orientaci. V skrytu srdce však bychom si přáli, aby první revue slovenské inteligence katolické v osvobozeném státě, vydávaná právě spolkem sv. Vojtěcha, našla cestu do našich srdcí a dopřála i nám místečka v srdcích těch, jež reprezentuje.

Josef Boura.

Průvodce literaturou.

František Kubka, Básníci revolučního Ruska. Studie o moderní ruské lyrice. Knižně upravili Teige a Mrkvička. Praha 1924. Nakladatel Otto Štorch Marien, Žižkov. Stran 111. „Lidová knihovna Aventina“, svazek 2. Cena 10 Kč. (Bibliografie literatury.)

Augustin Vrzal, Přehledné dějiny nové literatury ruské. Sešity 2. až 6. Brno 1926. Nákladem vlastním, tiskem Občanské tiskárny v Brně. Strany 25 až 222. Cena 25 Kč. (Spisovatelé čtyřicátých let (Dostojevskij, Turgenjev, Gončarov, Pisemskij, Ostrovskij, Tolstoj.) Doba reformem šedesátých let. — Saltykov-Ščedrin. Spisovatelé sedmdesátých a osmdesátých let. — Korolenko, Čechov. — Marxističtí spisovatelé dekadenti.)

Jaromír Nečas, Skutečná pravda o sovětském Rusku. S kritikou Šmeralových a Olbrachtových článků. Praha 1920. Nakladatel Josef Vetešník. Stran 100. Cena Kč 13.20.

Rudolf Medek, Legionářství ve vlasti. Přednáška v cyklu o našem národním osvobození. Praha 1924. Nákladem „Památníku Odboje.“ Stran 23. Cena Kč 1.50.

Jan Kabelík, Slovenská čítanka. Druhé, zcela přepracované vydání, připravené péčí Moravsko-slezské Besedy v Praze. Praha 1925. Nakladatel Emil Šolc. Stran 679. Cena 70 Kč. (Článků 58, obrázků 114 a mapa Slovenska.)

Acta IV. Conventus Velehradensis Anno MCMXXIV. Olomouc 1925. Vydáno nákladem arcibiskupa Leopolda Prečana v tiskárně výtisků. Stran 383. (Index osob, věci.)

Ivan Gundulič, Osman. Epos. Se zpěvem 14. a 15. od Ivana Mažuraniče. Přeložil Josef Vinař. Díl první. Zpěvy 1. až 9. Praha 1920. Nakladatel Jan Otto. Sborník světové poesie, svazek 135. Stran 228. Cena neudána.

Ivan Gundulič, Osman. Epos. Se zpěvem 14. a 15. od Ivana Mažuraniče. Přeložil Josef Vinař. Díl druhý. Zpěvy 10. až 20. Praha 1921. Nakladatel Jan Otto. Sborník světové poesie, svazek 136. Stran 340. Cena neudána.

HLÍDKA DIVADELNÍ.

Štolbova osmdesátka.

K životnímu jubileu nestora českých spisovatelů dramatiků provedlo Vinohradské divadlo cyklus pěti veseloher Štolbových. »Mořská panna« a »Její systém« byly již v zásobě z posledních let. K nim přiřadily se »Staré hříchy«, šamberkovská běžná veselohra slabých kvalit, klasické Štolbovo »Vodní družstvo« a »Na letním bytě«, obě veselohry z druhých počátků jubilentovy dramatické činnosti. Ač možno počítati obě tyto věci k nejstarší produkci Štolbově, jsou to typické a dosud nejlepší jeho práce. Jest v nich Štolba nejvíce svůj, nejrazovitější, nezkažený pozdějším elekticismem francouzských produktů. Režisér Hlavatý postaral se pro všechny veselohry o dobrý základní tón ve výpravě i provedení. Ze štolbovských drobných figurek těšili se všichni herci: Zakopal, Bečvářová, Veverka, Gabrielová, Vošalík, Hlavatý, Kaudert, Friedlová, Ptáková, Kovářík, Májová, Haas, Strnad, Majer. — Stavovské divadlo vypravilo pro ukázkou Štolbova vážného dramatu »Peníze«, nejsilnější dílo z periody kvetoucího realismu pod vlivem ruským. Obraz mravů, který ukazuje v lecčems i na Francouze, reprezentuje snahu o dílo dramaticky hodnotné, jehož kladné i záporné stránky plynou z doby a vládnoucí dramatické techniky. Malba prostředí a popisný detail nahrazují psychologický postulát. Režie Želenského dbala o herecké podrobnosti charakterisační, aby dala realistickému příběhu, což jeho jest, Marie Hübnerová vytváří v Křepelové postavu ohromující síly. Znamenitě se k ní druží Želenský. Dobrý závěr hrají Rašilov, Váňa, Suchánková.

Dr. Jan Sajíc.

Přípravy k oslavám Tylovým.

Památný rok Tylovů vynáší na světlo některá nejlepší díla národního buditele. Po obnovené lásce k Tylovi, která na čas jaksi vymizela z repertoiru velkých scén, jistě se stýskalo citovému divadelnímu obecenstvu. Aspoň úspěch, jaký provází nyní Tylovy práce, jest potěšitelným znamením. — Po »Paličově dceři« nastudovalo Vinohradské divadlo »Fidlovačku«, jejíž působení v době válečné bylo jedineč-

né. Také nyní v pečlivém nastudování těší se »Fidlovačka« upřímnému zájmu. Vypracována jest s láskou. Smolíkův Jammerweil jest nejkrásnější postava. Vedle něho nadšeně hrají Bečvářová, Veverka, Kaudert, Šlemrová, Vošalík a Gabrielová. Štěpánek vkládá do zpěvu národní hymny vřelý cit. I herecky vytváří slepého Mareše dokonale. — Vedle »Pražského flamendra«, kterého uvedlo Švandovo divadlo, hraje se ve Stavovském divadle »Chudý kejklíř«, hra citové podmanivosti, morální síly a sociální naléhavosti z dob dávných. Tradiční cena leží v autobiografických náznacích Tylových i v typisací soudobého českého života. V Kyselově výpravě a vnitřně souladné režii Novákové jest »Chudý kejklíř« velikým kladem oslav Tylových. Výkony Karenův, Rašilovův, Rolandův, Viesnerův, Vojtův a Deylův dávají hře bezprostřední plnost. Milča Mayerová svým diskrétním tanečním a mimickým uměním vystihuje podstatu obtížné postavy němé Efrozíny.

Dr. Jan Sajíc.

Nové původní hry české.

F. X. Šaldy komedie »Tažení proti smrti« nemá uměleckého střediska. Jako ve výrazu oplývá papírovým estétismem, aby ihned nato se pohybovala v tónech vulgárnosti, známých dostatečně z »Dítěte«, tak nemá dramatické sevřenosti, jež hru činí hrou. Šalda manifestuje tu pro »odpsychologisování« komedie, mluví o standartní komice. Vypadá to tak, jakoby hleděl uměle zastříti prostřednictvím režie nedostatek psychologie básnického tvoření. Neboť i životnost odpsychologisovaného divadla, připustíme-li již tento nový program, žádá si básníka kombinačního s psychologií aspoň kombinační. Jediný básnický závěr komedie Šaldovy, onen skok do věčnosti, prozrazuje ovšem, jak jest celá věc dělána ex post, nesouvisle, neorganicky a nebásnicky. Dramatická polarita zdá se býti dána dvěma mužskými postavami, jež však do polarisační oblasti skutečné vůbec nepřijdou, neboť Vězník a Obergeist, neujasnění v celé komedii, nemohou na sebe působiti hodnotnými silami dramatické živosti. Proto se mění autorovi motivy pod rukou, připravující stálá salta, až stojíme před samým závě-

rem, kdy vstupuje na scénu jakýsi deus ex machina. Celá komedie dostává se neustále do epizodičnosti, které chybí jednotící dech, bez něhož ani odpsychologizovaná hra nemůže být uměleckým dílem. Standartní komedie by dokonce snad nevyhnutelně potřebovala soustředění právě pro svou standartisaci. »Tažení proti smrti« mohlo by znamenati vážný nedostatek autokritiky u autora, jehož kritickému duchu podlehl již tolik děl jiných autorů, kteří byli rovněž bez autokritiky. Režisér Dostal řešil »daný problém« v pojetí commedie dell'arte, odpoutav se od realistického scénáře textu a učiniv z pochybného podkladu velkou grotesku, která jediné mohla Šaldovu hru umožnit na scéně. Vtipná práce režijní dala hře více, než snad unese. Předpoklad typisace po stránce herecké byl vypracován téměř skvěle. Největší klady přinesli Vydra, Dostal, Kohout a Vojta, Kronbauerová, Baldová a Hübnerová. Bez nich, nevíme, jak by »Tažení« bylo dopadlo.

Růžena Jesenská od dob svého »Attily« zdrobněla své divadelní aspirace na idylické obrázky. V poslední své hříčce s názvem »Starý markýz« zdramatisovala stejnojmennou povídku ze své sbírky »Odhalená srdce«. Povídkový ráz jest zřejmý ve třech obrázcích z domácnosti dědečkovy a vnuččiny a z lásky mladých srdcí. Idylla má zásadní vadu, že není psána v empiru nebo biedermeieru. Aspoň by se byla lépe vyjímalá ve Wenigově dekoraci hradčanského domku »U Luny a Slunce« a v idyličnosti Stejskalovy režie. Jako nečinila vážných nároků na herce, kteří ji sehráli svěže, tak jest literárně vůbec nenáročná pro ochotníky.

Dr. Jan Sajíc.

Česká retrospektiva.

Naše divadla vybírají dosti pilně ze starší původní produkce. Za poslední dva měsíce viděli jsme tři starší hry tří našich autorů. Viktor Dyk napsal ve své »Revoluční trilogii« tři básnické glossy ke svým dejmům o francouzské revoluci. Vystupuje v nich dramatický lyrik, nikoli pravý dramatik. Formálně a pointou působí nejvíce »Ranní ropucha«, založená na Chamfortově bonmotu v anekdotické ostrosti a ironické zkratce. V intimnosti působí s ní stejně »Poražení«, kde již převládá lyrická náplň citů a vztahů. Střední »Figaro« postrádá zhuštěnosti obou krajních episod, s nimiž se sblíží v prvním aktu. Druhé dějství působí dosti nesrovnaně ve své přeplněnosti. Nicméně trilogie Dykova má své originální místo v naší dramatické

poesii. Nový básnický vstup má všechny známky skvělé Dykovy výmluvnosti a myšlenkové hodnoty. Režie Vojty Nováka podala tři dobré ukázky pile a kázně. Hlubšího vztahu zatím nenalezla. Herecky měla trilogie vesměs více světla než stínu. »Ranní ropucha« dostala korektní výkony Steimarův, Vojtův a Nového. »Figaro« umožnil Deylovi, Vrchlické, Suchánkové, Třebovskému a Tesařovi hodnotné vystoupení. V »Poražených« vynikla hloubkou Kronbauerová a krásným stylem Kohout a Tuma, jenž recitoval skvěle také prolog.

Reminiscenci možno zvatí »Oblaka«, v nichž Jaroslav Kvapil vytvořil dojemové okouzlení v době, jež milovala nade vše neurčité stavy a touhy. »Oblaka« jsou lyrické odevzdání se náladě, mají silná básnická místa, jichž něha zapůsobí leckde i dnes. Vnitřním obsahem vymykají se však dnešku, nespásnější věčné analysis, zejména ne ve svých závěrech. Realistická ražba vychází z romantické citovosti, jež nedovede dosti životně zaujmouti. Znakem hry jest zvuk, melodie, světlo a pauza nálady. V tomto smyslu pracoval režisér Štěpánek a ukázal se citlivým vykladačem a inscenátorem lyrického okouzlení. Sám vytváří postavu bohoslovce Petra přesně podle vnitřního rozměru Kvapilovy hry. Vedle něho krásné výkony přinášejí Ptáková a Smolík.

Ze severu přijal vliv František Langer v »Milionech«. Ibsen na příklad nestojí daleko od motivace, charakterisace a soustředěnosti »Milionů«. Langer v dramaticky vypjaté snaze nebál se ani chladné konstrukce a z ní plynoucí schematičnosti. Původní inspirace z metafysičnosti námětu omezila se jenom na zachycení pozadí, rozlomila hlavní postavu hry na princip neosobní síly peněz a na osobní zpodobení služebníka této neznámé síly. Technika soustředěnosti provedena jest u Langra s důsledností až krutou, takže básník dostává se k slovu až v posledním okamžiku, kdy bankéře opíjí zvonovým zvukem »milionů«. Pro Langra dramatika jsou »Miliony« příznačným východiskem, které má svou skutečnou cenu při všech kazech na dramatické absolutní životnosti. Režie Borova ve zdoluhavém tempu snížila působivé možnosti hry. Wenig postavil pro náladu temných sil scénu výraznou a hodnotnou. Herecky vynikli Štěpánek, Zakopal, Kovářík, Smolík a Hlavatý.

Dr. Jan Sajíc.

Klasikové a Dumas père.

Shakespearovo »Jak se vám to líbí« znovu nastudoval Hilar. Proti premiéře před třemi roky znamenitý pokles. Kostymově, výpravou a celkovým tónem hereckým zmizela krásná místa prvního Hilarova rozvrhu. Básnická polyfonie díla převedena na jediný únavný element komický. Nebylo vlastně velkého výkonu.

Euripidovská Racinova »Faidra«, jedněmi odmítaná jako věc zhola neživá v dnešní době, druhými hájená pro svou hodnotu klasickou, má jistě velký význam v dějinách evropského dramatu. A nejen to, v řádu mravním dá se v ní nalézt mnoho životného právě pro dnešní dobu. Francouzské moderní

divadlo aspoň nepohrdá mravními hodnotami svých klasiků (viz Rolland), ovšem francouzské divadlo, nikoli divadelní boulevard. Racine fabulačně staví na Euripidově „Hippolitovi“, avšak zlidštuje tragiku, stavě do ústředí choré lidské srdce jakožto dramatický prvek, kdežto Euripides pracuje v první řadě s nadosobním principem determinace z vůle bohyně Afrodity, uražené chladem jinou osobou k lásce. U Racina jest euripidovská ananké pouhým předznamenáním, kdežto lidské nitro samo se tragicky sváří se svými hříchy a slabostmi. Jeden velký motiv žene tragedii; ostatní motivy jsou tu jen pro podchycení hlavní linie, která vymycuje z díla veškerou polyfonii. Průhlednost a soustředěnost při dokonalém souladu díky a dramatického významu jsou vskutku klasickým výtvozem francouzského mistra. České provedení v režii Dostalové a výpravě Hofmanové náleží k největším kladům sezony vnitřní výstavbou. Veliké herecké výkony umělkyně Dostalové a Hübnerové doplněny krásnými výkony Karenčvým, Vydrovým a Vojtovým.

Romantika Alexandra Dumasa otce, počítající s efektem ve slavném pro svou dobu „Keanovi“, byla poněkud bearbeitet od Kasimira Edschmida. Není to dílo, pod které může se Edschmid podepsati jako autor. Je to prostě starý Dumas, převedený do úsečnější řeči, doplněný několika přídávky, jež ostatně trochu matou romantickou jasnost dějovou, ale jinak není třeba hledati v přepracování Edschmidově nové nějaké síly a zvláštnosti. Celkem vzato, těžko se rozhodnutí, zda bychom raději viděli skutečného „Keana“ Dumasova (když už, tak už), nebo zda bychom ho raději vůbec neviděli. V dnešní programové době není vyloučeno, že v Edschmidovu zpracování najdou zasvěcení leccos cenného nebo i výsostného. Já se přiznávám ve vši skromnosti, že takový dar jasného vidění mi není dán. Kromě expressionistické záliby v siláctví a v užití výrazových hrubostí, jež ovšem patří k vnější výbavě, nemohu najíti onoho zvnitřnění, o jakém se snívá při všech nových programech. Režie Milana Svobody jako hosta udělala jistě všechno, k čemu jest schopna. Nepůvodní výprava Gottliebova přiléhala k nepůvodnímu „Keanovi“ pokud lze slabě. Herecky vyšinul se Deyl v hlavní scéně titulní role. Výkony umělců Naskové, Kohouta, Steimara a Viesnera stojí za dobré zaznamenání.

Dr. Jan Sajíc.

Hamlet ve smokingu.

Jde o německé pražské provedení Shakespeareova „Hamleta, prince dánského“. Originál nápadu dlužno platiti anglickými librami, neboť domnělá událost zmodernisovaného Hamleta přichází do Prahy přes Vídeň, kam se dostala z Birminghamu. Anglický režisér Ayliff usmyslil si ukázati světoznámé dílo Shakespeareovo v moderním

kabátě a s moderními rekvizitami. Není pochybnosti, že v repertoiru klasickém jest to pokus zajímavý, že způsobil dosti hluku a že za podívanou stojí. Plus jest sice jediné, avšak velmi poučné: Shakespeare jest tak ohromný duch, že ho nic již nezabije. Naopak vidíme, jak plochá jsou z valné většiny moderní díla, psaná přímo pro smoking a frak. Zásadní tento poznatek obsahuje v jádru negativní kritiku inscenace Ayliff-Lieblovy. Pro náš přehled dlužno pouze naznačiti několik základních myšlenek. Ayliff a po něm Liebl vlastně jen převlékají postavy Shakespeareovy zcela vnějšně, ponechávajíce organism jejich nezměnný. To jest konečně jaksi nutné. Horší jest, že zůstává celé prostředí se všemi zvláštnostmi beze změny. Text Shakespeareův mluví se nezkrácený a neupravený vzhledem k zamýšlené modernistické interpretaci, čímž stáváme se přechoťo svědky některých podivností skoro ironicky šlehnutých. Předpoklady vnitřního dramatu stojí stále nad moderní experimentací, která nota bene nemůže se odpoutati ve scéně a náznaku od historisující realističnosti. Režiséři utkvěli na povrchu, nedomyšlili svůj pokus. Přísná kázeň smělého podniky byla by si vyžádala základního řešení imaginárního, ze kterého by se byly důsledky vyvozovaly skoro samočinně pro zpodobení jednotlivých scén a útvarů. Nebyl by to ovšem Shakespeare sám, u něhož stačí řešení daného materiálu básnického, ale byl by to Shakespeare aspoň částečně přijatelný. A jistě byly při pomyslném pojetí režijním možnosti daleko větší než při pouhé novotářské hračce, jež zavedla do celého provedení nešťastnou rozpolcenost vnitřního bohatství a vnější smokingové všednosti. Konec konců: zamítá-li tato moderna důležitost kostymu pro díla Shakespeareova, proč sama tolik zdůrazňuje kostym? Každá scéna Ayliffovy práce poskytuje tolik možností k námitkám a negacím, že jest lehce pochopitelný dojem, že takto nemůžeme Shakespeara „přibližovati“ dnešní době.

Dr. Jan Sajíc.

Průvodce literaturou.

Sborník kruhu Jablonský. 1921 až 1926 Redigovali Jan Sajíc, František Smažík, Karel Tríska. S grafickou úpravou. Praha 1926. Nakladatel kruh „Jablonský“. Stran 17.

Max Grube, Geschichte der Meininger. Se 131 kresbami vévody Jiřího a 21 podobiznou. Stuttgart 1926, Deutsche Verlagsanstalt. Stran textu 131, tabulí 55. Cena 10 Mk.

Werner Weisbach, Eine Shakespeare-Reform aus dem Geiste des Barocks. Studie. „Die Literatur“ 27, 1924, 13 nn.

Hans Joachim Flechtner, Buchdrama und Bühnenschauenspiel. Ein Beitrag zur Psychologie des ästhetischen Genusses. „Die Literatur“ 28, 1926, 457 nn.

HLÍDKA HUDEBNÍ.

Z hudebního života.

Po vnější stránce hudební Praha roste rok od roku. Nejsou to jen pravidelné koncerty hudebních institucí, které zaplňují program, ale řada virtuosů slavných i méně slavných vystřídá se v pestřím pořadu, aniž by většinou přinesli podstatné obohacení hudební kultury. Překotné tempo koncertů nutí referenta, aby vybíral z dlouhé řady zjevy skutečně hodnotné a umělecky cenné. O pozornost obecnostva ucházejí se v značném počtu diletantů, kteří nedozráli k veřejnému vystoupení a, dobromyslná kritika nemívá vždy odvahu odmítnouti výkon podobného druhu nebo přejíti je milosrdným a přece výmluvným mlčením. Tak se stává, že ocitají se vedle sebe v stejné rovině plevy i zrna bez rozlišení. V přehledu, jaký požaduje revuální tisk, lze použití měřítko přísnějšího a vyzdvihnouti jen zjevy důležitější. — Česká Filharmonie odsunula druhou řadu abonentních koncertů až na únor a přinesla v lednu jen dvě významnější události, jako bylo dvojí pohostinské dirigování Fritz Busche, chefa opery v Drážďanech a dva koncerty ruské hudby současné pod taktovkou prof. Saradževa z Moskvy. Z programu těchto koncertů dlužno vyzdvihnouti symfonie Mjaskovského, i když »revoluční« nepřinesly nic a jejich účín byl zeslaben nevýraznou osobností dirigentovou. Tím příjemněji působil výkon Buschův, jenž dokázal vynikající umění vzácného hosta, ať jednalo se o symfonickou tvorbu Straussovou nebo Schumanovu.

Abonentní koncerty poskytly příležitost za nepřítomnosti Talichovy k pohostinskému dirigování Ot. Ostrčila, Fr. Neumanna, J. Krupky, J. Vogla a K. B. Jiráka. Významu poněkud obecnějšího nabyly koncerty řízené Ostrčilem a Jirákem. První dirigoval znamenitě Mahlerovu první symfonii a svou Suitu, plod šťastné inspirace a zralé mužnosti. Jirák dirigoval Mahlerovu čtvrtou symfonii a cyklus svých písní »Probuzení« vedle Fibichovy »Bouře« a Honeggerova »Pacifiku« cyklus »Probuzení« — o němž níže — získal orchestrálním doprovodem a pí. Fleischerová krásným výkonem vokálním značně přispěla k úspěchu.

Zásluhou B. Molinariho zažili jsme provedení dvou velikých děl hudební literatury. První bylo geniální Berliozovo Rekvie, kde italský host rozvinul barevnou paletu s elánem, pro nějž těžko získati analogie. Druhým dílem byla Dvořáková skladba »Stabat Mater«, již nelze upříti účinnosti, třebaž známe stilové nedostatky a leckde cítíme neporozumění latinskému textu. Dva večery Molinari přednášel o poměru dirigenta k dílu hudebnímu a dirigoval vybrané ukázky z cizí i naší hudby. Orchester konservatoře byl mu tu oddaným tělesem a jeho výkon byl nadprůměrný.

Z ostatních institucí třeba se zmíniti o koncertech Spolku pro pěstování písně a Spolku pro moderní hudbu. Písňový spolek uspořádal večer moderny, kde byly provedeny písně Pizzetihy, Milhauda, Hindemitha, K. B. Jiráka. Cyklus Hindemithův »Die junge Magd« na slova Traklova byl komponován s doprovodem smyčcového kvarteta, klarinetu a flétny. K textu nepřistupuje se starou ilustrační methodou, ale hledá se priměrní výraz hudební pro zachycení duševních stavů. Hindemithova vášnivá bezprostřednost nalezla řeč, jejíž tragičností ubráníte se těžko. Milhaudovy »Ponemes juifes« jsou lyrikou vzácného ražení, ostrých obrysů a melodického proudu. Jirákův cyklus »Duha« počítám mezi nejlepší díla skladatelova, kde tvůrčí osobnost komponistova projevila se velmi šťastně a působivě. Výkon pí. Pečírkové-Nykysové dosáhl zde svého vrcholu a znamenal skutečný úspěch, ke kterému blahopřejeme.

Moderní spolek provedl Zikovým kvartetem dvě díla významná a pozoruhodná. Ostrčilova Sonata pro violu, housle a klavír ukázala mistrovství autorovo v komorní hudbě. Tu promluvila tvůrčí osobnost vyhraněného charakteru. Stejný zájem náležel Schönbergovu kvartetu op. 10. Ke čtyřem nástrojům přidružuje se lidský hlas, aby zapěl dvě písně na slova znamenitého lyrika Stefana Georga. Tento kvartet patří k nejkrásnějším pokladům Schönbergovy tvorby. Duchovní elán nese celé dílo metafysického posvěcení. Reprodukce Zikovým kvartetem i paní

Fleischerovou, naší nejlepší koncertní zpěvačkou, byla dokonalá a vystihla jemnosti díla.

Národní divadlo provedlo dvě díla sice známá ale v novém rouše a novém nastudování. Janáčková »Její pastorkyně« je dílo prudkých a nelomených barev, kde primitivní vášně schvacuje lidi. V odstupu od válečných let, kdy byla založena popularita opery, cítíme jasně, jak naturism Janáčkův poněkud selhává při složitějších problémech psychologických a dramatických. Metafysická katharse je provedena jen částečně a figury jen improvisovány, aby osudová tragika zaplnila zcela duši posluchačovu. Toužíme po rovnováze mravních sil, a co jiného je účelem umění, které má se povznést nad otisk skutečnosti?

Druhým činem Ostrčilovým bylo nastudování Wagnerových »Mistrů pěvců norimberských.«. Překrásné lidské vyznání zralého mistra evokovalo drobný svět Norimberka XVI. věku s Hans Sachsem v čele. Pathos stýká se tu zcela blízko s humorem, ať drastickým, ať povzneseným na stupeň úsměvu Shakespearova Prospera. Víme dobře, že dnešní náš ensemble nemá všude sil, které by umožnily vzorné provedení po všech stránkách. Nejedná se tu jen o vokální schopnosti, ale také o míru inteligence, která dovede pochopit úmysl básníka a vytvoří figuru k podobnosti jeho snu. Po této stránce bylo představení nerovnoměrné. Vedle krásných výkonů (Beckmesser, Pogner, Eva, David) slyšeli jsme také prostřední, jimž nebylo dáno vystoupit z daných mezí. Celková úroveň ovšem i tak vydávala svědectví o pokroku naší opery od převratu a ukázala, jak metodicky vychovává Ostrčil, aby naše opera dorůstala světové úrovně.

Dr. Josef Dostál.

Hniličkovy profily české hudby.

Hniličkovy »Profily české hudby z první polovice 19. století« (Praha, Borový) chtějí vzkřísiti zapadlý svět hudebního světa v Čechách z první půlky XX. století. Jména jako Dušek, Kuchař, J. J. Ryba, Weber, Held, Vitásek, V. J. Tomášek, Jelen, Škroup atd. mají svůj význam a bylo by dobře, kdyby jednou odborný historik zpracoval monograficky celou dobu, a konečně kriticky zhodnotil jednotlivé komponisty. Teprve potom budeme moci odvážit se celkových soudů. Kniha Hniličkova nepodává základnu pro takové studium. Autor spokojil se opakováním známého faktového materiálu, takže nelze mluvit o novém rozmnožení látkovém. Je patrná láska Hniličkova k zapadlým postavám a proto tím více litujeme, že nepokusil se aspoň o vypsání životních příběhů a sestavení seznamu skladeb. Tím by byl získán spolehlivý podklad pro odborné badání, které by stanovilo hodnotu české hudby před Smetanou. Myslím, že by to bylo vděčné thema, jehož zpracování by přineslo zisk českým dějinám kulturním.

Dr. Josef Dostál.

Průvodce literaturou.

Vladimír Helfert, Hudební barok na českých zámcích. Jaroměřice za hraběte Jana Adama z Questenberku († 1752). Praha 1916. Nakladem České Akademie. »Rozpravy České Akademie«, svazek 55. Stran XXIV. a 387. S 11 obrázky.

Vladimír Helfert, Hudba na Jaroměřickém zámku. František Míča (1696 až 1745). Praha 1924. Nakladem České Akademie. »Rozpravy České Akademie«, svazek 69. Stran IV a 381. S textovými a notovými přílohami. Cena 75 Kč.

Abbé Lacurio, Život Beethovenův, jak jej sám napsal svými díly. Z francouzštiny přeložil Otto Albert Tichý. Kresbami a leptem vyzdobil Stanislav Kulháněk. Praha 1925. Nakladatel Jan Beránek. Edice Amethyst, svazek 5. Stran 77. Cena neudána.

Ludwig Wilsz, Zur Geschichte der Musik an den oberschwäbischen Klöstern im 18. Jahrhundert. Stuttgart 1925. Nakladatel C. L. Schultheisz.

Vladimír Helfert, První české opery. Stať. Národní Politika 44, 1926, 47. (O hudební kultuře questenberkské v Jaroměřicích.)

Fritz Jöde, Die Kunst Bachs. Dargestellt an seinen Inventionen. Svazek první. Organika. S četnými notovými příklady. Wolfenbüttel 1926. Nakladatel Jiri Kallmeyer. Stran 224. Cena Mk 6.50.

HLÍDKA NÁBOŽENSKÁ.

Pravoslavný koncil na Athose.

Pravoslavná církev svolává svůj koncil na boru Athos, aby se poradila o otázkách, jež vyvstaly pro pravoslavné církve po ruské revoluci a po světové válce vůbec. Jsou to problémy rázu věroučného i organizačního. Jak úzce se tu komplikují otázky dogmatické s politickými, nasvědčuje, že plenum synodu pravoslavné církve, jenž je v čele reformního hnutí v církvi, se zásadně usneslo účastnit se ekumenického koncilu církevního, svolaného na horu Athos. K tomuto koncilu pošle svého zástupce i Svatý Otec Pius XI. I anglikánský arcibiskup canterburský se koncilu účastní. Svatý Synod však prohlašuje, že jeho účast závisí na tom, zda obdrží od ekumenického patriarchy příznivou odpověď na svůj dopis, týkající se nepřipustnosti útoků proti sovětské vládě na koncilu, a bude-li respektováno přání sovětské vlády, aby nebylo uznáno hlasovací právo pravoslavných biskupů, kteří jsou příslušníky emigrace a staví se nepřátelsky k sovětskému režimu. Svatý Synod zvolil si již delegaci, v jejímž čele stojí vůdce reformního hnutí Alexandr Vodonskij. Členy delegace budou dále dva metropolité, tři biskupové a dva bohoslovci.

Jest vidět, že již nyní se jeví reflexy sporů v pravoslavné církvi, o nichž napsal v poslední době výborný informativní spis jesuita P. D' Herbigny. Lze zaznamenati, mehlé k vyslovenému sektářství v dnešním pravoslaví, celkem trojí orientaci: Staré pravoslaví konservativní, pravoslaví »Živé církve«, jež je exponentem bolševického režimu, a konečně směr, jenž sice zavrhuje protestantskou orientaci »Živé církve«, nepochybuje o dogmatech pravoslavných, ale uznává legálnost sovětského režimu. Tyto rozličné směry v pravoslaví ovšem mají také vliv na názory o sjednocení církví. Jak známo mají svoje sjednocovací snahy s pravoslavnými i protestanté, a zejména Anglikáni, kteří podle názoru katolického jsou také v podstatě protestanty, ale kteří samy sebe za protestanty nepovažují, alespoň potud, pokud jde o t. zv. Vysokou Církev, High Church. církev státní. Unionistické snahy anglikánské církve

mesou se jednak ke sjednocení uvnitř vlastní církve (Sjednocení domácí, Home Reunion), jednak však také ke sjednocení s pravoslavnými, zejména s oněmi pravoslavnými, kteří jsou blízcí anglikánské teologii, což platí zejména o pravoslavné církvi srbské, jejíž někteří vynikající zástupci studovali a studují v Oxfordu a jinde. Anglikánská církev koná občas Lambethské konference, směřující k sjednocení církví, ježto se nevzdala nároku, aby pomocí britského imperia vytvořila světovou církev. Zejména chce dáti Svazu národů nábožensky ideovou nadstavbu. Tím by byla vysvětlena účast anglikánského arcibiskupa canterburského. Většina pravoslavných však nechce s anglikanismem mítí nic společného. Zejména jest známo v této věci odmítavé stanovisko zemřelého patriarchy Tichona. Tato část pravoslavných neuznává, podobně jako církev katolická, apoštolské posloupnosti Anglikánů, ale uznává ji u katolíků. Jak známo, jest společné učení o apoštolské posloupnosti nejlepším podkladem pro sjednocení církví. Athoský koncil pravoslavné církve, který ovšem my se svého stanoviska nemůžeme nikterak zváti ekumenickým, bude tedy státi před dvěma problémy: Jednak před problémem domácího, vnitřního sjednocení uvnitř pravoslaví, jehož počáteční obtíže se projevují již nyní, za druhé však před problémem sjednocení církví, neboť ani pravoslavní samozřejmě nepřestali věřiti, že Božský Spasitel chtěl založiti jenom jednu církev. Zpráva, jež praví, že Svatý Otec vyše svého zástupce na tento koncil, není dosti jasná. Domníváme se, že půjde spíše o zastoupení zpravodajské a studijní, než o zastoupení s nějakým přímým mandátem. Na štokholmský koncil protestantský Svatý Otec zástupce poslati nemohl. Odporovalo by to učení o živém magisteriu katolické církve. U pravoslavných je situace potud jiná, protože tu nejde o hereziku, nýbrž toliko o schismatiku, ježto věroučný podklad i základy církevní organizace jsou v podstatě tytéž. Nezapomínejme na jednu důležitou okolnost: Nynější Svatý Otec má v úmyslu svolati v roce 1929 ekumenický koncil, který by byl pokračováním koncilu vatikánského.

I na koncil vatikánský byli pozváni pravoslavní, ale nedostavili se. Dnes je situace potud jiná, že lze počítati snad s účastí alespoň jisté části pravoslavné emigrace, jež ztrativši svoji caesaropapistic-kou hlavu, pocítuje nutnost sjednocení daleko živěji, než dříve. Porady na Athose mohou vésti k tomu, že bude zaujato stanovisko i k těmto otázkám. Přes to tedy, že svolání pravoslavného koncilu na Athose začíná auspiciemi v podstatě nepříznivými, lze říci, že není nikterak v zájmu katolíků, aby se jednání nedařilo. Vše, co směřuje k církevní jednotě, k obecnosti, k ekumenitě, ke katholicitě, jest v našem zájmu. Myslím, že katolíci mohou doprovázeti podnik pravoslavných církví modlitbami a přáním všeho zdaru. Zdaru v tom smyslu, aby koncil způsobil vnitřní konsolidaci pravoslaví na věroučném podkladě společném s katolíky, jež by vedla pak k dalšímu sjednocení, ke sjednocení mezi Východem a Západem.

Dr. Alfred Fuchs.

Chicagský eucharistický sjezd

ukazuje to, co bylo zřejmě již delší dobu, že druhá polokoule se stále více uplatňuje na poli církevním. Chicagský sjezd imponuje mezi jiným také svou technickou přípravou, svými rozměry. V tom jest vpravdě americký. Vidíme to, jakým způsobem jest možno postavit i nejsložitější techniku do služeb myšlenky náboženské. Bude-li toto stanovisko správně uplatněno, pak také nebude obavy, že naše kultura se promění v pouhou technickou civilizaci. Proti technice a jejímu pokroku, pokud jest ve službách ducha, se církev nikdy nestavěla.

Dr. A. F.

Laicism a laický apoštolát.

Orgán křesťansko-demokratické skupiny Paříži „Le petit Democrate“ napsal nedávno, že jest nutno dobře rozeznávat mezi laicismem a laickým apoštolátem. Laicism jest církví zavržený blud o autonomii lidského rozumu, o státní všemohoucnosti a jiných podobných thesích. Laického apoštolátu používala však církev vždycky, a bude ho používat i v dnešní době stále více, zvláště na poli charity a sociální péče. Neméně se bude jistě uplatňovati laický živel v politice.

Dr. Alfred Fuchs.

Český „náboženský objektivism“.

Nedávno vyšla kniha profesora Vorovky „Polemos“, kdež zachytil svoje polemiky hlavně s universitními positivisty. Jeho kniha obsahuje i leckteré jiné zajímavé momenty. Vorovka mluví o českém „náboženském objektivismu“. Míni tím sklón posuzovat náboženství podle jeho objektivních účinků sociálních, neustálou kontrolu bližního, jakoby nikdo nepo-

treboval Boha pro sebe, pro svoje vlastní krise a žaly, nýbrž pro lid, pro společnost, pro někoho jiného. Jest zajímavý, že tomuto objektivismu propadá nejvíce český protestantismus, ačkoli právě u něho by se čekalo vyvrcholení náboženského subjektivismu. Proto je u nás také naprostý nedostatek smyslu pro vnitřní život duchovní, tedy pro opravdové náboženství, což vytýkal české inteligenci i prof. Hromádka.

Dr. Alfred Fuchs.

Sjednocovací snahy u protestantů.

Nedávno konal se ve Frankfurtě sjezd protestantského církevního „Freundschaftsbundu der Kirchen“, který sleduje sjednocení uvnitř protestantismu, nikoli však na podkladě věroučném a liturgickém, nýbrž na základě praktické, koaliční spolupráce jednotlivých církví. V tomto duchu byl veden také sjezd štokholmský. Příští podobný sjezd koná se v Lausanne. Na frankfurtském sjezdu bylo zdůrazněno poslání křesťanství pro mír mezi státy a mezi třídami společenskými. Jest zajímavý, že bylo mluveno o katholicismu velmi tolerantně a uznale.

Dr. A. F.

Český a německý kněžský dorost.

Německé listy zaznamenávají se zadostiučiněním, že ubývá českého kněžského dorostu. Dříve bylo nutno obsazovat německá místa českými kněžími, čímž často získal český živel. Němci se těší, že tomu bude nyní obráceně. Poukazují na to, že naděje inteligence německé dosíci míst ve státní službě se značně zmenšily a proto — nehledě k důvodům ideovým — i se stanoviska hospodářského doporučejí svému dorostu hojně studium theologické, ba žádají dokonce soustředění theologického studia při německé bohoslovecké fakultě v Praze.

Dr. A. F.

Dnešní myšlenková krise,

o které se v poslední době rozpředla v tisku debata, spočívá hlavně v obecné skepsi, jež pocítuje svou vlastní rozvrácenost filosofickou a společenskou. Mluví se obecně o potřebě objektivních hodnot a odtud adventní náboženská touha dnešní doby. To uznávají i odpůrci. Záleží toliko na tom, kdo tuto touhu může vyplniti. Pro katolíky nastává tu zvýšená povinnost apoštolátu.

Dr. A. F.

Středověk.

V revui „Tvorba“ zabýval se nedávno F. X. Šalda nápadným zjevem, že kulturní lidé, zvláště ve Francii, počínají znovu velmi vysoko oceňovati středověk. Tentokrát však neběží o dekadentní návrat do minulosti, o převlékání se do historických kostýmů, nýbrž o něco jiného: Středověk vytvořil kulturní syntesu mezi antikou a barbarstvím. Naše doba má problémy podobné. Dále pak se přežil v literatuře subjektivism a věčné psychologisování. Šalda přirovnává tyto kulturní snahy k jednání formana, který zabředl se svým vozem a couvá, aby hledal pevnou půdu a mohl pak tím jistěji vyjeti.

Dr. Alfred Fuchs.

Dnešní myšlenkové problémy.

Hrabě Kayserling vydal nedávno knihu o dnešních myšlenkových problémech. Rozděluje dnešní duševní zjevy ve tři typy: Šofér, romantik, apoštol. Šofér: člověk chápající snadno technické otázky naší doby, bez skrupulí, bez vnitřních problémů, všude pronikající. Tento typ šoféra je typem největší části dnešních mladých lidí. Lidé jiného typu jsou odpuzováni touto mělkostí a hledí romanticky do minulosti. Ale oni nás nezachrání. Je třeba objevit hlubší smysl v technice, její vyšší poslání, postavit techniku do služeb ideje, ukázat ducha, jenž se skrývá na dně všech problémů. K tomu je třeba ovšem především rozumět své době. Jedině kdo bude mít tuto vlastnost, bude dobrým apoštolem.

Dr. Alfred Fuchs.

Řetěz štěstí.

V poslední době rozmohl se zlovyk t. zv. řetězových dopisů. Kdo dopis, obsahující jakousi magickou formuli, devětkrát opiše, bude mít po devět dní štěstí, jest však povinen svoje opisy rozeslati svým známým. Kdo řetěz poruší, toho potká neštěstí. Jde zřejmě o hrubou pověru, jež vyplývá z touhy po romantismu, které nezůstal ušetřen ani člověk dnešní kommercialisované a technicky orientované doby. Katolíci vědí o jiném řetězu, jenž obepíná nejenom zeměkouli, nýbrž i záhrobí: jest řetěz modlitby, je to obcování svatých, jež jest nejdokonalejším vyjádřením myšlenky o pospolitosti všeho lidstva, jež jest daleko hlubší, než aby mohlo být vystiženo hračkami a pověrami tak dětskými, jako jest řetěz štěstí.

Dr. A. F.

Problém autority

stává se stále naléhavějším. Ti, kdož se domnívali, že s nastavší demokracií zmizí problém autority ze světa, velmi se zmýlili. Nyní teprve, když staré politické autority zmizely, ukazuje se potřeba problémem autority se znovu důkladně zabývat a hledati sjednocující její účinky. Že mezinárodní význam papežství po válce vzrostl, lze do jisté míry přičítati této okolnosti.

Dr. Alfred Fuchs.

Amerika a kulturní boj.

Americké listy poukazují na to, že v Americe se schyluje ke kulturnímu boji: Protestantismus dovede být v některých státech velmi nesnášlivým. Podrážděnost vyplývá hlavně z toho, že Amerika dobře pocituje, že pouhou civilisací nelze žít. Proto se vzdává nenávisť vůči cizině, xenofobie. Amerika neprožila evropského středověku a boje o problémy čistě duševní a věnovala se výhradně pokroku technickému. Zdá se však, že nebude se moci přenésti beztravně ani přes tyto problémy, a že to, co neměla v minulosti, čeká na ni v budoucnosti.

Dr. A. F.

Osnova trestního zákoníka

stala se předmětem diskuse i se stanoviska náboženského, protože některé paragr. připouštějí za určitých okolností abortus a euthanasii.

Je to jeden z typických případů, kdy zásadně se rozchází ethika křesťanská s etikou humanitní. Tak často bývá křesťanství označováno jako náboženství životu nepřátelské a zatím má k životu postoj daleko kladnější, než ethika, určená pouze pro tuto zemi: víme sice, že život jest slzavým údolím, ale křesťanství, jež učinilo středem svého světového názoru kříž, káže snášeti břemena života proto, že život jest vyšším Božím úkolem.

Dr. Alfred Fuchs.

Zprostředkovatel v anglické stávce.

Naše noviny si poměrně málo všimly zajímavé zprávy, že smír ve sporu stávkujících horníků anglických se ujednal na základě návrhů anglickánského arcibiskupa canterburského. Toto smířující poslání církve na poli sociálním je i pro nás velmi zajímavým úkazem, třeba nešlo o církevního hodnostáře katolického.

Dr. A. F.

Průvodce literaturou.

Antonín Podlaha, Libri erectionum archidisecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. Liber VI. Fasciculus 8. Praha 1926. Stránky 297 až 344. Cena 35 Kč. (Obsah vztahuje se k rokům 1401 až 1403.)

Josef Lepka, Svatý Alois a jeho životní program. Mládeži věnuje... Svatý Hostýn 1926. Nákladem „Hlasů Svatohostýnských“. Str. 72. Cena 3 Kč. (Tři obrázky v přílohách.)

Louis Beaupin, Na výboj! Z frančtiny podle 15. vydání přeložil a úvod napsal Antonín Melka. České Budějovice 1925. Nákladem vlastním. Stran 216. Cena Kč —.—. (Základy. Život duchovní. Apoštolát.)

Svatá Terezie Ježíšova, Kniha zpráv. Ze španělštiny přeložil Otto Albert Tichý. Upravil V. H. Brunner. Praha 1924. Vydalo „Družstvo Přátel Studia“. Stran 105. Strážova edice „Karmel“, svazek 1.

Na hlubinu. Časopis pro pěstování a prohloubení duchovního života. Vydávají profesori bohosl. učiliště řádu dominikánů v Olomouci. Vedoucí a odpovědný redaktor P. Silv. M. Braito O. P., Olomouc, dominikánský klášter. Majitel a nakladatel Řád dominikánů v ČSR. Časopis vychází šestkrát do roka. Roční předplatné 20 Kč, s přílohou pro kněze 22 Kč. Administrace jest v Olomouci, dominikánský klášter. Ročníku prvního vyšla dosud dvě čísla (březen, květen 1926).

Zasvěcení. Měsíčník pro duchovní život a věstník rodin zasvěcených nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu. Vydává s povolením nejd. arcibisk. Ordinariátu v Praze Národní sekretariát díla Intronisace Srdce Ježíšova v rodinách křesťanských. Tiskne arcib. knihtiskárna v Praze 1040-I. Za redakci odpovídá Dr. Josef Čihák. Zasvěcení vychází 1. každého měsíce. Redakce, administrace a expedice jest v Praze-II., Trojická 20. Roční předplatné 10 Kč. Chudým rodinám ses levou nebo zdarma. — Ročníku pátého (1926) vyšlo dosud pět čísel.

HLÍDKA LITERÁRNÍ.

Narozeniny hanáckého obrázkáře.

Švábenický farář Jan Vyhlídal, dožívající se již 65. narozenin, patří k nečetným katolickým beletristům moravským, kteří se během dlouholeté tvorby dopracovali své určité, svérázné, odlišné formy slovesného umění, a jež lze proto označiti ostře raženým názvem. Vyhlídal je svůj především látkou, kterou umělecky zpracovává, náměty a motivy čerpanými z oblasti života slezského a hanáckého lidu českého, života, který sám žil a poznal dopodrobna studiem vědecky methodickým, stav se především učeným folkloristou. Vycházeje ze solidní základny lidovědné, zpracovával materiál svůj rok od roku osobitěji a dospěl posléze k onomu vrcholku tvoření, kde určitá látka vynucuje si i svou určitou formu, jedinečně ji odpovídající. Z Vyhlídalova stal se umělec, jehož nejdokonalejší výtvořiny nelze mazvati ani feuilletonem, povídkou či novelou, ani kresbou, črtou nebo arabeskou, pro něž existuje pouze jediné označení: o b r á z e k.

Obsáhlé literární dílo Vyhlídalovo nutno studovati v obou vytčených směrech. Látkově náleží vývoj jeho tvorby dvěma periodám, z nichž období slezské chronologicky lze označiti lety 1889 až 1898, období hanácké pak trvá od 1898 podnes. Vyhlídal byl literárně činným ovšem již v bohosloví, a v této jeho produkci zabíraly značnou část četné povídky, otiskované v letech 1884 až 1891 v brněnském »Hlase« a v »Mariánských Květech«. Přesto, že v nich se již objevovaly živly národopisné, byly to celkem výtvořiny konvenční. Vyhlídal nijak zvlášť necharakterisující. Po vysvěcení na kněžství dne 4. července 1886 v Olomouci, poslán byl na první štaci do Velké u Strážnice, kde se počal obíratí soustavně lidopisem a kam spadá jeho jednoleté období slovácké. Počal tu na vyzvání Vlasty Havelkové sbíratí výšivky a obeznámiv se s vyšíváním slováckým, napsal několik svých prvotin literárních, vesměs otištěných roku 1887. Odtud odešel přes dobroměřickou faru na Hané do Jaktáře u Opavy, a tady začala výše zmíněná perioda slezská. Vyhlídal stal se vlastně buditelem Slezska, neohlížeje se na politic-

kou hranici. Lidovědné studium slezské větve českého národa konal tak pilně, že svými statěmi plnil brzy nejen katolické listy »Náš Domov«, »Mír«, »Hlas« a »Vlast«, ale také Zibrtův »Český Lid« a »Věstník Matice Opavské«. Knižně projevíly se tyto snahy teprve později publikacemi »Slezská svatba« (1894), »Příhody z Vysoudilova« (1898), »Kresby ze Slezska« (1901), dvojdílným sborníkem »Naše Slezsko« (1901 a 1903), »Pod jařmem« (1905) a »Slezskou čítankou«. Zvláštní pozornost, již věnoval Moravcům v Pruském Slezsku, vynesla publikace »Čechové v Pruském Slezsku« (1900), »Pruský sněm a Moravci na Ratiborsku« (1910). Tyto knihy ovšem nepojaly celou slezskou žehn Vyhlídalovu, a kdo by se o ni zajímal podrobně, musí projíti i ročníky kalendáře »Moravana«, »Opavského Týdeníku«, »Těšínských Novin«, »Slezských Listů«, pražského »Čecha«, olomouckého »Našince«, vídeňského »Vaterlandu« a Vlčkovy »Osvěty«. O Moravcích je mnoho psáno v »Katolických Novinách« a v jejich kalendáři »Svatá Rodina«.

Po osmileté činnosti ve Slezsku poslán byl Vyhlídal 1898 za kaplana do Hulína a odtud se datuje perioda hanácká. Vyškolen jsa prací ve Slezsku, rozvinul nyní na Hané činnost všestrannou. Literární její památky jsou uloženy v »Našinci«, »Hlasu«, kroměřížském »Pozorovateli«, v »Hanáckém Kraji«, v prostějovském »Ječmínku« i »Evě«, v »Našem Domově«, v kalendářích Prombergrových a Matice Cyrillomethodějské. Čtenáři »Dne« mají příležitost čísti každý týden pěkný »obrázek« meúnavného spisovatele. Četné jsou již knižní publikace, v nichž Vyhlídal kreslí, maluje a tepe svoje Hanáky. Je to dvojdílné dílo »Z hanáckých dědin a měst« (1902 a 1903), »Rok na Hané« (1906), proslulé »Obrázky z mého hanáckého alba« (1908), sytými barvami kolorované »Malůvky z Hané« (1908), »Hanácké děti« (1909), hrst obrázků »Z hanáckého kraje« (1912), »Znáš ten kraj, kde hanácké palmy kvetou« (1914), výborné »Hanácké humoresky« (1922), a u Obziny vydané »Veselé obrázky z Hané« (1924).

Zatím, co dospíval v mistrovském znalectví lidopisné látky, Vyhlídal nelenil vzdělati se také esteticky. Vystříbil svůj

vkus nejen poznáním výtvarnických krás lidového umění stavitelského, plastického, malířského i výšivkového, ale velnul také do hlubin lidové tvorby hudební a básnické. Více než desetiletá kritická praxe ve Vychodilově »Hlídce literární« dala mu poznání tvůrčí techniku četných českých povídkářů, četba poetik naučila jej jemně rozlišovat literární genry a jazyk lidu obohacoval jeho řeč o jadrná úsloví, výrazy i slova kořenné vůně. Sbíraje »lidské dokumenty« staral se vždy o to, aby zpracováním neutrpěli jejich vědecká pravda a tak se vypracoval na mistra nenapodobitelných svojí tragikou i svým humorem o b r á z k ů slezských hanáckých, jejichž cena poroste v budoucnosti. Nechť jejich tvůrce ve zdraví a v dobré veselosti napíše jich v budoucích letech ještě několik svazků!

Vilém Bitnar.

Sloh je člověk.

Celní debata ukázala, jak žalostně rozeštván je český politický život. Způsob, jímž útočil český tisk na celní strany, odsoudilo samo »Národní Osвобоzení«, které poukázalo na to, že »České Slovo« na příklad psalo na každém řádku o černé národní zradě a vůbec byla obnovena terminologie mladočeských listů z let devadesátých. Právě bylo konstatováno, že kdyby někdo posuzoval naši politickou situaci podle způsobu psaní novin, musil by mysliti, že stojíme před občanskou válkou. Naši novináři by si již měli odvyknouti státi na stanovisku, že papír snese všechno.

Dr. Alfred Fuchs.

Tradice.

Revue »Nová Evropa« zabývala se nedávno otázkou české tradice, při čemž bylo poukazováno na minulost české literatury za Karla IV. U nás nedostatek tradice vede k tomu, že každá generace začíná vždy znovu, neznajíc minulosti. Český život čerpá namnoze z tradic cizích, protože nechce dostatečně znáti tradic domácích, jež stávají se toliko předmětem novinářské agitace. Dr. Alfred Fuchs.

Politika ducha.

V německé sociologické literatuře vyskytuje se v poslední době velmi často slovo »Geistespolitik« — »politika ducha«. Je tím míněn takový způsob filosofického myšlení, který je s to, aby dal směr budoucím dějinám, po případě budoucí politice. Konec konců jsou to vždy ideje, které rozhodují v dějinách, a jest proto velmi důležité, aby i aktivní politikové správně odhadovali směry této duchové politiky.

Dr. A. F.

Služba.

V nekrologu na universitního profesora Babáka, nedávno zemřevšího, napsal Arne Novák, že v jeho štítě by bylo státi heslo rytířského krále »Ich dien« — »Sloužím«, heslo, jemuž jsme dlouho nerozuměli, jež bylo neprávem vykládáno jako výraz servilismu. A přece život je založen službě. Vzpomínáme na krásnou studii Suarésovu o službě, v níž ukazuje, kterak celý středověký společenský řád byl založen na službě. Nebylo jiného vzestupu, nebylo jiné nobilisace, než nobilisace službou. Naproti tomu duch dnešní doby se proti službě vzpírá hlásaje místo pokorného »Ich dien« — »Non serviam!« I stavovská čest úřednictva a důstojnictva je založena na pojmu služby, bohužel však tento smysl pro stav vyplývající ze smyslu pro čest ze služby mizí postupnou proletarisací úřednictva.

Dr. A. F.

Sebevražednost.

V italské komoře konala se nedávno debata o zvýšeném počtu sebevražd. Bylo poukázáno na to, že jistý druh literatury sebevraždu přímo propaguje. Má býti nadále novinám zakázáno, aby přinášely obrázky sebevrahů a rozvlékaly jejich historie. Jest známo, že psaní o sebevraždách v novinách velmi působí na pud napodobovací, podobně jako i romantism spisovatelů, obklopujících sebevraždu poetickým nimbem. Z literární historie je známo, že po vyjití Goetheova »Werthera« počet sebevražd velmi stoupl. V Itálii uvažují o trestní sankci na pokus sebevraždy, o kterémžto prostředku se dá ovšem disputovat, ačkoli v některých státech jest již zaveden.

Dr. A. F.

Slova generace.

Známý hannoverský docent Theodor Lessing, o jehož veniam legendi se odehrává právě vášnivý boj, napsal nedávno do »Prager Tagblattu« zajímavou studii o tom, že duch doby pozná se nejlépe podle slov, kterých nejčastěji užívá literární inteligence. Předposlední generace před válkou užívala nejraději slov »praktický«, »reálně politický«, »realistický«, generace těsně před válkou užívala ráda slov »metafysický«, »romantický«, dnešní generace mluví ráda o »prožití«, »zažití« atd. Reálně politicky orientovaná generace připravovala válku, generace po ní byla dekadentní, ale její dekadence zahynula v zákopech a dnes jeví se touha po požitku, po konsumování darů života. Zdá se nám, že Lessingův postřeh dobře přispívá ku psychologii generací.

Dr. Alfred Fuchs.

Ideologická nervosa.

Těmito výstižnými slovy charakterisoval nedávno Peroutka v revui »Přítomnost« dnešní české pokrokářství. Nedovede u ničeho vytrvat, je protivně škorpivé, převážně negativní a proto nelze se divit, že nemá za sebou lidu.

Dr. A. F.

Nové knihy Durychovy.

Durychovo Plížení Německem je moderní cestopis. Kdo pak z vás už nebyl v Německu? Mohl by nám někdo napsat o něm něco nového a zajímavého? A přece byste se důkladně zmýlili. Vždyť i obyčejný smrtelník vidí na místech, nesčíslněkrát popsaných, vždy něco nového, což teprve básník! Toho důkazem byla Čapkova cesta do Itálie a Anglie, jež českou literaturu obohatila opravdu cenným dílem — Italskými listy a Anglickými listy. A k nim druží se právem podobný svérázný „cestopis“ Durychův o Německu. Země tato je skoro každému čtenáři známa, poznal i její obyvatelstvo. Proto bylo by prostému cestujícímu velice těžko napsat ještě něco zajímavého. Jinak ovšem básník rázu Durychova. Samo sebou se rozumí, že nám nebude popisovati místa a města svých cest. I v Německu zůstává plně svůj, podává nám skvělou báseň. S nádechem humoru seznamuje nás, jak se vypravil do Německa, proč k té cestě došlo. Nezasne nad technickou vyspělostí německou, klidně si vykračuje nekonečnými ulicemi berlínskými a ze všeho nejvíce ho uspokojuje, že se nemusí nikoho na nic ptát, vše je všude zřetelně označeno, může se tím více oddávat hlubokému pozorování, uvažování a srovnávání. Dovede vám sugestivně namluvit, jak mnohdy české nebo slovanské stopy jeví se oku cestovateli. Ale moderní Kollár nepláče tu, naopak teplým scucitem vniká do ducha Německa, je zřejmě mnohem hlubší nežli na př. Čapek. A nerozsmutní ho ani močálovitá rovina německá s větrnými mlýny. I tam nachází své osobní požitky, i tam je duše potěšena. Což teprve, když vás zavede k moři, do Štralsundu, Lipska, Drážďan, do magdeburského dómu. Jste na konec s básníkem přesvědčeni, že se na takové dojmy nesmí zapomenout, že i vy prožíváte s autorem „úzkost z dálky, času a moci“, že mu i uvěříte a hluboce se zamyslíte nad jeho závěrečnými slovy: „Německo bylo jako pohádka. Ale pohádka není jen snění, mír a pohoda. Pohádka je krásná, ale nepohodlná a krutá.“

Bylo by vskutku velkou chybou, kdyby si naši čtenáři tuto Durychovu pohádku o Německu nepřčetli, žádná knihovna nesmí být bez ní. A nakladateli knihy, Kuncířovi, přejeme, aby brzy mohl vydati nové a nové vydání této krásné knihy.

Durychova **Kouzelná lampa** je soubor dvacetí povídek. Známý kritik „Národních Listů“ při chvále „Sedmikrásky“ projevil obavu o Durycha, aby snad básník nešel stále stejnou cestou a nelíčil jen krásy v chudobném prostředí, že by umělecky klesal. A tu máme hned dvě nové knihy a obě jsou tak rozdílné od „Sedmikrásky“, třebas mají všechny charakteristické známkv durychovského umění. Po „Plížení Německem“ můžete být ujištěni, že básník najde krásu všude, ať jest námět jakýkoliv, zůstává vždy originelním. Začne u takové docela obyčejné lampy a už je z toho lampa kouzelná, která vám vlastně dopřává nahlédnout do básníkovy nitra, do jeho duševní dílny, jest vysvětlením, jak se dívá na

věci kolem sebe a proč se právě tak dívá, ukazuje vám, že vše to pro něho jest jen symbolem vyššího života; kdo chce porozumět Durychově knize a celé jeho tvorbě, musí vzít do rukou tuto povídku a má klíč i k povídkám ostatním. Proto by právem měla být na kraji knihy, aby i čtenáři, který po prvé sahá po Durychovi, byla spolehlivým vodítkem. A povídka se končí slovy: A takji (rozuměj kouzelnou lampu) vleku s sebou dále jako svůj osud. Tou lampou je básníkovy vnímavá duše, která se dovede oduševněně dívat na vše, jinak, nežli obyčejní smrtelníci, zároveň nám prozrazuje, že si tak povede i v budouznu. Ještě více vám objasňuje hned další povídka „Objev šarlatánův“: „Nebýval jsem vždy tulákem bez ctižádostivosti a nesnesitelně lhostejným pozorovatelem všech věcí na světě.“ Dovidáte se, co chtěl, jak byl přijat a končí slovy: „Chodím a žebrám z nudy.“ Leckde tu prokukuje jemný humor a trpká ironie. A jsou to vůbec povídky s napínavým dějem? Mýlili byste se, jde tu vlastně o reflexivní básně v próse. Vychází vždy od bohaté reality jsa výborným pozorovatelem, ale nezůstává impresionisticky jen na povrchu věcí, proniká do jejich smyslu a jako mistr slova převede vás okouzlujícím způsobem docela nepozorovaně od reality v absolutno, rázem se octnete ve světě duševním. I když zůstane čtenář pouze na povrchu, je potěšen mistrným líčením přírody (Slepýš), vystoupí tu před vás jaro (Májová noc), léto (Žeň), podzim (Prašivý ves), zima (Svatý Mikuláš). „Tesknota“ je věnována věčné, nepomíjející lásce. Znameníť je nápad, jak máte chápat pravého ducha slavnostních průvodů — Baba triumfální — opravdu originelní povídka závěrečná. Bouře v přírodě a bleskové trvání rozbouřených citů výstižně je zachyceno v paralele „Balada“.

Celkem je viděti, že „Kouzelná lampa“ se všemi ostatními povídkami připomíná jeho dřívější knihu „Obrazy“, ale je mnohem srozumitelnější. Ovšem moderní povídky nerozvádějí děje do podrobnosti, jako moderní obrazy podávají vše ve zkratkách, na př. obzvláště krásné „Okno v hotelu“ je písní o dívčí kráse, dívka se objeví u okna, za ní mladý muž, to už si sami doplníte ostatek. Proti dřívějšíku básník nezůstává pasivním, přímo volá po zachráně, když tuto krásnou báseň o hotelu zakončuje myšlenkou na chrám, z něhož zaznívá modlitba „za obrácení hříšníků“. Pomýšlí na spásu těch mladých lidí, strachuje se o jejich duši. Stejně tak s čistým, hlubokým scucitem pokleká před „Tanečnicí“. Netřeba uváděti, že mluva Durychova oplývá pěknými svéráznými obraty a metaforami, jako na př.: nad lípou se rozsypal blesk a lípa vykřikla; duše se stává rozmarem těla, psem, krámem; nedělní odpoledne, kdy lidé se odpoutávají z řetězů a okovů týdne; sní o jakési nedostatečné loterii štěstí atd. Bohužel ani Durych není uchráněn chyb, jichž se dopouští Čapek, Vrba i jiní. Je to zejména pět sloves první třídy — začítí, jmouti, pnouti, títi a žítí, u nichž se v přičestí nesmí objevit -nu nebo -mu, tedy: začal, zajal, zapjal, zařal, požal a nikoliv, jak bývá u Vrby, Čapka i Durycha: upnul, odejmul a jiné.

Dr. Jan Bartoš.

Baarův Páter Kodýtek.

V sebraných spisech Baarových došlo se k farským historkám, jež zahájeny Kodýtkem a jinými povídkami. Leckdy se z řad kněžských žehralo na Baara, že si někdy vedl příliš realisticky, že prozrazoval, co mělo spíše býti utajeno, krátce kněžské knihy se jim nelíbily, nemluvíme-li o vysokých hodnostářích kteří tam dostali i kritické šlehnutí. Ostatní čtenáři často neměli smyslu pro bolesti moderního kněze a proto dávali přednost jeho selským skladbám. A přece tyto kněžské práce mají svou velkou cenu, neboť jsou svérázným zjevem v české literatuře. Dosud jsme znali kněze jen podle idylického líčení far Raisových a Jiráskových. Jaký však to bol a kříž, který nese těžce český kněz u Baara ve známém prostředí! Ovšem po této stránce Páter Kodýtek jest ještě odrazem Raisovým, vždyť také jde tu o dobu již dávno minulou, nemoderní, pouhý obrázek téměř bez děje, jak starší kaplan ze Železné přijde za lokalistu dc Klobuk a tam brzy umírá, odkazuje své úspory čeledínům, služkám a dělníkům. Teprve doslovem Baarovým, připojeným roku 1919, dává se této idyle tragický ráz; ti dělníci, jež měl na paměti tento kněz ve své závěti, rozbíjejí po převratu sochy sv. Jana Nep. Dvě třetiny knihy vyplněny drobnějšími povídkami; vesměs byly napsány v dobách poválečných, třeba dvě z nich zabíhají svým dějem do dob hodně vzdálených. Tak „Vyhrál“ nás hledí zaujmout zábavnou příhodou mýtného Rojta, jak na něj vyzrál klencký farář, když jel pro uhlí. A „Obrácení a polepšení kupce Šoršíka“ vlastně ani do farských historek nenáleží, neboť je tu dosti rozvláčně načrtnut způsob života kupcova, jak se přejídal, popíjel a konečně se napravil. Až kratičká „Oběť zákona“ naráží na moderní problém, přítomnost ženy na faře, nechává však jej nerozluštěn. Celkem tyto povídečky nevytkly si příliš přísných mezí uměleckých, byly jistě napsány příležitostně do různých časopisů a chtěly asi jen pobavit.

Dr. Jan Bartoš.

Rakousovi Vojkovičtí a přespolní.

Se zájmem jste čtli první dva díly; vždyť je psal žid, jenž dal hluboce nahlédnouti do života židů. Proto už měly cenu dokumentární. Nejpopulárnějším se stal cyklus Modche a Rezi, oplývající humorem. Nebylo tu vidět nějaké tendence, prostě se chtělo ukázat, jak chudý žid na českém venkově žil kdysi idylicky klidně, v přátelství se svým okolím, poctivě pracoval. Takové typy najdete na př. ještě na Slovensku, setkal jsem se s nimi i v samotné Strážnici na Moravě. Nebylo oddanější a poctivější osoby nad mou židovskou bytnou. Teprve když se žid stane bohatcem, nastěhuje se do velkých měst, zvlažní u víře a cestá k nepěkným vlastnostem židovským otevřena, jak se to projevuje na př. při sbírce mezi židovskými milionáři. Třetí díl zahájil spisovatel opět črtou ze života Modcheho a Rezi věda dobře, že je čtenář už zná. Ale třetí díl, třeba je na něm napsáno už šesté vydání, zůstává daleko za prvními knihami. Bylo-li v nich méně umění, zde již úplně dává se

autor sváděti k tendenci, ke kárání, k polemikám na obhajobu českožidovství.

Pro katolíky je leccos zajímavé, o ceně víry, o jejím vlivu na rodinný život. Zlobí se na židy, kteří vystupují, vždyť prý nemají proč, něco jiného je prý u katolíků, katolictví prý zotročuje, ale žid si každý může věřit, co chce, toť trochu humorné! Odhaluje clonu se života rabinů, jakými jsou otroky svých věřících a hlavně nevěřících židů; nechutné je, když si tropí žerty při volbě vrchního rabína narážkami na papeže, nejspíše je scéna se sedlářem a Masarykem. Žehrá na židy, kteří si měnili jména, vstupovali do Sokola. Všude vidíte, jak židé jsou v českém prostředí vedeni k chytráctví; v kapitole Pan Rosenbaum přiznává se, že židovské stádo vždycky běží za zlatým teletem, špatné svědectví dává češství, dají se dvě stovky na tělocvičnu a němčí se dál, třeba je to i na sokolském bále. Rozhodně však do knihy nenáleží taková polemika „Jedné zbožné redakci“, chce-li jen trochu bráti v úvahu všechny čtenáře. Ohrazuje se ostře proti tomu, aby ho někdo z národa vyhazoval, nikdo prý k tomu nemá práva. Kolikrát už katolíky vyhazovali z národa od Machara až do posledního mluvky socialistického! Jest viděti, že zbožný žid je katolíkovi mnohem bližší, nežli nevěrec. V řeči jsou některé chyby jako: najmul, běru, běrou, zprovoďený, zemřu, práchniví, neumí (3. pl.), myse, zdě, cnost a jiné.

Dr. Jan Bartoš.

Průvodce literaturou.

Otokar Levý, Romantická duše. Pokus o nový výklad francouzského romantismu. Praha 1923. Nakladatel Alois Srdce. Stránek 47. Cena Kč 6.—.

Vítězslav Nezval, Jiří Wolker. S podobiznou Wolkerovou. Upravil Jiří Jelínek. Praha, leden 1925. Nákladem „Ústředního studentského knihkupectví“. Stránek 48. Edice „Pražské saturnalie“, svazek 2. Cena Kč 8.—.

Jan Voborník, Dopisy Julia Zeyera Karle Heinrichové. Vypravil . Praha 1924. Nákladem České grafické Unie. Stran 242. Cena Kč 16.—. (Úvod. Dopisů 179. Poznámky vydavatelské. Podobizny a autografy.)

Antonín Hruža, Krystaři. Lidový román. Brno 1926. Nákladem „Občanské tiskárny“. „Knihovna našeho lidu“. Stran 339. Cena 18 Kč.

Vlasta Javořícká, Poslední ratolest. Román. Praha 1926. Nákladem „Československé akciové tiskárny“. Stran 210. Cena 13 Kč.

František Doucha, Poupátka a bodláčky. Drobné povídky. Z odkazu přítele českých dětí Douchy vybral a upravil Vilém Bitnar. S obrázky Karla Rélíka. Olomouc 1926. Nákladem Matice Cyrilometodějské. Stran 78. Cena 3.50 Kč.

Branislav Nušič, Ramazanské večery. Povídky. Přeložil František Sedláček. Knižně upravil Cyril Bouda. Praha 1926. Nakladatel Alois Srdce. Stran 151. Cena 15 Kč.

ŽIVOT

MYŠLENKY O NÁBOŽENSTVÍ, ŽIVOTĚ,
UMĚNÍ A POLITICE

ROČNÍK OSMÝ

1926

Redigoval

Vilém Bitnar

s redakčním kruhem :

*Dr. Josef Doléžal, Dr. Alfred Fuchs, Prof. Ant. Novák, Dr. Jan Vraštil S. J.,
Prof. Jano Šrámek, JUC. Frant. Bibus.*

VYDALA ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ
V PRAZE.

O B S A H:

Jan Bartoš:

Durychova Sedmíkráska, 143. — Baarovy Lúsy, 144. — Vrbova Borovice, 144. — Jammesova Klára d' Ellébeuse, 208. — Bertrandova Krev mučedníků, 208. — Medkův Voják a bůh Dionysos, 209. — Neumannovo Válčení civilistovo, 209. — Vančurův Pekař Jan Marhoul, 210. — Vančurova Pole orná a válečná, 210. — Yeatsovy Příběhy Ryšavého Hanrahana, 242. — Malhenova Husa na provázku, 242. — Karáskovy romány a legendy, 258. — Boženy Benešové Uder, 294. — Norovy Oplíe povídky, 294. — Hamplova Prokletá studně, 295. — Vrbova Dražinovská hora, 295. — Cocteauův Veliký skok, 296. — Barbeyova Očarovaná, 296. — Nové knihy Durychovy, 333. — Baarův Páter Kodýtek, 334. — Rakousovi Vojkovičtí a přespolní, 334.

Václav Bělohávek Svatohor:

Ohlas španělských písní vánočních, 82. — Annunziata, 203.

Bořík Benetka:

Větší pozornost ke čtenáři, 25.

František Bíbus:

Česká Liga Akademická, 114. 211. 244. 298.

Vilém Bitnar:

Dva latinské hymny vánoční v české literatuře, 83. — Svatý František Serafinský v české lyrice, 97. 123. — František Světlík padesátníkem, 102. — Průvodce literaturou politickou, 104. 137. 175. 230. — Reymont zemřel, 106. — Popis velehradských památek, 108. — Písničky Marie Kopnické, 108. — Průvodce literaturou slovenskou, 108. 140. 177. 322. — Průvodce literaturou dramatickou, 110. 143. 189. 238. 325. — Lyrika Augusty Rozsypalové, 110. — Průvodce literaturou beletristickou, 112. 211. 243. 297. 334. — Průvodce literaturou pedagogickou, 114. 146. 202. — Sdělení redakční, 116. — Státníci a dobrodruzi, 135. — Ligista ministrem, 136. — Politický kalendář, 137. 175. 230. — Byliny v české literatuře, 138. — Vrzalovy dějiny ruské literatury, 175. — Jubileum opata Methoda Zavorala, 179.

Arcibiskup Prečan šedesátníkem, 181. — Hejčlova Bible dokončena, 181. — Průvodce literaturou náboženskou, 184. 235. 291. 330. — Desítku českých knih františkánských, 186. 285. — Průvodce literaturou vědeckou, 195. 282. — Třicet let Nového Života, 203. — Dílo Josefa Pospišila, 206. — Neznámá báseň Baarova, 206. — Pospíšilova estétika balady, 239. — Sborník Svatý František a Češi, 285. — Vyšehradský Sušilovec, 292. — Otokar Březina o Kuldovi, 293. — Dnešní dvojčíslo, 299. Průvodce literaturou hudební, 327. — Narozenniny hanáckého obrázkáře, 331.

Josef Boura:

Lidová strana na Slovensku, 30. — »Tatíček« Masaryk a »otec« Hilinka, 45. 90. 131. — Listárna redakce, 116. — Československý problém, 171.

Stefan Moyses, 220. — Ucta Svatojanská na Slovensku, 250. — Tajná klausule Martinské deklarace, 300. — Chvála slovenštiny, 321. — Kultúra, 322.

Sigismund Bouška:

Svatý František Serafinský, báseň Yacinta Verdaguera přeložil, 156.

Josef Bouzek:

Katolické veřejnosti, 148.

Angelo Conti:

V basilice Svatého Františka. Přeložila Marie Kalášová, 149.

Antonín Černý:

Henri Ghéon, 26. — Vincent d'Indy koman-derem Čestné Legie, 27. — Řím a sjednocení církví, 31. — Apoštolský vikariát západní Afriky, 33. — Dufourgovy Dějiny církve, 182. — Dokumentární film, 182. — Josef von Görres, 205.

Mezinárodní eucharistický kongres v Chicagu v červnu 1926, 231. — Msgr. Cieplak zemřel, 233. — Cena knihy, 241. — Počátky tisku, 241. — Svatý František a Giotto, 245. — Leclergovo dílo Les Martyrs, 280. — Katolické university, 281. — Svátek Ježíše Krista Krále, 287. — Pokroky katolicismu v Anglii, 289. — Bílkův Komenský, 289. — La Revue Thomiste, 289. — Kanonizování herci, 290. — Knihy, které nás zabíjejí, 293. — Polemika, 299.

Eugen Demolder:

Zlatý křest. Přeložil František Odvalil, 155.

František Dohnal:

Kristus a kopie Krista v moderní krásné literatuře, 151.

Josef Doležal:

Češi ve společenství mezinárodním, 8. — Vtip je drahé koření, 38. — V předvečer říšských voleb, 57. — Antonín Švehla, 137.

Josef Dostál:

Z hudebního života, 326. — Hniličkovy Profily české hudby, 327.

Xaver Dvořák:

Svatý František Serafinský, sonet 150.

Alfréd Fuchs:

Coelius Sedulius, hymnus »Narození Páně«, překlad 85. — Johannes Mauburnus, hymnus »Narození Páně«, překlad 86. — Laický apoštolát, překlad kapitoly z díla Mořice Mielerta, 87. — Nicejský koncil, 104. — Paneuropa, Kulturní Svaz, Abendland, 112. — Responorium ke cti Svatého Antonína, překlad básně Juliána ze Spýru, 154. — Papežská suverenita, 173. — Strana sekulární, 173. — Nesnáze demokracie, 174. — Církev a Svaz národů, 174. — Kardinál Mercier a Němci, 174. — Kvalitativní demokracie, 174. — Více skromnosti, 174. — Lidová Akademie, 174. — Masarykův Sborník, 175. — Římské Institutum Orientale, 177. — Lužický seminář, 177. — Bohoslovné studium, 183. — Gregoriánská universita v Římě, 183. — Náboženské vyznání profesora Hromádky, 184. — Svatý František a katolická aktivita, 184. — Hymny v den stigmatisace Svatého Františka. Z »Breviáře Františkánů« přeložil, 186. 286. — Bohémství, 207. — Věrnost a víra, 207. — Rozmluva s Pavlem Claudem, 207. — Karel Čapek o chu-

době, 207. — Paul Valéry o evropanství, 207. — Mezinárodní otázky novinářské, 207. — Nové katolické revue, 207. — Interview s kardinálem Gasparim, 230. — O ženské hlasy lidové strany, 230. Incipit lamentatio, žalozpěv Jeremiášův přeložil, 232. — Anglikáni a svátek Krista Krále, 234. — Z nekatolických revui, 234. — Psychoanalýza a zpovědnice, 234. — Děti a Eucharistie, 234. — Přísahy, 234. — Na přechodu, 234. — Laický apoštolát, 234. — Všeevropské snahy o sjednocení církvi, 234. — Františkánství a unionismus, 284. — Duch a hmota, 290. — Krise německého protestantismu, 290. — Husovy oslavy, 290. — Náboženská reakce?, 290. — Hromádka o rozluce, 290. — Evropa či Panevropa? 290. — Diskuse o sebevražednosti, 290. — Život a smrt, 291. — Celibát a Uniáti, 291. — Spoluběžci, 291. — Zánik »Zrna«, 293. — Fašism, 300. — Pravoslavný koncil na Athose, 328. — Chicagský Eucharistický sjezd, 329. — Laicism a laický apoštolát, 329. — Český náboženský objektivism, 329. — Sjednocovací snahy u protestantů, 329. — Český a německý kněžský dorost, 329. — Dnešní myšlenková krise, 329. — Středověk, 329. — Dnešní myšlenkové problémy, 330. — Řetěz štěstí, 330. — Problém autority, 330. — Amerika a kulturní boj, 330. — Osnova trestního zákoníku, 330. — Zprostředkovatel v anglické stávce, 330. — Sloh je člověk, 332. — Tradice, 332. — Politika ducha, 332. — Služba, 332. — Sebevražednost, 332. — Slova generace, 332. — Ideologická nervosa, 332. — Incipit lamentatio, 336. — Bruselský sjezd křesťanských demokratů, 336. — Habeš, 336. — Němci, 336. — Politika papežské kurie, 336.

Jan Hejčl:

O strofické skladbě Podobenství, 262. 320.

F. A. Holland:

Odměnění. — Světec a bříza. Legendy františkánské, přeložil Antonín Šorm, 216. 303.

F. S. Horák:

Český Slovník bohovědný, 278.

Josef Hronek:

Katolický aktivism studentstva, 146. 198. Dvacet let mladé práce, 305.

Jaroslav Hruban:

Dvacet let České Ligy akademické, 301.

František Hrubý Bukovec:

Svatému Františku Serafinskému, sonet, 304.

Jan František Hruška:

Církev pracuje o zdokonalení svých údů, 213.

Petr Jekal:

Šance individualismu, 41.

Marie Kalašová:

V basilice Svatého Františka, překlad prósy Angela Conti, 149.

Josef Krlín:

K františkánskému jubileu, 1. 58. — Hlasy volající na poušti od Ernesta Psichariho, přeložil 18. 25. 53. 94. 128. 157. — Veliké výročí, 28. — Česká Liga Akademická, 28. — Koncil stoholmský, 29. — Problém autority, 33. — Boj sovětů proti pravoslaví, 35. — Ne samou politikou živ je člověk, 37. — Boj o školu, 38. — Důležitá revise socialistického programu v Ně-

mecku, 38. — Heroism, 62. — Dvacátýosmý říjen, 63. — Krise anglikanismu, 64. — Sociální týden v Neapoli, 67. — Pravoslavná církev rumunská, 68. — Pius XI. učitelům, 68. — Z českého života předvolebního, 69. — Usilí o Unii, 70. — Theologie katolická a Svaz národů, 71. — Ethnologický týden v Miláně, 74. — Francouzské vydání Vyznání Sv. Augustina a Summy theologické Sv. Tomáše, 75. — Vědecký ruch katolíků irských, 76. — Jindřich Šimon Baar, 77. — Herwegenovo dílo »Lumen Christi«, 77. — Různé zprávy, 78. — Beaufretonovo dílo »Saint François d'Assise«, 79. — Prohlášení, 79.

František Kyselý:

Obětovaná. — Hrozen cyprový. — Cestou s pohřbu Ježíšova. — Cyklus básní, 218.

Šifra L.:

O lásku k chorálu, 25.

Alois Lang:

Svatý František a Jindřich Suso, 130.

František Leubner:

Jacobaea de Septemsoliis, sonet, 261.

Nicholas Vachel Lindsayy.

Svatý František z Assisi, báseň přeložil Jaroslav Skalický, 215.

Marie Linhartová:

Na svaté Tři krále, 134.

Mořic Miedert:

Laický apoštolát. Přeložil Alfred Fuchs, 87.

Adam Michna z Otradovic:

O Svatém Františku Serafickém, báseň ze »Svatočinná Muziky« 1661. 217.

Martin Mikulka:

Moderní filosofie člověku nestačí, 223.

Antonín Novák:

K boji o Husa, 12. — Paritní zákon požitkový i pro učitelstvo, 39. — Chystané reformy školské, 113. 144. Dvousté výročí smrti Jana Beckovského, 191. — Český časopis historický XXXI., 195.

František Odvalil:

Vámoční legenda, 101. — Tříkrálová, 134. — Zlatý křest. Báseň prósou Eugena Demoldera přeložil, 155.

Antonín Ondroušek:

Náboženská pochybnost, 269. 312.

Běla Pečínková Dlouhá:

Myriam. Z cyklu »Biblické postavy ženské«, 7.

Jan Pecháč:

Problém bělohorský, 72. — Jubileum Kosmovo, 73. — Ke sporu o denáry knížete Svatého Václava, 190. — Šimákova Kronika československá, 194. — Slovanská orientace české politiky, 229. — Mirovy Obrazy z utrpení Páně, 241. — František Palacký politik, 253. — Ohrožená kultura, 280. — Cinkovo dílo o české otázce náboženské, 282. — Obroda gotikou? 288.

Josef Pelikán:

Božtovy dějiny Matice slovenské, 176. — Augustin Sedláček zemřel, 192. — Antonín Bohumil Černý zemřel, 193. — O Bohuslava Balbína, 193. — O filosofii českých dějin, 194. — Vě-

decká činnost středoškolských profesorů, 194. — Časopis společnosti přátel starožitnosti XXXIII., 195. — František Palacký historik, 265. — Rádlova kniha o smyslu našich dějin, 277. — Jan Tiray zemřel, 280. — Podlahova akta korektorů, 281. — Podlahův katalog hudební, 281. — Passionál abatyše Kunhutv, 282.

Antonín Podlaha:

Narození Páně v českém umění malířském, 81.

Šifra Politicus:

Karel Kramář a liberální aklenikalism, 103.

Josef Pospíšil:

V Sázavě o pouti, sonety, 162. — Cesta tmavou nocí, 163. — Svatý Františku! 165. — Radiokonzert, 256.

Ernest Psichari:

Hlasy volající na poušti. Vzpomínky z Afriky. Přeložil Josef Krlín, 18. 53. 94. 128. 157.

Jan Sajíc:

Češi, Slované a cizinci v našem umění dramatickém, 108. — Věci vážné i méně vážné, 141. — Glosa k jubileu Marie Hübnerové, 187. — Tři a tři, 188. — Novinky a retrospektiva, 235. — Štolbova osmdesátka, 323. — Přípravy k oslavám Tylovým, 323. — Nové původní hry české, 323. — Česká retrospektiva, 324. — Klasikové a Dumas père, 324. — Hamlet ve smokingu, 325.

Jaroslav Skalický:

Svatý František z Assisi, báseň Nicholase Vachela Lindsaye přeložil, 215.

Julius Skarlandt:

Assisi. — Svatý František z Assisi. — Santa Clara. Cyklus básní, 310.

František Střížovský:

Svatý František Serafinský, báseň 249. — Svatý Antonín Paduánský, báseň, 252.

Josef Svítíl:

Štefan Žeromski. 105.

Oldřich Svozil:

Dopis z Moravana v Brně, 243.

Růžena Šebková:

Z náboženského života pravoslavné ruské emigrace v Praze, 140. — Sborník úcty Svatého Antonína Paduánského v českých zemích, 285.

Antonín Šorm:

Karel Procházka a Slováci, 106. — Odmlčení. — Světec a bříza. Legendy františkánské přeložil, 216. 303.

Karel Šperl:

K jubilejní valné hromadě České Ligy akademické, 335.

Julián ze Špýru:

Responsorium ke cti Svatého Antonína. Přeložil Alfréd Fuchs, 154.

František Valenta:

Katoličtí studenti a politika, 170.

Yacinto Verdager:

Svatý František Serafinský báseň přeložil Sigismund Bouška, 156.

Jaroslav Verián:

Papiniho Zpovědi, 242. — Beraudův Měsíční vitriol, 296.

Josef Vinař:

Literatura lužických Srbů, 140.

Karel Vrátný:

Svatý František v Božské komedii, 167. — Katolické univerzitánky v Itálii, 197.

Albert Vyskočil:

Počínají se chvály stvoření, které složil Svatý František ke cti a slávě Boží, když ležel v nemoci u Svatého Damiána, 122.

Method Jan Zavoral:

Svatý František Serafinský vzorem kulturních pracovníků, 117.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

K jubilejní valné hromadě České Ligy Akademické.

Bleskem uběhl rok a opět bude skládati správní výbor své účty před forem členstva České Ligy Akademické i naší veřejnosti.

Ohlédnuvše se zpět, uvědomujeme si, že uplynulý právě správní rok byl rokem bouře a zároveň rokem klidu. Začal bouřlivě — nový výbor nastupoval za okolností nikoliv skvělých a poměrů rozháraných — a končí u vědomí vykonané pozitivní práce klidně.

Hladina spolkového života rozjitřená událostmi v koleji, které vyvrcholily v opuštění dosavadních místností v koleji, po bouřlivé valné hromadě a secesi určité části členstva, po krizi, jež nutně nastati musela dříve či později, přičiněním většiny členstva a postupem správního výboru začala se uklidňovati a bylo možno pak všechny síly obrátiti k intenzivní práci.

Úkol, jenž čekal správní výbor, nebyl nikterak malý a rovněž ne záviděníhodný. Názory jednotlivců na postup v otázce t. zv. »rehabilitace« Č. L. A. byly různé a navzájem si velmi odporovaly. Výbor, podporován jsa většinou členstva, hájil taktiku klidu, rozvahy a evoluce bez ohledu na veřejnost a docílil skutečně pozitivního výsledku, anaf Česká Liga Akademická zaujímá dnes opět totéž místo, jehož si dobyla dlouholetou prací.

Nové poměry nastavší vstupem do nových místností vynutily si obrácení a soustředění pozornosti zvláště na finanční stránku spolku. Vysoké zatížení nájmem a různými jinými vydáními vyžadovalo největší hospodárnosti spolkovým majetkem a působilo též částečně na vydávání revue »Život«.

Ve vedení této byly mimořádnou valnou hromadou učiněny určité změny tím, že zvolen byl redakční kruh a šéfredaktorství jeho svěřeno bylo spisovatelí, panu inženýru Vilému Bitnarovi.

Srdečný dík budiž vzdán duchovnímu vůdci vsdp. kanovníkovi Msgru Josefu Bouzkovi, který s velkou obětavostí a láskou k věci ujal se vedení života duchovního ve spolku a svými krásnými promlu-

vami a dobrými radami zapsal se do srdcí všech. Jen jemu lze přičísti zásluhu, že každý s radostí a vnitřním potěšením vzpomene si na letošní staroboleslavskou pouť, tolik již vžitou v Č. L. A.

Vytyčujeme-li však již jednotlivé body činnosti České Ligy Akademické, musíme též vzpomenouti krásných dvou pobožností, roku loňského a letošního, u sochy sv. Jana Nepomuckého na Karlově mostě v oktávu sv. Jana, kdy Ligisté dokumentovali svoji lásku k patronu země České položením věnců a mohutnou účastí.

Duchovní život v Č. L. A. jest na určité výši, na níž byl udržován měsíčním svatým přijímáním a akademickými bohoslužbami u sv. Klimenta. Důstojnou přípravou na velikonoční svaté přijímání byly exercicie, pořádané v době svatopostní pod vedením dp. K. C. Klementa, duch rádce U. K. St. čs. a sekretáře S. K. M., známého svou láskou ke studentstvu a slova jeho — možno to dnes konstatovati — padala na úrodnou půdu, aby vzkličivše jak semena, vydala stonásobný užitek.

Duchovní život, jak zřejmo, neustrnul, šel stále dále, a jest si jen přátí, aby bylo tomu tak i v budoucnosti.

Před veřejností pak, jako každoročně, representovala se Č. L. A. svým jubilejním representačním plesem v Obecním domě, jenž shromáždív výkvět naší inteligence, přinesl velký úspěch, jak morální, tak i finanční zásluhou a obětavostí předsedy plesového výboru kol. RNC. A. Vošáhlíka a jeho spolupracovníků.

V rámci oslav svatojanských pořádán byl umělecký koncert, jenž svou vysokou úrovní a obzvláště hojnou návštěvou přispěl k propagaci oslav, v jichž rámci se konal, mírou co největší.

Chuf k životu byla dokumentována nejen vně, nýbrž též uvnitř, a to na schůzích Č. L. A. Nebudu zde vypočítávati jednotlivé schůze, řeknu jen, že pravidelně konané přednáškové i členské schůze svými debatami a zájmem členstva svědčily tomu, že chuti k životu a k práci mechybí.

Celý spolkový život sice poněkud trpěl dosti nevhodným položením místností, ale doufáme, že ježto jednalo se jen o nezvyklost, příštím rokem poměry ty se zlepší.

Ohlížejíce se dnes zpět můžeme si říci, že rok uplynulý, ač přinesl mnoho trpkostí, přece jen prospěl věci. Zasluhu o to má přirozeně správní výbor, jenž chopiv se úkolu naň složeného, s plnou vervou, vytknul si cíl: uklidnění vlny pobouření a dokázati, že Česká Liga Akademická za každých, sebe více změněných okolností je schopna života, a že restaurovati vše v Kristu je její vůdčí ideou. Nebyly vždy správně pochopeny úmysly jeho a čas dal jemu za pravdu.

Prvních dvacet let činnosti ČLA. uplynulo a vstupujeme do nového dvacetiletí s novými plány, za změněných okolností a naším přáním jest, aby Česká Liga Akademická stavic a budujíc na katolicismu, pracovala stále věrna svým ideám.

Jest nyní jen na příštím správním výboru, aby postupuje ve stejných směrnících, měl na zřeteli jen blaho spolku, aby tak silná Česká Liga Akademická mohla plniti čestně úkol na ni vložený: Omnia restaurare in Christo! Karel Šperl.

REDAKČNÍ ARCHIV.

Incipit lamentatio.

„Rozmach“ vytýká mi přílišnou volnost při překladu Lamentací. Při překladech z hebrejštiny lze ji, jak známo vytýkat vždy, protože obrazná mluva východní vždy skýtá nekalkulované možnosti překladu. Nepřekládal jsem liturgický text. Kdybych byl chtěl přeložit liturgický text, vzal bych si za předlohu Vulgatu a nikoli Letterisovo běžné hebr. vydání. O přeházených větách lze mluvit toliko v citátu hebrejském, ale tam nejsou přehozeny věty, nýbrž řádky vinou typografickou. To jest asi to jediné, co jest možno odpověděti po stránce věcné. Dr. Alfred Fuchs.

Brusselský sjezd křesťanských demokratů.

Na 3 dotazy V. B., Náchod.

O svatodušních svátcích konal se v Bruselu sjezd „Parti démocrate populaire“, na němž byli zastoupeni delegáti a hosté stran stojících na podkladu křesťanské demokracie. V Belgii zasahují sociální spory i do samotného tábora katolického a zahrotily se právě nyní, při pádu dosavadní vlády. Sjezd usnesl se zejména na resolucích proti fašismu a bolševictví. Jeho zasedání bylo spojeno s velkými manifestacemi „Boerenbundu“, vlámského selského svazu, kteréžto velkolepé slavnosti konaly se za mezinárodní účasti v Lovani.

Dr. Alfred Fuchs.

Habeš.

Některé řeči Mussoliniho způsobily, že předmětem mezinárodních debat stala se opět Habeš, jež je zajímavá i se stanoviska unionistického, jsouc sídlem uniátů koptských. Dobrou informací o náboženských poměrech v Habeši jest knížka „Aethiopia“, kterou vydali jako zvláštní otisk statí z Českého Slovníku Bohovědného kan. dr. Hanuš a P. Miklík, CSSR.

Němci.

Při celním hlasování, kdy byla ponejprv utvořena místo majority národnostní majority čistě zájmová a politická, byla projednána i otázka účasti Němců ve vládě. Zdá se nám, že tato cesta nebude schůdná dříve, dokud se nedojde k modu vivendi se Slováky, neboť není dobře možno ve státě, který se nazývá

československý, vládnout s Němci proti Slováckům. Až teprve budou rozřešeny zásadní a základní otázky československého spolužití, lze teprve myslet na spravedlivou účast menšin ve vládě, splní-li menšiny i podmínky k tomu, spočívající především v bezpodmínečné loyaltě ke státu. Dr. Alfred Fuchs.

Politika papežské kurie.

Na dotaz R. B., Plzeň.

Berlínská revue „Weltbühne“ přinesla těchto dnů zajímavý článek Friedricha Sternthala, ve kterém vypravuje, že historik Golzer zvěděl od svého otce jeho rozmluvu s kardinálem Schwarzenbergem, již měl jakožto bernský starosta v době koncilu vatikánského. Podle těchto vzpomínek věděly prý církevní kruhy dobře, že prohlášením infallibility a zdůrazněním suverenity papežské odcizí si mocné tohoto světa, suvereny světské. A již prý tehdy, v roce 1870, v poradách, konaných neoficiálně současně s koncilem vatikánským, byl načrtnut program budoucí křesťanské demokracie s politickými stranami parlamentními v jednotlivých státech. Kard. Schwarzenberg prý se tehdy vyjádřil ke Golzerovi: „Společáme se úplně na lid.“ Tento výrok se stal v době, kdy církev ještě byla považována za nejspolehlivější oporu trůnů. Nekatolický autor podivuje se politické prozíravosti kurie, jež se později projevila v otázce sociální zvláště encyklikou „Rerum novarum“. Autor se domnívá, že největším myšlenkovým nebezpečím naší doby jest krajně vypiatý nacionalism ve všech státech, který brání lidem, aby se k sobě přiblížili a utvořili opětnou jednotu, a který byl vyvrcholen v italském fašismu, jenž má svoje nejvážnější odpůrce v křesťanské demokracii. Autor oceňuje v této souvislosti velmi vřele encykliku „Quas primas“ nynějšího Svatého Otce, týkající se prohlášení svátku Krista Krále. Nikoli formou zákazu, nýbrž formou příkazu a názorné liturgické slavnosti jest proti dnešnímu myšlenkovému nebezpečí, spočívajícímu ve výstřelcích kolektivismu a individualismu, šovinistického liberalismu a mezinárodního socialismu zdůrazněna universalita církve, hlásající mír Kristův v království Kristově.

Dr. Alfred Fuchs.

Moravsko-slovenská banka

filialka Praha II., Národní třída 8 n.

Provádí veškeré bankovní obchody a úročí vklady na vkladní
knížky a vkladové účty co nejvýhodněji.

**Vlastní a svěřené prostředky přes
Kč 160,000.000.—.**

Populárně vzdělávací knihovna

přináší krátká populární pojednání
ze všech oborů vědy se zvláštním zřetelem k praktickému životu
a k časovým otázkám společenským.

D o s u d v y š l o :

- I. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Novinář. 36 stran. Cena Kč 3.50.
- II. svazek: *Jos. Hronek*: Kněz v českém národním obrození. 48 str. Cena Kč 4.—.
- III. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Sjednocení církví. Unionism. 32 stran. Cena Kč 3.—.
- IV. svazek: *Dr. A. Kudrnovský*: Záhady spiritismu. 68 stran. Cena Kč 4.50.
- V. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Náboženství a politika. 22 stran. Cena Kč 2.50.
- VI. svazek: *Dr. Jos. Novotný*: Věda a víra. 192 stran. Cena Kč 10.—.
- VII. svazek: *Dr. A. Fuchs*: Dnešní myšlenková krise. (V tisku.)

Žádejte u všech knihkupců nebo v

**Nakladatelství
Československé akciové tiskárny v Praze II.,
Panská ulice číslo 1.**